

ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑΣ - ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ
DEPARTMENT OF SOCIOLOGY - UNIVERSITY OF THE AEGEAN

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ

«Έρευνα για την Τοπική Κοινωνική Ανάπτυξη και Συνοχή»

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**«Κοινωνική Πολιτική για τους Ρομά στην Τοπική Αυτοδιοίκηση»
Περίπτωση Μελέτης: Ιατροκοινωνικό Κέντρο (Ια.Κ.) Δήμου Λαρισαίων**

Ιωάννα Δ. Ιωνά
Κοινωνιολόγος

Τριμελής Συμβουλευτική Επιτροπή

Επιβλέπων: Γεώργιος Οδ. Τσομπάνογλου, Καθηγητής Πανεπιστημίου Αιγαίου
Παναγιώτης Γιαβρίμης, Λέκτορας Πανεπιστημίου Αιγαίου
Εμμανουήλ Σαββάκης, Λέκτορας Πανεπιστημίου Αιγαίου

Μυτιλήνη, Φεβρουάριος 2015

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να ευχαριστήσω τον επιβλέποντα καθηγητή μου κ. Γιώργο Οδ. Τσομπάνογλου, για την βοήθεια και την καθοδήγησή του καθ' όλη τη διάρκεια της διπλωματικής μου διατριβής, για την αμέριστη συμπαράσταση και κατανόηση του για τα πρακτικά προβλήματα που αντιμετώπισα έως το τέλος αυτής μου της προσπάθειας.

Ακόμα, πολλά ευχαριστώ στον Αντιδήμαρχο Κοινωνικής Πολιτικής Δήμου Λαρισαίων κο Δημήτρη Δελληγιάννη, στην Αντιδήμαρχο Κοινωνικής Πολιτικής Δήμου Αγιάς κα Χριστίνα Γιαννουλέα, στον Διευθυντή του 33^{ου} Δημοτικού Σχολείου Νέας Σμύρνης κο Σωτήρη Βούλγαρη, καθώς και τους Δημοτικούς Υπαλλήλους του Ιατροκοινωνικού Κέντρου Νέας Σμύρνης Λάρισας για την παραχώρηση συνεντεύξεων και για την παροχή των απαραίτητων στοιχείων σε μια περίοδο μεταβατική για τον Δήμο Λαρισαίων. Την Κοινωνιολόγο και Συντονίστρια του Ια.Κ. Εύη Μπουκόρου, την Ψυχολόγο Δήμητρα Παπαστεργίου, τον Οικογενειακό Γιατρό Ανέστη Παρασκευόπουλο, τον Γυμναστή – Παιδαγωγό Σάκη Παπαγιάννη, την Νοσηλεύτρια Φωτεινή Ζαχαρία και τέλος τον Διαμεσολαβητή Κώστα Κίτσα. Ιδιαίτερος θα ήθελα να ευχαριστήσω τον Νομικό και Κοινωνιολόγο κο Γιώργο Λεπενιώτη για τις χρήσιμες πληροφορίες που μου έδωσε για τους Ρομά αλλά και για το υλικό που μου παραχώρησε από την προσωπική του βιβλιοθήκη.

Τέλος, πολλά ευχαριστώ στους καθηγητές του Μεταπτυχιακού Προγράμματος «Έρευνα για την Τοπική Κοινωνική Ανάπτυξη και Συνοχή» τόσο για τις πολύτιμες γνώσεις που μου προσέφεραν όσο και για την ηθική και πρακτική συμπαράσταση τους.

στον αγαπημένο μου Θωμά.....

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Περίληψη – λέξεις κλειδιά	σελ. 6
Precis - keywords	σελ. 7

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο. Κοινωνική Πολιτική στην Ευρωπαϊκή Ένωση

1.1. Εισαγωγή	σελ. 8
1.2. Κοινωνική πολιτική	σελ. 9
1.3. Υγεία και πρωτοβάθμια φροντίδα υγείας	σελ. 13
1.4. Ένταξη και αποκλεισμός	σελ. 14
1.4.1. Κοινωνική ένταξη	σελ. 16
1.4.2. Πολιτικές ένταξης και κοινωνικής συνοχής	σελ. 17

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο. Ρατσισμός και ξενοφοβία ως μηχανισμοί διακρίσεων και αποκλεισμού. Η περίπτωση των Ρομά.

2.1. Ρατσισμός και ξενοφοβία ως μηχανισμοί διακρίσεων και αποκλεισμού	σελ. 20
2.2. Η παρουσία των Ρομά στον Ελληνικό χώρο	σελ. 23
2.2.1. Οικισμοί - Συνθήκες στέγασης - Διαβίωσης	σελ. 27
2.2.2. Απασχόληση – Εισόδημα	σελ. 30
2.2.3. Παιδική εργασία	σελ. 33
2.2.4. Εκπαίδευση	σελ. 34
2.2.5. Υγεία - Πρόνοια – Ασφάλιση	σελ. 35
2.3. Στατιστικά στοιχεία των Ρομά στην Ελλάδα	σελ. 38
2.4. Κοινωνικός αποκλεισμός των Ρομά	σελ. 39
2.4.1. Χωρικός αποκλεισμός των Ρομά	σελ. 40

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο. Πολιτικές Κοινωνικής Ένταξης των Ρομά στην Ευρωπαϊκή Ένωση

3.1. Ευρωπαϊκή πολιτική για τους Ρομά	σελ. 43
3.2. Πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για Εθνικές Στρατηγικές για τους Ρομά έως το 2020	σελ. 47
3.3. Κονδύλια της ΕΕ για την κοινωνική ένταξη των Ρομά	σελ. 51

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο. Κοινωνικές Υπηρεσίες

4.1. Εθνική πολιτική για την κοινωνική ένταξη των Ρομά	σελ. 52
4.2. Κοινωνικές Υπηρεσίες στην πρωτοβάθμια τοπική αυτοδιοίκηση	σελ. 54
4.3. Διαπιστωμένες αδυναμίες και καταγεγραμμένες ανάγκες των ευπαθών ομάδων στην χώρα μας	σελ. 56
4.4. «Πράξη»: Ιατροκοινωνικά Κέντρα για Ρομά ή Κέντρα Στήριξης Ρομά & Ευπαθών Ομάδων.	σελ. 56
4.5. Έρευνα της Περιφέρειας Θεσσαλίας για τους Ρομά στον Ν. Λάρισας	σελ. 61

**ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ
ΕΜΠΕΙΡΙΚΟ**

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5°. Περίπτωση μελέτης: Ια.Κ. Νέας Σμύρνης Δήμου Λαρισαίων

5.1. Σκοπός της έρευνας	σελ. 67
5.2. Υπόθεση εργασίας & ερευνητικά ερωτήματα	σελ. 68
5.3. Μεθοδολογία της έρευνας	σελ. 69
5.4. Δείγμα της έρευνας	σελ. 70
5.5. Εργαλείο της έρευνας	σελ. 70
5.6. Διαδικασία της έρευνας	σελ. 72
5.7. Ζητήματα εγκυρότητας και δεοντολογίας	σελ. 73

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6°. Αποτελέσματα Έρευνας

6.1. Κοινωνικές υπηρεσίες Δήμου Λαρισαίων	σελ. 75
6.1.1. Κοινωνικές υπηρεσίες Δήμου Αγιάς	σελ. 77
6.2. Περιγραφή του Ια.Κ. Νέας Σμύρνης Δήμου Λαρισαίων	σελ. 78
6.3. Διαπιστώσεις σε σχέση με την λειτουργικότητα και την αποτελεσματικότητα του Ια.Κ.	σελ. 82
6.4. Εθνογραφικά στοιχεία των Ρομά Νέας Σμύρνης Λάρισας	σελ. 87
6.5. Στερεότυπα - Ρατσισμός	σελ. 92
6.6. Συνθήκες διαβίωσης των Ρομά Νέας Σμύρνης Λάρισας	σελ. 93

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7°. Συμπεράσματα

Βιβλιογραφία	σελ. 106
Παράρτημα 1. Οδηγός συνέντευξης	σελ. 111
Παράρτημα 2. Απομαγνητοφωνημένες συνεντεύξεις	σελ. 113
Κατάλογος Συντομογραφιών	σελ. 312
Φωτογραφικό υλικό	σελ. 313

Περίληψη

Η παρούσα έρευνα αφορά στην Κοινωνική Πολιτική που εφαρμόζεται σήμερα για τους Έλληνες Ρομά στην Τοπική Αυτοδιοίκηση, με περίπτωση μελέτης το «Κέντρο Στήριξης Ρομά & Ευπαθών Ομάδων» του Δήμου Λαρισαίων. Πρόκειται για έναν θεσμό που δημιουργήθηκε τον Σεπτέμβριο του 2005 ως Ιατροκοινωνικά Κέντρα, ώστε να προωθήσει θέματα πρωτοβάθμιας φροντίδας, κοινωνικής προστασίας και ένταξης των Ελλήνων Ρομά.

Η επιλογή του συγκεκριμένου θέματος, αποτελεί συνέχεια προηγούμενης ενασχόλησης μου με τα Ευρωπαϊκά προγράμματα καταπολέμησης του Κοινωνικού Αποκλεισμού ευάλωτων κοινωνικών ομάδων, που μου έδωσαν την ευκαιρία, να ασχοληθώ και να γνωρίσω τους Ρομά της περιοχής μου.

Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι αφ' ενός η παρουσίαση και η αξιολόγηση της Κοινωνικής Πολιτικής, που εφαρμόζεται σήμερα από την Τοπική Αυτοδιοίκηση για τους Έλληνες Ρομά και αφετέρου η αποτελεσματικότητα και η λειτουργικότητα της ίδιας της Δομής.

Στη συνέχεια και χάριν συντομίας θα χρησιμοποιηθεί ο όρος Ιατροκοινωνικό/ά Κέντρο/α (Ια.Κ.), που είναι ο πιο γνωστός και καθιερωμένος από τους ίδιους τους φορείς, τους εργαζόμενους και τους ωφελούμενους.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: κοινωνική πολιτική, κοινωνική ένταξη, κοινωνικός αποκλεισμός, δημόσιες υπηρεσίες, τοπική αυτοδιοίκηση, υπηρεσίες μιας στάσης (one-stop shops), ευάλωτες ομάδες, Ρομά

Precis

This study relates to the Social Policy implemented by the Local Administration Authorities for the Greek Roma population. It examines, as a case study, the “Support Centre for Roma and Vulnerable Population Groups” of the Municipality of Larissa. The aim of this institution, established in September 2005 as a Medico-social Centre, was to promote issues of primary care, social protection and integration of the Greek Roma population.

This subject was chosen following on from my previous work on the European Programmes against Social Exclusion of vulnerable social groups, which allowed me to work with and meet the Roma population in the area of Larissa.

The objective of this study is, on the one hand, to present and evaluate the Social Policy implemented by the Local Administration Authorities for the Greek Roma population and, on the other hand, to evaluate the effectiveness and functionality of the Institution itself.

Hereinafter the “Support Centre for Roma and Vulnerable Population Groups” will be referred to as “Medico-social Centre (MSC)”, as this term is widely used by the relevant authorities, the employees and beneficiaries themselves.

KEYWORDS: social policy, social inclusion, social exclusion, public authorities, local administration, one-stop shops, vulnerable social groups, Roma

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

Κοινωνική Πολιτική στην Ευρωπαϊκή Ένωση

1.1. Εισαγωγή

Η εργασία εστιάζεται στην περίπτωση μελέτης της λειτουργίας του Ιατροκοινωνικού Κέντρου Νέας Σμύρνης του Δήμου Λαρισαίων, που αποτελεί ένα τυπικό δείγμα των Κέντρων όλης της χώρας. Υπογραμμίζεται η ανάγκη ενός ευέλικτου νέου τοπικού μοντέλου ολοκληρωμένης παρέμβασης, για την κοινωνική ένταξη των Ρομά, εστιασμένου στην αποτελεσματικότητα και την επίλυση των προβλημάτων της Διοίκησης των Δομών Κοινωνικής Πολιτικής.

Έναυσμα της παρούσας μελέτης αποτέλεσε η μετεξέλιξη του θεσμού των «Ιατροκοινωνικών Κέντρων» σε «Κέντρα Στήριξης Ρομά & Ευπαθών Ομάδων». Η συνέχιση της χρηματοδότησης των συγκεκριμένων Δομών μέχρι το 2020 και η διεύρυνση των αρμοδιοτήτων τους και σε άλλες ευπαθείς ομάδες, με αιχμή την προώθηση στην απασχόληση, δίνουν μια νέα δυναμική στους μοναδικούς φορείς, που ασχολούνται σήμερα στη χώρα μας με τους Ρομά. Υποθέτουμε, ότι η λειτουργία και η ανάπτυξη των Ιατροκοινωνικών Κέντρων με στόχο την στήριξη των Ρομά και άλλων ευπαθών ομάδων, μπορεί να επιφέρει πολλαπλά οφέλη, τόσο σε ατομικό όσο και σε κοινοτικό επίπεδο, αλλά και στην κοινωνία στο σύνολό της. Το ερώτημα που θα μας απασχολήσει είναι: εάν και κατά πόσον τα «Κέντρα Στήριξης Ρομά & Ευπαθών Ομάδων» ή «Ιατροκοινωνικά Κέντρα», σαν έννοια και εφαρμογή, αποτελούν εργαλείο ένταξης, τοπικής κοινωνικής ανάπτυξης και συνοχής.

Η ενασχόληση με τους Έλληνες Ρομά και η επαφή με την συγκεκριμένη ομάδα προβληματίζει και δημιουργεί ερωτήματα, για την κατάσταση που επικρατεί ακόμη και σήμερα, για το ποιος είναι υπεύθυνος, που δεν έχουν αρθεί τα στερεότυπα και οι προκαταλήψεις που συνδέονται με τους Ρομά. Παρ' όλες τις πολιτικές που έχουν εφαρμοστεί, τις διόλου ευκαταφρόνητες χρηματοδοτήσεις και τον μεγάλο αριθμό εμπλεκόμενων φορέων, που συνδέονται με τις πολιτικές ένταξης, διαπιστώνει εύκολα

κανείς, ότι δεν σημειώθηκαν τα αναμενόμενα αποτελέσματα κοινωνικής ανάπτυξης και επιδιωκόμενης συνοχής των Ελλήνων Ρομά με την ευρύτερη κοινωνία.

Στο πρώτο μέρος της εργασίας προσδιορίζεται το θεωρητικό υπόβαθρο, καθορίζεται το εννοιολογικό πλαίσιο μέσα από την αναδίφηση στην βιβλιογραφία για να γίνουν σωστά αντιληπτές οι έννοιες Κοινωνική Πολιτική στην Τοπική Αυτοδιοίκηση, Κοινωνικός Αποκλεισμός και Κοινωνική Ένταξη. Αναπτύσσεται το μέτρο «Πράξης» που στοχεύει στις Δομές των Ια.Κ. της χώρας και ακολουθεί εκτενής αναφορά και ανάλυση στοιχείων και χαρακτηριστικών των Ρομά. Στο δεύτερο μέρος παρουσιάζεται η μεθοδολογία της ποιοτικής έρευνας βάσει της οποίας ερευνήθηκε η Δομή του Ια.Κ. του Δήμου Λαρισαίων ως φορέας Κοινωνικής Πολιτικής της Τοπικής Αυτοδιοίκησης για τους Ρομά. Ακολουθεί ανάλυση των αποτελεσμάτων της έρευνας και τα συμπεράσματα της εργασίας.

1.2. Κοινωνική Πολιτική

Η νομική βάση της Ε.Ε. στον τομέα της κοινωνικής πολιτικής τέθηκε στη συνθήκη της Ρώμης (1957) και τροποποιήθηκαν περαιτέρω με την Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη (Single European Act, SEA, 1986) και την Συνθήκη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (1992). Το πλαίσιο της Κοινωνικής Πολιτικής είναι από λίγο έως πολύ το ίδιο για όλα τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, εν' τούτοις ο τρόπος που σχεδιάζεται και υλοποιείται είναι εντελώς διαφορετικός. Εξαιτίας των διαφορετικών επιπέδων οικονομικής ανάπτυξης και τις ανισότητες στα επίπεδα των οικονομικών επιδόσεων τους τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης διαφέρουν στην δυνατότητα και στην ευκαιρία να ανταποκριθούν σ' αυτήν την ζήτηση (Τσομπάνογλου, 2005).

Η χρήση του όρου «Κοινωνική Πολιτική» αναφέρεται στην ύπαρξη ενός πλέγματος ή συνόλου δραστηριοτήτων, που ως αντικείμενο έχουν τις κάθε μορφής υπηρεσίες, παροχές και επιδοτήσεις προς το κοινωνικό σύνολο (Λιαρόπουλος, 2007). Επίσης ως «ένα σχέδιο για την διαχείριση και αλλαγή της κοινωνίας για τη επίτευξη κοινωνικών στόχων, όπως η ισότητα, η ευημερία και η ασφάλεια των πολιτών μέσω υπηρεσιών, που εμπλέκονται στις κοινωνικές και πολιτικές συγκρούσεις, την οικονομία και την πολιτική» (Μακαρώνη, 2008). Η θεσμική οργάνωση όλων των υπηρεσιών, που εξυπηρετούν την κοινωνική πολιτική αποτελεί την οργανωτική έκφραση του κράτους

πρόνοιας, το οποίο αποτελεί καθολικό τύπο οργάνωσης όλων των βιομηχανικών χωρών καθώς συνδέεται άμεσα με το καπιταλιστικό σύστημα (Κατρούγκαλος, 2004).

Σύμφωνα με τον Σακελλαρόπουλο (2008), η κοινωνική πολιτική και γενικά όλες οι δημόσιες πολιτικές και οι κοινωνικοί θεσμοί αποτελούν το κοινωνικό κράτος. Το βαθύτερο νόημα και η έκφραση της κοινωνικής πολιτικής, αλλά και του κοινωνικού κράτους εκφράζεται με την εκδήλωση αλληλεγγύης προς τους αδύνατους, τους άπορους, τους άνεργους, τους αναξιοπαθόντες κλπ. Η ουσιαστική πραγμάτωση της αλληλεγγύης αυτής γίνεται με την αναδιανομή του εισοδήματος από γενιά σε γενιά ή και στο εσωτερικό μιας γενιάς, τις κοινωνικές νομοθετικές ρυθμίσεις και τέλος με την μεταφορά πόρων μέσω των προνοιακών πολιτικών, οι οποίες περιλαμβάνουν και πολιτικές, που αφορούν στην υγεία. Από όποια οπτική πάντως και αν προσεγγίσουμε το πεδίο της κοινωνικής πολιτικής, τονίζεται η σημασία των πολιτισμικών, θεσμικών και άλλων κοινωνικών ιδιαιτεροτήτων των πληθυσμών στόχων σε εθνικό, περιφερειακό ακόμα και τοπικό επίπεδο. Η άρθρωση, ιεράρχηση και αναγνώριση των αναγκών φροντίδας, η ποικιλομορφία των φορέων, που την παρέχουν και η μεταξύ τους σχέσεις, συνθέτουν την συγκεκριμένη κάθε φορά «κουλτούρα της πρόνοιας», όπως διαφοροποιείται μέσα από τις διαπλοκές των παραμέτρων κοινωνική τάξη, ηλικία, φύλο και φυλή (Saraceno, 1987).

Η κοινωνική πολιτική του 21^{ου} αιώνα πρέπει να έχει έναν «ανθρωποκεντρικό» χαρακτήρα με βασικούς άξονες την καλυτέρευση των συνθηκών και την βελτίωση της ποιότητας ζωής των ανθρώπων. Εκείνο που διαφοροποιεί το «παλαιό» μοντέλο της με εκείνο το «σύγχρονο» μοντέλο της κοινωνικής πολιτικής είναι ότι το «παλαιό» μοντέλο της κοινωνικής πολιτικής βασιζόταν, ιδιαίτερα, στις πληρωμές επιδοτήσεων, επιδομάτων, αποζημιώσεων και συντάξεων, ενώ το «σύγχρονο» μοντέλο της κοινωνικής πολιτικής συνδυάζει, όλες εκείνες τις πληρωμές επιδοτήσεων, επιδομάτων, αποζημιώσεων και συντάξεων, παράλληλα με την παροχή βοήθειας και στήριξης, έτσι ώστε να μπορέσουν να ξεπεραστούν τα διάφορα εμπόδια, τόσο σε επίπεδο εργασίας, όσο και σε επίπεδο κοινωνικής συμμετοχής, συνεργασίας, δικτύωσης και ανάπτυξης. Το «σύγχρονο» μοντέλο της κοινωνικής πολιτικής επίσης, δίνει ιδιαίτερη βαρύτητα στην πρόληψη εκ των προτέρων των διαφόρων δυσκολιών και όχι μόνο στην αντιμετώπιση των προβλημάτων όταν αυτά δημιουργηθούν. Η φιλοσοφία του «σύγχρονου» μοντέλου δεν σημαίνει βέβαια, ότι αγνοεί τα μακροχρόνια εμπόδια και τους περιορισμούς που υπάρχουν (Τσομπάνογλου, 2007). Το βασικό μήνυμα που

πηγάζει από πολλές χώρες αναφορικά με την Κοινωνική Πολιτική είναι ότι: «η κοινωνική προστασία συμβαδίζει και εμπεριέχει νέες αλλαγές και μπορεί να μετασχηματιστεί για να ανταποκριθεί πιο αποτελεσματικά και πιο ικανοποιητικά στις συνεχώς αυξανόμενες σύγχρονες ανάγκες και προβλήματα, έτσι ώστε να μπορέσει να περιορίσει την αύξηση των εμποδίων και ταυτόχρονα να ενισχύσει την βελτίωση των συνθηκών και της ποιότητας ζωής των ατόμων» (Τσομπάνογλου, 2007).

Σήμερα, εκτός από την βελτίωση των συνθηκών και της ποιότητας ζωής, που σε μεγάλο βαθμό οφείλεται στις ιατρικές μεθόδους, εξακολουθούν να υπάρχουν και να διογκώνονται μεγάλα προβλήματα όπως η ποιότητα, ευημερία και προστασία των παιδιών και των αδύναμων ομάδων, ο αποκλεισμός από την αγορά εργασίας των μεγαλύτερων ηλικιών, η ενίσχυση των ατόμων με ειδικές ανάγκες, η παροχή επιδομάτων ανεργίας, η παροχή κατάρτισης, εκπαίδευσης, πρόνοιας, στέγασης και προστασίας των οικογενειών κ.α. Το πλαίσιο της παραδοσιακής κοινωνικής πολιτικής δεν μπορεί διαχρονικά να ανταποκριθεί, με ικανοποιητικό βαθμό, σε όλες αυτές τις σύγχρονες κοινωνικές απαιτήσεις και ανάγκες, με συνέπεια σήμερα να έχουν μεγαλώσει οι διαφορές και οι ανισότητες, όχι μονάχα μεταξύ των διαφόρων κρατών, αλλά και μέσα στις ίδιες τις χώρες. Για παράδειγμα τα ποσοστά φτώχειας και ο πληθυσμός που διαβιών κάτω από το όριο της φτώχειας έχει σημαντικά διευρυνθεί, ενώ το κεφάλαιο και η εργασία έχουν κατανεμηθεί άνισα μεταξύ των διαφόρων χωρών, εντείνοντας έτσι τις υπάρχουσες ανισότητες (Τσομπάνογλου, 2007).

Σε φάση παρατεταμένης οικονομικής κρίσης αποκαλύπτονται οι αντιφάσεις και τα όρια των πολιτικών του «κράτους πρόνοιας», που αδυνατεί να καλύψει τις νέες διευρυμένες ανάγκες και να εξασφαλίσει την πλήρη απασχόληση. Η οικονομική κρίση δημιουργεί νέες κοινωνικές και ταξικές διαφοροποιήσεις, όπως οι αντιθέσεις μεταξύ των ανέργων και εργαζομένων, οι νέες ανισότητες στις προσβάσεις των κοινωνικών ομάδων στο σύστημα των δημοσίων παροχών, ο αποκλεισμός κοινωνικών ομάδων από την αγορά εργασίας (π.χ. νέοι, γυναίκες, μακροχρόνια άνεργοι, μειονότητες κ.α.). Η δημοσιονομική κρίση και οι περικοπές στον κρατικό προϋπολογισμό περιορίζουν τα περιθώρια του κράτους πρόνοιας, το οποίο γίνεται πλέον αντικείμενο διαπάλης κοινωνικών ομάδων για εξασφάλιση των κεκτημένων υπηρεσιών του που απειλούνται από υποβάθμιση (Γετίμης, 1993).

Η σταδιακή απομάκρυνση από το παραδοσιακό, συγκεντρωτικό, ιεραρχικά διαρθρωμένο μοντέλο οργάνωσης της κοινωνικής διοίκησης, ενόψει των νέων

κοινωνικών κινδύνων και αναγκών, των χρηματοδοτικών ελλειμμάτων, αλλά και της μειωμένης αποτελεσματικότητας των κατακερματισμένων κοινωνικών υπηρεσιών, αναδεικνύει τη σημασία ενός νέου κοινωνικού ρόλου για την Τοπική Αυτοδιοίκηση. Η ανακατανομή των μορφών και των πεδίων παρέμβασης μεταξύ κράτους, αγοράς και κοινωνίας πολιτών συνδυάζεται με την αναδιάρθρωση της σχέσης μεταξύ κεντρικού κράτους και Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Η κεντρική κοινωνική διοίκηση τείνει να επικεντρώσει τη δράση της στο επιτελικό επίπεδο, σχεδιάζοντας δημόσιες πολιτικές, εποπτεύοντας δομές, τυποποιώντας τα επιδιωκόμενα αποτελέσματα και τις προδιαγραφές υλοποίησης και αξιολογώντας προγράμματα κοινωνικής πολιτικής που δικτυώνονται και αναπτύσσονται σε τοπικό επίπεδο. Οι πρωτοβάθμιοι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης αναλαμβάνουν τόσο την “απογραφή” της προσφοράς και της ζήτησης στον κοινωνικό τομέα όσο και την παροχή προσωπικών κοινωνικών υπηρεσιών, διασφαλίζοντας τα αναγκαία δεδομένα για τον σχεδιασμό και διασυνδέοντας ταυτόχρονα τις επιμέρους δομές. Ο περαιτέρω εξορθολογισμός του οργανωτικού μοντέλου προϋποθέτει κατ’ αρχάς την αντιμετώπιση των επικαλύψεων που παρατηρούνται στις παράλληλες δράσεις δικτύωσης των υπουργείων Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας και Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης και την ανάπτυξη μεταξύ τους συνεργειών και συντονισμού. Επιπλέον, επιβεβλημένη καθίσταται η επέκταση του διευρυσμένου πλέον δικτύου αποκεντρωμένων υπηρεσιών, ώστε να καλύπτεται η επικράτεια σε όλη της την έκταση. Σε συνάρτηση με τα προηγούμενα, αναγκαία κρίνεται η αναβάθμιση των προσόντων και δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού, ώστε να επιτευχθεί η πλήρης αξιοποίηση των δυνατοτήτων που προσφέρει το οργανωτικό μοντέλο του δικτύου κοινωνικών υποστηρικτικών υπηρεσιών σε τοπικό επίπεδο (Κοντιάδης, 2006). Μέχρι σήμερα, οι ποικίλες κοινωνικές δράσεις της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, είτε αναπτύσσονται ως αποτέλεσμα μεταβίβασης των σχετικών αρμοδιοτήτων από την κεντρική διοίκηση είτε συνιστούν πρωτοβουλία των ίδιων των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης, έχουν χαρακτηριστεί ως αποσπασματικές και κατακερματισμένες, αποκαλύπτοντας ελλείμματα ως προς την επικοινωνία μεταξύ των επιμέρους φορέων σε τοπικό επίπεδο, έλλειψη συνεργασίας και συντονισμού των δράσεων, ανεπαρκή αξιολόγηση των υλοποιούμενων προγραμμάτων και χαμηλή αποδοτικότητα (INE ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ, 2002).

1.3. Υγεία και Πρωτοβάθμια Φροντίδα Υγείας

Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας στην ιδρυτική του διακήρυξη (1946), δόθηκε ο ορισμός της υγείας, ως μιας κατάστασης πλήρους σωματικής, ψυχικής και κοινωνικής ευεξίας και όχι μόνο ως απουσίας νόσου ή αναπηρίας (Λιαρόπουλος, 2007). Με τον ορισμό αυτό, αναγνωρίστηκαν δύο νέες παράμετροι στην υγεία: Η παράμετρος της απουσίας ασθένειας και η ύπαρξη της ευεξίας ενώ επιπλέον αναγνωρίζεται η ύπαρξη κοινωνικής και ψυχικής διάστασης, πέραν της σωματικής. Αυτός ο ορισμός αναφέρεται συχνά και ως ο θετικός ορισμός της υγείας.

Ως Πρωτοβάθμια Φροντίδα Υγείας ορίστηκε η «βασική παροχή φροντίδας υγείας, προσιτή σε όλους (άτομα και οικογένειες στην κοινότητα) με μέσα αποδεκτά σ' αυτούς, μέσα από την πλήρη συμμετοχή τους και σε κόστος, που η κοινότητα και η χώρα μπορούν να επωμιστούν» (Π.Ο.Υ., 1978). Βασικοί στόχοι της Π.Φ.Υ. είναι η πρόληψη πιθανών διαταραχών υγείας, η αποτελεσματική και αποδοτική διάγνωση και η αντιμετώπισή τους, η βέλτιστη φροντίδα ασθενών με χρόνια νοσήματα ή τελικού σταδίου καθώς και η εξασφάλιση της συνέχειας της φροντίδας (Τούντας, 2008).

Σύμφωνα με τον Π.Ο.Υ. (1994) η Π.Φ.Υ. πρέπει να είναι: γενική, προσβάσιμη, ολοκληρωμένη, συνεχής, ομαδική, ολιστική, προσωπική, προσανατολισμένη στην οικογένεια, συντονισμένη, εμπιστευτική, υποστηρικτική.

Ενδιαφέρουσες μελέτες επικεντρώνονται στους τρόπους, με τους οποίους άτομα και ομάδες καταφέρνουν με επιτυχία να αντιμετωπίσουν δύσκολες καταστάσεις, που το κοινωνικό περιβάλλον δημιουργεί στην πορεία της ζωής τους, να αποδέχονται και να προσφέρουν φροντίδα σ' ένα πλαίσιο αμοιβαιότητας και εδραίωσης δικτύων σχέσεων, έτσι ώστε να καλύπτονται οι ανάγκες και να προλαμβάνονται αρνητικά φαινόμενα διαταραχής φυσικής ή ψυχικής υγείας, κοινωνικού αποκλεισμού κ.λ.π. (Σούκου – Βαλαβάνη- Τσιάντης – Κουτσουγιάννη, 1992).

Ο ρόλος των οικογενειακών σχημάτων και των άτυπων δικτύων παραμένει σημαντικός, για την ανάπτυξη και την προώθηση προγραμμάτων αποϊδρυματοποίησης και παροχής υπηρεσιών μέσα στην κοινότητα, τα οποία σε μεγάλο βαθμό αποτελούν τελικά προγράμματα από την κοινότητα, δηλαδή από τα άτυπα δίκτυα με κύρια την προσφορά των γυναικών (Finch, 1984 – Higgins, 1989).

1.4. Ένταξη και Αποκλεισμός

Η πρωτοεμφάνιση του όρου “αποκλεισμός” έγινε στη Γαλλία, σε μία περίοδο οικονομικής ευημερίας και ανάπτυξης. Σκιαγραφούσε όχι βέβαια το πρόβλημα της ανεργίας και της απορύθμισης της αγοράς εργασίας, ούτε είχε συνδεθεί με την αποδυνάμωση του κοινωνικού δεσμού, αλλά αποτελούσε περισσότερο μία φανερή επιβίωση “της ντροπής”, από ένα μέρος του πληθυσμού που εξακολουθούσε να παραμένει στο περιθώριο της οικονομικής ανάπτυξης και των απολαβών που τη συνόδευαν. Η περιορισμένη επιτυχία του όρου, την περίοδο αυτή, συνδέεται αναμφίβολα με την περιορισμένη έκταση που εμφάνιζαν αυτά τα φαινόμενα και μάλιστα ο όρος “αποκλεισμός” έριχνε το κύριο βάρος της ευθύνης στο άτομο και στην αδυναμία του για κοινωνική προσαρμογή στα νέα δεδομένα. Από τότε μέχρι σήμερα όμως ο όρος έχει αλλάξει περιεχόμενο και χρήση (Δημουλάς, Μπαμπανέλου, Τσιόλης, στο Ινστιτούτο ΓΕΣΕΕ, ΑΔΕΔΥ, 2013).

Στην Κασιμάτη (1998) αναφέρεται, ότι *“σύμφωνα με τον Pereirinha, κοινωνικός αποκλεισμός εμφανίζεται όταν υπάρχει δυσλειτουργία ή και αποστέρηση τουλάχιστον σε ένα από τα στοιχεία πολιτικής, κοινωνικής, οικονομικής και διαπροσωπικής ολοκλήρωσης. Παρατηρείται ότι, μετατίθεται η προβληματική και δεν έγκειται αποκλειστικά και μόνο στο οικονομικό στοιχείο, αλλά εντοπίζεται όταν υπάρχει έλλειμμα σε επίπεδο πολιτικών, κοινωνικών και άλλων παραγόντων”*. Ο Room, συνηγορεί σε αυτή την άποψη και θεωρεί τον αποκλεισμό *“ως άρνηση και μη πραγμάτωση των κοινωνικών δικαιωμάτων των πολιτών, παραπέμποντας σε περιορισμούς της πρόσβασής τους σε κοινωνικά αγαθά και υπηρεσίες, ανεξάρτητα, αν οι περιορισμοί αυτοί είναι σκόπιμοι ή όχι”*. (Κασιμάτη, 1998).

Οι όροι κοινωνικός αποκλεισμός, καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού, ευάλωτες κοινωνικές ομάδες, ομάδες στόχοι αναφέρθηκαν, από τεχνοκράτες, σε κείμενα της Ευρωπαϊκής Ένωσης το 1989, κατά τη συζήτηση της διαμόρφωσης του Κοινωνικού Χάρτη. Στα πλαίσια της διασφάλισης της κοινωνικής συνοχής και ανάπτυξης η Ευρωπαϊκή Ένωση προέβη σε μια σειρά παρεμβάσεων Καταπολέμησης του Κοινωνικού Αποκλεισμού από την αγορά εργασίας στα κράτη μέλη της.

Η Ευρωπαϊκή Κοινότητα, στα πλαίσια καταπολέμησης του Κοινωνικού Αποκλεισμού, τον χαρακτηρίζουν τόσο άδικο όσο και ότι απειλεί την κοινωνική συνοχή, έτσι λαμβάνει και εφαρμόζει μια δέσμη μέτρων Κοινωνικής Πολιτικής και

πρακτικών «Κοινωνικής Ένταξης» των ευάλωτων ομάδων που κινδυνεύουν κυρίως από αποκλεισμό στην αγορά εργασίας.

Στο «Πράσινο Βιβλίο» της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων ο «κοινωνικός αποκλεισμός αναφέρεται ως η διαρθρωτική διαδικασία που αποκλείει μέρος του πληθυσμού από οικονομικές και κοινωνικές ευκαιρίες». Ο Κοινωνικός αποκλεισμός είναι έννοια διαφορούμενη και ελαστική, έχει οριστεί με πολλούς τρόπους, εξακολουθεί να υπάρχει έλλειψη σαφήνειας σχετικά με τον ορισμό της. Όταν πρόκειται για μειονοτικές ομάδες ή εθνοτικές ομάδες η χρήση του συγκεκριμένου όρου γίνεται πιο περίπλοκη. Εξετάζοντας τις παραμέτρους του Κοινωνικού Αποκλεισμού θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι επιλογές και η ιδιαίτερη πολιτιστική ταυτότητα των υπό διαπραγμάτευση ομάδων (Social Inclusion and Mental Health, Κοινωνική ένταξη και ψυχική υγεία, 2010).

Σύμφωνα με τη Ruth Levitas (1998), αναλύονται αντικρουόμενες προσεγγίσεις του αποκλεισμού κυρίως ως αποτέλεσμα ή αιτία της φτώχειας. Στο ευρύ πλαίσιο της προσέγγισης που συνιστά έναν αναδιανεμητικό λόγο της RED (Redistributive Discourse, RED) παρότι αντιμετωπίζεται ο Κοινωνικός Αποκλεισμός κυρίως ως συνέπεια της φτώχειας, ερμηνεύεται ως κάτι πιο πολύπλοκο από τη φτώχεια, ως ένα δυναμικό, εξελισσόμενο πολυδιάστατο και διαδραστικό κοινωνικό φαινόμενο που αντιμετωπίζεται με παρεμβάσεις όπως η αύξηση των επιδομάτων. Σε αντίθεση η SID (Social Integration Discours, SID) εντοπίζει το πρόβλημα στην ανεργία ή την «οικονομική αδράνεια» και προτείνει πολιτικές ενσωμάτωσης και ένταξης, πλήρους απασχόλησης και αμοιβής. Μια τρίτη προσέγγιση της MUD, (Moral Underclass Discourse, MUD), συνιστά έναν ηθικό λόγο γύρω από ομάδες αδικημένων (underclass), ο οποίος δίνει έμφαση στις πολιτισμικές αιτίες της φτώχειας και κυρίως στον ηθικό κίνδυνο της «εξάρτησης», δίνοντας έμφαση σε συγκεκριμένες «ευάλωτες ομάδες» (Πετμεζίδου, Παπαθεοδώρου, 2004).

Ουσιαστικά, όταν μιλάμε για αποκλεισμό αναφερόμαστε στον αποκλεισμό των βασικών δικαιωμάτων του ανθρώπου όπως αυτά διακρίνονται σε τρεις ξεχωριστές κατηγορίες: α) τα ατομικά δικαιώματα που συνδέονται άρρηκτα με την ελευθερία του ατόμου, προσωπική ελευθερία, έκφρασης, σκέψης και πίστης, δικαίωμα στην ιδιοκτησία, στην απονομή δικαιοσύνης, και στην ελεύθερη σύναψη συμβάσεων. β) τα πολιτικά δικαιώματα, που αφορούν στη συμμετοχή άσκησης πολιτικής δύναμης, γ) τα κοινωνικά δικαιώματα που αναφέρονται στη δυνατότητα του ατόμου να διαβεί σε ένα

‘μέσο επίπεδο οικονομικής ευημερίας’, αξιοποιώντας τη δυνατότητα συμμετοχής στην κοινωνική κληρονομιά και στο ευρύτερα κοινωνικά αποδεκτό επίπεδο πολιτισμού (Marshall & Bottomore 1997). Στην κατηγορία των κοινωνικών δικαιωμάτων υπάγονται και τα πολιτισμικά δικαιώματα τα οποία κατοχυρώνουν σε ομαδική κλίμακα χαρακτηριστικά, ιδιότητες και επιλογές των ατόμων που αναφέρονται στη γλώσσα, στη θρησκεία, στην εθνότητα, στις διαφορές φύλλου, στη σεξουαλική ζωή, στα στιλ ζωής κτλ. Τα πολιτισμικά δικαιώματα μπορούν να συνοψιστούν σε ένα και μοναδικό που είναι το δικαίωμα στη διαφορά, το δικαίωμα στην ετερότητα. Μιλάμε για τα δικαιώματα αυτά που το ίδιο το άτομο επιλέγει ως σημαντικές ιδιότητες και σημαντικά χαρακτηριστικά για τον εαυτό του. Οι διαδικασίες που μεσολαβούν στο ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον προκειμένου το άτομο να ενταχθεί σε μια επιμέρους ομάδα ή στο ευρύτερο κοινωνικό σύνολο σύμφωνα με τις ατομικές υποκειμενικές του επιλογές, ανάγκες, επιθυμίες και νοηματοδοτήσεις ορίζουν κατ’ αρχήν την *κοινωνική του ταυτότητα* και την *ιδιότητα του ως πολίτη* (Ψημίτης, 2006).

1.4.1. Κοινωνική Ένταξη

Η Κοινωνική ένταξη είναι μια διαδικασία με την οποία ομάδες, άτομα αποκλεισμένα γίνονται ένα λειτουργικό κομμάτι της κοινωνίας. Στη διάρκεια αυτής της διαδικασίας, «επιδιώκουμε τη σύνδεση αυτών των μειονεκτουσών ομάδων με την εργασία, την αύξηση του εισοδήματός τους, την προσέγγιση των προσφερόμενων κοινωνικών αγαθών, των δικαιωμάτων και της επαρκούς πληροφόρησής τους, ώστε να μπορούμε να μιλάμε για δημιουργική αρμονική συμβίωση διαφορετικών κοινωνικών ομάδων, μέσα σε μια εθνική κοινωνία» (Φερώνας 2001).

Δύο είναι οι κυρίαρχες τάσεις, που απαντούν ή προσπαθούν να δώσουν λύσεις, στις σχέσεις μεταξύ της πλειοψηφικής κοινωνίας και των «ευπαθών ομάδων». Σε ορισμένες χώρες έχει διαμορφωθεί μια πολιτική γύρω από πρακτικές κοινωνικής ένταξης των ομάδων αυτών. Άλλες χώρες πάλι έχουν επιλέξει μοντέλα πολυπολιτισμικότητας, όπως αποκαλούνται, για την κοινωνική ένταξη, των αποκλεισμένων ομάδων. Τελικά Θα λέγαμε ότι με τον όρο κοινωνική ένταξη, περιγράφουμε κατά κύριο λόγο ένα κοινωνικό σχέδιο, που σχετίζεται με την ενθάρρυνση της συνύπαρξης και την δημιουργία σχέσεων ατόμων και ομάδων, που χαρακτηρίζονται ευπαθείς με την κοινωνία γύρω τους.

Μια κοινότητα με υψηλό επίπεδο κοινωνικής ενσωμάτωσης έχει και μεγαλύτερη κοινωνική συνοχή και μπορεί να έχει περισσότερο ξεκάθαρες απόψεις για τη λύση των οικονομικών και κατά συνέπεια βιοποριστικών προβλημάτων ανάπτυξης της περιοχής της, αφού οι κοινωνικοί εταίροι σε συνθήκες περιορισμένης εσωτερικής σύγκρουσης μπορούν να βελτιώσουν καταρχήν την ποιότητα διαβίωσης στην περιοχή και κατά συνέπεια να συμβάλουν στην ελκυστικότητα της και την ανάπτυξή της. Ένα μεγάλο θέμα που αφορά την έννοια του Κοινωνικού Αποκλεισμού σε σχέση με την ανάπτυξη, έχει να κάνει με την αθέατη πλευρά των δραστηριοτήτων, όπου όσο μεγαλύτερος είναι ο αποκλεισμός τόσο μεγαλύτερο είναι το άτυπο μέρος της κοινωνίας και της οικονομίας και κατά συνέπεια η άτυπη αύξηση του πλούτου, η οποία δεν επιφέρει στην κοινωνία τις παραγόμενες αξίες (Τσομπάνογλου, 2007).

1.4.2. Πολιτικές Ένταξης και Κοινωνικής Συνοχής

Οι πολιτικές ένταξης, πέραν της μεγιστοποίησης των οικονομικών ωφελειών ουσιαστικά στοχεύουν στην προώθηση της κοινωνικής συνοχής. Η έννοια της κοινωνικής συνοχής αποτελεί κεντρική πολιτική ιδέα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της χώρας μας. Η κοινωνική συνοχή δίνει ιδιαίτερη έμφαση στη συμμετοχή, στην κοινωνική ευημερία όλων των ομάδων του πληθυσμού ενώ θεωρεί την επίτευξη αρμονικών κοινωνικών σχέσεων ως θεμελιώδη λίθο της οικονομικής και κοινωνικής ζωής (Council of Europe (2008), Report of High-level taskforce on Social Cohesion: Towards an Active, Fair and Socially Cohesive Europe). Τα τελευταία χρόνια, έχει επιταχυνθεί η πολιτική διασύνδεση ανάμεσα στους στόχους της ένταξης και της προώθησης της κοινωνικής συνοχής. Στο πλαίσιο μιας τέτοιας διασύνδεσης αναγνωρίζεται ότι η διασφάλιση της κοινωνικής συνοχής εξαρτάται, ολοένα και περισσότερο, από την επιτυχία της ενσωμάτωσης των ευπαθών πληθυσμών ενώ αντιθέτως η ανάπτυξη φαινομένων μη ένταξης και περιθωριοποίησης αποτελεί απειλή για την επίτευξη συνθηκών κοινωνικής συνοχής (Γενική Γραμματεία Πληθυσμού και Κοινωνικής Συνοχής, 2013).

Τα τελευταία χρόνια έγινε αντιληπτό ότι η αντιμετώπιση των προβλημάτων των ομάδων που πλήττονται από τον Κοινωνικό Αποκλεισμό, δεν αφορά μόνο στις ίδιες τις ομάδες αλλά σε όλους τους φορείς Πολιτεία-Κοινωνία-Πολίτες. Οι αδύναμες κοινωνικές ομάδες, που τείνουν στον Αποκλεισμό, δεν χρίζουν φιλανθρωπίας, αλλά αλληλεγγύη και ενεργητική συμμετοχή στην επίλυση των προβλημάτων τους. Είναι

ελπιδοφόρο ότι σήμερα πυκνώνουν και δυναμώνουν πρωτοβουλίες ατομικές και συλλογικές που ως στόχο έχουν την άρση της αρνητικής στάσης της κοινωνίας, απέναντι στις κοινωνικά αποκλεισμένες ομάδες. Οι πληθυσμιακές ομάδες που θεωρούνται ως οι περισσότερο εκτεθειμένες στον κίνδυνο αποκλεισμού από την Αγορά Εργασίας είναι οι ακόλουθες: άτομα με αναπηρίες, παλιννοστούντες, μετανάστες, πρόσφυγες, φυλακισμένοι, αποφυλακισμένοι, ανήλικοι παραβάτες, άτομα υπό απεξάρτηση ή απεξαρτηθέντα από ουσίες – οροθετικούς, αρχηγοί μονογονεϊκών οικογενειών, ιδίως γυναίκες, άνεργοι 45-64 ετών, άτομα με γλωσσικές, πολιτισμικές και θρησκευτικές ιδιαιτερότητες, άτομα διαβιούντα σε γεωγραφικές απομακρυσμένες ορεινές ή νησιώτικες περιοχές (Διαχειριστική Αρχή Περιφέρειας Θεσσαλίας, 2011).

Οι γενικές αρχές που πρέπει να διέπουν όλες τις ενέργειες καταπολέμησης του αποκλεισμού από το Κοινωνικό και Εργασιακό γίνεσθαι είναι :

α. Η πολυδιάστατη και ολοκληρωμένη προσέγγιση

Η υλοποίηση των παρακάτω αναφερόμενων στόχων πρέπει να επιδιώκεται με την εφαρμογή ολοκληρωμένων προγραμμάτων, τα οποία συγκροτούνται από μία συνεκτική δέσμη αλληλοσυμπληρούμενων μέτρων και ενεργειών που καλύπτουν όλη την πορεία της ένταξης/ επανένταξης των αποκλεισμένων από την αγορά εργασίας.

β. Η εταιρικότητα – δικτύωση των φορέων

Ο πολυδιάστατος χαρακτήρας του κοινωνικού αποκλεισμού απαιτεί για την καταπολέμησή του εξίσου πολυδιάστατες και αλληλοσυμπληρωματικές, παρεμβάσεις τις οποίες δεν είναι πάντοτε δυνατό να εξασφαλίσει ένας και μόνο φορέας. Απαιτείται η στενή συνεργασία όλων των εμπλεκόμενων και συναρμοδίων φορέων και η ανάπτυξη μεταξύ της εταιρικής σχέσης. Προκειμένου οι φορείς να συστήσουν εταιρική σχέση, θα πρέπει οι ειδικότητές τους να είναι αποδεδειγμένα αλληλοσυμπληρούμενες, ώστε να εξασφαλίζεται ο πολυδιάστατος και ολοκληρωμένος χαρακτήρας των παρεμβάσεων.

γ. Η συμμετοχικότητα των χρηστών

Για την αντιμετώπιση της παθητικότητας και αποθάρρυνσης, που επέρχονται με το μακροχρόνιο αποκλεισμό από την αγορά εργασίας και για την καταπολέμηση της συνακόλουθης κοινωνικής περιθωριοποίησης, οι ενέργειες καταπολέμησης του αποκλεισμού κυρίως από την αγορά εργασίας οφείλουν να επιδιώκουν την όσο το δυνατό μεγαλύτερη συμμετοχικότητα των χρηστών. Ως συμμετοχικότητα εδώ δεν νοείται η απλή συντήρηση του ενδιαφέροντος, αλλά η ενίσχυση για την ανάπτυξη

αυτενέργειας και ικανότητας για πρωτοβουλίες και η ενθάρρυνση για ενεργό συμμετοχή σε όλες τις διαδικασίες λειτουργίας του προγράμματος.

δ. Η σύζευξη με την αγορά εργασίας

Αποδίδεται ιδιαίτερη βαρύτητα και σημασία στη δυναμική συμπαράσταση για την απόκτηση ικανότητας των ευάλωτων ομάδων, να ενταχθούν στην τυπική αγορά εργασίας. Για το σκοπό αυτό απαιτείται η σύνδεση των αρμόδιων φορέων με τις τοπικές επιχειρήσεις, η ανάπτυξη μηχανισμών διασύνδεσης με την τοπική αγορά εργασίας, η ευαισθητοποίηση των εργοδοτών, καθώς και η στενή συνεργασία με τον Ο.Α.Ε.Δ., τα βιομηχανικά, βιοτεχνικά και εμπορικά επιμελητήρια και τις οργανώσεις εργαζομένων για την προώθηση των συμμετεχόντων σε θέσεις εργασίας. Επίσης, οι μη κυβερνητικές οργανώσεις μπορούν να διαδραματίσουν αποφασιστικό ρόλο προκειμένου να επιτευχθεί ο ως άνω σκοπός (Διαχειριστική Αρχή Περιφέρειας Θεσσαλίας, 2011).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

Ρατσισμός και ξενοφοβία ως μηχανισμοί διακρίσεων και αποκλεισμού. Η περίπτωση των Ρομά.

2.1. Ρατσισμός και ξενοφοβία ως μηχανισμοί διακρίσεων και αποκλεισμού

Στο κεφάλαιο ‘Το όραμα της καθαρότητας’ ο Bauman, αναφέρει: *“ ανάμεσα στις πολλές ενσαρκώσεις του υπονομευτικού σχήματός «βρωμιά» μια περίπτωση έχει από Κοινωνιολογική άποψη πολύ ιδιαίτερη, θα λέγαμε μάλιστα εξαιρετική, σημασία: είναι η περίπτωση που τα διαφορετικά ανθρώπινα πλάσματα γίνονται αντιληπτά ως εμπόδια στην ορθή «οργάνωση του περιβάλλοντος» - όταν, με άλλα λόγια, συμβαίνει η διαφορετικοί άνθρωποι ή πιο ειδικά μια συγκεκριμένη κατηγορία διαφορετικών ανθρώπων να μετατρέπονται σε «βρωμιά» και οι άλλοι να τους μεταχειρίζονται σαν να ήταν τέτοια.”*(Bauman, 2002). Για τους κοινωνικά αποκλεισμένους, τους “απόβλητους ανθρώπους”, το κρισιμότερο πρόβλημα δεν είναι η απειλή κατά της βιολογικής επιβίωσης, αλλά η επίτευξη της κοινωνικής επιβίωσης. Η απώλεια της κοινωνικής θέσης και η συμπερίληψη στην κατηγορία των “κοινωνικά αστέγων” αποτελεί κατάσταση που “δεν έχει πλέον ορατό δρόμο επιστροφής στην ιδιότητα του πλήρους μέλους” (Bauman, 2005).

Η ανθρωπολόγος Mary Douglas ανατρέχει στην έννοια της ύλης για να μας εισάγει στον κόσμο του καθαρού και του βρόμικου: *“αν μπορούσαμε να αφαιρέσουμε την παθογένεια και την υγιεινή από την αντίληψή μας για τη βρομιά, μένουμε με τον παλιό ορισμό της βρομιάς ως ύλης εκτός τόπου. Αυτή είναι μια πολύ πλούσια σε ιδέες προσέγγιση. Υποδηλώνει δύο προϋποθέσεις: ένα σύνολο από τακτοποιημένες σχέσεις και μια παράβαση αυτής της τάξης. Η βρομιά επομένως δεν είναι ποτέ ένα μεμονωμένο, απομονωμένο συμβάν. Όπου υπάρχει βρομιά, υπάρχει σύστημα. Η βρομιά είναι το υποπροϊόν μιας συστηματικής τακτοποίησης και ταξινόμησης της ύλης, στο βαθμό που η τακτοποίηση συνεπάγεται την απόρριψη των ακατάλληλων στοιχείων. Αυτή η αντίληψη για τη βρομιά μας οδηγεί κατευθείαν στο πεδίο του συμβολισμού και προμηνύει τη διασύνδεση με άλλα πιο προφανή συμβολικά συστήματα καθαρότητας”* (Douglas, 1966).

Στο “Στίγμα” ο Goffman μελετά την κανονικότητα και το κανονικό, τον παρεκκλίνοντα και την παρέκκλιση, το στίγμα και τον στιγματισμένο ως υποκείμενο

που δεν απομονώνεται κοινωνικά αλλά ζει μαζί με τους «φυσιολογικούς» και επινοεί διάφορα τεχνάσματα προκειμένου να κερδίσει την αποδοχή τους, χωρίς όμως αποτέλεσμα. Στα Άσυλα, η απαξιωτική θέση των τροφίμων απορρέει κυρίως από την απουσία προσωπικής κατοχής, την απουσία ιδιωτικής ζωής και ιδιωτικού χώρου και την κατάλυση της αυτονομίας. Στο Στίγμα αντιστοίχως, η απαξιωτική θέση των στιγματισμένων οφείλεται στην αδυναμία τους να ανταποκριθούν σε ευρέως αποδεκτά γνωρίσματα ταυτότητας. Η στάση που υιοθετούν οι «φυσιολογικοί» άνθρωποι απέναντι στο πρόσωπο που φέρει το στίγμα είναι η διάκριση, εφόσον εξ' ορισμού πιστεύουν ότι *‘ο στιγματισμένος δεν είναι εντελώς άνθρωπος’*, στις συνήθειες αντιδράσεις των «φυσιολογικών» είναι να χρησιμοποιούν συγκεκριμένους όρους στίγματος στον καθημερινό λόγο ως πηγή μεταφοράς και εικονοπλασίας. Τείνουν να αποδίδουν στον στιγματισμένο ένα ευρύ φάσμα ατελειών, με βάση τη μια αρχική του ατέλεια, αλλά ταυτόχρονα του αποδίδουν και ορισμένα ελκυστικά χαρακτηριστικά συχνά υπερφυσικού τύπου, ενώ περιορίζονται στην αγαθοεργό κοινωνική δράση (Goffman, 2001).

Ένας πιο ήπιος όρος, από τον ρατσισμό, η ξενοφοβία, εξ' ίσου καταστροφικός ως προς την δημιουργία Κοινωνικού Αποκλεισμού, μετά τη δεκαετία του 1980 αντικατέστησε την μέχρι τότε κυρίαρχη έννοια του ρατσισμού, που αναφερόταν κυρίως στην εχθρική και 'γενοκτονική' αντιμετώπιση αλλοεθνών ή και γηγενών μακροχρόνια εγκατεστημένων πληθυσμών (Εβραίοι, Ρομά, Έλληνες Πόντιοι) στο πρώτο μισό του 20ου αιώνα στην Ευρώπη και στα Βαλκάνια. Η ξενοφοβία συνδέεται με στρεβλές κοινωνικές αξίες, φοβικούς κοινωνικούς κανόνες, ιστορικές εξελίξεις και διαρθρωτικούς παράγοντες της οικονομίας. Σε πολιτικό επίπεδο, η ξενοφοβία χρησιμοποιείται ως επί το πλείστον, ως ιδεολογικό συστατικό πολιτικής θέσης και συνοδεύεται συχνά από έντονη πολιτική ρητορική διαμορφώνοντας έτσι πολιτικές αρένες, για την προσέλκυση ψηφοφόρων με ενδεικτική την άνοδο των ακροδεξιών κομμάτων σε ορισμένες χώρες της Ε.Ε (Χτούρης Σ. et all, 2012).

Οι Ρομά, διασκορπισμένοι σ' όλον τον κόσμο έχουν παντού την ίδια αντιμετώπιση είτε πρόκειται για νομάδες είτε για μόνιμα εγκατεστημένους, είναι παντού οι «οικείοι ξένοι», όπως αναφέρει η M. Sway, «οικείοι» γιατί όλοι οι μη Ρομά έχουν εμπειρίες από την παρουσία τους ...αλλά και «ξένοι» γιατί ποτέ δεν μπόρεσαν ή δεν θέλησαν να γίνουν «δικοί» (Λυδάκη Α. 1998). Ο «Οικείος Ξένος» είναι οικείος ναι, αλλά ακόμη ξένος και σύμφωνα με τον Bauman ... η άφιξη του Ξένου, “έχει αντίκτυπο

ισοδύναμο με εκείνο του σεισμού ...”. Η ύπαρξη στερεοτυπικών απόψεων και προκαταλήψεων, που έχουν διαμορφωθεί κατά τη μακρόχρονη παρουσία των Ρομά στον ελληνικό και Ευρωπαϊκό χώρο, υπολογίζεται ως σημαντικός μηχανισμός κοινωνικού αποκλεισμού της συγκεκριμένης ομάδας (Τρουμπέτα, 2001).

Αντιμετωπίζονταν σχεδόν παντού ως «ξένοι» και διώκονταν ή περιθωριοποιούνταν. Το διαφορετικό ντύσιμό τους, η άγνωστη γλώσσα τους συντελούσαν στην περιθωριοποίησή τους. Τους κατηγορούσαν ότι ασχολούνται με την μαγεία, με την μαντική. Όμως ο Μαλινόφσκι αναφέρει ξεκάθαρα ότι *“στα νησιά Τρόμπριαντ και αλλού οι άνθρωποι όταν επρόκειτο να αντιμετωπίσουν δυσκολίες προέβαιναν σε κάποιες μαγικές – μαντικές τελετές”*. Επίσης, στην ελληνική λαογραφία ο Γεώργιος Μέγας αναφέρει κοντά τριάντα τρόπους στους οποίους επιδίδονταν οι άνθρωποι προσπαθώντας να μαντέψουν, λέει σχετικά η κ. Λυδάκη. Ο διαφορετικός γίνεται εύκολα στόχος και ακόμα πιο εύκολα αποδιοπομπαίος τράγος. Ο μειονοτικός γίνεται μειονεκτικός (Καθημερινή, 2013).

Η παρουσία των Ρομά συνδέεται με δύο αντιφατικά μεταξύ τους στερεότυπα. Από τη μια πλευρά, υπάρχει ένα ρομαντικό και εξωτικό στερεότυπο που βλέπει τον Τσιγγάνο ερωτικό με αγάπη για τη ζωή, τη μουσική και το τραγούδι, εκφραστικό κι αμέριμνο, ενώ από την άλλη φέρει το στίγμα του μάγου, του κλέφτη του επικίνδυνου και του βρόμικου, που σε κάθε επαφή του με το μη Τσιγγάνο είναι έτοιμος, να πει ψέματα και να παραπλανήσει (ΕΚΚΕ, 2005).

Σύμφωνα με τον Κ. Μπίρη, διαβάζει κανείς μια αλυσίδα αρνητικών στερεοτύπων τα οποία συνθέτουν μια εικόνα των πλέον απολίτιστων, αμόρφωτων, άθρησκων αδιάφορων για τα επιτεύγματα του πολιτισμού και τις κοινωνίας των ανθρώπων.... ο πνευματικός τους κόσμος είναι σχεδόν ανύπαρκτος. .... αναφέρει και στυγνά εγκλήματα τα οποία θυμίζουν την κατηγορία της ανθρωποφαγίας που καταλογίζονται στους Ρομά από το 18ο αιώνα (Τρουμπέτα, 2008).

Οι προκαταλήψεις που υπάρχουν για τους Ρομά στηρίζονται στην άγνοια και τη μη αποδοχή της ιδιαιτερότητας, οδηγούν στην ύπαρξη διακρίσεων σε βάρος τους, ενώ τα ΜΜΕ συχνά εκτρέφουν αυτά τα στερεότυπα παρουσιάζοντας τον Τσιγγάνο είτε ως επικίνδυνο κλέφτη είτε ως εξαθλιωμένο παρία, προσδίδοντας του μια παραπλανητική εικόνα που παραφράζει ή δραματοποιεί την πραγματικότητα (ΕΚΚΕ, 2005). Οι στερεοτυπικές αυτές αντιλήψεις αποτελούν σημαντικό μηχανισμό κοινωνικού αποκλεισμού της συγκεκριμένης ομάδας. Οι ίδιοι απαντούν σε αυτά τα στερεότυπα

θέτοντας δικά τους και διαμορφώνοντας συγκεκριμένες πρακτικές δράσης. Με αυτό τον τρόπο δημιουργείται μια διαλεκτική της προκατάληψης που στερεί τη δυνατότητα επικοινωνίας με το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον.

Σύμφωνα με το Associated Press ...διαπιστώνεται ότι οι Ρομά συνεχίζουν τον ιδιαίτερο (και στερούμενο πολιτισμού) τρόπο ζωής τους παρ' όλες τις διώξεις που έχουν υποστεί κατά τη διάρκεια του Δεύτερου Παγκοσμίου Πολέμου αλλά και στο παρελθόν. Το γεγονός ότι, παρά τις διώξεις, (βλέπε Παράρτημα 2), αρκετοί επέζησαν αποδίδει ο συγγραφέας του άρθρου στη συνήθεια τους να καταδιώκονται και την ικανότητα που έχουν αναπτύξει να διαφεύγουν ήδη από την εποχή που ζούσαν στην Ινδία (Τρουμπέτα, 2008).

2.2. Η Παρουσία των Ρομά στον Ελληνικό χώρο

Χωρίς αμφιβολία μπορούμε να ισχυρισθούμε ότι η Ελληνική γη αποτέλεσε το πεδίο μιας πολύπλοκης και δυναμικής σχέσης της τσιγγάνικης κοινότητας και της νέας Ελληνικής Κοινωνίας (Soulis,1961-Στούπης,1968-Λεζουά, 1999). Η σχέση αυτή απροσδιόριστη ακόμα σε όλο της το ιστορικό βάθος δεν έμεινε χωρίς διακυμάνσεις συνεργασίας και αντιθέσεων, υποταγμένη, βέβαια σε μια πολιτισμική και οικονομική συνύπαρξη, για αιώνες τώρα. Η συνύπαρξη αυτή άφησε κατάστικτο το ανάγλυφο της πατρίδας μας από αναρίθμητα τοπωνύμια και ανεξίτηλες εικόνες της τσιγγάνικης παρουσίας. Παράλληλα χάραξε το Συλλογικό ασυνείδητο με πολύμορφες παραστάσεις του τσιγγάνου, σε μια κοινή, δύσκολη, ιστορική πορεία (Τερζοπούλου-Γεωργίου,1996-Κομής, 1998). Αυτό δεν έγινε καθόλου τυχαία. Όσο κι αν η «προϊστορία» του νέου Ελληνισμού βρίσκεται τους τελευταίους αιώνες του Βυζαντίου, η ιστορία του αρχίζει μέσα στην «μεγάλη διάρκεια» της οθωμανικής κυριαρχίας, όταν η ελληνική κοινωνία αρχίζει πολιτιστικά και οικονομικά να προετοιμάζεται για την Εθνική ανεξαρτησία της. Σ' όλη αυτή την κοσμογονία η τσιγγάνικη κοινότητα ήταν πάντα παρούσα. Στα χρόνια που ακολούθησαν τα αναρίθμητα τσιγγάνικα караβάνια που διέτρεξαν τον ελληνικό χώρο, πλούτισαν την νεογέννητη ελληνική κοινωνία, οικονομικά, πολιτισμικά, ακόμα και δημογραφικά. Η προσφορά της τσιγγάνικης κοινότητας στάθηκε ανεκτίμητη (Ασδραχά, 2003, Τοντόροφ, 1986). Τίποτα δεν αποδεικνύει ότι οι τσιγγάνοι ήταν στο περιθώριο, όπως θα μπορούσε να φαντασθεί κανείς σήμερα. Ποτέ δεν έρχονταν φανερά σε αντίθεση με τις κρατούσες δομές και αντιλήψεις, είτε της Οθωμανικής Διοίκησης,

είτε των Ελληνικών Κοινοτήτων. Ήταν αποδεκτοί τόσο από τους απλούς ανθρώπους όσο πολλές φορές, από τους εκφραστές της κεντρικής εξουσίας (Λεπενιώτης, 2008).

Οι κύριοι, τσιγγάνικοι «ιδεότυποι» που συμβίωσαν με τις Ελληνικές αγροτικές κοινότητες είναι ο «Σιδηρουργός» και ο «Μουσικός». Οι τσιγγάνοι αυτοί θα διασχίσουν ακούραστα προς κάθε κατεύθυνση την Ελλάδα, μαζί με μια μεγάλη ομάδα δευτερευόντων επαγγελματιών «τύπων», που με τη σειρά τους θα καλύψουν τις περιφερειακές ανάγκες της αγροτικής ζωής (όπως εργάτες γης, ζωέμποροι, καλαθοπλέκτες, λαϊκοί διασκεδαστές). Ο τσιγγάνος, κατ' αρχήν, σιδηρουργός παράγει ένα μεγάλο αριθμό προϊόντων που ικανοποιούν πολυποίκιλες ανάγκες στην γεωργική - κτηνοτροφική παραγωγή, αλλά και στην οικοδομική τέχνη, στην οικοσκευή, στην εργασία του αγωγιάτη, του μυλωνά (Λουκόπουλος, 1983). Μια απλή και μόνο καταγραφή των προϊόντων αυτών αναδεικνύει την αναντικατάστατη θέση του, στην αγροτική οικονομία. Έτσι δεν πρέπει να απορούμε γιατί, βαθμιαία, το τσιγγάνικο σιδηρουργείο κυριαρχεί στη ελληνική παράδοση, σαν καθοριστικό στοιχείο για το κοινωνικό κύρος του χωριού (Εϊχτάλ, 1968). Οι εντυπωσιακές εικόνες της Ελληνικής παράδοσης για το τσιγγάνικο εργαστήριο μας δίνουν με έντονα χρώματα τις μνήμες που επέζησαν για τον ρόλο του στις ποικιλόμορφες τελετουργίες που ερχόταν από το μακρινό παρελθόν. Κυρίως όμως δεν πρέπει να λησμονούμε ότι το «χωρικό» διάνυσμα του ανθρώπου της προεπαναστατικής ελληνικής κοινωνίας πολύ σπάνια ξεπερνούσε ένα κύκλο που οριζόταν σταθερά από την εκκλησία, την πλατεία του χωριού, το χωράφι και το τσιγγάνικο σιδηρουργείο. Χωρίς επιφύλαξη, λοιπόν, μπορεί να υποστηριχθεί ότι το τσιγγάνικο σιδηρουργείο έγινε μάρτυρας της ανάπτυξης, όλων σχεδόν των οικισμών της νεοελληνικής κοινωνίας, σε νησιά, σε κάμπους, και σε βουνά (Ψαράκη-Μπελετσιώτη, 1978). Στην πραγματικότητα και μόνο μια τυπολογική, προσέγγιση του τσιγγάνικου σιδηρουργείου, μπορεί να μας δώσει την ιστορική πορεία της αγροτικής κοινότητας στον ελληνικό χώρο. Εκτός από το ιπήλατο εργαστήριο που ανήκει στον ελεύθερο νομαδικό καταυλισμό και υποκαθιστά πλήρως κατά την μεταβυζαντινή περίοδο τον Βυζαντινό σιδηρουργό (κωμοδρόμο), εμφανίζονται σταδιακά άλλες τρεις μορφές του τσιγγάνικου Σιδηρουργείου:

- Το κοινοτικό σιδηρουργείο του μικρού ελληνικού χωριού που λειτουργεί μετά από συμφωνία των τοπικών αρχών και των τσιγγάνων σιδηρουργών, οι οποίοι αμείβονται σε είδος, σύμφωνα με το εθιμικό δίκαιο (κοντότα).

- Το ιδιωτικό σιδηρουργείο του μεγάλου χωριού ή του δικτύου μικρών χωριών που εξυπηρετεί μια ευρύτερη τοπική αγορά, ενώ η αμοιβή καταβάλλεται κυρίως σε χρήμα και εναλλακτικό σε είδος (Μέση περίοδος).
- Το πλήρως ενσωματωμένο στο (αστικό κέντρο) της πόλης (χαλκιάδικο) σιδηρουργείο, που απευθύνεται σε μια ευρύτερη αγορά παράγοντας μαζικά εξειδικευμένα προϊόντα και το οποίο σταδιακά, εκτός από σημειολογική παραπομπή (Γύφτικα) παύει να έχει οποιοδήποτε δεσμό με την τσιγγάνικη κοινότητα (ύστερη περίοδος). Οι μαρτυρίες και τα χρονικά είναι αναρίθμητα και φθάνουν σχεδόν μέχρι την εποχή μας. Ο τσιγγάνος δεν πάτησε ποτέ τον αλετρόποδα για να οργώσει, αλλά όλα τα αλέτρια που όργωσαν την ελληνική γη για αιώνες βγήκαν απ' τα χέρια του (Λεπενιώτης, 2008).

Η μεταγενέστερη Ελληνική βιομηχανική κοινωνία μπορεί να έθαψε βαθιά στην γη το σφυρί και το αμόνι του τσιγγάνου. Όσο καιρό όμως ο τσιγγάνος σιδηρουργός σημάδευε με τον ήχο του σφυριού την αγροτική οικονομία, ο τσιγγάνος μουσικός προχωρούσε σε μια πρωτότυπη και ανεκτίμητη υπηρεσία προς τη Νέα Ελληνική κοινωνία". Η προσφορά αυτή, εκτός από τις ιδιωτικές εορταστικές τελετές (βαφτίσια, γάμοι), πήρε μεγάλη έκταση στα ελληνικά πανηγύρια με τόσο σπουδαίο ρόλο για την ιδεολογική «ομογενοποίηση» της ελληνικής κοινωνίας (Μαζαράκη, 1984). Εκεί κυριαρχούσε ο φιλελεύθερος λόγος του Δημοτικού τραγουδιού με χαρακτήρα, έμμεσα πολιτικό και εξεγερτικό. Ενώ η βυζαντινή παράδοση μεταμορφώνεται, το δημοτικό τραγούδι γίνεται σταδιακά πολυσήμαντος φορέας ιδεολογικής χειραφέτησης, ενός πνεύματος ελευθερίας και ανεξαρτησίας. Σε κάθε περίπτωση μπορούμε να ισχυρισθούμε ότι οι αεικίνητες μουσικές ομάδες που συνόδευαν τα ετήσια πανηγύρια του ελληνικού χώρου, αποτέλεσαν τον πιο σπουδαίο φορέα μιας νέας (μεταβυζαντινής) κοσμικής ιδεολογίας «Λαϊκού διαφωτισμού» (Μπό-Μποβή, 1984).

Οι κύριοι αυτοί επαγγελματικοί τσιγγάνικοι «τύποι» δεν έμειναν ποτέ μόνοι τους. Μια μεγάλη σειρά «δορυφορικών» «τύπων» τους ακολούθησε μέχρι τις ημέρες μας. Μια σύντομη περιδιάβαση θα μας έδειχνε έναν εντυπωσιακό κύκλο τσιγγάνικων επαγγελμάτων εφευρετικά προσαρμοσμένων στην περιφέρεια των αναγκών της κοινωνίας με την οποία συμβιώνουν (Λίαπης, 1999) όπως είναι:

Οι τεχνίτες ξύλινων, οστέινων δερμάτινων αντικειμένων οικοσυσσκευής και οι συντηρητές μικροαντικειμένων από μέταλλα (καζαντζήδες, ανακασιτερωτές-γανωτζήδες, τροχιστές),

Οι συνοδοί εκγυμνασμένων ζώων, ακροβάτες, θαυματοποιοί, καμποτίνιοι, «πεχλιβάνηδες», παλαιστές και οι τσιγγάνες χορεύτριες.

- Οι μάντισσες, οι μάγισσες- «θεραπεύτριες»,
- Οι καλαθοπλέκτες,
- Οι επαίτες,
- Οι ζωέμποροι (τζαμπάσηδες),
- Οι εποχιακοί εργάτες γης (ξωμάχοι) κ.λπ.

Από όσα στοιχεία έχουμε στη διάθεσή μας είναι φανερό ότι, ενώ δεν αποκλείεται η σύμπτωση των πρωτεύοντων ιδεοτύπων με τους δευτερεύοντες, τα δευτερεύοντα επαγγέλματα ταιριάζουν περισσότερο στο καθαρό νομαδισμό. Πολύ αργότερα και εξαιτίας της κρίσης των κύριων τσιγγάνικων απασχολήσεων, τα δευτερεύοντα επαγγέλματα θα δώσουν σημαντικές εναλλακτικές λύσεις για μεγάλους πληθυσμούς της τσιγγάνικης κοινότητας. Με μια αξιοσημείωτη έκταση σ' ότι αφορά τις γυναίκες, εκτός από την ακτινοβολία που είχε ο τύπος της χορεύτριας στις εκδηλώσεις των Οθωμανών, ιδιαίτερη «παρουσία» είχε η μάντισσα, τσιγγάνα. Μπορούμε να υποστηρίξουμε ότι ο τσιγγάνικος μαντικός λόγος υπηρετούσε, εκτός από την ψυχαγωγία και την συμβολική «κάθαρση» της ατομικής ανθρώπινης περιπέτειας που παραμένει πάντα εκκρεμής σε κάθε κοινωνία, όσο κλειστή κι' αν είναι. Η ψυχολογική στήριξη της τσιγγάνικης μαντείας δεν είναι παρά μια "αυτοεκπληρούμενη προφητεία" του αναπτύσσεται με την «δικαίωση» των προσωπικών «μύθων» του χρήστη της μαντείας, με ένα ευνοϊκό για αυτόν χρησμό (Σπανούλη, 1985).

Από την άλλη πλευρά, ο τσιγγάνος λαϊκός διασκεδαστής - είναι ίσως η πιο γνωστή τσιγγάνικη φιγούρα στον ελληνικό χώρο. Οι πλανόδιοι συνοδοί ζώων, δίνοντας μια ολοκληρωμένη σατιρική παράσταση παντομίμας με «ηθοποιούς» ζώα (αρκούδες, πίθηκοι και σκύλοι) συνεχίζουν την Βυζαντινή παράδοση, κριτικής κοινωνίας και εξουσίας. Πιο τολμηροί, κάποιοι ερευνητές υποστηρίζουν ότι οι Τσιγγάνοι συνέβαλαν ακόμη και στη διάδοση του «Θεάτρου σκιών». Μια ανάμνηση αυτής της σχέσης; παρουσιάζει ο τύπος του πρωταγωνιστή καραγκιόζη που εμφανίζεται πολλές φορές στο «θέατρο σκιών» με τον Τσιγγάνικο χαιρετισμό. Χαιρετισμό που δεν χρειάζονταν βέβαια στην μεγάλη προσφορά τους οι άλλοι τσιγγάνοι επαγγελματίες. Με λίγα λόγια, είτε στην ύπαιθρο, είτε στην πόλη, για αιώνες οι τσιγγάνοι στήριζαν καθοριστικά, τόσο την αγροτική οικονομία", όσο και τον πολιτισμό της ελληνικής κοινωνίας. Δεν είναι αντικείμενο μιας εισαγωγής η εξέλιξη του ελληνικού αγροτικού χώρου.

Υπογραμμίζουμε μόνο ότι όσο περνούσαν οι δεκαετίες του αιώνα μας, η αλλαγή της αγροτικής κοινωνίας μαζί με την εκμηχάνιση της γεωργίας και κτηνοτροφίας, επέφεραν την τσιγγάνικη κοινότητα, έντονη οικονομική κρίση (Λεπενιώτης, 2008).

Έτσι καθώς τα βασικά επαγγέλματα του «σιδηρουργού» και του «μουσικού» περνούν κρίση, κλείνουν οι δύο μεγάλες πύλες οικονομικής και κοινωνικής ένταξης των τσιγγάνων στην ελληνική κοινωνία. Συγχρόνως πολλά δευτερεύοντα επαγγέλματα (καλαθοπλέκτες, ψυχαγωγοί, ζωέμποροι, διορθωτές μεταλλικών εργαλείων), σταδιακά παρακμάζουν για να αφήσουν την τσιγγάνικη κοινότητα, σε πρωτοφανέρωτα σταυροδρόμια δοκιμασίας. Η ισορροπία που διέκρινε τις σχέσεις των τσιγγάνων με τις υπόλοιπες ομάδες της παραδοσιακής κοινωνίας ανατρέπεται. «Με την έλευση της βιομηχανικής εποχής, οι επιδόσεις στα μουσικά λαϊκά όργανα, στην καλαθοπλεκτική, στη σιδηρουργία, στη μαντεία και στις άλλες πατροπαράδοτες ενασχολήσεις, είτε πια δεν έχουν λόγο ύπαρξης, είτε αναγνωρίζονται σαν αγυρτεία και πατάσσονται από την νέα τάξη πραγμάτων» (Δαμιανάκος, 1987).

Επίσης ο Τσιγγάνος σταδιακά εκτίθεται σε μια διπλή κοινωνική απαξίωση. Χάνοντας την παραδοσιακή του ταυτότητα μπαίνει στο περιθώριο της κοινότητας του, ενώ με την «προλεταριοποίηση» μπαίνει στο περιθώριο της ευρύτερης κοινωνίας, ενώ δημιουργούνται πολλοί «οικισμοί» περιστατικών συγκεντρώσεων τσιγγάνικων – ρομά πληθυσμών που εγκαταλείπουν τον σταθερό νομαδισμό (Καραθανάση, 2000). Πρέπει βέβαια να ληφθεί υπ' όψιν εδώ τόσο η εξωτερική πίεση που γίνεται εντονότερη σταδιακά, και αφορά την στάση των αρχών απέναντι τους, όσο επίσης και η «έλλειψη» χώρων εγκατάστασης των ελεύθερων νομαδικών μπουλουκιών.

2.2.1. Οικισμοί - Συνθήκες Στέγασης - Διαβίωσης

Δεν υπάρχουν ακόμη επαρκείς μελέτες και διαθέσιμα στοιχεία για να μπορέσουμε να έχουμε μια σαφή και συνολική εικόνα των τόπων και των συνθηκών εγκατάστασης των τσιγγάνικων πληθυσμών στη Ελλάδα. Μπορούμε όμως να πούμε με βεβαιότητα ότι παρατηρείται μεγάλη συγκέντρωση Τσιγγάνων (Ρομ) στη Κεντρική Ελλάδα, σε σχέση με άλλες περιοχές της χώρας, οι οποίοι βρίσκονται σε διαδικασία ενσωμάτωσης. Οι όροι της εγκατάστασης εξαρτώνται τόσο από την ευρύτερη κοινωνία και τον τρόπο που τους αντιμετωπίζει που είναι τις περισσότερες φορές αρνητικός, όσο και από τις επιλογές των ίδιων, οι οποίες σχετίζονται άμεσα με την κοινωνική τους οργάνωση και τις ανάγκες τους για συγκεκριμένο τρόπο απασχόλησης. Αναφορικά με

το βαθμό, το είδος της εγκατάστασης αλλά και τη συχνότητα των μετακινήσεων των Τσιγγάνων, μπορούμε να διακρίνουμε τρεις ομάδες: α) εγκατεστημένους, β) ημινομάδες και γ) νομάδες (Παυλή, Σιδερά, 1990). Για τους τελευταίους τα στοιχεία που έχουμε στη διάθεσή μας είναι ιδιαίτερα ανεπαρκή, ωστόσο ο αριθμός τους είναι περιορισμένος σε σχέση με τους εγκατεστημένους και ημιεγκατεστημένους Τσιγγάνους. Μένουν σε σπίτια, παράγκες ή σκηνές, ιδιαίτερα οι νομάδες. Τα τελευταία χρόνια για την προσωρινή διαμονή τους συχνά χρησιμοποιούν τα δικά τους αυτοκίνητά, τα οποία διαμορφώνουν κατάλληλα. Η συχνότητα των μετακινήσεων είναι αρκετά μεγάλη και τους καλοκαιρινούς μήνες γίνεται ακόμα μεγαλύτερη εξαιτίας της αναζήτησης αγροτικών εργασιών. Ακόμα και οι εγκατεστημένοι τσιγγάνικοι πληθυσμοί επιλέγουν, λόγω της απασχόλησής τους, να μετακινούνται σε τακτά χρονικά διαστήματα. Πάντα σχεδόν η χωροθέτηση κάθε οικισμού καθορίζεται από λόγους που είναι στενά συνδεδεμένοι με τον ιδιαίτερο χαρακτήρα και τις συνθήκες της δημιουργίας του (Καλατζόπουλος, Κορρές, 1977).

Σε πολλούς από τους τσιγγάνικους οικισμούς που είναι αμιγείς δεν υπάρχουν χώροι αναψυχής και ψυχαγωγίας ούτε μαγαζιά. Το δομημένο περιβάλλον έχει ως κυρίαρχη αξία χρήση την κατοικία, την οποία χρησιμοποιούν με έναν ιδιαίτερο τρόπο, συμβατό με τις κοινωνικές τους ανάγκες και τις πολιτισμικές τους ιδιαιτερότητες και διαφορετικό από αυτόν που χρησιμοποιούν οι άλλοι εδραίοι πληθυσμοί, των Αστικών χώρων. Η συμμετοχή των Τσιγγάνων σε πολιτιστικές δραστηριότητες σε σωματεία, πολιτικές οργανώσεις, αθλητικούς συλλόγους και σε άλλους χώρους ψυχαγωγίας της ευρύτερης οικιστικής μονάδας είναι ελάχιστη. Οι περισσότεροι από τους οικισμούς των νόμιμα εγκατεστημένων ή ημιεγκατεστημένων Τσιγγάνων έχουν περιστατικό χαρακτήρα, συνήθως σε υποβαθμισμένες περιοχές, και αποτελούνται σχεδόν αμιγώς από τσιγγάνικα σπίτια ή παράγκες. Βρίσκονται συνήθως εκτός σχεδίου πόλεως και στερούνται βασικών έργων υποδομής. Δημιουργούνται στις άκρες των δρόμων, στην έξοδο των πόλεων και αρκετές φορές κοντά σε κυκλοφοριακούς κόμβους. Σε γενικές γραμμές θα μπορούσαμε να πούμε ότι υπάρχει μια περιθωριοποίηση των Τσιγγάνων από τις κοινωνικές και οικονομικές δομές της πόλης γύρω από την οποία διαβιώνουν. Οι Τσιγγάνοι που ζουν στην Ελλάδα σήμερα βρίσκονται σε διαδικασία εγκατάστασης κυρίως, τα τελευταία 30-40 χρόνια, ακολουθώντας το κύμα της εσωτερικής μετανάστευσης της ευρύτερης κοινωνίας κυρίως προς τα αστικά κέντρα. Υπάρχουν μεγάλες συγκεντρώσεις τσιγγάνικων πληθυσμών γύρω από τα μεγάλα αστικά κέντρα,

όπως είναι η Αθήνα και η Θεσσαλονίκη αλλά και κοντά σε πόλεις που είναι κέντρα γεωργικής παράγωγης, όπως για παράδειγμα η Λάρισα (Λεπενιώτης, 2008).

Πολλές είναι οι περιπτώσεις που οι εγκατεστημένοι Τσιγγάνοι έρχονται σε σύγκρουση με ομόφυλούς τους σκηνίτες νομάδες που επιζητούν την εγκατάσταση κοντά τους. Οι δήμαρχοι ορισμένων περιοχών, εκφράζοντας ουσιαστικά τις επιθυμίες των μόνιμων κατοίκων, είτε αρνούνται γενικά να αποδεχθούν την εγκατάστασή τους στα όρια των Δήμων τους είτε την αποδέχονται με τους σκληρούς όρους που οι ίδιοι επιλέγουν να θέσουν (Καραθανάση, 2000). Μια από τις πιο διαδεδομένες πρακτικές εναντίον της εγκατάστασης των νομάδων Τσιγγάνων από μέρους των φορέων της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, αμέσως μόλις επιτράπηκε η πολιτογράφηση τους τα, 1979, ήταν η άρνηση εγγραφής τους στα δημοτολόγια, πρακτική που εφαρμόζεται ακόμα και σήμερα ακόμα σε ορισμένους Δήμους.

Η άμεση αντίδραση των δημοτικών Αρχών στην εγκατάστασή τους είναι οι προσπάθειες εκδίωξής τους, ακόμα και όταν πρόκειται για μια μόνιμη πλέον εγκατάσταση (Θεοδωράκη -Λουλέ, 2003). Τα τελευταία χρόνια η συνοίκηση με άλλες ομάδες που έχουν φθάσει στην Ελλάδα, όπως είναι οι Πόντιοι από την πρώην Σοβιετική Ένωση, έχει δημιουργήσει επίσης νέα σημαντικά προβλήματα που κατά καιρούς καταλήγουν σε συγκρούσεις.

Η έλλειψη χώρων στάθμευσης αποτελεί επίσης ένα σημαντικό εμπόδιο στη διαμονή των νομαδικών ή ημινομαδικών πληθυσμών. Με ένα νόμο του 1976 η ελληνική κυβέρνηση απαγόρευσε τις κατασκηνώσεις έξω από μη οργανωμένους χώρους στάθμευσης (κάμπινγκ).

Ο Νόμος της από 11-5-1983 «για την οργανωμένη εγκατάσταση νομάδων» των Υπουργείων Εσωτερικών και Υγείας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων προσπάθησε να δώσει μια λύση στο πρόβλημα της εγκατάστασης των νομάδων.

Η διαδικασία εγκατάστασης αντανάκλα και τους όρους και το επίπεδο σχέσεων, των Τσιγγάνων με τους μη Τσιγγάνους αλλά και των διάφορων τσιγγάνικων ομάδων (φαρών) μεταξύ τους. Εγκαθίστανται κυρίως ,κατά συγγενικές ομάδες σε οικόπεδα αγορασμένα από τους ίδιους, όπου στήνουν αρχικά, πρόχειρα, παράγκες και κατόπιν χτίζουν σπίτια. Επιλέγουν την αυτοστέγαση τις περισσό (Λεπενιώτης, 2008).

Οι συνθήκες στέγασης και διαβίωσης για την πλειοψηφία των Τσιγγάνων σήμερα, τόσο σε επίπεδο κατοικίας, όσο και σε επίπεδο οικισμού γενικότερα, μπορούν να θεωρηθούν κακές. Το στεγαστικό αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα

για τους περισσότερους τσιγγάνικους πληθυσμούς, όπως έχει επανειλημμένα τονισθεί. Τίθεται όμως με διαφορετικούς όρους σε διαφορετικές ομάδες Τσιγγάνων (Καραθανάση, 2000).

Για τους ημινομάδες που βρίσκονται σε μια διαδικασία εγκατάστασης το πρόβλημα τίθεται με όρους συνθηκών εγκατάστασης. Παραγκουπόλεις ή τενεκεδουπόλεις, πρόχειρα χτισμένες στις άκρες των αστικών κέντρων, αλλά και παράνομα χτισμένα σπίτια που στερούνται βασικών έργων υποδομής (Φωτός, νερού, αποχέτευσης) είναι η εικόνα των συνθηκών στέγασης των περισσότερων τσιγγάνικων πληθυσμών. Επιπλέον η μείωση των προσφερόμενων αστικών χώρων, τους οποίους τα τελευταία χρόνια διεκδικούν και άλλες κοινωνικές ομάδες, έχει δημιουργήσει συγκρούσεις. Αν συνδυαστούν, τα παραπάνω, με την έλλειψη σχεδιασμού αναφορικά με τη διαμόρφωση των χώρων εγκατάστασης και την ανυπαρξία πολιτικών, τόσο από την πλευρά του Κράτους όσο και από την πλευρά της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, για τη διευκόλυνση αυτής της εγκατάστασης, μπορούμε να διαπιστώσουμε τάσεις για αυξανόμενο αποκλεισμό των Τσιγγάνων (Ρομ) σε σχέση με τη συμμετοχή τους στις λειτουργίες της ευρύτερης κοινωνίας (Σομαράς, 1998).

2.2.2. Απασχόληση – Εισόδημα

Η θέση των τσιγγάνικων πληθυσμών παλιότερα υπήρξε συμπληρωματική στο πλαίσιο της ευρύτερης αγροτικής κοινωνίας. Οι νέες οικονομικές συνθήκες και η αστικοποίηση ανάγκασαν τους Τσιγγάνους να εγκαταλείψουν τα παραδοσιακά τους επαγγέλματα (σιδεράδες, χαλκιάδες, ζωέμποροι, καρεκλάδες, τεχνίτες, καλαθοπλέκτες, αρκουδιάρηδες, παλιατζήδες, μυλωνάδες, κατασκευαστές ξύλινων εργαλείων, γανωτήδες και διάφοροι άλλοι αντίστοιχοι επαγγελματίες) (Λεπενιώτης, 2008).

Παρόλο που η αλλαγή των οικονομικών συνθηκών είχε σαν συνέπεια την εγκατάλειψη των παραδοσιακών επαγγελμάτων των Τσιγγάνων, σε γενικές γραμμές θα μπορούσαμε να πούμε ότι κοινά χαρακτηριστικά ως προς την επιλογή της απασχόλησης αποτέλεσαν και αποτελούν η αυτοαπασχόληση και η κινητικότητα. Η προσαρμοστικότητα, η ευελιξία, η γνώση των συνθηκών αγοράς, οι γεωγραφικές γνώσεις αλλά και οι γνώσεις της νοοτροπίας και των στάσεων της ευρύτερης κοινωνίας, η μνήμη και η κατά περίπτωση διαχείριση της εικόνας είναι τα επαγγελματικά προσόντα και οι δεξιότητες του Τσιγγάνου στην άσκηση του επαγγέλματος του. Σήμερα στρέφονται κατά το μεγαλύτερο ποσοστό τους στο γυρολογικό εμπόριο, στην παροχή

υπηρεσιών και στην εποχιακή γεωργική απασχόληση, απαντώντας με τον τρόπο αυτό στις νέες ανάγκες της αγοράς. Συχνά ασχολούνται κατά περίπτωση ή και ταυτόχρονα με κάποιο από αυτά τα επαγγέλματα. Εμπορεύονται ποικίλα είδη: φρούτα και λαχανικά, χαλιά, ηλεκτρικά είδη, κασέτες, κουβέρτες, λευκά είδη κ.α. Όσοι δεν είναι έμποροι γυρολόγοι έχουν καταστήματα που πωλούν κυρίως ηλεκτρικά είδη. Ως εποχιακοί εργάτες γης, προτιμώνται, γιατί προσφέρουν φθηνή εργατική δύναμη και δική τους στέγη (Λεπενιώτης, 2008).

Πολλοί από αυτούς είναι μουσικοί, όπως ήταν και κατά παράδοση, ενώ κάποιοι άλλοι ασχολούνται με τη συλλογή μεταλλικών αντικειμένων για ανακύκλωση. Στις ποικίλες αυτές δραστηριότητες συμμετέχουν και οι γυναίκες και τα παιδιά, αφού η εκμάθηση των τρόπων και των τεχνικών του επαγγέλματος αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα της εκπαίδευσης του τσιγγανόπουλου. Η οικογενειακή μονάδα είναι ταυτόχρονα και επαγγελματική μονάδα, ιδιαίτερα όταν πρόκειται για απασχόληση σε εποχιακές γεωργικές εργασίες. Βασική αιτία και για την σχολική διαρροή των παιδιών των Ρομά.

Οι επιλογές της επαγγελματικής τους δράσης καθορίζονται αφενός από τον ιδιαίτερο χαρακτήρα της ομάδας, που επιλέγει τη μετακίνηση ως αναπόσπαστο κομμάτι της ζωής τους και την προσκόλληση στα επαγγέλματα αυτά λόγω της οικογενειακής παράδοσης και του τρόπου κοινωνικής τους οργάνωσης, αφετέρου από τις ευκαιρίες και τις δυνατότητες που προσφέρει η ευρύτερη κοινωνία (Νικολακοπούλου – Στεφάνου, 2002).

Το εισόδημα για τους περισσότερους από τους Τσιγγάνους δεν είναι σταθερό αφού δεν έχουν (οι περισσότεροι από αυτούς) ακίνητη περιουσία- και εξαρτάται κατά κύριο λόγο από την εργασία τους, η οποία έχει εποχιακό χαρακτήρα. Σε γενικές γραμμές το εισόδημα των Τσιγγάνων είναι χαμηλό και συνιστά μέγεθος Φτώχειας (Βαξεβανόγλου, 2001).

Οι ασχολούμενοι με το μικρεμπόριο αντιμετωπίζουν δυσχέρειες και διώξεις από την αστυνομία, γιατί δε διαθέτουν άδειες μικροπωλητή. Στις περισσότερες περιπτώσεις η έλλειψη αδειών μικροπωλητή οφείλεται στην άγνοια της διαδικασίας απόκτησής της, γεγονός που εντάσσεται στη γενικότερη έλλειψη πληροφόρησης των ίδιων για τα δικαιώματά τους. Η άδεια εξάσκησης επαγγέλματος μικροπωλητή, επάγγελμα που ασκεί η πλειοψηφία των Τσιγγάνων, ισχύει μόνο για ένα χρόνο και δεν ανανεώνεται αυτομάτως.

Οι σχετικοί νόμοι είναι σχεδόν απαγορευτικοί για την άσκηση του πλανόδιου εμπορίου, γεγονός που δημιουργεί σημαντικά προσκόμματα στην άσκηση του επαγγέλματος τους. Λόγω της ύπαρξης αυτών των νόμων έχουν ενταθεί οι διώξεις από την αστυνομία των μικροπωλητών που δεν έχουν άδεια άσκησης πλανόδιου εμπορίου, πράγμα που δε συνέβαινε πάντα.

Είναι τέλος σκόπιμο να τονιστεί ότι η αύξηση του αριθμού των ξένων μεταναστών στην Ελλάδα και ο προσανατολισμός τους σε επαγγέλματα που ασκούν και οι Τσιγγάνοι έχουν δημιουργήσει τα τελευταία χρόνια μια διαμάχη για τον έλεγχο των επαγγελματικών χώρων, και τοπικών αγορών.

Σε κάθε περίπτωση τα είναι τα μεγέθη που διέπουν την εργασιακή κατάστασή τους και συνιστούν την έλλειψη ενός σταθερού πλαισίου εργασίας χωρίς εξασφάλιση στα στοιχειώδη εργασιακά δικαιώματα.

Η αστάθεια τις εργασίας, ως αποτέλεσμα της στενότητας των αγορών στις οποίες παρέχουν τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες, είτε της εποχικότητας των εργασιών στις οποίες συμμετέχουν (αγροτικές εργασίες) στην ευρύτερη περιοχή.

- Η μη μονιμότητα της εργασίας ως αποτέλεσμα πλήθους παραγόντων, όπως ο αναλφαβητισμός, και η στέρηση πρόσβασης στις δημόσιες υπηρεσίες.
- Η ανασφάλεια της εργασίας ως αποτέλεσμα των δύο προηγούμενων μεγεθών. Εργασία χωρίς κοινωνική ασφάλιση ή άλλες παροχές που προβλέπει και επιβάλλει η εργατική νομοθεσία.
- Η υποαμειβόμενη εργασία ως αποτέλεσμα επίσης των προηγούμενων παραγόντων. Ιδιαίτερα σε συνθήκες αύξησης του κύκλου των κοινωνικά αποκλεισμένων ομάδων η αγορά δημιουργεί μια άτυπη αγορά εργασίας με κύρια χαρακτηριστικά την υποαπασχόληση και την χαμηλά αμειβόμενη εργασία (οικονομικοί μετανάστες).
- Η κοινωνικά απροστάτευτη εργασία εφόσον σιωπηρά η κοινωνία δείχνει ανοχή ιδιαίτερα στην παιδική εργασία και εκμετάλλευση, που είναι φαινόμενα υπαρκτά σε όλη την Ελλάδα.
- Η φθίνουσα εργασία αφού η βιομηχανοποίηση ειδών και υπηρεσιών ευρείας κατανάλωσης καταλαμβάνουν τις υπηρεσίες η προϊόντα που κατά παράδοση διακινούσαν και παρείχαν οι Τσιγγάνοι. Η ανάπτυξη καταναλωτικών προτύπων και η γενίκευσή τους και στην τοπική αγορά έχει στερήσει από τους τσιγγάνους τη δυνατότητα εργασιών που στο παρελθόν άσκησαν, για αιώνες

- Η ανειδίκευτη εργασία ο ανταγωνισμός της οικονομίας της αγοράς που δημιουργεί διαρκείς διαιρέσεις εργασιακής εξειδίκευσης που βασίζονται στο εκπαιδευτικό σύστημα σε όλες τις βαθμίδες.

Συμπερασματικά οι Έλληνες Τσιγγάνοι ζουν και εργάζονται στην πλειονότητα τους έξω από τη συμβατική αγορά εργασίας. Ο τρόπος της ζωής, οι παραδόσεις τους, ο αναλφαβητισμός, η περιθωριοποίηση εκούσια ή μη που διακρίνει τον συγκεκριμένο πληθυσμό, τους έχει ωθήσει στην αυτοαπασχόληση συνήθως έξω από την τυπική αγορά εργασίας. Οι Τσιγγάνοι ασχολούνται ή υποαπασχολούνται στους τομείς του εμπορίου μικρής κατά βάση κλίμακας της αγροτικής παραγωγής κυρίως ως εργάτες γης της μεταποίησης (βιοτεχνίες, οικοδομικές δραστηριότητες) ως εργάτες, της αυτοαπασχόλησης, ως τεχνίτες παραδοσιακών αλλά και σύγχρονων ειδικοτήτων ή της ψυχαγωγίας (Θεοδωράκη-Λουλέ, 2003).

2.2.3. Παιδική εργασία

Η παιδική εργασία, σύμφωνα με την Unisef, είναι ένα παγκόσμιο φαινόμενο που αποτελεί ταυτόχρονα αιτία και αποτέλεσμα φτώχιας. Στις χώρες προέλευσης τα παιδιά ωθούνται σε επικίνδυνες μορφές εργασίας και βλάπτουν την ανάπτυξή τους, από τρεις παράγοντες κλειδιά: την εκμετάλλευση της φτώχιας, την απουσία σχετικής εκπαίδευσης και τους περιορισμούς της παράδοσης. Πολλά παιδιά δεν πηγαίνουν στο σχολείο ή το εγκαταλείπουν πριν να τελειώσει η υποχρεωτική εκπαίδευση. Παρότι υπάρχουν πολλοί παράγοντες που ενισχύουν το φαινόμενο της παιδικής εργασίας – πληθυσμιακή πίεση, έλλειψη πρόσβασης στην εκπαίδευση, πείνα - η φτώχεια παραμένει ο αποφασιστικός παράγοντας. Τα χρήματα που κερδίζει ένα εργαζόμενο παιδί μπορεί να συμβάλουν σημαντικά στο οικογενειακό εισόδημα (Τσομπάνογλου, 2005).

Παρά την ύπαρξη των διεθνών συμβάσεων και του εσωτερικού δικαίου, η Ευρωπαϊκή πραγματικότητα όχι μόνο επιτρέπει αλλά συχνά εξαναγκάζει ανήλικα παιδιά μεταναστών, προσφύγων και μειονοτήτων να εργάζονται στις χώρες υποδοχής ενίοτε σε βαριές χειρονακτικές δουλειές με πολύ χαμηλή αμοιβή και χωρίς ασφάλιση ή να επαιτούν στους δρόμους. Και στην Ελλάδα, όπως δείχνουν επίσημα στατιστικά στοιχεία και έρευνες, η εργασία και επαιτεία των παιδιών γηγενών και μεταναστών αποτελούν φαινόμενα, που παρά την απαγόρευση, υπάρχουν. Όσο κι αν απαγορεύεται η εργασία ανηλίκων, τα παιδιά μεταναστών και προσφύγων βρίσκουν δουλειές στην παραοικονομία που υποαμείβονται και σίγουρα οι επαγγελματικές προοπτικές τους δεν

διαγράφονται ευοίωνες, αφού κάποια στιγμή θα μάθουν την Ελληνική γλώσσα, αλλά δεν θα έχουν κανενός είδους κατάρτιση, για να προχωρήσουν επαγγελματικά. Αναπαράγεται στην ουσία μία ακόμη γενιά η οποία δεν θα έχει πολύ καλύτερη τύχη από τους γονείς της (Τσομπάνογλου, 2005).

2.2.4. Εκπαίδευση

Οι Ρομά παρουσιάζουν ένα υψηλό ποσοστό αναλφαβητισμού, που θεωρείται το υψηλότερο σε σχέση με άλλες πληθυσμιακές ομάδες. Περισσότερα από τα μισά τσιγγανόπουλα στις χώρες της Ευρώπης δεν παρακολουθούν σχολικά μαθήματα. Οι αναλφάβητοι ενήλικες υπολογίζονται σε ποσοστό 50-80%. Υπολογίζεται ότι το 65% του συνολικού πληθυσμού των Ελλήνων Τσιγγάνων είναι αναλφάβητοι. Ο αναλφαβητισμός καλύπτει το 85% του ημινομαδικού πληθυσμού, και για τις ηλικίες άνω των 40 ετών για τους άνδρες και άνω των 25 ετών για τις γυναίκες μπορούμε να μιλάμε σχεδόν για καθολικό αναλφαβητισμό. Το αντίστοιχο ποσοστό αναλφαβητισμού για τους μη Τσιγγάνους στην Ελλάδα, σύμφωνα με απογραφικά στοιχεία κυμαίνεται γύρω στο 20%. (Ντούσας, 1997). Αν και οι Τσιγγάνοι αναγνωρίζουν την χρησιμότητα της μόρφωσης, επιζητούν μόνο ειδικές γνώσεις που τους είναι απαραίτητες για να ανταποκριθούν στις καθημερινές απαιτήσεις της ζωής: όπως η γραφή, ανάγνωση και η αριθμητική. Το ποσοστό αναλφαβητισμού στους νέους Τσιγγάνους είναι πολύ υψηλότερο απ' ό,τι στον υπόλοιπο ελληνικό πληθυσμό, και στις δε μεγαλύτερες ηλικίες ξεπερνούν το 80%. Το ποσοστό αυτό, βέβαια, μαίνεται ανάλογα με το φύλλο, και την περιοχή οικισμού της κοινότητας (Γ.Γ.Λ.Ε.,2000).

Η ανάλυση των στοιχείων με βάση την εγκατάσταση των Τσιγγάνων δείχνει ότι στους νομάδες σκηνίτες το ποσοστό των αναλφάβητων ανέρχεται σε 77% έναντι 39,4% των εγκατεστημένων, ενώ το Δημοτικό έχει τελειώσει μόνο το 22,9% από τους σκηνίτες και το 37,2% από τους εγκατεστημένους. Στις υπόλοιπες βαθμίδες της εκπαίδευσης δεν έχουν φοίτηση πολλοί από τους σκηνίτες. Αν πάντως διακρίνει κανείς μεταξύ ανδρών και γυναικών, παρατηρεί ότι το μεγαλύτερο ποσοστό αναλφάβητων αφορά τις γυναίκες.

Θα πρέπει στο σημείο αυτό να αναφερθεί πως οι περισσότεροι τσιγγάνοι ακόμη και αν έχουν αποσπασματικά φοιτήσει στο Δημοτικό, δεν είναι πάντα αυτονόητο ότι δεν ανήκουν στους αναλφάβητους. Όπως προκύπτει από σχετική έρευνα στην πλειοψηφία τους δεν γνωρίζουν γραφή και ανάγνωση. Το γεγονός αυτό αποδίδεται στη διακεκομμένη και μη συστηματική παρακολούθηση του σχολείου, καθώς και στη

έλλειψη ενασχόλησης με γραφή και ανάγνωση εκτός σχολείου (Γ.Γ.Λ.Ε.,1996). Ένας άλλος παράγοντας που συντελεί στο υψηλό ποσοστό του αναλφαβητισμού είναι ο πρώιμος γάμος. Ακόμη και αν οι γονείς στείλουν τα παιδιά στο σχολείο, η κοινωνική απαίτηση για γάμο στην ηλικία 13-16 θα οδηγήσει στην εγκατάλειψη του σχολείου. Αυτό συμβαίνει φυσικά συχνότερα στα κορίτσια απ' ό τι στα αγόρια.

Ο νομαδισμός, ως θεμελιακό στοιχείο του τρόπου ζωής του Τσιγγάνου (Ρομά), εμποδίζει την τακτική παρακολούθηση των σχολικών μαθημάτων. Οι ίδιοι προβάλλουν το λόγο αυτό ως ιδιαίτερα σημαντικό. Αυτό επιβεβαιώνεται και από έναν κατάλογο επισήμανσης προβλημάτων από σχετικές εκθέσεις σχολικών συμβούλων και σχετικά ερωτηματολόγια. Σύμφωνα με αυτό τον κατάλογο, τα κύρια προβλήματα που εμφανίζονται αναφορικά με την εκπαίδευση είναι: μη εγγραφή των παιδιών στο σχολείο και περιοδική φοίτησή τους.

Ως αιτίες αναφέρονται, με σειρά επισήμανσής τους, οι εξής:

- Νομαδική ζωή.
- Απόρριψη από τους Τσιγγάνους της αξίας του σχολείου.
- Γλωσσικές δυσκολίες.
- Μη αποδοχή από το σχολικό περιβάλλον.
- Μη αποδοχή από το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον.
- Κατά παράδοση απόρριψη κάθε άλλου τρόπου ζωής (Ιωαννίδη, 2002).

2.2.5. Υγεία - Πρόνοια – Ασφάλιση

Στους οικισμούς των Ρομά έχει καταγραφεί από έρευνες σε ατομικό και συλλογικό επίπεδο μια νέα αρνητική επιβάρυνση των συνθηκών υγείας των κατοίκων, που γίνεται πιο έντονη λόγω του ιδιαίτερου τρόπου ζωής.

Ενώ σε ατομικό επίπεδο έχει καταγραφεί έλλειψη αγωγής υγείας, άγνοια για τους βασικούς κανόνες ατομικής υγιεινής, πολύ χαμηλή γνώση των βασικών παραμέτρων που σχετίζονται με την υγεία, όπως η σημασία της πρόληψης, της υγιεινής διατροφής και της ορθής χρήσης των φαρμάκων τα φαινόμενα αυτά εντείνονται και λόγω του αναλφαβητισμού που εμποδίζει την γραπτή ενημέρωσή τους. Επίσης έχει καταγραφεί τεκνοποίηση σε πολύ πρώιμη ηλικία και ιδιαίτερα χαμηλό προσδόκιμο ζωής (Βαξεβανόγλου, 2001).

Τα έθιμα οδηγούν τους νέους Τσιγγάνους να ξεκινούν την τεκνοποίηση από πολλή νεαρή ηλικία, από την εφηβεία. Οι Τσιγγάνες γίνονται μητέρες πολύ νέες και

έχουν περισσότερες κήσεις, τοκετούς και αποβολές από όλο τον υπόλοιπο ελληνικό πληθυσμό.

Το γεγονός αυτό επιβαρύνει την υγεία τους, διότι σπάνια παρακολουθούνται κατά την διάρκεια της κύησης. Επιπλέον οι νέοι Τσιγγάνοι δεν έχουν ενημέρωση σε θέματα οικογενειακού προγραμματισμού, αντισύλληψης και πρόληψης αφροδισίων νοσημάτων. Γενικότερα καταγράφεται επίσης χαμηλός βαθμός επίγνωσης των αναγκών τους, όπως και χαμηλός βαθμός γνώσης της ορθής χρήσης των θεσμικών υπηρεσιών υγείας, αδυναμίες που εντείνονται από την άγνοια της γλώσσας, πράγμα που δημιουργεί προβλήματα συνεννόησης με τους λειτουργούς υγείας.

Σε συλλογικό επίπεδο, οι ιδιάζουσες αρνητικές συνθήκες των οικισμών τους επηρεάζουν άμεσα την ατομική υγεία και την κοινωνική υγιεινή. Οι Ρομά κατοικούν σε οικισμούς με χαρακτήρα "γκέτο" και οι συνθήκες διαβίωσης σε αυτούς ανταποκρίνονται στα χαμηλότερα αποδεκτά standards κατοίκησης. Οι οικισμοί βρίσκονται συχνά στις παρυφές των πόλεων, κοντά σε βιομηχανικούς υποβαθμισμένους χώρους εκτός σχεδίου πόλεως, και με υψηλό βαθμό μόλυνσης του περιβάλλοντος. Οι ελλείψεις στην αστική υποδομή, όπως η έλλειψη ή η κακή ποιότητα των δικτύων ύδρευσης, αποχέτευσης και ηλεκτροδότησης, η παντελής έλλειψη διαχείρισης των απορριμμάτων και η χαμηλή ποιότητα των κατοικιών, αποτελούν τις βασικές αιτίες για την κακή υγεία των Τσιγγάνων. Επίσης λόγω του τρόπου ζωής τους, οι Τσιγγάνοι, με τις συχνές μετακινήσεις τους, σε συνδυασμό με τα περιορισμένα διαθέσιμα οικονομικά μέσα και το καθημερινό κινήγι της επιβίωσης αντιμετωπίζουν τα προβλήματα υγείας με σχετική αδιαφορία και μόνο όταν αυτά παρουσιάζονται, αγνοώντας κάθε έννοια πρόληψης απέναντι σε πιθανές ασθένειες (Παπαδόπουλος, 2012).

Η σχετική Νομοθεσία για την αντιμετώπιση των θεμάτων Υγείας των αποκλεισμένων κοινωνικά πληθυσμιακών ομάδων υφίσταται, αλλά δεν ενεργοποιείται δραστικά για την αντιμετώπιση των οξυμένων προβλημάτων των Ρομά, τόσο σε ατομικό όσο και σε ομαδικό επίπεδο. Στην κατεύθυνση αυτή, ο Ν. 2519/97, ιδιαίτερα, προβλέπει «την εκπόνηση και εφαρμογή προγραμμάτων υγείας σε ομάδες του πληθυσμού με φυλετικές, κοινωνικές και πολιτισμικές ιδιαιτερότητες που βρίσκονται σε υψηλό κοινωνικό κίνδυνο». Σε αυτό το πλαίσιο ειδικά μπορεί να καταγραφεί ως θετικό βήμα το γεγονός ότι προληπτική ιατρική αποκτά σημασία για την κοινότητα των Ρομά τα τελευταία χρόνια μέσω ποικίλων και πολλών προγραμμάτων και δράσεων

ενημέρωσης που υλοποιούνται, από θεσμικούς και κοινωνικούς φορείς σε πανελλαδική κλίμακα.

Είναι προφανές ότι για να επιτευχθεί ένα ικανοποιητικό επίπεδο υγείας στις κοινότητες των Ρομά, είναι αναγκαίο να αναβαθμιστούν τα υγειονομικά "standards" και να αναπτυχθούν περισσότερο προγράμματα υγειονομικής αγωγής, πρόληψης και περίθαλψης των τσιγγάνων (Παπαδόπουλος, 2012).

Σ' ότι αφορά την κοινωνική πρόνοια οι περισσότεροι Ρομά δεν είναι ασφαλισμένοι και ο βαθμός ένταξης τους στο σύστημα κοινωνικής ασφάλισης είναι πολύ χαμηλός. Φθάνει στο επίπεδο της χρήσης του βιβλιαρίου πρόνοιας, με αποτέλεσμα να μην έχουν πρόσβαση σε δωρεάν ιατροφαρμακευτική περίθαλψη. Γενικότερα δεν γνωρίζουν τα δικαιώματα που απορρέουν από την απασχόληση τους ενώ οι μελέτες αναφέρουν, ότι αγνοούν τα περισσότερα από τα δικαιώματα τους στο τομέα της περίθαλψης. Τα επιδόματα που παίρνουν οι περισσότεροι Ρομά και που γι' αυτά είναι περισσότερο ενημερωμένοι είναι τα επιδόματα πολύτεκνων οικογενειών και παιδικής προστασίας.

Παρατηρείται ακόμα υψηλό ποσοστό παιδιών που δεν εμβολιάζονται, όπως προκύπτει από στοιχεία που έχουμε στη διάθεσή μας. Τα τελευταία χρόνια, ειδικά στους πλέον ενσωματωμένους πληθυσμούς των Ρομά, έχει παρατηρηθεί αύξηση των ποσοστών αλκοολισμού και της χρήσης ναρκωτικών ουσιών. Μπορούμε να υποθέσουμε ότι η αύξηση των θυμάτων του αλκοολισμού και των ναρκωτικών, συνυπολογίζοντας και τα υψηλά ποσοστά νευρολογικών προβλημάτων, είναι αποτέλεσμα της στρεβλής ενσωμάτωσης των Ρομά στις νέες οικονομικές συνθήκες, οι οποίες δεν ανταποκρίνονται στις παραδοσιακές αξίες και αντιλήψεις, τους αλλά και στο σπάσιμο των συγγενικών δεσμών που λειτούργησαν κατά την παράδοση υποστηρικτικά για τους Ρομά. Τέτοια φαινόμενα επιτείνουν την περιθωριοποίηση και τον αποκλεισμό της ομάδας και χρήζουν νέας συστηματικής διερεύνησης (Βαξεβανόγλου, 2001).

Συνεπώς η χρήση των Υπηρεσιών Πρόνοιας, υγείας και ασφάλισης, αν και είναι μεγαλύτερη σε σχέση με άλλες υπηρεσίες που χρησιμοποιούν οι Τσιγγάνοι, δεν μπορεί να θεωρηθεί ως ικανοποιητική. Το γεγονός αυτό σχετίζεται με ορισμένους βασικούς παράγοντες, όπως: α) η έλλειψη πληροφόρησης σχετικά με την ύπαρξη των προσφερομένων υπηρεσιών β) η ύπαρξη ενός άτυπου δικτύου αλληλοβοήθειας που στηρίζεται στις συγγενικές ομάδες και γ) η αδυναμία των υπηρεσιών να ανταποκριθούν στις ανάγκες των Τσιγγάνοι.

2.3. Στατιστικά στοιχεία των Ρομά στην Ελλάδα

Ο αριθμός των τσιγγάνικων πληθυσμών που διαβιώνουν στην Ελλάδα δεν έχει ακόμη προσδιοριστεί με ακρίβεια. Σύμφωνα με στοιχεία του Συμβουλίου της Ευρώπης, ο αριθμός τους κατά προσέγγιση υπολογίζεται στις 120.000. Οι περισσότερες αναφορές οι οποίες γίνονται από φορείς και διεθνείς οργανώσεις που ασχολούνται με τους Τσιγγάνους (Ρομ) τους υπολογίζουν μεταξύ 140.000 - 150.000. Άλλες πηγές διπλασιάζουν τον αριθμό μεταξύ 250.000 και 300.000.

Οι εκπρόσωποι των Ελλήνων Τσιγγάνων τούς υπολογίζουν γύρω στις 450.000. Το πραγματικό μέγεθος των τσιγγάνικων πληθυσμών δεν είναι δυνατό να προσδιοριστεί επακριβώς, λόγω του νομαδικού τρόπου ζωής τους, της έλλειψης αξιόπιστων στατιστικών στοιχείων αλλά και της αδυναμίας να διαχωριστούν από τον υπόλοιπο πληθυσμό αριθμητικά μετά την πολιτογράφησή τους. Τα στοιχεία της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας που αναφέρονται στους Τσιγγάνους (Ρομ) καλύπτουν τις απογραφές των ετών 1928, 1940, 1951. Μετά την παραχώρηση της ελληνικής ιθαγένειας, υπ' αριθμ. 69468/212/20.10.78 Γ.Δ- υπ' αριθμ 16701/123 1979 Γ.Δ. οι Τσιγγάνοι δεν εγγράφονται σε κανένα επίσημο στατιστικό στοιχείο.

Οι τσιγγάνικοι πληθυσμοί που διαβιώνουν στην Ελλάδα χαρακτηρίζονται από σχετική ανομοιογένεια. Η γλώσσα "Ρομανί σιπ" που μιλούν, με προέλευση από τις βορειοδυτικές επαρχίες της Ινδίας, απαρτίζεται από διάφορες διαλέκτους που μαρτυρούν τη διαφορετική πορεία των διαφόρων τσιγγάνικων ομάδων στο χώρο και το χρόνο και τις ποικίλες επιρροές που δέχτηκαν. Η νομαδική κατάσταση στην οποία βρίσκονταν εδώ και πολλούς αιώνες έχει διαμορφώσει την ύπαρξη διαφορετικών ομάδων, με κοινή όμως φυλετική προέλευση. Οι διαφορές αυτές καθορίζονται βάσει ορισμένων κριτηρίων όπως είναι η θρησκεία, η γλώσσα, η χώρα προέλευσης, ο βαθμός εγκατάστασης (Βαξεβανόγλου,2001).

Αναφορικά με τη θρησκεία, έχουμε τους χριστιανούς Τσιγγάνους και τους μουσουλμάνους (Xoraxane Roma). Ανάλογα με τη διάλεκτο Ρομανί, που μιλούν, διακρίνονται σε Viach - von Vlach. Στην Ελλάδα διαβιώνουν επίσης οι Ρουμάνοτσιγγάνοι (Τσιντσάρε). Τέλος διακρίνονται σε "Φιτσίρια" και "Ερλία" ανάλογα με το βαθμό εγκατάστασης. Ερλία ονομάζονται οι εγκατεστημένοι και σε κάποιο βαθμό ενσωματωμένοι Τσιγγάνοι (Ρομ), ενώ Φιτσίρια είναι οι νομάδες και ημιεγκατεστημένοι.

Συχνά οι σχέσεις ανάμεσα στις διάφορες ομάδες χαρακτηρίζονται από συγκρούσεις και έντονες προκαταλήψεις, κυρίως ανάμεσα σε νομάδες και εγκατεστημένους αλλά και ανάμεσα σε χριστιανούς και μουσουλμάνους Τσιγγάνους (Ιωαννίδου, 1990).

Οι Ρομά διακρίνονται για την έντονη γεωγραφική τους κινητικότητα που προϋποθέτει ευελιξία και προσαρμοστικότητα. Χαρακτηριστικό της τσιγγάνικης κουλτούρας είναι η αφομοίωση πολλών και διαφορετικών στοιχείων από την περιβάλλουσα κοινωνία, η ανασύνθεση και η χρήση τους με έναν ξεχωριστό τρόπο. Η συγγένεια αποτελεί συστατικό και καθοριστικό στοιχείο της κοινωνικής οργάνωσης της ομάδας. Η οργάνωση της τσιγγάνικης κοινωνίας στηρίζεται στην ύπαρξη πατριαρχικών γενών (lineages) μικρού γενεαλογικού δέντρου. Τις πατριές αυτές οι Τσιγγάνοι τις ονομάζουν φάρες. Με γνώμονα τη συγγένεια διαμορφώνεται ένα εσωτερικό σύστημα κοινωνικής ιεραρχίας, καθορίζονται οι οικονομικές σχέσεις, οι συμμαχίες. Οι φάρες αποτελούν ομάδες αλληλεγγύης, ορίζοντας άτυπα δίκτυα αλληλοβοήθειας. Επίσης, στη βάση των δικτύων και των μεταξύ τους σχέσεων, διαμορφώνεται το μοντέλο εγκατάστασης αλλά και οι επιλογές των ίδιων αναφορικά με τον τρόπο μετακίνησής τους (Λεπενιώτης, 2008).

2.4. Κοινωνικός Αποκλεισμός των Ρομά

Στην περίπτωση των Ρομά το θέμα του Κοινωνικού Αποκλεισμού είναι σκόπιμο να εξετάζεται και ως προϊόν αλληλεπίδρασης ανάμεσα στους Ρομά και την ευρύτερη κοινωνία. Από τη μια πλευρά η κυρίαρχη κοινωνία έχει θέσει συγκεκριμένες προϋποθέσεις, για τη συμμετοχή των Ρομά μέσα σ' αυτή, προσπαθώντας με τον έναν ή άλλο τρόπο να τους αφομοιώσει ή σε μερικές ακραίες περιπτώσεις να τους εκδιώξει. Από την άλλη οι ίδιοι έχουν θέσει τους δικούς τους όρους ύπαρξης, έχοντας αναπτύξει στρατηγικές επαγγελματικής δράσης σε ένα κλειστό κύκλωμα κοινωνικής οργάνωσης, προκειμένου να διαφυλάξουν την ιδιαίτερη πολιτιστική τους ταυτότητα (ΕΚΚΕ, 2005, σελ. 493).

Όπως είναι γενικά γνωστό οι Ρατσιστικές ιδέες δεν είχαν ποτέ ρίζες στην ελληνική κοινωνία, ως πολιτική έκφραση, ούτε και την εποχή του μεσοπολέμου που ήταν κυρίαρχες στην Ευρώπη. Η Ελληνική κοινωνία προερχόμενη από την πολυεθνική Βυζαντινή αυτοκρατορία, διατήρησε πάντα μια ανοχή απέναντι στους άλλους πολιτισμούς, ακόμα και όταν κάποιος «εθνοκεντρισμός», αντιμετώπιζονταν ευνοϊκά απ' το ελληνικό κράτος. Η στάση της ελληνικής κοινωνίας, απέναντι στη τσιγγάνικη

κοινότητα, χαρακτηριζόταν παραδοσιακά από μια συγκατάβαση, που μπορεί μεν να είχε στοιχεία «κοινωνικής απόστασης-κοινωνιοκεντρισμός» αλλά δεν έπαιρνε ποτέ χαρακτήρα εχθρότητας (Σιναπίδης, 1995).

Παρά την κάποια πρόοδο που έχει επιτευχθεί τόσο στα κράτη μέλη όσο και σε επίπεδο Ε.Ε. τα τελευταία χρόνια, λίγα πράγματα έχουν αλλάξει στην καθημερινή ζωή των περισσότερων Ρομά (Alvaro Gil-Robles, 2002). Σύμφωνα με την ειδική ομάδα της Επιτροπής για τους Ρομά, ισχυρά και αναλογικά μέτρα δεν έχουν ακόμη ληφθεί για να αντιμετωπιστούν τα κοινωνικά και οικονομικά προβλήματα μεγάλου μέρους του πληθυσμού των Ρομά της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Έτσι σήμερα βιώνουν τον κοινωνικό αποκλεισμό και την απόρριψη. Αυτό πληγώνει τους εγκατεστημένους οι οποίοι ενώ θυσίασαν τον τρόπο ζωής τους για να «αλλάξουν» και να γίνουν αποδεκτοί, βλέπουν ότι κανείς δεν ενδιαφέρεται γι' αυτούς. Αυτή η εσωστρέφεια τους (ως μηχανισμός άμυνας) αν προστεθεί στην ήδη διαμορφωμένη, από ιστορικούς και κοινωνικό-οικονομικούς λόγους, απόρριψή τους, αναπαράγει τον κοινωνικό αποκλεισμό που τελικά υφίστανται και τους τοποθετεί όλο και περισσότερο στο περιθώριο, κάνοντάς τους έτσι μια εξωομάδα της κοινωνίας (Ευρωπαϊκό συμβούλιο, 2007).

Πολλές φορές μη μπορώντας να αντιδράσουν στη γενική απόρριψη συμβιβάζονται με την ιδέα ότι αυτοί είναι οι μοναδικοί φταίχτες και προσπαθούν να γίνουν ισότιμα μέλη αναγνωρίζοντας ότι είναι «κατώτεροι» (άνευ όρων αφομοίωση). Εξαιτίας του αποκλεισμού τους, οι Ρομά αρχίζουν να ζουν παρασιτικά, ζητώντας συνεχώς να τους δοθούν τα δικαιώματά τους χωρίς όμως να κάνουν οργανωμένη προσπάθεια γι' αυτό (Ευρωπαϊκό συμβούλιο, 2008).

2.4.1. Ο Χωρικός Αποκλεισμός των Ρομά

Το φαινόμενο του αποκλεισμού στους Ρομά έχει πολλές χωρικές διαστάσεις οι οποίες τον αναπαράγουν και τον διογκώνουν. Τόσο οι χώροι των καταυλισμών των Ρομά όσο και οι ζώνες κατοικίας τους στην περιφέρεια των αστικών κέντρων έχουν προβλήματα βασικών υποδομών και κοινωνικού εξοπλισμού. Η κατάσταση βέβαια είναι χειρότερη στους καταυλισμούς όπου υπάρχουν μεγάλες ελλείψεις παροχής ηλεκτρικού ρεύματος και νερού. Η αποστέρηση αυτών των κοινωνικών αγαθών επηρεάζει περισσότερο την ζωή των κατοίκων αυτών των περιοχών. Έτσι στις περιοχές των καταυλισμών υπάρχει μεγάλη εξαθλίωση, κακή υγιεινή και δύσκολες συνθήκες

διαβίωσης. Αν σ' όλα αυτά συνυπολογιστεί και η κακής ποιότητας κατοικία (σκηνές - παραπήγματα) τότε παρατηρούμε ότι τα πράγματα είναι πολύ δύσκολα για τους ημινομάδες Ρομά. Αντίθετα η εξαθλίωση σήμερα δεν είναι τόσο μεγάλη στους εγκατεστημένους στις αστικές περιοχές (Λεπενιώτης, 2008).

Σ' αυτές όμως τις περιοχές έχουμε άλλου είδους προβλήματα που δημιουργούν την εικόνα του κοινωνικού αποκλεισμού και τις θέτουν στο περιθώριο. Υπάρχει άναρχη πολεοδόμηση, έλλειψη ελεύθερων χώρων και χώρων στάθμευσης, κακοί δρόμοι, μεγάλη πυκνότητα πληθυσμού. Έτσι οι ίδιες περιοχές προκαλούν τον περαιτέρω αποκλεισμό τους και μετατρέπονται πολλές φορές σε "Γκέτο". Αν οι ίδιοι οι Ρομά κάτοικοι, μη περιμένοντας τίποτα από τους φορείς παρέμβασης, προσπαθήσουν να οριοθετήσουν τον χώρο παρουσίας τους, για να προστατευτούν από τον έξω κόσμο (διατήρηση της εδαφικότητας) τονώνεται ακόμα περισσότερο ο αποκλεισμός τους (Καραθανάση, 2000).

Όταν πολλοί Ρομά μετά το 1940 αναγκάστηκαν να εγκατασταθούν βίαια σε περιαστικές περιοχές στη περιφέρεια των πόλεων η ζωή τους άρχισε ν' αλλάζει. Αναγκαστικά έμειναν δίπλα με το υπόλοιπο κοινωνικό σύνολο. Αλλά οι Τσιγγάνοι - Ρομά που οδηγήθηκαν εκεί λόγω των οικονομικών συνθηκών και δυσκολίας στην εύρεση επαγγελμάτων έπρεπε να βρουν στέγη. Εξαιτίας του αριθμού τους, που συνεχώς αυξανόταν με νέα μετανάστευση και αυξημένη γεννητικότητα, οδηγήθηκαν στο να κτίσουν αυθαίρετα και ακανόνιστα τις περιοχές τους. Ενεργώντας έτσι, έχαναν τον παλιό τρόπο ζωής και έμπαιναν βιαίως στο νέο. Στην παραπάνω αρνητική εικόνα των περιοχών κατοικίας των εγκατεστημένων συνέβαλε πολύ η ανυπαρξία πολιτικής παρέμβασης και η έλλειψη καθοδήγησης για την πολεοδόμησή τους, από τους θεσμικούς φορείς (Βαξεβανόγλου, 2001). Αυτό οφείλεται σε δυο λόγους: στην εκ των πραγμάτων αδυναμία του κράτους, που τότε οργανώνονταν (μετά τα χρόνια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου και του Εμφυλίου) και στην ηθελημένη απραξία του, που συνεχίζεται ως σήμερα, για την εξυπηρέτηση των ντόπιων κατοίκων, που δεν ήθελαν τους Ρομά στην περιοχή τους. (Μακεδονικό Πρακτορίο, 2001). Οι διωγμοί λοιπόν, που υφίστανται οι Ρομά, για να μην εγκατασταθούν μόνιμα σε κάποιες αστικές περιοχές, έπαιξαν ρόλο στη μορφή, που έχει σήμερα η περιοχή κατοικίας τους.

Επίσης με την απόρριψη του αγροτικού τρόπου ζωής και την πορεία προς τον αστικό τρόπο ζωής χάνεται η συνεργασία με τον τσιγγάνο. Βγαίνει γρήγορα από την παραγωγική διαδικασία και εφόσον δεν είναι πλέον χρήσιμος, απορρίπτεται αφού

θεωρείται «διαφορετικός». Με τον καιρό και με την εξέλιξη της αστικής κοινωνίας δημιουργούνται οι προσδιοριστικοί μηχανισμοί της δομής της ελληνικής κοινωνίας και οι Ρομά κατατάσσονται εξαιτίας του τρόπου ζωής και των επαγγελμάτων τους στο κοινωνικό περιθώριο. (Τριαρίδης, 2000). Αυτό μαζί με τα στερεότυπα και τις προκαταλήψεις αιώνων οδηγεί σε συγκεκριμένη συμπεριφορά της υπόλοιπης κοινωνίας προς τους τσιγγάνους, που μπορεί να εκφράζεται με τις μορφές του ρατσισμού, του κοινωνιοκεντρισμού ή της κοινωνικής δυσαρέσκειας.

Ο νομαδικός τρόπος ζωής εκτός από τη διαφορετικότητα που προσδίδει σ' αυτούς που την ακολουθούν και τα στερεότυπα που προκαλεί, αποτελεί σημαντική αιτία στο να μην καρπώνονται οι νέοι Ρομά δημόσια αγαθά όπως η εκπαίδευση και η απασχόληση, αφού οι υπάρχουσες συνθήκες δεν τους το επιτρέπουν. Βλέπουμε λοιπόν, τον εγκατεστημένο Ρομά να φέρεται εχθρικά στον νομάδα τσιγγάνο. Από την άλλη ο νομάδας τσιγγάνος μπορεί τον συγγενή του που είναι εγκατεστημένος να μην τον απορρίπτει (υπάρχει ο δεσμός της κοινότητας, όταν βέβαια ο δεύτερος συνεχίζει να έχει σχέσεις με τον πρώτο), νοιώθει όμως απέναντι του μειονεκτικά. Επίσης ο εγκατεστημένος δεν επιθυμεί ο σκηνίτης να τον επισκέπτεται στον τόπο κατοικίας του εξαιτίας του επιπρόσθετου στιγματισμού που του δίνει η παρουσία του τελευταίου. Επιπρόσθετα ένα άλλο είδος συμπεριφοράς του νομάδα τσιγγάνου προς τον εγκατεστημένο είναι η απόρριψη του πρώτου από τον δεύτερο, όταν ο εγκατεστημένος κόβει τις διόδους επικοινωνία με τον νομαδικό τρόπο ζωής. Τότε χαρακτηρίζεται ως προδότης (αφού στη συνείδηση του νομάδα ισχύει ότι ο εγκατεστημένος άλλαξε τον πολιτισμό τους με αυτό των «ξένων») (Βαξεβάνογλου, 2001). Οι εγκατεστημένοι επειδή ακριβώς θυσιάσαν τον νομαδικό τρόπο ζωής τις παραδόσεις τους και το αξιακό τους σύστημα, περιμένουν υπομονετικά την αποδοχή από το υπόλοιπο κοινωνικό σύνολο. Όταν αυτή δεν έρχεται και εκτός αυτού όταν ενισχύεται ακόμη περισσότερο η απόρριψη όλων όσων ανήκουν στην ομάδα των εγκατεστημένων Ρομά προσπαθούν να βρουν «εξιλαστήριο θύμα» για να βρουν μια συγκεκριμένη αιτιολόγηση για την απόρριψή τους. Έτσι το βάρος πέφτει στον νομαδικό πληθυσμό και στην «εχθρική» κοινότητα των ίδιων των τσιγγάνων (Βαξεβάνογλου, 2001).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

Πολιτικές Κοινωνικής Ένταξης των Ρομά στην Ευρωπαϊκή Ένωση

3.1. Ευρωπαϊκή Πολιτική για τους Ρομά

Τα στοιχεία της Ε.Ε. που αφορούν στους Ρομά στην Ευρώπη είναι ελλιπή ή όπου υπάρχουν, είναι κατά προσέγγιση. Συνομολογείται από πολλές πηγές, ότι ο πληθυσμός τους υπολογίζεται σε 10 έως 12 εκατομμύρια. Περίπου το 70% ζουν στις χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης και της πρώην Σοβιετικής Ένωσης. Σχεδόν το 80% του πληθυσμού ζει σε χώρες που μπήκαν στην Ευρωπαϊκή Ένωση το 2004, ή είναι σε διαπραγματεύσεις ένταξης. Οι Ρομά υπολογίζεται ότι αποτελούν μεταξύ του 6-11% των πληθυσμών της Βουλγαρίας, των Σκοπίων, της Ρουμανίας και της Σλοβακίας. Το Διεθνές Κογκρέσο των Ρομά διαφοροποιείται ελαφρώς και κατά μία εκτίμηση, όπως αναφέρει οι Ρομά είναι 7-8 εκατομμύρια άτομα στην Ευρώπη συνολικά και μέχρι 15 εκατομμύρια σε όλο τον κόσμο. Ακριβή στοιχεία δεν παρέχει καμία πηγή (Διβάνη Λ. 2002).

Ενδεικτικοί πληθυσμοί ανά χώρα: Ισπανία:800.000, Γαλλία:400.000, Γερμανία:140.000, Ιταλία:120.000, Αυστρία:25.000, Σλοβακία:450.000, Ουγγαρία:600.000, Σλοβενία:10.000, Κροατία:40.000, Βοσνία: 80.000, Σερβία:500.000, Αλβανία:100.000, Ελλάδα:220.000, Ρουμανία:2.400.000, Βουλγαρία:800.000.

Οι αριθμοί αυτοί δεν επιβεβαιώνονται στις απογραφές των περισσότερων κρατών σχεδόν ποτέ. Είτε γιατί στις απογραφές δεν καταγράφονται ιδιαίτερα στοιχεία καταγωγής, είτε γιατί οι ίδιοι δεν είναι εγγεγραμμένοι και δεν συμμετέχουν σε συλλόγους και ομοσπονδίες Ρομά είτε και γιατί προσπαθούν να κρύψουν την καταγωγή τους, από τον φόβο των προκαταλήψεων και στερεοτύπων του υπόλοιπου πληθυσμού, αλλά και των κυβερνήσεων, εις βάρος τους. Χαρακτηριστικό παράδειγμα: Οι Ρομά είναι η μεγαλύτερη μειονότητα στην Ρουμανία. Αντιπροσωπεύει το 10% του πληθυσμού, περίπου 2.500.000 κάτοικοι, αλλά μόνο οι 500.000 προσδιορίζουν την Εθνοτική τους καταγωγή.

(<http://www.exandasdocumentaries.com/documentaries/chronologically/2010-2011/163-without-homeland>)

Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει δείξει στην τελευταία δεκαετία την βούλησή της για την ανάπτυξη πολιτικών κοινωνικής Ένταξης των Ρομά που ζουν διεσπαρμένοι στα κράτη μέλη με συγκεκριμένες Οδηγίες της Επιτροπής (43/2000 και 78/2000) προς τις κυβερνήσεις των κρατών μελών περί εφαρμογής της «αρχής της ίσης μεταχείρισης, ανεξαρτήτως φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής, θρησκευτικών ή άλλων πεποιθήσεων, αναπηρίας και ηλικίας.

Η πολιτική βούληση αυτή και οι κατευθυντήριες γραμμές της διατυπώνονται σε σχετικά έγγραφα της ομάδας εργασίας της Επιτροπής που συνοδεύει την συνεργασία της Επιτροπής με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή για τις Περιφέρειες, με τίτλο «Ευκαιρίες για μη Διάκριση και ισότητα: Μία ανανεωμένη Δέσμευση - Κοινοτικά Όργανα και Πολιτικές για την Ένταξη των Ρομά (COM (2008)420)». Από το παραπάνω έγγραφο προκύπτει ότι στην διαβούλευση που έχει αναπτυχθεί στα θεσμικά όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υπάρχει ένας σημαντικός προβληματισμός για τις συνθήκες διαβίωσης των Ρομά στην Ευρώπη.

Το Συμβούλιο της Ευρώπης σε σχετική απόφασή του τον 12/2007 αναφέρει : «Το Συμβούλιο της Ευρώπης συνειδητοποιώντας την πολύ ειδική κατάσταση που αντιμετωπίζουν οι Ρομά σε όλη την Ένωση, καλεί τα Κράτη - Μέλη και την Ένωση να χρησιμοποιήσουν κάθε μέσο για να προωθήσουν την ένταξη τους. Δηλαδή καλεί την Επιτροπή να εξετάσει τις υπάρχουσες πολιτικές και εργαλεία και να αναφέρει στο Συμβούλιο την πρόοδο που επιτεύχθηκε πριν από το τέλος του Ιουνίου του 2008».

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο με το από 31/1/08 ψήφισμα του «απευθύνει επείγουσα κλήση για ένα περιεκτικό στρατηγικό πλαίσιο για τους Ρομά. Η πραγματοποίηση μιας συμμαχίας για ευρωπαϊκές πολιτικές αναφορικά με τους Ρομά αντικατοπτρίζει τη βούληση για την καλύτερη ένταξη αυτής της μεγάλης κοινότητας σε μια συνεκτική κοινή στρατηγική για τους Ρομά από τους κύριους συμμετόχους σε ευρωπαϊκό επίπεδο». Στο έγγραφο αναφέρεται επίσης ότι: «Παρόλο που η κοινωνικό - οικονομική κατάσταση των Ρομά παραμένει υπό - ερευνημένη (under - researched), είναι σαφές ότι οι Ρομά είναι εκτεθειμένοι σε υψηλούς βαθμούς φτώχειας και υποαπασχόλησης ή δραστηριοποιούνται στην παραοικονομία.

Στο έγγραφο σημειώνεται ότι παρόλο που τα κράτη - μέλη έχουν προσδιορίσει τα προβλήματα των Ρομά ήδη από την δεκαετία του 1990 γενική διαπίστωση είναι ότι

οι συνθήκες διαβίωσης και οι εργασιακές συνθήκες για τους Ρομά δε βελτιώθηκαν στις τελευταίες δεκαετίες.

Τα κεντρικά θέματα για την κοινωνική ένταξη των Ρομά που τίθενται **είναι: η πρόσβαση στην εκπαίδευση, την απασχόληση, την δημόσια υγεία, την στέγαση και τις υποδομές, και γενικότερα το θέμα του αγώνα κατά της φτώχειας.** Όλα αυτά τα θέματα ανήκουν στη σφαίρα ευθύνης των Κρατών - Μελών, ενώ η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει έναν σημαντικό ρόλο στη διασφάλιση των αρχών για τις πολιτικές κατά των διακρίσεων.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή καθιέρωσε το 2004 το "Inter Service Group on Roma" (intrainstitutional platform for the exchange of information) που αναλύει πώς τα Διαρθρωτικά Ταμεία μπορούν να κινητοποιηθούν στην Προγραμματική Περίοδο 2007-2013, υποστηρίζοντας προγράμματα εκπαίδευσης, συμβουλευτικής και κοινωνικής βοήθειας στους Ρομά της Ευρώπης.

Ιδιαίτερα σημαντική για την επιτυχία της πολιτικής κοινωνικής ένταξης θεωρείται η ικανότητα των κυβερνήσεων των κρατών μελών στο να στηρίζουν πολυδιάστατες παρεμβάσεις που λαμβάνουν υπ' όψιν εθνική την πραγματικότητα των Ρομά κάθε χώρας και που είναι στοχευμένες αποκλειστικά προς τους Ρομά. Η πραγματική πρόοδος όμως των παρεμβάσεων εξαρτάται και από τους ίδιους τους "Ρομά" που πρέπει να συμμετέχουν σε όλα τα στάδια του σχεδιασμού των παρεμβάσεων.

Η πολιτική προσέγγιση της Ευρωπαϊκής Ένωσης βασίζεται στις αρχές του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών, αρχές κοινές στα κράτη - μέλη. Με βάση την Οδηγία 2000/43/EC, όλοι οι πολίτες συμπεριλαμβανομένων των Ρομά προστατεύονται απέναντι σε διακρίσεις που γίνονται με βάση την φυλετική ή την εθνική καταγωγή, ασχέτως με το εθνικό καθεστώς η όχι στην απασχόληση, στην κοινωνική προστασία, στην εκπαίδευση και στην πρόσβαση σε αγαθά και υπηρεσίες.

Ιδιαίτερη αναφορά γίνεται στην ανάγκη για την πολιτική προστασίας των παιδιών των Ρομά που βρίσκονται σε ειδικό κίνδυνο. Τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα παιδιά Ρομά συζητήθηκαν στο 2ο Ευρωπαϊκό Forum για τα Δικαιώματα του παιδιού στις 4/3/2008 στις Βρυξέλες.

Σημειώνεται επίσης ότι αναφορικά με την στρατηγική προσέγγιση, ιδιαίτερη έμφαση δίδεται στην Εταιρικότητα. Η Γενική Οδηγία (Άρθρο 11 EC No 1083/2006)

καθορίζει ότι οι χρηματοδοτήσεις για την υλοποίηση έργων και δράσεων που υποστηρίζουν την αντιμετώπιση του κοινωνικού αποκλεισμού των Ρομά πρέπει να επιδιώκονται σε στενή συνεργασία με τις αρμόδιες περιφερειακές, τοπικές και άλλες δημόσιες αρχές, με οικονομικούς και κοινωνικούς εταίρους.

Σημαντική μεία γίνεται στο παραπάνω έγγραφο για την δυνατότητα χρηματοδότησης δράσεων για την προώθηση των πολιτικών προτεραιοτήτων για την ένταξη των Ρομά μέσω των Διαρθρωτικών Ταμείων. Πολλές από τις δυνατές παρεμβάσεις υπέρ των Ρομά είναι τυπικές παρεμβάσεις του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου. Τέλος την βαρύτητα και τη σημασία που έχει το θέμα της κοινωνικής ένταξης των Ρομά σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης καταδεικνύει επίσης το γεγονός ότι πραγματοποιήθηκαν δύο διασκέψεις κορυφής για τους Ρομά, μία στις Βρυξέλλες στις (2008) και μία στην Κόρδοβα (2010).

Στο πλαίσιο αυτό έχουν εκπονηθεί μελέτες, έχει πραγματοποιηθεί ποικίλη διαβούλευση, έχουν διατυπωθεί κατευθυντήριες γραμμές, έχουν υπάρξει εξειδικευμένες προσεγγίσεις καθώς και τοποθετήσεις ως προς το επείγον του θέματος, και όλα συγκλίνουν στην αναγκαιότητα για ένα περιεκτικό στρατηγικό πλαίσιο σε Ευρωπαϊκό αλλά και σε κάθε Εθνικό επίπεδο για την κοινωνική ένταξη των Ρομά.

Στις 23/5/2012 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έδωσε στη δημοσιότητα την αξιολόγηση των Εθνικών Σχεδίων για την ένταξη των Ρομά, όπου σημειώνεται ότι τα Κράτη - Μέλη ενώ κατέβαλαν προσπάθειες για να αναπτύξουν Εθνική Στρατηγική και συνολικές προσεγγίσεις, δεν διέθεσαν όμως επαρκείς οικονομικούς πόρους. Μόνο 12 χώρες, μεταξύ αυτών και η Ελλάδα καθόρισαν με σαφήνεια το πλαίσιο και τα ποσά που θα διατεθούν σε μέτρα για διευκόλυνση της προώθησης των Ρομά στην απασχόληση, στην εκπαίδευση, στην υγειονομική περίθαλψη και στη στέγαση. Επιπλέον η Επιτροπή ανέλαβε την υποχρέωση να παρακολουθεί την εφαρμογή των Εθνικών Σχεδίων και να δημοσιεύει ετήσιες εκθέσεις προόδου.

Συμπερασματικά είναι προφανές ότι η Ελλάδα, ως κράτος μέλος, είναι υποχρεωμένη να τηρεί και να εφαρμόζει το ανωτέρου πλαίσιο αρχών και κανόνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την υπεράσπιση, την προστασία, την υποστήριξη αλλά και την προώθηση και εφαρμογή των δικαιωμάτων των Ρομά, για την κοινωνική τους ένταξη.

Παρ' όλα αυτά στην Ελλάδα τα τελευταία χρόνια από τη μια μεριά έχει παγιωθεί η βασική νομοθεσία και γενικά το κανονιστικό πλαίσιο ακολουθώντας τις Οδηγίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, από την άλλη όμως σε πλήθος των περιπτώσεων εξακολουθεί να

μην εφαρμόζεται το νομικό πλαίσιο αυτό, με αποτέλεσμα να συνεχίζει να συγκεντρώνει καταδίκες για παραβιάσεις δικαιωμάτων των Ρομά (Καραθανάση, 2000).

3.2. Πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για Εθνικές Στρατηγικές για τους Ρομά έως το 2020

Από την Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης 2011, οι οδηγίες για την φυλετική ισότητα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής απαγορεύει τις διακρίσεις λόγω φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής. Όλες οι χώρες της Ε.Ε. έχουν μεταφέρει την οδηγία στην Εθνική τους νομοθεσία. Περιληπτικά αναφέρει:

α. Βελτίωση της κατάστασης των Ρομά: μια επιτακτική κοινωνική και οικονομική ανάγκη για την ένωση και τα κράτη μέλη της.

Η στρατηγική «Ευρώπη 2020» της Ε.Ε. για μια νέα αναπτυξιακή πορεία - έξυπνη, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη, δεν αφήνει κανένα περιθώριο, για να συνεχίζεται η οικονομική και κοινωνική περιθωριοποίηση όλων αυτών που αποτελούν τη μεγαλύτερη μειονότητα της Ευρώπης. Περίπου 10 με 12 εκατομμύρια Ρομά υπολογίζεται, ότι ζουν στην Ευρώπη και αντιμετωπίζουν στην καθημερινή τους ζωή διακρίσεις και κοινωνικό αποκλεισμό. Είναι περιθωριοποιημένοι και ζουν σε πολύ κακές κοινωνικοοικονομικές συνθήκες. Αυτό δεν είναι αποδεκτό εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης στις αρχές του 21ου αιώνα.

Παρά την κάποια πρόοδο, που έχει επιτευχθεί, τόσο στα κράτη μέλη όσο και σε επίπεδο Ε.Ε. τα τελευταία χρόνια, λίγα πράγματα έχουν αλλάξει στην καθημερινή ζωή περισσότερων των Ρομά. Σύμφωνα με την ειδική ομάδα της Επιτροπής για τους Ρομά, ισχυρά και αναλογικά μέτρα δεν έχουν ακόμη ληφθεί, για να αντιμετωπιστούν τα κοινωνικά και οικονομικά προβλήματα μεγάλου μέρους του πληθυσμού των Ρομά της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η κοινωνική και οικονομική ένταξη τους είναι μια αμφίδρομη διαδικασία, που απαιτεί αλλαγή νοοτροπίας περισσότερων ανθρώπων καθώς και των μελών των κοινοτήτων των Ρομά.

Πρώτα απ' όλα, τα κράτη μέλη πρέπει να εξασφαλίσουν ότι οι Ρομά δεν υφίστανται διακρίσεις, αλλά αντιμετωπίζονται όπως κάθε πολίτης της ΕΕ με ισότιμη πρόσβαση σε όλα τα θεμελιώδη δικαιώματα, όπως κατοχυρώνονται στο Χάρτη της Ε.Ε. για τα Θεμελιώδη Δικαιώματα. Επιπλέον, χρειάζεται δράση για να σταματήσει ο φαύλος κύκλος της φτώχειας που κληροδοτείται από την μια γενιά στην επόμενη. Σε πολλά κράτη μέλη, οι Ρομά αποτελούν ένα σημαντικό και αυξανόμενο ποσοστό του

πληθυσμού σχολικής ηλικίας και άρα του μελλοντικού εργατικού δυναμικού. Ο πληθυσμός των Ρομά είναι νέος: 35,7% είναι κάτω των 15 ετών, έναντι 15,7% του συνολικού πληθυσμού της Ε.Ε. Η μέση ηλικία των Ρομά είναι 25 έτη έναντι 40 σε ολόκληρη την Ε.Ε. Η μεγάλη πλειονότητα σε εργάσιμη ηλικία των Ρομά στερείται εκπαίδευσης, την οποία χρειάζονται για να βρουν καλές θέσεις εργασίας. Για τον λόγο αυτό, είναι σημαντική η επένδυση στην εκπαίδευση των παιδιών Ρομά έτσι ώστε να μπορέσουν αργότερα να εισέλθουν με επιτυχία στην αγορά εργασίας. Στα κράτη μέλη όπου ο πληθυσμός των Ρομά είναι σημαντικός, αυτό έχει ήδη οικονομικό αντίκτυπο. Σύμφωνα με εκτιμήσεις, στη Βουλγαρία περίπου το 23% των νεοεισερχομένων στην αγορά εργασίας είναι Ρομά, ενώ στη Ρουμανία αποτελούν περίπου το 21%.

Η ένταξη των Ρομά δεν θα φέρει μόνο κοινωνικά οφέλη, αλλά επίσης θα επωφεληθούν οικονομικά τόσο οι Ρομά, όσο και οι κοινότητες των οποίων αποτελούν μέρος. Η μεγαλύτερη συμμετοχή των Ρομά στην αγορά εργασίας θα μπορούσε να βελτιώσει την οικονομική παραγωγικότητα, να μειώσει τις κρατικές πληρωμές για την κοινωνική πρόνοια και να αυξήσει τα έσοδα από τους φόρους εισοδήματος. Όλες αυτές οι σημαντικές οικονομικές και δημοσιονομικές συνέπειες της ένταξης των Ρομά μπορεί στη συνέχεια να συμβάλουν στη δημιουργία κλίματος φιλικότερης στάσης απέναντι στους Ρομά από το ευρύ κοινό, συμβάλλοντας έτσι στην ομαλή ένταξή τους στις κοινότητες των οποίων αποτελούν μέρος.

Η Επιτροπή ζητά από τα θεσμικά όργανα της Ε.Ε. να εγκρίνουν το παρόν πλαίσιο, για εθνικές στρατηγικές ένταξης των Ρομά. Είναι ένα μέσο που θα συμπληρώσει και θα ενισχύσει τη νομοθεσία και τις πολιτικές της ΕΕ για την ισότητα με την αντιμετώπιση, σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο.

β. Ανάγκη για μια στοχοθετημένη προσέγγιση:

Μια στοχευμένη προσέγγιση, στο πλαίσιο της ευρύτερης στρατηγικής για την καταπολέμηση της φτώχειας και του αποκλεισμού, που δεν αποκλείει άλλες ευάλωτες και στερημένες ομάδες από τη στήριξη, είναι συμβατή με την αρχή της μη διακριτικής μεταχείρισης τόσο σε επίπεδο Ε.Ε. όσο και σε εθνικό επίπεδο. Η αρχή της ίσης μεταχείρισης δεν εμποδίζει τα κράτη μέλη να διατηρήσουν ή να θεσπίσουν ειδικά μέτρα με σκοπό την πρόληψη ή την αντιστάθμιση μειονεκτημάτων λόγω φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής. Ορισμένα κράτη μέλη έχουν ήδη χρησιμοποιήσει με επιτυχία τη θετική δράση υπέρ των Ρομά, δεδομένου ότι τα κλασικά μέτρα κοινωνικής ένταξης δεν επαρκούσαν για να καλύψουν τις συγκεκριμένες ανάγκες τους. Η Επιτροπή προτείνει οι

εθνικοί στόχοι ένταξης των Ρομά να σχεδιαστούν ή όπου ήδη υπάρχουν να προσαρμοστούν, με τρόπο που να συνάδουν με τους στόχους της Ε.Ε. για την ένταξη των Ρομά, με στοχευμένες δράσεις και επαρκή χρηματοδότηση (Εθνική, Ε.Ε. και άλλη).

γ. Εκφράζοντας την φιλοδοξία της Ε.Ε. : Καθορισμός στόχων ένταξης των Ρομά.

Οι στόχοι της Ε.Ε. για την ένταξη των Ρομά θα πρέπει να καλύπτουν, κατ' αναλογία με το μέγεθος του πληθυσμού των Ρομά, τέσσερις κρίσιμους τομείς: πρόσβαση στην εκπαίδευση, στην απασχόληση και στις υπηρεσίες, στην υγειονομική περίθαλψη και στην στέγαση. Αυτά τα ελάχιστα πρότυπα πρέπει να βασίζονται σε κοινούς, συγκρίσιμους και αξιόπιστους δείκτες. Η επίτευξη αυτών των στόχων είναι σημαντικό, να βοηθήσει τα κράτη μέλη στην επίτευξη των γενικών στόχων της στρατηγικής «Ευρώπη 2020».

δ. Εθνικές στρατηγικές για την ένταξη των Ρομά: Μια σαφής πολιτική δέσμευση των κρατών μελών.

Οι εθνικές στρατηγικές των κρατών μελών πρέπει να ακολουθήσουν μια στοχοθετημένη προσέγγιση η οποία, σύμφωνα με τις κοινές βασικές αρχές για την ένταξη των Ρομά, θα συμβάλει ενεργά στην κοινωνική ένταξη των Ρομά στον κορμό της κοινωνίας και στην εξάλειψη του διαχωρισμού, όπου υπάρχει. Θα πρέπει να ενταχθούν και να συμβάλουν στο ευρύτερο πλαίσιο της στρατηγικής «Ευρώπη 2020» και θα πρέπει συνεπώς να συμβαδίζουν με τα εθνικά προγράμματα μεταρρυθμίσεων.

Τα κράτη μέλη είχαν υποχρέωση να εκπονήσουν ή να αναθεωρήσουν τις εθνικές στρατηγικές ενσωμάτωσης των Ρομά και να τις υποβάλουν στην Επιτροπή μέχρι το τέλος του Δεκεμβρίου του 2011. Την άνοιξη του 2012, πριν από την ετήσια σύνοδο της πλατφόρμας των Ρομά, η Επιτροπή αξιολόγησε αυτές τις εθνικές στρατηγικές και υπέβαλε έκθεση στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο σχετικά με την πρόοδο.

ε. Επίτευξη συγκεκριμένων αποτελεσμάτων για τους Ρομά.

Είναι σημαντικό να διασφαλιστεί, ότι οι προτεραιότητες των επενδύσεων των διαφόρων κεφαλαίων, που μπορούν να χρησιμοποιηθούν στον τομέα της κοινωνικής ένταξης και στην καταπολέμηση της φτώχειας υποστηρίζουν την εφαρμογή των εθνικών μεταρρυθμιστικών προγραμμάτων και των εθνικών στρατηγικών ένταξης των Ρομά. Οι εθνικές στρατηγικές για την ενσωμάτωση των Ρομά θα πρέπει να καλύπτουν την περίοδο 2011-2020, γι αυτό είναι σημαντικό να γίνει καλύτερη δυνατή χρήση της χρηματοδότησης που θα διατεθεί από το νέο Πολυετές Χρηματοδοτικό Πλαίσιο. Το

Π.Χ.Π. θα καθορίσει τον τρόπο με τον οποίο οι μελλοντικοί προϋπολογισμοί της Ε.Ε. θα υποστηρίξουν τους στόχους της στρατηγικής «Ευρώπη 2020».

στ. Προώθηση ένταξης των Ρομά πέρα από την Ε.Ε.: Η ιδιαίτερη κατάσταση στις χώρες διεύρυνσης.

Οι Ρομά στις χώρες της διεύρυνσης, όπως είναι η Τουρκία και τα Δυτικά Βαλκάνια, αντιμετωπίζουν παρόμοια ή ακόμη και πιο σοβαρά προβλήματα από ό,τι σε πολλά κράτη μέλη της Ε.Ε. και στα οποία ο αριθμός τους υπολογίζεται στα 3,8 εκατομμύρια από το Συμβούλιο της Ευρώπης. Η Επιτροπή έχει δεσμευθεί να βοηθήσει, σε περιφερειακό και εθνικό επίπεδο, τις προσπάθειες των χωρών αυτών για τη βελτίωση της κοινωνικής και οικονομικής ένταξης των Ρομά.

ζ. Ενίσχυση της κοινωνίας των πολιτών: Ισχυρότερος ρόλος για την Ευρωπαϊκή πλατφόρμα ένταξης των Ρομά.

Η Επιτροπή είναι αποφασισμένη να διαδραματίσει έναν ισχυρότερο ρόλο στην πλατφόρμα και να ενισχύσει τον ρόλο της, με βάση την εμπειρία του παρελθόντος και συνδέοντας τις εργασίες της με τους τέσσερις τομείς προτεραιότητας των εθνικών στρατηγικών για την ένταξη των Ρομά.

η. Μέτρηση της προόδου: Εφαρμογή ενός ισχυρού συστήματος παρακολούθησης.

Προς το παρόν δεν είναι δυνατόν να εκτιμηθεί κατά πόσον τα μέτρα αυτά, έχουν αποφέρει τα αναμενόμενα αποτελέσματα. Επομένως, είναι σημαντική η συλλογή αξιόπιστων στοιχείων. Η Επιτροπή θα υποβάλλει ετήσια έκθεση στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και στο Συμβούλιο σχετικά με την πρόοδο της ένταξης του πληθυσμού των Ρομά στα κράτη μέλη και επίτευξης των στόχων.

θ. Συμπέρασμα: 10 χρόνια για να γίνει αισθητή η διαφορά.

Το πλαίσιο αυτό της Ε. Επ. για τις εθνικές στρατηγικές ένταξης των Ρομά δίνει την ευκαιρία να ενωθούν οι δυνάμεις σε όλα τα επίπεδα (Ε.Ε., εθνικό, περιφερειακό) και με όλους τους ενδιαφερόμενους, συμπεριλαμβανομένων των Ρομά, για να αντιμετωπιστεί μια από τις πιο σοβαρές κοινωνικές προκλήσεις στην Ευρώπη: Να τερματιστεί ο αποκλεισμός των Ρομά. Η Επιτροπή καλεί το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, το Συμβούλιο, την Επιτροπή των Περιφερειών και την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή να εγκρίνουν το πλαίσιο της Ε. Επ. για τις εθνικές στρατηγικές ένταξης των Ρομά. (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2011)

3.3. Κονδύλια της ΕΕ για την Κοινωνική Ένταξη των Ρομά

Τα Διαρθρωτικά Ταμεία της ΕΕ - και ειδικότερα, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ), το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ) και το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ) - έχουν κινητοποιηθεί προκειμένου να ενισχυθούν οι προσπάθειες ενσωμάτωσης των Ρομά σε εθνικό επίπεδο, παράλληλα βέβαια και με την ενίσχυση των εθνικών προϋπολογισμών.

Παρά το γεγονός ότι υπάρχουν τρία χρηματοδοτικά σχήματα ύψους € 50 δις, οι Επίτροποι ανακοίνωσαν, ότι δεν αξιοποιήθηκαν πλήρως και με τον κατάλληλο τρόπο προς όφελος των κοινοτήτων των Ρομά. Προέτρεψαν, μάλιστα, τα εθνικά σημεία επαφής των Ρομά να συμμετέχουν πιο ενεργά στον σχεδιασμό αξιοποίησης των χρημάτων της ΕΕ.

Σχετική έρευνα της Παγκόσμιας Τράπεζας δείχνει ότι η πλήρης ενσωμάτωση των Ρομά θα μπορούσε να αποφέρει περίπου €500 εκατομμύρια επιπλέον το χρόνο στις οικονομίες ορισμένων ευρωπαϊκών χωρών, μέσα από τη βελτίωση της παραγωγικότητας, τη μείωση των λογαριασμών και την ενίσχυση των φορολογικών εσόδων, υποστήριξαν οι επίτροποι. «Ως εκ τούτου, η κοινωνική ενσωμάτωση των Ρομά δε θα πρέπει να θεωρείται ως δαπάνη, αλλά ως κοινωνική επένδυση και θα αποτελέσει το κλειδί για την επίτευξη των στόχων του προγράμματος «Europe 2020 Strategy», της στρατηγικής, δηλαδή, που εφαρμόζει η Ευρώπη για έξυπνη, διατηρήσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη», είπαν επίσης οι επίτροποι σε σχετική δήλωση.

Η Γαλλία, καθώς και πολλές άλλες Ευρωπαϊκές χώρες, έχουν επικριθεί, για τον τρόπο αντιμετώπισης και τις απελάσεις των Ρομά. Πολλές γερμανικές πόλεις έχουν ζητήσει κονδύλια της ΕΕ, ώστε να αντιμετωπίσουν την εισροή των Ρομά από τη Βουλγαρία και τη Ρουμανία, οι οποίοι αναζητούν καλύτερες ευκαιρίες ζωής στις πλουσιότερες χώρες της ΕΕ. (EurActiv.gr Τρί, 09/04/2013).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο

Κοινωνικές Υπηρεσίες

4.1. Εθνική Πολιτική για την Κοινωνική Ένταξη των Ρομά

Η Ελληνική Πολιτεία και η κυρίαρχη κρατική πολιτική στο ζήτημα της αντιμετώπισης όλων των θεμάτων των σχετικών με τον Τσιγγάνικο πληθυσμό, κινήθηκε κατά καιρούς μεταξύ διώξεων, ρυθμισμένου ελέγχου καταστολής και ανοχής των τσιγγάνικων ομάδων, αλλά και προσπαθειών για άσκηση πολιτικών κοινωνικής ένταξης (Καυταντζόγλου, 2006). Οι πρωτοβουλίες για την κοινωνική ένταξη των Τσιγγάνων και την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού στην Ελλάδα άρχισαν να διατυπώνονται και να υλοποιούνται τόσο από κυβερνητικούς όσο και από μη-κυβερνητικούς φορείς τη δεκαετία του '90 μέσα από τις χρηματοδοτήσεις των Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων. "Κέντρα Υποστήριξης Τσιγγάνων" ή Συμβουλευτικά Κέντρα.

Δημιουργήθηκαν σε διάφορες πόλεις της Ελλάδας. Τα Κέντρα Υποστήριξης Τσιγγάνων αποτελούσαν την πρώτη οργανωμένη προσπάθεια μιας πολυεπίπεδης δράσης στο χώρο της κοινωνικοοικονομικής ένταξης (Παπαδόπουλος, 2012). Στα πλαίσια της αντιμετώπισης των προβλημάτων των Τσιγγάνων και των προγραμμάτων της κοινωνικής ένταξής τους, ανατέθηκε σε μια ομάδα υπουργείων να λειτουργεί ως συντονιστικό όργανο- συμβούλιο παραγωγής και άσκησης πολιτικής για τους Έλληνες Τσιγγάνους.

Αυτό το συντονιστικό όργανο είχε σαν στόχο την ομαλή κοινωνική ένταξη των Τσιγγάνων στην ευρύτερη ελληνική κοινωνία με σεβασμό στην κουλτούρα τους και την διατήρηση της πολιτισμικής τους ταυτότητας. Οι πολιτικές που ασκήθηκαν τότε σε σχέση με τους Έλληνες Τσιγγάνους θέλησαν να έχουν το χαρακτήρα δυναμικής παρέμβασης με στόχο την κοινωνική ένταξη των Τσιγγάνων. Όπως όλες οι πολιτικές που άσκησαν μέχρι τότε οι διάφοροι φορείς, οργανισμοί και υπηρεσίες στηρίχθηκαν παραδοσιακά σε τρεις κυρίως άξονες: εκπαίδευση, επαγγελματική κατάρτιση και ευαισθητοποίηση της ευρύτερης κοινωνίας. Παράλληλα δημιουργήθηκε μια σειρά υποστηρικτικών προγραμμάτων, όπως προγράμματα αγωγής υγείας και νομικής

κάλυψης. Δημιουργήθηκαν κέντρα πολιτιστικής δημιουργίας των Τσιγγάνων, καθώς και τμήματα επαγγελματικής κατάρτισης, ενώ εκπονήθηκαν μελέτες που προέβλεπαν τη διαμόρφωση τοπικών καταυλισμών. Για τα προγράμματα αυτά υπήρξε συνεργασία συναρμόδιων φορέων, όπως των Υπουργείων Παιδείας, Υγείας και Πρόνοιας και Εσωτερικών.

Οι ενέργειες των κρατικών φορέων που ασχολήθηκαν με την παρέμβαση στους Έλληνες Τσιγγάνους ήταν σε γενικές γραμμές συντονισμένες με τις αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου ως προς τη διαμόρφωση των στόχων τους. Ωστόσο η αξιολόγηση κάθε προσπάθειας γίνεται μόνο από τα αποτελέσματα, της. Έτσι υπήρξε ένα δυναμικό ξεκίνημα και είχαν διαμορφωθεί σαφείς και ολοκληρωμένοι στόχοι, με την πάροδο του χρόνου αποδυναμώθηκαν πολλά από τα προγράμματά της. Οι αιτίες ήταν πολλές: η πενιχρή χρηματοδότηση, η αδυναμία σχεδιασμού στη βάση επαρκών δεδομένων σχετικά με τη φυσιογνωμία και τις ανάγκες των Ελλήνων Τσιγγάνων, οι καθυστερήσεις στην εκτέλεση των προγραμμάτων, η έλλειψη συντονισμού και οργάνωσης, η ανεπάρκεια εξειδικευμένου προσωπικού, οι συχνές αλλαγές των προσώπων που στελέχωναν τα προγράμματα, η έλλειψη αυτοαξιολόγησης και συνεργασίας ανάμεσα σε κρατικούς φορείς, υπήρξαν οι πιο βασικές αιτίες (Καραθανάση, 2000).

Η ανάγκη αποτελεσματικότερης ενσωμάτωσης των Ρομά έχει κατά το παρελθόν τονιστεί κατ' επανάληψη από την ΕΕ, και προσφάτως με έκθεση την οποία παρουσιάστηκε τον Απρίλιο του 2010. Η νομοθεσία της ΕΕ (οδηγία για τη φυλετική ισότητα) υποχρεώνει τα κράτη μέλη να παρέχουν σε εθνοτικές μειονότητες, όπως είναι οι Ρομά, ίση πρόσβαση στους τομείς της εκπαίδευσης, της στέγασης, της υγείας και της απασχόλησης.

Οι συστάσεις του Συμβουλίου Υπουργών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας είχαν στόχο τη συντονισμένη προσπάθεια των κρατών-μελών για την εξεύρεση τρόπων ένταξης των τσιγγάνικων πληθυσμών στην ευρύτερη κοινωνία. Οι συστάσεις αυτές πρότειναν στις χώρες-μέλη να λάβουν όλα τα απαραίτητα μέτρα για να εξαλειφθούν οι διακρίσεις σε βάρος τους και παράλληλα να διατηρηθεί η πολιτιστική κληρονομιά τους. Οι προτάσεις αποτελούσαν μέτρα παρέμβασης με τέτοιο τρόπο επεξεργασμένα, ώστε να μη θίγεται η ιδιαίτερη πολιτιστική ταυτότητα της ομάδας και να ευνοείται η συμμετοχή των ίδιων των τσιγγάνων στη λήψη και την εφαρμογή των μέτρων αυτών.

4.2. Κοινωνικές Υπηρεσίες στην Πρωτοβάθμια Τοπική Αυτοδιοίκηση

Η έμφαση που δίνεται στην τοπική κοινωνία, ως ενισχυτικού ή αποτρεπτικού παράγοντα του κοινωνικού αποκλεισμού ατόμων ή ομάδων έχει μεγάλη σημασία και για την αποτελεσματική καταπολέμηση του φαινομένου. Αυτό σημαίνει ότι, πρώτον, τα προγράμματα για την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού πρέπει να σχεδιάζονται και να εφαρμόζονται όχι κεντρικά, αλλά σύμφωνα με τα δεδομένα και τις ιδιαιτερότητες της τοπικής κοινωνίας και των συγκεκριμένων αναγκών του πληθυσμού της. Και δεύτερον, ότι οι πολιτικές κατά του αποκλεισμού στο τοπικό επίπεδο, δεν πρέπει να παίρνουν μόνο τη μορφή προγραμμάτων για τα αποκλεισμένα άτομα ή ομάδες, αλλά και τη μορφή επενδύσεων για την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη των τοπικών κοινωνιών (Φερόνας, 2005).

Η έννοια του «τοπικού φορέα» περιλαμβάνει όλους εκείνους τους φορείς που εδρεύουν σε μια συγκεκριμένη περιοχή και ασκούν τα καθήκοντά τους στα πλαίσια της περιοχής τους. Η βασική διάκριση που γίνεται είναι ανάμεσα στους φορείς που έχουν άμεση ή έμμεση εξάρτηση από το κρατικό πλαίσιο (Τοπική Αυτοδιοίκηση, ΝΠΔΔ κτλ.) και στους υπόλοιπους Κοινωνικούς θεσμούς που αντιπροσωπεύονται στο τοπικό επίπεδο (Εκκλησία, ιδιωτική πρωτοβουλία, εθελοντικές οργανώσεις, άτυπα δίκτυα, οικογένεια κτλ.) (Αμίτσης, 1993).

Ο Δήμος, ως φορέας αυτοδιοίκησης πρώτου βαθμού, ασκεί αποκλειστική αρμοδιότητα σε ότι αφορά τις τοπικές υποθέσεις. Αποτελεί επομένως τον κατεξοχήν φορέα αντιμετώπισης των κοινωνικών προβλημάτων που απασχολούν τον πληθυσμό μιας συγκεκριμένης αστικής περιοχής. Ο Δήμος αποτελεί ένα ανοιχτό σύστημα με εισροές και εκροές πολιτικών. Πράγμα που μπορεί να οδηγεί άλλοτε σε συνεργασίες και άλλοτε σε τριβές ή συγκρούσεις μεταξύ φορέων με συναφείς ή συγγενείς αρμοδιότητες (Φερόνας, 2005)

Το κατεξοχήν πεδίο άσκησης κοινωνικής πολιτικής από την Τοπική Αυτοδιοίκηση είναι η πρόληψη, τόσο λόγω της αμεσότητας στην σχέση με τον πολίτη, όσο και λόγω καλύτερου προσανατολισμού στις ανάγκες και τα προβλήματα της τοπικής κοινωνίας. Ο καταλληλότερος φορέας υλοποίησης προγραμμάτων κοινωνικής πολιτικής υγείας, με την έννοια κυρίως της πρόληψης και την αγωγή υγείας είναι οι ΟΤΑ (Χρηστάκης, 2009). Οι εν λόγω υπηρεσίες αποτελούν πλέον οργανωμένες και θεσμικά δομημένες οργανώσεις με σαφείς στόχους, παραδεκτούς μηχανισμούς

παρέμβασης και αναγκαίες υποδομές ανθρώπινου δυναμικού. Μέσω των κοινωνικών υπηρεσιών στηρίζονται και κατευθύνονται προγράμματα κοινωνικού χαρακτήρα, ανάμεσα στα οποία και διάφορα κοινωνικά προγράμματα που αφορούν στην υγεία (Μπουρίκας, 2007). Στον Πίνακα 1. καταγράφονται οι Κοινωνικές Υπηρεσίες που δύνανται να συσταθούν από την Τοπική Αυτοδιοίκηση ανά Ομάδα Πληθυσμού.

Πίνακας 1 Κοινωνικές Υπηρεσίες ανά Ομάδα Πληθυσμού	
Κοινωνικές Υπηρεσίες για Παιδιά	<ul style="list-style-type: none"> • Βρεφικοί Σταθμοί • Παιδικοί Σταθμοί • Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών (ΚΔΑΠ) • Συμβουλευτικά κέντρα για τα παιδιά και την οικογένεια • Υπηρεσίες υγείας που αφορούν την πρόληψη • Προγράμματα Υποστήριξης της σχολικής κοινότητας
Κοινωνικές Υπηρεσίες για Ηλικιωμένους	<ul style="list-style-type: none"> • Κέντρα Ανοικτής Προστασίας Ηλικιωμένων (ΚΑΠΗ) • Κέντρα Ημερήσιας Φροντίδας Ηλικιωμένων (ΚΗΦΗ) • Βοήθεια Στο Σπίτι • Γηροκομεία • Κοινωνική Μέριμνα
Κοινωνικές Υπηρεσίες για Γυναίκες	<ul style="list-style-type: none"> • Κέντρα Στήριξης Γυναϊκών • Γραφεία Προώθησης της Ισότητας των Φύλων
Κοινωνικές Υπηρεσίες για Ευπαθείς και Κοινωνικά Αποκλεισμένες Ομάδες (Τσιγγάνοι, Παλινοστούντες, Μετανάστες)	<ul style="list-style-type: none"> • Κέντρα Συνοδευτικών Υποστηρικτικών Υπηρεσιών (ΚΕΣΥΥ) • Κέντρα Υποστηρικτικών Υπηρεσιών (ΚΥΥ) • Κέντρα Στήριξης Τσιγγάνων • Ιατροκοινωνικά Κέντρα • Κέντρα Στήριξης Μεταναστών
Κοινωνικές Υπηρεσίες για ΑμΕΑ	<ul style="list-style-type: none"> • Υπηρεσίες Υγείας / Κέντρα Ημέρας • Κέντρα Υποστήριξης και Αποκατάστασης ατόμων με αναπηρία
Κοινωνικές Υπηρεσίες για Ψυχικά Ασθενείς	<ul style="list-style-type: none"> • Δημοτικά Ιατρεία • Ξενώνες / Κέντρα Ψυχικής Υγείας
Κοινωνικές Υπηρεσίες για Θύματα Ενδοοικογενειακής Βίας	<ul style="list-style-type: none"> • Ξενώνες / Καταφύγια • Κέντρα Συμβουλευτικής Υποστήριξης • Γραμμές SOS
Κοινωνικές Υπηρεσίες Για Άτομα που Εξαρτώνται από Εξαρτησιογόνες Ουσίες	<ul style="list-style-type: none"> • Κέντρα Πρόληψης από Εξαρτησιογόνες Ουσίες
Κοινωνικές Υπηρεσίες για τους Νέους	<ul style="list-style-type: none"> • Κέντρα Πληροφόρησης Νέων
Κοινωνικές Υπηρεσίες για Νέους με Παραβατική Συμπεριφορά	<ul style="list-style-type: none"> • Κέντρα Πρόληψης της Παραβατικότητας

(Πηγή: Ε.Ε.Τ.Α.Α., 2008)

4.3. Διαπιστωμένες Αδυναμίες και Καταγεγραμμένες Ανάγκες των Ευπαθών Ομάδων στην Χώρα μας

Σημαντικές αδυναμίες και καταγεγραμμένες ανάγκες των ευπαθών ομάδων της χώρας μας καταγράφονται κυρίως σε σχέση με την έλλειψη γνώσης της ελληνικής γλώσσας, την έλλειψη γνώσης και κατανόησης της δομής του κρατικού συστήματος και της λειτουργίας της διοίκησης. Παρατηρείται έλλειψη γνώσης της ελληνικής κουλτούρας και του ελληνικού πολιτισμού, έλλειψη γνώσης των νόμων, η οποία επιτείνεται από τη ασάφεια των νόμων, έλλειψη γνώσης των διαδικασιών που επιβάλλεται ν' ακολουθήσουν (γραφειοκρατία, πολυπλοκότητα, κακή οργάνωση) και έλλειψη ενημέρωσης για τα εργασιακά δικαιώματα, ασφαλιστικά δικαιώματα κ.α. αλλά και έλλειψη εμπιστοσύνης απέναντι στη διοίκηση.

Πολύ περισσότερο παρατηρείται κενό σε θέματα κυρίως ανεργίας και απασχόλησης, συμμετοχής στην προοπτική ανάπτυξης και ευημερίας της περιοχής, των δικαιωμάτων και δυνατοτήτων για αξιοποίηση προνομίων της ελληνικής πολιτείας, όπως για ανάπτυξη επιχειρηματικής δραστηριότητας, ανάπτυξη παραγωγικών δραστηριοτήτων κ.λ.π.. Επίσης καταγράφεται κενό σε θέματα αντιμετώπισης αιτημάτων για την κάλυψη αναγκών όπως θρησκευτικών, διάθεσης χώρων για πολιτιστικές (και όχι μόνο) εκδηλώσεις και τέλος της λειτουργίας μιας διαπολιτισμικής και πολυπολιτισμικής τοπικής κοινωνίας, (ΕΕΤΑΑ, 2011).

4.4. «Πράξη»: Ιατροκοινωνικά Κέντρα για Ρομά ή Κέντρα στήριξης Ρομά & Ευπαθών Ομάδων.

Οι πρωτοβουλίες για την κοινωνική ένταξη των Ρομά και την καταπολέμηση των διακρίσεων και του κοινωνικού αποκλεισμού, που υφίστανται διαχρονικά στην χώρα μας, άρχισαν να διατυπώνονται και να υλοποιούνται τόσο από κυβερνητικούς όσο και από μη κυβερνητικούς φορείς την δεκαετία του '90 μέσα από τις χρηματοδοτήσεις των Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων. Κέντρα Υποστήριξης Ρομά ή Συμβουλευτικά Κέντρα δημιουργήθηκαν σε διάφορες πόλεις της Ελλάδος. Τα Κέντρα στήριξης Ρομά αποτελούσαν την πρώτη οργανωμένη προσπάθεια μιας πολυεπίπεδης δράσης στο χώρο της κοινωνικοοικονομικής ένταξης.

Στα πλαίσια της αντιμετώπισης των προβλημάτων της κοινωνικής ένταξης τους, ανατέθηκε σε μια ομάδα Υπουργείων να λειτουργεί ως συντονιστικό όργανο – συμβούλιο πολιτικής για τους Έλληνες Ρομά. Αυτό το συντονιστικό όργανο είχε σαν στόχο την δυναμική κοινωνική ένταξη των Ρομά στην ευρύτερη Ελληνική κοινωνία με

σεβασμό στην κουλτούρα τους και την διατήρηση της πολιτισμικής τους ταυτότητας. Οι πολιτικές που ασκήθηκαν μέχρι σήμερα από διάφορους φορείς σε σχέση με τους Έλληνες, στηρίχθηκαν παραδοσιακά στους άξονες: εκπαίδευση, υγεία, στεγαστικό, απασχόληση.

Οι Έλληνες Ρομά, όπως και οι μετανάστες ή οι πρόσφυγες ανήκουν στις ευπαθείς ομάδες, που αντιμετωπίζουν δυσκολίες στην αγορά εργασίας και στην ένταξη στις κοινωνίες που διαμένουν. Ο κοινωνικός αποκλεισμός είναι πολλαπλός, με έξαρση στους τομείς της οικονομίας, της στέγασης, της απασχόλησης, της εκπαίδευσης, και της υγείας. Το εισόδημα για τους περισσότερους Ρομά δεν είναι σταθερό αφού εξαρτάται κατά κύριο λόγο από την εργασία τους, η οποία έχει εποχιακό χαρακτήρα. Το στεγαστικό ζήτημα αποτελεί κυρίαρχο πρόβλημα του πληθυσμού των Ρομά. Οι συνθήκες διαβίωσής τους παραμένουν μη αποδεκτές, καθώς σημαντικό ποσοστό των Ρομά στεγάζεται σε πρόχειρες κατασκευές ή σε υπερκορεσμένες κατοικίες. Η Απασχόληση των Ρομά όπως προαναφέρθηκε είναι εποχιακή και σε πολλές περιπτώσεις αποκομμένη από την τυπική αγορά εργασίας με αποτέλεσμα τον εγκλωβισμό της πλειοψηφίας των Ρομά σε μια άτυπη «αγορά εργασίας», χωρίς βιώσιμες οικονομικά προοπτικές. Αναφορικά με την Εκπαίδευση φαίνεται ότι η μη φοίτηση είναι ένα φαινόμενο, που παρουσιάζει προοδευτική μείωση από γενιά σε γενιά, παρά ταύτα η συμμετοχή τους στην εκπαίδευση δεν φαίνεται επαρκής, έτσι ώστε να ενισχύσει και να βελτιώσει την επαγγελματική τους κινητικότητα και κατάσταση. Τα προβλήματα Υγείας που αντιμετωπίζει ο πληθυσμός των Ρομά είναι άμεσα συνυφασμένα με το κοινωνικοοικονομικό προφίλ τους, τις συνθήκες διαβίωσης και εργασίας, το εκπαιδευτικό τους επίπεδο. (Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης, 2011).

Γραφεία στήριξης των Ρομά λειτουργούν κατά κανόνα από τις Δημοτικές Επιχειρήσεις των Δήμων, η αρχή έγινε στη δεκαετία του '90 με τα ΚΕΠΥΠ και τα Γραφεία Πληροφόρησης, που δημιουργήθηκαν στα πλαίσια του Integra Multi Roma Action Hellas. Η επαναχρηματοδότηση τους, ως Ιατροκοινωνικά Κέντρα, συνεχίστηκε από το Γ' ΚΠΣ από το 2005 έως το 2009 και έως το 2011 με προβληματική χρηματοδότηση από εθνικούς πόρους. Το 2011 είναι το έτος, που οι δομές υποστήριξης εντάσσονται στο ΕΣΠΑ, στρέφονται κύρια προς την απασχόληση και ονομάζονται πλέον «Κέντρα Στήριξης Ρομά & Ευπαθών Ομάδων» (Δίκτυο Ρομ, 2014).

Το 2005 δημιουργήθηκαν και λειτούργησαν 33 Ιατροκοινωνικά Κέντρα, με βασικό στόχο την παροχή ιατροκοινωνικής φροντίδας, την στήριξη των παιδιών και της

οικογένειας, την ενδυνάμωση των κοριτσιών και γυναικών. Πρώτιστο μέλημα αποτελούσε η πρωτοβάθμια φροντίδα υγείας, με αξιοποίηση των υπηρεσιών και των παροχών του εθνικού συστήματος υγείας και κοινωνικής φροντίδας, η βελτίωση των συνθηκών υγιεινής, η αστικό-δημοτική τακτοποίηση καθώς και η κοινωνική προστασία των Ελλήνων Ρομά. Επιπλέον, στόχος των Ιατροκοινωνικών Κέντρων ήταν να λειτουργούν και ως φορείς παροχής συμβουλευτικών υπηρεσιών με απώτερο στόχο την κοινωνική ένταξη.

Με το Ν.3852/2010, Πρόγραμμα «Καλλικράτης» για την τοπική αυτοδιοίκηση και την αποκεντρωμένη διοίκηση, μειώθηκε ο αριθμός των Δήμων της χώρας και κατά συνέπεια μειώθηκε και ο αριθμός των Ια.Κ, από τα 33 παρέμειναν τα 25. Από το 2011 η Ε.Ε.Τ.Α.Α. αναλαμβάνει ανάδοχος φορέας μέχρι τον Μάρτιο του 2015.

Τα Κέντρα Στήριξης Ρομά και Ευπαθών Ομάδων αποτέλεσαν την τελευταία εξέλιξη-δομή της διαχρονικής προσπάθειας να αντιμετωπιστούν τα προβλήματα της κοινωνικής ένταξης των Ρομά με μια πιο αποτελεσματική μορφή. Οι προηγούμενες μορφές – κοινωνικές υπηρεσίες και κέντρα υποστήριξης των Ελλήνων Ρομά ανεξάρτητα ή ενταγμένα σε Ευρωπαϊκά προγράμματα είχαν εδώ και μια εικοσαετία περίπου πολύ μικρή επιτυχία στους στόχους τους. Η λειτουργία τους ως Ιατροκοινωνικά Κέντρα (2007-2013) κλείνει ακόμα έναν κύκλο παρέμβασης της πολιτείας για την κοινωνική ένταξη των Ρομά παρουσιάζοντας την μορφή ενός ακόμη εγχειρήματος – έργου. Ενώ η Ευρωπαϊκή Στρατηγική (2014-2020) συνεχίζει τις πολιτικές κατά των διακρίσεων.

Τα Κέντρα Στήριξης Ρομά και Ευπαθών Ομάδων εντάσσονται στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού» και συγκεκριμένα στον Άξονα Προτεραιότητας 4: «Πλήρης Ένταξη του συνόλου του Ανθρώπινου Δυναμικού σε μια Κοινωνία Ίσων Ευκαιριών» και συγχρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ).

Υπεύθυνη Αρχή για τη διαχείριση και παρακολούθηση της υλοποίησης της πράξης είναι η Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού» 2007-2013 του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης και «Δικαιούχος» της ανωτέρω πράξης, ορίστηκε η Ελληνική Εταιρεία Τοπικής Αυτοδιοίκησης και Ανάπτυξης (Ε.Ε.Τ.Α.Α.), η οποία είναι αρμόδια για την έναρξη και υλοποίηση των πράξεων.

Η εν λόγω δράση αποτελεί την μετεξέλιξη της δράσης των Ιατροκοινωνικών Κέντρων που υλοποιήθηκε κατά το Γ' ΚΠΣ μέσω των Ολοκληρωμένων Παρεμβάσεων ΕΚΤ των Περιφερειακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων (Π.Ε.Π).

Τα Κέντρα Στήριξης Ρομά και Ευπαθών Ομάδων ή Ιατροκοινωνικά Κέντρα, όπως κυρίως εξακολουθούν να αποκαλούνται ενεργούν με στόχο την εξατομικευμένη προσέγγιση και την παροχή υπηρεσιών για α) την κοινωνική ένταξη και β) την προώθηση στην απασχόληση. Ενεργούν στοχοποιημένα, αλλά όχι με αποκλειστική στόχευση πια, καθώς θα δίνεται προτεραιότητα στους Έλληνες Ρομά, αλλά θα απευθύνεται και σε άλλα άτομα ευπαθών ομάδων (μετανάστες, παλιννοστούντες, πρόσφυγες), που βιώνουν κοινωνικό αποκλεισμό και έχουν ανάγκη των υπηρεσιών που παρέχουν τα εν λόγω Κέντρα. Επίσης δημιουργούν τις συνθήκες της άμεσης συνέργειας με άλλες δράσεις, που χρηματοδοτούνται από το ΕΚΤ αλλά και από Εθνικές πολιτικές.

Τα Κέντρα Στήριξης Ρομά και Ευπαθών Ομάδων ή Ιατροκοινωνικά Κέντρα χωροθετούνται υποχρεωτικά εντός ή περιμετρικά των οικισμών των Ρομά.

Το πλέγμα των Υπηρεσιών και Δράσεων ανά Στόχο έχει ως εξής:

- Υπηρεσίες στήριξης και κοινωνικής ένταξης
  - Υπηρεσίες που αποσκοπούν στην προώθηση της απασχόλησης
  - Υπηρεσίες ευαισθητοποίησης, ενημέρωσης και στήριξης
- Οι παραπάνω δράσεις υλοποιούνται βάσει των παρακάτω:
- Εξατομικευμένη, μακροπρόθεσμη και ευέλικτη προσέγγιση
  - Συνεργασία με ΟΑΕΔ και άλλους συναρμόδιους φορείς
  - Διευρυμένη Συμβουλευτική

Σε τοπικό επίπεδο απαιτείται η σύνδεση και η επίτευξη συνέργειας με τις κοινωνικές υπηρεσίες του εκάστοτε Δήμου και η ανάπτυξη δικτύων με αρμόδιους φορείς που συμβάλλουν στην αντιμετώπιση του κοινωνικού αποκλεισμού. Τα Κέντρα συνεργάζονται με τους Δήμους της χώρας για την εκπόνηση σχεδίου δράσης το οποίο αφορά στην λειτουργία και δραστηριοποίηση των Κέντρων για την επίτευξη συνεργιών και της ολιστικής προσέγγισης και εξειδικεύονται στον «Οδηγό Εφαρμογής και Λειτουργίας των Κέντρων». Απαραίτητη είναι η συμμετοχή εκπροσώπου τοπικών Κέντρων Προώθησης στην Απασχόληση.

Ωφελούμενοι από την ενέργεια είναι οι Ρομά που κατοικούν στους οικισμούς, στους οποίους λειτουργούν τα Κέντρα αλλά και άτομα από τις ομάδες στόχου των

μεταναστών, παλιννοστούντων και προσφύγων που υφίστανται κοινωνικό αποκλεισμό και διαβιούν στην περιοχή εμβέλειας των Κέντρων.

Οι φορείς, υποχρεωτικά πληρούν κατ' ελάχιστον τις παρακάτω προϋποθέσεις και απασχολούν υποχρεωτικά ανά Δομή, τις παρακάτω ειδικότητες:

Με πλήρη απασχόληση

Κοινωνικό/ή Λειτουργό με άδεια άσκησης επαγγέλματος ή Κοινωνιολόγο με εμπειρία η/και εξειδίκευση σε θέματα που αφορούν στους τσιγγάνους, ελλείπει αυτών, πτυχιούχους ΑΕΙ, τμήματος Κοινωνικής Διοίκησης, Ψυχολογίας, Κοινωνικής Πολιτικής. Επισκέπτη/τρια Υγείας ή Νοσηλεύτη-τρια (πτυχιούχοι ΑΕΙ/ΤΕΙ) με άδεια άσκησης επαγγέλματος. Ελλείπει αυτών βοηθοί νοσηλευτές των σχολών ΤΕΕ/ΜΤΕΝΣ/ΙΕΚ με άδεια άσκησης επαγγέλματος.

Με πλήρη ή μερική απασχόληση ή ως εξωτερικός συνεργάτης

Πτυχιούχο Οικονομικής Κατεύθυνσης ή και Διοίκησης Επιχειρήσεων ή και Κοινωνικών Επιστημών (Πτυχιούχο ΑΕΙ/ΤΕΙ) με εμπειρία σε θέματα προώθησης της απασχόλησης ή και διαχείρισης ανθρώπινου δυναμικού. Ψυχολόγο (Πτυχιούχο ΑΕΙ με άδεια άσκησης επαγγέλματος) με εμπειρία ή/και εξειδίκευση σε θέματα που αφορούν ευπαθείς ομάδες. Εξειδικευμένο άτομο με εμπειρία (Πτυχιούχο ΑΕΙ/ΤΕΙ) για τη μαθησιακή στήριξη και την ενασχόληση παιδιών (εκπαιδευτικοί, ειδικοί παιδαγωγοί κλπ). Διαμεσολαβητή/τρια για Ρομά και Ευπαθείς Ομάδες, ο οποίος/α θα έχει τουλάχιστον απολυτήριο δημοτικού, εκτός αν δεν υπάρχουν υποψήφιοι με το τυπικό αυτό προσόν, και σε κάθε περίπτωση να έχουν γνώση των κοινωνικών χαρακτηριστικών της κοινότητας και της διαλέκτου αυτής. Ο Διαμεσολαβητής συνεργάζεται με όλα τα τμήματα και είναι ο συνδεδετικός κρίκος ανάμεσα στα στελέχη του Κέντρου, της ευρύτερης τοπικής κοινωνίας και της ομάδας στόχου. Επίσης απασχολείται, σε συνεργασία με τους ενδιαφερόμενους, για την έκδοση πιστοποιητικών, βιβλιαρίων υγείας και άλλων δημοσίων εγγράφων. Προαιρετική απασχόληση Ιατρού κατά προτεραιότητα με ειδίκευση στην γενική ιατρική, ή στην κοινωνική ιατρική, ή στην παθολογία, ή στην παιδιατρική.

Επιπρόσθετα, ένα Κέντρο δύναται να συνάψει συμβάσεις παροχής ανεξάρτητων νομικών υπηρεσιών κατ' αποκοπή. Δύναται επίσης να απασχολήσει και βοηθητικό προσωπικό, ή να συνεργαστεί με επαγγελματίες για την εξασφάλιση της φύλαξης - ασφάλειας, καθαριότητας κ.λπ, ανάλογα με τις ανάγκες του Κέντρου με σχέση

εργασίας ή με σύμβαση έργου. Σκόπιμο είναι και εφόσον είναι δυνατόν να απασχολούνται και άτομα Ρομά.

Συντονιστής του κέντρου είναι ο/η Κοινωνικός Λειτουργός, ή Κοινωνιολόγος, ο οποίος μεριμνά για τη εύρυθμη λειτουργία του και την τήρηση του Κανονισμού Λειτουργίας.

Η ευθύνη για την επάρκεια των Κέντρων σε ιατροφαρμακευτική κάλυψη είναι του Υπουργείου Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης.

Κατά την μεταβατική περίοδο από τα Ιατροκοινωνικά Κέντρα σε Κέντρα Στήριξης Ρομά και Ευπαθών Ομάδων, τα Ιατροκοινωνικά Κέντρα συνεχίζουν κανονικά την λειτουργία τους. Το προσωπικό που ήδη απασχολείται στα συγχρηματοδοτούμενα προγράμματα του Γ' ΚΠΣ, συνεχίζει να προσφέρει τις υπηρεσίες του, με την ίδια σχέση εργασίας, στα προγράμματα του ΕΣΠΑ μέχρι τη λήξη τους.

Ο Δικαιούχος, οφείλει να τηρεί ειδικό φάκελο με όλα τα δικαιολογητικά έγγραφα και παραστατικά σχετικά με τις πληρωμές για έκαστο Κέντρο κάθε Αναδόχου. Οι ανωτέρω πληρωμές πρέπει να καταχωρούνται σε ξεχωριστή λογιστική μερίδα για κάθε σύμβαση. Επίσης υποχρεούται να τηρεί τους εν λόγω φακέλους για το διάστημα που ορίζουν οι σχετικοί Κανονισμοί μετά την τελευταία πληρωμή, δηλαδή κατ' ελάχιστο μέχρι το τέλος του 2020.

4.5. Έρευνα της Περιφέρειας Θεσσαλίας για τους Ρομά στον Ν. Λάρισα

Σχετική έρευνα-μελέτη διεξήχθη από την Περιφέρεια Θεσσαλίας το Νοέμβριο του 2002 με σκοπό την στοχοθέτηση της Εθνικής Στρατηγικής και Κατάρτισης της Περιφερειακής Στρατηγικής Επιχειρησιακού Σχεδίου «Δράσεις για την Κοινωνική Ένταξη των ευάλωτων ομάδων» (2001-2008). Κυρίως αποσκοπούσε στην ανάπτυξη δράσεων προώθησης της ισότητας ευκαιριών και άμβλυνσης των ανισοτήτων που μπορεί να προκύπτουν λόγω φύλλου, ηλικίας, μορφωτικού επιπέδου, πολιτισμικών, εθνοπολιτισμικών, θρησκευτικών και γλωσσικών διαφορών, οικογενειακών, επαγγελματικών ευθυνών και υποχρεώσεων.

Με βάση τα αποτελέσματα της συγκεκριμένης μελέτης καταρτίστηκαν τοπικά σχέδια δράσεις για όλες τις ευάλωτες ομάδες που διαβιούν στην Περιφέρεια Θεσσαλίας ανά Νομό. Επίσης με βάση τα αποτελέσματα της συγκεκριμένης έρευνας δρομολογήθηκαν και οι τοπικές δράσεις ένταξης των Ρομά και ιδρύθηκαν οι Δομές των Ιατροκοινωνικών Κέντρων της περιοχής της Περιφέρειας Θεσσαλίας.

Υπεύθυνη επιστημονική ομάδα διεξαγωγής της έρευνας ήταν η Αναπτυξιακή Εταιρία Νομού Λάρισας Α.Ε.ΝΟ.Λ Α.Ε, για τα όρια του Νομού Λάρισας (Λάρισα – Τύρναβος – Φάρσαλα) όπου καταφάνηκε ότι διαμένουν 3.469 περίπου Ρομά, σύμφωνα με στοιχεία των Συλλόγων Ρομά Λάρισας – Τυρνάβου – Φαρσάλων. Το δείγμα του πληθυσμού ήταν 3.469, μοιρασμένο στο Τύρναβο της Λάρισας 925 άτομα, στην Νέα Σμύρνη της Λάρισας 1500 και στα Φάρσαλα 1044, (Διαχειριστική Αρχή Περιφέρειας Θεσσαλίας, 2002).

Σύμφωνα πάντοτε με την έρευνα και σε ότι αφορά στους Ρομά που διαβιούν στα όρια του Νομού Λάρισας, η ανεργία της ομάδας – δείγματος των Ρομά αγγίζει το 90%, ενώ ο μέσος όρος ανεργίας τόσο στην Ελλάδα όσο και στην Ε.Ε. ήταν 10%. Το πρόβλημα φαίνεται να είναι εντονότερο στις γυναίκες του δείγματος (96%) αφού οι περισσότερες δήλωσαν οικιακά. Τα εμπόδια των εγκατεστημένων Ρομά στα Νταμάρια της Νέας Σμύρνης Λάρισας-Φάρσαλα και Τύρναβο καθώς και τα προβλήματα της εν γένει κοινωνικής και εργασιακής ένταξης που αντιμετωπίζει η ομάδα – στόχος μπορούν να κωδικοποιηθούν ως εξής:

Στο Ν. Λάρισα κατέγραψε έναν σημαντικό αριθμό Ρομά (περίπου 3500 κατοίκων) οι οποίοι διαμένουν σε μόνιμους οικισμούς ή σε προσωρινούς καταυλισμούς.

Τα σημαντικότερα συμπεράσματα της μελέτης έχουν ως εξής:

1). Οι τσιγγάνικες κοινότητες στην Λάρισα αγωνίζονται να επιβιώσουν σε συνθήκες εκσυγχρονισμού της αγροτικής οικονομίας και αλλαγής, οι οποίες υποβάθμισαν σταδιακά τα παραδοσιακά τους επαγγέλματα (σιδηρουργοί, μουσικοί, μικροτεχνίτες κ.ά.). Εμφανίζονται μεγάλοι αριθμοί Ρομά-αρχηγών οικογενειών των κοινοτήτων της Θεσσαλίας που χάνουν τις εναλλακτικές-συμπληρωματικές απασχολήσεις τους (εργάτες γης, μουσικής κλπ) χωρίς μέχρι σήμερα να προσβλέπουν σε νέα επαγγέλματα, με αποτέλεσμα την υποβάθμιση του βιοτικού τους επιπέδου.

2). Η όλο και αυξανόμενη κοινωνιοκεντρική - απορριπτική συμπεριφορά του υπόλοιπου κοινωνικού συνόλου προς τους Ρομά, λόγω των στερεοτύπων και προκαταλήψεων που έχουν δημιουργηθεί, τα οποία πηγάζουν από την πολιτισμική ιδιαιτερότητα των τελευταίων, προκαλεί περισσότερα προβλήματα στην τσιγγάνικη κοινότητα και μειώνει τις δυνατότητες για παροχή νέων θέσεων εργασίας και ταυτόχρονη κάλυψη των αυτών που χάνονται.

3). Κρίνεται αναγκαία η αποκεντρωμένη υλοποίηση των απαραίτητων υποδομών επαγγελματικής κατάρτισης των Ρομά των αγροτικών περιφερειών της

Θεσσαλίας και όλης της περιφερειακής Ελλάδας. Επίσης κρίνεται αναγκαία η δημιουργία συνθηκών ίσων ευκαιριών, ισότιμης πρόσβασης των Τσιγγάνων των αγροτικών περιοχών στη σύγχρονη επαγγελματική κατάρτιση για την ολοκληρωμένη επιχειρηματική υπέρβαση των παραδοσιακά υπαρχόντων τσιγγάνικων επαγγελμάτων

4). Η φθίνουσα πορεία της απασχόλησης και της παραγωγής στον πρωτογενή και τον δευτερογενή τομέα με την ταυτόχρονη αύξουσα πορεία στον τριτογενή είναι πραγματικότητα τόσο στην Θεσσαλία όσο και στο νομό Λάρισας. Αυτές οι συνθήκες επιβάλλουν κατάρτιση των Ρομά που ζουν στην Λάρισα που επί τω πλείστον έχουν μη πλήρη απασχόληση (ποσ. 97%), να γίνεται σε αντικείμενα εξελισσόμενα και συσχετιζόμενα με τον τριτογενή τομέα και την παροχή υπηρεσιών.

5). Τέλος, το 44% των κατοίκων έχει ηλικία μεταξύ 19-65 ετών.

6). Το 66,7% δεν ικανοποιείται από το επάγγελμα που ασκεί, επιβάλλει την άμεση παρέμβαση για να δοθούν λύσεις στα εργασιακά αδιέξοδα που συναντούν καθημερινώς.

Η επιλογή των περιοχών έγινε γιατί σ' αυτές είναι εγκατεστημένος ο μεγαλύτερος αριθμός των Ρομά που ζουν στο Ν. Λάρισα. Έχουν γίνει αποδεκτοί από τους κατοίκους της περιοχής αφού δεν υπάρχουν σημαντικά παράπονα που να οδηγούν σε αιτήματα για απομάκρυνση τους (σε ποσοστό 53% οι κάτοικοι της περιοχής δεν θα είχαν πρόβλημα να συναναστρέφονται με τους Ρομά ενώ μόλις το 10-15% απάντησε ότι δεν τους θέλει στην περιοχή κατοικίας του).

Όμως η έρευνα δείχνει ότι οι Ρομά δεν γίνονται πλήρως αποδεκτοί και δεν θεωρούνται ισότιμα μέλη. Παραμένουν να θεωρούνται “ξένο σώμα” της τοπικής κοινωνίας και δέχονται την απομόνωση από τους υπόλοιπους κατοίκους για τα οποία βασική αιτία είναι οι προκαταλήψεις και τα στερεότυπα που έχει ο μη τσιγγάνικος πληθυσμός της περιοχής.

Ο διαφορετικός τρόπος πολεοδόμησης και οι χωρικές ανισότητες που υπάρχουν μεταξύ των περιοχών κατοικίας των Τσιγγάνων και των υπολοίπων κατοίκων, η έλλειψη υποδομών, αλλά και το γεγονός ότι στην πραγματικότητα οι υπόλοιποι κάτοικοι δεν συναναστρέφονται με τους Ρομά στους τοπικούς χώρους ψυχαγωγίας, αποδεικνύουν την απομόνωση και την απόρριψη των Τελευταίων.

Το εκπαιδευτικό τους επίπεδο είναι χαμηλό με αποτέλεσμα να τους δημιουργηθούν πολλά προβλήματα επιβίωσης.

Στην περιοχή κατοικούν οι Ρουντάρηδες οι οποίοι αυτοχαρακτηρίζονται έτσι και δεν αποδέχονται τον χαρακτηρισμό του Τσιγγάνου, πρέπει να τονιστεί ότι οι Ρομά του Ν. Λάρισας έχουν πολύ στενές σχέσεις μεταξύ τους.

Σήμερα με την οργάνωση της παραγωγής και του εμπορίου καθώς και την αφθονία των καταναλωτικών ειδών πολλά από τα παραπάνω επαγγέλματα έπαψαν να τους προσφέρουν οικονομικούς πόρους για να ζήσουν οι ίδιοι και οι οικογένειες τους. Η εποχιακή εργασία στην συγκομιδή όπου και αυτή αρχίζει να αντικαθίσταται από μεταναστευτικά χέρια και το γυρολογικό εμπόριο αποφέρουν κατά κάποιο τρόπο τα προς το ζην στους κατοίκους της Νέας Σμύρνης Λάρισας. Λόγω των προβλημάτων που καλείται να αντιμετωπίσει η κοινωνία μας όπως η ανεργία και η υποαπασχόληση και όσο αυτά θα εντείνονται, όλο και περισσότερο θα αυξάνουν τα προβλήματα τους, εξαιτίας της αντίδρασης του μόνιμου πληθυσμού για τη συμμετοχή τους σε προγράμματα απασχόλησης και στέγασης, με αποτέλεσμα την περιθωριοποίησή τους και τον κοινωνικό τους αποκλεισμό (Διαχειριστική Αρχή Περιφέρειας Θεσσαλίας, 2002).

Το χαμηλό έως ανύπαρκτο επίπεδο εκπαίδευσης (το 37% δεν έχει πάει στο σχολείο), ο αναλφαβητισμός της μεγαλύτερης μερίδας αυτών (το 78% δεν έχει αποφοιτήσει από το δημοτικό) και η έλλειψη επαγγελματικής εξειδίκευσης (το 42% και το 25% του εγκατεστημένου πληθυσμού των Ρομά στην Νέα Σμύρνη Λάρισας, απασχολείται εποχιακά ως εργάτες γης και πλανόδιοι πωλητές αντίστοιχα, ενώ το 20% δήλωσε τις κατηγορίες: οικιακά-συνταξιούχοι) τους οδηγεί σε μειονεκτικότερη θέση έναντι του υπόλοιπου πληθυσμού.

Οι συνθήκες φτώχειας (το 20-30% είναι στα όρια της φτώχειας) και ανθυγιεινής διαβίωσης (έλλειψη βασικών υποδομών), αλλά και η μεγάλη πυκνότητα πληθυσμού, επίσης ο μέσος όρος μελών κατά νοικοκυριό είναι 8 άτομα και προκύπτει ότι κατά μέσο όρο αντιστοιχούν 10τ.μ κατοικίας κατά μέλος νοικοκυριού) που υπάρχουν στην περιοχή κατοικίας των Ρομά της Λάρισας, τους περιορίζουν τις δυνατότητες στην απόκτηση εφοδίων, στην προσπάθεια για μια καλύτερη εργασία αφού καθημερινώς αντιμετωπίζουν το πρόβλημα της επιβίωσης. (Διαχειριστική Αρχή Περιφέρειας Θεσσαλίας, 2002).

Στις κοινωνίες των Ρομά παρατηρούνται φαινόμενα όπως τα παρακάτω, τα οποία επίσης υποστήριξαν οι Ρομά ως σημαντικές αιτίες του υπάρχοντος μορφωτικού τους επιπέδου:

- Έλλιπής παρακολούθηση και συχνά διακόπτουν την σχολική χρονιά εξαιτίας των μετακινήσεων (ποσ. 39%)
- Δυσκολία προσαρμογής στο σχολικό πρόγραμμα (ποσ. 18%)
- Δυσκολία παρακολούθησης και αφομοίωσης των μαθημάτων λόγω της μη καλής γνώσης της Ελληνικής γλώσσας
- Έλλειψη υλικών μέσων και εφοδίων για το σχολείο εξαιτίας των οικονομικών δυσχερειών τους (ποσ. 41%)
- Απορριπτική στάση των συμμαθητών, των γονέων και κάποιων εκ των δασκάλων, απέναντι τους (ποσ. 56%)
- Άγνοια του κοινωνικού περιβάλλοντος και των σχολικών αρχών κ.λ.π.

Συγκεκριμένα η έρευνα αποτυπώνει ότι ο κοινωνικός αποκλεισμός των Ρομά οφείλεται:

- Στον ημινομαδικό τρόπο ζωής τους και στην στάση τους απέναντι στις αξίες των άλλων, τα οποία δεν συμφωνούν με τις επικρατούσες φιλοσοφίες και πρακτικές της σημερινής ελληνικής κοινωνίας.
- Στο γεγονός ότι οι τσιγγάνικες κοινωνίες λόγω των παρακάτω συνθηκών δεν κατάφεραν να εγκατασταθούν σε μία περιοχή και να ενταχθούν σ' αυτή διαβιώνοντας ως ισότιμα μέλη. α) Των προκαταλήψεων εξαιτίας των ιδιαιτεροτήτων που παρουσιάζει ο τρόπος ζωής τους. β) Των διωγμών που υπέστησαν κατά καιρούς. γ) Της έλλειψης ιδιοκτησίας γης και δυσκολίας άσκησης άλλων επαγγελμάτων διαφορετικά από τα παραδοσιακά επαγγέλματα που τους εξαναγκάζουν να διατηρούν ένα ημινομαδικό τρόπο ζωής, ακόμη και αν διαθέτουν μόνιμη διαμονή.
- Στην περιθωριακή έως ανύπαρκτη συμμετοχή τους στις πολιτικοκοινωνικές διαδικασίες.
- Στον αναλφαβητισμό που σε μεγάλη κλίμακα δεν τους επιτρέπει, να παρακολουθούν τις τρέχουσες εξελίξεις της κοινωνίας.
- Στην έλλειψη τυπικών προσόντων και επαγγελματικής προετοιμασίας για την ένταξη τους στην αγορά εργασίας.
- Χαμηλό έως ανύπαρκτο επίπεδο εκπαίδευσης. Έλλειψη εμπειρίας του γραπτού λόγου και της σχολικής φοίτησης.
- Στις διαμορφωμένες αξίες της «αστικής κοινωνίας»
- Στους χώρους κατοικίας τους που δεν εξοπλίζονται με υποδομές

Τέλος, διαπιστώνει η συγκεκριμένη έρευνα ότι παρ' όλο που στις περισσότερες χώρες είναι εγκατεστημένοι εδώ και αιώνες, αντιμετωπίζουν πολύ περισσότερα κοινωνικά και πολιτισμικά προβλήματα από τους μετανάστες και τις διάφορες μειονότητες. Οι παραπάνω συμπεριφορές τους εξωθούν στο περιθώριο και τους μετατρέπουν σε μια εξωομάδα ειδικής ιστορικής και κοινωνικής ταυτότητας η οποία δεν έχει εκπροσώπηση στα κέντρα λήψης αποφάσεων. Για να επιτευχθεί η ομαλή ένταξη τους στην αγορά εργασίας θα πρέπει να προετοιμαστούν επαγγελματικά και ιδιαίτερα να κατανοήσουν και να προσαρμοστούν στα νέα δεδομένα της, ώστε να καταφέρουν να συνυπάρξουν με τους άλλους αποτρέποντας κάθε αφομοιωτική διαδικασία, (Διαχειριστική Αρχή Περιφέρειας Θεσσαλίας, 2002).

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ – ΕΜΠΕΙΡΙΚΟ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο

Περίπτωση μελέτης: Ια.Κ. Νέας Σμύρνης Δήμου Λαρισαίων

5.1. Σκοπός της έρευνας

Έναυσμα της παρούσας μελέτης αποτέλεσε η μετεξέλιξη του θεσμού των Ιατροκοινωνικών Κέντρων σε Κέντρα Στήριξης Ρομά & Ευπαθών Ομάδων. Η συνέχιση της χρηματοδότησης των συγκεκριμένων Δομών μέχρι το 2020 και η διεύρυνση των αρμοδιοτήτων τους και σε άλλες ευπαθείς ομάδες, με αιχμή την προώθηση στην απασχόληση, δίνουν μια νέα δυναμική στους μοναδικούς φορείς, που ασχολούνται σήμερα στη χώρα μας με τους Ρομά.

Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι αφ' ενός η παρουσίαση και η αξιολόγηση της Κοινωνικής Πολιτικής, που εφαρμόζεται σήμερα από την Τοπική Αυτοδιοίκηση για τους Έλληνες Ρομά και αφετέρου η αποτελεσματικότητα και η λειτουργικότητα της Δομής των Ια.Κ.

Ερευνήθηκε η εφαρμογή της Κοινωνικής Πολιτικής για τους Ρομά από την Τοπική Αυτοδιοίκηση και συγκεκριμένα από το Ια.Κ του Δήμο Λαρισαίων, που αποτελεί χαρακτηριστικό δείγμα Ια.Κ. της Ελληνικής Επικράτειας.

Συγκεκριμένα μέσω της ποιοτικής έρευνας διερευνήθηκαν κυρίως οι θέσεις των στελεχών και εργαζομένων του Ια.Κ, ως προς :

- τις δράσεις που αφορούν στην στήριξη και στην ένταξη των Ρομά, (Υγεία, Παιδεία, Προώθηση στην Απασχόληση, Εκπαίδευση, Στέγαση – Συνθήκες διαβίωσης).
- την αποτελεσματικότητά, (οργάνωση, διασύνδεση, δικτύωση, χρόνο, κόστος, γραφειοκρατία, διαφθορά, διαχείριση οικονομικών πόρων και ανθρωπίνου δυναμικού).
- την αναγκαιότητα της λειτουργίας, (οφέλη για τον πολίτη σε σχέση με: χρόνο, κόστος, εξυπηρέτηση, ενημέρωση, συμβουλευτική).
- τις δυνατότητες εξέλιξης του Ια.Κ. (Διεύρυνση του θεσμού και σε άλλες ομάδες στόχου, επαναχρηματοδότηση, πρόσθετες δράσεις).

- την επάρκεια και την εξειδίκευση των υπαλλήλων (γνώσεις, κατάρτιση, εμπειρία, για την ομάδα στόχου που καλούνται να στηρίξουν).
- τυχόν προβλήματα και δυσλειτουργίες (σε σχέση με το Νομικό πλαίσιο, τις Δομές, την επάρκεια προσωπικού).
(Πραγματοποιήθηκαν (6) έξι συνεντεύξεις εργαζομένων του Ια.Κ Δήμου Λαρισαίων)
Επίσης διερευνήθηκε :
- η υφιστάμενη κατάσταση της Κοινωνικής Πολιτικής που εφαρμόζεται από την Πρωτοβάθμια Τοπική Αυτοδιοίκηση με την επίσημη θέση θεσμικών προσώπων.
(Πραγματοποιήθηκαν (2) δυο συνεντεύξεις Αντιδημάρχων που είναι αρμόδιοι για την άσκηση Κοινωνικής Πολιτικής σε Τοπικό επίπεδο).
- η υφιστάμενη κατάσταση της Δημόσιας Εκπαίδευσης και των προγραμμάτων που υλοποιούνται από φορείς εκπαίδευσης για Ρομά. (Πραγματοποιήθηκε μια (1) συνέντευξη Διευθυντή Δημοτικού σχολείου).
- οι απόψεις πολιτών που είναι ωφελούμενοι των δομών Κοινωνικής Πολιτικής.
(Επισκέψεις – Συζητήσεις -Συμμετοχική Παρατήρηση).

5.2. Υπόθεση εργασίας & ερευνητικά ερωτήματα

Για την παρούσα έρευνα υποθέτουμε, ότι η λειτουργία και η ανάπτυξη των Ιατροκοινωνικών Κέντρων με στόχο την στήριξη των Ρομά και άλλων ευπαθών ομάδων, μπορεί να επιφέρει πολλαπλά οφέλη, τόσο σε ατομικό όσο και σε συλλογικό επίπεδο των ομάδων στόχου, αλλά και στην κοινωνία στο σύνολό της.

Το ερώτημα που θα μας απασχολήσει είναι: Εάν και κατά πόσον τα Κέντρα Στήριξης Ρομά & Ευπαθών Ομάδων ή Ιατροκοινωνικά κέντρα για τους Ρομά, σαν έννοια και εφαρμογή, αποτελούν ένα εργαλείο ένταξης, τοπικής κοινωνικής ανάπτυξης και συνοχής.

Τα ερευνητικά ερωτήματα, τα οποία προκύπτουν από τη βιβλιογραφική έρευνα-προς περαιτέρω κοινωνιολογική μελέτη είναι τα ακόλουθα:

1. Το Ια.Κ. του Δήμου Λαρισαίων επιτυγχάνει τον στόχο της ένταξης των Ρομά με την ευρύτερη κοινωνία, παρέχοντας ικανοποιητική στήριξη και ενημέρωση σε θέματα πρωτοβάθμιας περίθαλψης υγείας, εκπαίδευσης ανηλίκων και ενηλίκων, προώθησης στην απασχόληση, στέγασης και διαβίωσης;

2. Το Ια.Κ. του Δήμου Λαρισαίων είναι σε θέση να ανταποκριθεί στις νέες απαιτήσεις, που προκύπτουν από την στήριξη και άλλων ευπαθών ομάδων, που καλούνται να εξυπηρετήσουν;
3. Το Ια.Κ. του Δήμου Λαρισαίων λειτουργεί προς όφελος του πολίτη σε σχέση με τον χρόνο και το κόστος εξυπηρέτησης αλλά και προς όφελος του Δημοσίου σε σχέση με την γραφειοκρατία, την διαφθορά και τη δικτύωση;
4. Το Ια.Κ. του Δήμου Λαρισαίων διαθέτει την απαιτούμενη υλικοτεχνική υποδομή και το απαραίτητο εξειδικευμένο και καταρτισμένο υπαλληλικό προσωπικό;

5.3. Μεθοδολογία της έρευνας

Η μεθοδολογία της έρευνας αποτελεί μία ενέργεια κατά την οποία καλείται ο ερευνητής να διαλέξει, να αλληλεπιδράσει, να αξιολογήσει και να καθορίσει τις μεθόδους που θα χρησιμοποιήσει στην έρευνα (Wellington, 2000), επιλέγοντας τις ενδεδειγμένες, κάθε φορά, που θα του διασφαλίσουν την διεξαγωγή επιτυχούς έρευνας και την εξαγωγή ασφαλών συμπερασμάτων.

Με βάση την βιβλιογραφική ανασκόπηση, τις σχετικές έρευνες και την ανάδειξη προς διερεύνηση των σχετικών ερευνητικών ερωτημάτων, επιλέχθηκε η ποιοτική μέθοδος, ως η καταλληλότερη για το συγκεκριμένο πρόβλημα, καθώς στοχεύει στην περιγραφή, ανάλυση, ερμηνεία και κατανόηση κοινωνικών φαινομένων (Ιωσηφίδης, 2003), και λειτουργεί συμπληρωματικά, προσπαθώντας να αναδείξει μικροκοινωνιολογικά, στα πλαίσια της ερμηνείας των κοινωνικών φαινομένων (Silverman, 2001), τις στάσεις και τις αντιλήψεις της υπό εξέταση ομάδας πληθυσμού, αναδεικνύοντας τις έμφυλες διαστάσεις του φαινομένου που ανακύπτουν, τις ιδιαιτερότητες του κοινωνικού περιβάλλοντος και οδηγώντας με αυτό τον τρόπο στην παραγωγή και στην ανάπτυξη της σχετικής θεωρίας.

Σε έρευνες στις οποίες η προτεραιότητα του ερευνητή είναι η πλήρης και βαθιά κατανόηση μιας συγκεκριμένης οπτικής ή ενός κοινωνικού ζητήματος, είναι απολύτως χρήσιμη και ενδεδειγμένη η επιλογή της ποιοτικής μεθόδου έρευνας. Η μελέτη βάθους που συνεπάγεται η ποιοτική έρευνα, οδηγεί στη συγκέντρωση λεπτομερών στοιχείων για πολλαπλές πτυχές των υπό έρευνα περιπτώσεων, με στόχο την αναπαράσταση της κοινωνικής πραγματικότητας (Κυριαζή, 1999).

Ακολουθήθηκε η ποιοτική μέθοδος διότι θεωρήθηκε η καταλληλότερη αναφορικά με την συγκέντρωση των πληροφοριών και στοιχείων της λειτουργίας των

δομών κοινωνικής πολιτικής. Διεξάχθηκαν σε βάθος συνεντεύξεις βασισμένες σε ημιδομημένες ερωτήσεις από τις οποίες συγκεντρώθηκε πραγματολογικό υλικό προς ανάλυση και διεξαγωγή συμπερασμάτων.

5.4. Δείγμα της έρευνας

Η σωστή δειγματοληψία, είναι μία τεχνική που στηρίζεται στην κρίση του ερευνητή, παρά στους κανόνες και στο πλαίσιο της μεθόδου. Ο ποιοτικός ερευνητής δεν μπορεί να έχει ως στόχο το μεγάλο ποσοτικά δείγμα ούτε την αντικειμενική και τυχαία δειγματοληψία. Η ποιοτική δειγματοληψία βασίζεται σε δύο βασικούς κανόνες: της καταλληλότητας και της επάρκειας. Συνεπώς, το δείγμα θα πρέπει να είναι το κατάλληλο για την ερμηνεία του φαινομένου σε παροχή ποιοτικών πληροφοριών που θα επιτρέψουν να επιτευχθεί η έννοια του κορεσμού, αναφορικά με τις πληροφορίες για το υπό έρευνα φαινόμενο (Mishler, 1996).

Στην ποιοτική έρευνα το δείγμα χαρακτηρίζεται κυρίως ως δείγμα σκοπιμότητας, με κριτήριο ότι έχει τη γνώση, τα χαρακτηριστικά και τη θέληση να του δώσει πιο ολοκληρωμένες και σε βάθος απαντήσεις στην ερευνητική ερώτηση του ερευνητή. Επομένως, επιλέγεται όχι με αντικειμενικές και τυχαίες τεχνικές, αλλά με βάση την υποκειμενική γνώση του ερευνητή για τα χαρακτηριστικά του δείγματος (Αβραμίδης & Καλυβά, 2006).

Με βάση τα συγκεκριμένα κριτήρια επιλογής δείγματος ποιοτικής έρευνας και τα σχετικά αποτελέσματα της θεωρητικής ανασκόπησης, επιλέχθηκε το κατάλληλο δείγμα σκοπιμότητας, αποτελούμενο από όλους τους εργαζόμενους του Ια.Κ., που θεωρήθηκε ότι, ικανοποιεί τις συγκεκριμένες ανάγκες της έρευνας, αλλά και από τους αρμόδιους υπευθύνους εφαρμογής Κοινωνικής Πολιτικής στην Τοπική Αυτοδιοίκηση.

Η επιλογή του υπό εξέταση δείγματος έγινε με άξονα την σχετική εμπειρία τους στο συγκεκριμένο χώρο και επίσης να είναι θεσμικά πρόσωπα.

5.5. Εργαλείο της έρευνας

Για τη συγκεκριμένη έρευνα επιλέχθηκε ως εργαλείο συλλογής ποιοτικών δεδομένων, η ημιδομημένη συνέντευξη, καθώς δίνει στον ερευνητή πολλές δυνατότητες διερεύνησης των θεμάτων που τον απασχολούν, χρησιμοποιώντας δικές του εννοιολογικές κατηγορίες και μπορεί να εμβαθύνει και να φθάσει σε σημεία, στα οποία άλλα ερευνητικά εργαλεία είναι δύσκολο να προσεγγίσουν, επιτρέποντας με

αυτόν τον τρόπο στον ερευνητή, να διερευνήσει σκέψεις, αξίες, προκαταλήψεις, στάσεις, συναισθήματα, εμπειρίες, απόψεις και αναπαραστάσεις των ερευνώμενων ελεύθερα και σε βάθος (Mishler, 1996), (Κυριαζή, 1999), (Wellington, 2000), (Ιωσηφίδης, 2003), (Αβραμίδης & Καλυβά, 2006).

Σκοπός της συνέντευξης είναι η συλλογή πληροφοριών για τις εμπειρίες και τις απόψεις των ερωτώμενων, καθιστώντας τον συμμετέχοντα περισσότερο ελεύθερο, από νόρμες και καθιερωμένα ερευνητικά κλισέ, να εκφράσει ότι επιθυμεί (Κυριαζή, 1999). Αποτελεί μία ασυνήθιστη μέθοδο, δεδομένου ότι περιλαμβάνει τη συλλογή στοιχείων μέσω της άμεσης λεκτικής συναλλαγής μεταξύ ατόμων (Cohen & Manion, 1994). Φυσικά, η δεξιοτεχνία, η εμπειρία και οι επικοινωνιακές δεξιότητες του ερευνητή παίζουν πολύ σημαντικό ρόλο για τη διεξαγωγή και τα αποτελέσματα της συνέντευξης.

Για να διερευνηθούν οι απόψεις των ερωτώμενων σχετικά με το θέμα επιλέχθηκε η ημιδομημένη συνέντευξη, η οποία χαρακτηρίζεται από ένα σύνολο προκαθορισμένων ερωτήσεων, που όμως υπάρχει η δυνατότητα να ελιχθούν και να προσαρμοστούν στις απαιτήσεις του ερευνητή και τις εμπειρίες του ερευνώμενου, παρέχει πολύ περισσότερη ευελιξία ως προς τη σειρά των ερωτήσεων, την τροποποίηση του περιεχομένου των ερωτήσεων ανάλογα με τον ερωτώμενο και ως προς την προσθαφαίρεση ερωτήσεων και θεμάτων για συζήτηση και ελαττώνονται οι περιπτώσεις παρερμηνειών και παρεξηγήσεων, βοηθώντας να αποκτήσουμε μία λεπτομερή εικόνα για τις πεποιθήσεις, τις στάσεις και τις απόψεις ενός ατόμου για ένα θέμα (Ιωσηφίδης, 2003).

Για την καταγραφή των πληροφοριών της παρούσας ποιοτικής έρευνας, επιλέχθηκε συνδυαστική εφαρμογή των δύο βασικών μεθόδων καταγραφής των δεδομένων κατά τη διάρκεια της συνέντευξης, με τεχνικά μέσα (κασετόφωνο) και με σημειώσεις. Έτσι, αφ' ενός θα υπήρχε η δυνατότητα να ξανακουστούν οι απόψεις των ερωτώμενων και αφ' ετέρου -παράλληλα- θα παρεχόταν η δυνατότητα καταγραφής εστιασμένων σημειώσεων (Smith, 1990).

Ο οδηγός συνέντευξης κατασκευάστηκε με βάση τα ερευνητικά ερωτήματα, ακολουθήθηκαν οι οδηγίες για την κατάρτιση της δομής ενός οδηγού συνέντευξης με τα θέματα που καλύπτουν το σκοπό της έρευνας. (βλέπε Παράρτημα 1)

5.6. Διαδικασία της έρευνας

Η έρευνα διεξήχθη στη Λάρισα, συγκεκριμένα από τον Οκτώβριο έως τον Δεκέμβριο του 2014.

Συνολικά πραγματοποιήθηκαν εννέα (9) συνεντεύξεις ημιδομημένου τύπου, μετά από συνεννόηση ερευνητή – ερωτώμενου.

Οι δύο συνεντεύξεις πραγματοποιήθηκαν με τους αρμόδιους Αντιδημάρχους αντίστοιχα δύο μεγάλων Δήμων του Νομού Λάρισας, η 1^η του Αντιδημάρχου Κοινωνικής Πολιτικής του Δήμου Λαρισαίων και 2^η της Αντιδημάρχου Κοινωνικής Πολιτικής Δήμου Αγιάς. Από αυτές τις συνεντεύξεις αποσαφηνίζονται κυρίως ζητήματα οργανωτικά των υφιστάμενων Υπηρεσιών Κοινωνικής Πολιτικής των Δήμων που υπηρετούν, αναφέρονται οι δράσεις, οι τρόποι εφαρμογής και υλοποίησης των προγραμμάτων στήριξης ευάλωτων ομάδων, αλλά και τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν όσον αφορά στην οργάνωση και λειτουργία των Δομών.

Ακολουθούν έξι συνεντεύξεις των εργαζομένων του Ιατροκοινωνικού Κέντρου Νέας Σμύρνης Λάρισας. Η 3^η συνέντευξη πραγματοποιήθηκε με την Συντονίστρια – Κοινωνιολόγο του Ια.Κ., η 4^η με τον Γιατρό, η 5^η με την Ψυχολόγο, η 6^η με τον Διαμεσολαβητή, η 7^η με τον Γυμναστή και η 8^η με την Νοσηλεύτρια του Κέντρου. Τους ζητήθηκε να αναπτύξουν ζητήματα που αφορούν στις παροχές και τις δράσεις του Ιατροκοινωνικού Κέντρου, διερευνήθηκαν οι απόψεις τους σχετικά με την ομάδα στόχου, αλλά και λειτουργικά και διαδικαστικά θέματα αποδοτικότητας και λειτουργικότητας και δικτύωσης της Δομής που υπηρετούν.

Η 9^η συνέντευξη παραχωρήθηκε από τον Διευθυντή του 33^{ου} Δημοτικού Σχολείου Νέας Σμύρνης, ο οποίος υπηρετεί πολλά χρόνια στο μικτό σχολείο της περιοχής και διαθέτει εμπειρία και γνώση του πληθυσμού των Ρομά.

Η κάθε συνέντευξη διήρκεσε κατά μέσο όρο 60 λεπτά της ώρας.

Κατά τη διάρκεια των συνεντεύξεων κρατούνταν αναλυτικές σημειώσεις. Μετά από κάθε συνέντευξη ακολουθούσε μια πρόχειρη καταγραφή των δεδομένων που είχαν συλλεχθεί και αργότερα λεπτομερής απομαγνητοφώνηση όπου καταγράφονταν οι αντιλήψεις και οι συμπεριφορές των ερωτηθέντων. (βλέπε Παράρτημα 1.)

5.7. Ζητήματα εγκυρότητας και δεοντολογίας

Στην ποιοτική κοινωνική έρευνα η έννοια της ερευνητικής εγκυρότητας αναφέρεται στον βαθμό αντιστοίχισης των ερευνητικών σκοπών, υποθέσεων και ερωτημάτων με τα αποτελέσματα της ερευνητικής διαδικασίας (Ιωσηφίδης, 2003). Σύμφωνα με τους Guba και Lincoln (1985), τα κριτήρια αξιοπιστίας μιας ποιοτικής έρευνας είναι: αξιοπιστία, δυνατότητα μεταβίβασης και εμπιστευτικότητα.

Η έννοια της ερευνητικής αξιοπιστίας αναφέρεται στον βαθμό συνέπειας της ερευνητικής διαδικασίας και στον βαθμό κατά τον οποίο τα αποτελέσματα της έρευνας έχουν αξία και σημασία με τον βαθμό ακρίβειας της αναπαράστασης των απόψεων, στάσεων αντιλήψεων των συμμετεχόντων, με το βαθμό κατά τον οποίο τα αποτελέσματα της έρευνας έχουν αξία και για παρόμοιες περιπτώσεις και ερευνητικά πεδία.

Ακολουθήθηκαν συγκεκριμένες τεχνικές για να μπορέσουν να αρθούν αυτές οι δυσκολίες, όπως η παρατεταμένη ενασχόληση με το περιβάλλον της έρευνας και η επίμονη παρατήρηση και μελέτη πριν την διεξαγωγή της έρευνας ώστε να καμφθούν εμπόδια ή να αποβληθούν τυχόν λανθασμένες πληροφορίες. Επίσης, η καταγραφή ημερολογίου έρευνας καθ' όλη την ερευνητική διεργασία, βοήθησε στον καλύτερο έλεγχο της πορείας της και στον έγκαιρο εντοπισμό λανθασμένων εντυπώσεων.

Με βάση τον κύριο σκοπό του ερευνητή να κινητοποιήσει τον ερωτώμενο να μιλήσει ανοιχτά για κάποιο ζήτημα που γνωρίζει ή έχει άποψη, να το διατυπώσει όσο το δυνατόν ευκρινέστερα και να εμβαθύνει κατά το δοκούν, το πρώτο μέλημα για την διεξαγωγή επιτυχών συνεντεύξεων είναι η διασφάλιση κλίματος εμπιστοσύνης, το οποίο αποτέλεσε προτεραιότητα της ερευνήτριας, επεξηγώντας από την πρώτη στιγμή, με σαφή τρόπο και με όλες τις απαραίτητες διευκρινήσεις, τον σκοπό της συγκεκριμένης έρευνας, καθώς και τα βήματα που θα ακολουθήσουν μέχρι την περάτωση της διαδικασίας.

Ζητήματα εμπιστευτικότητας και ανωνυμίας των συμμετεχόντων, η οποία παίζει σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη στέρεων σχέσεων ανάμεσα στον ερευνητή και τον ερωτώμενο και θα πρέπει να είναι αμφίδρομη, με τον ερευνητή να δείχνει εντιμότητα και εμπιστευτικότητα προς τον ερωτώμενο σε όλη τη διάρκεια της συνέντευξης καθώς και θέματα δεοντολογίας όπου επιβάλλει να ανακοινώνεται ο σκοπός και να τηρούνται

όλοι οι κανόνες δεοντολογίας της συνέντευξης στους συμμετέχοντες (Ιωσηφίδης, 2003), αντιμετωπίστηκαν επιτυχώς.

Ακολουθήθηκαν όλοι οι σχετικοί κανόνες δεοντολογίας, με την εξαρχής ενημέρωση του ερωτώμενου για το πώς θα χρησιμοποιηθούν οι πληροφορίες που θα δώσει και ότι τα προσωπικά του δεδομένα δεν θα διοχετευτούν σε τρίτα μέρη, καθώς επίσης, έγιναν γνωστά στον ερωτώμενο τα οφέλη της έρευνας, και υπήρξε πρότερη άδεια του ερωτώμενου για τη χρήση του μαγνητοφώνου καθώς και για τον έλεγχο του μαγνητοφώνου (όταν δεν ήθελε να ηχογραφηθούν κάποιες απαντήσεις του), με σκοπό να διασφαλιστεί η απαιτούμενη εχεμύθεια και διαφύλαξη των προσωπικών του δεδομένων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο

Αποτελέσματα έρευνας

6.1. Κοινωνικές υπηρεσίες Δήμου Λαρισαίων

Η Κοινωνική Πολιτική του Δήμου Λαρισαίων βρίσκεται αυτήν την περίοδο σε διοικητική αναδιοργάνωση δομών και στόχων, με βάση τις πολιτικές στρατηγικές της νέας Δημοτικής Αρχής. Η προηγούμενη Δημοτική Αρχή είχε διαχωρίσει τον τομέα της Κοινωνικής Πολιτικής σε δύο υπεύθυνες Αντιδημαρχίες, που λειτουργούσαν αυτόνομα, χωρίς σύνδεση και πολλές φορές με αλληλοσυγκρουόμενες ενέργειες. Τώρα πια ενοποιήθηκαν σε μία Αντιδημαρχία Κοινωνικής Πολιτικής δύο αρμόδιες Διευθύνσεις και ο Αντιδήμαρχος έχει πλέον την Πολιτική ευθύνη των αποφάσεων και τον έλεγχο του συντονισμού των διαθέσιμων δομών και πόρων. Στην πρώτη Διεύθυνση «Πολιτισμός, Νεολαία και Κοινωνική Πολιτική» ανήκουν 25 Παιδικοί Σταθμοί, ο Ξενώνας Κακοποιημένων Γυναικών που είναι μια συνεργασία με την Γενική Γραμματεία Ισότητας, οι Δομές κατά της φτώχειας σε συνεργασία με Μ.Κ.Ο. που περιλαμβάνουν το Κοινωνικό Παντοπωλείο, το Κοινωνικό Φαρμακείο, το Κοινωνικό Συσσίτιο, τον Κοινωνικό Λαχανόκηπο και την Τράπεζα Χρόνου. Η δεύτερη Διεύθυνση της «Πρόνοιας» καλύπτει τις ανάγκες ολόκληρου του Νομού (κληρονομιά της παλιάς Νομαρχίας). Μεγάλο κομμάτι της Κοινωνικής Πολιτικής ασκείται κυρίως μέσω της ΔΗ.Κ.Ε.Λ. (Δημοτική Κοινωφελής Επιχείρηση Λάρισας) που είναι Ν.Π.Δ.Δ. του Δήμου και αφορά στις παρεμβάσεις σε συγκεκριμένους πληθυσμούς. Στον φορέα αυτόν ανήκει και το Ιατροκοινωνικό Κέντρο της Νέας Σμύρνης, που μας ενδιαφέρει ειδικά, επίσης ένα Κ.Δ.Α.Π. (Κέντρο Δημιουργικής Απασχόλησης για Παιδιά προσχολικής και σχολικής ηλικίας), δύο προγράμματα Βοήθειας στο Σπίτι, ένα του παλιού Δήμου Λαρισαίων και ένα του παλιού Δήμου Γιάννουλης - Φαλάνης που ενώθηκαν με τον Δήμο (Λαρισαίων). Ένας ακόμα Παιδικός Σταθμός λειτουργεί καθαρά μέσω Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων.

Η ανεπαρκής δικτύωση των Υπηρεσιών και των Δομών που ασκούν Κοινωνική Πολιτική σε μία πόλη, μειώνουν σημαντικά τις δυνατότητες ωφελιμότητας προς τους πολίτες, που έχουν όλες οι Υπηρεσίες και οι Δομές μαζί στο σύνολό τους.

«Οι Υπηρεσίες δεν ήταν Δικτυωμένες, λόγω της Διοικητικής πολυδιάσπασης, που υπήρχε και λόγω επίσης μιας αντίληψης οριοθέτησης του χώρου της κάθε Δομής, που αυτό δεν επέτρεπε πολλές φορές την συνεργασία τους... Προέκυψε ένα θέμα ακριβώς πριν από μια βδομάδα, το Ιατροκοινωνικό Κέντρο του Δήμου Λαρισαίων αναζητούσε φάρμακα, τα οποία είχε το Κοινωνικό Φαρμακείο του Δήμου Λαρισαίων, αλλά δεν ήταν αυτονόητη η συνεργασία ανάμεσα στις δυο Δομές, αυτό είναι το ζητούμενο ...όπως καταλαβαίνετε έχουμε ακόμα πολύ δρόμο μπροστά μας...». (συνέντευξη 1^η σελ.116)

Κοινωνική Πολιτική σε μία πόλη ασκούν επίσης πολλοί οργανισμοί, όπως το ΚΕΘΕΑ για τους εξαρτημένους, ο ΟΚΑΝΑ με τα αντίστοιχα προγράμματα του, το Κέντρο Πρόληψης το οποίο έχει μια πολύ σημαντική παρέμβαση σε θέματα αγωγής υγείας στα σχολεία και όχι μόνο, αλλά και που είναι ένας από τους πιο σημαντικούς φορείς υλοποίησης Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων.

Αυτήν την περίοδο της παρατεταμένης κρίσης και της υποχρηματοδότησης των Κοινωνικών Δομών από το Κράτος, τα Ευρωπαϊκά Προγράμματα είναι πολλές φορές η μόνη λύση λειτουργίας των Δομών Κοινωνικής Πολιτικής, που όμως έχουν το μειονέκτημα, ότι οι Δομές αυτές στα πλαίσια ενός προγράμματος έχουν καταληκτική ημερομηνία δράσης και ύπαρξης. Αυτό επίσης σημαίνει, ότι οι Κοινωνικές Δομές δεν εξασφαλίζουν μόνιμο και σταθερό προσωπικό, το οποίο να έχει την δυνατότητα συνεχούς εκπαίδευσης, δημιουργίας σταθερών συνθηκών συνεργασίας με τις υπόλοιπες υπηρεσίες και να σηματοδοτούν το “πρόσωπο” της Δομής στον πληθυσμό στον οποίο απευθύνεται.

Άμεση προτεραιότητα του Δήμου είναι η δημιουργία ενός Συμβουλευτικού Σταθμού, που θα αποτελεί την Πύλη Εισόδου (Υπηρεσία μιας Στάσης) όχι μόνο για τις κοινωνικές υπηρεσίες του Δήμου, αλλά και τις υπόλοιπες υπηρεσίες, που υπάρχουν στην περιοχή.

Τα προβλήματα του πληθυσμού των Ρομά είναι χρόνια και πολύπλοκα και δεν αντιμετωπίζονται με ένα απομονωμένο Ια.Κ. ασύνδετο με τις υπόλοιπες Κοινωνικές Δομές, χωρίς επιτελικό σχέδιο δράσης και μετρήσιμους στόχους. Η νέα Δημοτική Αρχή διαπίστωσε αυτές τις αδυναμίες και τα προβλήματα του Ια.Κ. και έθεσε ως προτεραιότητα την εύρεση κατάλληλου λειτουργικού κτιρίου, την σύνδεση του προσωπικού με όλες τις Κοινωνικές δομές και τα κοινωνικά δίκτυα της πόλης.

6.1.1. Κοινωνικές υπηρεσίες Δήμου Αγιάς

Από την συνέντευξη με την υπεύθυνη Αντιδήμαρχο οι δομές της Κοινωνικής πολιτικής του Δήμου Αγιάς που καταγραφήκαν, είναι οι εξής:

Το πρόγραμμα “Βοήθεια στο Σπίτι” είναι μια δομή που δημιουργήθηκε το 2002, είναι χρηματοδοτούμενο πρόγραμμα από την Ευρωπαϊκή Ένωση και ασχολείται κυρίως με τη διανομή τροφίμων σε ανθρώπους άπορους του δήμου, οι οποίοι έχουν ανάγκη υποστήριξης. Οι επωφελούμενοι είναι γύρω στα 60 άτομα και λειτουργεί με 5 άτομα προσωπικό.

Το Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου «Ηρακλείδης» που περιλαμβάνει έναν (1) παιδικό σταθμό και το ΚΑΠΗ. Ο παιδικός σταθμός από Ευρωπαϊκό πρόγραμμα έχει μια γενναία χρηματοδότηση, γύρω στις 2.000 € για το κάθε παιδί και εξυπηρετεί 38 παιδάκια. Το ΚΑΠΗ έχει εγγεγραμμένα μέλη γύρω στα 800, αλλά ενεργά περίπου 200, οι οποίοι μετέχουν και σε ένα θερινό πρόγραμμα μπάνιων 2 φορές τη βδομάδα τον Ιούλιο.

Ο Δήμος Αγιάς στις δράσεις της κοινωνικής πολιτική του προσμετρά και την συνεργασία του σ’ ένα ειδικό πρόγραμμα, που κάνανε οι Εφοπλιστές της Ελλάδας και η Εκκλησία (Μητρόπολη Λάρισας), για να στηριχθούν άπορες οικογένειες, στο οποίο ο Δήμος Αγιάς δημιούργησε το Δίκτυο Διανομής Τροφίμων. Σημαντικός είναι επίσης ο τομέας του εθελοντισμού που αναπτύσσεται με την υποστήριξη του Δήμου Αγιάς κυρίως από ομάδες γυναικών, αλλά και Μορφωτικούς και Πολιτιστικούς Συλλόγους με υποστήριξη διαφόρων δράσεων που έχουν σχέση με την Κοινωνική Πολιτική του Δήμου. Στα πλαίσια του εθελοντισμού δημιουργήθηκε και το Κοινωνικό Στέκι Αλληλεγγύης του Δήμου Αγιάς σε συνεργασία με τον σύλλογο γυναικών, στον οποίο γίνεται συλλογή και διανομή των τροφίμων.

Στον τομέα ευθύνης της Αντιδημάρχου Κοινωνικής πολιτικής του Δήμου Αγιάς υπάγονται διάφορα προγράμματα, που έχει εκτελέσει ο Δήμος Αγιάς, όπως η “Δια Βίου Μάθηση” με θεματικές ενότητες την μάθηση ξένων γλωσσών και την εκπαίδευση στους ηλεκτρονικούς υπολογιστές, προγράμματα “δημιουργικής απασχόλησης” με κυρίαρχο τομέα την εκπαίδευση στις Εικαστικές Τέχνες και προγράμματα Τοπ.Σ.Α. (Τοπικά Σχέδια Απασχόλησης), τα οποία αναφέρονται στην τόνωση της επιχειρηματικότητας. Επίσης ο Δήμος στηρίζει τις κοινοτικές συνεταιριστικές οργανώσεις, ελπίζοντας στην δημιουργία νέων επιχειρηματικών πρωτοβουλιών, όπως η ΚΙΝΣΕΠ «Αγιεύς» που

αποτελείται από 20 άτομα και παρέχει εργασίες καθαριότητας κοινόχρηστων χώρων του Δήμου Αγιάς και τουριστικών καταλυμάτων.

Από την συνέντευξη διαπιστώθηκε, ότι στον Δήμο Αγιάς δεν υπάρχουν εγκατεστημένοι Ρομά, παρά μόνον επισκέπτες τους θερινούς μήνες στα παράλια ως λουόμενοι.

«...κατασκηνώνουν παράνομα... υπάρχουν οργανωμένα camping, τα οποία έχουν φυσικά κάποιο αντίτιμο. Γενικά το ελεύθερο camping απαγορεύεται.... (ο Δήμος) σε συνεργασία με την Αστυνομία ενημερώνει και προειδοποιεί ότι απαγορεύεται η ελεύθερη κατασκήνωση...». (συνέντευξη 2^η σελ.141)

Από τις συνεντεύξεις των δύο Αντιδημάρχων κοινωνικής πολιτικής δύο όμορων, αλλά διαφορετικών πληθυσμιακά και μορφολογικά δήμων, διαπιστώνουμε πόσο διαφορετικός μπορεί να είναι ο σχεδιασμός και τα εργαλεία υλοποίησης των δομών του ιδίου τομέα σε κάθε Δήμο. Βασικοί παράμετροι διαφοροποίησης είναι το ανθρώπινο δυναμικό (πολιτικό και εκτελεστικό), η αντίληψη των ποσοτικών και ποιοτικών αναγκών και η σειρά προτεραιοτήτων, η ικανότητα των φορέων στην εύρεση ή δημιουργία πόρων χρηματοδότησης και οι δείκτες κοινωνικής συνοχής, αλληλεγγύης.

6.2. Περιγραφή του Ια.Κ. Νέας Σμύρνης Δήμου Λαρισαίων

Το Ια.Κ. Νέας Σμύρνης του Δήμου Λαρισαίων λειτουργεί από τον Ιούνιο του 2007, χρηματοδοτήθηκε κατ' αρχάς από το Γ' Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης (όπως όλα τα Ια.Κ.), με φορέα υλοποίησης και ελέγχου το Ν.Π.Δ.Δ. Δ.Ε.Τ.Π.Ο.Λ., μέχρι την κατάργησή της με τον νόμο Καλλικράτη. Μετεξελίχθηκε σε Ν.Π.Δ.Δ. ΔΗ.Κ.Ε.Λ. με χρηματοδότηση από πρόγραμμα του Ε.Σ.Π.Α., και ορίζοντα διατήρησης το 2020.

Η μετατροπή των Ια.Κ. σε Κέντρα Στήριξης Ρομά και Ευπαθών Ομάδων (Κ.Σ.Ε.Ο.) ενίσχυσε τον ρόλο, που καλούνται να διαδραματίσουν μέσα στις τοπικές κοινωνίες, ιδιαίτερα σ' αυτήν την κρίσιμη κυριολεκτικά περίοδο, που αυξάνονται επικίνδυνα οι ευπαθείς και οι φτωχοποιημένοι πληθυσμοί, που έχουν ανάγκη τις Δημοτικές και Κρατικές δομές κοινωνικής πολιτικής.

«...αυτή ακριβώς η αλλαγή δίνει και μεγαλύτερη διάσταση στο έργο και στην αναγκαιότητα, του μέχρι πρότινος Ια.Κ, τώρα Κ.Σ.Ε.Ο., στο να υπάρχει».
(συνέντευξη 5^η σελ.188)

Το κτίριο που στεγάζεται το Ια.Κ Λάρισας βρίσκεται στην καρδιά της συνοικίας των Ρομά, ανάμεσα στα σπίτια τους και δυο βήματα από τα σχολεία της περιοχής. Αυτό

ανήκει στα θετικά σημεία του κτιρίου, όπως απαιτούν και οι οδηγίες υλοποίησης του προγράμματος για τα Ια.Κ. Για όλα τα υπόλοιπα το κτίριο μπορεί να χαρακτηριστεί από κακό έως ακατάλληλο.

Είναι ένα χαμηλό ισόγειο κατάστημα, που αποτελείται από έναν προθάλαμο (χολ) μετά βίας 5 τ.μ., ένα χώρο με διαχωριστικό πάνελ άλλων 5 – 6 τ.μ. περίπου, όπου στοιβάζονται η συντονίστρια, η ψυχολόγος, ο γυμναστής και ο διαμεσολαβητής όταν πρέπει να βρίσκεται στο γραφείο. Ένας άλλος χωρισμένος χώρος παίζει τον ρόλο του Ιατρείου με διαστάσεις 2,30 μ. επί 3,00 μ., που δεν επιτρέπει στην ιατρική εξέταση να πραγματοποιηθεί με τους ενδεδειγμένους όρους. Στον ίδιο χώρο λειτουργούν και ο γιατρός και η νοσηλεύτρια του κέντρου, (και αν κάποιος επιθυμεί να επισκεφτεί την τουαλέτα θα πρέπει να διασχίσει τον χώρο του Ιατρείου).

«...στον ίδιο χώρο ο γιατρός πρέπει να εξετάσει κι εμείς μιλάμε και ο γιατρός λέει: παρακαλώ λίγο ησυχία γίνεται; ... δεν ακούω να εξετάσω το παιδί».
(συνέντευξη 3^η σελ.165)

Το χειρότερο είναι, ότι σε ένα τέτοιο κτίριο, με τόσο πυκνή δομή δράσεων, με το νέο πρόγραμμα αφαιρέθηκε και η θέση της καθαρίστριας, που υπήρχε.

«..νομίζω ότι η ύπαρξη καθαρίστριας στον χώρο κρίνεται τουλάχιστον αναγκαία...». (συνέντευξη 5^η σελ.187)

Το Ια.Κ. Λάρισας από την έναρξή του μέχρι και σήμερα απασχολεί τα ίδια πρόσωπα. Μια κοινωνιολόγος ως συντονίστρια του προγράμματος, μια νοσηλεύτρια, έναν γυμναστή, μια ψυχολόγο, έναν γιατρό, έναν λογιστή και έναν διαμεσολαβητή, που είναι Ρομά. Όλοι εργάζονται ανελλιπώς από την έναρξη του προγράμματος πλην του γιατρού, ο οποίος αντικατέστησε συνάδελφό του με κενό διάστημα γιατρού δυο ετών. Αξίζει να σημειωθεί ότι ο λογιστής δεν βρίσκεται στο κτίριο του Ια.Κ., αλλά σε ένα κτίριο της ΔΗ.Κ.Ε.Λ. στο αντίθετα διαγώνια άκρο της πόλης σε σχέση με την Ν. Σμύρνη και παρ' ότι είναι στέλεχος της δομής του Ια.Κ. και πληρώνεται από το πρόγραμμα, προσφέρει τις υπηρεσίες του κυρίως σε άλλες ανάγκες του Δήμου Λαρισαίων.

Η συντονίστρια είναι εκείνη που καταστρώνει το σχέδιο δράσης της λειτουργίας του κέντρου και σε συνεργασία με την υπόλοιπη ομάδα καθορίζονται τα πλαίσια δράσης του καθενός αντίστοιχα των ειδικοτήτων τους. Σε τακτά χρονικά διαστήματα διαφοροποιούνται τα σχέδια δράσης ανάλογα με τις ανάγκες, τις δυσκολίες και τα αποτελέσματα των δράσεων.

Ο διαμεσολαβητής που είναι Ρομά και κάτοικος της συνοικίας, είναι επί της ουσίας ο κρίκος, που ενώνει την ομάδα στόχου με το προσωπικό του Ια.Κ. Είναι ο εγγυητής που κάνει τους Ρομά να εμπιστευτούν τις ενέργειες, τις συμβουλές, τις παροχές του Κέντρου, ότι είναι για το καλό τους, κάτι που δεν είναι αυτονόητο γι' αυτούς.

«Η δουλειά μου πρέπει να είναι σεβαστική και συμπαθής σε όλη την γειτονιά και στον πολίτη». (συνέντευξη 6^η σελ.224)

Επίσης συμβάλει στο να νιώθει το προσωπικό του κέντρου μια ‘‘ασφάλεια’’ σε ένα τόσο ιδιαίτερο περιβάλλον,

«...να μην νομίζουν ότι ήρθαν σε μια γειτονιά που είναι τρομακτική...».(συνέντευξη 6^η σελ.224)

Η νοσηλεύτρια είναι μετά τον διαμεσολαβητή το πρόσωπο του Ια.Κ., που έχει τις περισσότερες σχέσεις με την ομάδα στόχου κι αυτό γιατί προσφέρει αρκετές φορές τις υπηρεσίες της κατ' οίκον, κάνοντας ενέσεις, μετρώντας την πίεση, περιποιούμενη τα τραύματά τους κ.λ.π., όταν και όπου χρειάζεται. Αυτός ο τρόπος επαφής του προσωπικού, δηλαδή με επισκέψεις στα σπίτια τους, λειτουργεί αποτελεσματικά και στα θέματα της εμπιστοσύνης της ομάδας στόχου προς το Ια.Κ., που είναι το πρώτο μεγάλο βήμα αποδοχής της δομής.

«...λόγω του νοσηλευτικού μου έργου...και πιο παλιά, με γνωρίζανε και μου έχουν μια εμπιστοσύνη... εμένα με συμβουλεύονται και για οικογενειακά θέματα...». (συνέντευξη 8^η σελ.275)

Ο ρόλος του γυμναστή είναι κατ' ουσίαν παιδαγωγικός. Μέσω των αθλητικών δραστηριοτήτων ομαδικών αθλημάτων, που γίνονται και με την συμμετοχή παιδιών μη Ρομά, επιτυγχάνεται ένα είδος αμφίδρομης κοινωνικοποίησης με παιδιά της ευρύτερης κοινωνίας για τους Ρομά, αλλά και άρσης των στερεοτύπων των άλλων παιδιών προς τους Ρομά και όχι μόνον, γιατί η σύνθεσή τους περιλαμβάνει εκτός των παιδιών των Ελλήνων Ρομά και μη Ρομά, παιδιά μεταναστών με διαφορετικές καταγωγές, παιδιά Παλιννοστούντων κ.λ.π. Εκτός αυτού τα παιδιά εμμέσως διδάσκονται την ευρεία έννοια της συλλογικότητας χωρίς τον αποκλεισμό του διαφορετικού, την χαρά της ομαδικής προσπάθειας, την διεκδίκηση της ομαδικής νίκης, αλλά και την επίτευξη στόχων με την τήρηση απαράβατων όρων και κανόνων. Αυτό το τελευταίο είναι ίσως το πιο ισχυρό εκπαιδευτικό στοιχείο, που θα επηρεάσει θετικά τα παιδιά των Ρομά, στην πλήρη κοινωνική τους ένταξη, αποδεχόμενοι τους κοινούς όρους και κανόνες της κοινωνίας.

Σκοπός του Ια.Κ είναι η ένταξη και η κοινωνικοποίηση των Ρομά, στοχεύοντας στην εκπαίδευση των ανηλίκων και των ενηλίκων, στην εύρεση εργασίας και στην πρωτοβάθμια φροντίδα υγείας και στην στέγαση. Στο Ια.Κ. έχουν το δικαίωμα να απευθυνθούν όλοι οι Ρομά, όλες οι ευπαθείς ομάδες, ανεξάρτητα οικονομικής κατάστασης κ.λ.π. Πιο πολύ το επισκέπτονται γυναίκες, γιατί οι αυτές φέρνουν τα παιδιά τους στο Ιατρείο ή εξετάζονται οι ίδιες. Οι γυναίκες επωμίζονται τα προβλήματα του σπιτιού, οποιαδήποτε κι αν είναι αυτά. Πιο σπάνια, αλλά συμβαίνει και εύπορες οικογένειες Ρομά να επισκέπτονται το Ια.Κ. σε έκτακτες καταστάσεις,

«...αρρώστησε το παιδί μου και πρέπει ο Γιατρός να το δει...». (συνέντευξη 3^η σελ.150)

επίσης όταν μοιράζονται κάποια ρούχα ή κάποια τρόφιμα, κάποια γάλατα από το Ια.Κ.,

«...έρχονται και κάποιες πιο εύπορες οικογένειες, για να πάρουνε το κάτι τις τους...». (συνέντευξη 3^η σελ.150)

Τα ιατρικά θέματα είναι οι πιο συνηθισμένες αιτίες επίσκεψης στο Ια.Κ., όπως επίσης η έκδοση βιβλιάρων, τα επιδόματα, αιτήσεις οικονομικής βοήθειας ή βοήθειας σε τρόφιμα, σε ρούχα, αλλά και ψυχολογικής και συμβουλευτικής υποστήριξης ακόμα και για συμβάντα με το παιδί τους στο σχολείο, ζητείται η συμβουλή των εργαζομένων του Ια.Κ. Με την πάροδο των χρόνων έχει αναπτυχθεί, σύμφωνα με την μαρτυρία των εργαζομένων, η εμπιστοσύνη των Ρομά προς το προσωπικό του Ια.Κ. που τους επιτρέπει να ζητούν συμβουλές και για πιο προσωπικά και οικογενειακά τους θέματα. Επίσης παρέχονται διαφόρων ειδών εξυπηρετήσεις, όπως το κλείσιμο ενός ραντεβού στο νοσοκομείο ή ακόμα και η συνοδεία σ' αυτό για εξετάσεις, σε ανθρώπους που για κάποιο λόγο δεν μπορούν να το κάνουνε μόνοι τους, η συλλογή πιστοποιητικών και εγγράφων, για να υποβάλουν κάποιο αίτημα κ.λ.π.

Άλλος ένας λόγος επίσκεψης είναι τα παιδιά που ζητούν από τον Γυμναστή να συμμετέχουν ή να δημιουργήσουν ομάδες μπάσκετ, βόλεϊ κ.λ.π.

Το Ια.Κ. στηρίζει και άλλες ευπαθείς ομάδες εκτός των Ρομά, όπως είναι οι αλλοδαποί ακόμη κι αν μένουν σε άλλες περιοχές του Δήμου Λαρισαίων. Ενεργεί επίσης και ως μεσολαβητικός φορέας της ιδιωτικής πρωτοβουλίας για βοήθεια και εκδήλωση αλληλεγγύης προς τους Ρομά. Φυσικά πρόσωπα και επιχειρήσεις, όπως σούπερ μάρκετ της περιοχής, απευθύνονται στο Ια.Κ., αλλά ακόμα και προσωπικά σε κάποιον εργαζόμενο του Ια.Κ. για να προσφέρουν τρόφιμα και ρούχα στους Ρομά της Ν. Σμύρνης.

«Δικά μας άτομα, που γνωρίζουμε και ξέρουν που δουλεύουμε, μας παίρνουν τηλέφωνο και μας λένε: τα παιδιά μου έχουν μεγαλώσει, έχω μωρουδιακά ρούχα, έλα να τα πάρεις, να τα δώσεις εκεί σε άλλες οικογένειες...».

(συνέντευξη 3^η σελ.154)

6.3. Διαπιστώσεις σε σχέση με την λειτουργικότητα και την αποτελεσματικότητα του Ια.Κ.

1). Μέσω της αλόγιστης συνταγογράφησης της πρώτης περιόδου του Ια.Κ. από την τότε γιατρό του κέντρου, αλλά και της πίεσης των Ρομά για χορήγηση ολοένα και περισσότερων φαρμάκων, μπορούμε, να πούμε, ότι είχαμε ένα είδος φαινομένου διαφθοράς με την κατασπατάληση δημόσιου χρήματος.

«Γιατρέ να μου ξαναγράψεις, μου τελειώσανε...», -«τα άλλα 15 χάπια τι τα έκανες», -«τα έδωσα στη μαμά μου, το μπαμπά μου, στη γειτόνισσα γιατί έχει το ίδιο πρόβλημα με μένα». «Αρχικά, να πω βέβαια, ότι συνταγογραφήσαμε και φάρμακα με κόκκινη γραμμή, δηλαδή ψυχοφάρμακα... εκεί γινότανε ο μεγάλος χαμός...». (συνέντευξη 3^η σελ.155,156)

Το φαινόμενο εξαλείφθηκε με την ηλεκτρονική συνταγογράφηση.

2). Το Ια.Κ. συνεργάζεται με άλλους φορείς, όπως ο Ερυθρός Σταυρός, η Πρόνοια, που συμπεριλαμβάνει το κοινωνικό συσσίτιο, το κοινωνικό Φαρμακείο και το κοινωνικό Ιατρείο κυρίως μια περίοδο περίπου 1,5 με 2 χρόνια, που δεν είχε γιατρό. Νέοι στόχοι συνεργασιών είναι δύο φορείς οι «Ενεργοί Πολίτες» και το «Χαμόγελο του Παιδιού», που τελευταία έκανε παράρτημα στην Λάρισα.

Το ΠΙΚΠΑ είναι επί της ουσίας ο κύριος φορέας αδιάλειπτης συνεργασίας με απτά αποτελέσματα κυρίως στον εμβολιασμό του πληθυσμού.

«Σκεφτείτε όταν εμείς ξεκινήσαμε, τα περισσότερα παιδιά εδώ ήταν ανεμβολίαστα... κάναμε μια μεγάλη κινητοποίηση με την τότε Γιατρό...μαζέψαμε όλα τα βιβλιάρια... γιατί υπήρχανε και παιδιά, που είχανε νοσηλευτεί και στο Νοσοκομείο, για πάρα πολύ μεγάλο χρονικό διάστημα, από κρούσματα μηνιγγίτιδας. ...οι περισσότερες μητέρες δεν γνωρίζανε, που πρέπει να πάνε τα παιδιά τους για να τα εμβολιάσουν, γιατί το 99% των μητέρων πηγαίνουν στο Νοσοκομείο και γεννάνε, ...φεύγουνε κι από κει και πέρα δεν έχουν καμία κατεύθυνση και καμία ενημέρωση, το τι πρέπει να γίνει...».

(συνέντευξη 3^η σελ.152,153)

3). Η συμπεριφορά του Διευθυντή και των υπαλλήλων του Κ.Ε.Π. της περιοχής της Νέας Σμύρνης, είναι ένα καλό δείγμα αποτελεσματικής συνεργασίας (με Ια.Κ.), δύο δομών του Δήμου.

«Δεν είναι από τις υπηρεσίες που λεν: - ωχ αμάν πάλι ο τσιγγάνος ...».
(συνέντευξη 3^η σελ.159)

Αυτός είναι ένας σημαντικός παράγοντας ένταξης και κοινωνικοποίησης των Ρομά, δηλαδή η εκπαίδευση στην σωστή χρήση των Κρατικών και Δημοτικών δομών, της πόλης, χωρίς την βοήθεια τρίτων.

«...ενοείται μια γιαγιά 85 ετών, δε μπορείς έτσι εύκολα να της πεις πήγαινε στο Κ.Ε.Π., ...για να πάρεις αυτό το χαρτί.... συνήθως καλούμε την αστυνομία εδώ για την διαδικασία, κάνει την εξουσιοδότηση σε μας και κάνουμε τις απαραίτητες διαδικασίες...». (συνέντευξη 3^η σελ.160)

4). Το Ια.Κ. δεν έχει πρόσβαση σε καμιά βάση δεδομένων άλλων υπηρεσιών και οργανισμών, όπως π.χ. ΙΚΑ, ΟΓΑ, ΟΑΕΔ κ.λ.π., ώστε να λειτουργήσει και ως Υπηρεσία μίας Στάσης, εκδίδοντας έστω «ακίνδυνα» πιστοποιητικά ή ενημερωτικά έγγραφα. Η δυσκολία δικτύωσης με τις υπόλοιπες δημοτικές και κρατικές δομές έχει επιπτώσεις και στην ενημέρωση του προσωπικού του Ια.Κ., που είναι απαραίτητη, να υπάρχει σε πρώτο χρόνο, ώστε οι υπάλληλοι του Ια.Κ., να ενημερώσουν εγκαίρως την ομάδα στόχου, για προγράμματα και θέματα γενικά ωφέλειας ή διεκδίκησης, για τα οποία ίσως χρειάζεται μια προεργασία, συγκέντρωση εγγράφων, πιστοποιητικών, επίσκεψης σε διάφορες υπηρεσίες κ.λ.π.

5). Παρατηρείται έλλειψη γνώσης της ύπαρξης του Ια.Κ. και των αρμοδιοτήτων του από τις άλλες Δομές και Υπηρεσίες, λόγω της μη επαρκούς και θεσμοθετημένης δικτύωσης, όλων εν γένει των Δομών και Υπηρεσιών.

«...μας έπαιρναν στην αρχή τηλέφωνο και μας ρώταγαν: Ποιοι είστε εσείς; -Δεν μας γνωρίζουνε. Πρέπει δηλαδή εμείς να τους δώσουμε να καταλάβουνε τι είμαστε, με κάποιο έγγραφο, κι από κει και πέρα είναι και λίγο δύσκολο... γιατί εξυπηρετούμε μια ειδική ομάδα ανθρώπων και σ' αυτή την ειδική ομάδα κρατάνε μια επιφυλακτική στάση». (συνέντευξη 3^η σελ.160,161)

6). Το Ια.Κ. είναι εξοπλισμένο με τον βασικό υλικοτεχνικό εξοπλισμό, δηλαδή τηλέφωνο, υπολογιστή, εκτυπωτή, internet.

«Τα βασικά πράγματα που μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε καθημερινά υπάρχουν. Είμαστε καλυμμένοι...». (συνέντευξη 3^η σελ.154)

Βεβαίως εάν κάτι χαλάσει, η διαδικασία επισκευής ή αντικατάστασης είναι υπερβολικά χρονοβόρα, με αποτέλεσμα π.χ. να μην υπάρχει δυνατότητα εκτύπωσης για δύο – τρεις μήνες.

7). Το όφελος που προσφέρει το Ια.Κ. στους Ρομά είναι σημαντικό σε πολλούς τομείς. Κατ' αρχάς βρίσκεται εντός του συνοικισμού και μ' αυτόν τον τρόπο αποφεύγονται οι άσκοπες μετακινήσεις της ομάδας στόχου, που κερδίζουν σε χρόνο και ταλαιπωρία. Αποσυμφορούνται οι υπόλοιπες υπηρεσίες από πολλές άσκοπες επισκέψεις ενός ανεπαρκούς εκπαιδευσης πληθυσμού, με έλλειψη δεξιότητας συμπλήρωσης απαραίτητων εγγράφων. Η ενημέρωση της ομάδας στόχου γίνεται, από τους υπαλλήλους «του δικού τους» κέντρου, που γνωρίζουν τι τους είναι εύκολο, να αντιληφθούν και τι όχι.

«...τους συμβουλεύουμε τι πρέπει να κάνουν, τι χαρτιά πρέπει να φτιάξουν, τους βοηθάμε να τα συμπληρώσουν γιατί οι περισσότεροι είναι αναλφάβητοι...».

(συνέντευξη 3^η σελ.159)

Πέρα από την ιατρική πρωτοβάθμια φροντίδα, η δυνατότητα συμβουλών και βοήθειας για διάφορα θέματα από το Ια.Κ. δίνει μια αίσθηση ασφάλειας στους Ρομά.

«Είναι πολύ σημαντικό γιατί θα ακούσει μια συμβουλή από το γιατρό ή από την κοινωνιολόγο ή από τη νοσηλεύτρια ή από την ψυχολόγο, που θα του δώσει έναν άλλο αέρα. Θα του δείξει ένα δρόμο...» (συνέντευξη 3^η σελ.159)

8). Το προσωπικό του Ια.Κ. εργάζεται με δύο είδη σχέσεων εργασίας, αλλά και τα δύο ορισμένης διάρκειας. Η συντονίστρια (κοινωνιολόγος), η νοσηλεύτρια και ο λογιστής με σύμβαση ορισμένου χρόνου (υπαλληλική σχέση) και ασφαλιστικό οργανισμό το ΙΚΑ, οι υπόλοιποι με ανάθεση έργου (ελεύθεροι επαγγελματίες) και ασφαλιστικό οργανισμό τον ΟΑΕΕ. Και στις δυο περιπτώσεις, συμβάσεις και αναθέσεις, ανανεώνονται συγχρόνως και με την ίδια χρονική διάρκεια. Από την έναρξη της λειτουργίας του Ια.Κ. έγιναν ανανεώσεις το 2010 και τον Απρίλη του 2014. Θα μπορούσαμε να πούμε, ότι οι εργασιακές σχέσεις είναι σχετικά ξεκάθαρες, αλλά χωρίς να προσφέρουν στους εργαζόμενους μια εργασιακή ασφάλεια. Μέχρι σήμερα συνεχίζουν τα ίδια άτομα, αλλά κανείς δεν εγγυάται για την συνέχεια.

«...υπογράψαμε τον Απρίλιο, για ένα χρόνο... ενημερωθήκαμε ότι πρέπει να είναι 1+1 χρόνο, αλλά χωρίς να είμαστε σίγουροι. Οπότε αν αυτό δεν ισχύει; ...όταν

(Απρίλης 2015) ξαναγίνει (η προκήρυξη) ποια άτομα θα προτιμηθούνε; -Δηλαδή εγώ ξαναφέρνω τη μοριοδότηση; -Τα χρόνια εργασίας μου μετράνε; ...όλα αυτά είναι στο μυαλό μας και μας απασχολούνε ». (συνέντευξη 3^η σελ.162)

9). Ένα άλλο θέμα σε σχέση με το προσωπικό είναι, ότι η ροή των πληρωμών δεν είναι σταθερή ή έστω χρονικά προκαθορισμένη, κάποιες φορές μάλιστα με αρκετά μεγάλα διαστήματα καθυστέρησης. Κατά την περίοδο μετεξέλιξης του υπεύθυνου φορέα πληρωμών για τα Ια.Κ. από Δ.Ε.Τ.Π.Ο.Λ., σε ΔΗ.Κ.Ε.Λ. το προσωπικό έμεινε 8-10 μήνες περίπου απλήρωτο. Σήμερα υπάρχει μια καθυστέρηση περίπου 6 μηνών, για την οποία η μόνη λογική εξήγηση που δίνουν οι εργαζόμενοι, είναι τα γραφειοκρατικά και οργανωτικά προβλήματα του φορέα.

«...είμαστε ήδη 6 μήνες απλήρωτοι και δεν ξέρουμε το γιατί. Νομίζω κάτι γραφειοκρατικό πρέπει να υπάρχει...». (συνέντευξη 3^η σελ.163)

10). Στο οργανωτικό πρόγραμμα των Ια.Κ. υπήρχε πρόβλεψη εκπαίδευσης και κατάρτισης του προσωπικού σε σχέση με την ομάδα στόχου, τους Ρομά, που στηρίζει και εξυπηρετεί. Στα περισσότερα Ια.Κ., μεταξύ αυτών και της Λάρισας, δεν έγινε ποτέ κανενός είδους εκπαίδευση.

«Η αλήθεια είναι ότι ήρθαμε εδώ, ο καθένας με τις δικές του γνώσεις για αυτή την ομάδα στόχου...». (συνέντευξη 3^η σελ.163)

Σήμερα μετά από επτά (7) χρόνια λειτουργίας, με του ίδιους υπαλλήλους, μοιάζει άνευ ουσίας η εκπαίδευση σε ένα αντικείμενο, που υπηρετούν ανελλιπώς εκτός και αν προστεθούν μέθοδοι, δράσεις και καλές πρακτικές, που λόγω έλλειψης γνώσεων, δεν εφαρμόστηκαν ποτέ.

«Αν γινόταν στην αρχή, θα μου ήταν όλα καινούργια, ενώ τώρα νομίζω, νομίζω, δεν ξέρω... ότι και να μου πούνε, θα πω, εντάξει αυτό το ξέρω».

(συνέντευξη 3^η σελ.164)

11). Το προσωπικό του Ια.Κ. Λάρισας καλύπτει τυπικά το οργανόγραμμα του προγράμματος και αριθμητικά, αλλά και σαν ειδικότητες και δηλώνουν, ότι η προσθήκη προσωπικού και άλλων ειδικοτήτων δεν κρίνεται απαραίτητη και η έλλειψή του μέχρι σήμερα, δεν τους έχει δημιουργήσει κάποιο εμφανές πρόβλημα, αλλά εάν μπορούσε να προστεθεί στην δομή, θα βοηθούσε στην επέκταση των δραστηριοτήτων του Κέντρου.

«Νομίζω πως, είμαστε επαρκείς, γιατί πιάνουμε όλο το φάσμα των ειδικοτήτων... μακάρι να είχαμε έναν θεατρολόγο, ας πούμε. Δεν ξέρω βέβαια αν θα είχαμε πως θα ήταν...». (συνέντευξη 3^η σελ.161)

12). Το ξεχωριστό στοιχείο στην σύνθεση του προσωπικού του Ια.Κ. είναι ο διαμεσολαβητής, ο οποίος είναι Ρομά, όπως ορίζεται και από την εγκύκλιο του υπουργείου. Ο διαμεσολαβητής έχει παίξει σημαντικό ρόλο στην δημιουργία γέφυρας συνεργασίας και μιας συνεχιζόμενης προόδου εμπιστοσύνης, που κτίζεται ανάμεσα στους υπαλλήλους, στην ίδια την δομή και στην στηριζόμενη ομάδα στόχου των Ρομά.

«Τον εμπιστεύονται σε τέτοιο βαθμό, που σκεφτείτε, ότι όταν κάποιος θέλει, να βγάλει ένα βιβλιάριο πρόνοιας, πρώτα πηγαίνει στον Κώστα... Είναι καχύποπτοι άνθρωποι γενικά... αν είμαστε εμείς μία, αυτοί είναι δέκα ...μπορεί, να είναι η άμυνά τους αυτή...». (συνέντευξη 3^η σελ.165)

13). Το κτιριακό πρόβλημα είναι καθ' ομολογία το σημαντικότερο, που επισημαίνεται και η μεταστέγαση της Δομής σε άλλο κτίριο, που να πληροί τις απαιτούμενες προδιαγραφές, κρίνεται άμεσα αναγκαίο.

«Η ψυχολόγος πρέπει, να έχει ... ένα δικό της χώρο, που θα μπορεί να έρχεται ένα άτομο, να μιλήσει μαζί της και να μην ακούγονται αυτά που λέει παντού... το ιατρείο να είναι ένας κανονικός κλειστός χώρος...». (συνέντευξη 3^η σελ.164)

14). Οι εργαζόμενοι έχουν κάποιες θέσεις και προτάσεις βελτίωσης της λειτουργίας της δομής, που δεν βρίσκουν χώρο εφαρμογής, αφ' ενός μεν λόγω του αντικειμενικού κτιριακού προβλήματος, αφ' ετέρου λόγω έλλειψης πόρων, οργανωτικών αδυναμιών, αλλά και λόγω μη επαρκούς συντονισμού δικτύωσης και υποστήριξης από τις άλλες κοινωνικές δομές και υπεύθυνους φορείς. Δράσεις όπως σεμινάρια ή ημερίδες για τον οικογενειακό προγραμματισμό, για την στήριξη κακοποιημένων γυναικών και την ενημέρωση σε θέματα δικαιωμάτων, την λειτουργία σχολείου δεύτερης ευκαιρίας, τα μαθήματα προγραμμάτων και χειρισμού ηλεκτρονικών υπολογιστών, τα πολιτιστικά και καλλιτεχνικά εκπαιδευτικά προγράμματα, την διοργάνωση αθλητικών Πανθεσσαλικών πρωταθλημάτων Ια.Κ. με τα παιδιά που συμμετέχουν στις διάφορες ομάδες κ.λ.π.. Κάποιες τέτοιου είδους δράσεις έγιναν αποσπασματικά, αλλά ή ήταν ημιτελείς ή ανεπαρκώς οργανωμένες ή χωρίς την απαιτούμενη στήριξη, λόγω όλων αυτών των αιτιάσεων, που αναφέρθηκαν προηγούμενα.

15). Οι απόψεις των εργαζομένων του Ια.Κ. όσον αφορά στο αντικείμενο της εργασίας τους μπορεί να διαφέρουν σε επιμέρους σημεία αλλά γενικά συγκλίνουν στο ανθρώπινο και κοινωνικό ενδιαφέρον που παρουσιάζει η δουλειά τους, προβάλλοντας το στοιχείο ότι επιτελούν “λειτουργήμα”.

«Η αλήθεια είναι ότι μου αρέσει η δουλειά μας, όπως είπα και στην αρχή ...έχει ψωμί...». (συνέντευξη 3^η σελ.164)

6.4. Εθνογραφικά στοιχεία των Ρομά Νέας Σμύρνης Λάρισας

Στη συνοικία της Νέας Σμύρνης Λάρισας κατοικούν δύο φάρες Ρομά. Οι Ρουμανόβλαχοι και οι Τσιγγάνοι. Παλαιότερα υπήρχε μία αριθμητική ισορροπία, αλλά με τον καιρό άλλαξε υπέρ των Ρουμανόβλαχων, σήμερα οι Τσιγγάνοι να είναι μόνο μερικές οικογένειες. Οι υπόλοιπες οικογένειες των Τσιγγάνων παρότι εξακολουθούν να είναι δημότες του Δήμου Λαρισαίων, έχουν μετακινηθεί κυρίως στην περιοχή του Τιρνάβου. Μεταξύ τους οι δύο φάρες δεν έχουν ούτε συνεργασία, αλλά ούτε καν επικοινωνία. Διαφέρουν σε συνήθειες, ήθη, έθιμα και στα εν γένει πολιτισμικά τους στοιχεία. Εύκολα τους αναγνωρίζει κανείς κυρίως από τις ενδυματολογικές τους συνήθειες. Οι μεν Τσιγγάνοι ντύνονται με τα δικά τους ιδιαίτερα ρούχα (παραδοσιακή προέλευση), οι δε Ρουμανόβλαχοι ακολουθούν, με μια σχετική υπερβολή, την τρέχουσα ενδυματολογική γραμμή της υπόλοιπης αστικής κοινωνίας.

Το κύριο χαρακτηριστικό των Ρομά είναι, ότι έχουμε να κάνουμε με μία πατριαρχική τύπου οικογένεια, με έναν «ιδιαίτερο» τρόπο συστέγασης πολλών οικογενειών, σε βαθμό πολλές φορές ασφυκτικό. Δηλαδή στο ίδιο σπίτι μπορεί, μένουν πατέρας, μητέρα με τα μικρά-ανήλικα παιδιά τους και συγχρόνως τρεις, τέσσερις ή και πέντε οικογένειες των παντρεμένων αγοριών της οικογένειας, που κι αυτοί έχουν μικρά παιδιά. Τα κορίτσια της οικογένειας ζουν σε αντίστοιχες καταστάσεις, αλλά συνήθως με τις οικογένειες των πεθερικών. Σ' αυτήν την οικογενειακή δομή όμως η μητέρα είναι εκείνη που επωμίζεται τις περισσότερες ευθύνες της οικογένειας και του σπιτιού, που είναι συγχρόνως γιαγιά και πεθερά, έχει τον πρώτο λόγο, για την ενορχήστρωση της «αρμονικής» συμβίωσης. Αυτή μοιράζει εντολές και δουλειές στις νύφες, στα παιδιά και στα εγγόνια. Αυτή καλείται να ρυθμίσει και να δώσει λύσεις στα καθημερινά προβλήματα, όλης αυτής της διευρυμένης οικογένειας, από την σίτιση μέχρι τις ασθένειες των μελών, τα επιδόματα, το σχολείο των παιδιών κ.λ.π. Παράλληλα πολλές

απ' αυτές βοηθάνε τους άντρες τους, που είναι έμποροι κυρίως πλανόδιοι στις λαϊκές αγορές ή γυρίζοντας στις γειτονιές.

«...και μόνο όταν θα είναι κάποιες τυχερές και σε μια προκήρυξη, που θα βγει, θα δουλέψουνε για κάποιους μήνες, δίμηνο, πεντάμηνο στην καθαριότητα στον Δήμο...». (συνέντευξη 3^η σελ.158)

Το έθιμο το να παντρεύουν τα παιδιά τους σε πολύ μικρές, ακόμα και προεφηβικές ηλικίες, δεν είναι χωρίς συνέπειες, ιδίως για τα κορίτσια. Βιώνοντας αυτόν τον τρόπο ζωής (γάμος 12-13 ετών), συγκατοίκηση σε ασφυκτικό περιβάλλον με τόσες οικογένειες (αδέλφια, γονείς του συζύγου), οι νεαρές κοπέλες καταφεύγουν συχνά σε αντικαταθλιπτικά χάπια,

«...νομίζουν ότι είναι η μόνη σωτηρία να πάρουν χάπια να ''σωθούν'' λες και τους οδηγεί εκεί η ζωή τους...». (συνέντευξη 3^η σελ.159)

στον πρώτο χρόνο του γάμου τους, θα έρθει συνήθως το πρώτο παιδί και κάθε χρόνο στις περισσότερες περιπτώσεις, θα προστίθεται ένα νέο μέλος στην οικογένεια.

«...και έλεγε και ο πάπα-Γιώργης: Δεν είναι καλά πράγματα αυτά, που κάνετε. 13 χρονών να παντρέψεις ένα παιδάκι, που τρώει το ένα σοκολάτα και το άλλο γαριδάκια....». (συνέντευξη 6^η σελ.228)

Οι Ρουμανόβλαχοι πατέρες κοριτσιών κατά το έθιμο ζητούν προίκα για να παντρέψουν το κορίτσι τους, η «προίκα» ξεκινάει από τις 7.000 ευρώ, ανάλογα με την οικονομική επιφάνεια του πατέρα του αγοριού (γαμπρού). Βεβαίως είναι μια συναλλαγή, ένα προξενιό, που δεν έχουν λόγο ο γαμπρός και η νύφη παρά μόνο οι δύο πεθεροί. Οι ίδιοι πάντως λένε, ότι τα χρήματα της «προίκας» δίνονται για να καλύψει ο πατέρας της νύφης τα έξοδα του γάμου.

Στην γειτονιά των Ρομά παρατηρούνται αρκετές γεννήσεις παιδιών με νοητική στέρηση, ανάπηρα και τυφλά, συνεπεία των αιμομικτικών γάμων.

«...και λέγαμε αναμεταξύ μας, γιατί συμβαίνει αυτό το πράγμα; -Μέχρι που φτάσαμε να κάνουμε μια Επιτροπή, όταν είχαμε τον Σύλλογο Ελπίδας και είπαμε: Μήπως που τα παντρεύουμε μικρά, που παίρνει ο ξάδερφος την ξαδέλφη; -Γιατί αυτά παίζουν μεγάλο ρόλο». (συνέντευξη 6^η σελ.228)

Το σημαντικό είναι ότι τα παιδιά με ειδικές ανάγκες που υπάρχουν στην συνοικία παρακολουθούν τα Δημόσια προγράμματα αποκατάστασης υγείας.

Οι Ρομά της Ν. Σμύρνης αυτοπροσδιορίζονται, ως Ρουμανόβλαχοι, δεν δέχονται να τους αποκαλείς Τσιγγάνους, αλλά δέχονται τον Ευρωπαϊκό όρο Ρομά,

«Πρώτον δεν είμαστε τσιγγάνοι, είμαστε Έλληνες και δεύτερον, μιλάμε τα ρουμανοβλάχικα. ...εμείς καταγόμαστε από την Ρουμανία. από την Μολδοβλαχιά...». (συνέντευξη 6^η σελ.230)

Ρομά διαβιούν στην συνοικία της Ν. Σμύρνης Λάρισας σχεδόν από τη ίδρυσή της μαζί με πρόσφυγες Μικρασιάτες, ήταν η πιο υποβαθμισμένη τότε περιοχή της Πόλης με την ονομασία «Νταμάρια».

Είναι αλήθεια, ότι οι Ρουμανόβλαχοι προσπάθησαν πιο πολύ, από τους Τσιγγάνους, να υιοθετήσουν τις συμπεριφορές της υπόλοιπης κοινωνίας και να ανοιχτούν κοινωνικά και οικονομικά στην πόλη της Λάρισας, έχοντας έστω και σε πολύ μικρή κλίμακα κάποιους επιτυχημένους επιχειρηματίες στον κλάδο της Ανακύκλωσης και του Στεγασμένου Εμπορίου.

Οι Ρουμανόβλαχοι μέσα στα πλαίσια των εθίμων και της αυτοοργάνωσης, με περισσότερους από 5-6 αρχηγούς και προέδρους, στους οποίους δεν είναι εύκολο να διακρίνεις διακριτούς ρόλους και μεγέθη, έχουν μία ‘‘Επιτροπή’’ με κοινά αποδεκτά πρόσωπα (6-7 άντρες), «..σεβαστικά..» όπως λένε οι ίδιοι, που έχει τον ρόλο του ειρηνοποιού και του γνωμοδότη, επί όλων των διαφορών μεταξύ των μελών της κοινότητας, εκτός αυτών που χρήζουν δικαστικής συνδρομής.

«Όταν γίνεται ένα προξενιό, μαζεύονται, μαζεύεται και η επιτροπή. Αν υπερβάλει ο πατέρας, δεν θα μιλήσουν τα συμπεθέρια, θα μιλήσει η επιτροπή και θα πουν: Παιδιά, ωπ, σταματήστε.». (συνέντευξη 6^η σελ.234)

Η Επιτροπή είναι η ίδια για όλους, αποτρέπει ή μεσολαβεί σε καυγάδες μεταξύ οικογενειών, ορίζει το τίμημα της προίκας, που πληρώνει ο πατέρας του γαμπρού στον πατέρα της νύφης (επί της ουσίας στην αγορά), όταν υπάρχουν παράλογες απαιτήσεις, όπως και στις διαπραγματεύσεις για να χωρίσει ένα αρραβωνιασμένο ζευγάρι ειρηνικά.

Η εγκληματικότητα στην συνοικία των Ρομά τα τελευταία δύο χρόνια είναι σε ύφεση. Αυτό προφανώς οφείλετε και στις πρωτοβουλίες των ατόμων της ‘‘Επιτροπής’’, που με συζητήσεις και συμβουλές στα παραβατικά άτομα και στις οικογένειές τους κατόρθωσαν να ανατρέψουν το κλίμα. Το πιο σοβαρό επιχείρημά τους, ότι η συμπεριφορά των παραβατικών κακοχαρακτηρίζει όλη την κοινότητα, στην κοινωνία της Λάρισας και τροφοδοτεί το στερεότυπο, ότι οι Ρομά είναι «κλέφτες».

«...είναι κρίμα να μας χαρακτηρίσουν όπως το Μενίδι της Αθήνας, τον Τίρναβο, την Καρδίτσα, που είναι πολύ το κλέψιμο... πηγαίνουμε στην αγορά και μας

ρωτάνε: -Από πού είστε ; -Από την Ν. Σμύρνη. -Α! Εσείς είσαστε κλέφτες, κλέβετε...». (συνέντευξη 6^η σελ.237)

Οι άντρες υπό κανονικές συνθήκες δουλεύανε αρκετές ώρες, αλλά τα τελευταία χρόνια με την κρίση, έχουν πολύ ελεύθερο χρόνο, με συνέπεια να έχει αυξηθεί επικίνδυνα ο αλκοολισμός και η χρήση ναρκωτικών ουσιών.

«...οι γυναίκες των αντρών αυτών μας λέγανε, συνήθως για ινδική κάνναβη, δεν μας έχουν πει για κάτι άλλο...». (συνέντευξη 3^η σελ.156)

Οι συνήθειες των αντρών, που τώρα πια δεν εργάζονται, προσομοιάζουν με «ιεροτελεστία». Πρωινό καφέ στο καφενείο-στέκι της γειτονιάς τους, επίσκεψη σε συγγενική οικογένεια (παιδιά, αδέρφια, ξαδέλφια κ.λ.π. εκεί ξεκινά η πρόποση...), επιστροφή στο σπίτι για ψήσιμο (είναι η ώρα που η Ν. Σμύρνη τσικνίζεται ολόκληρη) με συνοδεία κρασιού, μπύρας ή τσίπουρου. Αυτό μπορεί να κρατήσει μέχρι αργά το απόγευμα, ακολουθεί ύπνος και μετά από την αρχή καφές και ποτά, ότι και όσα υπάρχουν συχνά μέχρι εξαντλήσεως.

«Εμείς εδώ, έχουμε βιώσει και «άγριες» καταστάσεις. π.χ. έχει βγει εδώ ο κύριος πιο κάτω και πήρε ένα «τύπου» ρόπαλο κι έσπασε το αυτοκίνητό του, το δικό του τουλάχιστον...». (συνέντευξη 3^η σελ.157)

Βεβαίως το χειρότερο είναι, ότι παιδιά 14-15 χρόνων πλέον εμπλέκονται στην κατανάλωση μεγάλης ποσότητας αλκοόλ, που αυτό στο άμεσο μέλλον θα εξελιχθεί σε σοβαρό κοινωνικό πρόβλημα.

Πολλοί ψάχνουν να φύγουν, να πάνε σε άλλη πόλη, με την ελπίδα, ότι αλλού θα είναι καλύτερα. Οι νεότεροι φορτώνουν τηνπραμάτεια τους και την οικογένειά τους στο «αγροτικό» ή το ειδικά διαμορφωμένο «βανάκι» και γυρίζουν από κοντινά ή και πιο μακρινά μέρη, για να εξασφαλίσουν τα προς το ζην. Πολλές φορές αφήνουν στην γιαγιά και στον παππού τα πολύ μικρά παιδιά, που δεν θα μπορέσουν, να βοηθήσουν στην δουλειά. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα τα παιδιά, που βρίσκονται στις σχολικές ηλικίες, να διακόπτουν την παρακολούθηση του σχολείου. Αυτές οι διακοπές μπορεί να κρατήσουν ακόμα και έξι μήνες μέσα σε μια σχολική χρονιά, με αποτέλεσμα να χάνεται η τάξη και η όποια προσπάθεια ένταξης των μικρών παιδιών Ρομά στην Εκπαίδευση. Ενώ λοιπόν η ανεργία μεγαλώνει μειώθηκαν οι δικαιούχοι επιδομάτων με την αυστηροποίηση των ελέγχων.

«...από την άλλη παίρνουν πια πολύ δύσκολα τα επιδόματα που παίρνανε παλιά... ενώ παλιότερα δίνονταν ανεξέλεγκτα ...τόρα είναι πολύ δύσκολα...». (συνέντευξη 3^η σελ.158)

Οι Ρομά ενδιαφέρονται και γνωρίζουν ότι έχει σχέση με τα προνοιακά επιδόματα και βοηθήματα, από τα οποία ίσως μπορούν να είναι επωφελούμενοι.,

«...νομίζω, ότι γνωρίζουν όλες τις κοινωνικές δομές και γενικώς γνωρίζουνε τα πάντα...». (συνέντευξη 3^η σελ.153)

Τον πληθυσμό των Ρομά χαρακτηρίζει και η δυσκολία προσαρμογής και αποδοχής αλλαγών με μακροπρόθεσμο ορίζοντα κέρδους.

«...προσπαθούμε να δώσουμε να καταλάβουν οι μητέρες κυρίως, πόσο σημαντική είναι η εκπαίδευση για τα παιδιά τους...». (συνέντευξη 3^η σελ.166)

Η ουσιαστική μόρφωση των παιδιών, με συστηματική παρακολούθηση του σχολείου και μελέτη, με εκμάθηση ξένης γλώσσας και άλλες εκπαιδευτικού χαρακτήρα δραστηριότητες, που δεν έχουν άμεσα ορατό κέρδος στο άτομο ή στην οικογένεια, δεν έχει περάσει δομικά στην συνείδηση της κοινότητας.

«...όταν τους λέμε ότι δεν θα κερδίσουν κάτι σε χρήματα ή υλικά αγαθά λένε: εντάξει, γιατί να το κάνω τότε...». (συνέντευξη 3^η σελ.165)

Η προσπάθεια προσαρμογής και ένταξης των Ρομά της Ν. Σμύρνης σ' ένα περιβάλλον νόμιμης επιχειρηματικότητας, διεκδικεί βιαίως από την οικονομική κρίση. Ο βραχνάς κυρίως των χρεών προς τον ΟΑΕΕ και τα χαράτσια της Εφορίας προς τους ελεύθερους επαγγελματίες, ανάγκασε την συντριπτική πλειοψηφία των Ρομά, να παραδώσουν π.χ. τις άδειες ασκήσεως επαγγέλματος του πλανόδιου μικροπωλητή ή μικροπωλητή λαϊκών αγορών και να στραφούν σε άλλους τομείς αδήλωτης εργασίας αλλά και επαιτείας. Έτσι έχουμε μεγάλη αύξηση ανθρώπων, που μαζεύουν σίδερα και οτιδήποτε ανακυκλώσιμο υλικό και μανάδες με παιδιά στην επαιτεία ή πουλώντας π.χ. χαρτομάντιλα, στις πολυσύχναστες περιοχές του κέντρου της Λάρισας., όπως επίσης και μεγάλη προσέλευση στα συσσίτια του Αγ. Γεωργίου, που είναι τα πιο κοντινά στην περιοχή τους.

«...το 50%, πίστεψε με και τώρα να πάμε παρέα, αν πάμε στην κεντρική πλατεία ή στον Άγιο Βελισάριο, θα δούμε 10 γυναίκες με τα μωρά στα χέρια να πουλάνε σπίρτα». (συνέντευξη 6^η σελ.236)

Μέσα στις λύσεις επιβίωσης ήταν και είναι και οι εποχιακές αγροτικές εργασίες. Πολλοί δημιουργούν συνεργεία και μαζεύουν μήλα στην Αγιά, κάνουν σκαλίσματα στα

βαμβάκια ή στα τεύτλα της περιοχής αν υπάρχουν, ξεκινούν την εσωτερική μετανάστευση οικογενειακώς για Βοιωτία, Ορχομενό στις ντομάτες, στην Πελοπόννησο από τον Δεκέμβριο για πορτοκάλια, στην Πάτρα, στην Μανωλάδα για την φράουλα και την πατάτα.

«...και είναι πολλά τα άτομα που θα φύγουν, θα αφήσουν τα σπίτια τους και θα πάνε 5 μήνες να μαζέψουν πορτοκάλι...». (συνέντευξη 6^η σελ.229)

Την περίοδο των Χριστουγέννων και της Πρωτοχρονιάς, επιστρέφουν στα σπίτια τους, όπως λέει χαρακτηριστικά ο διαμεσολαβητής,

«...μαζεύει όλους τους Ρομά η γειτονιά...». (συνέντευξη 36^η σελ.229)

Ξαναφεύγουν στις αρχές Ιανουαρίου και επιστρέφουν μετά το Απρίλιο – Μάιο για το Πάσχα, για τη δική τους μεγάλη γιορτή της “Ανοιξης” που είναι η γιορτή του Αγίου Γεωργίου.

Στην νέα γενιά των Ρομά υπάρχουν, έστω και λίγα, ποσοτικά δείγματα πλήρους κοινωνικής ένταξης, επαγγελματικής καταξίωσης και ενεργούς συμμετοχής στις κοινωνικοπολιτικές και οικονομικές διαδικασίες της πόλης. Έχουμε νέους Ρομά με επιτυχημένες επιχειρηματικές δραστηριότητες, σύγχρονους στεγασμένους εμπόρους στον κεντρικό εμπορικό ιστό της πόλης, παράγοντες σε αθλητικούς και πολιτιστικούς συλλόγους, μέλη δημοτικών αυτοδιοικητικών παρατάξεων, πολιτικών κομμάτων και επιμελητηρίων, όπως επίσης νέους μοντέρνους μουσικούς σε διάφορα μουσικά σχήματα κ.λ.π.

«... η νέα γενιά συμπεριφέρεται διαφορετικά και τους μιλάνε διαφορετικά...». (συνέντευξη 7^η σελ.265)

6.5. Στερεότυπα - Ρατσισμός

«Η αλήθεια είναι, πως όταν οι άλλοι φορείς ακούνε, ότι θέλουμε, να βοηθήσουμε έναν άνθρωπο Ρομά... κάνουνε λίγο πίσω, όχι γιατί δεν θέλουνε, αλλά...». (συνέντευξη 3^η σελ.151)

Φορείς όπως η Πρόνοια, ο Ερυθρός Σταυρός, αλλά και διάφορες Μ.Κ.Ο., που βοηθάνε ευπαθείς ομάδες δηλώνουν επιφυλακτικοί, να βοηθήσουνε Ρομά σκεπτόμενοι το μετά. Δηλαδή όταν γνωστοποιείται από έναν φορέα δράση βοήθειας σε κάποιους πραγματικά αναξιοπαθούντες Ρομά τρέχουν όλοι να επωφεληθούν της βοήθειας π.χ. το Κοινωνικό Συσσίτιο, για το οποίο θέλανε όλοι να κάνουνε τα χαρτιά τους και αρχίζουν πάλι την γκρίνια:

«...γιατί δεν μας περάσατε; - θα τα πούμε στην Διευθύντρια και ξέρετε, τι θα γίνει... -θα πάμε στον Υπεύθυνο, θα πάμε στον Δήμαρχο...». (συνέντευξη 3^η σελ.151)

Ο αστικός και περιαστικός πληθυσμός της Λάρισας έχει κάνει μεγάλη πρόοδο στην κατεύθυνση της άρσης των στερεοτύπων και των ρατσιστικών συμπεριφορών, για τις περισσότερες από τις ειδικές ομάδες πληθυσμών, όπως οι αλλοδαποί και οι οικονομικοί μετανάστες, που μένουν χρόνια στην πόλη. Αυτή όμως η εξέλιξη δεν συμπεριλαμβάνει τους Ρομά. Είναι χαρακτηριστικό, ότι σπάνια οικογένεια Ρομά κατορθώνει, να νοικιάσει σπίτι σε άλλη συνοικία της πόλης εκτός Ν. Σμύρνης και κάποιων εφαπτόμενων και υποβαθμισμένων συνοικιών, γιατί δεν τους δέχονται οι ιδιοκτήτες. Ένα άλλο χαρακτηριστικό παράδειγμα ρατσιστικής συμπεριφοράς είναι η αρνητική απάντηση της Δημοτικής αρχής (προηγούμενη Δημαρχία), σε επαναλαμβανόμενο αίτημα του γυμναστή του Ια.Κ. για την χρησιμοποίηση Δημοτικού Γυμναστηρίου.

«Άμα μάθανε ότι πρόκειται για Ρομά, δεν θέλω να πω τι είπανε.... μη φτάσουμε εκεί γιατί θα γίνει της π.....ας στη Λάρισα. Κλειστές οι πόρτες από παντού με 20 λουκέτα, μούντζες τρώγαμε και φεύγαμε...». (συνέντευξη 7^η σελ.258)

6.6. Συνθήκες διαβίωσης των Ρομά Νέας Σμύρνης Λάρισας

α) Υγειονομικές συνθήκες

Στον τομέα της υγείας παρέχεται στην ομάδα στόχου πρωτοβάθμια φροντίδα με σκοπό την αποφυγή όσο το δυνατόν των άσκοπων μετακινήσεις των Ρομά προς τα Νοσοκομεία, διευκολύνοντας έτσι μία γυναίκα, μία μητέρα, η οποία έχει "αφήσει" μόνα τα παιδιά στο σπίτι. Ο γιατρός κάνει τις παραπομπές προς τα νοσοκομεία, όπου και όταν το κρίνει απαραίτητο. Αφενός μ' αυτόν τον τρόπο εξυπηρετείται η ομάδα-στόχου και αφετέρου επιτυγχάνεται κι η αποσυμφόρηση των Νοσοκομείων της Πόλης.

Κατά περίπτωση πραγματοποιούνται επισκέψεις κατ' οίκον, από την νοσηλεύτρια σε περιπτώσεις που η μετακίνηση των ασθενών κρίνεται δύσκολη έως και αδύνατη π.χ. ηλικιωμένοι, ανάπηροι κλπ.

Θα μπορούσαμε να πούμε, ότι η μεγαλύτερη συνεισφορά στον τομέα της Υγείας του Ια.Κ. στους Ρομά της Λάρισας, είναι η εμπέδωση της αναγκαιότητας του εμβολιασμού όλου του πληθυσμού, η σωστή παρακολούθηση, από τον γιατρό και την νοσηλεύτρια, των παιδιών από την γέννησή τους. Αυτό συνετέλεσε αποφασιστικά στην

εξάλειψη των κρουσμάτων ηπατίτιδας και μηνιγγίτιδας, που αποτελούσε πολύ συχνό φαινόμενο στον πληθυσμό της συνοικίας. Η σωστή συνεργασία και ο συντονισμός Ια.Κ. – ΠΙΚΠΑ – Νοσοκομείου έδωσε θετικά και μετρήσιμα αποτελέσματα σ' αυτό το πρόβλημα.

«Οι νέες μητέρες πια με το που γεννιέται το παιδί τους, το φέρνουν εδώ, το κοιτάζει κι ο Γιατρός και μετά λέει: πότε έχω να κάνω το επόμενο εμβόλιο; ...το είδανε και με τα μάτια τους, διότι από τότε τα κρούσματα είναι σχεδόν μηδαμινά... τα πρώτα δύο χρόνια, λέγαμε, πάλι μηνιγγίτιδα τι θα κάνουμε ; ...τόρα δεν το έχουμε ξανακούσει». (συνέντευξη 3^η σελ.153)

Βεβαίως υπάρχουν κάποιοι ελάχιστοι Ρομά, που ανήκουν κυρίως στην φυλή των Τσιγγάνων, που δεν έχουν ενταχθεί πλήρως, σ' αυτήν την σωστή συμπεριφορά υγειονομικής παρακολούθησης, λόγω διαφορετικότητας ακόμα και στην κοινωνικοποίηση.

«...είναι πιο ακοινώνητοι, σε σχέση με τους άλλους Ρομά... είναι και πιο πολύ στα δικά τους ήθη και έθιμα.... στενόμυαλοι, με παρωπίδες...». (συνέντευξη 3^η σελ.154)

Ο γιατρός του Ια.Κ. τα πρώτα χρόνια είχε δικαίωμα συνταγογράφησης, που βεβαίως δημιούργησε κάποια προβλήματα. Από την καθιέρωση της ηλεκτρονικής συνταγογράφησης έχασε αυτό το δικαίωμα. Τώρα ο γιατρός σε κάποιες περιπτώσεις συνταγογραφεί χειρόγραφα με την σφραγίδα του, σε όσους μπορούν να χρησιμοποιήσουν το Κοινωνικό Φαρμακείο. Στα άτομα με βιβλιάρια Πρόνοιας, που είναι και η συντριπτική πλειοψηφία, την συνταγογράφηση έχει δικαίωμα να κάνει μόνο νοσοκομειακός γιατρός.

Οι προμήθειες σε ιατροφαρμακευτικό υλικό γίνονταν κυρίως άτυπα από τα δημόσια νοσοκομεία της πόλης, το οποίον πλέον δεν συμβαίνει και έτσι δημιουργείται σοβαρή έλλειψη σε ιατροφαρμακευτικό υλικό, γάζες, επιδέσμους, μπενταντίν, σύριγγες κ.λ.π.

«Έχουμε έλλειψη και δεν μας δίνουνε. Παλιά παίρναμε απ' το Νοσοκομείο, πολλά πράγματα, τώρα σταματήσανε, να μας δίνουνε κι είμαστε έτσι... πολλές φορές εμείς οι ίδιοι αγοράζουμε απ' την τσέπη μας, ένα μπενταντίν, έναν επίδεσμο, αλλά αυτό το πράγμα δεν γίνεται, πόσο να γίνει; ...σοβαρό το πρόβλημα...». (συνέντευξη 8^η σελ.286)

Επίσης, πολλές φορές, λόγω της μη συνεχούς ροής της χρηματοδότησης του προγράμματος δημιουργείται έλλειψη και σε απλά αναλώσιμα υλικά.

«μείναμε για επτά με δέκα μέρες χωρίς μπαταρίες για το πιεσόμετρο, που γι' αυτούς η μέτρηση της πίεσης είναι κάτι πολύ σοβαρό... ναι! κάναμε κάπου επτά με δέκα μέρες, να προμηθευτούμε μπαταρίες». (συνέντευξη 4^η σελ.168)

Επίσης τα δύο – τρία τελευταία χρόνια το Ια.Κ. αδυνατεί συχνά, να διαθέτει βασικά ιατροφαρμακευτικά αναλώσιμα υλικά, όπως γάζες, επιδέσμους, μπενταντίν, σύριγγες κ.λ.π. ακόμα και μπαταρίες για το πιεσόμετρο. Αυτό εκτός της δυσλειτουργίας, που δημιουργεί στο ιατρείο του Ια.Κ., ακυρώνει και την προσπάθεια των εργαζομένων να κτίσουν γέφυρες εμπιστοσύνης με την ομάδα στόχου, που στηρίζουνε.

β) Εκπαίδευση

Εάν θεωρήσουμε ότι η εκπαίδευση των παιδιών ξεκινάει από τους Παιδικούς Σταθμούς, διαπιστώνουμε, ότι στον Παιδικό Σταθμό της Ν. Σμύρνης καμία οικογένεια Ρομά δεν στέλνει τα παιδιά της και αυτό γιατί δεν πληρούν τις προϋποθέσεις, κυρίως της εργαζόμενης μητέρας, αλλά παλαιότερα είχε τεθεί και το ζήτημα των μη εμβολιασμένων παιδιών.

Στην περιοχή υπάρχουν δύο νηπιαγωγεία, που εδράζονται αντίστοιχα στα κτίρια των δύο δημοτικών σχολείων. Εδώ συχνά παρατηρείται το φαινόμενο τα παιδιά των Ρομά να είναι μεγαλύτερα της προσχολικής ηλικίας των υπολοίπων και αυτό γιατί κάποιοι Ρομά δεν αποφασίζουν έγκαιρα να εντάξουν τα παιδιά τους στην σχολική διαδικασία.

Ένα συχνό φαινόμενο που παρατηρείται είναι ότι υπάρχουν πολλά παιδιά πέντε ετών και πάνω να μένουν αβάπτιστα, με αποτέλεσμα να μην μπορούν να εγγραφούν στις σχολικές τάξεις.

Τα Σχολεία της περιοχής, δύο Δημοτικά, ένα Γυμνάσιο και ένα Λύκειο είναι "μικτά" με Ρομά και μη Ρομά παιδιά και λειτουργούν πλέον με πρωινό ωράριο. Στα Δημοτικά σχολεία οι μαθητές Ρομά είναι περίπου τα 3/5 των μεικτών τάξεων. Υπάρχουν βεβαίως και αρκετά παιδιά Μεταναστών και Παλινοστούτων. Κατά παρέκκλιση του προγράμματος στα Δημοτικά σχολεία λειτουργούνε τμήματα, που προσφέρουνε ουσιαστικά εκπαίδευση προσχολικής αγωγής σε παιδιά, που δεν κατανοήσανε επαρκώς τις τεχνικές της ανάγνωσης, της γραφής και τις μαθηματικές έννοιες και δεν έχουνε τις δυνατότητες, να παρακολουθήσουν τα μαθήματα των

επόμενων τάξεων. Τα παιδιά των Ρομά, όπως είναι φυσικό, δεν έχουν την δυνατότητα της βοήθειας στο σπίτι από τους γονείς και αυτό δημιουργεί ανισότητες στις μικτές τάξεις. Με διάφορα ενισχυτικά προγράμματα του ΕΚΠΑ τώρα και του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας παλαιότερα, προσπαθούν τα δύο Δημοτικά σχολεία, να μετριάσουν τις ανισότητες, ώστε να δίνεται η ευκαιρία σε κάποια παιδιά, να συνεχίσουν τις σπουδές τους στο Γυμνάσιο.

Στις τάξεις του Δημοτικού οι γονείς εγγράφουν και τα αγόρια και τα κορίτσια χωρίς διακρίσεις. Προχωρώντας στις μεγαλύτερες τάξεις παρατηρείται μεγαλύτερη διαρροή στις κοπέλες, για λόγους κυρίως πρόωρου γάμου, αλλά η γενικότερη διαρροή και διακοπή ακόμη και για δυο-τρία χρόνια του σχολείου οφείλεται στις συχνές μετακινήσεις των οικογενειών για επαγγελματικούς λόγους.

Το 90% των παιδιών της περιοχής εγγράφεται στο Δημοτικό, στο Γυμνάσιο συνεχίζουν κάποια, αυτήν την στιγμή στο Γυμνάσιο υπάρχουν περίπου 20 παιδιά. 2 παιδιά τελειώσανε πέρυσι το Λύκειο και δώσανε Πανελλαδικές Εξετάσεις. Σημαντικό ρόλο στην αύξηση των εγγραφών και στην αδιάλειπτη παρακολούθηση των μαθημάτων του Δημοτικού σχολείου έπαιξε και το οικονομικό κίνητρο της επιδότησης των 300 ευρώ τον χρόνο από το κράτος για κάθε παιδί. Στην αρχή της εφαρμογής του προγράμματος παρατηρήθηκε να παίρνουν το επίδομα, αλλά στην πορεία να διακόπτουν την σχολική παρακολούθηση. Εξ' αιτίας αυτού του φαινομένου το επίδομα χορηγείται πλέον στο τέλος του σχολικού έτους.

Όσον αφορά στην εκπαίδευση ενηλίκων λειτούργησε Σχολείο Δεύτερης Ευκαιρίας με φορέα το Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, σε σχολικό κτήριο στο κέντρο της πόλης. Αρκετοί ενήλικες άνδρες εγγράφησαν αλλά δεν συνέχισε κανένας μέχρι τέλους. Σήμερα, γίνονται προσπάθειες σε συνεργασία με τον Δήμο Λαρισαίων, να γίνουν μαθήματα δεύτερης ευκαιρίας εντός της συνοικίας, δηλαδή στο Δημοτικό σχολείο της περιοχής, που είναι και επιθυμία της κοινότητας των Ρομά. Έχουν καταλάβει ότι πλέον για να συμμετέχουν σε προκηρύξεις θέσεων εργασίας απαιτείται απολυτήριο τουλάχιστον Δημοτικού. Βεβαίως κάποιοι θα μπορούσαν να συνεχίσουν στο Γυμνάσιο ή ακόμα και στο Λύκειο. Ενώ έχουν πάρα πολλά μόρια απ' όλα τ' άλλα κριτήρια π.χ. ανύπαντρες μητέρες κ.λ.π μη έχοντας έστω το απολυτήριο του Δημοτικού χάνουν την ευκαιρία ένταξης στην αγορά εργασίας. Με το προηγούμενο Νομικό καθεστώς προσλήψεων έκτακτου προσωπικού στους Δήμους πολλές γυναίκες Ρομά

απασχολούνται σε τομείς όπως η καθαριότητα και το πράσινο, αλλά πλέον απαιτείται στοιχειωδώς απολυτήριο Δημοτικής εκπαίδευσης.

Επίσης πολλές μητέρες και γιαγιάδες, επειδή είναι σε μικρή ηλικία, δήλωσαν την επιθυμία τους να μάθουνε να διαβάζουνε και να γράφουνε, για να βοηθήσουνε τα παιδιά τους ή τα εγγόνια τους... όπως λένε και οι ίδιες:

«..θέλω να διαβάσω στο εγγόνι μου ένα παραμύθι... γιατί δεν μπορώ να το κάνω κι απλά του το λέω... για να δει το παιδί, ότι και η μαμά του ή η γιαγιά του, ότι ξέρει να διαβάζει, οπότε κι εγώ πρέπει να τελειώσω το σχολείο, να μαθαίνω να διαβάζω και με την σειρά μου κι εγώ το ίδιο». (συνέντευξη 3^η σελ.145)

Η συγκρότηση μιας Τάξης Ενηλίκων των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας απαιτεί τουλάχιστον εγγραφή δεκαπέντε ατόμων. Ο Πρόεδρος του Συλλόγου των Ρομά «Πρόοδος» Νίκος Παϊτέρης δήλωσε, ότι σύμφωνα με τα ήθη τους δεν μπορούν να συνυπάρχουν στην ίδια Τάξη ενήλικες άνδρες και γυναίκες. Άρα θα πρέπει να δημιουργηθούν ξεχωριστά τμήματα ανδρών και γυναικών.

γ) Προώθηση στην απασχόληση

Στον τομέα της εύρεσης εργασίας το προσωπικό του Ια.Κ. ενημερώνεται και ενημερώνει ταυτόχρονα και το πληθυσμό για οποιαδήποτε προκήρυξη βγαίνει και ενδιαφέρει τον πληθυσμό της συνοικίας.

Οι μεμονωμένες προσπάθειες των εργαζομένων του Ια.Κ. να βοηθήσουν με προσωπικές τους γνωριμίες άτομα της ομάδας στόχου στην εύρεση εργασίας σπανίως έχουν αποβεί επιτυχής...

«δυστυχώς .. κανένας δεν ήθελε, να πάρει στην δουλειά του ένα Ρομά, ενώ θα έπαιρνε κάποιον άλλο αλλοδαπό... τον Ρομά όχι...». (συνέντευξη 3^η σελ.147)

Στον τομέα, προώθηση στην απασχόληση, δεν έχει παρατηρηθεί καμία ολοκληρωμένη και συντονισμένη προσπάθεια, συνεργασίας του Ια.Κ με άλλες αρμόδιες υπηρεσίες, φορείς & κοινωνικές δομές, για στοχευμένες δράσεις εξωστρέφειας και αναστροφής του κλίματος των προκαταλήψεων και των στερεοτύπων της κοινωνίας, ώστε ο ιδιωτικός τομέας να εμπιστευθεί και να προσλάβει Ρομά στις επιχειρήσεις τους. Ο παρακλητικός τρόπος τύπου:

«είναι κρίμα... πάρτε και από την γειτονιά 2-3 κορίτσια, γιατί πεινάνε...».
(συνέντευξη 6^η σελ.232) δεν λύνει το πρόβλημα.

δ) Στέγαση

Στη Νέα Σμύρνη, (Νταμάρια όπως αποκαλείται η γειτονιά), δεν υπάρχουν σκηνές αλλά σπίτια ηλεκτροδοτούμενα, με ύδρευση, αποχέτευση και τηλεφωνικό δίκτυο. Αυτό δεν σημαίνει κατ' ανάγκη αξιοπρεπείς συνθήκες διαβίωσης. Ο υπερπληθυσμός σε πολύ μικρό χώρο δημιουργεί συνθήκες κοινωνικής, οικογενειακής, αλλά και περιβαλλοντικής ασφυξίας. Στην συνοικία των Ρομά έχουμε σε μεγάλο ποσοστό παράνομη δόμηση, με υπερκάλυψη όλου του διαθέσιμου χώρου των οικοπέδων, κακές ισόγειες κατασκευές, που προεκτείνονται σε ύψος πολύ συχνά με ιδιοκατασκευές, για να στεγάσουν τα συνεχώς αυξανόμενα μέλη μιας διευρυμένης οικογένειας. Οι δρόμοι είναι στενοί, με ανύπαρκτα πεζοδρόμια, χωρίς ελεύθερους δημόσιους χώρους με αποτέλεσμα τον κακό αερισμό της περιοχής και την εύκολη μετάδοση ιώσεων. Ο τρόπος δόμησης αυτής της γειτονιάς με τις εφραπτόμενες μικρές κατοικίες αφαιρεί σχεδόν κάθε έννοια ιδιωτικού βίου τόσο σε οικογενειακό, όσο και ατομικό επίπεδο. Σ' αυτό το περιβάλλον κάθε ατομική διαφορετικότητα είναι σχεδόν αδύνατον να επιβιώσει, χωρίς να προσαρμοστεί στις γενικές συνήθειες του συνόλου, είτε αυτές είναι κοινωνικού ή εθιμοτυπικού χαρακτήρα, είτε είναι τρόποι συμπεριφοράς, έκφρασης, διασκέδασης κ.λ.π..

Κάποια νέα ζευγάρια προσπαθούν να φύγουν, να νοικιάσουν σε κάποια άλλη συνοικία της πόλης, αλλά πολύ λίγα το καταφέρνουν, είτε γιατί οι ιδιοκτήτες δεν εμπιστεύονται τα σπίτια τους σε Ρομά, είτε γιατί δεν έχουν την οικονομική δυνατότητα, να ζήσουν μόνοι, χωρίς την βοήθεια των γονιών τους.

Οι Ρομά της Νέας Σμύρνης καταρρίπτουν το στερεότυπο του ανέμελου, χωρίς πατρίδα Τσιγγάνου.

«... η αλήθεια να λέγεται, από κει που μεγαλώνεις, δύσκολα φεύγεις.... δεν μπορείς να κάτσεις ένα μεσημέρι να κοιμηθείς, γιατί είναι πολλά τα παιδιά... ότι και να είναι, από δω είμαστε, εδώ γεννηθήκαμε, εδώ θα πεθάνουμε...».

(συνέντευξη 6^η σελ.224)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7^ο

Συμπεράσματα

- Κοινωνική Πολιτική σε τοπικό επίπεδο εφαρμόζεται από όλες τις βαθμίδες της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και από θεσμικούς φορείς αλλά και από κοινωνικές ή εθελοντικές συλλογικότητες, ΜΚΟ, Εκκλησία, Ενεργοί πολίτες, κ.α. Πολλοί από αυτούς τους φορείς απευθύνονται στις ίδιες ομάδες στόχου με παρεμφερείς δράσεις και αλληλεπικαλυπτόμενες ενέργειες.
- Σημαντικό είναι να αναφερθεί, ότι ακόμη και στο επίπεδο ενός Δήμου για την άσκηση πολιτικών καταπολέμησης του κοινωνικού αποκλεισμού και ένταξης μιας ομάδας στόχου εμπλέκονται περισσότεροι του ενός Διοικητικοί τομείς, με παράλληλες και αλληλεπικαλυπτόμενες αρμοδιότητες, πράγμα το οποίο δημιουργεί προβλήματα συντονισμού και αποδοτικότητας των δράσεων.
- Στον Δήμο Λαρισαίων, με νέα Δημοτική αρχή και με Αντιδήμαρχο κοινωνικής πολιτικής, ο οποίος έχει υπηρετήσει επαγγελματικά πολλά χρόνια τις Δομές, παρατηρήθηκαν σημαντικές αλλαγές νοοτροπίας και προτεραιοτήτων. Έχουν συσταθεί ομάδες εργασίας αποτελούμενες από ειδικούς επιστήμονες γύρω από θέματα κοινωνικής πολιτικής, όπως κοινωνιολόγους, κοινωνικούς λειτουργούς, ψυχολόγους και νομικούς, οι οποίοι σε εθελοντική βάση, έχουν αναλάβει να ανασχεδιάσουν τις δομές, να εκπαιδεύσουν το υπάρχον προσωπικό σε ειδικά θέματα ευθύνης τους και γενικά, να συνδράμουν συμβουλευτικά ο καθένας από την ειδικότητά του, τους φορείς κοινωνικής πολιτικής της πόλης.
- Παρατηρείται ελλιπής ενημέρωση του γενικότερου πληθυσμού, αλλά και των ευπαθών ομάδων της ύπαρξης και των αρμοδιοτήτων των φορέων και των δομών κοινωνικής πολιτικής. Γι' αυτό κρίνεται αναγκαία η δημιουργία Πύλης Εισόδου, που θα ενημερώνει και θα κατευθύνει τους πολίτες στις αρμόδιες υπηρεσίες, που μπορούν να επιληφθούν των προβλημάτων και των αναγκών τους. Διαπιστώνεται σε πολλές περιπτώσεις άτομα και ομάδες που χρήζουν άμεσης βοήθειας των κοινωνικών δομών, να είναι αποκομμένες από τον κοινωνικό ιστό και να αποστερούνται την πρόσβαση σε βασικούς θεσμούς, λόγω έλλειψης πληροφόρησης και της δυνατότητας χρήσης αυτών.

- Διαπιστώθηκε, ότι οι Ρομά γνωρίζουν την ύπαρξη και τις δράσεις του Ια.Κ., κυρίως γιατί στεγάζεται μέσα στην γειτονιά τους. Το στοιχείο αυτό διευκολύνει την πρόσβαση του πληθυσμού ακόμα και για την επίλυση των πιο απλών προβλημάτων, που τους απασχολούν.
- Οι άλλες Δομές του Δήμου που βρίσκονται κι αυτές στην ίδια περιοχή όπως το ΚΑΠΗ ή οι Δημοτικοί Παιδικοί Σταθμοί δεν καταγράφουν καμία σχεδόν επισκεψιμότητα και χρηστικότητα από τους Ρομά. Αυτό μπορεί να σημαίνει ότι το Ια.Κ., έχει επιτύχει τον αρχικό του σκοπό να κερδίσει δηλαδή την εμπιστοσύνη του πληθυσμού και να παράγει έργο, αλλά δεν κατάφερε να ανοίξει δρόμους δικτύωσης με τις άλλες κοινωνικές δομές εκτός ελαχίστων εξαιρέσεων.
- Καταγράφηκε, από την έρευνα μας, ότι οι Ρομά γνωρίζουν και επισκέπτονται υπηρεσίες και φορείς, όπως είναι η Πρόνοια και ο Ερυθρός Σταυρός, που παρέχουν επιδόματα και οικονομικά βοηθήματα, ενώ τις άλλου τύπου υπηρεσίες και παροχές δεν τις χρησιμοποιούν, με εξαίρεση το ΚΕΠ της Νέας Σμύρνης και αυτό λόγω της αμοιβαίας καλής συνεργασίας και ενημέρωσης με το Ια.Κ.
- Ακόμη ένα σημαντικό σημείο είναι, ότι οι Ρομά αιτούνται στο Ια.Κ. παροχές που αρμοδιότητα έχουν άλλες κοινωνικές υπηρεσίες, όπως είναι το Κοινωνικό Παντοπωλείο, το Κοινωνικό φαρμακείο κ.α. Συμπεραίνεται, ότι το Ια.Κ. θα μπορούσε να μετεξελιχθεί ή έχει άτυπα μετεξελιχθεί στην πράξη σε Υπηρεσία τύπου μιας Στάσης, ένα κέντρο δηλαδή, που δέχεται όλα τα αιτήματα και τα διεκπεραιώνει σε συνεργασία με τους άλλους φορείς. Η ομάδα στόχου όμως μ' αυτήν την διαδικασία δεν εξοικειώνεται με τις άλλες υπηρεσίες και τις αρμοδιότητές τους, με αποτέλεσμα να δημιουργείται σχέση εξάρτησης από μία και μόνο υπηρεσία.
- Ένα από τα στοιχεία που είναι καθοριστικά για την συγκεκριμένη ομάδα, σε σχέση με την εξυπηρέτησή τους από τις κοινωνικές δομές, είναι, ότι οι περισσότεροι ενήλικες είναι αναλφάβητοι, γεγονός που δικαιολογεί και το φαινόμενο ότι οι Ρομά επισκέπτονται πολλοί μαζί τις υπηρεσίες ακόμη και για ένα απλό αίτημα του ενός. Ο αναλφαβητισμός και η άγνοια είναι εκείνα τα στοιχεία που τους καθιστούν καχύποπτους, εξαρτώμενους από κάποιο μέλος της κλειστής τους κοινωνίας, που γνωρίζει έστω και στοιχειωδώς λίγα γράμματα.
- Πολλές υπηρεσίες, ακόμη και σήμερα, δεν εξυπηρετούν με τον ίδιο επαγγελματικό ζήλο έναν Ρομά, όπως θα έκαναν σε έναν οιονδήποτε άλλο πολίτη, ακόμα και για λόγους προσωπικής προκατάληψης ή άσκησης εξουσίας ανώτερου προς

κατώτερο. Έτσι το Ια.Κ. επωμίζεται και ένα πρόσθετο ρόλο άμεσης διαμεσολάβησης με τις υπηρεσίες κοινωνικής πολιτικής και όχι μόνο.

- Σύμφωνα με την εγκύκλιο και τον οδηγό εφαρμογής και λειτουργίας των Ια.Κ. διαπιστώνουμε ότι έχουμε μια ολοκληρωμένη “Πράξη”, που προβλέπει όλες τις αναγκαίες παραμέτρους σε όλα τα επίπεδα, έτσι ώστε να επιτευχθεί η λειτουργικότητα, η αποδοτικότητα και η επίτευξη μετρήσιμων στόχων. Φαίνεται να είναι μια ουσιαστική παρέμβαση ένταξης των Ρομά, πιο ολοκληρωμένη από οποιαδήποτε πρακτική, που έχει εφαρμοστεί μέχρι σήμερα στη χώρα μας. Το γεγονός ότι τα αποτελέσματα απέχουν πολύ από τα προσδοκώμενα, διαπιστώνεται, ότι οφείλεται στην μη πιστή εφαρμογή των οργανογραμμάτων και οδηγιών τόσο από την πλευρά των στελεχών του Ια.Κ., όσο και από τους εποπτεύοντες φορείς και την προϊστάμενη Δημοτική Αρχή.

- Το Ια.Κ. διαθέτει επιστημονικό προσωπικό με τις απαραίτητες ειδικότητες, για μια ολιστικού τύπου παρέμβαση στις εστιασμένες και εξατομικευμένες ανάγκες του πληθυσμού στόχου των Ρομά, αλλά διαπιστώθηκε, ότι τα σημαντικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζει το προσωπικό οφείλονται στην έλλειψη εξειδίκευσης για τις ιδιαιτερότητες της ομάδας στόχου, που καλούνται να στηρίξουν, (παρ’ ότι προβλέπεται από τον οδηγό εφαρμογής και λειτουργίας). Οι Ρομά δεν είναι μία ακόμα κοινωνικά ευπαθής ομάδα, είναι πρωτίστως ένας διαφορετικός πολιτισμικά Ελληνικός πληθυσμός και είναι φανερό, ότι κάθε φορέας, που ασχολείται μαζί τους, χρειάζεται εξειδικευμένες γνώσεις και απόλυτο σεβασμό στις εθμικές τους συνήθειες. Θα μπορούσε να απασχολεί ειδικότητες όπως Κοινωνικό Ανθρωπολόγο, παιδίατρο και γυναικολόγο και κυρίως θα έπρεπε να απασχολεί περισσότερους Ρομά σε ρόλο Διαμεσολαβητών.

- Η εργασιακή σχέση, που έχουν συνάψει οι εργαζόμενοι του Ια.Κ. με το φορέα υλοποίησης του προγράμματος, είναι ορισμένου χρόνου με συνεχόμενες ανανεωνόμενες συμβάσεις, άρα και επισφαλής ως προς την ανανέωση τους. Διαπιστώνεται καθυστέρηση της καταβολής του μισθού του προσωπικού, λόγω των συχνών διακοπών χρηματοδότησης του προγράμματος, εναλλαγής του ανάδοχου φορέα υλοποίησης και της πηγής χρηματοδότησης.

- Η ακαταλληλότητα του κτιρίου που στεγάζεται το Ια.Κ. είναι εμφανής, όπως επίσης η γενικότερη μη επαρκής υλικοτεχνική υποδομή και η έλλειψη αναλώσιμων υλικών. Αυτό θα μπορούσε να οφείλεται εν μέρει στην αποσπασματική χρηματοδότηση του προγράμματος και στην οικονομική συγκυρία της χώρας, όμως διαπιστώνεται πως η υφιστάμενη κατάσταση οφείλεται κυρίως στην έλλειψη πραγματικού ενδιαφέροντος,

για τους Ρομά και για την αποδοτικότητα της δομής, από τον μηχανισμό ελέγχου και αξιολόγησης του προγράμματος.

- Σημειώνεται η έλλειψη επίσημης καταγραφής του πληθυσμού της ομάδας στόχου, με επί μέρους μετρήσεις όπως η ποσοστιαία κατανομή των ηλικιών, το ποσοστό αναλφάβητων και μη, το ποσοστό ανδρών, γυναικών, νηπίων, παιδιών, εφήβων, ο αριθμός των κατοικιών και διάφορα άλλα χρήσιμα ποιοτικά στοιχεία. Αυτό είναι ένα αρνητικό στοιχείο της υπηρεσίας του Ια.Κ., μετά από επτά χρόνια λειτουργίας με τους ίδιους εργαζομένους. Οι απαντήσεις σε τέτοια θέματα στατιστικών στοιχείων και ερευνών είναι ασαφείς και εμπεριέχουν προσωπικές απόψεις και εκτιμήσεις. Οι ίδιοι οι Ρομά εκτιμούν, ότι κατέχουν περίπου εξακόσιες (600) κατοικίες στην Ν. Σμύρνη με πληθυσμό που φτάνει τα πέντε χιλιάδες πεντακόσια (5.500) άτομα περίπου. Μία παλαιότερη έρευνα της διαχειριστικής αρχής περιφέρειας Θεσσαλίας, που περιλαμβάνει την περιοχή της Ν. Σμύρνης, δίνει ορισμένες σημαντικές ποσοτικές και ποιοτικές πληροφορίες, αλλά και αυτά τα στοιχεία δεν επιβεβαιώνονται πλήρως.

- Η ανάλυση των συνεντεύξεων και των υπόλοιπων στοιχείων ανέδειξε την σημαντική έλλειψη επικοινωνίας και συνεργασίας του Ια.Κ. με τους άλλους φορείς και υπηρεσίες κοινωνικής πολιτικής του Δήμου Λαρισαίων, όπως και με κρατικές δομές, εκτός ελαχίστων εξαιρέσεων, που θα μπορούσαν να βοηθήσουν και να ενισχύσουν το έργο του Ια.Κ., αλλά και αυτές να χρησιμοποιήσουν το Ια.Κ., ως εργαλείο άμεσης επαφής και καταγραφής πραγματικών αναγκών ευπαθών ομάδων, όπως είναι οι Ρομά, οι αλλοδαποί κ.α. και βάσει αυτών, να σχεδιάσουν επιτελικά και συντονισμένα την κοινωνική πολιτική.

- Σημειώθηκε ακόμα και η άγνοια της ύπαρξης του Ια.Κ. από κάποιες υπηρεσίες, αλλά και άγνοια από τους υπαλλήλους του Ια.Κ. για δραστηριότητες και προγράμματα των υπολοίπων φορέων, που δρουν στην ευρύτερη περιοχή της Λάρισας, γεγονός που δείχνει την οργανωτική ανεπάρκεια ενός ολόκληρου διοικητικού μηχανισμού, ο οποίος δημιουργεί δομές, που λειτουργούν αυτόνομα και αποσπασματικά και δεν συνεισφέρουν πολλαπλασιαστικά στην άρση των προβλημάτων των ευπαθών ομάδων, που στηρίζουν.

- Εκτός της αμφίδρομης και πολύ καλής συνεργασίας του Ια.Κ. με την Πρόνοια, το ΚΕΠ της Ν. Σμύρνης και τα σχολεία της περιοχής, που είναι συνεχής και αδιάλειπτη, παρατηρήθηκε μια επιλεκτική ενημέρωση, συνεργασία και αξιοποίηση των άλλων φορέων ιδιωτικού ή δημόσιου φορέα, που απορρέουν από μη συμβατές παραμέτρους,

όπως διαπροσωπικές και κοινωνικές σχέσεις των υπαλλήλων, το κοινό συμφέρον προβολής του έργου των στελεχών ή της υπηρεσίας, το είδος των ωφελούμενων πολιτών κ.λ.π.

- Δεν διαπιστώθηκαν δράσεις και εκδηλώσεις εξωστρέφειας και σύνδεση του πληθυσμού στόχου του Ια.Κ. με τα δρώμενα της πόλης. Δεν καταγράφονται διοργανώσεις πολιτιστικών, καλλιτεχνικών ή άλλες εκδηλώσεων σε αίθουσες ή χώρους της πόλης, παρά μόνο ελάχιστες στα σχολεία της περιοχής, τοπικού ενδιαφέροντος, χωρίς την συμμετοχή πληθυσμού μη Ρομά. Αυτό σηματοδοτεί μια εσωστρέφεια ή έναν λανθασμένο χειρισμό ή μια αδυναμία συνεργασίας του Ια.Κ. με φορείς πολιτισμού της πόλης και αυτό δημιουργεί εμμέσως μια κατάσταση κοινωνικού αυτοαποκλεισμού.

- Με δεδομένο τους τέσσερις βασικούς στόχους του Ια.Κ. που είναι η πρωτοβάθμια φροντίδα υγείας, η προώθηση στην απασχόληση, η βελτίωση των συνθηκών στέγασης και διαβίωσης και η στήριξη στην εκπαίδευση ανηλίκων και ενηλίκων των Ρομά, διαπιστώθηκαν τα εξής:

- Στον τομέα “πρωτοβάθμια φροντίδα υγείας” είναι εμφανής η επιτυχία της υπηρεσίας στον καθολικό εμβολιασμό των νηπίων και στην παρακολούθηση της επόμενης φάσης τακτικού εμβολιασμού των παιδιών. Επίσης θεωρείται επιτυχής η πληροφόρηση και η εμπέδωση της σημασίας και αναγκαιότητας των εμβολιασμών και παρατηρείται, ότι οι μητέρες και οι γιαγιάδες του πληθυσμού στόχου, οι ίδιες πλέον, σε μεγάλο βαθμό ενδιαφέρονται για την τήρηση του προληπτικού αυτού κανόνα υγείας. Εδώ πρέπει να σημειωθεί η σχεδιασμένη και συστηματική προσπάθεια και συνεργασία των εργαζομένων στο Ια.Κ. με την Διεύθυνση και το προσωπικό της Πρόνοιας του Ν. Λάρισας, με αποτέλεσμα τον μηδενισμό σχεδόν των κρουσμάτων μηνιγγίτιδας και ηπατίτιδας στον πληθυσμό των Ρομά της Ν. Σμύρνης. Επίσης τα υπόλοιπα ιατρικά προβλήματα που χρήζουν ιατρικής εξέτασης, περαιτέρω ιατρικής παρακολούθησης ή παραπομπής στα νοσοκομεία της πόλης, εμφανίζουν πολύ καλούς δείκτες αποτελεσματικότητας, τόσο για τους ωφελούμενους, όσο και για την αποσυμφόρηση των νοσοκομείων. Πολύ σημαντική αναδεικνύεται η συμβολή της νοσηλεύτριας του Ια.Κ., η οποία παρέχει πολλές νοσηλευτικές υπηρεσίες κατ’ οίκον κι αυτό έχει δημιουργήσει δεσμούς εμπιστοσύνης, για το σύνολο της δομής του Ια.Κ.

- Με εξαίρεση προσωπικές μεμονωμένες και αποσπασματικές ενέργειες των εργαζομένων, σε φιλικό και κοινωνικό επίπεδο σχέσεων, ο τομέας του Ια.Κ. “προώθηση στην απασχόληση” είναι επί της ουσίας ανενεργός, χωρίς οργανωμένο

σχέδιο δράσης, χωρίς συστηματική παρακολούθηση και χωρίς την συνέργεια άλλων αρμόδιων φορέων της τοπικής αυτοδιοίκησης και του κρατικού μηχανισμού.

- Αξίζει να σημειωθεί, ότι ο κατεξοχήν αρμόδιος υπάλληλος, με τον τίτλο «Στέλεχος για θέματα απασχόλησης», κατά τον οδηγό εφαρμογής & λειτουργίας των Ια.Κ., εδρεύει σε άλλη υπηρεσία, έχει άλλο αντικείμενο από τον τομέα πρόσληψής του και χρησιμοποιείται και για τις ευρύτερες ανάγκες του Δήμου. Οι υπηρεσίες του στο Ια.Κ. έχουν να κάνουν με την τήρηση των λογιστικών βιβλίων, την οικονομική διαχείριση και τις πληρωμές του προσωπικού. Έτσι καταγράφεται μία υποδραστηριότητα σε θέματα, όπως: η συστηματική ενημέρωση επιδοτούμενων προγραμμάτων του ΟΑΕΔ, η στοχευμένη και συνεχής επαφή με εργοδότες στην ελεύθερη αγορά εργασίας, η εκπαίδευση και βοήθεια στο στήσιμο μιας μικρής επιχείρησης, στην έκδοση αδειών λειτουργίας, στην δημιουργία συνεταιρισμών, στην προώθηση και κατανόηση της ιδέας της κοινωνικής οικονομίας κ.λ.π., που ανήκουν στο πεδίο ευθύνης του. Επομένως σ' αυτόν τον τομέα, από την πλευρά του φορέα ελέγχου και της Δημοτικής Αρχής, μπορούμε να πούμε συμπερασματικά, ότι έχουμε ένα είδος αυθαίρετης διοικητικής εκτροπής.

- Ο ρόλος του Ια.Κ. στην βελτίωση των συνθηκών στέγασης και διαβίωσης των Ρομά της Νέας Σμύρνης περιορίζεται σε προσωπικές συμβουλές και παραινέσεις, που έχουν να κάνουν περισσότερο με θέματα καθαριότητας και υγειονομικής συμπεριφοράς. Αλλά και γι' αυτά τα θέματα δεν έχουμε καταγράψει μαρτυρίες συντονισμένων και ολοκληρωμένων δράσεων, όπως συζητήσεις με ομάδες γυναικών, εκπαιδευτικές ημερίδες κ.λ.π.. Η συνοικία των Λαρισαίων Ρομά είναι ήδη μια υπερκορεσμένη περιοχή, με ελάχιστους ιδιωτικούς αδόμητους χώρους και με μηδαμινές δυνατότητες περαιτέρω οριζόντιας επέκτασης, άρα κάθε προσπάθεια βελτίωσης της στέγασης, που θα βασίζεται στην επιπλέον δόμηση κρίνεται αναποτελεσματική. Παρά ταύτα παρατηρείται, ότι οι ελάχιστοι οικονομικά εύποροι Ρομά, που έχουν την δυνατότητα να αποκτήσουν μία αξιοπρεπή ή και πολυτελή οικία, προτιμούν να την κτίζουν στην συνοικία τους, παρά σε μια άλλη αναβαθμισμένη περιοχή της Λάρισας.

- Είναι φανερό, ότι το Ια.Κ. εκ της δομής και της σύνθεσης του προσωπικού του δεν εμπλέκεται στον χώρο της εκπαίδευσης με την στενή έννοια του όρου, δηλαδή την σχολική εκπαίδευση, παρά με συμβουλευτική προτροπή προς τους γονείς για να κατανοήσουν την αναγκαιότητα και το μελλοντικό κέρδος των παιδιών τους, από την

μόρφωση. Στον τομέα αυτόν παρατηρούμε την καλή πρακτική της συνέργειας της συμβουλευτικής υπηρεσίας του ΙαΚ. και των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων της περιοχής, που παρουσιάζουν ενθαρρυντικά αποτελέσματα, δηλαδή αύξηση εγγραφών των παιδιών των Ρομά στα σχολεία, σταδιακή μείωση της σχολικής διαρροής, αύξηση του χρόνου παραμονής πέραν της δημοτικής εκπαίδευσης, στην ευρύτερη κοινωνικοποίηση και ένταξη μέσα από την φοίτηση σε μικτά πολυπολιτισμικά σχολεία. Η μετεγκατάσταση του 33^{ου} Δημοτικού σχολείου Ν. Σμύρνης σε ένα καινούργιο και σύγχρονο οικοδόμημα, απελευθέρωσε από το δεσμευτικό ωράριο (πρωί-απόγευμα) και έδωσε ώθηση, για νέες δυνατότητες εκπαιδευτικών δράσεων και δημιουργικών απασχολήσεων στα τα παιδιά των Ρομά και μη Ρομά της περιοχής. Ενέργειες όπως η ομαδική ή ατομική ενισχυτική διδασκαλία, η δημιουργία ειδικών τμημάτων για μαθητές με σοβαρές μαθησιακές ελλείψεις, τα τμήματα αθλοπαιδιών με τον γυμναστή του Ια.Κ., οι θεατρικές και καλλιτεχνικές εκδηλώσεις κ.α. βρήκαν στέγη σε αντίστοιχες αίθουσες στο νέο σχολείο. Αυτό σημαίνει, ότι μια μελετημένη δημόσια κτιριακή επένδυση με ένα οργανωμένο, καταρτισμένο και συνεργαζόμενο ανθρώπινο δυναμικό, όπως είναι πολλοί από τους εκπαιδευτικούς των σχολείων της περιοχής και οι εργαζόμενοι στο Ια.Κ., μπορούν να συμβάλουν σημαντικά στην λύση πολυεπίπεδων προβλημάτων, όπως είναι η εκπαιδευτική αναβάθμιση του παιδικού πληθυσμού των Ρομά και η μείωση του αναλφαβητισμού των ενηλίκων Ρομά, με την λειτουργία σχολείου δεύτερης ευκαιρίας μέσα στην συνοικία τους. Αυτό το τελευταίο βρίσκεται στο στάδιο εύρεσης φορέα, που θα χρηματοδοτηθεί από την ΕΕ.

- Σαν γενικό συμπέρασμα θα λέγαμε, ότι ο τρόπος που ασκείται η Κοινωνική Πολιτική στην πρωτοβάθμια Τοπική Αυτοδιοίκηση δεν είναι ανεξάρτητη της πολιτικής ιδεολογίας ή ιδεοληψίας ή προσωπικών επιδιώξεων της εκάστοτε Δημοτικής Αρχής. Η κοινωνική πολιτική δεν μπορεί να σχεδιάζεται με γνώμονα μόνο χρηματοοικονομικές μελέτες και χρηματοδοτικά προγράμματα, χρειάζεται πολιτειακή και κοινωνική συνέργεια, έμπνευση με την επαναφορά των βασικών κοινωνικών αξιών, αλλά και επιστημονική γνώση.

Βιβλιογραφία

- Bauman, Z. (2002) *Η Μετανεωτερικότητα και τα Δεινά της*. Αθήνα: Εκδόσεις Ψυχογιός.
- Bauman, Z. (2005) *Σπαταλημένες ζωές. Οι απόβλητοι της Νεωτερικότητας*. Αθήνα: Εκδόσεις Κατάρτι.
- Goffman, E. (2001) *Στίγμα*. Αθήνα: Εκδόσεις Αλεξάνδρεια.
- Douglas, M. (1966) *Καθαρότητα και κίνδυνος*. μετάφραση Χατζούλη Α. Αθήνα: Εκδόσεις Πολύτροπον.
- Αμίτσης, Γ. (2001) *Αρχές οργάνωσης και λειτουργίας του συστήματος κοινωνικής πρόνοιας- Το ελληνικό μοντέλο των κοινωνικών υπηρεσιών και η Ευρωπαϊκή εμπειρία*. Αθήνα: Αυτοέκδοση.
- Αμίτσης, Γ. (2002) *Μελέτης κοινωνικού δικαίου και κοινωνικής πολιτικής*. Αθήνα: Αυτοέκδοση.
- Ασδραχάς, Σ. (1986) *Ελληνική οικονομική ιστορία*, τομ. πρώτος έκδοση ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΙΔΡ. ΟΜΙΛΟΥ ΠΕΙΡΑΙΩΣ 2003. Από: Ν. Τοντόρωφ. Η Βαλκανική πόλη. 15ος-19ος αιώνας. Κοινωνικο-οικονομική- και Δημογραφική ανάπτυξη. 1ος τόμος σελ 87, 88,99, 261). εκ. Θεμέλιο. σελ. 131
- Βαξεβανόγλου, Α. (2001) *Έλληνες Τσιγγάνοι: Περιθωριακοί και οικογενειάρχες*. Αθήνα: Εκδόσεις Αλεξάνδρεια.
- Βασιλειάδου, Μ., Παυλή- Κορρέ (1994) «Οι τσιγγάνοι στην Ελλάδα. Ιστορική αναδρομή», Γ.Γ.Λ.Ε. β) Τερωπούλου, Μ. και Γεωργίου, Γ. (1996) *Οι Τσιγγάνοι στην Ελλάδα: Ιστορία- Πολιτισμός*. Αθήνα: Γενική Γραμματεία Εκπαίδευσης Ενηλίκων, γ) Κόμης, Κ. (1998) *Τσιγγάνοι: Ιστορία, Δημογραφία, Πολιτισμός*, Αθήνα: Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα. σελ. 131
- Βεργίδης, Δ. (1995) *Νεορατσισμός και σχολείο. (η περίπτωση των τσιγγανοπαίδων)*. Αθήνα: Σύγχρονη Εκπαίδευση, τευχ. 81.
- Robson, C. (2007) *Η Έρευνα του πραγματικού κόσμου*. Αθήνα: Εκδόσεις GUTENBERG
- Mason, J. Επιμ. Κυριαζή, (2003) *Η διεξαγωγή της ποιοτικής έρευνας*. Ν. Αθήνα: Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα
- Γετίμης, Π. Γράβαρης, Δ. (1993) *Κοινωνικό Κράτος και Κοινωνική Πολιτική, Η Σύγχρονη Προβληματική*, Αθήνα: Εκδόσεις Θεμέλιο.
- Δαμιανάκος, Σ. (εισ. επιμ.), (1987) *Διαδικασίες κοινωνικού μετασχηματισμού στην Αγροτική Ελλάδα*. Αθήνα: ΕΚΚΕ. σελ. 136.

Douglas, M. (1966) *Purity and Danger. An analysis of the concepts of pollution and taboo*. London and New York: ROUTLEDGE

Είχταλ. (1968) *Η Ελλάδα του 1833-35*. σελ 61. Αθήνα: εκδ. Ιστορικό- Οικονομικό- Κοινωνικό Αρχείο. σελ. 133.

ΕΚΚΕ, (2005) *Διαστάσεις του κοινωνικού αποκλεισμού στην Ελλάδα, κύρια θέματα και προσδιορισμός προτεραιοτήτων πολιτικής*, επ. υπ. Κατσούλης, Η, επιμ. Καραντινός Δ, Μαράντου Αλιμπράντη Λ, Φρονίμου Ε, Τόμος Α' τέταρτη έκδοση. Αθήνα.

Ελληνικό Ίδρυμα Ευρωπαϊκής και Εξωτερικής Πολιτικής (ΕΛΙΑΜΕΠ), (2007) Τσιμουρή, Γ. Αθήνα.

Εξαρχος, Γ. (1996) *Αυτοί είναι οι Τσιγγάνοι*. Αθήνα: Εκδόσεις Γαβριηλίδης.

Θελερίτη, Μ. (2008) *Η Άσκηση Κοινωνικής Πολίτικης σε Τοπικό Επίπεδο – Προτάσεις για τη Διαμόρφωση ενός Νέου Μοντέλου*. Ε.Ε.Τ.Α.Α.

ΙΜΕΠΟ, (2009) *Από τη Μετανάστευση στην Ενσωμάτωση Τοπικές λύσεις για μια παγκόσμια πρόσκληση*. Αθήνα, σελ. 494-495.

ΙΝΕ ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ, (2002) *Από την κοινωνική ευπάθεια στον κοινωνικό αποκλεισμό*, Αθήνα: (επιστ. υπεύθ. Δ. Παπαδοπούλου).

Ιωσιφίδης, Θ. Σπυριδάκης, Μ, (2006) *Ποιοτική Κοινωνική Έρευνα, Μεθοδολογικές προσεγγίσεις και ανάλυση δεδομένων*. Αθήνα: Εκδόσεις ΚΡΙΤΙΚΗ

Ιωσιφίδης, Θ. (2008) *Ποιοτικές Μέθοδοι Έρευνας στις Κοινωνικές Επιστήμες*. Αθήνα: Εκδόσεις ΚΡΙΤΙΚΗ

Κάμπελ, Ζ. (1989) *Η Ψευδής συνείδηση*. Αθήνα: εκδ. ΑΚΜΩΝ.

Καραθανάση, Έ. (2000) *Το κατοικείν των Τσιγγάνων: ο βιο-χώρος και κοινωνιοχώρος των Τσιγγάνων*. Αθήνα: Εκδόσεις Gutenberg.

Κασιμάτη, Κ. (1998) *Κοινωνικός Αποκλεισμός: Η Ελληνική Εμπειρία*, Αθήνα: Gutenberg.

Καυταντζόγλου, Ι. (2006) *Κοινωνικός αποκλεισμός: εκτός εντός και υπο: Θεωρίες, ιστορικές και πολιτικές καταβολές μιας διαφορούμενης έννοιας*. Αθήνα: Εκδόσεις ΣΑΒΒΑΛΑΣ.

Λεπενιώτης, Γ. (2008) *Με στέγη τον ουρανό - Ανθολογία διηγημάτων αναφοράς στους τσιγγάνους*. Λάρισα: Εκδ. Ευρωπληροφόρηση.

Λιάπης, Α. (1999) *Η καλαθοπλεκτική των τσιγγάνων, στη Θράκη*. Ανακοίνωση στο Α' συμπόσιο Ανθρωπολογίας. Κομοτηνή 5-7 Νοεμβρίου. σελ. 134.

Λουκόπουλος, Δ. (1938) *Γεωργικά της Ρούμελης*. Αθήνα: (ανατύπωση «Δωδώνη», 1983) Αθήνα- Γιάννινα. σελ. 132.

Λουκόπουλου, Δ. (1983) *Γεωργικά της Ρούμελης*. Κεφ. 3. *Οι Γύφτοι στη Γεωργία* σελ. 73. Αθήνα- Γιάννενα: Εκδ. Δωδώνη.

Λυδάκη, Α. (1998) *Οι Τσιγγάνοι στην Πόλη*. Αθήνα: Εκδόσεις Καστανιώτη.

Λυδάκη, Α. (2009) *Μέσα από την κάμερα. Κινηματογράφος και κοινωνική πραγματικότητα*. Αθήνα: Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα.

Μαζαράκη, Δ. (1959) *Το λαϊκό κλαρίνο*. (ανατύπωση Κέδρος, Αθήνα 1984).

Μπω-Μπόβυ, Σ. (1984) *Δοκίμιο για το δημοτικό τραγούδι*. εκδ. «Πελοποννησιακό λαογραφικό ίδρυμα». σελ. 134.

Μυστακίδου, KARAGOZ (1982) *Το Θέατρο σκιών στην Ελλάδα και Τουρκία*. Κεφ. 30 σελ 65, 67. Αθήνας: εκδ. Νέα Ελλην. Βιβλιοθήκη.

Μωραΐτου, Μ. (1997) *Κοινωνικός αποκλεισμός των Ελλήνων Τσιγγάνων: Αγρίνιο 1997* Δίκτυο Rom. Εισήγηση στο 4ο Συνέδριο «Ένας χρόνος μετά από την εξαγγελία του εθνικού πλαισίου πολιτικής υπέρ των Τσιγγάνων: Προβλήματα- Προοπτικές».

Νικολακοπούλου - Στεφάνου, Η. (2002) *Κοινωνική φροντίδα και τοπικές πρωτοβουλίες για την αντιμετώπιση της ανεργίας και του κοινωνικού αποκλεισμού*. Αθήνα: Αυτοέκδοση.

Ντούσας, Δ. (1997) *Ρομ και φυλετικές διακρίσεις στην Ιστορία, την Κοινωνία, την Εκπαίδευση και τα Ανθρώπινα Δικαιώματα*. Αθήνα: Εκδόσεις Gutenberg.

Παπαδημητρίου, Ζ. (2000) *Ο Ευρωπαϊκός ρατσισμός, Εισαγωγή στο φυλετικό μίσος*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Παπαδόπουλος, Ι. (2012) *Ρομα στην Ελλάδα*. Αθήνα: Επιστημονικές εκδόσεις Παρισιάνου Α.Ε

Πουρίκας, Α. Δαφέρμος Μ. (2010) *Ποιοτική Έρευνα στις Κοινωνικές Επιστήμες*. Αθήνα: Εκδόσεις ΤΟΠΟΣ

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΗΜΕΡΙΔΑΣ, (2012) *Κοινωνικές ομάδες με ξενοφοβικές τάσεις*, επιμ. Χτούρης Σ., Ζήση Α., Ρόντος Κ., Μάλαμα Ρ. Εκδόσεις Πανεπιστήμιο Αιγαίου

Ραφαήλ, Μ. (2001) *Κοινωνική προστασία και κοινωνική διοίκηση*. Αθήνα: Εκδόσεις: ΣΑΚΚΟΥΛΑΣ. σελ. 134.

Σακελλαρόπουλος Θ., (1999), «Αναζητώντας το νέο κοινωνικό κράτος», στο: Σακελλαρόπουλος Θ., (επιμ.), *Η μεταρρύθμιση του κοινωνικού κράτους*, σ.σ. 23-67, Αθήνα: Κριτική.

Σπανός, Κ. (2000) *Διοίκηση, Πολίτης και Δημοκρατία*. Αθήνα: Αυτοέκδοση.

Σπανούλη, Α. (1985) *Θεραπευτικές τέχνες τσιγγάνων Γυναικών*. Μεταπτυχιακή εργασία. Πανεπιστήμιο Λυών.

Συλλογικό, (2002) *Από την κοινωνική ευπάθεια στον κοινωνικό αποκλεισμό*. Αθήνα: Εκδ. ΙΝΕ ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ

Συναπίδης, Β. (1995) *Προσφορά στην Έρευνα για την φυλετική προέλευση των Κατσιβέλων*. Διδυμοτοίχου Θράκης. Θρακικό αρχείο, τομ. 20ος, σελ 312.

Τρουμπέτα, Σ. (2001) *Κατασκευάζοντας ταυτότητες για τους Μουσουλμάνους της Θράκης: το παράδειγμα των Πομάκων και των Τσιγγάνων*. Αθήνα: ΚΕΜΟ/Κριτική.

Τρουμπέτα, Σ. (2008) *Οι Ρομά στο σύγχρονο ελληνικό Κράτος, Συμβιώσεις αναιρέσεις απουσίες*. Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική ΑΕ.

Τσομπάνογλου, Γ.- Κορρές, Γ. - Γιαννοπούλου, Ι. (2005) *Κοινωνικός Αποκλεισμός και Πολιτικές Ενσωμάτωσης*. Αθήνα: Παπαζήση.

Τσομπάνογλου, Γ. (2007) *Κοινωνική Ανάπτυξη και Κοινοτική Συνοχή Κοινωνιολογικές Προσεγγίσεις*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.

Φερώνας, Α. (2001) *Καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού σε τοπικό επίπεδο*. Αθήνα: Αυτοέκδοση.

Φερώνας, Α. (2005) «Οι τοπικοί φορείς στην καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού: Προβλήματα και προοπτικές», στο: Τσομπάνογλου Γ.Ο., Κορρέ Γ. και Γιαννοπούλου Ι. (επιμ.), *Κοινωνικός αποκλεισμός και πολιτικές ενσωμάτωσης*, σ.σ. 291-314, Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήσης.

Φτώχεια και Κοινωνικός Αποκλεισμός, (2004) επιμ.α', Πετμεζίδου, Μ. & β', Παπαθεοδώρου, Χ. Εκδόσεις ΕΞΑΝΤΑΣ. Αθήνα, σελ. 228-231.

Ψαράκη- Μπελεσιώτη, Ν. (1978) *Παραδοσιακές καλλιέργειες. (Από την κατασκευή του εργαλείου στην προετοιμασία της γης)*. Αθήνα: Εκδόσεις Μουσείο Μπενάκη. σελ. 133.

Ψημίτης, Μ. (2006) *Εισαγωγή στα Σύγχρονα Κοινωνικά Κινήματα*. Αθήνα: Εκδόσεις Ατραπός, σελ. 294-295.

Φτώχεια και Κοινωνικός Αποκλεισμός (2004) επιμ. α' Πετμεζίδου Μ. & β' Παπαθεοδώρου Χ., Αθήνα: Εκδόσεις ΕΞΑΝΤΑΣ, σελ. 228-231.

Διαδικτυακές Πηγές

- http://www.epeksa.gr/assets/variousFiles/photo_3Kondiadis.pdf
- (Δημουλάς, Κ., Μπαμπανέλου, Δ., Τσιόλης, Π.. *Από την κοινωνική ευπάθεια στον κοινωνικό αποκλεισμό*, ΙΝΕ Ινστιτούτο ΓΕΣΕΕ, ΑΔΕΔΥ, σελ.24., στο (http://www.inegsee.gr/sitefiles/studies/MELETH_16.pdf) ημερ.ανακτ. 4-02-2013.)
- <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2011:258:0006:0009:EL:PDF>
- <http://www.in2life.gr/everyday/modernlife/articles/272920/article.aspx?singlepage=1>
- http://europa.eu/legislation_summaries/justice_freedom_security/free_movement_of_persons_asylum_immigration/index_el.htm
- <https://ec.europa.eu/eures/main.jsp?countryId=&accessing=0&content=1&restrictions=0&step=0&acro=free&lang=el>
- <https://ec.europa.eu/eures/main.jsp?acro=free&lang=el&countryId=CH&fromCountryId=RO&accessing=0&content=1&restrictions=1&step=2>
- <http://euractiv.gr/koinoniki-eyropi/ee-yper-tis-xorigisis-kondyilion-apo-tis-mkostoys-roma>
- <http://www.protagon.gr/?i=protagon.el.kosmos&id=3325>
- <http://www.protagon.gr/?i=protagon.el.article&id=3325>
- www.greekhelsinki.gr/bhr/greek/articles_2002/rep_25_02_...
- *Εγχειρίδιο σχετικά με την ευρωπαϊκή νομοθεσία κατά των διακρίσεων*, 2010 σελ.105, http://www.echr.coe.int/NR/rdonlyres/5B9B1CA5-B1CE-41CF-89A1-148ADC8BB680/0/ELL_FRA_CASE_LAW_HANDBOOK.pdf) ημερ.ανακτ. 4-02-2013.
- *Κοινωνική Ένταξη και Ψυχική Υγεία*, 2010. σελ. 10 – 12 <http://www.rcpsych.ac.uk/files/samplechapter/socialinclusionsc.pdf> ημερ.ανακτ. 4-02-2013.
- <http://www.exandasdocumentaries.com/documentaries/chronologically/2010-2011/163-without-homeland>

Παράρτημα 1.

Οδηγός Συνέντευξης

Παρουσίαση του θέματος της έρευνας:

«Κοινωνική Πολιτική για τους Ρομά στην Τοπική Αυτοδιοίκηση με πεδίο μελέτης το Ια.Κ. Νέας Σμύρνης του δήμου Λαρισαίων».

Συστάσεις

Παρουσίαση του ερωτώμενου, της ιδιότητάς του και της επιστημονικής του κατάρτισης

Η θέση και ο ρόλος του στον φορέα εργασίας

Παρουσίαση της Δομής και των Δράσεών της

- Σκοπός και στόχοι του ΙΑΚ;
- Χρόνος λειτουργίας του Ια.Κ.
- Νομικό πλαίσιο που διέπει τα ΙΑΚ
- Οργανόγραμμα βάσει του Νόμου ίδρυσης
- Δικτύωση με άλλες υπηρεσίες
- Δυνατότητα λειτουργίας του Ια.Κ. ως υπηρεσία Μιας Στάσης (one stop shop).
- Υλικοτεχνική υποδομή και πληροφοριακό σύστημα της δομής
- Καινοτομίες και νέα συστήματα
- Εξέλιξη του ΙΑΚ σε Κέντρο Στήριξης Ρομά & Ευπαθών Ομάδων

Αποτελεσματικότητα – Λειτουργικότητα Δομής

Σε σχέση με:

- την Γραφειοκρατία ,
- τις κτηριακές εγκαταστάσεις,
- τη διαφθορά,
- την επάρκεια προσωπικού

Ομάδα στόχου και χαρακτηριστικά των Ρομά

- Προϋποθέσεις και προαπαιτούμενα των ωφελουμένων
- Στερεότυπα - Ρατσισμός
- Παραδείγματα

Προσωπικό και Εκπαίδευση

- Ανθρώπινο δυναμικό του Ια.Κ. Νέας Σμύρνης
- Ειδικότητες του Προσωπικού

- Σχέση εργασίας των εργαζόμενων του Ια.Κ.
- Ωράριο λειτουργίας του Ια.Κ.
- Κατάρτιση & εκπαίδευση των εργαζομένων
- Εργασιακό περιβάλλον
- Προτάσεις βελτίωσης για την υπηρεσία

Οφέλη για τον Πολίτη

- Συμβουλευτική υποστήριξη
- Υγεία
- Εκπαίδευση
- Προώθηση στην απασχόληση
- Δημιουργική απασχόληση
- Κοινωνική αλληλεγγύη

Συνθήκες στέγασης - διαβίωσης

Παράρτημα 2.

Συνέντευξη Νο 1.

Αντιδήμαρχος Κοινωνικής Πολιτικής Δήμου Λαρισαίων

Ημερομηνία	Τόπος	Διάρκεια
05/11/2014	Δημαρχείο Λάρισας	42 λεπτά της ώρας

I- Καλημέρα, είμαι η Ιωάννα Ιωνά, είμαι μεταπτυχιακή φοιτήτρια στο Πανεπιστήμιο Αιγαίου. Κάνω την Διπλωματική μου εργασία με θέμα: «Κοινωνική Πολιτική για τους Ρομά στην Τοπική Αυτοδιοίκηση και πεδίο έρευνας έχουμε το Ιατροκοινωνικό Κέντρο του Δήμου Λαρισαίων». Αντιδήμαρχε, γνωρίζω, ότι έχετε πολύ λίγο χρονικό διάστημα, που αναλάβατε την Αντιδημαρχία Κοινωνικής πολιτικής του Δήμου Λαρισαίων ...

Δ- ...Δύο μήνες..

I- ... ναι, επίσης γνωρίζω, ότι η κατάρτισή σας σε σπουδές και η προηγούμενή σας ενασχόληση είναι άμεση με την Κοινωνική Πολιτική... θα ήθελα να μου πείτε περισσότερα πράγματα για σας και πως έχετε δει, σ' αυτό το λίγο χρονικό διάστημα που είστε Αντιδήμαρχος Κοινωνικής Πολιτικής το κομμάτι της Κοινωνικής πολιτικής στην Τοπική Αυτοδιοίκηση.

Δ- Κατ' αρχήν ως προς την κατάρτισή μου.. έτσι; ...είμαι απόφοιτος Φιλολογίας και Νομικής, οι Μεταπτυχιακές μου σπουδές είναι στην Οργάνωση και Διοίκηση στην Εκπαίδευση και στον Κοινωνικό σχεδιασμό και αυτήν την στιγμή κάνω Διδακτορική Διατριβή πάνω στην Εκπαίδευση Ενηλίκων Ευάλωτων Κοινωνικών ομάδων. Η ενασχόλησή μου είναι ...τα τελευταία είκοσι χρόνια στα πλαίσια του ΚΕΘΕΑ. ως Υπεύθυνος εκπαίδευσης, δεκαπέντε κοντά χρόνια, του ΚΕΘΕΑ - ΕΞΟΔΟΣ Υπεύθυνος του Εναλλακτικού Σχολείου Ενηλίκων του ΚΕΘΕΑ και Υπεύθυνος επίσης για την πρότυπη εκπαιδευτική δομή στο σχολείο της Κασσαβέτειας, που αναφερόταν στους Ανήλικους παραβάτες. Ακριβώς λόγω αυτής της ενασχόλησης, είχα κι ένα μεγάλο κομμάτι, που είχε να κάνει με την Συμβουλευτική Ευάλωτων Κοινωνικών ομάδων και με υποστήριξη Δομών Επαγγελματικής κατάρτισης, κάναμε το πρώτο ΙΕΚ στην θεραπευτική κοινότητα, πριν από μια πενταετία.

Λόγω ακριβώς των σπουδών έχω ασχοληθεί με τις Ευάλωτες Κοινωνικές ομάδες και ως Λειτουργός δομών, αλλά και ως Εκπαιδευτής Εκπαιδευτών, ιδιαίτερα στο κομμάτι των Ρομά , για το οποίο είναι και η συνέντευξη, ξέρουμε, ότι είναι ένα ξεχωριστό κεφάλαιο της εκπαίδευσης Ευάλωτων Κοινωνικών ομάδων και έχω... και ήμουν εκπαιδευτής εκπαιδευτών για το συγκεκριμένο κομμάτι σε πέντε προγράμματα του ΙΔΕΚΕ του Υπουργείου Παιδείας. Αυτό είναι το κομμάτι, ως προς την Επαγγελματική μου ενασχόληση.

Τώρα τι είναι αυτό, που συναντήσαμε αυτούς τους δύο μήνες... συναντήσαμε πράγματα, που δεν έχουν καμία σχέση με τα βιβλία. Επί της ουσίας το σημαντικότερο θέμα έχει να κάνει με την μη δικτύωση των Υπηρεσιών , η κατάσταση που παραλάβαμε , είχε να κάνει με το κομμάτι της Κοινωνικής Πολιτικής, για το οποίο ήταν υπεύθυνοι δύο Αντιδήμαρχοι, ένας υπεύθυνος Κοινωνικής Πολιτικής και ένας υπεύθυνος Πρόνοιας, ένας διαχωρισμός βέβαια που δεν είναι δόκιμος. Παράλληλα υπήρχε κι ένα κομμάτι μιας Δημοτικής Επιχείρησης που αφορούσε σε θέματα Κοινωνικής Πολιτικής η ΔΙΚΕΛ , όπου ο Πρόεδρος απ' το Δημοτικό Συμβούλιο λειτουργούσε αυτόνομα.. Ασχολούνταν με τα Ευρωπαϊκά προγράμματα του Δήμου και η πολιτική ασκούνταν ανεξάρτητα από τις αντίστοιχες πολιτικές, που ασκούσαν οι Αντιδήμαρχοι. . Κι όλα αυτά στα πλαίσια ενός οργανογράμματος , όπου υπήρχαν δύο Διευθύνσεις, όπου επίσης , η μία Διεύθυνση λειτουργούσε ανεξάρτητα από την άλλη. Το πρώτο επομένως, το οποίον είχαμε να δούμε , είχε να κάνει με την δικτύωση των δομών...

I-Υπήρχε τα προηγούμενα χρόνια καθαρή Αντιδημαρχία Κοινωνικής Πολιτικής ή η Αντιδημαρχία αυτή συνοδευόταν κι από άλλες δράσεις του Δήμου εκτός από την Κοινωνικής Πολιτική ;

Δ- Υπήρχε Αντιδημαρχία Πρόνοιας που ήταν καθαρά για θέματα Κοινωνικής Πολιτικής και υπήρχε και μια Αντιδημαρχία που λεγόταν Κοινωνικών Πολιτικών Πολιτισμού και Νεολαίας που αφορούσε επίσης στην Κοινωνική Πολιτική.

I- Άρα μιλάμε ότι με την καινούρια Δημοτική Αρχή υπάρχει καθαρή Αντιδημαρχία Κοινωνικής Πολιτικής.

Δ- Καθαρή Αντιδημαρχία Κοινωνικής Πολιτικής όπου υπάγονται και οι δυο Διευθύνσεις τουλάχιστον ως προς το κομμάτι των Κοινωνικών Δομών και βέβαια μέσα ακριβώς από την Αντιδημαρχία υπάρχει και ένας συντονισμός και με την ΔΙΚΕΛ, την επιχείρηση που λέγαμε πριν και όπου επί της ουσίας ο Αντιδήμαρχος έχει την Πολιτική

ευθύνη της λειτουργίας της επιχείρησης. Αυτό καταλαβαίνεται ότι ενοποιεί τα πράγματα και δίνει τις προϋποθέσεις εκείνες για τον συντονισμό τουλάχιστον των Δομών του Δήμου.

I- Ποιες είναι οι Δομές σήμερα στον Δήμο Λαρισαίων, που ασκούν και εφαρμόζουν Κοινωνική Πολιτική ; Ποιες Δομές Λειτουργούν σήμερα;

Δ- Δομές. Στη μια Διεύθυνση που αφορά στον Πολιτισμό Νεολαία και Κοινωνική Πολιτική, αυτός είναι ο τίτλος της, έχουμε τους Παιδικούς Σταθμούς, που είναι από μόνες τους ένα τεράστιο κεφάλαιο και 25 παιδικούς σταθμούς για την ακρίβεια...και επίσης τον Ξενώνα Κακοποιημένων Γυναικών το οποίο είναι μια συνεργασία με την Γενική Γραμματεία Ισότητας. Από την Διεύθυνση Πρόνοιας έχουμε το κομμάτι των επιδομάτων της Πρόνοιας το οποίο αφορά βέβαια ολόκληρο το Νομό, είναι μια κληρονομιά από την παλιά Νομαρχία, Έχουμε τις Δομές κατά της φτώχιας που είναι ένα πρόγραμμα σε συνεργασία με μια ΜΚΟ της περιοχής που περιλαμβάνει Το Κοινωνικό Παντοπωλείο, το Κοινωνικό Φαρμακείο, Το Κοινωνικό Συσσίτιο, Τον Κοινωνικό λαχανόκηπο και την Τράπεζα Χρόνου και από κει και πέρα έχουμε ένα μεγάλο κομμάτι το οποίο αφορά Παρεμβάσεις σε συγκεκριμένους πληθυσμούς το οποίο ασκείται και μέσω της ΔΙΚΕΛ που είναι ακριβώς το Ιατροκοινωνικό Κέντρο. Υπάρχει ένα όλο κι όλο στην Πόλη Κέντρο Δημιουργικής Απασχόλησης για Παιδιά προσχολικής και σχολικής ηλικίας σε μια συνοικία της Πόλης,. Δύο προγράμματα Βοήθειας στο Σπίτι, ένα η κληρονομιά του παλιού Δήμου Λαρισαίων και ένα από το Δήμο Γιάννουλης - Φαλάνης που κάποια στιγμή ενώθηκε με τον Δήμο (Λαρισαίων) και βέβαια εκεί υπάρχει και ένα πρόγραμμα ένας ακόμα Παιδικός Σταθμός ο οποίος λειτουργεί καθαρά μέσω Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων. Αυτό είναι εν πολλύς το οργανόγραμμα, να το πω έτσι.

I- Οι Δομές που αναφέρατε ουσιαστικά σε ποιους πολίτες απευθύνονται, ποιι μπορούμε να πούμε, ότι είναι οι ωφελούμενοι των Δομών Κοινωνικής Πολιτικής του Δήμου Λαρισαίων ;

Δ- Κανονικά θα έπρεπε να είναι όλοι και με έναν τρόπο οι ωφελούμενοι θα μπορούσαν να είναι όλοι. Τι εννοώ , είναι προφανές ότι οι Δομές κατά της φτώχιας απευθύνονται κατ' αρχήν σε ανθρώπους , που είναι άποροι, οπότε αντιλαμβανόμαστε βέβαια ότι απευθύνονται και σε ανθρώπους που είναι άνεργοι και όφειλε να είναι και σε ευάλωτες κοινωνικές ομάδες οι οποίες μέχρι τώρα αποκλείονταν, είναι πολύ χαρακτηριστικό ότι στο Κοινωνικό Παντοπωλείο μέχρι τώρα υπήρχε απαγορευτικό για

τη συμμετοχή τους και στην ομάδα των Ρομά και των στους Μετανάστες. Από κει και πέρα καταλαβαίνουμε ότι και οι υπόλοιπες Δομές, δηλαδή οι Παιδικοί Σταθμοί απευθύνονται στην εργαζόμενη μητέρα αλλά και στην άνεργη μητέρα η οποία ψάχνει να βρει μια εργασία οπότε της λύνονται πάρα πολλά προβλήματα με τη λειτουργία ενός παιδικού σταθμού που έχει μια σοβαρή λειτουργία, ο ξενώνας κακοποιημένων γυναικών αναφέρεται σε οικογενειακά προβλήματα κι ότι αυτό συνεπάγεται, γενικά εγώ θα έλεγα ότι όλες οι Δομές με έναν τρόπο απευθύνονται σε ένα κομμάτι του πληθυσμού και μερικές φορές και σε περισσότερα συγχρόνως, υποτίθεται ότι είναι να λύσουν θέματα, υποτίθεται πάντα, που έχει ένας άνθρωπος στην οικογένεια του, που έχει να κάνει δηλαδή με μια οικογένεια, που έχει να κάνει με έναν εξαρτημένο, που έχει να κάνει με έναν άστεγο, με έναν άπορο, με έναν Ρομά, με έναν μετανάστη, επί της ουσίας όμως θα έλεγα ότι είμαστε ακόμη πολύ μακριά από μια λογική δικτύωσης των υπηρεσιών, σύνδεσης με άλλες υπηρεσίες οι οποίες μπορούν να κάνουν μια πιο ειδικευμένη παρέμβαση και θα έλεγα ακόμη και σε ένα άλλο επίπεδο κουλτούρας και φιλοσοφίας ως προς την διαφοροποίηση ανάμεσα σε αυτό που λέγεται αλληλεγγύη και σ' αυτό που λέγεται φιλανθρωπία.

I- Μιλήσατε για τη δικτύωση, αν και θα ήθελα να πάμε λίγο αργότερα σ' αυτό το κομμάτι, το θέμα είναι αν οι ίδιες οι Δομές είναι δικτυωμένες μεταξύ τους, πέραν των άλλων θεσμικών φορέων της Πολιτείας.

Δ- Δικτυωμένες οι Υπηρεσίες όχι δεν ήταν, και δε ν ήταν ακριβώς λόγω της πολυδιάσπασης της Διοικητικής που υπήρχε και λόγω επίσης και μιας αντίληψης οριοθέτησης του χώρου της κάθε Δομής που αυτό δεν επέτρεπε πολλές φορές την συνεργασία τους, και αναφέρομαι πολύ συγκεκριμένα, ας πούμε στην λειτουργία ενός παιδικού σταθμού που θα χρειαζόταν έναν κοινωνικό λειτουργό σε μια άλλη υπηρεσία δεν θεωρούνταν αυτονόητο ότι ανά πάσα στιγμή θα ήταν δίπλα. Προέκυψε ένα θέμα ακριβώς πριν από μια βδομάδα όπου το Ιατροκοινωνικό Κέντρο του Δήμου Λαρισαίων αναζητούσε φάρμακα τα οποία είχε το Κοινωνικό Φαρμακείο του Δήμου Λαρισαίων όπου δεν ήταν αυτονόητη η συνεργασία ανάμεσα στις δυο Δομές, αυτό είναι ζητούμενο όπως καταλαβαίνεται και έχουμε και πολύ δρόμο μπροστά μας.

I- Θα θελα να ρωτήσω κάτι το οποίο δεν το γνωρίζω, όταν λέμε Κοινωνική Πολιτική στην Τοπική Αυτοδιοίκηση, υπάρχουν οι Δομές που αναφέραμε, που λειτουργούν αρκετά χρόνια υπάρχουν καινούργιες και άλλες που σβήνουν. Σε

επίπεδο Περιφέρειας ,Υπουργείου και Γενικής Γραμματείας υπάρχουν άλλες ξεχωριστές Δομές, που ασκούν Κοινωνική Πολιτική ;

Δ- Με έναν τρόπο Κοινωνική Πολιτική ασκούν πάρα πολλοί Οργανισμοί και σε πολλά πλαίσια, είμαστε σε μια Πόλη όπου Κοινωνική Πολιτική προφανώς ασκεί το ΚΕΘΕΑ για τους εξαρτημένους, Κοινωνική Πολιτική ασκεί ο ΟΚΑΝΑ με τα αντίστοιχα προγράμματα του ή το Κέντρο Πρόληψης το οποίο έχει μια πολύ σημαντική παρέμβαση σε θέματα αγωγής υγείας και στα σχολεία και όχι μόνο. Με έναν τρόπο Κοινωνική Πολιτική ασκούν όλοι οι φορείς της Παιδείας της Πόλης ή Κοινωνική Πολιτική ασκεί ακόμα και η Περιφέρεια η οποία έχει πολύ μεγάλη ευθύνη.... , συμμετέχει σε κάποιες Δομές όπως το Κέντρο Πρόληψης που ανέφερα πριν και βέβαια παίζει έναν ρόλο σημαντικά υποστηρικτικό σε Δομές της Πόλης, ας μην ξεχνάμε ότι είναι και ένας από τους πιο σημαντικούς φορείς υλοποίησης Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων.... κι από ότι ξέρουμε ήμαστε σε μια εποχή που η έλλειψη πόρων της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, έχει οδηγήσει ....και όχι μόνον της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και γενικότερα θα έλεγα γενικότητα της Διοίκησης του Ελληνικού Κράτους, έχει οδηγήσει πάρα πολλές Δομές, πάρα πολλούς τομείς να τρέπονται σε τέτοιου είδους συνεργασίες και διαδικασίες υλοποίησης Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων , Σχεδιασμός κι ότι αυτό συνεπάγεται .

I- Οι χρηματοδοτήσεις των Δομών φαντάζομαι, από Δομή σε Δομή ποικίλουν, πως αξιολογείτε τον Τρόπο χρηματοδότησης των Δομών;

Δ- Εδώ θα θελα να είμαι απόλυτα ξεκάθαρος γιατί έχω και μια άποψη ως προς το τι σημαίνει χρηματοδότηση μιας Δομής. Οι Κοινωνικές Δομές οφείλουν να έχουν σταθερό και μόνιμο προσωπικό το οποίο εκπαιδεύεται καθημερινά και το οποίο... είναι πρόσωπο αναφοράς ως προς την Δομή και έχει Πρόσωπο ως προς τον πληθυσμό στον οποίο απευθύνεται και σε σχέση με τις υπόλοιπες υπηρεσίες με τις οποίες καλείται να συνεργαστεί. Δηλαδή οι Κοινωνικές Δομές να έχουν ημερομηνία λήξης , εξαρτώνται κάθε φορά , έστω κι αν είναι μια ανάγκη , είναι κατανοητό αυτό, αλλά δεν μπορεί να εξαρτώνται από χρηματοδοτήσεις που δεν ξέρεις αν θα έρθουν, ούτε μπορεί να υπάρχει διακοπή ανάμεσα στη μια περίοδο και την άλλη ανάλογα με το αν πληρώθηκε το προσωπικό ή δεν πληρώθηκε , οπότε αν μιλάμε για κοινωνική Δομή που έχει μια συγκεκριμένη ένταση που απευθύνεται σε συγκεκριμένο πληθυσμό και έχει μια συγκεκριμένη στρατηγική θα πρέπει να μιλάμε για μια δομή που έχει μια συνεχή λειτουργία , αδιατάραχτη λειτουργία που οι εργαζόμενοι ασχολούνται

αποκλειστικά και μόνο με τις υποχρεώσεις τους και τις ευθύνες τους και όχι με το αν χρηματοδοτήθηκε ή όχι, αυτά όφειλαν να είναι λυμένα. Αυτή τη στιγμή δεν είναι και αυτό καταλαβαίνεται διαμορφώνει ένα πλαίσιο αντί να λύνονται τα προβλήματα των ωφελουμένων να τρέχουμε να λύσουμε τα προβλήματα του προσωπικού το οποίο αντιλαμβανόμαστε ότι δεν μπορεί να κάνει τη δουλειά του μ' αυτόν τον τρόπο.

I- Τα τελευταία χρόνια μιλάμε για μια δυσμενή κατάσταση στη χώρα μας, η Οικονομική κρίση έχει αγγίξει πολλές ομάδες του πληθυσμού, ξεπερνάμε τον όρο ευάλωτες ομάδες πλέον με την έννοια της Ευρωπαϊκής Ένωσης, έτσι όπως ορίστηκε πριν το 2000. Ποιες άλλες ομάδες του Πληθυσμού απευθύνονται στις Κοινωνικές Δομές και ποια η στάση τους απέναντι στις Δομές; -Τις γνωρίζουν, τις απαξιώνουν, τις σέβονται ;

Δ- Μια Κοινωνική Κρίση που έχει και χαρακτηριστικά και Οικονομικής και Πολιτισμικής Κρίσης έχει ένα βασικό χαρακτηριστικό ότι ο πληθυσμός, τα μεσαία στρώματα όσο περνάει ο καιρός όλο και περισσότερο περιθωριοποιούνται κι αυτό αν θέλετε αφανίζει την έννοια των ευάλωτων κοινωνικών ομάδων γιατί τελικά ευάλωτες κοινωνικές ομάδες είναι όλοι. Αν λοιπόν περιθωριοποιούνται τα μεσαία στρώματα και πολίτες που μέχρι τώρα δεν είχαν τη δυνατότητα μιας άλλου είδους παρέμβασης από την πολιτεία καταλαβαίνεται τι γίνεται με ανθρώπους που έχουν χαμηλό μορφωτικό επίπεδο, οι οποίοι δεν έχουν την ίδια γνώση των Δομών, που δεν έχουν την ίδια πρόσβαση στις υπηρεσίες, οι οποίοι αντί να ψάχνουν.. θα πρέπει εσύ να ψάξεις να τους βρεις και να τους βοηθήσεις. Αντιλαμβανόμαστε λοιπόν ότι διαμορφώνεται ένα πλαίσιο που είναι πολύ δύσκολο. Αυτό σημαίνει ότι οι υπηρεσίες θα πρέπει να είναι κοντά στους Πολίτες και όχι οι ίδιοι να ψάχνουν να βρουν τις υπηρεσίες, μια προσπάθεια που κάνουμε ακριβώς σ' αυτή την κατεύθυνση είναι να υπάρχει επιτέλους και στο τμήμα μας ένας συμβουλευτικός σταθμός που θα αποτελεί μια κεντρική Πύλη εισόδου για όλες τις Δομές όχι μόνο του Δήμου της δικές μας αλλά και στις υπόλοιπες υπηρεσίες που υπάρχουν στην περιοχή μας, αυτό καταλαβαίνεται ότι θα διευκολύνει αμέσως έναν άνθρωπο ο οποίος ζητάει βοήθεια να ξέρει ότι υπάρχει μόνο ένα τηλέφωνο να ψάξει. Δεν θα χρειάζεται να τον στέλνουν από ένα γραφείο στο άλλο και αντιλαμβάνεστε ότι αυτό με έναν τρόπο θα μπορέσει να παίξει έναν ρόλο ανακουφιστικό σε ανθρώπους που έρχονται εδώ με όλα τους τα προβλήματα. Υπάρχουν οι θυμωμένοι είναι πάρα πολύ οργισμένοι αναζητούνε να βρουν ποιος είναι αυτός που φταίει για την κατάσταση στην οποία βρίσκονται και θα στο πω κι

αυτό, πολλές φορές ξεσπούν και στο προσωπικό. Δεν μπορεί η Κοινωνική Δομή να λειτουργεί όταν υπάρχει σύγκρουση ανάμεσα σ' αυτόν που έρχεται να ζητήσει βοήθεια και σ' αυτόν που καλείται να την παράσχει. Οπότε καταλαβαίνεται ότι πρέπει να διαμορφώσουμε εκείνους τους όρους που θα επιτρέψουν μια καλή συνεργασία.

I- Μέχρι σήμερα υπήρχε μια τέτοια Κεντρική Πύλη, όπου ο πολίτης που θα ερχόταν στον Δήμο, θα απευθύνονταν σε ένα γραφείο Συμβουλευτικής Υποστήριξης, για την πρώτη τουλάχιστον πληροφόρηση και κατεύθυνσή του;

Δ- Κάποια στιγμή διάβασα ένα προσπέκτους ότι υπήρχε. Χθες επισπεύτηκα τον Δήμο Συκεών – Νεάπολης και έμαθα ότι εκεί υπάρχουν τέσσερις τέτοιες Πύλες εισόδου – τέσσερις Συμβουλευτικοί Σταθμοί, εδώ στον Δήμο Λαρισαίων δεν υπήρχε κανένας. Ελπίζω σε πολύ λίγο χρονικό διάστημα σε δεκαπέντε είκοσι μέρες να έχουμε αυτό το τόσο αυτονόητο αυτή την Πύλη εισόδου στην οποία ο Πολίτης θα μπορεί να απευθυνθεί και να του γίνει εύκολη η ζωή από κει και πέρα.

I- Με τις συχνές αλλαγές που γίνονται στις ονομασίες των Δομών, στα κτήρια του Δήμου και των γραφείων, ακόμη και στις επιγραφές, είναι εύκολο να καταλάβει ο πολίτης, ότι είναι μια κοινωνική Δομή του Δήμου ;;

Δ- Όχι, και είναι χαρακτηριστικό ότι άνθρωποι που ασχολούνται πολλά χρόνια με την Κοινωνική Πολιτική και τις Κοινωνικές Δομές και τις Κοινωνικές Υπηρεσίες του Δήμου Λαρισαίων τις περισσότερες φορές δεν ξέρουν ποιες είναι οι Κοινωνικές Δομές. Είναι κάτι το οποίο το έχουμε εντοπίσει το έχουμε δει πάρα πολλές φορές. Νομίζω ότι χρειάζεται χρόνος, χρειάζεται χρόνος με μια σταθερή Πολιτική πάνω σ' αυτά τα θέματα, με συγκεκριμένα σημεία και πρόσωπα αναφοράς. Αυτό είναι το ένα κομμάτι και ένα δεύτερο έχει να κάνει με μια δουλειά και με το προσωπικό, να κατανοήσει ...αυτού του είδους τις κατευθύνσεις να υποστηριχθεί, χρειάζεται υποστήριξη χρειάζεται τον καλό λόγο και χρειάζεται επίσης και την αναγνώριση του έργου, γιατί κακά τα ψέματα σε μια τόσο δύσκολη κατάσταση, ας μην ξεχνάμε ότι τα αποτελέσματα μιας κρίσης τα αντιλαμβάνεται και το προσωπικό.

I- Να πάμε στο συγκεκριμένο κομμάτι της ερευνάς μας, στην συγκεκριμένη Δομή που μας ενδιαφέρει, το Ιατροκοινωνικό Κέντρο για τους Ρομά. Γνωρίζουμε ότι λειτουργεί από τον Ιούλιο του 2007, έχει αλλάξει και η ονομασία λέγεται Γραφείο Υποστήριξης Ρομά και Ευπαθών Ομάδων. Έτσι όπως το αξιολογήσατε μέχρι σήμερα και έχετε παρακολουθήσει το έργο του, κάντε μου ένα πρώτο σχόλιο.

Δ- Είναι πολύ σημαντική υπηρεσία, είναι μια πάρα πολύ σημαντική δομή, η οποία όμως έχει αξιοποιηθεί ελάχιστα. Είναι προσωπικό το οποίο κατά καιρούς έχει εκπαιδευτεί, αλλά επί της ουσίας δεν έχει καμία θέση στον χάρτη των δομών του δήμου. Ακόμα και σήμερα δηλαδή οι εργαζόμενοι αναρωτιούνται αν ανήκουν στο δήμο ή δεν ανήκουν... δεν είναι αυτό που λένε αυτόνομη λειτουργία, είναι στην ουσία μια λειτουργία η οποία είχε πολλά χαρακτηριστικά μοναξιάς, είναι το πρώτο πράγμα που εμφανίζουν και το οποίο λένε. Υπήρχαν θέματα τα οποία αγγίζουν τα όρια του αυτονόητου, τα οποία δεν λύνονταν εδώ και πάρα πολλά χρόνια, και δεν αναφέρομαι μόνο στη σχέση με το δήμο αλλά και στα προβλήματα από αυτή την προβληματική σχέση...εννοώ υπήρχαν ζητήματα τα οποία είχαν να κάνουν με το χώρο, ένας χώρος παντελώς ακατάλληλος...υπήρχαν θέματα τα οποία είχαν να κάνουν με τη σύνδεση με τις υπόλοιπες δομές, ανέφερα πριν την περίπτωση του κοινωνικού φαρμακείου, του γιατρού του κέντρου που δεν έβρισκε φάρμακα ενώ υπάρχει κοινωνικό φαρμακείο στο δήμο. Υπάρχουν προβλήματα που έχουν να κάνουν με τη χρηματοδότηση, είναι ένα ευρωπαϊκό πρόγραμμα, και κάθε χρόνο αντιμετωπίζουν τα ίδια προβλήματα...άλλες φορές δεν πληρώνεται το προσωπικό, άλλες φορές δεν εγκρίνεται το πρόγραμμα...είναι μια κατάσταση την οποία συνέχεια αντιμετωπίζουμε... και βέβαια εγώ θα έλεγα ότι όλα αυτά δεν μπορούν να διευκολύνουν σε καμία περίπτωση τη λειτουργία μιας δομής, η οποία έχει να αντιμετωπίσει ένα πολύ σημαντικό θέμα που έχει να κάνει με την επικοινωνία με ένα ντόπιο πληθυσμό που καλείται να την εμπιστευτεί, που καλείται να συνδεθεί μαζί τους, που καλείται να συνεργαστεί... όλα αυτά τα θέματα νομίζω ότι αποτελούσαν τροχοπέδη. Παρ όλα αυτά έχει γίνει μια δουλειά... είναι σημείο αναφοράς για τον τοπικό πληθυσμό σ ένα αρκετά μεγάλο βαθμό, παρόλα αυτά νομίζω χρειάζεται και μπορεί να γίνει κι ακόμα καλύτερη δουλειά.

Ι-Για την συγκεκριμένη ομάδα στόχου των Ρομά, οι οποίοι διαβιούν αρκετά χρόνια σε μόνιμες κατοικίες, σε μια συνοικία που μετράει σχεδόν 100 χρόνια, μιλάμε τρίτη - τέταρτη γενιά και οι οποίοι πρόσβαση στα σχολεία, δεν είναι σε μια απομονωμένη περιοχή ή έναν καταυλισμό έξω από την πόλη. Θέλω να μου πείτε δυο σκέψεις, για την καλύτερη ένταξή τους στις ευρύτερες κοινωνικές δομές του Δήμου, πλην του ιατροκοινωνικού κέντρου, πως θα μπορούσε, να ενημερωθεί ο πληθυσμός, ώστε ο πολίτης Ρομά να απευθύνεται ο ίδιος στο κοινωνικό φαρμακείο, στο κοινωνικό παντοπωλείο ή στις υπόλοιπες δομές;

Δ- Εντάξει, καταρχήν μιλάμε για ένα πληθυσμό που έχει προβλήματα τα οποία είναι και δυσεπίλυτα αλλά... και αν χρειαζόταν, αν καλούμασταν να τα λύσουμε από τη μια μέρα στην άλλη θα είχαμε και πάρα πολλά προβλήματα από την απουσία εμπιστοσύνης. Μιλάμε για ένα πληθυσμό που έχει συγκεκριμένη κουλτούρα... που έχει διαμορφώσει δικούς της όρους επιβίωσης και διαβίωσης, οπότε νομίζω ότι όποια παρέμβαση κατ αρχήν θα πρέπει να ξεκινήσει από το άλφα, δηλαδή από το κομμάτι της εμπιστοσύνης... να είναι πάρα πολύ ξεκάθαρο τι είδους παρέμβαση πάμε να κάνουμε. Εδώ και πάρα πολλά χρόνια αυτό το θέμα το οποίο εμφανίζουν είναι το θέμα του υπερπληθυσμού, πάρα πολλοί άνθρωποι στοιβαγμένοι σ έναν πολύ μικρό χώρο. Όποια προσπάθεια έχει γίνει μέχρι τώρα για την αποσυμφόρηση του συγκεκριμένου πληθυσμού έχει πέσει στο κενό για λόγους που είχαν να κάνουν είτε με την κακή οργάνωση της προσπάθειας... αλλά και με την δικιά τους αν θέλετε επιλογή να μη θέλουν να φύγουν από το συγκεκριμένο χώρο. Αυτό είναι ένα πράγμα το οποίο θα πρέπει κάποια στιγμή να καταπιαστούμε αλλά δε θα ήταν το πρώτο. Χρειάζεται πρώτα να επιτευχθούν και να κερδηθούν άλλα πράγματα. Τι θα μπορούσε να γίνει με το συγκεκριμένο πληθυσμό ή αν θέλετε ποια είναι η λογική με την οποία χρειάζεται να το προσεγγίσουμε; Κατ αρχήν να έχουν πρόσβαση στις υπόλοιπες δομές, κι επειδή είναι πάρα πολύ δύσκολο να έρχονται οι ίδιοι – δεν το θέλουν κιόλας- ...να έρχονται οι ίδιοι σ αυτές τις δομές, αντιμετωπίζουν πάρα πολλά προβλήματα και με τη γραφειοκρατία και με τους μηχανισμούς που καλούνται να συνεργαστούν... το ιατροκοινωνικό κέντρο μπορεί να αποτελέσει την πύλη, τη δικιά τους πύλη, την προσωπική πύλη για τις υπόλοιπες κοινωνικές δομές. Χρειάζεται λοιπόν να υπάρχει μια πολύ καλή συνεργασία του ιατροκοινωνικού κέντρου με τις υπόλοιπες δομές... να γνωρίζουν ποιες είναι αυτές οι δομές του δήμου κι όχι μόνο του δήμου, αλλά και τις υπόλοιπες... και μ έναν τρόπο πέρα απ' τη δική τους παρουσία εκεί να υπάρχουν εκπρόσωποι και απ τις υπόλοιπες δομές που σε συγκεκριμένες μέρες και ώρες θα μπορούν και θα βοηθούνε τον συγκεκριμένο πληθυσμό σε ότι γραφειοκρατικό ή άλλου είδους θέμα έχουν να αντιμετωπίσουν

I-Διαπιστώνω ότι θέλετε να δώσετε μια μορφή στο κοινωνικό κέντρο σαν «υπηρεσία μίας στάσης».

Δ- Ακριβώς, ναι... νομίζω ότι είναι από τα πιο βασικά πράγματα όταν έχεις να αντιμετωπίσεις μια ευάλωτη κοινωνική ομάδα, η οποία πολλές φορές λειτουργεί με όρους ...γκετοποιημένης κατάστασης... έτσι... χρειάζεται αυτό το πράγμα να το

σπάσουμε, χρειάζεται να τους επιτρέψουμε και να τους δώσουμε τη δυνατότητα αυτά τα θέματα να λύνονται πολύ πιο εύκολα... και βήμα - βήμα να τους βγάλουμε έξω ακόμα κι από τον καταυλισμό. Καταλαβαίνετε όμως ότι αυτό χρειάζεται πρώτον μια υπηρεσία μίας στάσης, όπου η υπηρεσίες έρχονται κοντά τους και δεν ψάχνουν αυτοί τις υπηρεσίες... Χρειάζεται να γίνει μια πολύ σημαντική παρέμβαση στα θέματα που έχουν να κάνουν με την αγωγή υγείας αλλά και με την εκπαίδευση... μια συνεργασία την οποία προσπαθούμε αυτή τη στιγμή να ισχυροποιήσουμε... και να οργανώσουμε. Επίσης έχει να κάνει με μια μελλοντική παρέμβαση του σχολείου δεύτερης ευκαιρίας με τη διαμόρφωση τμήματος στην περιοχή... που νομίζω θα δώσει τη δυνατότητα σε ανθρώπους οι οποίοι αυτή τη στιγμή είναι κοινωνικά και εκπαιδευτικά αποκλεισμένοι... να έχουν τη δυνατότητα πρόσβασης και σε εκπαιδευτικές υπηρεσίες, κοντά τους, στο χώρο τους – αυτό θα βοηθήσει και το γυναικείο πληθυσμό να συμμετέχει σ αυτό- και με στόχο όχι απλά να πάρουν ένα χαρτί που ούτως ή άλλως τους λείπει, ένα χαρτί γυμνασίου, για να μην πω ένα χαρτί δημοτικού... Αλλά νομίζω θα τους δώσει τη δυνατότητα επίσης και διεύρυνσης του δικού τους ορίζοντα με συζητήσεις που μπορούν να γίνουν... με τη δυνατότητα να αντιληφθούνε το τι γίνεται γύρω τους... να ενημερωθούνε, να προβληματιστούνε και νομίζω αυτό θα βοηθήσει πραγματικά σε μια διαφορετική δικιά τους τάση... στην οικογένειά τους, στον τρόπο που βλέπουνε τη ζωή, την κοινωνία, την πόλη...

I- Στην αρχή μιλήσαμε για το ποιοι ωφελούμενοι γενικότερα μπορούν να έχουν πρόσβαση στις δομές του δήμου. Για την συγκεκριμένα η ομάδα των Ρομά, μου έρχεται χαρακτηριστικά το παράδειγμα, ότι ενώ υπάρχει δημοτικός παιδικός σταθμός στην περιοχή της Νέας Σμύρνης, επειδή βασική προϋπόθεση είναι, ότι οι μητέρες πρέπει να είναι εργαζόμενες, οι περισσότερες τουλάχιστον που δεν έχουνε τυπική εργασία, με έγγραφα, δεν έχουν τη δυνατότητα, να αφήνουν τα παιδιά τους. Μπορούμε να άρουμε κάποιες προϋποθέσεις ειδικά για τη συγκεκριμένη ομάδα;

Δ- Νομίζω ότι ήδη ο όρος ότι θα πρέπει να είναι εργαζόμενη μια γυναίκα έχει αρθεί. Εννοώ ότι...

I- Είναι μια αλλαγή, η οποία έχει γίνει πρόσφατα γιατί πέρσι ,ας πούμε, δε μπορούσαν να το κάνουν αυτό.

Δ- Εννοώ ότι είναι μια αλλαγή που σταδιακά γίνεται σ όλο το δήμο κι όχι μόνο για τη συγκεκριμένη ομάδα. Η άνοδος της ανεργίας... και το ότι υπάρχει αυτή τη στιγμή ένα

πάρα πολύ σημαντικό ποσοστό και γυναικών που αυτή τη στιγμή ψάχνουν μια δουλειά και προφανώς ένας παιδικός σταθμός θα διευκόλυνε αυτή την λειτουργία, αντιλαμβάνεστε ότι θα ίσχυε και για τους ίδιους τους ρομά η ίδια κατάσταση. Βέβαια, αντιλαμβανόμαστε ότι υπάρχουν και πολύ συγκεκριμένες δυσκολίες και σε πολιτισμικό επίπεδο... το να στείλει ένας ρομά το παιδί του σ ένα παιδικό σταθμό και δεν είναι πάντα εύκολο. Υπάρχει αν θέλετε μια άλλου είδους τάση επάνω σ αυτό το κομμάτι... ας μην ξεχνάμε ότι ένας παιδικός σταθμός έχει συγκεκριμένους κανόνες... και αναφέρομαι σε κανόνες υγιεινής που δεν μπορεί να υπάρχει μια διαφορετική αντιμετώπιση των ανθρώπων που είναι στον καταυλισμό. Νομίζω ότι είναι βήματα τα οποία θα πρέπει να γίνουν και θα πρέπει να είναι και σταθερά... σταθερά, με διαμόρφωση σχέσεων εμπιστοσύνης και με κανόνες οι οποίοι όχι ότι θα είναι διαφορετικοί για τους ίδιους, αλλά κανόνες που θα έχει εξηγηθεί η χρησιμότητά τους, κι ότι αυτό σε καμία περίπτωση δεν θα έρθει σε σύγκρουση με τη δικιά τους κουλτούρα... την οποία οφείλουμε να την αποδεχόμαστε και να την σεβόμαστε

I- Όταν μιλάμε πλέον για ένταξη, μιλάμε και για αρμονική συμβίωση και άρση των διακρίσεων. Στο κομμάτι της εκπαίδευσης, για το οποίο μιλάμε τώρα, διαπιστώνεται ότι έχουμε δύο δημοτικά σχολεία, ένα γυμνάσιο, ένα λύκειο στην ίδια περιοχή, όπου πηγαίνουν παιδιά Ρομά, μη Ρομά και αλλοδαποί και δεν υπάρχουν διακρίσεις. Σ' αυτό το κομμάτι φαντάζομαι ότι δε θα μπορούσαμε να μιλάμε για ειδικά σχολεία για Ρομά ή παιδικό σταθμό μόνο για παιδιά Ρομά. Μιλάμε να συμμετέχουνε ισότιμα στις υπάρχουσες δομές.

Δ- Επειδή με έχει ταλανίσει πάρα πολλές φορές το συγκεκριμένο θέμα

I-H στάση σας στο θέμα γενικότερα ;

Δ- Και ως υπεύθυνο εκπαίδευσης ενός θεραπευτικού προγράμματος, όπου ο συντριπτικός αριθμός των ανθρώπων δεν είχαν ολοκληρώσει την εκπαιδευτική διαδικασία... όπου είχαμε ακριβώς το δίλλημα... αν στέλνεις το συγκεκριμένο πληθυσμό στα υπόλοιπα σχολεία ή φτιάχνεις ένα σχολείο μόνο γι αυτούς. Εδώ θα πρέπει να είμαστε πάρα πολύ προσεκτικοί, είναι πάρα πολύ εύκολο να βάζουμε ταμπέλες, είναι πάρα πολύ εύκολο το να δίνουμε απαντήσεις που ακούγονται καλά στα αυτιά...

I- Η πράξη όμως ;

Δ- Τα σχολεία... η μάλλον να το πω έτσι... η εκπαιδευτική διαδικασία οφείλει να προσαρμόζεται στον πληθυσμό στον οποίο απευθύνεται... τι θέλω να πω... είναι ένα

πράγμα να σκέφτεσαι ότι θέλω να διαχωρίσω την εκπαιδευτική διαδικασία και θέλω να έχω τάξεις και σχολεία που απευθύνονται σε ρομά και τάξεις και σχολεία που απευθύνονται στα άλλα τα παιδιά, για να μην έρχονται σε επαφή μαζί τους γιατί... τα ρομά με έναν τρόπο δεν μπορούν να έρχονται σε επαφή με τα υπόλοιπα γιατί δεν το θέλουν οι γονείς ας πούμε..... Κι είναι εντελώς διαφορετικό το να ξέρεις ότι θα πρέπει έναν πληθυσμό ο οποίος έχει πολύ συγκεκριμένα ελλείμματα, στο κομμάτι της παιδείας, της εκπαίδευσης, στον τρόπο με τον οποίο αντιλαμβάνεται τα πράγματα, τους κανόνες... Εκεί χρειάζεται να διαμορφώσεις μια πολιτική ένταξης... Τάξεις, δομές, που δε θα είναι απλά ξεχωριστές αλλά θα επιτρέπουν, ακριβώς επειδή θα είναι καλύτερα οργανωμένες, επειδή είναι πιο εξειδικευμένες... θα μπορέσουν να βοηθήσουν τους συγκεκριμένους ανθρώπους να καλύψουν το χαμένο έδαφος. Γιατί κακά τα ψέματα... είναι εξίσου κακό με ένα σχολείο που δε δέχεται τους ρομά, εξίσου κακό είναι κι ένα σχολείο το οποίο απλά διαιωνίζει την ανισότητα, όπου αντιμετωπίζονται όλα τα παιδιά με τον ίδιο τρόπο, γιατί αυτό κακά τα ψέματα διαιωνίζει και τη διάκριση. Οπότε αυτό πιστεύω είναι και στην εξειδικευμένη παρέμβαση, τα τμήματα ένταξης έχουν αυτή τη λογική... όπου υπάρχουν και όταν υπάρχουν και λειτουργούν καλά νομίζω ότι έχουν μια λογική όπου εμένα τουλάχιστον με εκφράζει... κι εδώ θα ήθελα να κάνω ένα σχόλιο... σε μια πόλη όπου υπάρχει μια συνοικία με ένα τέτοιο πληθυσμό ρομά επί σειρά ετών όλα τα σχολεία είχαν διαμορφώσει ένα πρωινό οράριο... ο μοναδικός χώρος όπου υπήρχε πρόβλημα και στις κτηριακές υποδομές ήταν η συγκεκριμένη συνοικία των ρομά. Εκεί που θα έπρεπε να έχουμε μια πολύ πιο οργανωμένη και πολύ πιο εξειδικευμένη... και θα έλεγα ολοκληρωμένη παρέμβαση, εκεί είχε αφηθεί στην τύχη του ο συγκεκριμένος πληθυσμός

I- Με ευθύνη...ποιών;

Δ- Νομίζω ότι... πολλά παίζουν... έχει να κάνει με την αδιαφορία, έχει να κάνει με τις τοπικές αρχές, έχει να κάνει με μια γενικότερη πολιτική... έχει να κάνει.... Εγώ δε θα ήθελα να μείνω μόνο στην αδιαφορία... έχει να κάνει με το φόβο και την άγνοια. Είναι ένας πληθυσμός πάρα πολύ δύσκολος, οπού όλες οι παρεμβάσεις που έχουν γίνει, οι περισσότερες παρεμβάσεις που έχουν γίνει γνωρίζουμε ότι έχουν αποτύχει, οπότε σ' αυτή την περίπτωση αντιμετωπίζεται και με μια λογική «πού να μπλέκουμε τώρα...». Επίσης θα πρέπει να ξεκαθαρίσω εδώ ότι πέρα από την ευθύνη των αρχών, πέρα από την ευθύνη των δημόσιων λειτουργών, πέρα από την ευθύνη οποιουδήποτε οργανώνει τέτοιου είδους παρέμβαση... κακά τα ψέματα θα πρέπει και ο πληθυσμός να αναλάβει

τις ευθύνες του. Χρειάζεται μια συνεργασία σημαντική με τους τοπικούς συλλόγους όπου κι αυτοί θα πρέπει κάποια στιγμή να παίξουν και το ρόλο τους... Γιατί κακά τα ψέματα αυτά απαιτούν μια συνεργασία και μια συνεργία που δε φτάνει μόνο η καλή διάθεση είτε της μίας είτε της άλλης πλευράς

I- Επανερχόμαστε στο κομμάτι της κοινωνικής πολιτικής για τους Ρομά στην τοπική αυτοδιοίκηση. Μόνο η δομή των ιατροκοινωνικών κέντρων υπάρχει, δεν υπάρχει κάποιος άλλος, κάποια άλλη εξειδικευμένη δομή για τους Ρομά. Με την γραμμή υποστήριξης Ρομά και άλλων ευπαθών ομάδων δίνεται και μια άλλη διάσταση, βεβαίως υπήρχε κι αυτή η διάσταση εκτός από το ιατρικό κομμάτι και το συμβουλευτικό, αλλά τώρα δίνεται και μια διάσταση της προώθησης στην απασχόληση, ένα δύσκολο κομμάτι. Δυο λόγια για την προώθηση στην απασχόληση, και θα ρωτήσω κάτι συγκεκριμένο, γιατί οι περισσότεροι νομίζουν, ότι θα βρουν μια δουλειά στο δήμο, τύπου καθαριότητα κλπ... το λέω γιατί αυτό έχουν στο μυαλό τους.

Δ- Η προώθηση στην απασχόληση πρέπει να έχει τρία πράγματα. Το ένα είναι ενημέρωση για το ποιες ευκαιρίες έχει κάποιος. Το δεύτερο, να υπάρχει ένα κομμάτι συμβουλευτικής ως προς το πώς μπορεί κάποιος να τις προσεγγίσει και το τρίτο και κυριότερο είναι να έχει τα προσόντα. Οπότε χρειάζεται μια δουλειά σε βάθος, δεν είναι εύκολα πράγματα αυτά... Γι' αυτό λέω ότι η εκπαίδευση είναι ένα κομμάτι και του επαγγελματικού προσανατολισμού και της συμβουλευτικής κακά τα ψέματα... Χρειάζεται λοιπόν μια υποστήριξη και σε ένα κομμάτι εκπαιδευτικό πέρα από της υγείας που αναφέραμε πριν και σε ένα επίπεδο ενημέρωσης για το τι ευκαιρίες μπορεί να έχει κάποιος... και σε καμία περίπτωση να μη σταθούμε σε μια λογική ευκαιριακής απασχόλησης σε θέσεις του δήμου. Οπότε αντιλαμβάνεστε έχει άλλου είδους χαρακτηριστικά και δεν έχει να κάνει με το ότι ένας άνθρωπος καλείται να αναπτύξει τα προσόντα του και κάποια στιγμή να βρει το δρόμο του. Είναι μια άλλου είδους λογική που ειδικά σ αυτή τη δύσκολη εποχή είναι δύσκολο να ασκηθεί... έτσι;... Οι ίσες ευκαιρίες για όλους, να το πω κι έτσι, χρειάζεται να γίνουν πράξη και στο συγκεκριμένο πληθυσμό δίνοντάς τους εφόδια, δίνοντας τους όπλα. Και όχι απλά διευκολύνοντάς τους στην πρόσβαση σε υπηρεσίες που σήμερα υπάρχουν κι αύριο δεν υπάρχουν.

I- Κλείνοντας θα ήθελα να μου πείτε δυο πράγματα για το ποιο είναι, ας πούμε, το προσωπικό σας στοίχημα; Ποιο είναι το όραμά σας εφόσον ήταν και προσωπική

σας επιλογή η Αντιδημαρχία κοινωνικής πολιτικής και είσαστε ο σωστός άνθρωπος, στη σωστή θέση, μία απ τις λίγες φορές που συμβαίνει αυτό.

Δ- Τα στερνά τιμούν τα πρώτα . (γέλια) .... εν πάσει περιπτώσει, όποιο αποτέλεσμα θα το δούμε μετά από κάποια χρόνια. Νομίζω ότι, τουλάχιστον για μένα αλλά και για την ομάδα των ανθρώπων με τους οποίους συνεργάζομαι – και δεν αναφέρομαι μόνο σε δημοτικούς συμβούλους, αναφέρομαι και σε επαγγελματίες της πόλης που έχουν τη δική τους διαδρομή σε δομές κλπ- νομίζω ότι το στοίχημα της ομάδας, δεν μπορεί να είναι προσωπικό στοίχημα αυτό και θα είναι και λάθος να τοποθετηθεί έτσι, είναι να μπορέσουμε να πούμε ότι μετά από κάποια χρόνια όχι απλά οι δομές του δήμου, αλλά και οι δομές που είναι έξω από το δήμο, οι δομές γενικότερα της πόλης, είναι προσβάσιμες σε όλους τους ανθρώπους της πόλης... τους έχουμε διευκολύνει τη διαδικασία και το κυριότερο, τις έχουμε κρατήσει ζωντανές... Επειδή πολλά λέγονται, είμαστε σε μια εποχή που πολλά λέγονται, πολλά συζητούνται, ο τρόπος με τον οποίο λειτουργούνε, εννοώ τα ευρωπαϊκά προγράμματα, τις ελαστικές σχέσεις εργασίας, όλο αυτό το δυσμενές περιβάλλον προσλήψεων, είναι ένα πολύ δυσμενές περιβάλλον για την άσκηση κοινωνικής πολιτικής... νομίζω ότι ένα βασικό πράγμα το οποίο πρέπει να πετύχουμε είναι να κρατήσουμε ανοιχτές τις δομές και όχι απλά να κρατήσουμε ανοιχτές τις δομές, αλλά να τις κρατήσουμε διασφαλίζοντας μια κουλτούρα... κι ένα πνεύμα αλληλεγγύης κι όχι φιλανθρωπίας, όχι γιατί είναι κακή η φιλανθρωπία, αλλά γιατί αυτό που χρειάζονται οι άνθρωποι σε μια δύσκολη στιγμή όπως η σημερινή είναι την αλληλεγγύη του διπλανού που δεν πρέπει να ξεχνάει ότι κάποια στιγμή μπορεί κι αυτός να έχει την ίδια ανάγκη, να βρεθεί κι ο ίδιος στην ίδια κατάσταση. Όσο λοιπόν ταράζουμε τις συνειδήσεις, όσο κρατήσουμε ανοιχτές τις δομές, όσο διασφαλίσουμε μια ολοκληρωμένη αντίληψη απέναντι στο τι κάνουμε και πώς το κάνουμε, νομίζω τόσο καλύτερα αποτελέσματα θα έχουμε

I- Ωραία, ευχαριστώ πάρα πολύ. Καλή συνέχεια!

Δ- Να είστε καλά!

Συνέντευξη Νο 2.

Αντιδήμαρχος Κοινωνικής Πολιτικής Δήμου Αγιάς

Ημερομηνία	Τόπος	Διάρκεια
02/11/2014	Δημαρχείο Αγιάς	63 λεπτά της ώρας

ΙΩΝΑ- Γεια σου, είμαι η Ιωάννα Ιωνά, κάνω την διπλωματική διατριβή μου πάνω στο θέμα της Κοινωνικής Πολιτικής, συγκεκριμένα για τους Ρομά, για τους τσιγγάνους στην Τοπική Αυτοδιοίκηση και θα ήθελα τις απόψεις σου σε κάποια ερωτήματα, που θα σου θέσω. Κατ' αρχάς θα ήθελα να συστηθείς, να μου πεις μερικά πράγματα για σένα. Όνομα, ιδιότητα και την θέση σου στον Δήμο Αγιάς, και ότι άλλο εσύ θεωρείς χρήσιμο. .

ΓΙΑΝΝΟΥΛΕΑ- Καλημέρα, ευχαριστώ για την ευκαιρία που μου δίνεται, να πω κάποια πράγματα για τον Δήμο Αγιάς και την Κοινωνική Πολιτική, την οποία από το 2011 υπηρετώ με την ιδιότητα της Αντιδημάρχου Αγιάς, με την ιδιότητα της Προέδρου του Νομικού Προσώπου Δημοσίου Δικαίου, το οποίο περιλαμβάνει το ΚΑΠΗ και τον Παιδικό Σταθμό. Και μετά τις τελευταίες εκλογές επίσης υπηρετώ στο Δήμο Αγιάς ως Αντιδήμαρχος, Τοπική Αντιδήμαρχος Αγιάς και με ευθύνη στην Κοινωνική Πολιτική του Δήμου Αγιάς.

Η Κοινωνική Πολιτική του Δήμου Αγιάς, μπορούμε να ξεκινήσουμε από αυτό, ότι αναπτύσσεται σε συγκεκριμένα κομμάτια. Ένα αρχικό κομμάτι είναι το «Βοήθεια στο Σπίτι», το οποίο μπορούμε να το αναλύσουμε αργότερα. Ένα επίσης μεγάλο κομμάτι είναι το Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου «Ηρακλείδης» στο οποίο περιλαμβάνονται η λειτουργία του Παιδικού Σταθμού και η λειτουργία του ΚΑΠΗ Αγιάς. Επίσης ένα κομμάτι το οποίο είμαι επιφορτισμένη με τις αρμοδιότητές του είναι ο τομέας γυναικών, οι οποίες δρουν και αναπτύσσουνε μια μεγάλη δράση στον Δήμο Αγιάς σε σχέση με τον εθελοντισμό και την υποστήριξη διαφόρων δράσεων που έχουν σχέση με την Κοινωνική Πολιτική στον Δήμο μας. Επίσης ένα άλλο κομμάτι είναι η Εκκλησία και η Μητρόπολη της Λάρισας, την συνεργασία την οποία είχαμε με τους Εφοπλιστές της Ελλάδας, προκειμένου να υποστηρίξουμε άπορες οικογένειες και την βοήθεια των συμπολιτών μας, σε ότι έχει να κάνει με ανάγκες σε τρόφιμα, μέσα από ειδικό πρόγραμμα που κάνανε οι Εφοπλιστές της Ελλάδας και η Μητρόπολη, στο οποίο

μετείχαμε ως Δήμος Αγιάς δημιουργώντας ένα Δίκτυο Διανομής Τροφίμων και επίσης τα Προγράμματα, που έχει εκτελέσει ο Δήμος Αγιάς σε σχέση με την Κοινωνική Πολιτική, προκειμένου να στηρίξει και να αναπτύξει περισσότερο το βιοτικό επίπεδο των πολιτών μας και προκειμένου να προάγει τις γνώσεις και τη μάθηση στον Δήμο μας είναι τα Προγράμματα Δια Βίου Μάθησης, τα οποία εκτελούνε διάφορες θεματικές ενότητες. Εκτελούνται στο Δήμο μας και συμπεριλαμβάνουν τομείς όπως η μάθηση ξένων γλωσσών, η εκπαίδευση στους ηλεκτρονικούς υπολογιστές. Υπάρχει μια σειρά από προγράμματα, όπως επίσης και η Δημιουργική Απασχόληση των Ομάδων, όπως είναι οι ομάδες γυναικών, με την εκπαίδευση τους σε Εικαστικές Τέχνες και επίσης ο Δήμος μας έχει υλοποιήσει αρκετά προγράμματα Τοπ.Σ.Α. (Τοπικά Σχέδια Απασχόλησης) τα οποία αναφέρονται σαν Τοπικά Σύμφωνα Απασχόλησης. Εκεί έχουμε υλοποιήσει γύρω στα 3-4 προγράμματα, τα οποία στόχο έχουν την τόνωση της επιχειρηματικότητας, τον απεγκλωβισμό των πολιτών μας και τη δυνατότητα, που τους δίνουν τα προγράμματα αυτά προκειμένου να προχωρήσουν στην ανεύρεση εργασίας και στον προσανατολισμό στο τι μπορεί ο καθένας και τι δυνατότητες έχει, προκειμένου να προχωρήσει στην εργασία. Επιπρόσθετα, ένα κομμάτι ακόμη, πολύ σημαντικό που αναπτύσσει ο δήμος στην Κοινωνική Πολιτική είναι μέσω των Συλλόγων Γυναικών, οι οποίες μέσα από τον εθελοντισμό τον οποίο καταθέτουν στην κοινωνία μας, μετέχουν σε διάφορες δράσεις του δήμου Αγιάς, υποστηρίζοντας τις Τοπικές μας Γιορτές, τις Τοπικές Πολιτιστικές Εκδηλώσεις, οι οποίες αναδεικνύουν τον τόπο μας, και μ' αυτόν τον τρόπο μπορούμε να συνδεθούμε με τις άλλες κοινωνίες των άλλων δήμων, αναδεικνύοντας και δημιουργώντας την επισκεψιμότητα στο Δήμο μας.

Ι- Να μου πεις δυο λόγια ξεχωριστά για την κάθε δομή, τι έχει πραγματοποιηθεί μέχρι σήμερα ; -Βασικά θα ήθελα να μου πεις από πότε τρέχουν τα προγράμματα, πόσο χρόνο έχετε καλύψει, αν από τότε που κηρύχτηκαν τα προγράμματα, για ποια πρωτίστως έχει ενδιαφερθεί ο Δήμος σας, ποια λειτουργούν μεγαλύτερο χρονικό διάστημα; Και μερικά λόγια για την κάθε δομή που τρέχει ο δήμος Αγιάς.

Γ- Μπορούμε να ξεκινήσουμε κατ' αρχήν από το «Βοήθεια στο Σπίτι». Είναι μια κοινωνική δομή η οποία έχει δημιουργηθεί εδώ και αρκετά χρόνια και είναι χρηματοδοτούμενο πρόγραμμα από την Ευρωπαϊκή Ένωση και η οποία ασχολείται κυρίως με τη διανομή τροφίμων σε ανθρώπους άπορους του δήμου μας, οι οποίοι έχουν την ανάγκη της υποστήριξης. Ασχολείται κυρίως με την περίθαλψη κατ' οίκον και την περιποίηση ανθρώπων οι οποίοι είναι μοναχικοί και οι οποίοι δεν μπορούν να

ανταπεξέλθουν στην καθημερινότητα, όπως επίσης ασχολείται με την Ιατροφαρμακευτική Περιθαλψη, τη δυνατότητα δηλαδή που δίνουνε στους άπορους ανθρώπους να τους περιθάλψουν ιατρικά.

I- Πόσοι είναι οι επωφελούμενοι περίπου από αυτό το πρόγραμμα;

Γ- Στο δήμο Αγιάς έχουμε αυτή τη στιγμή γύρω στα 60 άτομα.

I- Ο αριθμός του προσωπικού που δουλεύει στο «Βοήθεια στο Σπίτι»;

Γ- Γύρω στα 5 άτομα τα οποία κατά καιρούς μπορούν να χρησιμοποιηθούν επικουρικά και κάποια παιδιά, τα οποία βρίσκονται σε προγράμματα και μπορούν να βοηθήσουν στις ανάγκες του προγράμματος.

I- Τι ειδικότητες έχετε;

Γ- Είναι ψυχολόγοι, κοινωνιολόγοι, νοσηλευτές, άτομα τα οποία καλύπτουν ανάγκες υποχρεωτικής εκπαίδευσης και περιθαλψης των κατ' οίκον ωφελούμενων.

I - Περίπου πόσα χρόνια λειτουργεί το «βοήθεια στο σπίτι» ;

Γ- Από το 2002 και μετά, που ξεκίνησε το πρόγραμμα.

I - Είναι ίδιοι οι επωφελούμενοι από τότε που ξεκίνησε το «βοήθεια στο σπίτι» ή αλλάζουν στην πορεία;

Γ- Το θέμα των ωφελουμένων παρουσιάζει ένα πρόβλημα, δηλαδή εξ αρχής το υπουργείο να δει τους πραγματικά ωφελούμενους αυτούς που έχουν πραγματικά ανάγκη και να γίνει μια εκ νέου καταγραφή, γιατί τα δεδομένα έχουν αλλάξει και δεν έχει γίνει καμία ανανέωση στο πρόγραμμα σε σχέση με τις προϋποθέσεις με τις οποίες εντάσσεται κάποιος στο πρόγραμμα. Παρουσιάζονται δηλαδή στις προϋποθέσεις ένταξης του προγράμματος κάποια προβλήματα σε σχέση με την πραγματική ανάγκη την οποία μπορεί να έχουν οι άνθρωποι και η οποία μπορεί να μην εμφανίζεται στα δικαιολογητικά τους. Δηλαδή μπορεί να μην έχουν πραγματική ανάγκη αυτοί που εμφανίζουν δικαιολογητικά προκειμένου να είναι ωφελούμενοι. Δηλαδή θα πρέπει να μπουν κι άλλα κριτήρια... πιο πραγματικά.

I - Θεωρείτε ότι είναι απαραίτητη μια ανανέωση στο πρόγραμμα;

Γ- Ναι... και μία θεσμική αλλαγή σε αυτό, σε ότι έχει σχέση με τις προϋποθέσεις. Δηλαδή μπορεί να εμφανίζονται παράλληλα εισοδήματα σε έναν ωφελούμενο τα οποία δεν έχουν καταγραφεί και μπορεί να μη φαίνονται πουθενά. Οι τοπικές κοινωνίες όμως το γνωρίζουνε και η βοήθεια αυτή του προγράμματος μπορεί να μην είναι αξιοποιήσιμη στο συγκεκριμένο πρόσωπο. Ή κάποιος άλλος ωφελούμενος να έχει μεγαλύτερη ανάγκη και να χρειάζεται περισσότερα...

I - Η δεύτερη δομή που έχει ο δήμος;

Γ- Είναι το Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου το οποίο έχει δημιουργηθεί μετά τη συγκρότηση του Καλλικράτη και είναι ο Παιδικός Σταθμός και το ΚΑΠΗ. Αν ξεκινήσουμε από τον Παιδικό Σταθμό θα πούμε ότι στον Δήμο Αγιάς...

I - Μιλάμε για έναν παιδικό σταθμό για 9 χωριά;

Γ- Για 22 χωριά... Αυτό γίνεται γιατί αυτή τη στιγμή πέρα από τη γενικότερη οικονομική κρίση που υπάρχει, οι χρηματοδοτικές πηγές για τη λειτουργία ενός παιδικού σταθμού είναι μόνο για επιχορήγηση η οποία παίρνεται από το Δήμο Αγιάς, με αποτέλεσμα τα οικονομικά να είναι πάρα πολύ στενά και να μη μπορούμε να έχουμε τη δυνατότητα να αναπτύξουμε μεγαλύτερο δίκτυο δημιουργίας παιδικών σταθμών... κι εκείνο το οποίο έχει κάνει ο Δήμος Αγιάς είναι να μπορέσει να λειτουργήσει και να εκμεταλλευτεί ένα πρόγραμμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το οποίο χρηματοδοτεί βάσει συγκεκριμένων προϋποθέσεων οικογένειες και παιδιά τα οποία κάτω από συγκεκριμένες προϋποθέσεις εντάσσονται στο πρόγραμμα και χρηματοδοτούνται. Αυτό είναι μια γενναία χρηματοδότηση, είναι γύρω στις 2.000€ για το κάθε παιδί, το οποίο επιδοτείται για να μετέχει στον παιδικό σταθμό.

I - Επιδοτείται από το ΕΣΠΑ;

Γ- Ναι. Ο γονιός απαλλάσσεται των τροφείων κι αυτό είναι μια καλή χρηματοδότηση, για τη δομή του παιδικού σταθμού σε ότι αφορά και τα λειτουργικά του έξοδα και σε ότι αφορά και τις δράσεις τις οποίες αναπτύσσει. Διότι δεν υπήρχε καμία άλλη πηγή χρηματοδότησης πέρα από την πολύ περιορισμένη χρηματοδότηση του Δήμου.

I - Οι ανάγκες των υπόλοιπων παιδιών καλύπτεται από ιδιωτικούς παιδικούς σταθμούς;

Γ- Η αλήθεια είναι ότι στον Δήμο Αγιάς, λόγω του γεωγραφικού ανάγλυφου, που παρουσιάζει και λόγω της μεγάλης έκτασης, την οποία έχει ανά δημοτική ενότητα, ή πιθανόν ανά δύο δημοτικές ενότητες, θα μπορούσε να δημιουργηθεί άλλος ένας παιδικός σταθμός. Κάτι που έχουμε επιχειρήσει και είναι σε εξέλιξη ο έλεγχος και η δυνατότητα, η οποία μπορεί να υπάρξει, προκειμένου να δημιουργηθεί ένας άλλος παιδικός σταθμός. Αυτό αυτόματα θα άνοιγε τη δυνατότητα στις μητέρες να μούνε στην αγορά εργασίας, να ψάξουνε για ένα εισόδημα το οποίο αυτή τη στιγμή το στερούνται διότι είναι αναγκασμένες να μένουν στο σπίτι για την φροντίδα των παιδιών. Δηλαδή η αλυσίδα που μπορεί να δημιουργηθεί είναι αυτή: ότι με τη

δημιουργία παιδικού σταθμού, ανοίχτηκε η αγορά εργασίας και η δυνατότητα εύρεσης εργασίας για μία μητέρα, το οποίο αυτή τη στιγμή είναι περιορισμένο.

I - Για τον υπάρχοντα παιδικό σταθμό που λειτουργείτε, υπάρχουν συγκεκριμένα κριτήρια οικονομικά - κοινωνικά για τις επωφελούμενες μητέρες, που μπορούν να απευθυνθούν στον Δημοτικό Παιδικό Σταθμό; Ποια είναι τα κριτήρια για να έρθει ένα παιδάκι στον Δημοτικό Παιδικό Σταθμό;

Γ- Το βασικό κριτήριο είναι να εργάζεται η μητέρα, το οποίο είναι πολύ βασικό. Με την κατάθεση της βεβαίωσης εργασίας, είναι το πιο δυνατό δικαιολογητικό για να εντάξει ένα παιδί στον Δημοτικό Παιδικό Σταθμό. Και γενικότερα υπάρχουν θέματα εισοδήματος και υπάρχουν και κάποια κοινωνικά θέματα, για παράδειγμα αν οι γονείς είναι εργάτες γης. Εκείνο το οποίο μπορούμε να πούμε για τον Δήμο Αγιάς είναι ότι με τη δυνατότητα της υλοποίησης του προγράμματος, δεν αφήνει κανένα παιδάκι και καμία οικογένεια η οποία επιθυμεί να εγγράψει το παιδί τους στον παιδικό σταθμό, διότι οι δυνατότητες οι οποίες παρέχει είναι αρκετά καλές και αρκετά μεγάλες, οπότε προσπαθούμε να καλύψουμε όλες τις ανάγκες.

I - Δηλαδή ποιες παροχές έχει ο Παιδικός Σταθμός; Έχει σίτιση;

Γ- Οι παροχές που έχει ο Παιδικός Σταθμός με την εγγραφή του παιδιού είναι ένα ωράριο στο οποίο τα παιδιά έχουν μια δημιουργική απασχόληση και είναι προσχολικής αγωγής, δηλαδή προετοιμάζονται για το στάδιο του σχολείου, μαθαίνουν αρκετά πράγματα μέσα από τις δράσεις οι οποίες αναπτύσσονται μέσα από τις γιορτές, τις εθνικές γιορτές, την προετοιμασία την οποία κάνουν για το σχολείο τους, έχει σίτιση, η οποία έχει πρωινό και μεσημεριανό, έχει δομές οι οποίες είναι άριστες σε ότι έχει να κάνει με τη διαβίωση και το βιοτικό επίπεδο των παιδιών.

I - Στεγάζεται στην Αγιά;

Γ- Ναι στεγάζεται μέσα στην πόλη, ένα πολύ ωραίο κτήριο το οποίο πρόσφατα, με τη δυνατότητα υλοποίησης του προγράμματος, ανακαινίστηκε.

I - Πόσα παιδάκια μπορεί να φιλοξενήσει;

Αυτή τη στιγμή φιλοξενεί 38 παιδάκια

I - Οι απασχολούμενοι πόσοι είναι;

Γ- Είναι, σύμφωνα με το νόμο, 2 άτομα ανά 25 παιδάκια τα οποία καλύπτονται και με επικουρικό προσωπικό, πέρα φυσικά από τη διευθύντρια και τη μόνιμη βρεφονηπιοκόμο.

I - Με σύμβαση έργου είναι οι υπάλληλοι;

Γ- Το επικουρικό προσωπικό το οποίο βοηθάει, είναι κυρίως μέσω προγραμμάτων που τρέχουν, ή μέσω συμβάσεων που κάνει με τον Δήμο.

I - Μιλώ για τα βασικά στελέχη του παιδικού σταθμού...

Γ- ...τα βασικά στελέχη είναι μόνιμα.

I - Η επόμενη δομή, που θα μας πεις λίγα λόγια είναι το ΚΑΠΗ ;

Γ- Ναι, το οποίο εντάσσεται κι αυτό στο Νομικό Πρόσωπο του Δημοσίου Δικαίου «Ηρακλείδης».

I - Μιλάμε για ένα ΚΑΠΗ για όλο το δήμο Αγιάς;

Γ- Ναι, ένα ΚΑΠΗ. Εκείνο το οποίο πρέπει να πούμε είναι οι προσπάθειες και στο ΚΑΠΗ να δημιουργηθεί δίκτυο σε ολόκληρο τον Δήμο, το οποίο επίσης είναι εξαιρετικά δύσκολο, λόγω των οικονομικών δυσχερειών. Στο ΚΑΠΗ του Δήμου Αγιάς τα ενεργά μέλη είναι περίπου 200 ενώ εγγεγραμμένα μέλη φαίνονται γύρω στα 800.

I - Δηλαδή ενδιαφέρονται οι ηλικιωμένοι για τη συμμετοχή τους στα ΚΑΠΗ...

Γ- Το ενδιαφέρον των ηλικιωμένων για τη συμμετοχή τους στο ΚΑΠΗ, τουλάχιστον για το δήμο Αγιάς είναι σε άμεση σύνδεση, όσον αφορά την ανάπτυξη ενεργειών και να δίνεται η δυνατότητα στους ηλικιωμένους να συμμετέχουν ενεργά. Ενωώ, να δίνεται η δυνατότητα στους ηλικιωμένους να ξεφεύγουν από την καθημερινότητα και να μπορέσουμε να τους δημιουργήσουμε την εικόνα και την πραγματική συμμετοχή τους μέσα σε πραγματικά γεγονότα. Ο Δήμος Αγιάς, ο οποίος χαρακτηρίζεται από τον έντονο τουριστικό χαρακτήρα του έδωσε τη δυνατότητα στους ηλικιωμένους να ενταχθούν σε ένα πρόγραμμα δικτύωσης με άλλα ΚΑΠΗ έτσι ώστε να δημιουργήσουν την επισκεψιμότητα στον τόπο μας, και την περιήγηση και την ανάδειξή του. Έτσι πρακτικά 400 άτομα από το ΚΑΠΗ του γειτονικού Δήμου Λάρισας επισκέφτηκαν τον Δήμο μας, σε ένα πρόγραμμα το οποίο εκτέλεσε το ΚΑΠΗ Αγιάς, δίνοντάς τους τη δυνατότητα να περιηγηθούν στα πολιτιστικά μνημεία μας και να μετέχουν στη δικτύωση αυτή, να τους υποδεχτούμε, να φύγουν από τον Δήμο μας με τις καλύτερες εντυπώσεις και να μπορέσουμε έτσι να δημιουργήσουμε μια δικτύωση μεταξύ των Δήμων.

I - Η δράση αυτή ήταν ενταγμένη σε κάποιο πρόγραμμα;

Γ- Όχι, ήταν πρωτοβουλία του Δήμου Αγιάς και του ΚΑΠΗ Αγιάς, η οποία επιλέχθηκε να υλοποιηθεί πιλοτικά έτσι ώστε να δούμε αν μπορεί να λειτουργήσει ως όφελος για τον ηλικιωμένο αλλά και του τόπου μας το οποίο επαναλαμβάνεται και σ αυτή τη θητεία μας.

I - Πόσο χρονικό διάστημα λειτουργεί το ΚΑΠΗ;

Γ- Το ΚΑΠΗ λειτουργεί αρκετά χρόνια, εδώ και 20 συγκεκριμένα. Έχει δημιουργηθεί από Δημαρχίας Αντώνη Σαρογιάννη και συνεχίζει μέχρι σήμερα.

I - Το κτήριο που φιλοξενεί το ΚΑΠΗ είναι του Δήμου;

Γ- Όχι, είναι μισθωμένο κτήριο του Γηροκομείου, το οποίο αυτή τη στιγμή καλύπτεται από το Νομικό Πρόσωπο «Ηρακλείδης».

I - Λειτουργεί μόνο πρωινά;

Γ- Λειτουργεί καθημερινά από 9.00-13.00 και το απόγευμα από τις 17.00-20.00 και Σάββατο μόνο πρωί. Επίσης άλλες δράσεις που έχουν αναπτυχθεί στο ΚΑΠΗ είναι θερινά μπάνια, τα οποία πλέον είναι από τις βασικές δράσεις οι οποίες δίνουν τη δυνατότητα στους ηλικιωμένους, λόγω του γήρατος και λόγω της αφαίρεσης του διπλώματος, να μετέχουν σε ένα θερινό πρόγραμμα μπάνιων τον Ιούλιο, 2 φορές τη βδομάδα, προσπαθώντας έτσι να προσεγγίσουν την παραλία.

I - Πρακτικά δηλαδή βάζετε κάποια λεωφορεία;

Γ- Ναι, όχι μόνο για τα μέλη του ΚΑΠΗ, αλλά και για περισσότερα μέλη και περισσότερο κόσμο και είναι δωρεάν. Έχει επιλεγεί δηλαδή ως κεντρική δράση, τα θερινά μπάνια. Γιατί κατά τη διάρκεια του χειμώνα αναπτύσσονται δράσεις οι οποίες μπορούν να διαφοροποιούν την καθημερινότητα των ηλικιωμένων.

I - Τι προσωπικό εργάζεται στα ΚΑΠΗ;

Γ- Είναι προσωπικό το οποίο υπάρχει μέσω προγραμμάτων όπως νοσηλευτές, φυσιοθεραπευτές. Υπάρχει ένας μόνιμος φυσιοθεραπευτής που παρέχει τις υπηρεσίες του, όπως επίσης και κάποια άτομα γενικών καθηκόντων ως πούμε όπως καθαριότητα, σερβίρισμα καφέ κλπ.

I - Είναι μόνιμο αυτό το προσωπικό;

Γ- Και μόνιμο και επικουρικό. Μιλάμε για δύο άτομα επικουρικό και ένα μόνιμο. Επίσης στον ίδιο χώρο στεγάζεται και το Γηροκομείο. Επιπρόσθετα το Γηροκομείο μοιράζει το συσσίτιο σε άπορους ανθρώπους και είναι πολύ σημαντικό για ανθρώπους που δεν έχουν τη δυνατότητα της μετακίνησης, της αυτοσυντήρησης και της περίθαλψης.

I - Ποια είναι η επόμενη δομή που πρέπει να αναλύσουμε;

Γ- Είναι ο ρόλος της Εκκλησίας και της Μητρόπολης μέσα στον Δήμο. Από το 2012, οι Εφοπλιστές Ελλάδος εκτελούνε μια πολύ μεγάλη και σημαντική δράση για να μπορέσουν οι άπορες και ευπαθείς ομάδες και όσοι έχουν παιδιά στα πανεπιστήμια και

στην εκπαίδευση γενικότερα που έχουν ανάγκη από οικονομική υποστήριξη, μέσω δικαιολογητικών και συνεργασίας της εκκλησίας και του Δήμου μοιράζονται προγράμματα. Έτσι λοιπόν κάθε μήνα γύρω στους 80 ωφελούμενους έχουν καθημερινά μερίδες φαγητού εδώ και 3 χρόνια, με πρωτοβουλία του και κοινή δράση του Δήμου Αγιάς με τους Προέδρους των γύρω κοινοτήτων.

I - Η προσφορά του προγράμματος απευθύνεται σε ηλικιωμένους;

Γ- Όχι μόνο, απευθύνεται και σε οικογένειες που έχουν παιδιά και λόγω του αυξημένου κόστους δε μπορούν να ανταπεξέλθουν, όπως επίσης και σε άτομα που έχουν γενικότερα πρόβλημα με το εισόδημά τους ή και την περίθαλψή τους. Ουσιαστικά παρέχει 2 φορές το μήνα πακέτο τροφίμων, έτοιμο, σε αυτές τις οικογένειες ή τα άτομα.

I - Και ρούχα, τρόφιμα, φάρμακα;

Γ- Θα το αναλύσουμε κι αυτό, αλλά το συγκεκριμένο πρόγραμμα αφορά μόνο γεύματα. Από κει κι έπειτα ο Δήμος Αγιάς θεώρησε ότι πρέπει να δημιουργήσει ένα Στέκι Αλληλεγγύης λόγω της έλλειψης του Κοινωνικού Παντοπωλείου προκειμένου να εξυπηρετήσει σε καθαρά εθελοντική βάση με άλλες οικογένειες. Έτσι δημιουργήθηκε το Κοινωνικό Στέκι Αλληλεγγύης του Δήμου Αγιάς, το οποίο σε συνεργασία με τον εθελοντισμό του Συλλόγου Γυναικών, γίνονταν και η συλλογή και η διανομή των τροφίμων. Εδώ ο Δήμος Αγιάς πρωτοστάτησε σε συνεργασία πάλι με το δίκτυο των Αντιδημάρχων που βρίσκονταν σε κάθε δημοτική ενότητα και σε συνεργασία με τους Προέδρους, με αποτέλεσμα να αποστέλλονται από τη μια άκρη ως την άλλη τρόφιμα τα οποία τα είχαν ανάγκη οι ωφελούμενοι οι οποίοι δεν εντάσσονταν σε κανένα από τα άλλα δυο προγράμματα. Αυτό τώρα έρχεται και παίρνει μια μορφή Κοινωνικού Παντοπωλείου και λειτουργούν με βάση τον Καλλικράτη, μέσα από συγκεκριμένο νόμο. Έτσι λοιπόν θα δημιουργήσουμε σαν Δήμος το δικό μας Κοινωνικό Παντοπωλείο, το οποίο πλέον θα λειτουργεί για κάθε ωφελούμενο.

I - Αυτή τη στιγμή λειτουργεί; Λειτουργούσε από παλιά;

Γ- Όχι, αυτή τη στιγμή δε λειτουργεί, παλιά λειτουργούσε ως Στέκι Αλληλεγγύης του Δήμου Αγιάς το οποίο ήταν καθαρά σε εθελοντική βάση. Το συγκεκριμένο εγχείρημα θα λειτουργήσει με τη μορφή χορηγιών το οποίο προβλέπεται και είναι ο καθαρός του χαρακτήρας αυτός. Από κει κι έπειτα το Κοινωνικό Παντοπωλείο που θα δημιουργηθεί, θα λειτουργήσει σε μια πιο καλή βάση, θέλω να πιστεύω, έτσι ώστε να εξυπηρετήσουμε τις ανάγκες των πολιτών που έχουν ανάγκη. Έχει δρομολογηθεί η υποδομή του, η στέγασή του, ήδη αυτή τη στιγμή υπάρχει μια πολύ καλή υποδομή στην οποία υπάρχει

ρουχισμός, τρόφιμα και προσπαθούμε να το στηρίξουμε ακόμα περισσότερο, με μεγαλύτερη και πιο σωστή υποδομή, για να υποστηριχτεί και η υποδομή της κάρτας ωφελούμενου, την καταγραφή των προϊόντων που θα εισέρχονται και θα εξέρχονται, το πόσες φορές κάθε ωφελούμενος θα εξυπηρετείται.

I - Λίγα λόγια για τις υπόλοιπες δομές;

Γ- Υπάρχουν οι Σύλλογοι Γυναικών, οι οποίες εμφανίζουν ένα πολύ μεγάλο εθελοντισμό και μια πολύ μεγάλη συμμετοχή σε όλα τα δρώμενα.

I - Οι σύλλογοι γυναικών με ποια μορφή είναι;

Γ- Οι Σύλλογοι Γυναικών στα τοπικά χωριά έχουν δημιουργηθεί....

I - ...πόσοι Σύλλογοι Γυναικών υπάρχουν δηλαδή, 22 όσα και τα χωριά;

Γ- Είναι κάποια χωριά, τα οποία έχουν «καθαρούς» συλλόγους γυναικών. Είναι όμως και κάποιες κοινότητες, οι οποίες έχουν δημιουργήσει Μορφωτικούς Συλλόγους, Πολιτιστικούς Συλλόγους, οι οποίοι εμπεριέχουν και τις γυναίκες που ασκούν Κοινωνική Πολιτική.

I - Οι Σύλλογοι αυτοί επιχορηγούνται με κάποιο τρόπο από τον Δήμο;

Γ- Αυτή τη στιγμή υποστηρίζονται μονάχα σε υποδομές και σε υλικά τα οποία χρειάζονται, προκειμένου να περατωθεί μια δράση την οποία έχουμε συναποφασίσει όλοι οι συνδιοργανωτές. Χρηματικά είναι αδύνατον να υποστηριχτούν αυτοί οι Σύλλογοι, αν και κατά τη δική μου άποψη οι Σύλλογοι οι οποίοι καταγεγραμμένα παρουσιάζουν μια σοβαρή δράση, πρέπει να μπορέσουν να υποστηριχτούν και οικονομικά.

I - Μπορείς να μου δώσεις ένα παράδειγμα ενός Συλλόγου που έχει κάνει κάποια παραγωγή προϊόντων, κάποια δράση σημαντική;

Γ- Υπάρχουν τέτοιοι Σύλλογοι, ένας τέτοιος Σύλλογος που έχει μεγάλη δράση είναι ο Μορφωτικός Σύλλογος Μεταξοχωρίου, όπου το Μεταξοχώρι είναι ένα παραδοσιακό χωριό, είναι ένας από τους 5 παραδοσιακούς οικισμούς του Δήμου μας. Είναι ένας Σύλλογος που αναλαμβάνει συχνά δράσεις οι οποίες αναδεικνύουν τον τόπο, με τοπικές γιορτές, με εθελοντικές δράσεις, με εκδηλώσεις κλπ.

I - Παράγουν κάποια προϊόντα;

Γ- Το Μεταξοχώρι παράγει κεράσι και η τοπική κοινωνία στηρίζεται στην παραγωγή κερασιού και γλυκού κερασιού. Την παραγωγή του γλυκού την έχει αναλάβει ο Σύλλογος γυναικών και γίνεται με παραδοσιακό τρόπο και πωλείται ως ενθύμιο στους επισκέπτες του χωριού κατά τη διάρκεια ιδίως της γιορτής κερασιού.

I - Εγώ θα ήθελα να καταλάβω τη διασύνδεση αυτών των Συλλόγων με το κομμάτι της υποστήριξης του Δήμου Αγιάς. Δηλαδή, από τη στιγμή που συστήνεται ένας Σύλλογος, ο Δήμος πως τον υποστηρίζει;

Γ- Ο Δήμος υποστηρίζει τους Συλλόγους αυτούς με τη μορφή της συνδιοργάνωσης εκδηλώσεων, με τη μορφή συμμετοχής στις δράσεις, π.χ. συμμετοχή σε ένα Ευρωπαϊκό πρόγραμμα, δίνοντας κατευθύνσεις, υποστηρίζοντάς τους τεχνικά με υποδομές, εξοπλισμό, στέγαση κ.λ.π.. Βέβαια η σχέση αυτή είναι αμφίδρομη, γιατί υπάρχουν Σύλλογοι οι οποίοι καταθέτουν τις προτάσεις στον Δήμο, ή ο Δήμος καταθέτει προτάσεις στους Συλλόγους.

I - Όπως διαπιστώνω, υπάρχει μεγάλο ενδιαφέρον από τις γυναίκες. Για να έχει κάθε χωριό κι ένα Σύλλογο σημαίνει ότι οι γυναίκες δείχνουν αρκετό ενδιαφέρον.

Γ- Ναι, και θα παραθέσω το παράδειγμα του Συλλόγου Μαρμαρίνης, ο οποίος έχει υλοποιήσει ένα μεγάλο και σοβαρό έργο που έχει σχέση με την ανακατασκευή και αναμόρφωση του Δημοτικού Σχολείου Μαρμαρίνης, το οποίο έχει σταματήσει να λειτουργεί ως Σχολείο και λειτουργεί πλέον σαν Πολιτιστικό Κέντρο, κάτι που εξυπηρετεί το Σύλλογο σε περιπτώσεις εκδηλώσεων, αλλά και σαν έδρα.

I - Ουσιαστικά παραχωρούνται κτήρια από το Δήμο για τις ανάγκες των Συλλόγων. Επίσης θα ήθελα να ρωτήσω αν είναι δικτυωμένοι αυτοί οι Σύλλογοι μεταξύ τους;

Γ- Προς το παρόν όχι, αλλά θα μπορούσε να αποτελέσει ένα επόμενο βήμα έτσι ώστε να αλληλοϋποστηρίζονται στις δράσεις. Είναι μια πρόταση που υλοποιείται με αργά βήματα. Παράδειγμα οι Σύλλογοι που υπάρχουν στην Ανατολή και το Σκλήθρο, δύο απομακρυσμένες και διαφορετικές κοινότητες συνεργάζονται στη γιορτή μανιταριού που γίνεται με τη συνεργασία με το Σύλλογο μανιταρόφιλων. Επίσης και οι Σύλλογοι που ασχολούνται με τα κάστανα συνεργάζονται στη γιορτή κάστανου των χωριών Καρίτσα και Σκύτη.

I - Φυσικά όλη αυτή η συνεργασία προσελκύει επισκέπτες από πολλά χωριά!

Γ- Ναι φυσικά.

I - Ας περάσουμε στην επόμενη δομή.

Γ- Είναι οι δομές υλοποίησης προγραμμάτων του Δήμου Αγιάς. Ο Δήμος Αγιάς, την τελευταία 4ετία, όπως επίσης συνεχίζει και σε αυτή τη θητεία, υλοποιεί προγράμματα Τοπικών Σύμφωνων Απασχόλησης και προγράμματα Δια Βίου Μάθησης. Είναι προγράμματα χρηματοδοτούμενα από την Ευρωπαϊκή Ένωση, τα οποία έχουν ως στόχο

να προάγουν τη μάθηση, την εκπαίδευση σε ηλικίες που διαφορετικά δεν θα είχαν αυτή τη δυνατότητα. Ας πούμε, η βασική γνώση ηλεκτρονικών υπολογιστών, σε γυναίκες οι οποίες δεν θα είχαν αλλιώς τη δυνατότητα, πλέον τους δίνεται μέσω του προγράμματος του Δήμου και της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Τα χρήματα είναι της Ε.Ε και ο Δήμος συμμετέχει στις δομές και την ενημέρωση.

I - Τι είναι τα προγράμματα Τοπ.Σ.Α.;

Γ- Είναι προγράμματα που έχουν ως σκοπό να προσανατολίσουν και να ενημερώσουν τους ωφελούμενους στην αγορά εργασίας, είτε με τη μορφή της δημιουργίας μιας επιχείρησης, είτε με την προώθηση των ανέργων στην απασχόληση.

I - Ο Δήμος πως συμμετέχει;

Γ- Ο Δήμος συμμετέχει βοηθώντας ανάλογα με τις τοπικές ανάγκες που υπάρχουν. Για παράδειγμα ο Δήμος Αγιάς είναι ένας Δήμος που στηρίζεται στον Αγροτουρισμό σε μεγάλο βαθμό. Οπότε προσανατολίζει όσον αφορά στις καλλιέργειες και στη δημιουργία τουριστικών επιχειρήσεων και στην υποστήριξή τους. Για παράδειγμα τη δημιουργία ενός γραφείου όπου θα μπορούσε να βοηθάει στις δικτυώσεις των ενδιαφερόμενων με μεταξύ Συλλόγων, ΚΑΠΗ, μαθητών κλπ.

I - Είπατε υλοποιήθηκαν κάποια προγράμματα σωστά;

Γ- Ναι, όπως το «Συνεπιχείρηση στην Αγιά» η δημιουργία των κοινοτικών συνεταιρισμών όπως είναι ο «Αγιεύς» που δημιουργήθηκε με βάση την καθαριότητα και με βάση κι άλλες παροχές.

I - Τι κάνει ακριβώς αυτό το πρόγραμμα;

Γ- Ουσιαστικά οι κοινοτικές συνεταιριστικές οργανώσεις προσανατολίζουν στη δημιουργία νέων επιχειρηματικών πρωτοβουλιών. Δηλαδή η ΚΙΝΣΕΠ Αγιεύς αποτελείται από 20 άτομα, που μπορούν να παρέχουν εργασίες κοινόχρηστων χώρων και καθαριότητας στον Δήμο Αγιάς και σε τουριστικά καταλύματα. Μπορούν δηλαδή να συνάψουν συμβάσεις εργασίας με ιδιώτες που είναι ανταγωνιστικές και μπορεί όλο αυτό να συμβάλλει στη δημιουργία υποδομών εργασίας.

I - Οι δομές του Δήμου Αγιάς συνδέονται με κάποιο τρόπο μεταξύ τους; Είναι δικτυωμένες;

Γ- Η πρώτη δουλειά την οποία κάναμε όταν οι Καποδιστριακοί Δήμοι έγιναν Καλλικρατικοί ο Δήμος Αγιάς ενώθηκε με άλλους 4 Δήμους. Έτσι η πρώτη δουλειά που θα έπρεπε να γίνει είναι να δικτυωθούν μεταξύ τους οι Δήμοι, οι Δημοτικές Ενότητες με τα Δημοτικά τους καταστήματα και την κεντρική δομή του Δήμου Αγιάς

έτσι ώστε να μπορούν να εξυπηρετούνται οι πολίτες σε οτιδήποτε γραφειοκρατικό απαιτείται. Δε χρειάζεται να κατεβαίνει στο κέντρο προκειμένου να εξυπηρετηθεί, αυτό γίνεται από Δημοτικό κατάστημα της κοινότητάς του.

I - Γενικότερα, η συνένωση αυτή, από την δικιά σας εμπειρία, είναι θετική; Η μετάβαση από τον Καποδίστρια στον Καλλικράτη απέδωσε καρπούς; Μειώθηκε η γραφειοκρατία; Γενικά είναι πιο λειτουργικά τα πράγματα σε σχέση με το προηγούμενο καθεστώς;

Γ- Η άποψή μου είναι ότι, η εν λόγω μετάβαση δε συνοδεύτηκε από τους ανάλογους πόρους ώστε να μπορούν να υποστηριχθούν τα μεγαλύτερα «Σχήματα». Δηλαδή, το γεγονός ότι αυτή τη στιγμή ο Καλλικράτης έγινε μέσα σε μια στιγμή όπου η χώρα έχει πληγεί από την οικονομική κρίση, αυτό δεν επέτρεψε στην πολιτεία να υποστηρίξει το εγχείρημα του Καλλικράτη. Έτσι κι αλλιώς οι ήδη υπάρχουσες δομές από τους Καποδιστριακούς Δήμους, η διαχείριση ως εικόνα κεντρικά, από τη μια μεριά είναι θετική, γιατί μπορεί με αυτό τον τρόπο να μετέχει αναπτυξιακά σε οποιαδήποτε πρόταση μπορέσει να υπάρξει στην Ευρώπη. Πιστεύω προσωπικά ότι είναι μια θετική προσέγγιση, ωστόσο θα έπρεπε και πρέπει να υποστηριχθεί οικονομικά, διότι η μεταβίβαση των αρμοδιοτήτων που έχει γίνει στους Καλλικρατικούς Δήμους είναι πολύ μεγάλη. Για παράδειγμα, από τον Καλλικράτη ορίζεται ότι οι κτηνιατρικές υπηρεσίες της περιφέρειας θα περάσουν στον Δήμο. Κάτι που είναι πολύ καλό κατά τη γνώμη μου, όμως δεν έχει συνοδευτεί από τους ανάλογους πόρους, έτσι ώστε να μπορέσουμε να υποστηρίξουμε τεχνικά τις υποδομές και το προσωπικό στο κτηνιατρείο. Θα μπορούσε βέβαια ο κάθε Δήμος να δημιουργήσει ένα κυνοκομείο αλλά απαιτούνται χρήματα τα οποία δεν υπάρχουν και δεν παρέχονται. Όλα αυτά χρειάζονται αύξηση κι όχι μείωση των χρημάτων, κι αυτή τη στιγμή υπάρχει μείωση των χρημάτων. Ας μην ξεχνάμε επίσης, ότι στην Αυτοδιοίκηση είχαν παρατηρηθεί πολύ μεγάλα φαινόμενα διαφθοράς και κατασπατάλησης πόρων.

I - Εσείς τι διαπιστώνεται, από την εμπειρία σας, σε σχέση με την Κοινωνική Πολιτική από τους ίδιους τους πολίτες; Η οικονομική κρίση, φαίνεται να δημιουργεί καινούργιες ανάγκες στους πολίτες, έτσι ώστε να πρέπει, να τις υποστηρίξει ο Δήμος με κάποιο τρόπο; Ποιες κοινωνικές δομές πιστεύετε, ότι πρέπει να δημιουργηθούν για τις σημερινές ανάγκες των δημοτών;

Γ- Αυτό που πρέπει να πούμε για τους περιφερειακούς Δήμους είναι ότι οι τοπικές κοινωνίες είναι εγκλωβισμένες σε μεγάλα στεγανά νοοτροπίας και υπάρχουν αρκετά

ταμπού. Οι κοινωνικές ανάγκες των ανθρώπων στις τοπικές κοινωνίες κρύβονται κατά κάποιο τρόπο, ή δεν εξωτερικεύονται. Άρα θα πρέπει να γίνουν εκείνες οι πολιτικές οι οποίες θα βοηθήσουν τους πολίτες να απεγκλωβιστούν από αυτή τη νοοτροπία για να μπορέσουν να συμπεριφερθούν πιο ελεύθερα και να ζητήσουν την ανάλογη βοήθεια από τον Δήμο. Από την άλλη οι περιφερειακοί Δήμοι δεν έχουν τη δυνατότητα ανάπτυξης υποδομών μεγάλης παροχής. Ήδη γίνεται μια μεγάλη προσπάθεια έτσι ώστε, οι ομάδες των ανθρώπων οι οποίες πλήττονται και χρειάζονται κοινωνική υποστήριξη, όπως οι κακοποιημένες γυναίκες, να εξωτερικεύουν το πρόβλημά τους και με τη σειρά του ο Δήμος να βοηθήσει ώστε να λυθεί το πρόβλημά τους.

I - Κάποια αντίστοιχη δομή δεν υπάρχει αυτή τη στιγμή φαντάζομαι.

Γ- Όχι, αλλά υπάρχουν σε μεγαλύτερους Δήμους οπότε μπορούμε μέσω δικτύωσης να βοηθήσουμε. Βέβαια στις τοπικές κοινωνίες απαιτούνται λεπτοί χειρισμοί, ώστε να προσεγγιστεί στο πρόβλημα με διακριτικότητα.

I - Το θέμα της Κοινωνικής Πολιτικής σε έναν Δήμο, όπως της Αγιάς, με τις ιδιαιτερότητές του, πολλά μικρά χωριά δηλαδή, αν υπήρχε Ξενώνας κακοποιημένων γυναικών πιστεύετε, ότι θα απευθύνονταν οι γυναίκες των χωριών του Δήμου Αγιάς;

Γ- Θέλω να πιστεύω ότι θα απευθύνονταν. Διότι θα ήταν ένα μέσον για να τους λύσει ένα αφόρητο πρόβλημα το οποίο βιώνουν στην κατοικία τους, θα έδινε λύση τόσο στις ίδιες, όσο και στην οικογένεια και τα παιδιά. Γιατί αν υπάρχει μια οικογένεια που ζει υπό το καθεστώς της κακοποίησης της μητέρας από τον πατέρα, τότε το πρόβλημα είναι γενικότερο και νομίζω ότι θα απευθύνονταν χωρίς πολλούς ενδοιασμούς. Υπήρξαν τέτοια φαινόμενα στον Δήμο Αγιάς και τα αντιμετωπίζουμε σε συνεργασία με μεγαλύτερους Δήμους.

I - Η «ομάδα» που χρησιμοποιεί τις δομές της Κοινωνικής Πολιτικής του Δήμου τι χαρακτηριστικά έχει, εκτός από το χαμηλό εισόδημα;

Γ- Κυρίως είναι μοναχικά άτομα, άτομα που δεν έχουν το βιοτικό επίπεδο και τη δύναμη στη ζωή τους για να προσανατολιστούν στο βιοπορισμό.

I - Αυτά τα άτομα ζητούν τη βοήθεια του Δήμου; Γνωρίζουν τις δομές που μπορούν να τους βοηθήσουν;

Γ- Έχουμε φροντίσει να τις κάνουμε ιδιαίτερα γνωστές. Έχουμε φέρει κοντά μας 80 ωφελούμενους κοντά στο Στέκι Αλληλεγγύης, οι οποίοι απεγκλωβίστηκαν από διάφορα προβλήματα και ταμπού, κάτι που είναι εκτός από θετικό, πολύ ελπιδοφόρο.

I - Όταν μιλάμε για ευάλωτες ομάδες τι εννοούμε; Μπορείς να αναφέρεις κάποιες που υπάρχουν στο δήμο Αγιάς;

Γ- Είναι τα μοναχικά άτομα και τα άτομα, που έχουν ανάγκη από περίθαλψη, άτομα άτυχα στη ζωή, που δεν είχαν τις ευκαιρίες και το βιοτικό επίπεδο να βιοποριστούνε, ηλικιωμένοι άνθρωποι οι οποίοι κατά την άποψή μου θα πρέπει να εντάσσονται σε προγράμματα ενεργού δράσης προκειμένου να είναι ενταγμένοι στην κοινωνία. Επίσης άτομα με προβλήματα υγείας και άτομα που χρίζουν ψυχολογικής υποστήριξης...

I - Ιατροκοινωνικό Φαρμακείο υπάρχει;

Γ- Όχι δεν υπάρχει, έχει γίνει μια προσπάθεια σε σχέση με τα φάρμακα και θα μπορούσε να ενταχθεί στις αρμοδιότητες του Κοινωνικού Παντοπωλείου.

I - Ο Δήμος Αγιάς στο σύνολο των χωριών του έχει ιδιαίτερες κοινωνικές ομάδες όπως είναι οι Ρομά;

Γ- Όχι δεν έχουμε Ρομά, ωστόσο το καλοκαίρι έρχονται και κατασκηνώνουν παράνομα. Βέβαια αυτό είναι και το χαρακτηριστικό των τσιγγάνων οι οποίοι δεν έχουν προφανώς άλλη πρόσβαση στις παραλίες.

I - Υπάρχει κάποιος χώρος που μπορούν να κατασκηνώνουν τέτοιες κοινωνικές ομάδες;

Γ- Όχι, υπάρχουν οργανωμένα camping, τα οποία έχουν φυσικά κάποιο αντίτιμο. Γενικά το ελεύθερο camping απαγορεύεται.

I - Ο Δήμος τι μέτρα παίρνει;

Γ- Σε συνεργασία με την Αστυνομία ενημερώνει και προειδοποιεί ότι απαγορεύεται η ελεύθερη κατασκήνωση.

I - Κλείνοντας, αφού θα ήθελα να σε ευχαριστήσω πολύ για το χρόνο σου, θα ήθελα να μου πεις για τη συμμετοχή σου σε Ευρωπαϊκό επίπεδο, στο συνέδριο που έγινε πρόσφατα στην Ιταλία, τι ειπώθηκε για τον τομέα της Κοινοτικής Πολιτικής;

Γ- Τα διακοινοτικά προγράμματα είναι προγράμματα τα οποία εκτελούνται από εταιρους προκειμένου να εξυπηρετηθεί κάποιος σκοπός μέσα από αυτά. Το συγκεκριμένο πρόγραμμα που μετείχαμε στην Ιταλία ως Δήμος Αγιάς, μαζί με άλλες 4 χώρες και 15 Δήμους έχει να κάνει με τη δικτύωση των Δήμων οι οποίοι δεν παρουσιάζουν μεγάλη επισκεψιμότητα και το πώς αυτοί οι Δήμοι θα μπορούσαν να ωφεληθούνε από τις πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης και να ωφεληθούνε από τα χρηματοδοτικά προγράμματα που παρέχει αυτή.

I - Και πως μπορεί να γίνει αυτό; Τι έχεις αντιληφθεί;

Γ- Στην πρώτη συνάντηση που κάναμε ειπώθηκε ότι οι Δήμοι μεταξύ τους θα πρέπει να δικτυωθούνε μέσα από επισκέψεις που θα γίνουν από κάθε εταίρο ο οποίος συμμετέχει στο πρόγραμμα, πως θα γίνει η στόχευση σε συγκεκριμένες ομάδες πληθυσμών γιατί τώρα δημιουργείται η πρόταση, γιατί μέχρι τώρα δε γινόταν να γνωριστούν οι ομάδες πληθυσμών διαφορετικών δήμων αλλά με κοινά χαρακτηριστικά.

Ι - Ουσιαστικά δηλαδή μια τόνωση της ανάπτυξης αυτών των Δήμων μέσω της επιχειρηματικότητας.

Γ- Ακριβώς, ναι.

Ι - Ευχαριστώ και πάλι

Γ- Εγώ ευχαριστώ για τη δυνατότητα που μου δόθηκε και να κλείσω λέγοντας ότι ο Δήμος Αγιάς ενδιαφέρεται να αναπτύξει την Κοινωνική του Πολιτική και να επωφεληθεί από όλες εκείνες τις δράσεις που βοηθούν τους πολίτες του Δήμου.

Συνέντευξη Νο 3.

Συντονίστρια - Κοινωνιολόγος του Ια.Κ. Δήμου Λαρισαίων

Ημερομηνία	Τόπος	Διάρκεια
03/11/2014	Ια.Κ. Δήμου Λαρισαίων	77 λεπτά της ώρας

I- Καλημέρα, είμαι η Ιωάννα Ιωνά, είμαι μεταπτυχιακή φοιτήτρια στο Πανεπιστήμιο Αιγαίου. Κάνω την Διπλωματική μου εργασία με θέμα : «Κοινωνική Πολιτική για τους Ρομά στην Τοπική Αυτοδιοίκηση με πεδίο έρευνας το Ιατροκοινωνικό Κέντρο Δήμου Λαρισαίων. Θα ήθελα να συστηθείς και να μου πεις μερικά πράγματα για σένα. Όνομα, ιδιότητα, ποια είναι η θέση σου στο Ια.Κ. του Δήμου Λαρισαίων και ότι άλλο εσύ θεωρείς χρήσιμο.

M- Ονομάζομαι Μπουκόρου Εύη είμαι Κοινωνιολόγος και συντονίστρια του προγράμματος. Το πρόγραμμά μας έχει ξεκινήσει από τον Ιούνιο του 2007, μέχρι και σήμερα απασχολεί τα ίδια άτομα. Είμαι εγώ, η Νοσηλεύτρια, ένας παιδαγωγός Γυμναστής, η Ψυχολόγος του Κέντρου, ο Γιατρός και ο Διαμεσολαβητής.

I -.. Ποιο είναι το αντικείμενό σου; ...δηλαδή τι ακριβώς κάνει ο συντονιστής;

M - Βγάζει το σχέδιο δράσης, δηλαδή το πώς θα λειτουργήσει το κέντρο κι από κει και πέρα σε συνεργασία με την υπόλοιπη ομάδα, βγάζουμε το πώς, σε ποια πλαίσια θα κινηθούμε και πως θα δουλέψει ο καθένας στον δικό του τομέα. Ο καθένας δουλεύει, λέει το αποτέλεσμά του, ποιες είναι οι δυσκολίες, ποιες όχι και από κει και πέρα σε συζήτηση που κάνουμε σε τακτά χρονικά διαστήματα, αλλάζουμε και το σχέδιο δράσης μας, είτε από την δική μας πλευρά, είτε από την ομάδα στόχου.

I - Αν θα λέγαμε ότι, το Ιατροκοινωνικό Κέντρο έχει ένα γενικό σκοπό και κάποιους επιμέρους στόχους, τι θα έλεγες, δηλαδή ποιος είναι ο σκοπός, για οποίον ιδρύθηκαν τα Ιατροκοινωνικά Κέντρα;

M - Είναι η κοινωνικοποίηση των Ρομά, απ' τους σημαντικότερους στόχους. Από κει και πέρα στους πολύ σημαντικούς στόχους, που έχουμε θέσει εμείς, είναι η εκπαίδευση των ανηλίκων και των ενηλίκων, ώστε να λύσει κάποια ιδιαίτερα προβλήματα, που αντιμετωπίζουν, όπως είναι η εύρεση εργασίας και πολλά άλλα...

I -..για το μεγάλο θέμα της υγείας; ...τι παρέχει ένα Ιατροκοινωνικό Κέντρο σ' έναν Πολίτη που θα απευθυνθεί σε σας, σ' έναν Ρομά;

M -Στον τομέα της υγείας παρέχουμε την Πρωτοβάθμια φροντίδα υγείας, έτσι εξυπηρετούμε την ομάδα στόχου, η οποία βρίσκεται κοντά μας, ώστε να αποφεύγονται οι μετακινήσεις προς το Νοσοκομείο, γιατί είναι δύσκολο όπως καταλαβαίνετε μία γυναίκα, μία μητέρα, η οποία έχει πολλά παιδιά στο σπίτι και έχει και μπαμπά, μαμά, παππού, γιαγιά κ.λ.π. για οτιδήποτε, για κάτι το παραμικρό να πηγαίνει στο Νοσοκομείο, που είναι μια μετακίνηση. Έτσι εξυπηρετούμε αυτήν την ομάδα και δεύτερον αποφεύγεται κι όλη αυτή η κοσμοσυρροή στο Νοσοκομείο.

Έτσι κάνουμε εμείς την Πρωτοβάθμια φροντίδα υγείας, τα βασικά τουλάχιστον και από κει και πέρα κάνουμε... ο Γιατρός μας κάνει τις παραπομπές, όπου κρίνει απαραίτητο.... και οι επισκέψεις κατ' οίκον του Ιατρού, δηλαδή υπάρχουν άτομα, που είναι... δεν μπορούν να περπατήσουν ή να έχουν μια αναπηρία ή οτιδήποτε, υπάρχει και επίσκεψη κατ' οίκον, όπου ο Γιατρός μπορεί να πάει στο σπίτι και η Νοσηλεύτρια να εξετάσει.. να μετρήσει την πίεση, οτιδήποτε ... είναι πολύ σημαντικό, γιατί σκεφτείτε, ότι υπάρχουν ηλικιωμένοι, που δεν μπορούν να μετακινηθούν και πρέπει κάποιος, να πάει να τους μετρήσει την πίεση, να τους πάρει το ζάχαρο... τι θα κάνανε οι άνθρωποι αυτοί; ..τι θα 'πρεπε κάποιος εδώ της γειτονιάς να πάει, να πληρώσουνε κάποιον; ...λίγο δύσκολο

I -Στο κομμάτι της εκπαίδευσης αναφέρατε και Ανηλίκων και Ενηλίκων... μπορείτε να μου δώσετε μερικά παραδείγματα, κάποιες δράσεις, που ήδη έχουν πραγματοποιηθεί ή είναι σε εξέλιξη;

M -Εμείς έχουμε προσπαθήσει ή σε συνεργασία με το Δημοτικό Σχολείο της περιοχής, να εντάξουμε κάποια παιδιά, που δεν έχουν τελειώσει το σχολείο ή έχουν παρακολουθήσει μια – δυο χρονιές το Δημοτικό, το έχουν αφήσει για κάποιους λόγους δυο-τρία χρόνια ας πούμε, γιατί μετακινούνται συνέχεια και δεν

μπορούν να παρακολουθήσουν, είτε γιατί είναι και λίγο... δικό τους θέμα, ότι αφήνουνε το σχολείο... Προσπαθήσαμε να εντάξουμε τα άτομα, τα παιδιά αυτά στο σχολείο. Άλλα τα έχουμε ... πολλά παιδιά έχουν ενταχθεί.

I -Είναι ένα μεικτό Σχολείο, που πηγαίνουνε και Ρομά και μη Ρομά;

M -Ναι είναι μεικτό Σχολείο πηγαίνουνε και Ρομά και μη Ρομά, όλα τα σχολεία της περιοχής και Δημοτικό και Γυμνάσιο και Λύκειο είναι μεικτό.

I -Έχουμε γνώση για ποιο αριθμό παιδιών μιλάμε, που πηγαίνει συστηματικά στο Σχολείο;

M -Στο Δημοτικό σχεδόν το 90% των παιδιών της περιοχής, στο Γυμνάσιο συνεχίζουν κάποια, δηλαδή αυτήν την στιγμή στο Γυμνάσιο 20 παιδιά μπορεί να είναι. Στο Λύκειο όχι... πέρυσι ας πούμε, είχαν τελειώσει το λύκειο 2 παιδιά... και είχαν μπει και στην διαδικασία εξετάσεων ...Πανελλαδικών...

I - Υπάρχει κάποιος διαχωρισμός αγοριών και κοριτσιών ή δεν..

M -... όχι, όχι δεν υπάρχει διαχωρισμός... και τα κορίτσια και τα αγόρια...

I -Γνωρίζεις αν στο Σχολείο εντάσσονται στην σωστή ηλικία τα παιδιά ή πηγαίνουν σε μικρότερες τάξεις;

M -Όταν ξεκινάνε κανονικά, γιατί τώρα δεν ξεκινάνε όλα, δεν συνεχίζουνε... Τα περισσότερα παιδιά πια που πηγαίνουνε στο σχολείο το τελειώνουνε κιόλας... το Δημοτικό. Είναι πολύ λίγα αυτά που σταματάνε, οπότε αυτά που ξεκινάνε το σχολείο πια τα περισσότερα τελειώνουνε, υπάρχουν βέβαια και τα παιδιά που δεν τελειώνουνε... αλλά αυτά είναι συνήθως τα παιδιά που μετακινούνται οι γονείς τους. Δηλαδή τα παιδιά που είναι μόνιμοι κάτοικοι Ν. Σμύρνης που οι γονείς τους δεν φεύγουνε, το τελειώνουνε το Σχολείο. Στα κορίτσια υπάρχει ένα θέμα, μήπως και παντρευτούνε, αν τα παντρέψουνε, αλλά πια νομίζω δεν είναι τόσο πολύ μεγάλο το ποσοστό, όπως ήτανε.

I -Η περιοχή της Ν. Σμύρνης είναι μία γειτονιά, που φιλοξενεί δύο διαφορετικές ας το πούμε φυλές Ρομά.. είναι οι Ρουμανόβλαχοι και οι Τσιγγάνοι, οι δεύτεροι πλέον δεν είναι και τόσες πολλές οικογένειες, οπότε μιλάμε κυρίως για την φυλή, ας το πούμε έτσι, των Ρουμανόβλαχων. Θέλεις να μου πεις μερικά χαρακτηριστικά στοιχεία συμπεριφοράς απέναντί σας, από τους Ρομά της Ν. Σμύρνης ;

M -Βασικά όπως είπατε και σεις οι Τσιγγάνοι είναι πολύ λίγοι, άντε να είναι δύο τρεις οικογένειες πια, δεν είναι παραπάνω, έχουν μετακινηθεί όλοι στον Τίρναβο. Απέναντί μας η στάση τους είναι ίδια, δεν μπορούμε να πούμε, ότι οι μεν μας φέρονται καλύτερα και δε όχι, είναι το ίδιο. Εμείς τους ξεχωρίζουμε από τα ρούχα τους, από το πώς μιλάνε, γιατί οι Τσιγγάνοι φοράνε πια τα δικά τους ρούχα, ενώ οι Ρουμανόβλαχοι ντύνονται, όπως κι εμείς, η ομιλία τους είναι διαφορετική, αλλά όχι δεν μας αντιμετωπίζουνε διαφορετικά.....

I -..δεν υπάρχει κάποια ιδιαιτερότητα...

M -..όχι, όχι..

I -Είχαμε σταματήσει στο κομμάτι της εκπαίδευσης και μου μίλησες, για την εκπαίδευση ανηλίκων. Σχετικά με το Σχολείο Ενηλίκων, τι ακριβώς συμβαίνει με την εκπαίδευση Ενηλίκων;

M -Με την εκπαίδευση Ενηλίκων κάναμε μια προσπάθεια πάλι σε συνεργασία με το Δημοτικό Σχολείο της περιοχής, να δώσουμε... να γίνουν μαθήματα Δεύτερης ευκαιρίας... να πάρουν το Απολυτήριο του Δημοτικού και όποιος θέλει συνεχίζει και στο Γυμνάσιο των Ενηλίκων. Από δω απ' την περιοχή υπήρχα πάρα πολλά άτομα και άντρες και γυναίκες, που το θελήσανε αυτό και μας το ζήτησανε, γιατί πρώτον πια δεν μπορούνε να κάνουνε τα χαρτιά τους, για την εργασία, για τα πεντάμηνα, τα δίμηνα, όλα αυτά που βγαίνουνε....

I -...είναι η βασική προϋπόθεση, για να συμμετέχουνε σε προκηρύξεις τουλάχιστον η πρωτοβάθμια εκπαίδευση...

M -...ναι, ναι οπωσδήποτε... αλλά και πολλές μητέρες και γιαγιάδες, ταυτόχρονα, επειδή είναι σε μικρή ηλικία θέλουνε να μάθουνε, να διαβάζουνε, να γράφουνε, για να βοηθήσουνε τα παιδιά τους ή τα εγγόνια τους... όπως λεν ας πούμε «..θέλω να διαβάσω στο εγγόνι μου ένα παραμύθι...», γιατί δεν μπορώ να το κάνω κι απλά του το λέω.... Αλλά θέλω να πάρω, ένα παραμύθι και να του το διαβάσω, για να δει το παιδί, ότι και η μαμά του ή η γιαγιά του, ότι ξέρει να διαβάζει, οπότε κι εγώ πρέπει να τελειώσω το σχολείο, να μαθαίνω να διαβάζω και με την σειρά μου κι εγώ το ίδιο.

Επειδή αυτά τα προγράμματα ήτανε από το Πανεπιστήμιο και τώρα έχουνε σταματήσει...

I -...το Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας ;

M -... το Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας ναι, έχουνε σταματήσει, είναι δύσκολο, να βρούμε τον φορέα, που θα ξεκινήσει αυτά τα προγράμματα. Είμαστε βέβαιοι σε μια συζήτηση, είναι μάλλον ο Διευθυντής του Σχολείου, γιατί έχουμε ζητήσει, ότι αυτά τα μαθήματα, να γίνονται εδώ, για να αποφευχθούν οι μετακινήσεις...

I - ..εδώ; τι εννοείς ;

M -...στο Σχολείο της περιοχής... να μη γίνει σε άλλο σχολείο του κέντρου, γιατί είναι πολύ δύσκολο, να μετακινηθούνε.. κι όταν οι γυναίκες και οι άντρες και όταν θα είναι εντατικά τα μαθήματα, δηλαδή θα πρέπει κάθε μέρα, να πηγαίνουνε κάποιες ώρες, για δύο χρόνια, γιατί κάπου εκεί νομίζω μέσα σε δύο χρόνια, παίρνεις απολυτήριο Δημοτικού και Γυμνασίου... θέλαμε να είναι μέσα εδώ στην περιοχή τους στο Σχολείο της περιοχής, ώστε να είναι εύκολη και η μετακίνησή τους... περιμένουμε...

I -Σήμερα που μιλάμε λειτουργεί αυτό το Σχολείο Δεύτερης ευκαιρίας και το παρακολουθούν κάποιοι Ενήλικες Ρομά ;

M -Εδώ στην Λάρισα όχι... υπήρχε, είχανε πάει νομίζω αρκετοί, είχανε πάει κάποια άτομα, κανένα βέβαια δεν συνέχισε, σταματήσανε όλοι, για τους συχνούς λόγους, που ακούμε, δεν έχω χρόνο, ότι δεν μπορώ, έχω παιδιά, έχω το φαγητό στην φωτιά, μάλωσα με τον άντρα μου, δεν μ' αφήνει κ.λ.π. ...τώρα προσπαθούμε όμως, να το ξαναφέρουμε, γιατί τώρα έχουνε καταλάβει, ότι πρέπει οπωσδήποτε να έχουν το Απολυτήριο, για να βρουνε δουλειά, γιατί μέχρι τώρα, δεν ήτανε βασικό το να έχουνε ή όχι το Απολυτήριο. Τώρα όμως χωρίς Απολυτήριο του Δημοτικού τουλάχιστον, τους ακυρώνουν όλους σε θέματα εργασίας...

I -...χάνουν την ευκαιρία δηλαδή... να εργαστούν..

M -...ενώ έχουν πάρα πολλά μόρια απ' όλα τ' άλλα ανύπαντρες μητέρες κ.λ.π μην έχοντας το Απολυτήριο...

I- Στην περιοχή της Ν. Σμύρνης λειτουργεί ένα Δημοτικό, ένα Γυμνάσιο, ένα Λύκειο..

M -...δύο Δημοτικά...

I -...δύο Δημοτικά...

M -...δύο Δημοτικά, ένα Γυμνάσιο, ένα Λύκειο..

I -...που στεγάζονται εδώ στο ίδιο κτήριο ; ...πρωί, απόγευμα.. πως είναι ;...

M -...τα δύο Δημοτικά ... έχει γίνει το καινούργιο Δημοτικό, που είναι από τον Γαλαξία το σούπερ μάρκετ πίσω... είναι πρωί... είναι όλα πρωινά. Εδώ στον ίδιο δρόμο είναι το 11^ο Δημοτικό, δίπλα το 11^ο Γυμνάσιο και το Λύκειο.

I -Άρα μιλάμε μόνο για πρωί δεν υπάρχει...

M -...ναι μόνο για πρωί.

I -Στο κομμάτι της ανεύρεσης εργασίας υπάρχουν κάποιες δράσεις, τις οποίες έχετε υλοποιήσει ως Ιατροκοινωνικό Κέντρο ; ...ακόμα και σε συνεργασία με άλλους φορείς.. τι ακριβώς μπορούμε να πούμε, ότι έχει πραγματοποιηθεί ή τρέχει ακόμα και σήμερα ;

M -Εύρεση εργασίας των Ρομά... με άλλους φορείς όχι δεν έχουμε κάνει κάτι... Βασικά δεν ξέραμε που μπορούσαμε να παραπέμψουμε τα άτομα αυτά για εύρεση εργασίας. Εμείς το μόνο που κάναμε είναι να ενημερωνόμαστε και να ενημερώνουμε ταυτόχρονα και το πληθυσμό για οποιαδήποτε προκήρυξη έβγαινε και του ενδιέφερε. Από κει και πέρα προσπαθήσαμε εμείς από δικά μας άτομα να βρούμε εργασία, ας

πούμε από κάποιον δικό μας γνωστό, που έχει ένα βενζινάδικο π.χ. και ζητούσε ένα άτομο για βοήθεια ή μια κυρία, που ήθελε άτομο για φύλαξη ηλικιωμένου ή για να της καθαρίζει το σπίτι, δηλαδή τέτοια εργασία προσπαθούσαμε, αλλά...

I -...είχε επιτυχία η προσπάθεια ;

M -...δυστυχώς όχι , γιατί κανένας δεν ήθελε, να πάρει στην δουλειά του ένα Ρομά, ενώ θα έπαιρνε κάποιον άλλο αλλοδαπό... τον Ρομά όχι..

I -Διανύουμε μια φάση για τα Ιατροκοινωνικά Κέντρα, που περνάμε σε μια αλλαγή, αλλάζουμε από την ονομασία μέχρι και στην ουσία πράγματα, ονομάζονται πλέον Γραφεία Στήριξης Ρομά και Ευπαθών Ομάδων. Ποια είναι η άποψή σου ; Η ήδη υπάρχουσα δομή μπορεί να στηρίξει κι άλλες ευπαθείς ομάδες, τι πιστεύεις , θα είναι λειτουργικό ;

M -Νομίζω ναι, ότι μπορεί να στηρίξει και άλλες ομάδες, βέβαια θα πρέπει, να υπάρχουν κάποιες προϋποθέσεις, απ' την δική μας πλευρά... ας πούμε, θα πρέπει να υπάρχει άλλος χώρος, γιατί όταν μαζί με τους Ρομά θα έρχονται ταυτόχρονα και οι Ρουμάνοι, οι Αλβανοί ή οι οποιοδήποτε Αλλοδαποί, που μένουν στην περιοχή ή και εκτός περιοχής, γιατί εξυπηρετούμε όλους ... όλες τις περιοχές, δηλαδή αν κάποιος Ρομά μένει στον Άγιο Κωνσταντίνο ή εδώ στην Ακαδημία και έρθει, δεν μπορούμε να τον διώξουμε... εντάξει ...

I -...παρ' ότι στεγάζεστε μέσα στον καταυλισμό της Ν. Σμύρνης, ουσιαστικά δεν είναι καταυλισμός, είναι γειτονιά με κανονικά σπίτια...

M -...γειτονιά καλύτερα, δεν είναι καταυλισμός, γιατί δεν υπάρχουν σκηνές...

I -...δεν υπάρχουν καθόλου σκηνές...

M -...δεν υπάρχει τίποτα, είναι μόνο σπίτια...

I -...τα οποία έχουνε νερό...

M -...τα οποία έχουνε ηλεκτροδότηση, νερό, φως, τα πάντα... ρεύμα, τα πάντα, τα πάντα.. και έχουνε πια νομίζω όλα τα σπίτια δίκτυο αποχέτευσης, που δεν υπήρχε και νομίζω τα τελευταία δύο – τρία χρόνια ήτανε υποχρεωτικό.. πληρώσανε όλοι.. έκανε ο Δήμος νομίζω μια διευκόλυνση στην πληρωμή τέλος πάντων, για να έχουνε όλοι το δίκτυο αποχέτευσης, γιατί φανταστείτε τι γινόταν εδώ, που δεν υπήρχε...

I -...δηλαδή πριν δύο χρόνια δεν είχανε αποχέτευση ;

M -...μπορεί να είναι λίγο παραπάνω, μπορεί να είναι τρία ... όχι δεν υπήρχε στην περιοχή...

I - Όσον αφορά τις άλλες ευπαθείς ομάδες, τι πιστεύεις, θα λειτουργήσει αυτή η αλλαγή;

M -Νομίζω ναι, δεν νομίζω ότι θα υπάρχει κάποια δυσκολία, ούτε από μας στο να βοηθήσουμε κι άλλες ευπαθείς ομάδες... Μέχρι σήμερα, ας πούμε όμως, δεν είναι πολλοί.. οι άλλες ευπαθείς ομάδες, που μας έχουν επισκεφθεί είναι πολύ λίγοι κι αυτοί πιο πολύ είναι άτομα που ήδη εμείς εξυπηρετούσαμε και όταν ήμασταν Ιατροκοινωνικό Κέντρο Ρομά, γιατί εδώ στην περιοχή μένουνε και Αλλοδαποί. Ιδίως κάποιοι Ρουμάνοι και κάποιοι Αλβανοί είναι αρκετοί που μένουνε στην περιοχή και ήδη τους εξυπηρετούσαμε... οπότε είναι για μας το ίδιο πράγμα.

I- Άρα είναι εφικτή η αλλαγή...

M -...ναι

I –Εύη, θέλω να μου πεις μερικά πράγματα για την ομάδα στόχου. Ποιοι κυρίως απευθύνονται στο Ιατροκοινωνικό Κέντρο; Άντρες, Γυναίκες, Παιδιά, υπάρχουν κάποια κριτήρια οικονομικά και γενικά ποιοι μπορούν να απευθυνθούν σε σας και ποιο βλέπεις τελικά να απευθύνονται;

M -Σε μας έχουν το δικαίωμα να απευθυνθούνε όλοι οι Ρομά, όλες οι ευπαθείς ομάδες, ανεξάρτητα οικονομικής κατάστασης κ.λ.π. Εμάς πιο πολύ μας επισκέπτονται Γυναίκες, γιατί πιο πολύ οι Γυναίκες φέρνουν τα παιδιά τους, ας πούμε στο Ιατρείο ή εξετάζονται οι ίδιες και οι Γυναίκες έχουνε τα προβλήματα του σπιτιού, οποιαδήποτε κι αν είναι αυτά και μας επισκέπτονται. Οι άντρες βέβαια ας πούμε, ότι δουλεύουνε κιάλας . όχι ότι δεν είναι αρκετοί κι αυτοί, που έρχονται, γιατί αρκετοί είναι και στο σπίτι τους που δεν πηγαίνουν στις Λαϊκές, γιατί αυτή είναι κατ'ουσίαν η δουλειά τους, αλλά πιο πολύ μας επισκέπτονται Γυναίκες μαζί και παιδιά όταν χρειάζεται.

I - Συνήθως για πια αιτήματα έρχονται στο Ιατροκοινωνικό Κέντρο , ποια είναι τα πιο συχνά αιτήματα ;

M -Πρώτον είναι το Ιατρείο, δεύτερον είναι το ότι πρέπει να βγάλουμε Βιβλιάριο, επιδόματα... πιο πολύ μας επισκέπτονται βέβαια οικογένειες, που έχουνε χαμηλό εισόδημα ή είναι ανήμπορες. Οικογένειες όπως υπάρχουνε αρκετές, που εμείς μπορούμε να τους εξυπηρετήσουμε, αλλά οι ίδιες είναι σε μία οικονομική κατάσταση, που μπορούν να ανταπεξέλθουνε, πολύ σπάνια θα έρθουνε, θα πρέπει δηλαδή να τύχει κάτι πολύ σημαντικό, για να έρθουνε... Οικονομική βοήθεια, βοήθεια σε τρόφιμα, ρούχα και οτιδήποτε άλλο μπορούμε να τους παρέχουμε, ψυχολογική υποστήριξη.... Όταν ξαναέρχονται... έστω και στα πεταχτά δηλαδή, έχω ένα πρόβλημα με το παιδί

μου... έγινε αυτό στο σχολείο ή στο σπίτι ή έχω αυτό το πράγμα και δεν ξέρω, τι να κάνω...

I -...και συμβουλευτικά δηλαδή...

M -...ναι, ναι συμβουλευτικά..

I -... πέρα της Ψυχολόγου, που μπορεί να κάνουν κάποιες συνεδρίες κάποιες γυναίκες...

-...ναι, ναι ...

I -... άρα εμπιστεύονται το Ιατροκοινωνικό Κέντρο και για δικά τους ατομικά και οικογενειακά θέματα...

M -...ναι, νομίζω πια με την εμπειρία μας μέχρι τώρα μας εμπιστεύονται, στην αρχή υπήρξε.. έτσι ένα πολύ δύσκολο κομμάτι, αλλά νομίζω πια, ότι μας εμπιστεύονται. Από κει και πέρα κλείνουμε ραντεβού, γιατί ίσως δεν έχουν και τηλέφωνα, για να κλείσουνε ραντεβού στο Νοσοκομείο, γιατί πια πρέπει να κλείσεις ραντεβού, για να πας στο Νοσοκομείο... το κάνουμε εμείς, η Νοσηλεύτρια... μετακινήσεις... ότι πρέπει να συνοδέψουμε κάποιους ανθρώπους είτε που δεν μπορούνε, είτε στο Νοσοκομείο, για κάποιες εξετάσεις. Όταν θέλουν να βγάλουν τα χαρτιά, για ένα βιβλιάριο και πρέπει να πάρουνε κάποια χαρτιά απ' τους Γιατρούς τους συνοδεύουμε στον εκάστοτε Γιατρό, μαζεύουμε τα χαρτιά.... Πάσης φύσης βοήθεια... από κει και πέρα τα παιδιά, που έρχονται για τον Γυμναστή, «κύριε, θέλουμε να κάνουμε τις ομάδες ποδοσφαίρου, να κάνουμε τις ομάδες Μπάσκετ...», τα κορίτσια να κάνουνε τις ομάδες βόλεϊ, οι γονείς....

I - Βλέπεις να απευθύνονται στο Ιατροκοινωνικό Κέντρο και άτομα, που δεν έχουν τόσο μεγάλο οικονομικό πρόβλημα, δηλαδή θα έρθει και μια οικογένεια, πιο εύπορη, να ζητήσει την συνδρομή του Ιατροκοινωνικού Κέντρου, για κάποιο λόγο ή μόνο οι πιο φτωχές οικογένειες ;

M -...ναι έρχονται και πιο εύπορες οικογένειες, όταν όμως υπάρχει κάτι πολύ αναγκαίο, ας πούμε ότι αρρώστησε το παιδί μου και έκτακτα θα πρέπει ο Γιατρός να πάει να το δει...

I -..σε πιο έκτακτη ανάγκη...

M -...ναι σε πιο έκτακτη ανάγκη... αλλά έχουν έρθει ας πούμε και πάρα πολλοί, όταν δίνουμε ρούχα, επειδή συνεργαζόμαστε χρόνια με τον Ερυθρό Σταυρό, όταν έρχονται κάποια ρούχα ή κάποια τρόφιμα, κάποια γάλατα, έρχονται και κάποιες πιο εύπορες οικογένειες, για να πάρουνε το κάτι τις τους, ίσως είναι κάπως διαφορετικά από αυτά,

που έχουμε... αλλά εντάξει είναι πιο σπάνιο, δεν μπορούμε να πούμε, ότι έχουμε καθημερινή επαφή με τα άτομα αυτά.

I -Σχετικά με την λειτουργικότητας της δομής. Αντιμετωπίζετε θέματα γραφειοκρατίας, δηλαδή για να γίνει το έργο σας, για να εξυπηρετήσετε έναν πολίτη, είναι εύκολο ή μπλέκετε στα γρανάζια της γραφειοκρατίας ;

M -Η αλήθεια είναι, πως όταν οι άλλοι φορείς ακούνε, ότι θέλουμε, να βοηθήσουμε και ότι είμαστε εμείς εδώ, για να βοηθήσουμε έναν Ρομά... έναν άνθρωπο Ρομά, η αλήθεια είναι, πως κάνουνε λίγο πίσω, όχι γιατί δεν θέλουνε... εγώ τουλάχιστον, από προσωπική μου εμπειρία, επειδή εγώ είμαι αυτή, που έρχομαι σε επαφή με την πρόνοια, το Ερυθρό Σταυρό, με άλλες Μ.Κ.Ο. ή οποιουσδήποτε άλλους φορείς... όχι ότι δεν θέλουνε να βοηθήσουνε, ίσα – ίσα δηλαδή όλοι λένε, ότι όταν υπάρχει μία ευπαθής ομάδα θέλουμε, να την βοηθήσουμε, αλλά φοβούνται πιο πολύ, το τι θα γίνει μετά. Δηλαδή όταν εμείς θα βοηθήσουμε, που πραγματικά έχει ανάγκη, από κει και πέρα θα γίνει ένας χαμός και μόλις το μάθουν εδώ, θα τρέξουν όλοι, ας πούμε, στο Κοινωνικό Συσσίτιο, ένα παράδειγμα τώρα, που ήρθε και το πρωί, να πουν πως έχουμε κι εμείς ανάγκη και θέλουμε, να πάμε όλοι, να κάνουμε τα χαρτιά τους κι άμα δεν τους περάσουνε και θα γίνει ένας χαμός... γιατί δεν μας περάσατε και θα τα πούμε στην Διευθύντρια και ξέρετε δηλαδή τι γίνετε και θα πάμε στον Υπεύθυνο, θα πάμε στον Δήμαρχο, θα κάνουμε και θέλουνε... λίγο αυτό τους έχει κουράσει, νομίζω πια... και γι' αυτό όταν ακούνε Ν. Σμύρνη και Ρομά, λένε, μήπως να είμαστε λίγο πιο επιφυλακτικοί; Αναλαμβάνεις εσύ την ευθύνη; Αυτό είναι το θέμα με τους άλλους φορείς, όχι ότι δεν θέλουνε να βοηθήσουνε και νομίζω, ότι δεν είναι και στο χέρι τους αν θα βοηθήσουνε ή όχι... ναι, αλλά από όλους ακούω την ίδια απάντηση... και οι άλλοι αν θα το μάθουνε, τι θα γίνει ; ...είναι αυτό το πρόβλημα...

I- Εύη, μπορείς να μου αναφέρεις με ποιες άλλες Υπηρεσίες Κοινωνικής Πολιτικής του Δήμου Λαρισαίων και όχι μόνο και με Μ.Κ.Ο., μου ανέφερες κάποιες, με ποιες μπορούμε, να πούμε, ότι υπάρχει συνεργασία και κάποιου είδους δικτύωση ; Είπες ο Ερυθρός Σταυρός...

M -...ο Ερυθρός Σταυρός, η Πρόνοια, που συμπεριλαμβάνει το κοινωνικό συσσίτιο, το κοινωνικό Φαρμακείο, το κοινωνικό Ιατρείο, εντάξει με το κοινωνικό Ιατρείο, λόγω του ότι έχουμε Γιατρό δεν έχουμε τώρα πια τόση μεγάλη επαφή, αλλά επειδή περίπου 1,5 με 2 χρόνια να έχουμε Γιατρό, από την παραίτηση της προηγούμενης Γιατρού, είχαμε και μία επαφή με το κοινωνικό Ιατρείο.... Με τους «Ενεργούς Πολίτες» τώρα

έχουμε μία επαφή, δεν έχουμε κάνει κάτι βέβαια, αλλά έχει γίνει μία πρώτη επαφή τώρα, που υπάρχουνε... σκοπεύουμε και με το «Χαμόγελο του Παιδιού» τώρα που είναι στην Λάρισα, ...αλλά πιο πολύ με την Πρόνοια είναι η....

I -...άλλες υπηρεσίες του Δήμου στο κομμάτι της Κοινωνικής Πολιτικής, Αθλητικά Κέντρα, Παιδικοί Σταθμοί, όπως είπες το Κοινωνικό Παντοπωλείο, με ποιες δομές του Δήμου Λαρισαίων, που ασκούν Κοινωνική Πολιτική, έχετε κάποια επαφή ή συνεργασία;

M -Πέρα από τα σχολεία που είχαμε και έχουμε... με παιδικούς Σταθμούς όχι, η αλήθεια είναι πως κάποιες οικογένειες είχανε δείξει ενδιαφέρον για τα παιδιά τους, για να μπουν στον Παιδικό Σταθμό και υπάρχει Παιδικός Σταθμός εδώ στην περιοχή...

I -...Δημοτικός ;

M -ναι, ναι Δημοτικός Παιδικός Σταθμός, αλλά νομίζω, ότι δεν πληρούσαν τις προδιαγραφές, δεν είχανε τα ζητούμενα...

I -...προϋπόθεση είναι να εργάζεται η Μητέρα, γι' αυτό...

M -ναι, ναι, αλλά πέρα απ' αυτό νομίζω, ότι ήταν και θέμα εμβολίων, ότι δεν είχαν κάνει τα παιδιά εμβόλια, οπότε δεν μπορούσαν, να δεχτούνε... δηλαδή υπήρχαν κάτι τέτοια ζητήματα... με το ΠΚΠΑ έχουμε μία πολύ καλή συνεργασία. Σκεφτείτε όταν εμείς είχαμε ξεκινήσει, τα περισσότερα παιδιά εδώ ήταν ανεμβολίαστα... τα περισσότερα όμως... γι' αυτό και θυμάμαι κάθε Σεπτέμβρη και κάθε Μάη τότε, που είχε έτσι μια επιδημία, εδώ ακούγαμε για μηνιγγίτιδα και ηπατίτιδα συνέχεια, γιατί τα περισσότερα παιδιά δεν είχανε κάνει το παραμικρό εμβόλιο, δηλαδή πέρα από το πρώτο-δεύτερο εμβόλιο, που είναι νεογνά, από κει και πέρα καμιά μητέρα δεν πήγαινε, να εμβολιάσει τα παιδιά της. Κι έτσι κάναμε μια μεγάλη κινητοποίηση με την τότε Γιατρό. Είχαμε μαζέψει όλα τα βιβλιάρια, είχαμε πει βέβαια, ότι πρέπει τα παιδιά σας να εμβολιαστούνε, γιατί υπήρχανε και παιδιά, που είχανε νοσηλευτεί και στο Νοσοκομείο, για πάρα πολύ μεγάλο χρονικό διάστημα, από κρούσματα μηνιγγίτιδας. Κι εμείς όταν ήρθαμε εδώ, για πρώτη φορά και δουλέψαμε, όταν ακούσαμε αυτά, εννοείτε, ότι φοβηθήκαμε... ότι εντάξει σίγουρα, δεν μπορούσαμε, να πάμε να δουλέψουμε... και όταν έχουμε άμεση επαφή με τον πληθυσμό εδώ, σίγουρα υπήρχε ένας φόβος, ότι δεν μπορώ να δουλέψω με άτομα και να ξέρω, ότι μπορεί να πάσχει από ηπατίτιδα ή μηνιγγίτιδα... γιατί μιλάμε για λοιμώξεις δεν μιλάμε για μία απλή ίωση. Είχαμε κινητοποιηθεί, ευτυχώς που οι μητέρες μας βοήθησαν πάρα πολύ και νομίζω, ότι τις βγάλαμε έτσι κι από τον δρόμο.. πω-πω τι να κάνω, που να πάω... οι

περισσότερες μητέρες δεν γνωρίζανε, που πρέπει να πάνε τα παιδιά τους για να τα εμβολιάσουν, γιατί οι μητέρες πηγαίνουν στο Νοσοκομείο και γεννάνε... το 99% έτσι ; ...μη πω το 100%... στο Νοσοκομείο φεύγουνε κι από κει και πέρα δεν έχουν καμία κατεύθυνση και καμία ενημέρωση, το τι πρέπει να γίνει...

I -...ούτε έχουν κάποιο οικογενειακό Γιατρό...Παιδίατρο, που παρακολουθεί τα παιδιά...

M -...όχι συνεργάστηκε το Νοσοκομείο, τίποτα.. τίποτα απολύτως... οπότε είχαμε μαζέψει όλα τα βιβλιάρια των παιδιών, η Φωτεινή... η Νοσηλεύτρια μαζί με την Γιατρό κοιτούσανε πια παιδιά κάνανε, τι εμβόλια, κλείναμε τα ανάλογα...μαζεύαμε ομάδες παιδιών κλείναμε τα ανάλογα ραντεβού στο ΠΙΚΠΑ... και λέγαμε, ας πούμε, αυτές τις ημέρες το ΠΙΚΠΑ μας διαθέτει αυτές τις ώρες μόνο για μας, ώστε να μη χρονοτριβούμε κιάλας, τις μαζεύαμε τις μητέρες με τα παιδιά, τις πηγαίναμε ή πηγαίνανε...

I -...άρα συνεργάστηκε το Νοσοκομείο...

M -...ναι, ναι..

I - Θεωρείς τώρα πια, ότι οι νέες μητέρες έχουνε οργανώσει με την βοήθεια του Ιατροκοινωνικού Κέντρου π.χ. τα εμβόλια των μωρών ή και πάλι συνεχίζετε διαγωνίζετε το πρόβλημα, που αντιμετωπίσατε το 2007 που ήρθατε ;

M -Όχι, όχι νομίζω το έχουνε αντιμετωπίσει, έχουνε μπει σε μία σειρά. Οι νέες μητέρες πια με το που γεννιέται το παιδί τους, το φέρνουν εδώ, το κοιτάζει κι ο Γιατρός και μετά λέει, πότε έχω να κάνω το επόμενο εμβόλιο; ...οπότε το 'χουνε μέσα στο μυαλό τους... σίγουρα υπάρχουνε και κάποιες οικογένειες, όπως σου ανέφερα πριν, ότι υπάρχουνε και κάποιες οικογένειες, που είναι λίγο... διαφορετικές έτσι, από τον άλλο τον πληθυσμό...

I -...δηλαδή ;

M -...είναι πιο ακοινωνήτοι, σε σχέση με τους άλλους Ρομά ; ..ίσως αυτές οι οικογένειες των Τσιγγάνων, είναι λίγο πιο...

I -...αντικοινωνικοί ;..

M -...ναι, ...είναι και πιο πολύ στα δικά τους ήθη και έθιμα τόσο; ...και στενόμυαλοι, με παρωπίδες, οτιδήποτε ... σίγουρα υπάρχουνε και οικογένειες, που δεν εμβολιάζουν τα παιδιά τους, αλλά οι περισσότερες πια όχι, έχουνε μπει στον ρυθμό και το γνωρίζουνε κι έχουνε βασικά καταλάβει, το ότι πρέπει το παιδί, να εμβολιαστεί, έχουνε καταλάβει πόσο καλό τους κάνει στην υγεία τους. Και επίσης το είδανε και με

τα μάτια τους, διότι από τότε τα κρούσματα είναι σχεδόν μηδαμινά, δηλαδή είναι... τα πρώτα δύο χρόνια, λέγαμε, πάλι μηνιγγίτιδα και τι θα κάνουμε και τώρα δεν έχουμε ξανακούσει.

I- Οι Ρομά της Ν. Σμύρνης, απ' ότι γνωρίζεις, επισκέπτονται τις άλλες δομές του Δήμου, δηλαδή θα πάει μόνος του ένας Ρομά στο Κοινωνικό Παντοπωλείο, θα πάει ένας Ρομά σ' έναν Παιδικό Σταθμό του Δήμου;

M -...ναι, θα πάει σε όλες τις κοινωνικές δομές πάνε μόνοι τους...

I -...τις γνωρίζουνε πιστεύεις ;

M -...ναι, νομίζω, ότι γνωρίζουν όλες τις κοινωνικές δομές και γενικώς γνωρίζουνε τα πάντα...

I -...που έχει σχέση με επιδόματα ...

M -...ναι, ναι, ότι έχει να κάνει με επιδόματα και με βοήθεια, που πρέπει να πάρει, τα γνωρίζουνε όλα. Οι Κοινωνικές δομές βέβαια τους απαντούνε, απευθυνθείτε στο Ιατροκοινωνικό Κέντρο, έχετε στην περιοχή σας Κέντρο, τα παιδιά του Κέντρου σε συνεργασία με μας, θα προσπαθήσουμε, να λύσουμε το πρόβλημά σας, το ζήτημά σας. Αλλά ναι, όλοι πηγαίνουνε μόνοι τους. Ακόμη και στον Ερυθρό Σταυρό δηλαδή πηγαίνουνε μόνοι τους. Ας πούμε έρχονται εδώ και λένε: -φέρατε ρούχα ; -.ε.. όχι δεν φέραμε σήμερα ρούχα και δεν ξέρω... και δεν μας ειδοποιεί ο Ερυθρός Σταυρός πότε θα μας φέρει ρούχα ή οτιδήποτε άλλο.. με το που έρχονται και τους λέμε, όχι, φεύγουνε και πηγαίνουνε οι ίδιοι εκεί...

I -Μιας και αναφέρεις για τα ρούχα και τα τρόφιμα του Ερυθρού Σταυρού, πολίτες μεμονωμένοι , που θέλουν να βοηθήσουν, να φέρουν τρόφιμα και ρούχα, υπάρχουνε;

M -...ναι υπάρχουνε, υπάρχουνε... και δικά μας άτομα, που γνωρίζουμε και ξέρουν, που δουλεύουμε, μας παίρνουν τηλέφωνο και μας λένε, έχω ας πούμε, τα παιδιά μου έχουν μεγαλώσει, έχω μωρουδιακά ρούχα, έλα να τα πάρεις, να τα δώσεις εκεί σε άλλες οικογένειες... αλλά και άλλες οργανώσεις, που υπήρχανε μας έχουνε φέρει και ρούχα και τρόφιμα... και μόνοι μας έχουμε προσπαθήσει σε συνεργασία με κάποια μεγάλα Σούπερ – Μάρκετ.. ας πούμε το Σούπερ – Μάρκετ «Λάρισα», όταν στην περιοχή υπήρχε κιόλας ένα Σούπερ – Μάρκετ και τους είχαμε πει, ότι κάποια τρόφιμα, που είναι κοντά στην ημερομηνία λήξης τέλος πάντων... νομίζω αυτά, τα Σούπερ – Μάρκετ τα γυρίζουνε πίσω, αλλά δεν έχουνε κάτι να κερδίσουνε... αυτά ένα-δύο μήνες πριν λήξουνε, αλλά το γνωρίζαμε και ενημερώναμε τον κόσμο, ότι αυτά σε λίγο καιρό θα

λήξουνε, τα δίνανε σε μας, οπότε εμείς τα δίναμε στην περιοχή και λέγαμε, ξέρεις κάτι αυτό το ρύζι, αυτό το ζυμαρικό τέλος πάντων πάρτο, αλλά είναι για ένα μήνα, ξέρεις έχει ημερομηνία λήξης, μη τυχόν.... Εντάξει και τα δίναμε σε ανθρώπους, που ξέρουνε και λίγο, να διαβάζουνε και τους είχαμε εμπιστοσύνη.

I -Το ιατροκοινωνικό κέντρο τι διαθέτει σε υλικοτεχνική υποδομή, υπολογιστές, τηλέφωνο, internet, είσαστε καλυμμένοι με τα υπάρχοντα; ....

M -Ναι, ναι... υπάρχει τηλέφωνο, υπολογιστής, εκτυπωτής –αν και έχει χαλάσει- , internet. Νομίζω τα βασικά πράγματα που μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε καθημερινά υπάρχουν. Είμαστε καλυμμένοι.

I -Μου αναφέρατε ένα θέμα συνταγογράφησης του γιατρού, που δεν έχει δίκτυο να συνταγογραφήσει.

M -Όταν βγήκε η ηλεκτρονική συνταγογράφηση, τότε δεν είχαμε γιατρό βέβαια, και τώρα που έχουμε όμως, δεν μπορεί να συνταγογραφήσει, οπότε δε θέσαμε το ζήτημα ηλεκτρονικής συνταγογράφησης του γιατρού... Και τα άτομα που μπορεί να συνταγογραφήσει σε συνεργασία με το κοινωνικό φαρμακείο, γιατί ο γιατρός θα δίνει μια συνταγή με τη δική του σφραγίδα, την κάνει και χειρόγραφο, οπότε το άτομο θα πηγαίνει με τη σφραγισμένη συνταγή στο κοινωνικό φαρμακείο κι από εκεί θα παίρνει τα φάρμακα του. Μόνο από εκεί μπορεί πια να εξυπηρετηθεί. Από κει και πέρα ίσως γι' αυτό και τα προηγούμενα χρόνια υπήρχε χειρόγραφο συνταγογράφηση στα βιβλιάρια τους. Επειδή έχουμε θέμα πια με τη συνταγογράφηση και δε μας δίνει το δικαίωμα, μόνο νοσοκομειακός γιατρός μπορεί να συνταγογραφήσει βιβλιάρια προνοίας

I- Ενώ παλαιότερα μπορούσε...

M -Ναι

I- Έχεις παρατηρήσει φαινόμενα περίεργα με τις συνταγογραφήσεις, ας πούμε φαινόμενα διαφθοράς;

M -Ναι, υπήρχαν πάρα πολλοί, παίρνουν τα φάρμακά τους και μετά από 10-15 μέρες ερχόντουσαν και λέγανε «γιατρέ να μου ξαναγράψεις» ενώ δεν είχε περάσει μήνας και οι δόσεις των φαρμάκων είναι υπολογισμένες για περίπου ένα μήνα... αυτοί λέγανε «μου τελειώσανε γιατρέ» και ρωτούσε ο γιατρός «τα άλλα 15 χάπια τι τα έκανες» και απαντούσανε «τα έδωσα στη μαμά μου, το μπαμπά μου, στη γειτόνισσα γιατί έχει το ίδιο πρόβλημα με μένα» κλπ κλπ... Εννοείται ότι ο γιατρός δε μπορούσε να συνταγογραφήσει, εννοείται ότι πολλοί φεύγαν από εδώ παρεξηγημένοι, αλλά μετά από αυτό, σε μία ομιλία-συνάντηση που είχε κάνει η γιατρός είπε ότι δεν είναι μόνο ότι δε

θα μπορείς εσύ ο ίδιος να πάρεις χάπια, είναι το θέμα ότι θα κάνεις κακό και στο γείτονά σου και τη μάνα σου γιατί μπορεί να έχει το ίδιο πρόβλημα με σένα αλλά εσύ δεν ξέρεις αν θα πρέπει να πάρει το ίδιο χάπι με σένα. Οπότε μπορεί η γειτόνισσα και η αδερφή σου τέλος πάντων να με επισκεφτεί να την εξετάσω και θα μπορέσω να συνταγογραφήσω και γι' αυτή, κι αν δεν έχει βιβλιário τότε κάτι θα κάνουμε για να τη βοηθήσουμε, δε θα την αφήσουμε χωρίς χάπια. Από τότε βέβαια ελαττώθηκαν τα άτομα που ερχόντουσαν κι έλεγαν τέτοια. Αρχικά, να πω βέβαια, ότι συνταγογραφήσαμε και φάρμακα με κόκκινη γραμμή, δηλαδή ψυχοφάρμακα... εκεί γινότανε ο μεγάλος χαμός...

I- Γιατί;

M -Γιατί, να μη πω το 90%, ένα μεγάλο ποσοστό των ανθρώπων εδώ και κυρίως γυναίκες παίρνανε ψυχοφάρμακα, αντικαταθλιπτικά κυρίως. Στα φάρμακα με την κόκκινη γραμμή ερχόταν και στη βδομάδα ο άλλος για τον ίδιο «λόγο»... γιατί έδωσα και στην αδερφή μου που έχει το ίδιο πρόβλημα και στη γειτόνισσά μου κλπ κλπ...

I -Έχεις παρατηρήσει φαινόμενα, όπως να χρησιμοποιούν αντικαταθλιπτικά σε μεγάλο βαθμό...

M -Δηλαδή πέρα από τη συνταγή του γιατρού εννοείτε;

I - Εννοώ διαπιστώνεις μεγάλο ποσοστό ανθρώπων, που έρχονται για αντικαταθλιπτικά;

M -Ναι, είναι μεγάλο το ποσοστό των ανθρώπων που έρχονται για αντικαταθλιπτικά και νομίζω ότι ξεκινάνε κι από πολύ μικρή ηλικία, ιδίως οι γυναίκες. Και από μία συζήτηση που έχουμε κάνει με κοπέλες που παίρνουνε, που νομίζουν ότι είναι η μόνη σωτηρία να πάρουν χάπια να «σωθούν», είναι λες και τους οδηγεί εκεί η ζωή τους. Δηλαδή είναι ο τρόπος της ζωής τους τέτοιος που δεν έχουν άλλες διεξόδους. Παντρεύονται σε πολύ μικρή ηλικία, σκεφτείτε 12-13 ετών παντρεύονται, που σημαίνει ότι μετά από ένα χρόνο περίπου θα αποκτήσουν και το πρώτο τους παιδί. Κάθε χρόνο οι περισσότερες έχουνε κάποιο νέο μέλος στην οικογένεια.

I -Ναι...

M -Δηλαδή, μια κοπέλα 20 ετών, που έχει ήδη πόσα παιδιά, έχει το σπίτι, τον άντρα της με όποια σχέση έχει μαζί του και τις περισσότερες φορές δεν είναι καλή, έχει την πεθερά, τον πεθερό, τον κουνιάδο, την κουνιάδα... και δεν ξέρω μάλλον είναι στα έθιμά τους... μέσα σε ένα σπίτι ζει η μαμά, ο μπαμπάς μαζί με τα παιδιά και τις

οικογένειες των παιδιών, των αγοριών για την ακρίβεια γιατί τα κορίτσια φεύγουν και μένουν με την οικογένεια του άντρα τους.

I- Οι οικογένειες είναι πατριαρχικές ή μητριαρχικές;

M -Είναι μητριαρχικές...

I- Διαπιστώνεται χρήση αλκοόλ, ναρκωτικών ουσιών, ακούτε συχνά τέτοια φαινόμενα;

M-Αν κρίνουμε από όλα αυτά τα καθημερινά που βλέπουμε και στα κοντινά σπίτια δηλαδή... τα άτομα που δεν εργάζονται, οι άντρες, ναι... είναι η συνήθειά τους αυτή. Ξυπνάνε το πρωί, κάνουν μια «ιεροτελεστία» τέτοιων πραγμάτων. Δηλαδή ξυπνάνε, μπορεί να παν στο καφενείο της γειτονιάς να πιούνε τον πρωινό τους καφέ, θα πάνε στο γιο τους ή στην κόρη τους και μετά πηγαίνουνε στο σπίτι, συνήθως ψήνουνε, θα πιούνε το πρώτο τους κρασάκι, το πρώτο τσιπουράκι, το πρώτο κι εγώ δε ξέρω τι... και φτάνει μια ώρα που οι περισσότεροι είναι «στο αμήν»... Εμείς εδώ δηλαδή έχουμε βιώσει και «άγριες» καταστάσεις. Πχ έχει βγει εδώ ο κύριος πιο κάτω και πήρε ένα «τύπου» ρόπαλο κι έσπασε το αυτοκίνητό του, το δικό του τουλάχιστον... κι έτρεχε εδώ η γειτονιά πανικόβλητη να δούνε τι γίνεται, ποιόν σκοτώνουνε... κι απλά ο άλλος ήταν μεθυσμένος κι ήθελε να ξεδώσει... η ότι θυμήθηκε ότι μάλωσε πριν από ένα χρόνο με τον απέναντι ή ότι με τα παιδιά του κάτι έγινε στο σχολείο και μαλώνουνε μεταξύ τους... όσον αφορά τις ουσίες θυμάμαι σε ένα ερωτηματολόγιο που είχαμε κάνει – εντάξει κανένας δε μας απάντησε βέβαια αν παίρνει άλλες ουσίες- φυσικά κάποια άτομα φαινότανε ότι κάνουν χρήση... αλλά οι γυναίκες των αντρών αυτών μας το λέγανε, συνήθως για ινδική κάνναβη, αυτό... δεν μας έχουν πει για κάτι άλλο. Οπότε ναι... υπάρχει ένα ποσοστό που κάνει χρήση ουσιών

I-Εσύ εργάζεσαι εδώ από το 2007 σωστά;

M -Ναι...

I -Άρα έζησες και καταστάσεις πριν την οικονομική κρίση. Τώρα που δυσκολεύουνε τα πράγματα, για όλους φαντάζομαι, δυσκολεύουν και για τους Ρομά. Διαπιστώνεις μεγάλα ποσοστά ανεργίας και επίσης βλέπεις κάποια διαφοροποίηση στα είδη των επαγγελμάτων που κάνουνε;

M -Οι περισσότεροι που είναι πλανόδιοι ή έχουν άδεια για λαϊκές ακούω ότι πολλοί θέλουν να φύγουν, να πάνε σε άλλη πόλη... εδώ πια δεν μπορούν να ανταπεξέλθουν ενώ έχουν μια καλή δουλειά θα έλεγα... Γιατί αν πηγαίνεις σε διαφορετική λαϊκή κάθε μέρα, οτιδήποτε κι αν πουλάς, είτε ρούχα ή οτιδήποτε όλο και κάποιες απολαβές έχεις.

Νομίζω ότι τους έχει επηρεάσει πολύ... Από την άλλη παίρνουν πια πολύ δύσκολα τα επιδόματα που παίρνανε παλιά... Ενώ παλιότερα δίνονταν ανεξέλεγκτα... τώρα είναι πολύ δύσκολα... και νομίζω πάρα πολλοί Ρομά έχουν βρεθεί σε δύσκολη θέση και μας το λένε... ότι η κρίση μας έχει επηρεάσει κι εμάς πάρα πολύ.

I -Οι γυναίκες κατά κύριο λόγο είναι άνεργες και «βοηθητικό προσωπικό» ή διαπιστώνεις ότι έχουν και μια επαγγελματική δραστηριότητα μόνες τους;

M -Πολλές βοηθάνε τους άντρες τους που είναι στις λαϊκές. Εντάξει το μεγαλύτερο ποσοστό είναι σπίτι, δεν εργάζεται, και μόνο όταν θα είναι κάποιες τυχερές και σε μια προκήρυξη που θα βγει και θα δουλέψουνε για κάποιους μήνες, δίμηνο, πεντάμηνο στην καθαριότητα.

I -Το ιατροκοινωνικό κέντρο, και με τη μορφή που έχει πάρει που απευθύνεται εκτός από τους Ρομά και για άλλες ευπαθείς ομάδες ανθρώπων... πιστεύεις μπορεί να λειτουργήσει σαν υπηρεσία «Μιας Στάσης»; Δηλαδή μια δομή από την οποία ο πολίτης, και θα το ζητήσει και θα το πάρει ή ήδη λειτουργείτε σαν μια τέτοια υπηρεσία;

M -Σαν σημείο αναφοράς εννοείτε;

I -Εννοώ σαν τα ΚΕΠ. , που ο πολίτης θα ζητήσει κάτι και θα το πάρει από εκεί, χωρίς να πάει σε τρεις ή τέσσερις διαφορετικές υπηρεσίες.

M -Νομίζω ότι εμείς μπορούμε να το κάνουμε αυτό.

I -Δηλαδή όλα γίνονται από εδώ;

-Τις περισσότερες φορές ναι. Όταν υπάρχει ένα άτομο ας πούμε και μας εμπιστεύεται 100% και λέει ότι «θέλω να βγάλω το βιβλιάριο αυτό...» ή ότι «θέλω να κάνω τα χαρτιά μου για το κοινωνικό παντοπωλείο» φέρνει τα χαρτιά σε μας, εμείς τα μαζεύουμε, εμείς τα πηγαίνουμε, σε μας δίνουν την απάντηση κι εμείς τη δίνουμε...

I -Όταν σε ρώτησα πριν για το πληροφοριακό σύστημα γενικά και για τη δικτύωση με άλλες υπηρεσίες, εννοούσα, ότι δεν έχετε κάποια βάση δεδομένων, δεν είστε συνδεδεμένοι με το ΙΚΑ, με τον ΟΑΕΔ με τον ΟΓΑ, για να μπορείτε να κοιτάτε ανά πάσα ώρα και στιγμή τα στοιχεία των πολιτών και να τυπώνετε από εδώ, ας πούμε ένα εκκαθαριστικό.

M -Όχι, όχι... τέτοιο σύστημα δεν έχουμε.

I -Θεωρείτε όμως, ότι θα μπορούσατε να στηρίζετε μια εξυπηρέτηση σε βασικά πράγματα, αν υπήρχε πληροφοριακό σύστημα και προσωπικό βεβαία.

M -Ναι βέβαια, κι εμείς μπορούμε να το ελέγξουμε, να το λειτουργήσουμε.

I -Γνωρίζεις αν οι Ρομά επισκέπτονται το ΚΕΠ;

M -Ναι, το ΚΕΠ είναι σε κοντινή απόσταση, οι περισσότεροι με τα πόδια πηγαίνουν. Ο διευθυντής του ΚΕΠ που έτυχε να γνωρίσουμε γιατί έπρεπε με τη νέα προκήρυξη που είχε βγει κι έπρεπε να μαζέψουμε τους ωφελούμενους τους εξυπηρέτησε και μας εξυπηρέτησε άψογα. Δεν είναι από τις υπηρεσίες που λεν «ωχ αμάν πάλι ο τσιγγάνος». Τους επισκέπτονται οι Ρομά και παίρνουν τα χαρτιά τους κανονικά. Τουλάχιστον για το ΚΕΠ, επειδή είναι εδώ κοντά κι επειδή έχουμε συνεργαστεί με τα άτομα που δουλεύουν εκεί, έχουμε καλή συνεργασία με τους Ρομά. Είναι και το γεγονός ότι είναι σε κοντινή απόσταση, όπως και το νοσοκομείο... εντάξει το νοσοκομείο είναι ένας άλλος τομέας, δεν είναι πάω θέλω ένα χαρτί το υπογράφεις και φεύγω...

I -Αν θέλαμε να συνοψίσουμε τα βασικά οφέλη των Ρομά, όπως και των ευαίσθητων ομάδων σε σχέση με το ιατροκοινωνικό κέντρο έτσι όπως λειτουργεί και έτσι όπως θα εξελιχθεί, ποια πιστεύεις, ότι είναι τα βασικά οφέλη;

M -Καταρχάς είναι όφελος το ότι είναι μέσα στον οικισμό τους, διαφορετικά θα έπρεπε να μετακινούνται για να έρχονται κι εκτός αυτού ένας λόγος που έγιναν τα ιατροκοινωνικά κέντρα είναι για να αποσυμφορηθούν οι υπόλοιπες υπηρεσίες και να μην έχουμε αυτές τις μετακινήσεις του πληθυσμού για σημαντικά πράγματα. Πέρα από το ιατρικό κομμάτι το οποίο είναι πολύ σημαντικό για τους ίδιους και το νοσηλευτικό ταυτόχρονα. Νομίζω ότι εξυπηρετούνται από μας σε τέτοιο βαθμό που τους είμαστε «απαραίτητοι»... δεν ξέρω πως ακούγεται αυτό... όταν εμείς τους ενημερώνουμε για οποιαδήποτε προκήρυξη, τους συμβουλεύουμε τι πρέπει να κάνουν, τι χαρτιά πρέπει να φτιάξουν, τους βοηθάμε να τα συμπληρώσουν γιατί οι περισσότεροι είναι αναλφάβητοι. Και μόνο που υπάρχει μια «πόρτα» την οποία μπορεί να την ανοίξει κάποιος και να πει «μου συμβαίνει αυτό...»... και μόνο που το λέει και φεύγει νομίζω είναι πολύ σημαντικό γι αυτούς. Ήρθε ένας κύριος το πρωί και δεν ήθελε κάτι, ήθελε απλά να δει το γιατρό να του πει τι του έτυχε. Είναι πολύ σημαντικό γιατί θα ακούσει μια συμβουλή από το γιατρό ή από την κοινωνιολόγο ή από τη νοσηλεύτρια ή από την ψυχολόγο που θα του δώσει έναν άλλο αέρα. Θα του δείξει ένα δρόμο...

I -Έχει κάποιον άνθρωπο να τα πει...

M -Ναι, νομίζω ότι τους είναι κάτι πάρα πολύ σημαντικό. Σκεφτείτε επίσης ότι υπάρχουν και άτομα ανήμπορα, ηλικιωμένα που είναι μόνα τους. Όχι όλα αλλά αρκετά άτομα είναι μόνα τους που θέλουν το παραμικρό. Μια πίεση, μια συνταγογράφηση, ένα φαγητό, μια εξυπηρέτηση στο νοσοκομείο, ένα χαρτί και δε μπορούν να

μετακινηθούνε... Και εννοείται μια γιαγιά 85 ετών, δε μπορείς έτσι εύκολα να της πεις πήγαινε στο ΚΕΠ, που μπορεί να ναι δυο βήματα που είπαμε, για να πάρεις αυτό το χαρτί, οπότε μου κάνεις μια εξουσιοδότηση, συνήθως καλούμε την αστυνομία εδώ για τη διαδικασία, κάνει την εξουσιοδότηση και μας τη δίνει και κάνουμε τις απαραίτητες διαδικασίες

I -Ανταποκρίνονται ;

M -Βεβαίως, ναι, ναι... εννοείται. Τις περισσότερες φορές δηλαδή σε τέτοιες περιπτώσεις έρχονται. Και μόνο με εξουσιοδότηση μπορούμε και κάνουμε οτιδήποτε...

I -Ποια θέματα θεωρείς ως μικρόπροβληματάκια, που φέρνουν κάποια δυσλειτουργία στην εξυπηρέτηση του πολίτη. Τι διαπιστώνεις από την εμπειρία σου, ότι θα θέλατε να λυθεί, έτσι ώστε να είστε πιο αποτελεσματικοί και πιο εξυπηρετικοί για τον πολίτη;

M -Πρώτον, η ενημέρωση η δική μας για οποιοδήποτε προνοιακό πρόγραμμα, για οποιαδήποτε πληροφορία μας βοηθάει για να εξυπηρετήσουμε αυτούς τους ανθρώπους. Είτε αυτό είναι οικονομικό, προς οικονομικό τους όφελος για την εκπαίδευση... οτιδήποτε... Δηλαδή η ενημέρωσή μας νομίζω ότι δεν επαρκεί. Από κει και πέρα η συνεργασία που θα έχουμε με τους άλλους φορείς είναι ένα ζήτημα που μέχρι τώρα μπορεί να είναι ελλιπές, ή τουλάχιστον εμείς κρίναμε ότι αυτοί είναι οι φορείς που πρέπει να συνεργαστούμε για να τους βοηθήσουμε, αλλά από κει και πέρα όταν θα δούμε ότι υπάρχουν κι άλλοι φορείς που πρέπει να συνεργαστούμε δε νομίζω ότι δε θα τα καταφέρουμε ή ότι δε μπορούμε να το κάνουμε. Είναι ένα ζήτημα δηλαδή που θα λυθεί. Κι όταν εμείς εξηγήσουμε στον εκάστοτε φορέα ότι «είμαστε αυτοί» και πρέπει να το κάνουμε γιατί έτσι πρέπει...

I -Σας γνωρίζουν ή πρέπει να δώσεις διευκρινήσεις;

M -Όχι, όχι...

I -Δεν σας γνωρίζουν οι υπηρεσίες ;

M -Όχι... πέρα από την πρόνοια που γνωρίζανε... αναφέρω συνέχεια την πρόνοια γιατί οι περισσότεροι είναι γραμμένοι στην πρόνοια και γι αυτό έχουμε τη μεγαλύτερη συνεργασία... Ας πούμε στο νοσοκομείο, όταν εμείς συνταγογραφήσαμε και πήγαιναν εκεί... μας έπαιρναν στην αρχή τηλέφωνο και μας ρώταγαν «ποιοι είστε εσείς... ποιο είναι το ιατροκοινωνικό που συνταγογραφεί και δεν έρχονται σε μας»... «είμαστε αυτοί κι αυτοί...» και ξέρετε το μυαλό το ανθρώπινο πως είναι... ξαφνικά ήρθε μια υπογραφή

από ένα ιατροκοινωνικό κέντρο... κι έπρεπε να στείλουμε ένα χαρτί από τη διεύθυνσή μας, να μας γνωρίσουν... κι έτσι δηλαδή ανοίγει μετά ο δρόμος.

I -Δηλαδή ήταν λίγο δύσκολος ο δρόμος, για να σας γνωρίσουν και να σας αποδεχτούνε οι άλλες υπηρεσίες εκτός από την πρόνοια και τον ερυθρό σταυρό; ...και οι κρατικές και οι δημοτικές δομές ;

M -Δεν μας γνωρίζουνε. Πρέπει δηλαδή εμείς να τους δώσουμε να καταλάβουνε τι είμαστε, με κάποιο έγγραφο, κι από κει και πέρα είναι και λίγο δύσκολο, όπως είπα και στην αρχή, γιατί εξυπηρετούμε μια ειδική ομάδα ανθρώπων, και σ αυτή την ειδική ομάδα κρατάνε μια επιφυλακτική στάση

I -Δυο πράγματα, κι έτσι θα κλείσουμε, σε σχέση με την εκπαίδευση και το προσωπικό. Το δυναμικό της υπηρεσίας σας είπαμε, ότι είναι 6 με 7 άτομα;

M -Έξι... Έξι άτομα

I -Εργάζεστε σε 6 ειδικότητες ;

M -6 ειδικότητες

I -Θεωρείς, ότι είναι αρκετές αυτές οι ειδικότητες, που μου ανέφερες στην αρχή; κοινωνιολόγος, ψυχολόγος, γιατρός, νοσηλεύτης, γυμναστής και ο διαμεσολαβητής και με αυτές τις ειδικότητες καλύπτετε το οργανόγραμμα βάσει του καταστατικού των Ια.Κ. ;

M -Νομίζω πως ναι... είμαστε επαρκείς, γιατί πιάνουμε όλο το φάσμα των ειδικοτήτων

I -Χρειάζεται άλλη ειδικότητα; Θεωρείς, ότι είναι απαραίτητος κι ένας μουσικός ας πούμε, η ένας εργοθεραπευτής, ή κάποιες ειδικότητες που προβλέπονται από το περιβάλλον των Ια.Κ.;

M -Θα απαντήσω κρίνοντας από την εμπειρία μου... Δεν μας έχουν ζητήσει κάτι ανάλογο ώστε να πούμε «μακάρι να είχαμε έναν θεατρολόγο» ας πούμε. Δεν ξέρω βέβαια αν θα είχαμε πως θα ήταν... Αλλά επειδή και τα παιδιά όπως είπα πηγαίνουν στο σχολείο... Δηλαδή συγκριτικά με άλλα ιατροκοινωνικά κέντρα, όπως στο Βόλο για παράδειγμα, στη Νέα Ιωνία που είναι ένα αρκετά παλιό ιατροκοινωνικό κέντρο και λειτουργεί πολλά περισσότερα χρόνια από εμάς, τα παιδιά δεν πάνε στο σχολείο. Εκεί βέβαια είναι τσιγγάνοι δεν είναι Ρουμανόβλαχοι, είναι καταυλισμός. Εκεί δηλαδή, οποιαδήποτε ειδικότητα και να ήτανε θα ήταν ευχής έργον.

I -Ναι...

M -Νομίζω είμαστε επαρκείς και μπορούμε να καλύψουμε τις ανάγκες που έχουμε. Βέβαια αυτό γίνεται και σε συνεργασία με άλλους φορείς ή εθελοντές. Παλιότερα υπήρχε και η ΑΡΣΙΣ, μία εθελοντική ομάδα παιδιών...

I -ΜΚΟ;

M -Ναι... Βέβαια με το που ξεκινήσαμε εμείς, μετά από ένα χρονικό διάστημα σταμάτησαν.

I -Στη Θεσσαλονίκη νομίζω ακόμα λειτουργεί η ΑΡΣΙΣ, εδώ πρέπει να έχει σταματήσει...

M -Ναι, εδώ πάντως στη Λάρισα δεν υπάρχει.

I -Εύη πες που κάτι άλλο, φεύγω από το ένα θέμα και πάω στο άλλο, αλλά μας πηγαίνει η κουβέντα, στο θέμα του προσωπικού... Με ποια σχέση εργασίας εργάζεστε και με τι ωράριο, επίσης αν σας έχουν κάνει εκπαίδευση, αν θεωρείς ότι χρειάζεται... Ας ξεκινήσουμε με το βασικό, η σχέση εργασίας σας ποια είναι;

M -Εγώ μαζί με τη νοσηλεύτρια έχουμε σύμβαση ορισμένου χρόνου.

I -Την οποία την ανανεώνετε κάθε χρόνο;

-Όχι, δεν είναι κάθε χρόνο... την ανανεώσαμε τώρα τον Απρίλη και προηγουμένως είχαμε ανανεώσει άλλη μία φορά... τα υπόλοιπα παιδιά είναι με σύμβαση ανάθεσης έργου... το ίδιο ισχύει και για τους υπόλοιπους, δεν ανανεώνουν κάθε χρόνο

I -Είναι δηλαδή ξεκάθαρες οι σχέσεις των εργαζομένων, δηλαδή εσένα πότε λήγει η σύμβασή που έχεις κάνει;

M -Υπογράψαμε τον Απρίλιο, ήταν για ένα χρόνο... Ενημερωθήκαμε ότι πρέπει να είναι 1+1 αλλά χωρίς να είμαστε σίγουροι. Οπότε αν αυτό δεν ισχύει...

I -Από το 2007 ισχύει αυτό το καθεστώς, δηλαδή ανά ένα ενάμιση χρόνο ανανεώνετε;

M -Όχι, όχι, από το 2007 ανανεώσαμε ξανά όταν αλλάξαμε και πήγαμε στη ΔΗΚΕΛ το 2010 αν δεν κάνω λάθος, και μετά αυτόν τον Απρίλη.

I -Νιώθεις κάποια ανασφάλεια;

M -Ναι σίγουρα, γιατί δεν ξέρουμε τι θα γίνει και ναι μεν μπορεί τα ιατροκοινωνικά να συνεχιστούνε, αλλά εμάς δε μας διασφαλίζει κανένας και κανείς δε μπορεί να μας πει ότι όσο κρατήσουνε τα ιατροκοινωνικά εσείς θα είστε το προσωπικό... και εννοείται ότι όταν υπάρχουν ανανεώσεις τώρα τον Απρίλη που είναι ένας χρόνος και μετά λήγει, μετά θα ξαναγίνει η προκήρυξη, κι όταν ξαναγίνει ποια άτομα θα προτιμηθούνε;

Δηλαδή εγώ ξαναφέρνω τη μοριοδότηση; τα χρόνια εργασίας μου μετράνε; Όλα αυτά είναι στο μυαλό μας και μας απασχολούνε

I -Δημιουργούνται θέματα πληρωμής;

M -Δημιουργούνται... η αλήθεια είναι όταν είχαμε ξεκινήσει, για ένα πολύ μεγάλο χρονικό διάστημα δεν είχαμε θέμα πληρωμής...

I -Από την αρχή λες τώρα, από το 2007.

M -Ναι, τότε δεν είχαμε πρόβλημα

I -Θυμάσαι από πού ήταν η χρηματοδότηση;

M -Ήταν από το 3^ο κοινοτικό πλαίσιο. Κι αν υπήρχε ένα θέμα ήταν για ένα ή δύο μήνες το πολύ. Δεν ήταν και τόσο τραγικό. Όταν έγινε η μεταφορά μας από τη ΔΕΤΠΟΛ και πήγαμε στη ΔΗΚΕΛ τότε είχαμε ένα πολύ μεγάλο διάστημα που ήμασταν απλήρωτοι.

I -Δηλαδή από τότε που εφαρμόστηκε ο Καλλικράτης που άλλαξε η ΔΕΤΠΟΛ.

M -Ναι, τότε είχαμε ένα πολύ μεγάλο χρονικό διάστημα. 8 με 10 μήνες περίπου.

I -Άρα άλλαξε και η χρηματοδότηση. Πέρασε από το ΕΣΠΑ ;

M -Ακριβώς, γι αυτό είχαμε όλη αυτή την καθυστέρηση. Εντάξει γνωρίζαμε ότι τέτοιο πρόβλημα υπήρχε...

I -Τώρα από ποια χρηματοδότηση πληρώνονται τα ιατροκοινωνικά κέντρα;

M -Νομίζω συνεχίζεται μέσω ΕΣΠΑ.

I -Το πρόγραμμα που συνεχίζεται μέχρι το 2020;

M -Ναι, αυτό, η συνέχεια του ΕΣΠΑ. Τώρα ας πούμε είμαστε ήδη 6 μήνες απλήρωτοι και δεν ξέρουμε το γιατί. Νομίζω κάτι γραφειοκρατικό πρέπει να υπάρχει...

I -Εύη έχετε περάσει κάποια εκπαίδευση, που να έχει σχέση με την ειδική ομάδα, που καλείστε να εξυπηρετήσετε;

M -Όχι, δεν έχουμε περάσει από καμία εκπαίδευση, είχαμε πληροφορηθεί ότι πριν λειτουργήσουν τα ιατροκοινωνικά κέντρα θα έπρεπε το προσωπικό να περάσει από κάποια σεμινάρια τα οποία δεν ξέρω βέβαια αν αληθεύει αλλά ακούστηκε και δεν ξέρω αν και τα άλλα ιατροκοινωνικά έχουν περάσει από κάποια σεμινάρια... Η αλήθεια είναι ότι ήρθαμε εδώ, ο καθένας με τις δικές του γνώσεις για αυτή την ομάδα στόχου

I -Η ειδίκευση σου εσένα μετά τις σπουδές ποια είναι, τι ειδίκευση έχεις κάνει στο μεταπτυχιακό σου, ας πούμε;

M -Δεν έχω κάνει μεταπτυχιακό, όχι δεν έχω κάποια ειδίκευση

I -Είσαι πάντως κοινωνιολόγος, το αντικείμενο σου είναι συναφές. Κάποια άλλη εκπαίδευση σχετικά με τις ευπαθείς ομάδες;

M -Όχι, όχι, καμία. Και για την ομάδα στόχου εδώ, ότι μαθήματα κάναμε στο πανεπιστήμιο, που θυμάμαι κάναμε αρκετά

I -**Θεωρείς όμως ότι χρειάζεται μια κατάρτιση ;**

M -Σίγουρα εννοείται γιατί μιλάμε για ένα πληθυσμό που είναι ειδικός πληθυσμός, όπως και να το κάνουμε.

I –**Πας πλέον εμπειρικά ;**

M -Ακριβώς έτσι... Τώρα δε ξέρω βέβαια μετά από 10 χρόνια κατά πόσον ένα σεμινάριο θα βοηθούσε. Αν γινόταν στην αρχή θα μου ήταν όλα καινούργια, ενώ τώρα νομίζω, νομίζω δεν ξέρω... ότι θα μου πούνε «αυτό» και θα πω «εντάξει, αυτό το ξέρω».

I -**Μόνο αν άλλαζε κάτι στις δομές και θα έπρεπε να ενημερωθείτε ;**

M -Ναι, ναι

I -**Πώς εκλαμβάνεις το εργασιακό περιβάλλον, στο οποίο εργάζεσαι και κατ' αρχάς σου αρέσει; Θα ήθελες να συνεχίσεις; Αν σου δίνονταν η ευκαιρία θα πήγαινες αλλού; Θα άλλαζες κάτι;**

M -Η αλήθεια είναι ότι μου αρέσει, γιατί η δουλειά μας είναι τέτοια και εδώ βρίσκεις άτομα που πρέπει να δουλέψεις μαζί τους... όπως είπα και στην αρχή «έχει ψωμί»...

I -**Και θεωρείς ότι υπάρχει και πραγματική ανάγκη;**

M -Και υπάρχει και ανάγκη... Δηλαδή εδώ στην περιοχή μπορεί να μην είναι το 80, 90% αυτών που έχουν ανάγκη. Εντάξει, όλοι έχουν ανάγκη αλλά στην ουσία λίγοι έχουν ανάγκη πραγματική. Αυτοί οι λίγοι πρέπει να βοηθηθούν. Απ' ότι λέγαμε και με τα παιδιά οτιδήποτε και να κάνουμε στην αρχή θα έρθουν 50 άτομα, θα έρθουν 30 άτομα... Ο ένας να βοηθηθεί, είναι ένα αποτέλεσμα. Ένα παιδάκι να βοηθηθεί και να τελειώσει το σχολείο ή κάτι άλλο... μια μητέρα να βοηθηθεί σε κάτι νομίζω είναι ένα πολύ σημαντικό αποτέλεσμα για εδώ. Σίγουρα μου αρέσει, θα ήθελα ίσως κάποια πράγματα να είναι διαφορετικά... θα ήθελα έναν άλλο χώρο να μπορούν και οι δικές μας οι κινήσεις να είναι λίγο πιο ελεύθερες

I -**Πρότεινε μερικά πράγματα.**

M -Θα μπορούσε ας πούμε το ιατρείο να είναι ένα ιατρείο ☺ ένας κανονικός κλειστός χώρος. Η ψυχολόγος να έχει ένα δικό της γραφείο, ένα δικό της χώρο που θα μπορεί να έρχεται ένα άτομο, να μιλήσει μαζί της και να μην ακούγονται αυτά που λέει παντού. Γιατί ίσως και γι αυτό το λόγο οι περισσότεροι δεν έρχονται κιόλας...

I -**Η ακαταλληλότητα του χώρου έχει φέρει δυσλειτουργίες στην καθημερινότητα;**

M -Βέβαια, γιατί σκεφτείτε ότι έρχονται σε μας, στην κοινωνιολόγο, την ψυχολόγο και στο γυμναστή άτομα που πρέπει κάτι να συζητήσουμε κάτι να μιλήσουμε, κι είναι στον ίδιο χώρο ο γιατρός γιατί πρέπει να εξετάσει, κι εμείς μιλάμε και ο γιατρός λέει «παρακαλώ λίγο ησυχία γίνεται; γιατί δεν ακούω να εξετάσω το παιδί» οπότε φεύγει η εκάστοτε κυρία ή ο εκάστοτε κύριος και λέει θα έρθω μια άλλη ώρα και εννοείται δεν ξαναέρχεται ποτέ και πάει αλυσίδα το όλο θέμα

I -**Ο ρόλος του διαμεσολαβητή θεωρείς, ότι επαρκεί για να ενημερώνει την ομάδα, θα χρειαζόταν κι άλλο μέλος; θα άλλαζε ο τρόπος; είναι καλός ο τρόπος; Υπάρχει θέμα διασύνδεσης με την ομάδα, ως προς την ενημέρωση κ.λ.π. ;**

M -Είναι πολύ σημαντικός ο ρόλος του διαμεσολαβητή. Νομίζω βέβαια, πως αν ήταν δύο άτομα για τον ίδιο ρόλο θα δημιουργούνταν πρόβλημα, παρά καλό θα γινότανε.

I -**Τον εμπιστεύεται η ομάδα το διαμεσολαβητή;**

M -Ναι, πολύ... Τον εμπιστεύεται σε τέτοιο βαθμό που σκεφτείτε ότι όταν κάποιος θέλει να βγάλει ένα βιβλιάριο πρόνοιας πρώτα πηγαίνει στον Κώστα δηλαδή τον ρωτάνε «θέλω να βγάλω ένα βιβλιάριο» και τους λέει πήγαινε στα κορίτσια και λένε «θέλεις να μου το βγάλεις εσύ» του έχουν πιο πολύ εμπιστοσύνη, ίσως φοβούνται μήπως τους ξεγελάσουμε.

I -**Βγάζουν και μια καχυποψία δηλαδή ;**

M -Πάντα εντάξει, εννοείται... Είναι καχύποπτοι άνθρωποι γενικά... είμαστε εμείς μία, είναι αυτοί δέκα ...μπορεί και να είναι η άμυνά τους αυτή...

I -**Σε σχέση με τις προτάσεις σου, νούμερο ένα θεωρείς τον χώρο και ότι δε πρέπει να αυξηθούν οι διαμεσολαβητές. Είναι σωστό ότι υπάρχει ένας.**

M -Νομίζω ότι θα δημιουργηθεί πρόβλημα

I -**Μου απάντησες για τις ειδικότητες, ότι προς το παρόν δε χρειάζεται κάποια άλλη ειδικότητα να προστεθεί.**

M -Όχι ότι θα ήταν κακό. Απλά δεν έχω διαπιστώσει με βάση τις ανάγκες του πληθυσμού. Όπως γινότανε όταν δεν είχαμε γιατρό και όλοι λέγανε «γιατρό δε θα φέρετε;» Δεν είπε κανείς «μουσικό δε θα φέρετε, θεατρολόγο» κλπ. Μια σημαντική δική μας πρόταση είναι ότι θα θέλαμε πάρα πολύ όταν βλέπουμε ότι κάποιο παιδί έχει ταλέντο σε κάτι είτε είναι αθλητισμός που ο γυμναστής εδώ ας πούμε ασχολείται με τις ομάδες των παιδιών και θα σας πει κι ο ίδιος κιόλας, είναι παιδιά που ξεχωρίζουν. Υπήρχε μια κοπέλα που ζωγράφιζε απίστευτα... αν δείτε εδώ τη ζωγραφική της θα

πείτε ότι η κοπέλα έχει ταλέντο. Να μπορέσουμε αυτά με κάποιου τύπου υποτροφία να το πω, να τα προωθήσουμε με κάποιο τρόπο

I -Κι αυτό μπορεί να επιτευχθεί με τη διασύνδεση που λέγαμε.

M –Αυτό. Όπως λέγαμε και πριν για το μουσικολόγο, όταν θα κριθεί δούμε ότι ένα παιδί θέλει να ακολουθήσει αυτό το δρόμο και μπορεί, θα μπορέσουμε να το στείλουμε στο ωδείο. Δηλαδή νομίζω ότι η πόλη μας έχει πάρα πολλούς φορείς, έχει τα πάντα, δηλαδή δε ζούμε σε κάποιο χωριό

I -Υπάρχουν πολλές δυνατότητες που βλέπεις εσύ ;

M -Ναι, και γι αυτό λέω ότι εδώ είμαστε επαρκείς, δε χρειάζεται... Γιατί από κει και πέρα η πόλη έχει τα πάντα. Δηλαδή μπορούμε να ανοίξουμε δρόμο πχ στο ωδείο, με τη ζωγραφική... τα πάντα υπάρχουν. Στα χωριά σίγουρα, οποιαδήποτε ειδικότητα και να πήγαινε θα ήταν καλοδεχούμενη

I -Άρα το ιατροκοινωνικό μπορεί να παίξει αυτόν τον ρόλο, της προώθησης, της μεσολάβησης.

M -Ναι, σαν παραπομπές δηλαδή...

I -Κατάλαβα... άρα πρέπει να δείτε την δικτύωση.

M -Νομίζω είναι το σημαντικότερο...

I -Ευχαριστώ πάρα πολύ, είπαμε πάρα πολλά.

M -Ελπίζω να σας βοήθησα και θέλω να προσθέσω κάτι τελευταίο... Αυτό που έχουμε καταλάβει εμείς εδώ στον συγκεκριμένο πληθυσμό είναι, ότι δε δέχεται εύκολα τις αλλαγές... Περνάει από μεγάλη διαδικασία το όλο θέμα... να το βάλεις στο μυαλό τους, αν το δεχτούνε, αν κάνουν την πρώτη επαφή. Είναι ένας ιδιαίτερος πληθυσμός, είναι δύσπιστοι, θέλουν πρώτα να εμπιστευτούν

I-Να έχουν και κάποιο οικονομικό κίνητρο, να κερδίσουν και κάτι από αυτό;

M -Ναι... Κι όταν τους λέμε ότι δε θα κερδίσουν κάτι σε χρήματα ή υλικά αγαθά λένε «εντάξει, γιατί να το κάνω τότε..» Γι αυτό προσπαθούμε να δώσουμε να καταλάβουν οι μητέρες κυρίως πόσο σημαντική είναι η εκπαίδευση για τα παιδιά τους... Να τελειώσουν το σχολείο. Και τα παιδιά εδώ είναι έξυπνα.

I-Κανείς δεν είναι χαζός.

M -Είναι και το, ότι τα παίρνουν μαζί τους από μικρά και βλέπουν τον έξω κόσμο. Παίρνουν γρήγορα στροφές...

I-Και πάλι σ' ευχαριστώ !

Συνέντευξη Νο 4.

Ιατρός του Ια.Κ. Δήμου Λαρισαίων

Ημερομηνία	Τόπος	Διάρκεια
17/11/2014	Ιατρείο	57 λεπτά της ώρας

I- Καλησπέρα, ...

A.Π - Καλησπέρα....

I- ...ονομάζομαι Ιωάννα Ιωνά και είμαι μεταπτυχιακή φοιτήτρια στο Πανεπιστήμιο Αιγαίου. Κάνω την Διπλωματική μου έρευνα, που έχει θέμα : «Κοινωνική Πολιτική για τους Ρομά στην Τοπική Αυτοδιοίκηση με πεδίο έρευνας το Ιατροκοινωνικό Κέντρο του Δήμου Λαρισαίων», σ' αυτό που εργάζεσαι και συ. Θα ήθελα να μου πεις το όνομά σου, την ιδιότητά σου, ποια είναι η θέση σου στο Ιατροκοινωνικό Κέντρο και πόσο χρονικό διάστημα εργάζεσαι σ' αυτό.

A.Π.- Ανέστης Παρασκευόπουλος Ειδικός Γενικής Οικογενειακής Ιατρικής, εργάζομαι από 1^η του Απρίλη του 2014 στο Ιατροκοινωνικό Κέντρο Νέας Σμύρνης Λάρισας.

I- Θα ήθελα, να μου κάνεις ένα πρώτο σχόλιο για το Ιατροκοινωνικό Κέντρο, πως το είδες σαν δομή, αν και έχεις λίγο χρονικό διάστημα, που εργάζεσαι σ' αυτό, ένα γενικό σχόλιο...

A.Π -Θα μπορούσαν να είχαν γίνει περισσότερα...

I- Γνωρίζουμε, ότι το Ιατροκοινωνικό Κέντρο της Ν. Σμύρνης λειτουργεί από τον Ιούνιο, Ιούλιο του 2007, άρα μιλάμε για επτά χρόνια λειτουργίας... αν θυμάμαι καλά ο μόνος υπάλληλος, που έχει αλλάξει, είναι ο Γιατρός. Υπήρχε μία άλλη Γιατρός πριν από σένα, η οποία τι ειδικότητα είχε Ανέστη ;

A.Π -Ανειδίκευτη...

I -... ήταν ανειδίκευτη ; Δύο λόγια τι βρήκες όταν ανέλαβες το πόστο σου...

A.Π -... το πώς περιμένεις να εργαστείς σ' έναν χώρο, είναι τρομερά υποκειμενικό, γιατί εξαρτάται από τα θέλω και τις απαιτήσεις του καθενός. Τα δικά μου θέλω και οι δικές μου απαιτήσεις έχω μάθει, να είναι αρκετά υψηλές. Θεωρώ κατά την ταπεινή μου άποψη, ότι δεν άγγιζαν ούτε στο μισό οι συνθήκες στον χώρο.

I -... δυο λόγια για την ίδια την δομή... ο χώρος του ιατρείου σου ,στον οποίον ασκείς τα καθήκοντά σου, είναι λειτουργικός ; ..αρκεί έτσι όπως είναι ; ...χρειάζεται κάτι ;

A.Π -Σαν σκέψη η συγκεκριμένη δομή, όπου κι αν έχει γίνει στην Ελλάδα θεωρώ, ότι είναι κάτι πάρα πολύ ωραίο. Από κει και πέρα στον συγκεκριμένο χώρο τον θεωρώ μη λειτουργικό, είναι πολύ μικρός ... οι χώροι Γραφείων δεν είναι ανεξάρτητοι μεταξύ τους, κάποιος αλληλοεπικοινωνούν μεταξύ τους και δυστυχώς δεν υπάρχουνε αρκετά πράγματα, που ίσως θα μας διευκόλυνανε εμάς περισσότερο, για να μπορέσουμε να διευκολύνουμε περισσότερο και την συγκεκριμένη κοινότητα.

I - Το Ιατροκοινωνικό Κέντρο βρίσκεται μέσα στην συνοικία της Ν. Σμύρνης, μια συνοικία που μένουνε Ρομά, ουσιαστικά καλείστε, να εξυπηρετήσετε μια συγκεκριμένη ομάδα, βεβαίως από το 2011 λειτουργεί ως Γραφείο Στήριξης Ρομά και Ευπαθών ομάδων, πες μου κάποια πράγματα για τον πληθυσμό, που καλείσαι να εξυπηρετήσεις.

A.Π -Μια πρωτόγνωρη εμπειρία, παρ' ότι συναναστραφεί με διάφορες κοινότητες, ιδιαίτερα στην Επαρχία της Ελλάδος και στην Ηπειρωτική και στην Νησιωτική, ιδιαίτερα στην Νησιωτική Ελλάδα... και με Αλλοδαπούς.. ήτανε κάτι το ιδιαίτερο και το πρωτόγνωρο η συγκεκριμένη δομή, στην οποία εργάζομαι και η συγκεκριμένη Υπηρεσία. Από κει και πέρα άλλη κουλτούρα, άλλος τρόπος σκέψης. Παρ' ότι είναι χρόνια αυτή η συγκεκριμένη περιοχή μέσα στα όρια του Δήμου Λαρισαίων και χωρίς να θέλω, να ακουστώ ρατσιστής ή να θέλω, να ακουστώ , ότι προσβάλω τους ανθρώπους, προς Θεού, σαν διαφορετική κοινότητα σε εισαγωγικά διαφορετική, ζούνε τόσα χρόνια με τους υπόλοιπους εμάς, σε εισαγωγικά εμάς, μου έκανε ιδιαίτερη εντύπωση, ότι ακολουθούν τους δικούς τους νόμους και τους δικούς τους κανόνες σε τέτοιο βαθμό, που φαίνεται, ότι δεν έχουν επηρεαστεί καθόλου από την υπόλοιπη κοινότητα. Θα μπορούσα κάλλιστα να το χαρακτηρίσω , χωρίς να τους προσβάλλω, σαν Γκέτο τουλάχιστον.

I - Θέλω να μου περιγράψεις τα περιστατικά, που αντιμετωπίζεις καθημερινά... χαρακτηριστικά του πληθυσμού... συνήθως σε επισκέπτονται γυναίκες, άντρες , παιδιά, ηλικιωμένοι , ποια είναι δηλαδή τα χαρακτηριστικά των ανθρώπων, που σε επισκέπτονται με μεγαλύτερη συχνότητα και για ποιους λόγους συνήθως ζητάνε την βοήθειά σου;

Α.Π -Όπως γνωρίζουμε εδώ στην Ελλάδα ,ο άνδρας είναι λιγάκι δύσκολο να πάει στον Γιατρό , αν δεν τον σπρώξει μία γυναίκα...

I -...γενικά ή για τους Ρομά ;

Α.Π -...όχι, όχι γενικά αυτό είναι στάνταρ... από κει και πέρα το πλείστον των περιπτώσεων, που βλέπουμε είναι γυναίκες και παιδιά. Για να 'ρθει άντρας πρέπει, να τον σύρει μία γυναίκα. Οπότε βλέπουμε συνήθως παιδιατρικά περιστατικά, λοιμώξεις αναπνευστικού, ωτίτιδες , λοιμώξεις ανωτέρου αναπνευστικού και στο γυναικείο φύλο έχουμε συνήθως προβλήματα με πίεση, ορθοπεδικά και πάλι λοιμώξεις και κάποια άλλα ιδιάζοντα , για τα οποία θα πάρουν μια γνώμη και μια συμβουλή. Βέβαια α οι άνθρωποι αυτοί είχαν συνηθίσει σε κάποια άλλη νοοτροπία. Η προηγούμενη συνάδελφος ήταν ανειδίκευτη και χωρίς να θέλω να περιαιτολογήσω, δεν είχε την εμπειρία την δική μου, βάση καταστάσεων και στα μέρη που έχω δουλέψει, από κει και πέρα όμως υπήρχε και μία εποχή προ κρίσης, όπου ήταν εντελώς διαφορετικές οι συνθήκες της ζωής και στην συγκεκριμένη κοινότητα και σε μας τους ίδιους και ξαφνικά μετά την κρίση, έχουν επέλθει κάποιες τρομερές αλλαγές, που γι' αυτούς φαίνονται περίεργες, παράξενες ακόμα και παράλογες .

I- Τι εννοείς ;...

Α.Π - ... π.χ. παλιότερα μπορεί να είχαν εκατό (100) γάζες, τώρα δεν έχουμε γάζες ή ξέρω εγώ μείναμε πριν από λίγες μέρες , για εφτά με δέκα μέρες χωρίς μπαταρίες για το πιεσόμετρο , όπου γι' αυτούς η μέτρηση της πίεσης είναι κάτι πολύ σοβαρό... ναι κάναμε κάπου εφτά με δέκα μέρες, να προμηθευτούμε μπαταρίες. Δηλαδή υπήρχε πιο πολύ άνεση στην προμήθεια υλικού προ κρίσης και πολύ πιο δύσκολα μετά την κρίση.

I -Το ίδιο πιστεύεις ισχύει και σε άλλα Ιατροκοινωνικά Κέντρα ;

Α.Π -Σαν πρώην Επιμελητής του Ε.Σ.Υ. ισχύει στάνταρ για το Ε.Σ.Υ. ,τώρα εντάξει εμείς γιατί να διαφέρουμε απ' τους άλλους και οι άλλοι γιατί να διαφέρουν από μας.

I -Οι ασθενείς είναι συνήθως τα ίδια πρόσωπα ; ... εκείνο που ρωτάω είναι αν σε επισκέπτονται τα ίδια και τα ίδια πρόσωπα ή όλοι οι Ρομά κάτοικοι της Ν. Σμύρνης ;

Α.Π - Το Ιατροκοινωνικό Κέντρο είναι ανοιχτό για όλους, τώρα από κει και πέρα... είχανε συνηθίσει, δεν θυμάμαι τώρα, να έχουνε 4-5 χρόνια , ίσως και παραπάνω, μία Γιατρό και ξαφνικά για 1,5 με 2 χρόνια το Ιατρείο δεν έχει Γιατρό και αποκτά ξαφνικά άντρα πιο μεγάλης ηλικίας και πιο έμπειρο, σίγουρα, που έχει δουλέψει με άλλες συνθήκες και σε άλλες καταστάσεις... σίγουρα είναι και για μένα περίεργα και γι'

αυτούς περίεργα. Από κει και πέρα είναι μια μεγάλη κοινότητα, νομίζω γύρω στους 4 χιλιάδες ανθρώπους, αν δεν απατώμαι και λογικά οι πιο απομακρυσμένοι, ας πούμε που είναι σε μια Χ, Ψ απόσταση, θα είναι και πιο δύσκολο, να έρθουνε, για τους δικούς τους προσωπικούς τους λόγους. Εμείς πάντως είμαστε ανοιχτοί για όλους και ιδιαιτέρως όσον αφορά τον γυναικείο και τον παιδικό πληθυσμό, δεν βλέπουμε συνέχεια τους ίδιους και τους ίδιους, μπορεί κάποιους βέβαια περισσότερο από κάποιους άλλους, γιατί ασθενούνε πιο εύκολα ή δεν ξέρω εγώ τι, αλλά γενικώς τους βλέπουμε...

I -...κατά μέσο όρο περίπου την εβδομάδα πόσα περιστατικά βλέπεις, πόσα αντιμετωπίζεις ;

A.Π - Εντάξει τα γνωστά ας πούμε, μπορεί να υπάρξουν και μέρες, που να μην περάσει κανένας και να υπάρξουν μέρες, που να λες Παναγία μου και Χριστέ βόηθα ... θα μπορούσα να πω, ένα μέσο όρο την εβδομάδα 15 με 20 άτομα..

I -...την εβδομάδα ;

A.Π -...να.. τώρα αν είχαμε και άλλα υλικά, θα μπορούσαμε να βλέπουμε περισσότερα..

I -Άρα σε κάποια περιστατικά τους λες, ότι δεν μπορείς να τους αναλάβεις ;

A.Π -...ε ... βέβαια... και κει είναι που τους έρχεται περίεργα, γιατί παλιότερα υπήρχανε και τώρα με δυσκολία υπάρχουν... όσον αφορά προμήθειες, υλικά και τέτοια, το 'χουμε ζήσει, το ξέρουμε..

I -Πες μου μερικά πράγματα για την συνταγογράφηση, απ' ότι μου έχουν πει οι άλλοι και η Νοσηλεύτρια, ο βασικός λόγος που επισκέπτονται το Ιατρείο, είναι για να τους παραπέμψεις σε κάποιο Νοσοκομείο ή να τους γράψεις κάποια συνταγή για φάρμακα...

A.Π -...δεν είναι έτσι, είναι κάπως έτσι... ο βασικός λόγος, που έρχονταν αυτοί οι άνθρωποι αρχικά στο Ιατρείο ήτανε, για να συνταγογραφήσουνε, το θεωρούσανε ίσως ταλαιπωρία να πάνε μέχρι το Νοσοκομείο, για να εξυπηρετηθούνε ... και ξαναλέω αυτά ήταν προ κρίσης. Παρ' ότι στην αρχή νομίζαμε και μείς, ότι μπορούσαμε να συνταγογραφήσουμε, μετά από κάποια παρέμβαση του Φαρμακείου του Νοσοκομείου, που θεωρώ, ότι και πολύ καλά έκανε, αφού όντως έτσι είναι, γιατί το ψάξαμε και είναι όντως έτσι, σε Βιβλιάρια Απορίας πλέον εδώ και κάποιους μήνες ...

I -Βιβλιάρια απορίας που είναι το ίδιο με το Πρόνοιας ;

Α.Π -...ναι, συνταγογραφούνε μόνο οι Γιατροί του Ε.Σ.Υ.... αποκλειστικά και μόνο... αυτό τώρα το Κράτος πιθανολογώ εγώ, ότι μάλλον το έκανε, για να μη γίνεται, αυτό που γινότανε τόσα χρόνια. Ο νοών νοείτω...

Ι -...όχι ο νοών νοείτω, δηλαδή, τι γινότανε;

Α.Π -...ακόμα και ανειδίκευτοι, άσχετοι Γιατροί να συνταγογραφούνε φάρμακα, ότι να 'ναι, όπως 'ναι, όσα να 'ναι ... πιθανολογώ... με αποτέλεσμα να γίνεται ένας χαμός. Ο δεύτερος λόγος είναι, που θα έρθουνε καθαρά για ιατρική επίσκεψη, εξέταση. Το γεγονός όμως, ότι δεν μπορούμε πλέον να συνταγογραφούμε.... Για μένα επαναλαμβάνω, καλά έγινε, γιατί αν όντως γινόταν ο χαμός... γιατί εγώ, ας πούμε είμαι υπεύθυνος, αν ήμουνα ανεύθυνος και ασυνείδητος, θα γινόταν πανικός εκεί πέρα.

Ι -Θέλω να δώσουμε ένα απλό παράδειγμα, είμαι ασθενής έχω, ας πούμε μία γρίπη, μία ίωση, απευθύνομαι σε σένα, εσύ αναλαμβάνοντας, τι κάνεις, με καθοδηγείς, μέχρι να πάρω και τα φάρμακα;

Α.Π -Θα εξετάσουμε, θα βγάλουμε την διάγνωση, θα γράψουμε μία συνταγή...

Ι -...και αυτός με την συνταγή που πάει;...

Α.Π -...αν είναι Πρόνοιας, θα πρέπει να πάει σ' έναν φορέα του Ε.Σ.Υ. να συνταγογραφήσει ...

Ι -...σ' ένα Κρατικό Νοσοκομείο...

Α.Π -...Νοσοκομείο, Κέντρο Υγείας... το Ε.Σ.Υ. αποτελείται από Κέντρα Υγείας, Νοσοκομεία και Περιφερειακά Ιατρεία ... λοιπόν αν είναι ανασφάλιστος, πλέον και δόξα τω Θεώ, πριν από λίγο καιρό διαλευκάνθηκε αυτό και λύθηκε, ότι μας εξυπηρετεί το Κοινωνικό Φαρμακείο στην Λάρισα, με κάποια συνταγής και την σφραγίδα του Δήμου Λαρισαίων, αν είναι ανασφάλιστος...

Ι -... την σφραγίδα αυτή του Δήμου Λαρισαίων, ποιος την βάζει;

Α.Π - Εγώ...

Ι -...εσύ μπορείς, έχεις την δυνατότητα δηλαδή...

Α.Π - ...ναι, δεν την είχαμε, την είχαμε στην αρχή, μας την πήρανε, γιατί δεν υπήρχε λόγος και ξαφνικά επανήλθε λόγω αυτής της λύσης, που δόθηκε για τους ανασφάλιστους, τους κοινωνικά αδύναμους ανθρώπους, που θα εξυπηρετηθούν από το Κοινωνικό Φαρμακείο... οι λοιποί οφείλουν να πάνε στο Νοσοκομείο, να τα γράψουν.

Ι -Άρα δύσκολα θα απευθυνθεί κάποιος, που έχει ΤΕΒΕ, ΙΚΑ... δεν θα 'ρθει σε σας, δεν θα 'ρθει στο Ιατροκοινωνικό ...

A.Π -...μπορεί να έρθει στο Ιατροκοινωνικό, να εξεταστεί να πάρει μια λευκή συνταγή, αλλά θα πρέπει να αγοράσει τα φάρμακα ή να ψάξει να βρει κάποιο Γιατρό, να τα συνταγογραφήσει.

I - Άρα συνήθως ;

A.Π -...έχουν υπάρξει και τέτοιες περιπτώσεις...

I -...αλλά δεν είναι οι συνηθέστερες..

A.Π -...όχι, δεν είναι οι συνηθέστερες ...

I - Τι ιδιαίτερο αντιμετωπίζεις λόγω της ιδιαιτερότητας αυτών των ανθρώπων, σε συμπεριφορά, σε θέματα προσέγγισης, , σε θέματα εμπιστοσύνης προς τον Γιατρό και το Ιατροκοινωνικό Κέντρο ;

A.Π- ...οι περισσότεροι συνήθως είναι ευγενικοί, πλησιάζουν με σεβασμό, δεν μπορούμε να πούμε, ότι είναι 100% πολιτισμένοι, με την έννοια ότι θα χτυπήσει και την πόρτα και θα περιμένουν, ν' ακούσουν εμπρός, αλλά είναι ευγενικοί κι έχουν έναν «άλφα» σεβασμό, εν

τάξει υπάρχουν και κάποιες εξαιρέσεις... παντού υπάρχουν... από κει και πέρα είναι μια ιδιαίτερη κοινότητα με τους δικούς της κανόνες, ας πούμε, για να καταφέρουμε να πείσουμε , παρουσία της μαμάς εννοείται, μια κοπέλα 16 ετών η οποία εγκυμονούσε, για να δούμε κάτι στο στήθος της, είδαμε και πάθαμε... ο Χριστός και η Παναγία... στον Γιατρό; ...τότε γιατί ήρθες ; ...τόρα από κει και πέρα, δεν ξέρω σα κάλυψα ; ...εννοώ αν απάντησα και στα πολλαπλά ερωτήματα, που έθεσες...

I -Θέλω να μου πεις περιστατικά ή περιστατικό, που σου έκανε εντύπωση σε σχέση με την εμπιστοσύνη...

A.Π -...η εμπιστοσύνη σ' όλο τον κόσμο κερδίζεται, δεν την χαρίζει κανένας και δεν την παίρνεις τυχαία απ' τον δρόμο, δεν θα την βρεις πεταμένη κάτω, κερδίζεται... Έχουν έρθει άνθρωποι στο Ιατρείο και υπήρξαν μερικές περιπτώσεις και να 'ναι καλά τους ευχαριστούμε γι' αυτό κι εγώ προσωπικά, που ήρθαν και είπαν, Γιατρέ σ' ευχαριστούμε πάρα πολύ για όλα, γιατί μας έκανες καλά το παιδί, γιατί όντως ήταν αυτό που είπες, γιατί... γιατί... γιατί... και ήταν τρομερά συγκινητικό. Βέβαια παντού και πάντα αυτές είναι οι εξαιρέσεις των περιπτώσεων, οι περισσότεροι τέλος πάντων, μπορεί να πουν ένα ευχαριστώ και να φύγουν ή μπορεί και να μην πουν και τίποτα, το θεωρούν δεδομένο, ότι ο Γιατρός και η Νοσηλεύτρια πρέπει να κάνουν την δουλειά τους, τραγικό για μένα, αλλά τέλος πάντων...

I -...τι θεωρείς τραγικό ;

A.Π -... τραγικό, όταν θεωρείς δεδομένο, ότι ο άλλος πρέπει να κάνει την δουλειά του, τότε κι εγώ πρέπει να θεωρήσω δεδομένο, ότι πρέπει να με σεβαστείς, να μου μιλήσεις ευγενικά.. να ...να ...να... πράγμα που δεν συμβαίνει. Πάμε παρακάτω υπάρχει, μάλλον υπήρχε κάποιο αίσθημα επιφυλακτικότητας ...εντάξει ... άντρας, ποιος είναι, από που ήρθε, είναι καλός, δεν είναι καλός; ...είναι λογικό αυτό να συμβαίνει και εξ άλλου συνηθισμένοι σε άλλες καταστάσεις, όπου όταν υπήρχε η Ιατρός, η συνάδελφος και υπό άλλες συνθήκες, υπήρχε και μια θεωρητικά καλύτερη αντιμετώπιση, από την άποψη ότι έχω οινόπνευμα, έχω θερμομόμετρο, έχω ζυγαριά, έχω... έχω ... έχω... τώρα απλά έχεις έναν ειδικό Γιατρό πιο έμπειρο, αλλά δεν έχεις τα υπόλοιπα.

I -Θέτεις συνεχώς το ζήτημα των αναλώσιμων...

A.Π -...μιλάω καθαρά από την ιατρική πλευρά έτσι;

I -Κάνετε κάποια προσπάθεια ως Ιατροκοινωνικό Κέντρο, να ζητήσετε από τον Δήμο αυτά

που λείπουν από το Ιατρείο;

A.Π - Ναι, έχουμε κάνει..

I -...τι ακριβώς έχει συμβεί; ... σας τα δώσανε, αρνηθήκανε, τι σας είπανε;

A.Π - Άρνηση δεν υπήρξε... περιμένουμε τα χρήματα, το κοιτάμε, το έχουμε από κοντά...

I -...και πέρασε πόσος καιρός;

A.Π - Ακόμα και τώρα έχουμε κάνει μια αίτηση, την έκτη, αν δεν απατώμαι στους οκτώ μήνες, που είμαι εδώ...

I - που πιστεύεις, ότι οφείλεται αυτό; ...στην χρηματοδότηση του προγράμματος;

A.Π - Τα αίτια μπορεί, να είναι πολλά και πιθανά... στο να υπάρξει κάποιο κώλυμα από κάποιον υπάλληλο, δηλαδή σε γραφειοκρατία, μπορεί να είναι στην χρηματοδότηση, μπορεί... μπορεί... δεν μπορεί να γνωρίζω, εγώ ξέρω αυτά που κάνω κι αυτά, που βλέπω μπροστά μου, αυτά που γίνονται από πίσω μου δεν μπορώ να τα ξέρω.

I - Να πούμε μερικά πράγματα για το προσωπικό και την εκπαίδευσή του. Είσαστε έξι (6) συνάδελφοι...

A.Π -...συνεργάτες, γιατί αν ήμασταν συνάδελφοι, θα ήμασταν έξι (6) Γιατροί...

I -...εντάξει συνεργάτες...

A.Π -...συγγνώμη αλλά μ' αρέσει να είμαι σαφής...

I -... συνεργάτες... θεωρείς, ότι το προσωπικό του Ιατροκοινωνικού Κέντρου, είναι ένα εκπαιδευμένο προσωπικό; ...ένα έμπειρο προσωπικό; ...αρκούν οι ειδικότητες που απαρτίζουν την ομάδα του Ιατροκοινωνικού;

A.Π - Δεν μπορώ να είμαι εγώ αυτός, που θα κρίνει ένα αντικείμενο, το οποίο δεν είναι αντικείμενό του και δεν θεωρώ, ότι είμαι και ικανός, να το κρίνω. Δηλαδή να κρίνω, ας πούμε, το αν ο- η ψυχολόγος, ο – η κοινωνιολόγος, ο – η γυμναστής κάνουν σωστά την δουλειά τους, δεν έχω σπουδάσει αυτό το αντικείμενο, άρα δεν μπορώ να εκφέρω άποψη επ’ αυτού. Όσον αφορά αν επαρκούν, εγώ πιστεύω, ότι θα χρειαζότανε και κάποιο άτομα στον δημιουργικό τομέα. Καλλιτεχνικά, Ζωγραφική θα ‘ταν, Παιδικό Θέατρο θα ‘ταν, δημιουργική ενασχόληση παιδιών. Αν θελήσεις να φτιάξεις κάτι καλό, μπορείς να κάνεις, βέβαια εξαρτάται από την χρηματοδότηση. Ακόμα μέχρι κι ένα υποτυπώδες σχολείο σε εισαγωγικά, για να μάθουν οι γυναίκες πλέξιμο λέω απλά παραδείγματα ...

I - ...να ήταν πιο πλούσιες οι δράσεις του Ιατροκοινωνικού Κέντρου και να υπήρχε η αντίστοιχη ειδικότητα ;

A.Π -...οι ανάλογοι συνεργάτες με το αντίστοιχο αντικείμενο, θα μπορούσε... πολλά θα μπορούσαν... λοιπόν θεωρώ, ότι λείπει, μια τέτοια ειδικότητα, κατά την ταπεινή μου άποψη... και κάτι άλλο ρώτησες...

I - Καλύπτονται οι ανάγκες του Ιατροκοινωνικού Κέντρου από το ήδη υπάρχον προσωπικό ;

A.Π -... επίσης και μια καθαρίστρια

I -...η οποία υπήρχε, αλλά έχει διακοπεί η σύμβασή της ;

A.Π -...έχω γίνει κι εγώ καθαρίστρια, έχω γίνει και νοσηλεύτρια και γενικώς οι περισσότεροι από μας έχουμε γίνει και καθαρίστριες...

I -Άρα υπάρχει έλλειψη σε κάποιες ειδικότητες.

A.Π -...ναι, θεωρώ ότι η καθαρίστρια είναι ζωτική απουσία όπως επίσης ξαναλέω κάποιος, που να ασχολείται δημιουργικά με τα παιδιά, γιατί το αντικείμενο των υπόλοιπων συνεργατών δεν είναι αυτό.

I -Έχετε περάσει κάποια εκπαίδευση, κάποιο σεμινάριο εισαγωγικό για τον τρόπο προσέγγισης της συγκεκριμένης ομάδας των Ρομά ;

A.Π - Εγώ προσωπικά όχι, δεν ξέρω τι έχουν κάνει οι συνεργάτες...

I - Με ποια σχέση εργασίας εργάζεσαι στο Ιατροκοινωνικό Κέντρο ;

A.Π - Με σύμβαση έργου...

I -... σύμβαση έργου... θεωρείς, ότι αμείβεσαι αρκετά, υπάρχουν προβλήματα στον τρόπο πληρωμής, νοιώθεις δηλαδή ικανοποιημένος ; ...αμείβεσαι επαρκώς για την εργασία σου ;

A.Π - Εδώ θα καταθέσω προσωπικές απόψεις τώρα...

I -...βεβαίως προσωπικές θέλουμε...

A.Π -...θεωρώ, ότι οι λειτουργοί της υγείας όσο και να αμειφθούν, δεν αμείβονται, θεωρώ εγώ προσωπικά... τώρα, βάσει μισθολογίου δεν θεωρώ, ότι είναι ένας ικανοποιητικός μισθός, ιδίως για τις συνθήκες υπό τις οποίες εργάζομαι, για την αντιμετώπιση που έχουμε από κάποιο ποσοστό ανθρώπων και για την καθυστέρηση στις πληρωμές. Όχι, δεν είμαι ικανοποιημένος .

I -Με ποιο ωράριο λειτουργεί το Ιατροκοινωνικό Κέντρο και ποιο είναι το δικό σου ωράριο ;

A.Π - 8.00π.μ. - 4.00μ.μ. είναι το ωράριο του λειτουργίας του...

I -...καθημερινά ;

A.Π - καθημερινά...

I - Γενικά πως θα χαρακτήριζες το εργασιακό περιβάλλον, τις σχέσεις μεταξύ σας και την σχέση σας με τον Δήμο;

A.Π - Ένταξη μεταξύ μας προσπαθούμε , να συνεργαστούμε όσο το δυνατόν καλύτερα, για να έχουμε το κοινό όφελος, το οποίον είναι η κοινότητα η συγκεκριμένη, στην οποία υπηρετούμε... θεωρώ, ότι για όσους μήνες είμαι εγώ εδώ πέρα, γιατί δεν μπορώ να ξέρω τι γινόταν στο παρελθόν, δεν υπήρχε τόσο καλή επαφή να το πω ; ..σχέση ; ...προσέγγιση ; ..δ εν ήμασταν τόσο δεμένοι με τον Δήμο. Έχει αλλάξει η Δημοτική Αρχή , έγινε μια διαφορετική προσέγγιση, γιατί εγώ δεν είχα δει καμία προσέγγιση πριν, θεωρώ, ότι αυτό είναι ένα θετικό βήμα, για βελτίωση των καταστάσεων, με αποτέλεσμα το κοινό συμφέρον της κοινότητας... ευελπιστώ .. μακάρι να είναι έτσι...

I -Με δυο λόγια Ανέστη ποιος είναι ο σκοπός του Ιατροκοινωνικού Κέντρου; Ποιος είναι ο λόγος για τον οποίον δημιουργήθηκαν και λειτουργούν τα Ιατροκοινωνικά Κέντρα... που στοχεύουν ;

A.Π - Εμένα προσωπικά δεν μ' έχει ενημερώσει κανένας ποιος είναι ο στόχος τους και θα καταθέσω την δική μου, προσωπική μου άποψη, η οποία είναι και τρομερά υποκειμενική. θεωρώ, ότι αυτές οι δομές υπάρχουνε με σκοπό , έτσι όπως το βλέπω εγώ, έτσι ; ...αυτές οι κοινότητες είναι ή τουλάχιστον έτσι το βλέπουμε εμείς,

υποβαθμισμένες γιατί είναι σε κάποιους τομείς, να μπορούν να εξελιχθούν, με τον καλώς εννοούμενο τρόπο, να υπάρχει μια καλύτερη σύνδεση με το υπόλοιπο κοινωνικό σύνολο και να προσπαθήσουν, να τους δώσουν κίνητρα και ευκαιρίες, με την ενασχόληση των δομών αυτών με τις κοινότητες, έτσι ώστε να βελτιώσουν το μέλλον τους και την ποιότητα της ζωής τους... έτσι πιστεύω εγώ, γι' αυτό τον λόγο δημιουργήθηκαν αυτά τα Κέντρα.

I - Με ποιες δράσεις θα πετύχουν αυτόν τον σκοπό, πιστεύεις ;

A.Π -Επειδή σ' όλα τα πράγματα είναι «συν Αθηνά και χείρα κίνει...», το να κάνει το ότι καλύτερο η μία πλευρά π.χ. τα Ιατροκοινωνικά Κέντρα, αν δεν θέλουν οι ίδιοι οι άνθρωποι, να το αγκαλιάσουν αυτό και να συμμετάσχουν, δεν πρόκειται να γίνει τίποτα. Αν δεν υπήρχαν τα Ιατροκοινωνικά Κέντρα και ήθελαν οι υπόλοιποι, πάλι δεν θα γινόταν τίποτα. Πρέπει να υπάρξει μια κοινή προσέγγιση και οι μεν και οι δε. Από την στιγμή που ξεκίνησε αυτό το βήμα και δημιουργήθηκαν αυτά τα Ιατροκοινωνικά Κέντρα, άρα υπάρχουν και προσφέρουν. Υπό τις υπάρχουσες συνθήκες, οι οποίες είναι δύσκολες, γιατί ζούμε και σε μια οικονομική κρίση, πλέον στην χώρα μας, με όση οικονομική δυνατότητα μπορεί να υπάρχει, αυτά που μπορούν να προσφέρουν ή λίγα ή πολλά, ανάλογα με το Ιατροκοινωνικό Κέντρο και την διάθεση των ανθρώπων, θεωρώ ότι οι απέναντι, ας μου επιτραπεί πάλι η έκφραση, είναι συνηθισμένοι σε άλλου είδους καταστάσεις και θα τους πάρει πολύ καιρό, μέχρι να ξυπνήσουν, ένα καλό ποσοστό απ' αυτούς και δεν λέω το πλειοψηφικό πακέτο, έτσι ώστε να μπορέσουν, να εκμεταλλευτούν ξανά, με την καλή την έννοια, τις παροχές ενός Ιατροκοινωνικού Κέντρου., προς όφελός τους. ...δεν ξέρω αν με κατάλαβες ;

I - Εγώ θα ήθελα ν' ακούσω πρακτικά δυο- τρεις δράσεις, οι οποίες...

A.Π -...συνγνώμη ήμωνα στο πολύ θεωρητικό..

I -...στοχεύουν σ' αυτόν τον γενικότερο σκοπό των Ιατροκοινωνικών Κέντρων, ίσως εσύ να είσαι μόνο λίγους μήνες, αλλά τι έχεις δει, τι έχει γίνει, που είναι στοχευμένες οι δράσεις ; ...δηλαδή στο κομμάτι της παιδείας τι κάνουν, στο κομμάτι της υγείας τι κάνουν, στο κομμάτι της προώθησης στην απασχόληση τι κάνουν ;

A.Π -Στο κομμάτι της παιδείας θα πρέπει να έχεις εκπαιδευτικούς, διδασκάλους. ... δηλαδή... δεν έχουμε τέτοιους...

I -... σύνδεση με τα σχολεία λοιπόν, με τα ήδη υπάρχοντα εκπαιδευτικά κέντρα, που μπορούν να ενταχθούν τα παιδιά και κάποιοι ενήλικες... ποιες είναι οι δράσεις,

τι κάνετε ; ...υπάρχει μια συνεργασία με τα σχολεία ; ...υπάρχει μια διαβούλευση για ποια παιδάκια διακόπτουν, ποια συνεχίζουν , αν υπάρχει σχολική διαρροή...

A.Π -... τότε πάλι θα μιλήσω για το δικό μου αντικείμενο, γιατί δεν μπορώ να επισέλθω στα αντικείμενα των λοιπών συνεργατών , δεν μπορώ και να γνωρίζω σε ποιο βαθμό... Εμείς μέσω συμβουλών και οδηγιών , αφού αναφερθήκαμε στα παιδιά, ας πούμε, προσπαθούμε να βοηθήσουμε τις μητέρες να καταλάβουν πέντε – δέκα , που θεωρώ εγώ πολύ απλά πράγματα, το βλέπω όμως αρκετά δύσκολο, γιατί έχουν άλλες νοοτροπίες, π.χ. έκανε το παιδί... μου το φέρνουνε το πρωί κι έχει πυρετό και λέω από τότε ; - από χθες το βράδυ. Το εξετάζω το παιδί και δεν παρουσιάζει σημεία, ας πούμε λοίμωξης . Δίνω κάποιες οδηγίες και λέω , σε δυο – τρεις μέρες αν δείτε, ότι επιβαρύνεται η κατάσταση και είναι πρωί , κατά την διάρκεια της ημέρας, φέρτε το να επανεκτιμήσω ... -Γιατρέ αντιβίωση δεν θα πάρει ; ..αυτό είναι κάτι που το ακούς σχεδόν κάθε μέρα. Εγώ προσπαθώ να τους περάσω, ότι η πολύ χημεία, δεν κάνει καλό, π.χ. καλό θα ήταν με κάποια πρακτικά πράγματα, για να μην δημιουργήσουμε ανθεκτικά μικρόβια και... και... και... διάφορα άλλα, ότι δεν είναι λύση το σιρόπι και η αντιβίωση. Προσπαθώ, τώρα το πόσοι το καταλαβαίνουν από αυτούς, δεν το γνωρίζω, θα μπορούσα να πω όμως, ότι είναι πάρα πολλοί λίγοι , γιατί υπάρχουν άλλες νοοτροπίες , ίσως είναι αλλιώς συνηθισμένοι, από άλλους συναδέλφους, αυτό δεν μπορώ να το ξέρω... πιθανολογώ..

I -...άρα υπάρχει μια συμβουλευτική στήριξη απ' την μεριά σου...

A.Π -...υπάρχει, όπως επίσης πάλι στο κομμάτι το συμβουλευτικό είναι, όσον αφορά τα μεμβόλια των παιδιών , γιατί αρκετά από αυτά ή έχουν ξεχάσει τα εμβόλια ή δεν τα έχουν κάνει ή έχουν κάνει τα μισά... γίνεται λίγο ένας πανικός , ας πούμε, με τα παιδικά βιβλιάρια. Επίσης το άλλο κομμάτι , που εγώ μπορώ να πω, ότι συνδέομαι με κάποιον άλλο συνεργάτη μέσα στο Ιατροκοινωνικό Κέντρο, είναι με την Ψυχολόγο, διότι υπάρχουν κάποιες καταστάσεις , οι οποίες νομίζουν , ότι έχουν οργανικό αίτιο , δεν έχουν οργανικό αίτιο και εκεί με την ψυχολόγο, συνεργαζόμαστε για να μπορέσουμε να δώσουμε, όχι μόνο συμβουλές , αλλά και να πείσουμε ίσως κάποια άτομα του οικογενειακού περιβάλλοντος, ότι ξέρεις δεν είναι παθολογικό, αλλά είναι ψυχολογικό. Με κάποια συζήτηση, με κάποια έτσι, με κάποιο τέτοιο ώστε να τον ηρεμήσουμε .... αλλά οι άνθρωποι αυτοί, δηλαδή το 'χω δει πάρα πολλές φορές, λέω φέρτε το παιδί, να το επανεκτιμήσω την Δευτέρα, από την Παρασκευή, μου το φέρνουνε από την Δευτέρα την άλλη Δευτέρα...

I -...δεν υπάρχει συνέπεια στα ραντεβού ...

A.Π -...ναι, τους λέω ρε παιδιά, εδώ πέρα δεν πληρώνεται, εκμεταλλευτείτε το, δηλαδή το να μου φέρετε εμένα το παιδί δεν είναι κόπος ή ο ίδιος... να ξέρεις Γιατρέ θα πάμε στο τάδε παζάρι, να ξέρεις ήμασταν στην Αθήνα... και γίνεται ένας χαμός, δηλαδή από την άποψη, να μπορέσεις, να παρακολουθήσεις κάποιο μέρος του πληθυσμού, τον παιδικό πληθυσμό όσον αφορά τα εμβόλια, γιατί είναι και οι ασχολίες τους τέτοιες, αρκετών από αυτούς, αλλά και το γεγονός ότι δεν το βλέπουνε τόσο σοβαρά, όσο θα έπρεπε. Το βλέπουν τόσο σοβαρά στην έναρξη του σχολείου, άμα δεν έχουνε κάνει τα εμβόλια, δεν μας τα δέχονται τα παιδιά και κει τρέχουν πανικόβλητοι, κάνουν τα εμβόλια στα παιδιά. Δηλαδή κάποια πράγματα πρέπει να γίνουν κτήμα τους, αυτό δεν μπορεί να γίνει μέσα σε έξι – επτά μήνες, οπότε αν κάτω και σκεφτώ, τι γινότανε πιο πριν συγκριτικά με τώρα, δηλαδή πιο πριν... στα προηγούμενα χρόνια... εγώ δεν βλέπω... δηλαδή δεν βλέπω να έχει υπάρξει κάποια αλλαγή, υποτίθεται δηλαδή, ότι για κάποιον άνθρωπο, που είχε εργασθεί προ εμού 4, 5, 6, 8 χρόνια θα έπρεπε να δω κάποια εξομαλυμένη κατάσταση ή σ' ένα ποσοστό, εγώ δεν το έχω δει αυτό.

I -Θυμάσαι περιστατικό που να έχεις κάνει επίσκεψη κατ' οίκον ; ...δηλαδή να χρειάστηκε να πας εσύ στο σπίτι τους και όχι να έρθει ο ασθενής στο Ιατροκοινωνικό Κέντρο;

A.Π -Αυτό δεν το κάνω, δεν το έχω κάνει και δεν το κάνω, διότι αν ξεκινήσουμε να το κάνουμε, τότε εγώ θα πρέπει να παίρνω σβάρνα όλα τα σπίτια...

I -...φοβάσαι μη γίνει σύστημα ;

A.Π -...ναι, γιατί μετά καλώς ή κακώς αρκετοί για να μην πω οι περισσότεροι αισθάνονται ή έμενα μου έχουν δώσει την εντύπωση, ότι εμείς ; ...το κράτος ; ...τους οφείλει , ενώ αυτοί δεν οφείλουν. Τώρα για ποιον λόγο γίνεται κάτι τέτοιο δεν μπορώ να καταλάβω. Οπότε φαντάσου τώρα ν' αρχίσω να κάνω και επισκέψεις κατ' οίκον , δεν υπάρχει περίπτωση...

I -...άλλωστε είστε και μέσα στην συνοικία, είστε πολύ κοντά τους , για όποιον θέλει να σας επισκεφτεί...

A.Π -...και προκειμένου να πει κάποιος, ότι πήγες εκεί και δεν ήρθες σε μένα, όχι !, σε κανένα.

I -Να πάμε λίγο στο κομμάτι της Γυναίκας. Τα πιο συνηθισμένα θέματα που απασχολούν μια γυναίκα ποια είναι ;

A.Π -Ιατρικής φύσεως...

I -...ναι...

A.Π -...ποικίλουν, έχουμε μιλήσει για οστεοπόρωση, έχουμε μιλήσει για πιθανή κύηση, έχουμε μιλήσει και για ψυχολογικά, ψυχοσωματικά θέματα, από κάποιες πιέσεις του οικογενειακού περιβάλλοντος, γιατί η νύφη, η οποία είναι 16, 17, 18 χρόνων και είναι δυο χρόνια παντρεμένη δεν έχει μείνει ακόμα έγκυος, άρα το παιδί πάσχει από κάτι, που δεν είναι έτσι και άντε να τους δώσεις τώρα, να καταλάβουν, ότι πολύ πίεση που ασκείται στο παιδί, δεν μπορεί να επιφέρει το επιθυμητό αποτέλεσμα και πρέπει να χαλαρώσουν λίγο, δύσκολο μεν αλλά μας έχει συμβεί κι αυτό. Λοιμώξεις πάσης φύσεως...

I -...εγκυμοσύνες συχνές ;

A.Π -...δεν είχαμε τέτοια πράγματα, γιατί δεν έχουμε και την πολυτέλεια να διαπιστώσουμε κάτι τέτοιο, δεν έχουμε τεστ κύησης π.χ. οπότε δεν ...

I -...τις παραπέμπετε στο Νοσοκομείο ;

A.Π -...ναι ή θα πάρουν ένα τεστ από το φαρμακείο, να το κάνουν και αναλόγως ... Είχαμε και ένα – δύο περιστατικά με πιθανό μόρφωμα στον μαστό, σ' ένα εξ αυτών είδαμε και πάθαμε να βγάλει το σουτιέν, ας πούμε... αυτά... είδαμε και πάθαμε.

I -Ποιες ασθένειες διαπιστώνεις πιο συχνά στα μικρά παιδάκια ;

A.Π -Μου έχει κάνει πολύ μεγάλη εντύπωση, έχουμε εκκριτικές ωτίτιδες, λαϊκά βγαίνει υγρό από το αφτί του παιδιού, μου κάνει πολύ μεγάλη εντύπωση. Δεν μπορώ να καταλάβω γιατί να συμβαίνει αυτό το πράγμα. Αυτές οι ωτίτιδες, τώρα τελευταία θα σου πω ένα περιστατικό, που μου έκανε πολύ μεγάλη εντύπωση. Βλέπω το παιδί έχει ωτίτιδα και μάλιστα εκκριτική, βγάζει υγρό, η αντιμετώπιση ποια είναι ; πρέπει να γίνει καλλιέργεια. Λοιπόν να για να γίνει καλλιέργεια ή πρέπει να την κάνεις ιδιωτικά ή πρέπει να πας στο Νοσοκομείο, λοιπόν λέω φύγε για το Νοσοκομείο, τι βιβλιάριο έχεις ; -πρόνοια.. φύγε για το Νοσοκομείο, το παιδί είναι για εισαγωγή. Μου 'ρχεται την επόμενη μέρα και μου λέει, ενώ προς το παρόν δεν είχα ποτέ τέτοιο θέμα και σου ξαναλέω, δεν του έχω δει και τους 4 χιλιάδες (4.000), για να ξέρω ... σε γενικές γραμμές, θεωρώ από την εντύπωση, που μου έχουνε δώσει και από τον τρόπο, που μου μιλάνε, ότι χαίρω σεβασμού από αυτούς τους ανθρώπους, αλλά εξάλλου δεν μπορώ να ξέρω, για τον άλλο που δεν τον έχω δει ποτέ ή τον έχω δει δύο φορές.. εντάξει ; ...λοιπόν ... και μου λέει Γιατρέ δεν το πήγα το παιδί στο Νοσοκομείο.. -γιατί δεν το πήγες στο Νοσοκομείο ; , λέει, πήρα την παιδίατρό μου, λέω και τι σου είπε η

παιδιάτρού σου ; -να το δει κι ένας ο.ρ.λ. Λοιπόν τώρα, έχουμε αυτήν την μητέρα, η οποία καλώς ή κακώς ανησυχεί πάρα πολύ ωραία... ο κόσμος γνωρίζει ότι εγώ δεν είμαι ανειδίκευτος, ότι είμαι ειδικός, λοιπόν πάρα πολλές φορές με αποκαλούν και παιδί –γιατρό ...

I -...δηλαδή ;

A.Π -...παιδιάτρος, παιδί –γιατρός... λοιπόν έχει την πλάκα του εντάξει.. λοιπόν και της λέω κορίτσι μου η παιδίατρος π.χ . γιατί δεν σου είπε ... και την πήρες τηλέφωνο... περίεργο έχει παιδίατρο, αλλά είναι «πρόνοιας», τέλος πάντων αυτά είναι κάποια άλλα περίεργα πράγματα... λοιπόν γιατί σου είπε να πας να το δει ο.ρ.λ , η ίδια δεν μπορούσε , να το δει ; Τέλος πάντων αυτό ήτανε κουλό, δεν περίμενα αυτή την συγκεκριμένη ... γιαγιά , μητέρα τώρα θα σε γελάσω, γιατί αυτές οι ηλικίες τους είναι λιγάκι μικρές εκεί πέρα... η άλλη μπορεί να είναι 40 ετών και να είναι γιαγιά , ας πούμε... λοιπόν ενώ οι λοιποί έχουν ακούσει ... είναι και το θέμα . ότι εγώ μπορεί να έχω μια άλφα γνώμη ιατρική και κάποιος άλλος να έχει μια βήτα γνώμη ιατρική . Δεν έχω τίποτα τουναντίον ... Όσον αφορά τώρα στο... δηλαδή τι θέλω να πω, μπορεί να και να εξεταστεί από έναν ειδικευόμενο συνάδελφο, ο ειδικευόμενος συνάδελφος θα έχει μία άλφα εμπειρία, χωρίς να θέλω να περιαιτολογήσω την δικιά μου εμπειρία δεν την έχει, εσύ γνωρίζεις γιατί σου έχω πει που έχω δουλέψει ... δεν την έχει, είναι γιατρός του Νοσοκομείου όμως, δεν είναι ο γιατρός του «Κέντρου»...

I -...άρα εμπιστεύονται πιο πολύ τον γιατρό του Νοσοκομείου στην συνείδησή τους ;

A.Π -...στο βάθος ίσως και μπορεί... στο βάθος, ξαναλέω όμως ... εντάξει, ανέφερα κάποια περιστατικά... λοιπόν ... και εκεί μπορεί να γίνει κάποιο μπέρδεμα. Από κει και πέρα εγώ δεν θα καθίσω, να μπλέξω, αν δεν θέλει ο άλλος ν' ακούσει , ας κάνει ότι καταλαβαίνει... συνήθως όμως στο ξαναλέω, έρχονται παιδάκια και εκκριντικές ωτίτιδες και αυτό μου κάνει πολύ μεγάλη εντύπωση. Δύο είναι τα τινά, πολλά αντιβιοτικά άρα έχουμε ανάπτυξη ανθεκτικών στελεχών μικροβίων και το άλλο είναι, δεν έχω στατιστικά για να μπορώ να ξέρω, όχι μόνο τον αριθμό των εκκριντικών ωτίτιδων, αλλά και από πιο μικρόβιο οφείλονται , έτσι ώστε να βγάλω κάποιο πιθανό συμπέρασμα . Ίσως να έχουν κάποια ευαισθησία η συγκεκριμένη «φυλή» να το πω, ας μου επιτραπεί, με το τάδε μικρόβιο.

I -Σε περίπτωση που παραπέμπεις κάποιον ασθενή σε άλλη δομή, εσύ ως γιατρός, ποιες είναι οι πιθανές παραπομπές ; ...εκτός από τα Νοσοκομεία...

A.Π -...επειδή οι περισσότεροι έχουν «πρόνοια», τους παραπέμπω στα Νοσοκομεία, δεν μπορώ να τους παραπέμψω σε Ιδιωτικά... τώρα κατά κάποιο τρόπο μαγικό αρκετοί πάνε και ιδιωτικά.

I -Με τις άλλες δομές του Δήμου π.χ. το Κοινωνικό Φαρμακείο τι συνεργασία έχεις ;

A.Π -Είχαν έρθει κάποιες κοπέλες δυο φορές, αν δεν απατώμαι, συζητήσαμε... ξαναλέω, λόγω και της αλλαγής της Δημοτικής Αρχής εξέπνευσε άλλος αέρας... τώρα γίναν πιο συνεργάσιμες οι δομές ; δεν ξέρω, γίναν πιο προσιτές ; δεν μπορώ να το ξέρω αυτό το πράγμα...

I -...δικτύωση πάντως μέχρι σήμερα δεν υπήρχε μεταξύ των δομών...

A.Π -...ουσιαστική όχι, για μένα , στο δικό μου αντικείμενο, στο δικό μου κομμάτι.

I -Εκτός από τα αναλώσιμα, αυτή η λέξη μου έρχεται...

A.Π -...σωστή η λέξη...

I -...στο κομμάτι της τεχνολογικής σου βοήθειας ;

A.Π -...δεν υπάρχει τίποτα, ίσα – ίσα έχω βάλει κι απ' την τσέπη μου για το Ιατρείο...

I -...σου παρέχεται τηλέφωνο, υπολογιστής, ίντερνετ ;

A.Π -Τηλέφωνο έχουμε κοινό, εγώ υπολογιστή δεν βρήκα στο γραφείο μου ούτε εκτυπωτή, είναι στο μέσα γραφείο...

I -...άλλωστε δεν κάνεις και ηλεκτρονική συνταγογράφηση...

A.Π -...δεν μπορούμε να κάνουμε, γιατί θα πρέπει να συνταγογράφησω σαν ιδιώτης και δεν μπορεί να γίνει αυτό το πράγμα, γιατί η σφραγίδα του Δήμου Λαρισαίων δεν είναι φορέας, ο οποίος αναγνωρίζεται από το κράτος. Εννοώ από το κράτος όσον αφορά , από το Υπουργείο Υγείας για να δεχθεί τις συνταγές.

I -Υπάρχει κάποια πρόταση βελτίωσης, από την πλευρά σου, για το κομμάτι της ιατρικής περίθαλψης, που θα βοηθούσε πάρα πολύ στην αποτελεσματικότητα και στην λειτουργικότητα της εργασίας σου;... δηλαδή ποια θεωρείς πιο απαραίτητα, που θα σου λύνανε κάποια προβλήματα για την αποτελεσματικότητα της δουλειάς σου ;

A.Π -Ακόμα πιο ενεργό ρόλο ο Διαμεσολαβητής, έτσι ώστε να μας φέρει σε επαφή με ομάδες... λοιπόν

I -...πες μου πιο πολλά πράγματα γι' αυτό, δηλαδή ; ...ο Διαμεσολαβητής τι ακριβώς να...

A.Π -...ο διαμεσολαβητικός ρόλος θα προσπαθήσει, άντρας , γυναίκα ποιος είναι, ποια είναι, να φέρει πιο κοντά, γιατί απ' την στιγμή που είναι ένας από αυτούς...

I -...ναι, που είναι Ρομά...

A.Π -...να μην παρεξηγηθώ ...

I -...τι να παρεξηγηθείς, είναι Ρομά...

A.Π -...ναι, και υποτίθεται, ότι έχει κι ένα επίπεδο λίγο πιο πάνω από τον μέσο όρο των υπολοίπων, να τους καταφέρει, να τους πείσει έτσι ώστε να συγκεντρωθούμε, ν' ακούσουν, να κάνουν , να ράνουν , γιατί ξαναλέω, είναι μια φυλή δύσπιστη, επιφυλακτική, δεν εμπιστεύεται εύκολα, είναι κάπως έτσι... , είναι κάπως έτσι... λοιπόν, καλώς ή κακώς εντάξει... λοιπόν από κει και πέρα, ανεξάρτητο χώρο ιατροείου, όχι να συνδέεται με την τουαλέτα και να περνάνε οι πεντακόσιοι , όταν εγώ εξετάζω, βασικό κι αυτό...

I -...θέμα κτιρίου βασικά ;

A.Π -...πες το κι έτσι και ανθρώπινος χώρος, καθαρός χώρος, πολύ βασικό γιατί δεν έχουμε καθαρίστρια και κάποια άλλα υποτυπώδη πράγματα, τα οποία πρέπει να υπάρχουν και δυστυχώς δεν τα έχουμε.

I -Αν το Ιατροκοινωνικό Κέντρο ήταν σε μια άλλη συνοικία και δεν ήταν αποκλειστικά για Ρομά, πιστεύεις, ότι θα ήταν σ' αυτήν την κατάσταση , που είναι το Ιατροκοινωνικό Κέντρο για τους Ρομά ή θα ήταν πιο προσεγγμένο;

A.Π -Βασικό πόλο παίζει ποιοι θα μένανε εκεί πέρα...

I -...σε ποιους πολίτες θα απευθύνονταν ;

A.Π -Ποιοι πολίτες θα μένανε σε κείνη την περιοχή...

I -...δηλαδή, τι θες να πεις ;

A.Π -Τι δηλαδή, τα 'χουμε δει κι αλλού αυτά...

I -...πες , τι σκέφτεσαι ;

A.Π -Άμα ήταν κάποιο ευυπόληπτο μέλος της τοπικής κοινωνίας ή μπορεί να 'τανε ξέρω εγώ π.χ. μια ανεβασμένη περιοχή αναπτυγμένη με βίλες ή ξέρω εγώ με μεζονέτες... θα έλαμπε..

I -... θα ήταν πιο προσεγγμένο...

A.Π -...ναι, πιστεύω.

I -Άρα είναι πιο χαλαρή η επίβλεψη του Κέντρου, από την μεριά του προγράμματος, της Πολιτείας ;

A.Π -Δεν θεωρώ, ότι η επιλογή «επίβλεψη», είναι η σωστή, είναι η διαχείριση, θεωρώ, ότι είναι η πιο σωστή επιλογή λέξης. Η διαχείριση του Κέντρου, προστασία του Κέντρου, γιατί κάποια στιγμή έχω ακούσει κάτι ιστορίες, ότι σπάσανε και τζάμια οι ντόπιοι . Να καταλάβουνε, ας πούμε, τα μεγάλα κεφάλια της τοπική κοινωνίας ή τέλος πάντων που ασκούν επιρροή , υποτίθεται, ότι αυτό είναι προς όφελος της κοινότητας και όχι μόνο να το καταλάβουν αυτοί, αλλά να το δώσουν να το καταλάβει και ο λοιπός πληθυσμός, έτσι ώστε όχι να μπαίνουν τα πιτσιρίκια , να φωνάζουν μέσα ή να πετάνε μπουκάλια, όπως έγινε πριν από δέκα – δεκαπέντε μέρες και κόντεψε η Ψυχολόγος να φάει ένα μπουκάλι στην κοιλιά, η κοπέλα, που μπορεί να εγκυμονεί , που μπορεί όχι... στο άσχετο έτσι ; ... στο άσχετο. Να προσθέσει και να πει αυτοί εδώ είναι για μας . Αυτό εγώ δεν το ‘χω δει, απ’ την πλευρά τους ή δεν είδα κάποια αντίδραση όταν βγήκαμε έξω και μάλωσα εγώ...

I -...μπορεί να είναι και μεμονωμένη ομάδα, που λειτουργεί έτσι...η οποία και να μην λειτουργεί και τυχαία...

A.Π -...η μεμονωμένη ομάδα όμως μπορεί να είναι μειοψηφία , όχι μπορεί , αφού είναι μεμονωμένη ομάδα, είναι και μειοψηφία, η πλειοψηφία τι κάνει γι’ αυτό ;

I -Με ποιους από την ομάδα των Ρομά ήρθατε σε επαφή, σαν Ιατροκοινωνικό Κέντρο και μιλήσατε μαζί τους ; Ωραία υπάρχει ο Διαμεσολαβητής γι’ αυτόν τον ρόλο, αλλά εσείς καλέσατε κάποια άτομα, κάποιο πρόεδρο συλλόγου ;

A.Π -...εγώ δεν μπορώ να ξέρω, είμαι καινούργιος εκεί πέρα σχετικά με τα υπόλοιπα παιδιά. Αυτό που έχω δει, είναι ότι ήρθε ο κύριος Παϊτέρης ο Νίκος , κάναμε κάποιες συζητήσεις, είπε κάποια πράγματα ο άνθρωπος, τώρα το τι έπραξε, τι έγινε, εγώ δεν μπορώ να το ξέρω. Βέβαια ήρθαν κι άλλοι δυο – τρεις και συστήθηκαν ως πρόεδροι και ανακάλυψα τελικά, ότι εδώ η τοπική κοινωνία έχει μερικούς προέδρους... τώρα τι να πω κι εγώ ;

I -Μερικούς προέδρους, δηλαδή...

A.Π -...δηλαδή, είμαι πρόεδρος της τοπικής κοινότητας... εγώ γνώρισα, αν υποθέσουμε , ότι είναι ένας απ’ αυτούς, πρέπει να γνώρισα τρεις ή τέσσερις και ήρθαν ξεχωριστά δεν ήρθαν μαζί.

I -Άρα είναι και χωρισμένοι μεταξύ τους μέσα στην συνοικία ;

A.Π -...θα μπορούσες και να το πεις, μπορούσα και να το πω, ναι. Τώρα κατά πόσο αυτές οι υποομάδες, αν υπάρχουν, μπορούν, να καταλάβουν, ότι αυτό το κέντρο, δεν εξυπηρετεί συμφέροντα, θεωρώ εγώ, προσωπικά, ιδιοτελή, πολιτικά, προσωποπαγή Δημοτικά παρά θέλει να εξυπηρετήσει συμφέροντα δικά τους. Αυτό είναι θέμα δικό τους, πόσο μπορεί να το καταλάβουν ή όχι, δεν είναι δικό μας να το δώσουμε, να καταλάβουν. Εξ' άλλου τα 'χουμε δει κι αλλού αυτά, όχι με Ρομά και ας μου επιτραπεί ξανά η έκφραση και με δικές μας κοινωνίες.

I -Βεβαίως. Ο Γυμναστής πιστεύεις, ότι συμβάλλει στην δημιουργία ομάδων, στην συμβουλευτική ενημέρωση και στην στήριξη των παιδιών για θέματα υγιεινής και άθλησης ;

A.Π -Όσον αφορά την άθληση και ... «νους υγιής εν σώματι υγιεί», που λέμε. Λογικά πρέπει να το κάνει. Εξ' άλλου δεν μπορώ, να μιλήσω για το αντικείμενα άλλων συναδέλφων. Δεν είμαι μπροστά τους, όταν λειτουργούν αυτοί, όπως κι αυτοί δεν είναι μπροστά μου, όταν λειτουργώ εγώ. Είναι μπροστά θέλω να διασχίσουν τον χώρο μου, για να πάνε στην τουαλέτα.

I -Έχουμε το θέμα με το κτίσμα το έχω διαπιστώσει. Οι φίλοι σου, οι γνωστοί σου όταν τους λες, ότι δουλεύεις στο Ιατροκοινωνικό Κέντρο για τους Ρομά, τι σου λένε ; ...ποιες είναι οι αντιδράσεις τους;

A.Π -Φυσιολογικότερες. Θεωρώ νορμάλ κοινωνικό κύκλο, όσοι δεν είναι νορμάλ, δεν ανήκουν στον κύκλο μου, σ' αυτά τα θέματα τουλάχιστον. Εγώ βέβαια τυχαία βρέθηκα εκεί, το ξαναλέω, δεν ήταν η επιδίωξή μου, εντελώς τυχαία βρέθηκα. Ήταν άλλα τα σχέδια, αλλιώς τα 'φερε η ζωή... εντάξει. Όπως σου εξήγησα ήταν να φύγω έξω, έκατσε η φάση, προκύψανε αλλιώς τα πράγματα στην πορεία και έτσι βρέθηκα στο Ιατροκοινωνικό Κέντρο. Δεν ήταν δηλαδή ούτε για επιβίωση οικονομική δική μου, ούτε για να βγάλω το έξτρα, ούτε για να πω, επιτέλους βρήκα μια δουλειά. Έγινε καθαρά τυχαία και προέκυψε και ούτε καν περίμενα, ότι θα με πάρουνε και να πάω.

I -Σου αρέσει αυτή η διαδικασία, στην οποία συμμετέχεις του Ιατροκοινωνικού Κέντρου ; ...θα συνεχίσεις, πως το βλέπεις ή αν αλλάξουν τα επαγγελματικά σου σχέδια, θα το εγκαταλείψεις ;

A.Π -Αφού τελειώσει η σύμβαση ;

I -Ναι, οι συμβάσεις δεν είναι ετήσιες ;

A.Π -Ετήσιες είναι, ναι. Κοίταξε, το να είσαι γιατρός σημαίνει, ότι το κάνεις γιατί το αγαπάς. Δεν σημαίνει, ότι το κάνουνε όλοι γιατί το αγαπάνε, υπ' όψιν. Το κάνεις

γιατί θέλεις να προσφέρεις, βέβαια εντάξει και με το αζημίωτο. Δεν σημαίνει, ότι θα γίνεις ζητιάνος και απλά συνέχεια, να προσφέρεις. Θέλω να πω δηλαδή, ότι είναι και βιοποριστικό επάγγελμα. Λοιπόν προς το παρόν δεν γνωρίζω, πως θα τα φέρει η ζωή. Δεν μπορώ, να πω τι μέλλει γενέσθαι σε τέσσερις – πέντε μήνες, έξι.

I -Θα ήθελες, να συνεχίσεις, να ανανεώσεις την σύμβασή σου ;

A.Π -Αν υπάρχουν κάπως διαφορετικές συνθήκες εργασίας, κάποια πράγματα, δηλαδή κάποιες παροχές, όσον αφορά να διευκολύνουν το έργο μας, δεν θα είχα πρόβλημα. Θα το σκεφτόμουν. Αν συνεχιστεί αυτή η κατάσταση, δεν θεωρώ, ότι υπάρχει ιδιαίτερος λόγος, να παραμείνω. Με αντιλαμβάνεσαι ; Εντάξει εγώ δεν έγινα γιατρός, για να είμαι και καθαρίστρια, την κάνω όμως που και που, αλλά δεν μπορώ, να την κάνω κάθε μέρα. Δεν έγινα γιατρός π.χ., εννοείται έχουμε μέσα μας το αίσθημα της προσφοράς έτσι ;, να πληρώνομαι μετά από τρεις – τέσσερις μήνες, έχω έξοδα τρέχουν, ως άνθρωπος έτσι ;, λοιπόν δεν έγινα γιατρός για να εξετάζω και να περνάει ο άλλος, όταν εξετάζω εγώ, για να πάει στην τουαλέτα, που άνθρωπος είναι, έχει μια ανάγκη, μιλάω τώρα για τον χώρο, δεν έγινα γιατρός για να παρακαλάω για ένα θερμόμετρο π.χ. Αν συνεχιστούν αυτές οι συνθήκες, δεν έχει νόημα, να χαλάω την ζαχαρένια μου.

I -Αν δεν βελτιωθούν οι συνθήκες εργασίας, δεν θα υπάρχει και λόγος, να συνεχίσεις το έργο σου, αυτό μου λες;

A.Π -Ναι, για να μπορώ, να προσφέρω με περισσότερη θέρμη, ζήλο κ.ο.κ.

I -Δεν έχω να ρωτήσω κάτι άλλο, νομίζω, ότι τελειώσαμε, σ' ευχαριστώ πάρα πολύ. Δεν ξέρω, αν θέλεις να προσθέσεις κάτι, που δεν αναφέραμε, κάτι που δεν σε ρώτησα και το θεωρείς σημαντικό...

A.Π -...να 'στε όλοι καλά ! -Μακριά από κακούς Γιατρούς... γιατί υπάρχουν και τέτοιοι...

I -Σ' ευχαριστώ !

Συνέντευξη Νο 5.

Ψυχολόγος του Ια.Κ. Δήμου Λαρισαίων

Ημερομηνία	Τόπος	Διάρκεια
04/11/2014	Νέα Σμόρνη Λάρισας	82 λεπτά της ώρας

ΙΩΝΑ: Καλημέρα! Είμαι η Ιωάννα Ιωνά, είμαι φοιτήτρια στο Πανεπιστήμιο Αιγαίου και στα πλαίσια της διπλωματικής μου εργασίας, που έχει θέμα «Κοινωνική Πολιτική για τους Ρομά στην Τοπική Αυτοδιοίκηση, με πεδίο έρευνας τα Ιατροκοινωνικά Κέντρα του Δήμου Λαρισαίων», θα ήθελα να μου πεις, από την εμπειρία σου και τις γνώσεις σου, ως εργαζόμενη, ως Ψυχολόγος του Ιατροκοινωνικού Κέντρου, μερικά πράγματα, τα οποία είναι χρήσιμα για την δική μου έρευνα. Καταρχήν θα ήθελα να συστηθείς, να μου πεις την ιδιότητά σου και ότι θεωρείς εσύ σε πρώτη φάση χρήσιμο.

Π: Το όνομά μου είναι Δήμητρα Παπαστεργίου. Είμαι Ψυχολόγος, όπως ανέφερες ήδη, στο Ιατροκοινωνικό Κέντρο από την αρχή λειτουργίας του, από τον Ιούνιο 2007. Έχω μεταπτυχιακό στην Πρωτοβάθμια Φροντίδα Υγείας και είμαι υποψήφια Διδάκτωρ στο τμήμα στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας.

Ι: Δήμητρα, είσαι η Ψυχολόγος από την αρχή του Ιατροκοινωνικού Κέντρου. Από το 2007 μέχρι σήμερα το κέντρο λειτουργεί επτά συνεχόμενα χρόνια..

Π: συνεχόμενα χρόνια με μια πολύ μικρή διακοπή, όχι του Κέντρου, την δικιά μας διακοπή με την τελευταία προκήρυξη μέσω ΑΣΕΠ, που έπρεπε να... φύγαμε και στην ουσία μας ξαναπροσλάβανε, εμείς οι εξωτερικοί συνεργάτες.

Ι: Θα ήθελα να μου παρουσιάσεις την δομή και τις δράσεις του. Τι ακριβώς κάνει το Ιατροκοινωνικό Κέντρο;

Π: Η δομή αυτή αφορούσε μέχρι πρότινος τους Ρομά αποκλειστικά και λεγόταν Ιατροκοινωνικό Κέντρο. Με την καινούργια όμως προκήρυξη που έγινε, μετονομάστηκε σε Κέντρο Στήριξης Ρομά και Ευπαθών Ομάδων. Κάτι που εγώ θεωρώ ότι αυτό είναι η ενδυνάμωση των δομών. Στην ουσία είναι θετικό το βήμα, γιατί ναι μεν κρατάει τον πληθυσμό των ωφελουμένων, που είναι οι Ρομά, σε μεγαλύτερο ποσοστό. Άρα, έχουμε ένα κέντρο που είναι για Ρομά και δεν φεύγει, δεν χάνει την ιδιότητά του, και ίσα-ίσα νομίζω, ότι ενδυναμώνεται με άλλες ομάδες πληθυσμού κινδύνου, όπως οι

μετανάστες, όπως οι παλιννοστούντες, οι φτωχοί άνθρωποι και όλα αυτά που δυστυχώς υπάρχουν πάρα πολλά στις ημέρες μας και θεωρώ, λοιπόν, ότι αυτή ακριβώς η αλλαγή δίνει και μεγαλύτερη διάσταση στο έργο και στην αναγκαιότητα του Ιατροκοινωνικού, του μέχρι πρότινος Ιατροκοινωνικού, τώρα Κ.Σ.Ε.Ο., στο να υπάρχει. Η δομή, όπως ξέρεις, αποτελείται από έξι άτομα προσωπικού. Εγώ, η κοινωνιολόγος που είναι ορισμένη ως προϊστάμενη του προγράμματος μέσω της Ε.Ε. Έχουμε τον γυμναστή, την νοσηλεύτρια, τον γιατρό, τον διαμεσολαβητή που είναι Ρομά και είναι πολύ μεγάλη η συνδρομή του και είναι καλό που υπάρχει και νομίζω ένα σύνολο προώθησης επαγγέλματος, εργασίας. Είχαμε καθαρίστρια αλλά δεν υπάρχει σε αυτό το πρόγραμμα. Μεγάλο λάθος. Το καταθέτω τώρα. Δεν ξέρω αν στα λέει όλα, έτσι; γιατί μιλάμε για μια κατάσταση... έχεις δει τις εγκαταστάσεις, ξέρεις πώς είναι και νομίζω ότι η ύπαρξη καθαρίστριας στον χώρο κρίνεται αναγκαία τουλάχιστον. Οι δράσεις είναι πολύπλευρες.

I: Συγγνώμη που διακόπτω. Ανέφερες κάποια ειδικότητα που κάνει προώθηση στην απασχόληση;

Π: Νομίζω πως έχει μπει τώρα αυτή η ειδικότητα απασχόλησης. Είναι απόφοιτοι των Τ.Ε.Ι. Λογιστικής κ.ά. Θα το δεις. Ίσως το ξέρεις. Δεν ξέρω.

I: Εσείς έχετε; Ποιος είναι;

Π: Ναι. Είναι ο Παντελής που είναι επάνω. Απλώς, είπαμε χθες ότι είναι λίγο από όλα, δυστυχώς.

I: Απλά δεν είναι μέσα στο Ιατροκοινωνικό Κέντρο καθημερινά. Παρέχει τις υπηρεσίες του γενικά στον Δήμο;

Π: Ναι. Ναι. Ακριβώς.

I: Αλλά έχει προσληφθεί μέσα από το πρόγραμμα του Ιατροκοινωνικού κέντρου;

Π: Νομίζω πως ναι. Όχι νομίζω. Ναι. Ανήκει σε εμάς. Δηλαδή, είναι καλό, νομίζω, που στελεχώνεται μια δομή τέτοια με αυτή την ειδικότητα και με λογιστή γενικώς, γιατί ξέρεις πολύ καλά ότι, χωρίς να υπονοώ τίποτα αλλά το ξέρουμε δυστυχώς, τα χρήματα των Ρομά είναι πάρα πολλά, αλλά δυστυχώς δεν φτάνουν ποτέ στους Ρομά. Οπότε νομίζω ότι αυτό είναι καλό. Τώρα, τα προβλήματα τα δικά μας τα ξέρεις επίσης και δεν θέλω ούτε να είμαι μίζερη, ούτε να κλαίγομαι αλλά υπάρχουν προβλήματα.

I: Θα τα πούμε.

Π: Λοιπόν, με ρώτησες πριν «δράσεις»;

I: Οι δράσεις, ναι. Έχουμε επτά χρόνια λειτουργίας. Τι έχει πραγματοποιηθεί μέχρι σήμερα;

II: Δράσεις έργου: Πολύπλευρες με δυσκολίες στην αρχή και κάποιες κόπηκαν λόγω ιδιαιτεροτήτων, όπως θα αναφέρω παρακάτω. Έχουμε δράσεις για γυναίκες. Στήριξη γυναικών. Είχαμε στήριξη και δημιουργική απασχόληση παιδιών αλλά λόγω χώρου δεν συνεχίστηκε. Δηλαδή, υπήρχε κάποια στιγμή ο Σύλλογος «Ελπίδα» που διέθετε τους χώρους του, αυτός ο σύλλογος δεν υφίσταται πλέον, οπότε δεν υπάρχει χώρος. Μέχρι τότε είχαμε παιδάκια. Συγκεκριμένα είχαμε ανεβάσει γιορτή, είχαμε ανεβάσει σκετσάκια με την Εύη, είχαμε οργανώσει την ομάδα, είχαμε ανεβάσει σκετσάκια για τα Χριστούγεννα. Κάναμε γιορτές Χριστουγέννων για 3 χρόνια, αλλά τα προβλήματα ήταν ότι τα δώρα τα παίρναμε εγώ και η Εύη, παρακαλώντας το Jumbo και κάποια στιγμή το Jumbo σταμάτησε να μας δίνει και εν πάση περιπτώσει...

I: Χορηγίες, ουσιαστικά, ιδιωτών.

II: Στην ουσία ναι. Γιατί εμένα ο διευθυντής του Jumbo ήταν γνωστός μου κάποια στιγμή και υπάρχει, ο ίδιος άνθρωπος είναι. Εντάξει, την 1^η χρονιά μας έδωσε. Την 2^η μας έδωσε. Την 3^η υπονόησε «εντάξει, οι γύφτοι θα του δίνουμε;» Συγγνώμη που μιλάω έτσι αλλά αυτή είναι η άποψη. «Τους βλέπω έρχονται και ψωνίζουν. Δεν έχουν ανάγκη.» Τους έχω δει και εγώ. Πάντως, υπάρχει και αυτό λίγο σαν πραγματικότητα. Νομίζω ότι είναι εν μέρει πραγματικότητα. Σίγουρα βέβαια μέσα σε αυτήν... Οι γενικεύσεις εμένα γενικώς δεν μου αρέσουν. Δεν μπορείς να πεις ότι όλοι οι γύφτοι είναι κακοί, όλοι οι γύφτοι είναι καλοί. Όλοι οι γύφτοι είναι... Συγγνώμη που χρησιμοποιώ αυτή την λέξη αλλά αυτή είναι η λέξη που χρησιμοποιεί ο κόσμος έξω. Θα σου πω και για μας τι ισχύει. Και υπήρχε αυτή η γενίκευση, αν θέλεις, ότι ξέρεις «*Εντάξει, σιγά, δεν έχουν ανάγκη*». Κάπου ντρέπεσαι και εσύ να πας να ζητάς. Δηλαδή, εγώ δεν έχω ζητήσει για μένα, η Εύη δεν έχει ζητήσει για τον εαυτό της ούτε τότε όπως ήμασταν, ας πούμε. Θεωρώ ότι παράκληση θα ήταν μια κατάσταση που είναι λάθος και στην ουσία, αν θέλεις, έβγαζε και κακό όνομα για το πρόγραμμα, γιατί συνήθως όταν είσαι σε μια δομή που εντάσσεται στην Περιφέρεια και στον Δήμο, θα έπρεπε να έχεις χρηματοδότηση από τον Δήμο. Τριάντα δωράκια; Σαράντα δωράκια; Όχι να πας να παρακαλάς εσύ ως υπάλληλος. Και φυσικά κόπηκε αυτό το πράγμα γιατί καταλαβαίνεις νομίζω ότι δεν μπορούσε να συνεχιστεί. Όπως επίσης είχαμε συνοδεύσει παιδιά, δική μου πρωτοβουλία αυτή, σε κινηματογράφο αλλά δεν τον ξανα-ανέλαβα γιατί άκουσα λόγια, ότι και καλά τρώω τα λεφτά των παιδιών τους. Και κάτι τέτοια....

I: Από τους ίδιους τους Ρομά;

II: Ναι. Από τους ίδιους. Ήταν μια κατάσταση η οποία ήταν η εξής: Κανονίζω στο χώρο που υπήρχε τότε κάτω στα bowling, να πάμε με μειωμένο εισιτήριο. Κάποια από τα συγκεκριμένα παιδάκια με την συνοδεία εγώ, ο διαμεσολαβητής και ένας ακόμη γονιός και είχαμε καμιά εικοσαριά παιδιά. Το εισιτήριο τότε έκανε 8 ευρώ. Το μειωμένο μαθητικό και σαν ομάδα έκανε 4 ευρώ. Την επόμενη ημέρα άκουσα το εξής: *«Ότι ναι μεν ήταν πολύ ωραία η ταινία αλλά εσείς φάγατε το 1 ευρώ για κάθε παιδί, γιατί εμείς είμαστε πολύτεκνοι και έπρεπε να κάνει 3 ευρώ»*, Κατάλαβες;

I: Ναι. Τα αυθαίρετα συμπεράσματα δικά τους, βέβαια.

II: Ναι, στην ουσία. Δεν ξέρω καν. Μπορεί να ακούστηκε, όχι γενικώς, από έναν γονιό και ήθελαν να βγάλουν έστω και αυτό, να πούνε την χαζομάρα τους κατά την γνώμη μου. Δεν μπορώ να κατηγορήσω...

I: Συμμετοχή υπήρχε σε αυτό το εγχείρημα; Ήρθαν αρκετά παιδιά ;

II: Ναι. Ναι. Είχε δημοσιευθεί και στην εφημερίδα η κίνηση. Δηλαδή, είχε διαφημιστεί. Είχε κίνηση παιδιών που θα μπορούσαμε να ελέγξουμε. Δεν μπορούσα να πάρω 100 παιδιά. Άμα το έλεγα θα μπορούσα να πάω 100 παιδιά. Σου λέω, πήρα δική μου πρωτοβουλία που είχα συνοδεύσει εγώ και ο διαμεσολαβητής και ακόμα ένας γονιός, κρίναμε ότι θα έπρεπε... πόσα μπορείς να πάρεις; 18; 15; 20; Δεν θυμάμαι τώρα τον ακριβή αριθμό. Ήταν κάπου εκεί. Ήταν τα παιδιά της ομάδας στην ουσία, που είχαμε εμείς με την Εύη τότε. Κάποια παιδάκια που τα ξέραμε και μπορούσαμε να τα ελέγξουμε μερικώς. Απλώς μετά όταν άκουσα αυτό το πράγμα. Δηλαδή, εγώ έκανα σχέδια να τους πάω... είχα μία φίλη που δούλευε στον σταθμό στο Ράδιο Palace, που είναι και κοντά σε εμάς.

I: Ουσιαστικά, αναφέρεις προσωπικές σου γνωριμίες και προσωπικές σου πρωτοβουλίες.

II: Ναι, που κολλάει στην διασύνδεση, που δεν υπήρχαν. Θα μου πεις, θα μπορούσαμε να πάμε και στον σταθμό του Δήμου, ίσως ενδεχομένως. Δεν το είχα σκεφτεί. Στο ραδιόφωνο. Εγώ σκεφτόμουνα κινούμενη από δική μου φιλοδοξία και ενθουσιασμό. Δεν το έκανα βέβαια. Δεν το τόλμησα. Ξέρω ότι έχουν ιδιαίτερη σχέση οι Ρομά με τον αθλητισμό και με την μουσική. Δεν το τόλμησα, γιατί φοβήθηκα τι θα ακούσω! Και να σου πω κάτι; Δεν θα τα έπαιρνα από το χέρι να περάσω την γέφυρα και να πάω στο Palace, όσο κοντά και να είναι. Και επειδή άκουσα αυτό τα πράγμα ότι κοίταξε να δεις, έφαγες το 1 ευρώ και δεν ξέρεις που μπορεί να φτάσει και ήμασταν και σχετικά

καινούργιοι τότε. Δηλαδή, δεν υπήρχε η τριβή με την ομάδα. Δεν μας ξέρανε τόσο καλά. Θα μπορούσε να ακουστεί το οτιδήποτε. Δηλαδή, φαντάζεσαι να ακουστεί ότι ένας υπάλληλος του κοινωνικού τρώει 1 ευρώ; Δεν το ρισκάρεις. Συγχρόνως θέλεις να κάνεις αλλά δεν το ρισκάρεις.

I: Έκανες πίσω σε κάποιες προσωπικές πρωτοβουλίες που είχες για την ομάδα;

II: Ναι. Προσωπικές, αλλά κατόπιν συζητήσεων με την ομάδα όμως.

I: Εννοώ, παίρνοντας κάποιες πρωτοβουλίες για να κάνετε ένταξη.

II: Ναι. Θεωρώ ότι ήταν μια ωραία κίνηση αυτή. Δηλαδή, θα μπορούσε να συνεχιστεί αυτό το πράγμα και να έχει ισχύ σε κάποια πρόταση που είχαμε κάνει. Είχαμε ζητήσει ένα χώρο που να έχει ένα πιγκ πονγκ μέσα. Απλά πράγματα. Δύο επιτραπέζια και να έχει προβολή dvd και τηλεόραση. Φαντάζεσαι να μπορείς να συγκεντρώνεις κάποια παιδάκια και να... Θα ήταν καλό πιστεύω, να έχεις μια θεματολογία είτε παιδικά, είτε κοινωνικά, είτε ντοκιμαντέρ ή οτιδήποτε και να μπορέσεις έστω και με αυτόν τον τρόπο να κάνεις, δηλαδή, να βλέπεις κάτι και να κάνεις μια ανάλυση μετά, ως ψυχολόγος, ως κοινωνιολόγος, ως γυμναστής. Δηλαδή, να κάνεις τις παρεμβάσεις σου. Τι είδατε τώρα; Να μάθεις μέσα από το πρότυπο στην ουσία, που νομίζω ότι λειτουργεί ισχυρά αυτό το πράγμα. Ο δικός τους χώρος, δεν υπήρχε πλέον εκεί ως Σύλλογος «Ελπίδα».

I: Ο σύλλογος «Ελπίδα» ήταν ένας δικός τους σύλλογος;

II: Ήταν ένας δικός τους σύλλογος, ο οποίος τον χώρο νοίκιαζε ο δήμος πλέον, αλλά μετά από κάποια πράγματα που έγιναν, δεν συμφώνησαν ειδικές;... δεν ξέρω τι έγινε, εν πάση περιπτώσει, ο σύλλογος έπαψε να ισχύει. Οπότε, δεν είχαμε χώρο να κάνουμε οτιδήποτε. Σκέψου ότι η δική μας η δημιουργική απασχόληση, αν μπορούμε να το πούμε, συνεχίστηκε στο γραφείο τις ώρες πριν την γιατρό. Δηλαδή, δεν είχαμε χώρο. Είδες πως είναι. Δύο δωμάτια για 6-7 άτομα. Τότε είχαμε και καθαρίστρια. Το κάναμε, 'άντε γρήγορα μέχρι την ώρα που θα έρθει η γιατρός γιατί δεν θα έχω χώρο να σε βάλω.'

I: Ουσιαστικά σταματήσατε κάποιες δράσεις...

II: Σταματήσαμε. Ναι.

I: ... λόγω έλλειψης χώρου, ίσως και καλής συνεννόησης με την ομάδα.

II: Η ομάδα πάντα συνεννοείται καλά.

I: Όχι των εργαζομένων. Εννοώ τις μητέρες...

II: Ναι. Όχι στις μητέρες. Εκεί ίσως έχουν λόγο περισσότεροι οι πατεράδες με τα λεφτά, νομίζω, κλασικά οι άντρες. Με ρωτήσεις για την ομάδα την δικιά μας. Εγώ θέλω

να σου πω το εξής, στο έχω ξαναπεί, ότι η Διεπιστημονικότητα για μένα, δεν ξέρω αν την ορίζω με τον σωστό ορισμό ή αν την χρησιμοποιώ σωστά σαν έκφραση, αλλά όλοι λειτουργούμε υπό αυτό το πρίσμα. Δηλαδή, ο γιατρός θα με καλέσει αν υπάρχει κάτι που θα πρέπει να πω ψυχιατρικό, ψυχολογικό δεδομένο. Αντίστοιχα και εγώ. Δηλαδή, αν θεωρήσω ότι κάτι δεν ψυχολογικό, είναι ψυχοσωματικό και έχει οργανική αιτιολογία στην ουσία, θα πω στον Ανέστη, που έχουμε πολύ καλή συνεργασία,: «Ανέστη, δεν είναι. Είναι κάτι άλλο.» Να δει τι μπορεί να κάνει. Το ίδιο και με την Εύη. Έχουμε τρέξει σε καταστάσεις. Μια από τις δράσεις που είχαμε κάνει ήταν με την Οικοκοινωνία; Πώς λεγόταν; Είναι μια μη κυβερνητική οργάνωση που αποκλειστικά ασχολείται με τους Ρομά. Είχαμε έρθει σε επαφή για έναν κύριο ο οποίος δεν είχε χαρτιά. Παππούς αυτός. Καρκινοπαθής. Από την Ξάνθη; Δεν ξέρω καν που είχε γεννηθεί. Τελικά αυτή η ιστορία δεν συνέχισε γιατί δεν μας πήραν αυτοί. Εμείς πήγαμε στο δικαστήριο. Κάναμε τις απαραίτητες δράσεις. Ο κύριος αυτός απλώς είχε γεννηθεί στη Λάρισα και γι' αυτό εμείς μπλεχτήκαμε. Κάναμε κάποιες ενέργειες. Για μένα το παράπονο ξέρεις ποιο είναι; Ότι κάποιες ενέργειες τις σταματάς, δηλαδή δεν ολοκληρώνεις, οπότε στην ουσία ή γιατί αυτοί οι άνθρωποι δεν έχουν καθόλου το αίσθημα του προγράμματος. Θα έρθουν θα σε βρουν. «Γιατρέ, θέλω να σε βρω γιατί έχω άγχος. Δεν μπορώ να κοιμηθώ.» Δεν έχω χώρο, αυτό είναι το μεγαλύτερο πρόβλημα για μένα, ή δεν μπορώ να σε δω τώρα γιατί έχω άλλον πελάτη. Έλα αύριο στις 09.00π.μ. Σε βολεύει; 10.00π.μ.; Εσύ τι ώρα θες; «Ναι. Θα έρθω». Το αύριο είναι μια πολύ γενική έννοια, και αφηρημένη προφανώς γιατί το αύριο μπορεί να είναι έναν μήνα μετά. Αυτό όμως εμένα ως ψυχολόγο είναι μια ματαιώση και το καταθέτω αυτό στα παράπονά μου. Δεν ξέρω τι μπορώ να κάνω άλλο;

I: Δεν είναι συνεπείς σε ένα ραντεβού που θα κλείσουν.

II: Ναι. Γιατί ξέρεις; Στην αρχή, οι πιο πολλοί... έχω δει και αλκοολικούς. Την εμπειρία τόσο πολύ του εθισμένου δεν την έχω γιατί δεν είναι αυτή η εκπαίδευσή μου. Εντάξει; Είναι πολύ συγκεκριμένο το τι κάνεις και γενικώς στη δουλειά μου δεν μπορώ να μπλέκω σε χωράφια που δεν ξέρω. Κάνω μια πολύ ωραία παραπομπή, που κολλάει πάλι στην διασύνδεση, που πρέπει να γίνει. Ετοιμάζεσαι ωστόσο. Διαβάζεις κάτι πράγματα. Τρελαίνεσαι. Αγχώνεσαι, τι θα γίνει αύριο και στο τέλος δεν έρχονται ποτέ.

I: Ποια είναι τα συνήθη προβλήματα, τι περιστατικά που έχεις δει μέχρι σήμερα στα 7 χρόνια, τι σου καταθέτουν ως βασικά τους άγχη, τι ζητάνε από σένα; -Αν

μπορείς να μου πεις και κάποιο παράδειγμα, που σου έχει κάνει εντύπωση μέχρι σήμερα. Πώς εξελίχθηκε;

Π: Σε γενικές γραμμές, θα μου έρθουν γυναίκες κυρίως. Βέβαια έχουν έρθει και άντρες. Ένα παράδειγμα το τελευταίο και πιο έντονο: Ένας κύριος που η κόρη του βιάστηκε, όπως μου είπε, γενικώς σου λέει: έχω άγχος γιατί δεν έχω δουλειά, γενικά και σε γυναίκες και άντρες, αλλά κυρίως σε γυναίκες. «Έχω άγχος γιατί και η πεθερά μου είναι στο σπίτι.» Ξέρεις, είναι αυτές οι μικρές κοινωνίες, που η μητέρα-πεθερά κάνει κουμάντο και στην ουσία ‘καπελώνει’ τις γυναίκες. Αυτοί παντρεύονται από μικροί και πρέπει να γεννήσουν αμέσως. Ένα παράδειγμα φετινό περιστατικό, μιας κοπέλα πολύ αδύνατη την έφερε η μητέρα της γιατί ανησυχούσε. «Γιατί, ρε κορίτσι μου, δεν τρως; Γιατί είσαι νευρική;» «Γιατί με πιέζει η πεθερά μου να κάνω παιδί». Που αυτό είναι ένα κοινό πράγμα με την δική μας κοινωνία πολύ έντονο, που μπορούμε να βρούμε τις ομοιότητες. Γιατί δεν μιλάμε μόνο για διαφορές. Μιλάμε και για ομοιότητες. Θα σου πω περιστατικά. Γυναίκες κυρίως έχουν άγχος. ?? 14.39 Η πεθερά μου δεν με υπολογίζει και όλα αυτά. Πρέπει να πούμε ότι οι γυναίκες βλέπεις ότι είναι πιο μικρές και από εμάς, από εμένα, και φαίνονται πολύ μεγάλες. Αυτές οι γυναίκες είναι τόσο ταλαιπωρημένες. Είναι τόσο λυπηρό.

I: Δείχνουν πολύ μεγαλύτερες από την ηλικία τους ;

Π: Πολύ. Δεκαετία τουλάχιστον. Προσπαθήσαμε να βάλουμε παιδιά στο ορφανοτροφείο, μια άλλη περίπτωση, η οποία δεν ευδοκίμησε και πολύ έχω στενοχωρηθεί γι’ αυτήν την περίπτωση, γιατί τα παιδιά αυτά δεινοπαθούν τώρα. Γιατί εκεί συναντήσαμε το εξής πρόβλημα: η μητέρα είχε η ίδια προβλήματα. Νέα, αλλά φαινόταν σαν γριά. Τραγικό και αυτό. Τρεις κόρες, ένας γιος. Ο γιος πρώτος στη σειρά. Ο πατέρας φυλακόβιος, καρκινοπαθής, πεθαίνει στη φυλακή και η ευθύνη μένει στην μάνα και στον μεγάλο γιο, και καλά. Προσπαθούμε να βάλουμε τα δύο κοριτσάκια τα μικρότερα στο ορφανοτροφείο της Λάρισας με την προοπτική ότι θα πηγαίνουν Παρασκευή-Σάββατο-Κυριακή. Απλώς να έχουν ένα κρεβάτι, γιατί δεν είχαν ούτε κρεβάτι αυτοί οι άνθρωποι να κοιμούνται. Κοιμόντουσαν κάτω, έτσι μας είπαν τουλάχιστον, και όλοι μαζί. Τουλάχιστον, να σωθούν τα δύο μικρά παιδάκια. Να μπουν στο ορφανοτροφείο, να πάνε σχολείο, που το θέλανε, και η μητέρα το δεχόταν. Μιλάμε τώρα ηλικίας 9-10.

I: Στο ορφανοτροφείο της Λάρισας;

Π: Της Λάρισας. Το Κρίκκειο, πώς λέγεται, ης Μητρόπολης, με την δυνατότητα το σ/κ τα παιδιά να φεύγουν και να πηγαίνουν σπίτι τους. Είχαμε επικοινωνία εγώ, η Κοινωνιολόγος και ο Διευθυντής του 33^{ου}, ο Σωτήρης Βούλγαρης που βοηθάει πάρα πολύ και έχει μεγάλη γνώση στο θέμα των τσιγγανόπαιδων και γενικώς της όλης κατάστασης.

I: Είναι οδιευθυντής στο σχολείο της Ν. Σμύρνης ;

Π: Του ενός σχολείου 33^{ου}. Ο οποίος είναι πολύ ευαισθητοποιημένος σε θέματα Ρομά, γενικώς και βοηθάει πάρα πολύ. Κάναμε επισκέψεις, κόντρα επισκέψεις και η αντίδραση στάθηκε τελικά και δυστυχώς χάσαμε αυτά τα παιδιά, γιατί ο γιος ο μεγάλος ο 15χρονος προστάτης της οικογένειας αρνήθηκε να δώσει τα παιδιά γιατί θα έχανε την προίκα. Σου λέει ότι φύγουν τα παιδιά εκτός σπιτιού δεν ξέρουμε τι θα γίνει; Κατάλαβες; Ένα ρίσκο για την κοινωνία του σεβαστό, για εμάς, νομίζω χαζό. Τελικά, τα κορίτσια μόλις αδιαθέτησαν για να μπορούν να παντρευτούνε, παντρεύτηκαν με κάποια ξαδέλφια; Δεν ξέρω ακριβώς τι έγινε; Υπάρχουν αιμομιξίες και τέτοια πράγματα. Ξέρω ότι περνάνε πολύ άσχημα, γιατί έχω επαφή με αυτά τα άτομα, τα βλέπουμε. Και ο γιος βέβαια ο οποίος θέλει να το παίξει ο μεγάλος άντρας και ο πολύ προστάτης, παντρεύτηκε και αυτός μια γυναίκα και έχει κάνει και αυτός παιδιά και είναι μια μαύρη μιζέρια και η γυναίκα του είναι και κλεπτομανής από όσο γνωρίζω και καταλαβαίνεις πως αναπαράγεται ο κύκλος της μιζέριας, φτώχιας, καταπίεσης.

I: Πάει πολλαπλασιαστικά ;

Π: Δυστυχώς, αυτή την περίπτωση την θυμάμαι γιατί την είχα ‘τρέξει’ πολύ έντονα και ήθελα πολύ αυτά τα παιδιά να μπουν μέσα, αλλά δεν τα καταφέραμε γιατί δεν υπήρχε συμφωνία του αδελφού. Και προφανώς, η μητέρα έκανε πίσω. Να σου πω αστεία περίπτωση; Πρώτη περίπτωση τη οποία την λέω ακόμα στους φίλους μου είναι η εξής: Πολύ αρχή, δηλαδή το πρώτο καλοκαίρι που δουλέψαμε, έρχεται στο κέντρο ένας κουμπάρος της Φωτεινής, ο οποίος έχει τρεις κόρες και έναν γιο, κάπως έτσι είναι το σκηνικό, ο οποίος πρέπει να είχε εξαρτήσεις πάνω του και γενικώς, ξέρεις, οι Ρομά είναι πολύ θρήσκοι. Έχω δύο περιστατικά με αυτό που θα περιγράψω τώρα.

I: Τι δηλώνουν ότι είναι;

Π: Χριστιανοί Ορθόδοξοι. Η Παναγία πολύ προστάτιδα και η Αγία Παρασκευή. Είναι η προστάτιδά τους. Δεν ξέρω αν έχεις πάει στην Αγία Παρασκευή;

I: Ναι.

Π: Στρώνουν, κοιμούνται εκεί. Είναι πολύ πιστοί.

I: Μιλάμε για τα Τέμπη;

Π: Για τα Τέμπη, ναι. Πιστεύω ότι είναι πολύ πιστοί σε αυτό το πράγμα. Δηλαδή, ο Θεός, η Παναγία είναι παντού.

I: Πηγαίνουν τις Κυριακές στην εκκλησία;

Π: Δεν ξέρω αν πηγαίνουν με την έννοια αυτή, αλλά ξέρω ότι το σπίτι τους είναι γεμάτο εικόνες. Μπορεί κάποιος να έχουν μικρά εκκλησάκια στα σπίτια τους μέσα. Θα το δεις αυτό το πράγμα. Όλες λέγονται Παρασκευούλες ή Παρασκευάδες. Ξέρω ότι προσεύχονται πολύ στα Τέμπη. Οπότε, έρχεται ένας κύριος μέσα στην αρχή της καριέρας μου στο Ιατροκοινωνικό και λέει το εξής: «Μου μιλάει ο διάολος». Λέω, τι σου λέει; Εγώ, με την εμπειρία με τα θρησκευτικά, δεν ήμουν άσχετη τελείως.

I: Ηλικίας;

Π: Πιτσιρικάς. 30; 30 και κάτι; Βαριά-βαριά.

I: Γι' αυτούς όχι πιτσιρικάς.

Π: Ναι, γι' αυτούς όχι πιτσιρικάς. Είχε 3-4 παιδιά. Έκανα 2-3 συναντήσεις με αυτόν. Σε κάποια φάση επειδή ήμουν και μόνη μου έπρεπε να τηρηθεί το απόρρητο, λέω, Ω! ρε Παναγία μου, τι θα γίνει εδώ πέρα; Ξέρεις, δεν μπλέκεις και με αυτά. Είναι επικίνδυνα.

I: Φοβήθηκες, δηλαδή;

Π: Φοβήθηκα λίγο αλλά προσπάθησα να μη το δείξω και να το χειριστώ ότι ξέρω, τι είναι δαιμονισμός, να πας να κάνεις εξορκισμούς και χαζομάρες τέτοιες. Λέω, τι σου λέει ο διάολος; «Μου λέει να βλέπω τις γυναίκες γυμνές.» Είχα ένα μπλοκάκι που κατέγραφα. Τον κοιτάω και του λέω: Τώρα σου μιλάει;

I: (γέλιο)

Π: Με κοιτάει πονηρά και μου λέει 'Ναι'. Και για να καλυφτώ, βάζω το μπλοκάκι μπροστά, λες και θα τον έκοβε. Εδώ δεν τον σταματούσαν τα ρούχα, θα τον σταματούσε το μπλοκάκι Μου λέει, «Βλέπω τους κώλους γύρω μου. Βλέπω την γυναίκα μου γυμνή. Έχω τρελαθεί. Δεν μπορώ. Τρελαίνομαι. Τρελαίνομαι. Με έχει καταλάβει αυτός.» Δεν λένε το όνομα «διάολος» ποτέ. «Με έχει καταλάβει αυτός ο πονηρός, ο κακός. Θέλω να με βοηθήσεις». Λέω, εγώ να σε βοηθήσω να σε ηρεμήσω αλλά θέλω να πας και σε έναν ιερέα, γιατί αυτά δεν είναι δικές μας ικανότητες. Είναι ικανότητες του Παπά που πρέπει να σε εξορκίσει. Και άρχισε να μου λέει την ιστορία του που πήγε, που νηστεύω, που... Το αστείο ήταν αυτό το πράγμα της ιστορίας.

I: Ξαναήρθε;

Π: Ναι. Ήρθε άλλες δυο φορές. Μου είπε την εξέλιξη. Μετά τον ξαναχάσαμε. Νομίζω, αυτός έμενε και Βόλο. Πήγε στον Βόλο ή χώρισε με την γυναίκα του; Κάτι είχε γίνει. Γενικώς δεν νομίζω να είναι στην γειτονιά πλέον. Και αντίστοιχο περιστατικό από γυναίκα που νόμιζε ότι ήταν δαιμονισμένη. Μόλις...

I: Άρα πιστεύουν σε δεισιδαιμονίες.

Π: Πολύ έντονα. Αυτή όμως τους «μαγεύει», αυτή την γυναίκα την ξέρω και ξέρω ότι περνάει προβλήματα. Αλλά μου είχε έρθει μια φορά, κοντινά περιστατικά αυτά, με τους σταυρούς μέσα, με τις εικόνες, με τα κομποσκίνια και έλεγε: «Να, τώρα, μου μιλάει». Και μου έκανε (μορφασμός). Λέω, Χριστέ μου, τι γίνεται; Αυτά θα αντιμετωπίζω συνέχεια; Δαιμονισμούς και εξορκισμούς; Ένα τέτοιο πράγμα. Αυτά είναι τα περίεργα περιστατικά. Σε γενικές γραμμές, για να ολοκληρώσω αυτό που με ρώτησες, είναι άγχη πολλά. Είναι ζητήματα καταχρήσεων. Δηλαδή, μου έχουν έρθει άνθρωποι που έχουν καταχρήσεις αλκοολισμού οι πιο πολλοί.

I: Από νεαρές ηλικίες;

Π: Ναι.

I: Ναι ;

Π: Σκέψου ηλικίας 50 χρονών και είναι ψιλοχαμένοι. Σαράντα χρόνων ο άλλος, μου ήρθε προχθές. Αυτός έπινε συνέχεια. Δηλαδή, δεν μπορούσες να του μιλήσεις. Μύριζε παντού. Μου λέει, «*Το έκοψα, το έκοψα, γιατρέ. Πήγα δύο μέρες στη κόρη μου. Πήρα τα εγγόνια μου αγκαλιά και κόντεψα να πεθάνω*». Σαράντα πέντε χρόνων. Αυτός έχει και ένα παιδί παράλυτο. Πρόβλημα μεγάλο. «*Και έχω και ένα παιδί*». Δηλαδή, το γυρνάνε εκεί και εγώ εκεί προσπαθώ να τους ρίξω, ότι βρείτε κάτι που να σας κρατάει και όταν πάτε να κυλήσετε στην ουσία να σκέφτεστε αυτό, να κάνεις μια δέσμευση με εκείνη την κατάσταση. Σου είπα, άγχη με τις γυναίκες πολλά. Με τα παιδιά, άλλα περιστατικά σε συνεργασία με τα σχολεία που τα παιδιά δεν πάνε στο σχολείο. Τα βλέπουν πολλοί γονείς και οι καθηγητές να ζητιανεύουν και προσπαθούμε να κάνουμε κάτι. Μεταξύ τους στο σχολείο υπάρχει περίπτωση να δέχονται μπούλινγκ τσιγγανάκια από τσιγγανάκια. Αυτό είναι φοβερό αν το σκεφτείς, έτσι; Δηλαδή, υπάρχει ένα συγκεκριμένο περιστατικό ενός παιδιού Ρομά, ο οποίος απειλούσε άλλα Ρομά, τα οποία δεν πήγαιναν στο σχολείο γι' αυτόν τον λόγο. Κατάλαβες; Και αυτό σοβαρό θέμα.

I: Δηλαδή, αντί να έχουμε μπούλινγκ από ομάδες μη Ρομά, έχουμε μεταξύ των ομάδων.

Π: Μπράβο. Ναι. Εγώ άκουσα σκέψη ότι σαν μόδα των τελευταίων δύο χρόνων, δεν ξέρω κατά πόσο ισχύει πλέον, ότι οι κοπέλες της γειτονιάς τις δικές μας, μπαλαμές ασ πούμε, κάνουν σχέση με Ρομά. Είναι μόδα. Παιδάκια του γυμνασίου και του λυκείου. Είναι μόδα αυτό το πράγμα πολύ. Ήτανε πριν 1-2 χρόνια σίγουρα. Δεν ξέρω αν ισχύει ακόμα. Εμείς αυτά στην γενιά μου, επειδή με ρώτησες για εξέλιξη στην γειτονιά, δεν τα είχαμε σε καμία περίπτωση. Δεν συνέβαινε αυτό το πράγμα.

I: Όταν ήσουν εσύ μαθήτρια στο σχολείο της Ν. Σμύρνης, που φοιτούσαν παιδιά Ρομά, κάνατε κάποιου τύπου παρέα;

Π: Παρέα, βεβαίως. Μιλάμε όμως για παιδιά, και αυτό στην ουσία θέλω να το καταθέσω ως θετικό, ότι υπάρχει μια μορφή εξέλιξης με παιδικά βήματα αλλά υπάρχει μια εξέλιξη. Άρα αυτό είναι αισιόδοξο ότι μπορούμε να επέμβουμε στην ουσία κάπως. Αλλά σκέψου ότι στα δικά μου χρόνια τα παιδιά πηγαίναμε βαριά στο δημοτικό. Δηλαδή, ο σύνδεσμος ήταν το δημοτικό. Στο γυμνάσιο δεν έβλεπες κανένα. Στο λύκειο δεν το συζητάμε. Δεν ήξεραν καν ότι ήταν λύκειο. Τώρα θα δεις ότι υπάρχουν παιδιά, τα οποία γράφονται στο γυμνάσιο και θα δεις, έχουμε αποφοίτους Ρομά 4-5; Έχουν αποφοιτήσει από το λύκειο εδώ το δικό μας.

I: Γιατί πηγαίνανε στα τεχνικά ;

Π: Να σου πω όμως κάτι, είναι πολύ καλή κατεύθυνση αυτή, γιατί τα παιδιά αυτά μπορεί να μην... θα στο πω από άποψη εξέλιξης του εγκεφάλου κ.λπ., όταν ο εγκέφαλος δεν λάβει τα αντίστοιχα ερεθίσματα όταν πρέπει να τα λάβει, βλέπεις ότι υπάρχουν κενά και αυτό θα το συναντήσεις στα παιδιά Ρομά, δυστυχώς. Δηλαδή, όταν η μητέρα δεν ασχολείται μαζί τους, και δεν μπορείς να κρίνεις μια γυναίκα που δεν ξέρει, σαφέστατα. Γι' αυτό σου ξαναλέω ότι το κλειδί της αλλαγής των Ρομά είναι οι μητέρες, είναι οι γυναίκες. Αυτό είναι και τίποτε άλλο. Δηλαδή, αν θες να κάνεις κάτι πρέπει να κάνεις στήριξη και εκπαίδευση των μητέρων, κατά την ταπεινή μου γνώμη από την εμπειρία που έχω. Αν λοιπόν η μητέρα μπορέσει να στηρίξει το παιδί στο σχολείο, γιατί εγώ ανάμεσα σε άλλες μη ψυχολογικές δουλειές, που κάνω στο Κέντρο έχω διαβάσει παιδιά, που έρχονται οι μαμάδες και λένε «*Κάνε λίγο αυτό γιατί εγώ δεν ξέρω να το βοηθήσω. Κλείνε αυτό το ρήμα ή κάνε μια απλή πράξη*». Μου είχε τύχει να διαβάσω 2-3 παιδάκια. Ένα αγοράκια και δύο κοριτσάκια.

I: Ζητάνε την συνδρομή σας στο διάβασμα για τον λόγο του ότι οι ίδιες είναι αναλφάβητες και δεν μπορούν ;

Π: Δεν είναι λυπηρό όμως αυτό; Γιατί θα δεις, στην ομάδα γυναικών που οργανώνουμε για υποστήριξη και για λήψη απολυτηρίου δημοτικού, ότι έχω συμμετοχές από έναν πάρα πολύ καλό πυρήνα, ο οποίος πυρήνας όμως δεν ξέρω κατά πόσο θα μείνει. Κατάλαβες; Και το πρόβλημα επίσης στη δουλειά μας είναι ότι θέλουν κίνητρο. Αυτό πρέπει να εκλείψει. Αυτό είναι βασικό πρόβλημα. Δηλαδή, ναι, θα έρθω, αλλά πρέπει να μου δώσεις κάτι. Βασικότατο.

I: Πες μου ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα για αυτό; Δηλαδή, τι θα έπρεπε να κάνουν και τι ζητάνε;

Π: Θα έπρεπε να κάνουν οτιδήποτε για το καλό τους. Οτιδήποτε. Είτε είναι σχολείο, είτε είναι να κάνουν τα εμβόλια, είτε... Να πω, βέβαια, ότι το κέντρο έχει βοηθήσει πάρα πολύ στο να γίνονται τα εμβόλια, που δεν γινόντουσαν μέχρι τότε. Δηλαδή, είχαμε βρει μια φόρμουλα. «Θα σε γράψω στο σχολείο...», που θέλανε το δικαιολογητικό του γιατρού, «... αλλά για να σε γράψω θέλω να μου φέρεις τα βιβλιάρια υγείας και να δώ ποια εμβόλια έχουν κάνει τα παιδιά σου και να πας να κάνεις τα εμβόλια και μετά θα σε γράψω», ας πούμε. Δηλαδή, μια τέτοια διαπραγμάτευση. Ή μια άλλη κυρία που βοηθήσαμε σε φάση διδακτορικού, φιλοτιμήθηκε από μόνη της να τους δώσει 5 ευρώ επειδή κάθονται 1 ώρα και της κάνουν συνέντευξη, ή μια σακούλα ψώνια από το Lidl από το σούπερ μάρκετ. Ξέρεις τι έγινε; Να φύγει από εδώ αυτή... πήραν κάποιιο 5ευρώ και ακούστηκε αυτό προφανώς, που ήρθε εδώ μέσα και πήρε τα λεφτά. Εν τω μεταξύ τα λεφτά ήταν από την τσέπη της. Η γυναίκα έδινε από την τσέπη της σαν «ευχαριστώ». «Να φύγει αυτή από εδώ που μας πήρε τα λεφτά, μας τρώει τα λεφτά και μας δίνει μόνο 5 ευρώ, ένα σακούλι μακαρόνια.» Τραγικό; Τραγικό. Και άντε να τους εξηγήσεις και να πειστούν ότι αυτό το 5ευρω δεν το βγάζει από εσάς. Δηλαδή, πόσα άτομα ήθελε; 100; Έχει βγάλει ένα πεντακοσάρικο για εσάς από την τσέπη της. Καταλαβαίνεις;

I: Ήταν καχύποπτοι σε όλα ;

Π: Πάρα πολύ. Σου λέω, εν μέρει έχουν δίκιο γιατί για χρόνια έχουν κακοποιηθεί και τους έχει εκμεταλλευτεί πολύς κόσμος. Και ακόμα μια συνδρομή του κέντρου για μένα, πιστεύω ότι είναι αυτό το πράγμα. Του λες, θέλεις να συμπληρώσεις μια αίτηση; Έλα να την κάνουμε εμείς. Αυτό κάποτε υπήρχαν λογιστές που τους παίρνανε 500 δραχμές, τώρα 20 ευρώ. Δηλαδή, νομίζω ότι αυτό είναι παρέμβαση σημαντικό κέρδος πολύ μεγάλο, άμα το σκεφτείς.

I: Για μια μικροδουλειά, δηλαδή δεν απευθύνονται σε έναν επαγγελματία, να πάνε να πληρώσουν και βρίσκουν την δωρεάν παροχή μέσα από το Ιατροκοινωνικό Κέντρο ;

II: Ναι. Είτε είμαι εγώ, είτε είναι η Εύη, είτε είναι η Φωτεινή θα γράψουμε. Δεν είναι πρόβλημα για εμάς να γράψουμε μια αίτηση. Έχουμε κάνει πολλές αιτήσεις. Και τώρα με την τελευταία προκήρυξη, που ξέρεις πολύ καλά ότι το πρόβλημα είναι ότι δυστυχώς εγώ τους ανακοίνωνα από τον δικό μου υπολογιστή ότι: «Παιδιά, είστε επιτυχόντες-επιτυχούσες και δυστυχώς λόγω έλλειψης του απολυτήριου δημοτικού, της δευτεροβάθμιας που ζητούσε το απαιτούμενο, χάσατε τις δουλειές.» Και εκεί πιστεύω ότι ταρακουνήθηκαν λίγο. Αυτό είναι σημαντικό να το πούμε. Δηλαδή, ότι ίσως γι' αυτό καταλαβαίνουν, βλέπουν την αναγκαιότητα του απολυτηρίου, ανεξάρτητα από το αν έχουν δουλειές, όπως αυτή είναι η δικαιολογία, 'αφού τα παιδιά είναι σπίτι, πώς να τα αφήσω για να πάω στο σχολείο;», και οτιδήποτε. Και με το σχολείο είχε έρθει μια κυρία θεατρολόγος, δεν θυμάμαι, είχαμε κάνει 2-3 συναντήσεις, ήμουν και εγώ μέσα σαν στήριξη γυναικών αλλά δεν ξαναήρθαν ποτέ. Γιατί; «Γιατί έχω τα παιδιά στο σπίτι.» Κατάλαβες; Δηλαδή, είναι αυτά τα κολλήματα, τα προβλήματα από άποψη πληθυσμού. Από άποψη δομής θέλεις να τα πούμε τώρα ή μετά;

I: Θα σταθούμε λίγο πάλι στην ομάδα των Ρομά, στην ομάδα στόχου. Ποιοι κυρίως σας επισκέπτονται, πέραν της ειδικεύσής σου του ψυχολόγου. Τι ηλικίες ; Έρχονται μόνα τους παιδιά; Μιλάμε τώρα για 7 χρόνια λειτουργίας του Ιατροκοινωνικού κέντρου. Πες μου κάποια περιστατικά. Τι ανάγκες δηλώνουν;

II: Σαν κέντρο, έτσι;

I: Ναι.

II: Υπάρχει μια μεγάλη επαναληψιμότητα στις επισκέψεις στο ιατρείο.

I: Συνήθως τα ίδια πρόσωπα είναι οι ωφελούμενοι;

II: Και ίδια και καινούργια.

I: Δηλαδή, υπάρχουν και καινούργια;

II: Ναι. Μέχρι πρότινος σαν αρχή, ίσως το ξέρεις αυτό, δεν υπήρχε το σύστημα 'έχω ωφελούμενους συγκεκριμένους με ονόματα'. Εμείς εξυπηρετούμε όλον τον πληθυσμό. Και πάλι παρόλο που έχουμε κάποια συγκεκριμένα ονόματα ως ωφελούμενους, πάλι δεν μπορούμε να αρνηθούμε βοήθεια γιατί είναι 5.000 κόσμος έτσι. Δεν είναι αστεία. Δηλαδή τι θα πεις; Εγώ εξυπηρετώ 80 και τους άλλους 'γεια σας'; Δεν μπορείς να το πεις αυτό το πράγμα με τίποτα. Οπότε εξυπηρετείς όποιον έρθει. Έρχονται γυναίκες

κυρίως, γιατί οι άντρες όσοι δουλεύουν, δουλεύουν. Θα έρθουν και άντρες μεγαλύτερης ηλικίας. Παππούδες κ.ά. Πίεση και...

I: Και για γιατρό ;

II: Και για γιατρό και για την νοσηλεύτρια. Ραντεβού, παραπομπές σίγουρα στα νοσοκομεία. Σε μένα θα έρθουν όσοι έχουν θέματα και επαναληψιμότητα και οτιδήποτε. Θα έρθουν για τα προβλήματα τα δικά μας ή εγώ, σαν ψυχολόγος ήθελα να πω το εξής, ότι θέλω διασύνδεση και θα ήθελα περισσότερο χρόνο με τα θέματα των κακοποιημένων γυναικών, γιατί έχουμε πολλές, πολύ σε αυτά τα πράγματα. Δηλαδή, είχαμε άτομα που ξέραμε ότι κακοποιούνταν, δεν μπορούσαμε να τα δεχθούμε, γιατί δεν είχαν χαρτιά, γιατί ήταν ξένοι στη γειτονιά και ειδικά τον πλέον ενδεδειγμένο ρόλο του κέντρου στήριξης ευπαθώς ομάδων. Έχεις και αλβανούς, έχεις κάποιους βούλγαρους. Είναι περισσότερο κόσμος Ρομανόβλαχοι. Το διαχωρίζουν και οι ίδιοι. Αν τους πεις γύφτους θα τους προσβάλεις τους δικούς μας και είναι σημαντικό να το θυμάται κάποιος αυτό που ασχολείται. Γιατί, όντως τα τσιγγάνικα δεν τα μιλάνε. Η γλώσσα που μιλάνε είναι ρουμάνικης καταγωγής. Ρομανί νομίζω τα λένε. Θα τους προσβάλεις αν τους πεις γύφτους, ας πούμε, ή τσιγγάνους. Αλλά πλέον έχεις κακοποιημένες γυναίκες. Τραγικό, έτσι; Μια κοπελίτσα λεπτούλα, γλυκούλα έφαγε ξύλο από τον άντρα της, που της έβγαλε το σαγόνι. Θα έχει πρόβλημα για πάντα. Ήρθε σε μένα ως πελάτισσα να μου το πει. Λέω, «*Ρε κορίτσι μου, τι να κάνουμε; Να πάμε να τρέξουμε σε γιατρούς κ.λπ.;*» «*Άστον, άστον. Μετά μου ζήτησε συγγνώμη.*» Την ξαναβλέπω αυτήν, ξανάρχεται, της λέω: «*Τι έκανες;*» «*Τίποτα. Όλα καλά.*»

I: Είχες διαπιστώσει πολλά περιστατικά ενδοοικογενειακής βίας;

II: Σίγουρα, υπάρχουν. Ναι. Ναι.

I: Και λίγες απευθύνονται ;

II: Και λίγες απευθύνονται. Να σου πω κάτι. Βλέπεις και μια συμπεριφορά γυναικών μητέρων... Δηλαδή, βλέπεις ότι το παιδί... σου περιέγραψα περιστατικά που τα παιδιά είναι ατίθασα, ενοχλητικά, αν εσύ πας και πεις κάτι στα παιδιά αυτά, η μάνα τα χτυπάει αλλά εσύ δεν έχεις την θέση να πεις ότι θα χτυπήσω και εγώ το παιδί σου γιατί είναι... Αλλά αυτές το χτυπάνε ή το βρίζουνε. Βρίζουνε πάρα πολύ. Το ίδιο και ο πατέρας βέβαια. Επίσης, προσπαθούμε να βγάλουμε συντάξεις σε κάποια στήριξη από την πρόνοια, σε κάποια περιστατικά που μπορούμε, αν και αυτά είναι γραφειοκρατία τρελή απ' ότι καταλαβαίνω γιατί ξέρω ότι τρέχει πολύ και εγώ σε όσα είχα μπλεχτεί, υπήρχε μεγάλο θέμα. Ειδικά τώρα στην κρίση πρέπει να ελέγχουμε τα πάντα ποιοι παίρνουνε

και όντως ποιοι έχουν ανάγκη όντως να παίρνουν αυτά που παίρνουν. Έχουμε ένα περιστατικό που τρέχει τώρα. Συνεργασία με πρόνοια έχουμε κάνει. Δηλαδή, ήταν ένα περιστατικό μιας οικογένειας τραγικής. Παιδάκι 12 χρονών υπέρβαρο, που πέθανε τελικά. Ήταν στην ευθύνη της γιαγιάς, η οποία είναι κατάσταση προβληματική ως εκεί που δεν πάει.

I: Συνήθως οι γιαγιάδες αναλαμβάνουν τον μεγάλο ρόλο ;

II: Οι γιαγιάδες παίζουν ρόλο. Ναι. Και πολύ σπάνια θα δεις ανύπαντρες γυναίκες. Εγώ έχω πάθει πλάκα με 1-2 κυρίες που ξέρω, που οι ίδιες δεν ήταν παντρεμένες ή η μια ήταν χωρισμένη, απλώς δεν είχε δικιά της παιδιά, η οποία μένει με την αδελφή της η οποία είναι χωρισμένη, αυτά τα παιδιά ήταν και συμμαθητές μου, τα ξέρω, βρίσκω ακόμη το αγόρι, οι οποίοι είναι μάνα, γιαγιά, δυο αδελφές -μία ανύπαντρη μία χωρισμένη-, τα δυο παιδιά αυτής. Η μία περιφέρεται. Πουλάει πράγματα παντού. Και ο γιος με τα τρία αγόρια. Αυτή είναι οικογένεια και είναι ψιλονορμάλ οικογένεια.

I: Υπάρχουν ανύπαντρες γυναίκες Ρομά;

II: Ναι. Πολύ λίγες. Μου φαίνεται πως δεν το περίμενα.

I: Υπάρχουν πάντως ;

II: Ναι. Εγώ ξέρω δύο, ας πούμε.

I: Βιώνουν κοινωνικό αποκλεισμό, λες;

II: Δεν ξέρω τώρα μετά από τόσα χρόνια. Αλλά θα τους δεις ότι θα φέρουν τα εγγόνια, γιατί εγγόνια τα θεωρούν τα παιδιά των αδελφών τους, που μένουν μαζί.

I: Ουσιαστικά ενσωματώνονται στην οικογένεια κάποιου αδελφού ;

II: Ναι. Ξέρεις ότι είναι πολύ πληθυσμιακά τα σπίτια. Είναι δηλαδή άνθρωποι που μένουν σε 2-3 δωμάτια, λυπηρό αυτό, 12 άνθρωποι. Το δικό μου ερώτημα είναι, φαντάσου, βρίζουν τα παιδάκια που είναι 5-6 χρονών. Πώς να μη βρίσει ένα παιδάκι 5-6 χρονών με άσχημες λέξεις, λέξεις που δεν τις έχεις ακούσει, έτσι; όταν βλέπει προφανώς τους γονείς του να κάνουν σεξ μπροστά του; Γιατί που θα κάνουν σεξ; Για σκέψου το λίγο. Φοβερό; Άρα δεν μιλάμε καν για σεξουαλική διαπαιδαγώγηση. Δεν μιλάμε καν για προστασία προσωπικών δεδομένων και στιγμών. Εικάζω, ότι όταν έχεις ένα χώρο που έχεις 12 παιδιά μέσα, αδέρφια του γαμπρού που έχει πάει και η νύφη, και θες να κάνεις παιδί επιτακτικά γιατί αυτός είναι ο ρόλος σου. Δεν είναι;... Εγώ το σκέφτηκα τουλάχιστον.

I: Βεβαίως.

Π: Και πιστεύω ότι είναι σημαντικό στοιχείο στην ψυχοσεξουαλική ανάπτυξη που δεν υπάρχει. Γιατί μιλάμε και για ψυχοσεξουαλικά. Σου λέω τα κομμάτια τα δικά μου στην ουσία. Δεν υπάρχουν αυτά τα πράγματα. Ή το λυπηρό που είχαμε κάνει εμείς μια εκδήλωση ενημέρωσης, κάποιες γυναίκες για την πρόληψη και μαστογραφίες και τεστ ΠΑΠ. Λυπηρό. Παρένθεση. Γυναίκα με καρκίνο μαστού, με ιστορικό καραμπινάτο μάνα-αδελφή, δεν είχε κάνει ποτέ μαστογραφία και την έστειλα εγώ. Δηλαδή, δεν γίνονται αυτά τα πράγματα. Καταλαβαίνεις; Είχαμε κάνει την εκδήλωση, ο τρόπος πρόληψης να μην κάνεις παιδιά ξέρεις ποιος είναι; Να κάνουν στειρώση οι γυναίκες στα 24. Στα 25; Όταν έχουν κάνει 5-6 παιδιά.

I: Δεν είναι καθόλου ενημερωμένες ;

Π: Τίποτα. Δεν το δέχονται. Δεν μπορείτε να καταλάβετε. Μην νομίζετε ότι μπορούν να κάνουν την διακεκομμένη συνουσία; Δεν ξέρω αν το ξέρουν αυτό το πράγμα και δεν ξέρω και ποιος άντρας θα έκανε μια δράση που εγώ θα ήθελα να ξανακάνουμε. Νομίζω ότι θα είχε αξία. Και να έρθουν και άντρες. Να μην είναι θέματα που να αρχίσουν να γελάνε, αλλά στην ουσία να γίνεται με προφυλακτικό. Δεν νομίζω πως μιλάμε για θέματα...

I: Δεν γνωρίζουν τους τρόπους πρόληψης ή δεν τους αποδέχονται;

Π: Δεν ξέρω ποιοι δεν γνωρίζουν. Δεν ξέρω να σου μιλήσω με ποσοστό. Δεν ξέρω αν γνωρίζουν τι είναι το προφυλακτικό και πώς το χρησιμοποιούμε. Δεν ξέρω αν γνωρίζουν την διακεκομμένη συνουσία πιθανής αντισύλληψης, γιατί δεν είναι και το καλύτερο, ας πούμε. Δεν ξέρω αν γνωρίζουν τα χάπια και μπορούν να τα πάρουν, γιατί με το πρόβλημα του προγραμματισμού ίσως αυτό να μη μπορεί να έχει αποτέλεσμα έτσι; Αλλά, ίσως, να μην το θεωρούν σωστό. Δηλαδή, τα πολλά παιδιά γι' αυτούς είναι καλά, αλλά όταν κάνουμε 6-7-8 πρέπει να σταματήσουμε. Πώς θα σταματήσουμε; Θα κάνουμε στειρώση. Η γυναίκα. Όχι ο άντρας. Η γυναίκα!

I: Ναι. Μόνο η γυναίκα.

Π: Ναι. Αν εσύ μείνεις χήρα ή χωρίσεις και θέλεις να παντρευτείς, δεν μπορείς να κάνεις άλλα παιδιά. Τελεία. Βλέπεις πόσες προεκτάσεις φεύγουν από αυτά τα πράγματα; Ψυχοσεξουαλικοκοινωνικοπολιτισμικό.

I: Την διαχείριση των χρημάτων; Διαπιστώνεις, ότι κατά κύριο λόγο οι οικογένειες δείχνουν να είναι μητριαρχικές.

Π: Ναι. Εγώ αυτή την εντύπωση έχω.

I: Πιστεύεις ότι διαχειρίζονται κάποια χρήματα οι γυναίκες ή τα ζητάνε όλα από τους άντρες τους; Κάνουν κάποια οικονομική διαχείριση οι ίδιες;

II: Εμείς όσες ακούμε, κλαίγονται. Θα στο πω πολύ απλά. Δηλαδή, υπάρχει ένα επίδομα στήριξης ανύπαντρων γυναικών, γιατί πιστεύω ότι το ξέρεις αυτό, το έχεις ακούσει, ότι οι γάμοι είναι δικοί τους και όχι στον νόμο. Φαίνονται όλοι ανύπαντροι οι γονείς και έγγαμες μητέρες, οπότε πέρα από το επίδομα των πολυτέκνων παίρνουν και επιδόματα ανύπαντρης μάνας. Και νομίζω ότι οτιδήποτε τους δίνουν τελικά, ίσως έχουν κάνει και κακό γιατί δεν τους κινητοποιούμε να δράσουν.

I: Μια επιδότηση είναι μια εύκολη λύση, η οποία δεν τους οδηγεί στο να εργαστούν. Στο γάμο τον θρησκευτικό προβαίνουν και μετά τα 18; γιατί και η εκκλησία δεν τους παντρεύει πριν τα 18.

II: Όχι. Διαφωνώ σε αυτό. Εγώ έχω παραστεί σε γάμο που ήταν κουμπάρος φίλος μου, από τις καλές τις οικογένειες τις πλούσιες οικογένειες, γιατί υπάρχουν και πλούσιες οικογένειες πραγματικά, της περιοχής, η κοπέλα ήταν 14, το αγόρι 13.

I: Και τελέστηκε θρησκευτικός γάμος;

II: Βεβαίως. Έχω πάει σε αυτόν τον γάμο και στο τραπέζι κανονικά. Δηλαδή, έγινε ο γάμος με τα δικά μας πρότυπα, σε μαγαζί. Και έχω πάει και στη βάφτιση του πρώτου παιδιού της συγκεκριμένης οικογένειας. Απλώς συνήθως να ξέρεις ότι ο γάμος ο δικός τους είναι ότι στρώνουν τραπέζι στους δρόμους της περιοχής. Ρίχνουν και κανένα όπλο, που δυστυχώς ξέφυγε σε έναν γάμο δικό μας, που τραυμάτισε αρκετά άτομα, πέρσι έγινε αυτό, και κινείται έτσι η ιστορία. Γίνεται στην γειτονιά αυτό.

I: Κάνουν χρήση όπλων;

II: Ναι. Στους γάμους, ναι.

I: Άρα έχουν όπλα.

II: Δεν ξέρω. Πιστεύω πως ναι. Έχει καταγραφεί αυτό στο περιοδικό «Ελευθερία». Δεν ήταν κάτι περίεργο.

I: Το Ιατροκοινωνικό κέντρο διαπιστώνεις ότι το επισκέπτονται μόνο άτομα από τις οικονομικά ασθενέστερες οικογένειες ή και οι πιο εύποροι της γειτονιάς;

II: Όχι. Κάθε άλλο. Υπάρχουν και εύπορες οικογένειες, οι οποίες όταν δίνουμε ρούχα, παλαιότερα δίναμε και μεγαλύτερο αριθμό, το παράπονο πολλών, και είναι αλήθεια γιατί και εμένα μου έκανε φοβερή εντύπωση. Δηλαδή, έχεις χρήματα περισσότερα από εμάς. Εντάξει; Περισσότερα από εμάς τους Έλληνες. Να το θέσω έτσι, να μη το κάνω

προσωποποίηση. Και όμως έχεις την ανάγκη να έρθεις να πάρεις το χρησιμοποιημένο ρούχο, που φέρνει ο Ερυθρός Σταυρός;

I: Και όμως βλέπεις ότι έρχονται ;

II: Έρχονται για να πάρουν. Εγώ σου είπα ένα πρόβλημα που αντιμετωπίζω με αυτόν τον πληθυσμό, δηλαδή αν μπορούσε να γίνει έρευνα στην ουσία γι' αυτό το πράγμα, θα άξιζε να βρει κάποιος τι τους προκαλεί το θέμα της κούτας. Το λέω μεταξύ σοβαρού και αστείου.

I: Ποιο ;

II: Το θέμα της κούτας. Βλέπουν κούτα και τρελαίνονται.

I: Το δώρο;

II: Βλέπουν κούτα χάρτινη και τρελαίνονται.

I: Το δωρεάν ;

II: Ναι. Και μπορεί να το πάρουν και να το πετάξουνε.

I: Μήπως πιστεύουν, ότι θα βρουν κάτι διαφορετικό από αυτό που οι ίδιοι χρησιμοποιούν; Ότι θα βρουν δηλαδή ένα άλλο στυλ ρούχου, ας πούμε ;

II: Όχι. Αυτοί οι συγκεκριμένοι, που λέω εγώ τώρα, δεν έχουν πρόβλημα. Νομίζω ότι είναι πολύ καλά. Είναι σαν και εμάς.

I: Ούτως οι άλλως είπαμε οι Ρουμανόβλαχοι ντύνονται σαν εμάς...

II: Είναι πολλοί σαν εμάς. Δεν κυκλοφορούν με τις φούστες και όλα αυτά. Πολύ σπάνια να βρεις στην γειτονιά τη δικιά μας να υπάρχει γυναίκα με φούστα. Θα είναι τσιγγάνικης καταγωγής και όχι Ρομά.

I: Και εκεί πάλι διαπιστώνω μια ομοιότητα στο στυλ ντυσίματος και συμπεριφοράς. Ίδιο μαλλί, ίδια κολάν.

II: Βέβαια. Υπάρχει.

I: Υπάρχει ένα συγκεκριμένο στυλ, που καταλαβαίνεις ότι είναι Ρομανόβλαχος.

II: Ναι. Συμφωνώ.

I: Υπάρχει ο μιμητισμός δηλαδή με το τι φοράει η μία ;

II: Σίγουρα. Και ξέρεις, όσες θέλουν να ξεφύγουν και να δουλέψουν θέλουν να γίνουν κομμώτριες και αισθητικοί. Όλο αυτό το κόνσερτ. Δεν ξέρω γιατί και δεν ξέρω που μπορούν να δουλέψουν; Δυστυχώς πιστεύω ότι υπάρχει προκατάληψη. Κανένα καλό κομμωτήριο στη Λάρισα δεν θα πάρει εκπαιδευόμενη.

I: Τουλάχιστον θα μπορούσαν να εξυπηρετήσουν την δική τους γειτονιά ;

Π: Ναι. Αυτό δεν καταλαβαίνω όμως, γιατί υπάρχουν από τις καλές οικογένειες άτομα που έχουν πάει και έχουν σπουδάσει σε σχολές γνωστές της Λάρισας και μου κάνει εντύπωση πως δεν ανοίγουν ένα κομμωτήριο για τις δικές τους;

I: Προφανώς δεν θέλουν να κάνουν έναρξη επαγγέλματος. Να γραφούν στον ΟΑΕΕ κ.τ.λ.

Π: Να πηγαίνουν από σπίτι σε σπίτι. Να το κάνουν από σπίτι σε σπίτι. Ξέρουμε αν το κάνουν από σπίτι σε σπίτι; Δεν το ξέρουμε.

I: Προφανώς θα λειτουργεί εσωτερικά αυτό. Ξέρουν αυτοί ποιοι είναι και θα τους καλούνε. Να πάμε λίγο στη δομή ξανά. Στο Ιατροκοινωνικό κέντρο. Πες μου με ποιες υπηρεσίες του δήμου, κοινωνικής πολιτικής, έχετε καλή συνεργασία; Με ποιες δομές θα θέλατε να συνεργαστείτε; Θεωρείς κάποιες απαραίτητες και ότι θα σας έλυναν κάποια θέματα; Και ποιες τακτικές έχετε μέχρι σήμερα στο να προωθείτε τον πληθυσμό, που έρχεται στο Ιατροκοινωνικό κέντρο στις υπόλοιπες δομές του δήμου, που ασκούν κοινωνική πολιτική;

Π: Θα μιλήσω πάλι για την δική μου ειδικότητα, εντάξει; Μου επιτρέπει να το κάνω αυτό;

I: Ναι.

Π: Εγώ θα ήθελα περισσότερη διασύνδεση με τον ξενώνα κακοποιημένων γυναικών, και συνεργασία και μη σου πω και... Στόχος του κέντρου και κάθε οργανισμού, που σέβεται τον εαυτό του, αν θέλεις, είναι εν μέρει, σίγουρα κάνεις δράση σε εσένα αλλά είναι και η εξωστρέφεια.

I: Όταν λες εξωστρέφεια τι εννοείς;

Π: Άκου παράδειγμα που συνέβη στον διαμεσολαβητή. Ο μπαμπάς είναι ξανθός. Η μαμά μελαχρινή. Ο αδελφός του Κώστα. Το κοριτσάκι είναι κατάξανθο. Σταμάτησαν οι αστυνομικοί στο δρόμο, γιατί η μαμά είναι μελαχρινή και της έκαναν έλεγχο γιατί φοβήθηκαν ότι το παιδί αυτό είναι κλεμμένο. Τραγικό; Θα πρέπει δηλαδή πέρα από τις δράσεις μέσα στη δομή, κατά την γνώμη μου, να υπάρξει και μιας μορφής εξωστρέφεια, γιατί τα στερεότυπα και τα κλισέ πρέπει να παύσουν. Για μένα δηλαδή κάθε οργανισμός στον οποίο έχω συνεργαστεί, νομίζω ότι πρέπει να έχει ως στόχο και αυτό. Βασικό, λιγότερο βασικό, δευτερεύον, δεν ξέρω τι θα είναι; Νομίζω ότι πρέπει να γίνει και αυτό. Δηλαδή, ένα άνοιγμα.

I: Έχεις διαπιστώσει, ότι υπάλληλοι άλλων δομών έχουν κάποια στερεοτυπική συμπεριφορά και αντιμετώπιση στους Ρομά; Δηλαδή, όταν θέλεις να προωθήσεις έναν Ρομά ή μια Ρομά δεν είναι τόσο δεκτικοί;

II: Κοίταξε. Σαν δομή δεν μπορεί να το κάνει κανείς αυτό. Σαν άνθρωπος ο καθένας μπορεί να πιστεύει ότι θέλει. Εγώ μιλάω για τον πληθυσμό τον γενικό της Λάρισας και της κάθε πόλης, στην οποία υπάρχει πληθυσμός Ρομά και στη Λάρισα ξέρεις ότι είναι ο δεύτερος μεγαλύτερος πληθυσμός της Ελλάδας. Όταν λοιπόν υπάρχει τέτοια δομή, τέτοιος πληθυσμός στη Λάρισα, που κυκλοφορεί στη πόλη σου και εσύ τους βλέπεις μειονεκτικά και υποτιμητικά, που εν μέρει δεν έχεις άδικο που τον βλέπεις έτσι, γιατί στους Ρομά υπάρχει το φαινόμενο το εξής: Υπάρχει μια έντονη αντίδραση στην αλλαγή. Δεν θέλουν να αλλάξουν. Γιατί; Γιατί υπάρχει εκεί η ανακύκλωση ότι είμαστε καχύποπτοι, γιατί εσείς μας εκμεταλλευτήκατε. Εμείς από την πλευρά μας λέμε, εσείς δεν θέλετε να αλλάξετε και γίνεται μια φαυλότητα, η οποία αναπαράγεται και θα αναπαράγεται για χρόνια. Αυτό που οδηγεί, που είπα και πριν, ότι κανένας επαγγελματίας δεν θα έπαιρνε για υφιστάμενο Ρομά, γιατί δεν τον εμπιστεύεται. Δεν είναι άδικο. Δεν μπορείς να αδικήσεις και όλον τον πληθυσμό που ξέρει και υπάρχει το στερεότυπο, το κλισέ, αυτή η συγκεκριμένη άποψη. Πώς όμως μπορείς αυτό να το σπάσεις και να κάνεις ένταξη στην κοινωνία; Ανοίγοντας την κοινωνία. Κάνοντάς την δεκτική στην κάθε ομάδα στόχο, στην κάθε μειονοτική κατάσταση, είτε μιλάμε για καρκινοπαθείς, για να το γενικεύσω, είναι μιλάμε για καρδιοπαθείς, είτε μιλάμε για Ρομά, είτε μιλάμε για οποιαδήποτε μειονοτική ομάδα, πρέπει να υπάρχει, για μένα, μέσα ο θεσμός της εξωστρέφειας. Εκδηλώσεις θα είναι; Ενημερώσεις θα είναι; Δυνατότητα να δίνεις σε εθελοντές βεβαίωση, ότι κάνατε κοινωνικό έργο. Δεν ξέρω τι μπορεί να είναι.

I: Άρα, να γίνουν δράσεις στον γενικό πληθυσμό, έτσι ώστε να σπάσουν κάποια στερεότυπα για τους Ρομά.

II: Ναι. Κάπως δηλαδή μια συνεργασία θα μπορούσε να γίνει. Σίγουρα, υπάρχει αντίδραση και από τους δικούς μας, ότι 'εντάξει μωρέ, γύφτοι είναι'.

I: Ας σταθούμε λίγο στο τι έχεις διαπιστώσει σε σχέση με την καχυποψία των ίδιων των Ρομά.

II: Υπάρχει πολύ έντονη.

I: Πρώτον θεωρούν είπες, ότι υπάρχει εκμετάλλευση. Τι άλλο μπορείς να σκεφτείς ;

Π: Ότι έχουμε εμείς στο κέντρο; Ας πούμε, μοιράζεις ρούχα και θα έρθει η οποιαδήποτε, που μπορεί να έχει πάρει 800 φορές, μία δεν θα πάρει και λέει, ότι δεν πήρε ποτέ. Τα κρατάς εκεί και τα δίνεις όπως θέλεις. Εμείς όταν φέρνουμε ρούχα δεν προλαβαίνουμε να δούμε τι υπάρχει μέσα. Γίνεται χαμός. Κλασικό θέμα και μεγάλο πρόβλημα. Απλά, δεν σταματάς την συνεργασία με τον Ε.Σ. γιατί είναι πάρα πολύ αξιόλογη.

I: Άρα, χρησιμοποιούν τεχνικές ώστε να μη λένε την αλήθεια, για να πάρουν πάλι κάτι;

Π: Ναι. Ναι. Σαφώς.

I: Κάτι άλλο που σου έρχεται έντονα στο μυαλό σε σχέση με αυτό; ...από την ίδια της ομάδας...

Π: Δεν μπορώ να σου πω συγκεκριμένα. Πραγματικά δεν μου έρχεται στο μυαλό κάτι, γιατί πιο πολύ είναι μια γενικευμένη κατάσταση, του ότι 'εμείς είμαστε καλυμμένοι που μας έχετε τόσο καιρό εκμεταλλευτεί όλοι σας και άρα αξίζουμε τα πάντα'. Που είναι πολύ λάθος συμπεριφορά, έτσι; Εγωιστική, χαλαρά και όλα αυτά.

I: Με βάση αυτή τη συμπεριφορά, που λες, έχεις διαπιστώσει επιθετικές στάσεις των Ρομά απέναντι στο Ιατροκοινωνικό κέντρο;

Π: Ναι. Πολλές. Δυστυχώς. Και προσωπικές επιθέσεις χωρίς να υφίστανται. Δηλαδή, εγώ δεν πρόκειται ποτέ να κρατήσω ρούχα για κανέναν, γιατί δεν ξέρω κανέναν, ας πούμε, εντάξει; Και δεν μπορώ να το κάνω γιατί αν το κάνω για έναν θα μαθευτεί σε δευτερόλεπτα και θα έχω πάλι πανικό. Υπάρχει και κάτι άλλο. Υπάρχουν άτομα τα οποία έχουν χρήματα, ας πούμε ένα συγκεκριμένο περιστατικό που μου ήρθε τώρα στο μυαλό, περσινό, ένας άνθρωπος ο οποίος είχε ατύχημα και χρειαζόταν αποκατάσταση. Η Φωτεινή του έκλεισε ραντεβού ως νοσηλεύτρια για τις παραπομπές, και η Φωτεινή γενικώς βοηθάει πάρα πολύ τον κόσμο. Ήρθε μέσα και άρχισε: «Εσύ που βοηθάς αυτούς που θέλεις». Ο συγκεκριμένος έχει χρήματα. Κολλλάει με το προηγούμενο κομμάτι αυτό που λέω. «Ο καθένας βοηθάει τον οποιονδήποτε εκτός από εμένα και εγώ θα σε καταγγείλω και εσένα και όλους όσους δεν με βοηθάτε.» Ξέρεις, αυτό σε ενοχλεί πάρα πολύ όμως σαν υπάλληλο του κέντρου, σαν στέλεχος. Σε ενοχλεί γιατί ξέρεις ποιος έχει έρθει στο Ιατροκοινωνικό. Δεν μπορώ να μπω σε μια διαδικασία. Και για να συνδέσω και το προηγούμενο, εγώ δεν μπορώ να πω στον άλλον που έχει χρήματα: «Μην πάρεις γιατί εσύ έχεις χρήματα», γιατί θα γυρίσει πολύ εύκολα να μου πει «Εσύ, πού ξέρεις τι έχω;».

I: Δεν γίνεται κάποιος διαχωρισμός από την μεριά σας σε σχέση με την οικονομική επιφάνεια της κάθε οικογένειας ;

II: Σου είπα, μέχρι πρότινος που δεν είχαμε τα στοιχεία, δεν χρειαζόντουσαν στοιχεία, δεν μπορούσες να το κάνεις αυτό. Τώρα που έχεις τον πίνακα των ωφελουμένων, ναι, μπορείς να πεις ότι ξέρεις. Γιατί αυτοί που έχουν μπει είναι όλοι στο όριο της φτώχειας αλλά και εγώ σου λέω θα έρθει όταν φέρεις ρούχα, μπορείς να ελέγξεις ποιος θα μπει και ποιος θα πάρει την μπλούζα; Δεν μπορείς να το κάνεις αυτό το πράγμα. Θα έχεις πρόβλημα. Είναι πολύ λεπτή η θέση μας. Καταλαβαίνεις έτσι;

I: Ναι.

II: Γιατί θα σου πει πού ξέρεις τι έχω; Και δεν θα μπορείς να του πεις και τίποτα. Δίκιο. Από την στιγμή που δεν το καταλαβαίνει αυτός δηλαδή.

I: Άρα, υπάρχει ένα θέμα με το πώς θα διαχειριστείτε εσείς την προώθηση των...

II: Των υλικών που έρχονται σε εμάς; Μου είπες, για την διαχείριση των δομών. Μεγάλο πρόβλημα και θα ήθελα πολύ συνεργασία με αυτό. Είναι το θέμα του κοινωνικού παντοπωλείου, στο οποίο δυστυχώς γίνεται μια ψευδής τοποθέτηση των υπαλλήλων εκεί, δεν ξέρουμε ποια σκοπιμότητα, οι οποίοι είναι οι εξής: Δεν δέχονται να έχουν Ρομά ως ωφελούμενους και πολύ εύκολα τους στέλνουν σε εμάς λέγοντας ότι *«πάτε στο Ιατροκοινωνικό στην Μπουκόρου, για εσάς είναι αυτοί. Αυτοί έχουν τρόφιμα»*. Μέχρι να αρχίσουμε να ελέγχουμε τον κόσμο. Γιατί λέμε, ρε παιδιά, πότε σας δώσαμε εμείς τρόφιμα για να σας δώσουμε και τώρα;

I: Δεν είναι αυτή η βασική σας δράση.

II: Βασικά, δεν μπορούμε.

I: Αν σας δώσει ο Ερυθρός Σταυρός ή κάποιος πολίτες ;

II: Ναι. Ο Ε.Σ. μια φορά μας έχει δώσει γάλατα ΝΟΥΝΟΥ και μια άλλη φορά απορρυπαντικά. Αυτά ήταν τα υλικά πλην των ρούχων που μας έχουν φέρει, τα οποία φυσικά έγινε χαμός, δηλαδή κοντεύαμε να φέρουμε την αστυνομία για να τους σπάσουμε. Και αυτό δεν παλεύεται σαν κατάσταση. Δηλαδή, να σε στηρίξω, ναι. Ναι. Ξέρω ότι μπορεί να μην έχεις τόσο ανάγκη, αλλά μιλάμε για ένα μπουκάλι. Τι κάνεις; Θα το πάρουν. Κατάλαβες γιατί;

I: Αν και δεν είναι αυτή η βασική δράση του ιατροκοινωνικού κέντρου. Αυτό συμβαίνει περιστασιακά, εάν και εφ' όσον υπάρχουν.

II: Εμείς δεν μπορούμε. Αυτό που κρίνω αυτή τη στιγμή είναι άσχημο, γιατί ο άλλος που βλέπει και έχει ανάγκη, υπάρχουν κάποιον που πραγματικά έχουν ανάγκη, δεν

μπορείς να πεις ότι όλοι είναι πλούσιοι, και βλέπει εμένα-εσένα να βγαίνουμε με την σακουλίτσα να βάζουμε το λαδάκι-το μακαρόνι, δεν ξέρω τι μπορεί να παίρνει από το κοινωνικό παντοπωλείο, και να πάει και να λέει: «Παιδιά, έχω τα χαρτιά. Π.χ., έχω παιδί καρκινοπαθές. Είμαι εγώ άρρωστος. Είμαι άνεργος. Πάρτε τα χαρτιά μου», και του λένε όχι. Δεν είναι ήδη μια διάκριση από την κεφαλή, ας πούμε;

I: Ναι.

II: Ένα αυτό. Δεύτερο, γιατί μου τον στέλνεις σε μένα; Να βγάλω εγώ το φίδι από την τρύπα; Ενώ δεν είναι η δουλειά μου. Δεν έχω καν τρόφιμα. Δεν έχω. Όσες φορές το επιχείρησα... Μια φορά, τα Χριστούγεννα, με τα συσσίτια της ..., που έχω κάνει δέματα και εκεί, έχω βοηθήσει στην σύσταση εγώ, τα οποία τα έχουν φέρει για τις συγκεκριμένες οικογένειες και τα μοίρασα. Τελεία. Αυτό είναι. Εκεί πέρα θα έπρεπε να υπάρχει μια τέτοια δομή. Αν και σου ξαναλέω, το θέμα για μένα για να σωθούν αυτοί οι άνθρωποι δεν είναι το πώς θα τους ενισχύσουμε. Πάρτε και πάρτε και πάρτε. Γιατί να σου πω και από την άλλη πλευρά; Και εγώ και εσύ και όλοι μας, ούτε ψυχολόγο έχω εγώ δωρεάν, ας πούμε, να μιλάω όποτε θέλω και πολύς άλλος κόσμος, ούτε γιατρό έχω όποτε τον θέλω, που είναι σημαντικό θέμα, έτσι; Είναι υπόθεση αν το δεις. Και αν αρχίσεις και δίνεις και δίνεις, θα πει ο άλλος, «ναι ρε, γιατί να δουλέψω; Μια χαρά είμαι. Θεός. Ρομά είμαι».

I: Άρα πιστεύεις, ότι πρέπει να διαφοροποιηθούν τα κίνητρα, ώστε να ενεργοποιηθούν και οι ίδιοι.

II: Θεωρώ ότι χρειάζεται ενεργοποίηση. Τελεία. Δεν ξέρω πως θα γίνει, αλλά χρειάζεται. Χρειάζεται να αρχίσουν να βγαίνουν και να καταλαβαίνουν ότι αν δεν πάνε, για παράδειγμα, στο σχολείο, και αρχίζουν και το καταλαβαίνουν αυτό ευτυχώς με αυτά που έγιναν τώρα, και δεν τελειώσεις δεν θα βρεις ποτέ δουλειά ούτε σαν καθαριστής. Δεν θα βρεις δουλειά. Τελεία. Δεν θα σε πάρει ποτέ κανένας.

I: Δήμητρα, ποια είναι τα κατ' εξοχήν παραδοσιακά επαγγέλματα των Ρομά της γειτονιάς της Ν. Σμύρνης;

II: Νομίζω είναι κάποιοι που έχουν δυνατότητα να έχουν ΤΕΒΕ. Πουλάνε στη λαϊκή ρούχα ή μανταρίνια ή πορτοκάλια. Ανάλογα, τα εποχιακά φρούτα. Κάποιοι πιάνουν τα χέρια τους και καλά, οπότε είναι μαστοράκια χωρίς να έχουν την βεβαίωση από κάποιο εκπαιδευτικό ίδρυμα. Λυπηρό και αυτό. Ένα παιδί στην ηλικία μου, 30άρης περίπου, είναι πολύ καλός μάστορας. Μας έφτιαξε και εμάς τον υπολογιστή. Δηλαδή, όντως πολύ καλός. Και φτιάχνει τα πάντα. Μου λέει, φτιάχνω πλυντήρια, φτιάχνω ότι να

είναι. Του λέω, «Γιατί δεν πας στον ΟΑΕΔ. Να ανοίξεις το μαγαζάκι σου; Ή και εδώ πέρα μέσα και οπουδήποτε; Δηλαδή, κάποιος που θα δουν ότι κάνεις και καλή δουλειά θα σε εμπιστευθούν. Δεν έχει σημασία.» «Δεν μπορώ. Έχω τα παιδιά.» Αρχίζει την δικαιολογία. Οπότε αυτόν τον έχεις χάσει. Κατάλαβες; Σου ξαναλέω, σαν προγραμματισμός αλλαγών και καταστάσεων για τον πληθυσμό αυτόν, δεν είναι φέρε μου ρούχα, φέρε μου ρούχα. Γιατί είναι πολύ εύκολο να βάλεις στους γνωριμίες σου εσύ ως Ιωάννα, εγώ ως Δήμητρα, ο δήμος, η αρχή, η κοινωνική πολιτική και να πεις φέρνε, φέρνε. Δεν είναι σωστό.

I: Καταλαβαίνω, θες να πεις ότι δεν μιλάμε για φιλανθρωπία. Δεν είναι αυτό που έχουν ανάγκη πραγματική. Γιατί αυτό είναι αποσπασματική και αναποτελεσματική συνταγή.

II: Ναι. Αυτοί νομίζουν ότι έχουν ανάγκη την φιλανθρωπία. Σου λέω ποιο είναι το σωστό όμως. Τι θα έπρεπε να κάνεις. Τώρα, το τι θα γίνει είναι τελείως διαφορετικό θέμα, έτσι; και δεν νομίζω ότι θα γίνει άμεσα. Αλλά, εγώ πάντα πιστεύω, ειδικά σε αυτήν την δουλειά, ότι αν καταφέρεις και σώσεις έναν άνθρωπο, είναι κέρδος για μένα. Εγώ δουλεύω έτσι. Ας με κρίνει όποιος θέλει. Δεν με πειράζει. Αλλά εγώ πιστεύω ότι ακριβώς επειδή είναι ένας ειδικός πληθυσμός, έναν μπορώ να σώσω και να κάνει ένα βήμα παραπάνω από τους άλλους; Αυτός θα λειτουργήσει κάποια στιγμή ως πρότυπο για τους άλλους. Ίσως πάει σαν μια γεωμετρική πρόοδος. Ο ένας θα φέρει δύο, οι δύο θα φέρουν τέσσερις και πάει λέγοντας. Ίσως. Ίσως.

I: Η συνοικία της Ν. Σμύρνης φιλοξενεί τους Ρομά εδώ και περίπου 100 χρόνια. Μιλάμε για τρεις γενιές. Η ενσωμάτωσή τους με τον ευρύτερη κοινωνία ή και τον υπόλοιπο πληθυσμό, οι οποίοι δεν είναι Ρομά και μένουν στην Ν. Σμύρνη, από την εμπειρία σου, ποια θεωρείς ότι είναι; ...επίσης πόσο αρμονική είναι η συμβίωσή τους;

II: Βασικά να κάνουμε έναν διαχωρισμό ανάμεσα στην Ν. Σμύρνη και τι θα πει Ν. Σμύρνη. Γιατί το χούι. Δυστυχώς η γειτονιά αυτή είναι καλή, βλέπεις, εδώ είμαστε, αλλά δυστυχώς επειδή υπάρχει πάντα η ταμπέλα των Ρομά, γύφτων, υπάρχει κακό όνομα για την Ν. Σμύρνη. Εγώ το έχω ζήσει αυτό. Αν πεις του άλλου, ότι είσαι από την Ν. Σμύρνη, θα σου πει: Α! Από τους γύφτους;

I: Αυτομάτως υποβιβάζει και την ευρύτερη περιοχή ;

II: Υποβιβάζει την ευρύτερη περιοχή. Αυτό είναι αλήθεια. Το έχω ζήσει προσωπικά εγώ και ως έφηβη και σε μεγαλύτερη ηλικία. Όταν λέμε Νέα Σμύρνη, η Ν. Σμύρνη όλη

νομίζω πως έχει έναν πληθυσμό 14-15.000 άτομα. Σε άκουγα χτες που το συζητούσες με την Εύη. Παλιά δεν ήταν αρκετά υψηλός ο συντελεστής δόμησης. Βλέπεις πλέον ότι εκεί υπάρχουν πολυκατοικίες. Υπάρχουν πολυκατοικίες. Βλέπεις ότι αυτά έχουν γίνει με τις αλλαγές και κάποια χρόνια μετά. Όμως, κάποιος Λαρισαίος ή οτιδήποτε δεν θα έρθει πολύ εύκολα μέσα στην Ν. Σμύρνη, γιατί υπάρχει αυτό το πράγμα, το οποίο πιστεύω ότι εμείς ως κέντρο κοινωνικό έχουμε ελέγξει κάποια πράγματα, αλλά σίγουρα αυτοί που είναι να κάνουν τις φασαρίες του και οι άνθρωποι δυστυχώς που μένουν, γιατί ξέρεις είμαστε γειτονιά, στα νταμάρια όπως λέγονται. Δεν ξέρω αν το έχεις ξανακούσει αυτό ποτέ;

I: Ναι.

II: Η γειτονιά των Ρομά λέγεται Νταμάρια. Νταμάρια Ν. Σμύρνης. Κάποια στιγμή όμως μου είχε πει ένας πρόεδρος από τους προέδρους τους πολλούς, ότι θέλουν να αλλάξουν την γειτονιά σε «Μέγα Αλέξανδρο» Ν. Σμύρνης. Ποτέ. Απλώς είχε πέσει στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων. Εκεί υπάρχουν και δικοί μας πληθυσμοί που είναι μέσα. Κάποιοι ζουν καλά, κάποιοι όμως δεν ζούνε καλά. Γιατί να σου πω, θα βγουν τα πιτσιρίκια και θα αρχίσουν να σπάνε. Περιστατικό σε συγγενή μου, ας πούμε, πήγε και τα έκανε μέσα στον κήπο του σπιτιού του. Δηλαδή, αυτό δεν είναι σωστό.

I: Άρα υπάρχουν κάποιου τύπου τριβές μεταξύ των Ρομά και μη Ρομά ;

II: Σίγουρα. Εμένα η εμπειρία μου ειδικά λόγω γειτνίασης δεν με έχει επηρεάσει ποτέ, αλλά σαν ευρύτερη Νεοσμυρνιώτισσα, ναι, υπάρχει προκατάληψη. Για τους ανθρώπους που μένουν μέσα, σου λέω. Γιατί, ας πούμε, ξέρεις πολύ καλά ότι υπάρχουν πληθυσμοί που μπαίνουν μέσα. Εντάξει, είναι λίγο γκέτο η κατάσταση, αν μου επιτρέπεις να το πω. Δηλαδή, εγώ έχω πάει και απόγευμα στο γραφείο που μου είχε τύχει να φτιάξω κάτι δουλειές, βλέπεις ποιοι κυκλοφορούνε και πώς κυκλοφορούνε; Βλέπεις, ας πούμε, στο σχολείο, που είναι κολλητά, θα υπήρχαν περιττώματα που δεν πρέπει να ήταν ζώου. Πρέπει να ήταν άνθρωπου. Παιδιών, ας πούμε. Τα έχω δει αυτά. Τα έχω ζήσει πέρα από το Ιατροκοινωνικό, ως μαθήτρια.

I: Διαπιστώνουμε ότι ο μεγαλύτερος πληθυσμός από την άλλη ομάδα των τσιγγάνων, που ζούσε στην ίδια γειτονιά με τους Ρομανόβλαχους, έχει μετακομίσει και έχει πάρει οικοπέδα στον Τίρναβο. Θεωρείς ότι υπερίσχυσε η μια φυλή έναντι της άλλης ; -Τι έπαιξε ρόλο και οι περισσότερες οικογένειες των Τσιγγάνων έχουν μετακομίσει στον Τίρναβο και έχουν μείνει κυρίως Ρομανόβλαχοι;

Π: Σου ξαναείπα ότι αυτοί οι διαχωρίζονται σε δύο σχεδόν εχθρικές φυλές ξεκάθαρα. Αν εσύ πας και τους εντάξεις και πεις «Ok, παιδιά», γιατί κάποια στιγμή στις αρχές, στον 2^ο-3^ο χρόνο λειτουργίας μας, είχαν ακουστεί πολύ έντονα ότι εγκρίθηκαν δάνεια για να γίνουν σπίτια για τους τσιγγάνους. Βέβαια, δεν ξέρω ποιοι τα πήραν και τι τα κάνανε. Είχε ακουστεί ότι κάποιιοι τα πήρανε και τα κάνανε αυτοκίνητο, έτσι; Κάποιοι τα πήρανε, πολύ λίγοι, μετά κόπηκε αυτό, και τα κάνανε... άλλος αγόρασε σπίτι σε ένα χωριό που λέγεται Μελιάρτος. Κάπως έτσι. Αυτό υπήρχε ένα σχέδιο το οποίο ήταν να γίνει ένας οικισμός Ρομά, στο Κουλούρι νομίζω, έχω την εντύπωση, και δεν ξέρω για ποιο λόγο σταμάτησε;

I: Ίσως από αντιδράσεις των κατοίκων ;

Π: Αντιδράσεις. Μικρό χωριό βέβαια είναι, αλλά ίσως να υπήρχε κάτι τέτοιο. Το οποίο είναι πολύ κοντά στην Λάρισα. Θα μπορούσε να είναι συνοικία της Λάρισας πλέον, όπως έχει επεκταθεί η Λάρισα. Δεν μπορώ να σου πω αυτό που με ρωτάς, γιατί νομίζω ότι ήδη ο διαχωρισμός ανάμεσα στις φυλές είναι και η απάντηση, αν θέλεις. Δηλαδή, είμαστε τσιγγάνοι. Μένουμε εκεί. Είμαστε Ρομά. Μένουμε εκεί. Μιλάμε για λίγες οικογένειες φυσικά. 5-6-7; Δεν νομίζω να είναι παραπάνω. Κατάλαβες; Μπορούμε να κάνουμε λόγο για αμιγώς πληθυσμό Ρομά. Δηλαδή είναι πολύ μικρά τα ποσοστά των άλλων, αν δεν λανθάνω και αν δεν έχει αλλάξει κάτι.

I: Εκείνες οι οικογένειες των τσιγγάνων, που έχουν απομείνει στην Ν. Σμύρνη, επισκέπτονται το Ιατροκοινωνικό κέντρο;

Π: Βεβαίως. Κυρίως.

I: Το χρησιμοποιούν;

Π: Ναι. Πάρα πολύ.

I: Υπάρχουν Ρομά, που δεν μένουν στην γειτονιά της Ν. Σμύρνης, οι οποίοι επισκέπτονται το Ιατροκοινωνικό κέντρο μέσα στην Ν. Σμύρνη;

Π: Ναι. Στον Άγιο Κωνσταντίνο μένουν κάποιες οικογένειες και στους Αγίους Σαράντα και ναι, έχουν έρθει. Και σε μένα έχουν έρθει. Σου λέω ότι έχουν έρθει σε μένα.

I: Άρα, το γνωρίζουν το Ιατροκοινωνικό κέντρο και το επισκέπτονται.

Π: Ναι. Κάποιοι ναι. Δεν ξέρω όμως, πόσος είναι ο πληθυσμός, και αυτό θα έχει μια αξία να το δούμε, που δεν ζει στην Ν. Σμύρνη; Γιατί στην ουσία, αν θέλεις να κάνεις και μια ένταξη... βέβαια εκεί πέρα θα ξεσπάσει θύελλα αντιδράσεων, για να τους σπάσεις λίγο, γιατί το γκέτο... πρέπει να γίνει αποσυμφόρηση. Αυτό είναι μεγάλο θέμα. Και η λέξη «γκέτο», ας πούμε, που χρησιμοποιώ δεν είναι σωστή αλλά υπάρχει. Αν

μπορείς και αποσυμφορήσεις 20-30 οικογένειες, βάλε επί 5-6 κατά μέσον όρο στον καθένα, παππού, εγγόνια, γιαγιάδες και όλα αυτά, είναι ένας πληθυσμός 500 άτομα χοντρικά; Να βάλεις 100 οικογένειες, είναι 500 άτομα χοντρικά. 500 άτομα από εδώ πέρα μέσα αν φύγουν, θα ανασάνει και η περιοχή. Δηλαδή, είναι μεγάλο θέμα νομίζω. Μεγάλο έργο. Τώρα, το πού θα πάνε; Θα ενταχθούν στον ιστό της Λάρισας; Θα πάνε στο Κουλούρι; Θα πάνε στον Τύρναβο; Θα πάνε στην Μελία; Δεν ξέρω. Στα πέριξ, δηλαδή; Δεν ξέρω.

I: Τα νέα ζευγάρια, τα οποία παντρεύονται, συνεχίζουν και μένουν μέσα στην Ν. Σμύρνη ή το νέο ζευγάρι αρχίζει, να αλλάζει και θέλει να μείνει και μόνο του αποκομμένο από την περιοχή της Ν. Σμύρνης;

Π: Τα νέα ζευγάρια Ρομά με ρωτάς;

I: Ναι.

Π: Όχι. Δεν νομίζω ότι ισχύει αυτό. Σου είπα πριν ότι όλοι μένουν μαζί σε ένα σπίτι. Όποιος έχει σπίτι, εκεί μένουν. Και συνήθως το σπίτι ανήκει στην πεθερά.

I: Άρα, δεν αυξομειώνεται ο πληθυσμός. Απλά αυξάνεται σταδιακά με τα χρόνια.

Π: Αυξάνεται. Βέβαια. Ναι, γιατί ο καθένας σου είπα πώς θα είναι. Νομίζω υπάρχουν οικογένειες, οι οποίες είναι ως εξής. Μάνα-πατέρας και πεθερός δηλαδή κυρίως. Τα αδέρφια του γαμπρού, ο οποίος γαμπρός θα είναι βαριά 20. Δεν θα είναι παραπάνω. Έρχεται και η νύφη. Θα κάνουν και αυτοί παιδί, θα μείνουν όλοι μαζί.

I: Το Ιατροκοινωνικό κέντρο έχει 7 χρόνια λειτουργίας και πολύ πιθανόν να συνεχίσει μέχρι το 2020 αν πάρει την νέα χρηματοδότηση. Πως κρίνεις την αποτελεσματικότητα και την λειτουργικότητά του ; Είναι ένας χρήσιμος θεσμός; Εσύ τι θα ήθελες να βελτιωθεί στην πορεία, έτσι ώστε να σας λύσει και τα χέρια σε κάποια προβλήματα που αντιμετωπίζατε μέχρι σήμερα; Κάνε μου μερικές προτάσεις για το Ιατροκοινωνικό κέντρο.

Π: 1^{ον}) Κτηριακή δομή. Και ξέρεις πολύ καλά ότι δεν είμαστε καθόλου σωστά τοποθετημένοι. Για μένα, θα έπρεπε να υπάρχει τουλάχιστον μια τουαλέτα, η οποία θα έπρεπε να είναι για το κοινό. Γιατί δεν χρησιμοποιούμε την τουαλέτα. ?? 1.00.41, έτσι; Οπότε, θα πρέπει να υπάρχει μια τουαλέτα στο ιατρείο και μια τουαλέτα για τους υπαλλήλους. Ίσως. Αυτό δεν είναι προτεραιότητα. Απλώς στο αναφέρω. Κτηριακή δομή σίγουρα. Εγώ προσωπικά ένα πρόβλημα που συναντάω και πάει πίσω την δουλειά μου είναι το γεγονός, ότι δεν έχω το δικό μου γραφείο, που για να κάνω την δουλειά μου νομίζω προτεραιότητα είναι το απόρρητο, το οποίο με την κτηριακή δομή που

υπάρχει σήμερα στο Ιατροκοινωνικό, θα πρέπει κάποιος να φύγει για να μείνω εγώ μέσα. Ή θα πρέπει να διώξω κόσμο ή να βγω στον δρόμο. Αυτό νομίζω απομακρύνει πολύ κόσμο. Μου το έχουν πει. Δεν είναι άσχετο αυτό που σου λέω. «Ξέρεις κάτι; Πώς να έρθουμε μέσα να σου μιλήσουμε, αφού είναι και άλλοι μέσα;» Οπότε για μένα, νομίζω ότι το νούμερο ένα πρόβλημα είναι αυτό. Το top πρόβλημα για μένα. Δεν το λέω ούτε από άποψη εγωισμού, ούτε από οποιαδήποτε άλλη άποψη. Είναι αυτό το πράγμα. Πρέπει να τηρηθεί το απόρρητο για να μπορέσουμε να εξασφαλίσουμε και περισσότερους ανθρώπους και με μεγαλύτερη επισκεψιμότητα ως προς τον ψυχολόγο, που είμαι εγώ. Και βέβαια σκέψου ότι αν είχα ένα γραφείο δικό μου θα μπορούσα να κάνω και οτιδήποτε άλλο μέσα. Δηλαδή, δεν χρειαζόταν να πάω... Καλό γραφείο, έτσι; Θα μπορούσα να έχω μια μικρή ομάδα 45 γυναικών, την οποία θα μπορούσα να την διαχειρίζομαι εγώ αποκλειστικά.

I: Κάνεις δηλαδή και ομάδες γυναικών ;

II: Εμένα η ομάδα γυναικών βέβαια είναι η προτεραιότητά μου. Ειλικρινά. Και θα σου περιγράψω επίσης την εμπειρία την αστεία που είχα ζήσει και γιατί σταμάτησε και αυτό το project. Βγάζω την ανακοίνωση για ομάδα χαλάρωσης, γιατί διαπιστώνω το πρόβλημα του στρες, κοντά στα Χριστούγεννα θα ήταν αυτό περίπου, 5-6 μήνες μετά την λειτουργία μας, και είμαι με την βοήθεια του διαμεσολαβητή του Κώστα. Λέω, «Κώστα, μάζεψε κάποιες γυναίκες». Είχα τοιχοκολλήσει και αυτό. Βέβαια, η τοιχοκόλληση εδώ πέρα είναι λίγο περίεργο θέμα, γιατί οι περισσότεροι είναι αναλφάβητοι. Οπότε γράφεις, δεν γράφεις, θα το δούνε πολλοί λίγοι. Θα το δουν πολλοί, λίγοι θα το καταλάβουν για να είμαι πιο ακριβής. «Κώστα, μάζεψε μερικές γυναίκες για χαλάρωση.» Πού θα γίνει; Πήρα άδεια από το σχολείο, το οποίο σχολείο, σημειωτέον, το γυμνάσιο έχει κάτω χώρο γυμναστηρίου, αλλά είναι διπλοβάρδια με το 2^{ον} ΙΕΚ το δημόσιο. Οπότε, παίρνω άδεια και από το σχολείο και από το 2^ο ΙΕΚ. Εντάξει. Λόγω γνωριμιών με τους καθηγητές που είχα, μου την έδωσαν πολύ εύκολα. Δεν είχα κάποιο πρόβλημα. 19.00 η ώρα, Παρασκευή. Εντάξει; «Εντάξει». Κατά τις 17.00μ.μ. με παίρνει τηλέφωνο από το σχολείο κάποιος και μου λέει, ή ο Κώστας, δεν θυμάμαι: «Αυτή τη στιγμή έχουν μαζευτεί 70 γυναίκες με τα παιδιά τους, οι οποίες σας περιμένουν να τους πάνε κάτι.» Φτάνω εγώ εκεί πέρα τρελαμένη. Λέω, τι έγινε με παιδιά; 19.00μ.μ. δεν είπαμε; 10-15 γυναίκες δεν είπες θα φέρεις; Τι έγινε; Για να έχει αποτελεσματικότητα αυτό το πράγμα που πρέπει να κάνουμε, έτσι;

I: Το σύνδρομο ότι όπου ακούνε, ότι πάει ένας, πάνε άλλοι δέκα.

Π: Ναι. Ναι. Που αυτό σου λέω, θα μπορούσε να λειτουργήσει υπέροχα στις συγκεκριμένες καταστάσεις, που μπορούμε να το στρέψουμε και αυτό υπέρ μας. Έρχονται λοιπόν 70 γυναίκες και να μην στα πολυλογώ, οι μισές νόμιζαν ότι θα τους κάνω χαλάουα και οι άλλες μισές νόμιζαν ότι θα τους δώσω ρούχα, εμβόλια; Είχε προηγηθεί βέβαια και μια παρουσίαση που είχαμε κάνει τότε με την Νομιάτρο για την μηνιγγίτιδα, που είχαμε πολύ μεγάλη συμμετοχή. Ήταν πολύ φλέγον θέμα. Είχαμε πολλά περιστατικά, πολλά κρούσματα, τότε στις αρχές και κάπως είχαν μπερδευτεί. Δεν ξέρω. Νόμιζαν ότι θα τους κάνω εμβόλια. Γενικώς, επικρατούσε ένας πανικός. Είχα εκτεθεί αφόρητα, όπως καταλαβαίνεις, γιατί στην ουσία το σχολείο στις 17.00μ.μ. δούλευε. Δούλευε το ΙΕΚ. Καταλαβαίνεις; Οι φύλακες του σχολείου είχαν αφηνιάσει. Τα πιτσιρίκια ήταν έξαλλα. Οι μάνες να είναι ανεξέλεγκτες. Και φυσικά δεν έκανα ποτέ τίποτα τέτοιο. Δηλαδή, δεν ξέρω ποιος μπορεί να «κατηγορηθεί», εντός εισαγωγικών, σε αυτό το πράγμα; Μιλάμε, τεχνικές σοβαρές δυσκολίες. Δηλαδή, αν είχα ένα χώρο, ένα γραφείο. Δεν σου λέω για μια καρέκλα και ένα γραφείο για να χωράω μόνο εγώ. Θα μπορούσα να κάνω έναν απλό κύκλο με 4-5 γυναίκες, που θα μπορούσε να έχει επαναληψιμότητα. Δηλαδή, 5 γυναίκες, Δευτέρα. 5 γυναίκες, Τρίτη, 5 γυναίκες, Τετάρτη και να μπορεί να τηρηθεί αυτό το πράγμα, πιστεψέ με θα μπορούσε να έχει αποτέλεσμα. Ακόμη και σε βάση γκριζόμαυρο, έτσι; Δηλαδή, δύο φορές τον μήνα, όπως συνήθως λειτουργούν οι ομάδες. Γιατί έχω και μια σχετική εμπειρία από ομάδα. Το ορίζεις αυτό.

I: Ένα άλλο κομμάτι πέρα από το κτηριακό κομμάτι, τις υποδομές, είναι και η τεχνολογική υποστήριξη που πρέπει να έχει η δομή. Εσύ έχεις υπολογιστή; Έχεις ίντερνετ; Έχεις τηλέφωνο να μπορέσεις να καλέσεις κάποια άτομα; Υπάρχουν αυτές οι παροχές μέσα στο Ιατροκοινωνικό κέντρο, που θα σε διευκολύνουν ακόμη και στην συνεργασία σου και στην διασύνδεση με τις άλλες υπηρεσίες;

Π: Υπάρχει σύνδεση. Υπάρχει και τηλέφωνο. Υπάρχει υπολογιστής. Εγώ κινούμε με τον δικό μου υπολογιστή καλύτερα, γιατί είναι όλα πιο οργανωμένα. Με βοηθάει όπως είναι. Αλλά με υπολογιστές δεν πολυδουλεύει το σύστημα το συγκεκριμένο. Νομίζω πιο πολύ με τηλέφωνα δουλεύουμε όλοι και οι παραπομπές κλείνονται αμέσως με τηλέφωνα. Και ίσως αυτό είναι το κομμάτι της διασύνδεσης, που πρέπει να πετύχουμε. Εγώ θα ήθελα πολύ έντονα διασύνδεση με το ΚΕΔΔΥ. Δηλαδή, πολλά παιδιά δυστυχώς γεννιούνται με προβλήματα υγείας και αυτό είναι ένα θέμα με την παιδιατρική στην οποία έχω κάνει ήδη μια κουβέντα για κάποιες ομιλίες με τον καθηγητή παιδιατρικής, ο

οποίος είναι πάρα πολύ πρόθυμος. Αλλά, θα ήθελα, ξέρεις τι; Υπάρχουν παιδιά που έχουν δυσλεξίες, διάσπαση προσοχής. Υπάρχουν χίλια δυο πράγματα. Σε συνεργασία με το σχολείο, γιατί το έχω συζητήσει και με τον Σωτήρη Βούλγαρη αυτό, που πρέπει να κάνει την παραπομπή, εγώ θα ήθελα μια τέτοια παραπομπή. Δηλαδή, να έχει συνεργασία που εμείς φέρνουμε σε επαφή το παιδί, η μητέρα, ας πούμε. Πάει στο σχολείο. Το σχολείο κάνει την παραπομπή. Εγώ κλείνω μετά το ραντεβού ή η νοσηλεύτρια, δηλαδή ως κέντρο, και αμέσως γίνεται μια κατάσταση χωρίς να χρονοτριβούμε, γιατί υπάρχουν παιδιά που θέλουν θεραπεία. Υπάρχουν παιδιά που θέλουν φυσικοθεραπείες. Υπάρχουν παιδιά με πάρα πολλά προβλήματα. Οπότε, για μένα, πέρα από την στήριξη των γυναικών που μπορώ να κάνω εγώ και σίγουρα μια δημιουργική απασχόληση παιδιών θα μπορούσε να γίνει με εθελοντές, απ' όσο γνωρίζω υπάρχει ένα τέτοιο ενδιαφέρον, και θα είναι πολύ ενδιαφέρον να γίνει. Πολύ καλό. Μόνο και μόνο ένα παιδί να μπορέσει να διαβάσει να προχωρήσει στο σχολείο, είναι υπόθεση. Αλλά ξαναλέω, για μένα θα έπρεπε να γίνει μια πολύ έντονη και καλά οργανωμένη κατάσταση πάλι στα παιδιά. Και πρόσεξε, στα παιδιά της μικρής ηλικίας. Δηλαδή, εάν φτάσουν στο γυμνάσιο, τα παιδιά τα έχουμε χάσει. Που αυτό ισχύει και για τα δικά μας τα παιδιά. Δεν ισχύει μόνο για αυτά. Για οποιονδήποτε πληθυσμό. Οπότε, το υλικοτεχνικό που χρειάζεται ένα γραφείο, τον εξοπλισμό, δεν νομίζω ότι υπάρχει κάποιο πρόβλημα πλην του φαξ, που θα ήθελα να έχουμε, το οποίο έχει χαλάσει και δεν το έχει φτιάξει ποτέ κανείς. Α! Και λίγη θέρμανση, αλλά αυτό πάει στα κτηριακά.

I: Πιστεύεις, ότι το κόστος, λειτουργίας του ιατροκοινωνικού κέντρου είναι υψηλό ή θεωρείς, ότι είναι μια δομή, η οποία λειτουργεί με χαμηλό κόστος;

II: Θεωρώ ότι λειτουργεί με μικρό κόστος, γιατί είναι στην ουσία έξοδα γραφείου, ένα κόστος γραφείου που δεν χρειάζεται μεγάλος εξοπλισμός για να το φτιάξεις. Το έχεις διαπιστώσει, άλλωστε.

I: Έχει μόνο το προσωπικό; Δεν έχει άλλα έξοδα;

II: Και μόνο του προσωπικού. Δεν είμαστε πολλοί νομίζω. Αν μπορούμε και πούμε και έχουμε και μια αίθουσα ανάλογα που θα μεταφερθούμε, και αν μεταφερθούμε κάποια στιγμή, και έχω και εγώ μια αίθουσα που θα έχω μέσα την τηλεόραση και το dvd μου και πάλι αυτό πόσο να είναι; Να είναι 500 ευρώ; 1.000 ευρώ; Αυτό θα είναι άπαξ.

I: Ουσιαστικά το κόστος, για να λυθούν αυτά τα προβλήματα, τα οποία αντιμετωπίζετε σήμερα είναι μικρό ;

Π: Πιστεύω ότι είναι μικρό το κόστος και μεγάλη η προσφορά. Και δεν το λέω για να ευλογήσω τα γένια μου. Το ξέρεις πολύ καλά. Δηλαδή, σου παρέδωσαν κάποιες εγκαταστάσεις με τους πληθυσμούς που μένουν εκεί. Και όμως υπάρχει αναφορά, γιατί το συζητούσαμε πρόσφατα αυτό, κάπου έχει γραφτεί, ότι από τότε που ήρθε το Ιατροκοινωνικό τα κρούσματα της επιθετικότητας και όλα αυτά έχουν μειωθεί. Δηλαδή, πάλι δεν μπορούμε. Σου παρέδωσαν μια κατάσταση φαύλου κύκλου. Φοβάται ο Γιάννης το θεριό και το θεριό τον Γιάννη είναι η κατάσταση. Αλλά, δεν μπορείς να γνωρίζεις έναν άνθρωπο ο οποίος έχει διωχθεί, κακοποιηθεί, κυνηγηθεί ως Ρομά, ως πληθυσμός σε όλη την Ευρώπη και να του πεις φταις εσύ γιατί είσαι Ρομά. Δηλαδή, πρέπει να κάνεις κάτι γι' αυτόν, έτσι; Και όταν βλέπεις ότι μόνο και μόνο, να σου πω, το μεγαλύτερο κέρδος του κέντρου ανεξάρτητα τις ειδικότητες που έχει μέσα, είναι το ότι είναι σημείο αναφοράς και κόμβος και γι' αυτούς τους ανθρώπους. Ανοίγουν την πόρτα και λένε μια 'καλημέρα'. Δεν θα τους πει ο άλλος 'φύγε από εδώ, ρε γύφτε', που καλώς ή κακώς ξέρεις ότι υπάρχει. Δηλαδή, τι να κάνω τώρα; Δηλαδή, μόνο και μόνο για αυτήν την συμμετοχή και γι' αυτό το διάλογο της επικοινωνίας που θα ακούσει κάποιος «ότι 'Ξέρεις κάτι; Με χτυπάει ο άντρας μου» ή ακόμη «δεν έχω καταλάβει γιατί με χτυπάει ο άντρας μου...» ή «Το παιδί μου έχει πρόβλημα, πού μπορείς να με πας;».

I: Έχουν να ανοιχτή μια πόρτα να πούνε, το μικρό ή το μεγάλο τους πρόβλημα ;

Π: Ανοίγουν μια πόρτα. Αυτό. Είτε είναι ψυχολόγος, που μπορώ να αναλάβω εγώ κάποια πράγματα, είτε... παράδειγμα, που και αυτό επίσης μου έχει μείνει και το έχω αναφέρει. Κυρία, έχει ένα γιο και τρεις κόρες. Οι κόρες κανονικές. Ο γιος έχει γεννηθεί κωφός και παρουσιάζει και μια μορφή νοητικής υστέρησης. Το παιδί, βέβαια, σε εμάς ήρθε στα 12-13, εκεί στην εφηβεία, οπότε καταλαβαίνεις ότι και η έκκριση των ορμονών δεν βοηθάει. Αλλά θα σου πω και κάτι άλλο, η νοητική υστέρηση, δεν ξέρω να πω με βεβαιότητα ότι προήλθε από την γέννα ή αν ακριβώς επειδή αυτό το παιδί στερήθηκε ερεθισμών στο μέγαλωμά του είναι καθυστερημένο; Ή έγινε; Και της λέω το πολύ απλό, ίσως εκπλαγείς, ότι: Ξέρεις κάτι; Το παιδί σου αντιδρά έτσι, είναι επιθετικό και όλα αυτά, γιατί υπάρχει μια εφηβεία, που οι ορμόνες..., της εξηγώ όλα αυτά. Το παιδί σου στερείται βασικού πράγματος, «Ποιο;» μου λέει, «Επικοινωνίας». Αφού, το παιδάκι σου είναι κωφό, πώς συνεννοείσαι; Έτσι; Χτυπάς και λες και δεν καταλαβαίνει τι λέει; Μου λέει, ναι. 'Ξέρεις ότι υπάρχει γλώσσα για τους τυφλούς;' Μου λέει, τι είναι αυτό; Λέω, να πας εκεί, αλλά δεν είναι δωρεάν. Υπάρχει και σχολικό, αλλά δεν ξέρω αν το χρεώνει. Να πάει το παιδάκι σου να κάνει μάθημα. Να μάθεις και

εσύ, τουλάχιστον, ως οικογένεια. Να πάτε μαζί και να αρχίσει το παιδί σου να εντάσσεται σε μια κοινωνία κωφών, αλλά και να ξέρει τι θα πει. Γιατί εσύ όταν του λες ‘κάτσε ήσυχα’ και αυτός δεν καταλαβαίνει και θέλει να σου πει: ‘Μάνα, εγώ πεινάω’ ή... Σε γενικό σχολείο το πιτσιρίκι, έτσι; Δηλαδή, καταλαβαίνεις πόσα σφάλματα στη σειρά. Πες μου, αυτό το παιδί δεν το έχεις χάσει; Και όταν εγώ έκανα την παραπομπή και της είπα θα πάρεις εκεί, γιατί εκεί είναι ο σύλλογος των κωφών στον Άγιο Νικόλαο, θα πας, βέβαια ήθελαν αμοιβή 30 ευρώ αλλά μου λέει θα τα βρω... Τα κόστη δηλαδή. Θα μπορούσε...

I: Θα μπορούσε να ήταν δωρεάν.

II: Επίσης θα ήθελα κάτι άλλο για να αναδειχθεί το κέντρο. Υπάρχουν ταλέντα ή υπάρχουν προβλήματα. Ένας θεσμός όπως ο δήμος δηλαδή, στον οποίο ανήκει η δική μας η δομή, θα έπρεπε να εξασφαλίσει κάποιες θέσεις, είτε είναι με την μορφή υποτροφιών... Δηλαδή, βλέπεις ότι τα παιδιά είναι καλά στη μουσική και στον αθλητισμό. Έχει τόσες υποδομές δημοτικές ο δήμος στον συνοικισμό. Δεν μπορούμε να εξασφαλίσουμε μια υποτροφία;

I: Θα πηγαίνουν, πιστεύεις;

II: Πιστεύω, ναι. Γι’ αυτά, ναι.

I: Σαν μεμονωμένη περίπτωση ή αν πήγαιναν και οι φίλοι τους και η παρέα τους;

II: Σαν μεμονωμένοι θα πήγαιναν.

Πιστεύω πως ναι. Δεν σου λέω τώρα να πάρεις ένα παιδί, το οποίο έχει προβλήματα ένταξης και θα πάει να τα κάνει όλα χάλια, άρα θα ενισχύσει την εικόνα που έχει ο κόσμος για τους Ρομά. Κατάλαβες; Και υπάρχουν τέτοια παιδιά. Ένα από τα παιδιά αυτά, που ασχολούνται με το ποδόσφαιρο, η οικογένεια του επειδή έχει κάποια άνεση τον έστειλε δοκιμαστικά σε μια ομάδα του εξωτερικού στην Αγγλία και παίζει σε ομάδα μη Ρομά. Όχι τον Λαρισαϊκό που έχουν τα παιδιά. Μια εδώ τοπική της Λάρισας. Ευγενικό παιδί. Τερματοφύλακας. Πολύ καλό παιδί. Σε πρώτη φάση δεν θα ψάξεις το προβληματικό παιδί, που δεν μπορεί να ενταχθεί. Θα ψάξεις τα περιστατικά που ναι μεν μπορούν...

I: Να αναδειχθούν...

II: Ακριβώς. Και θα είναι βοήθεια και γι’ αυτούς. Για μένα αυτή η πρόταση επίσης είναι πολύ σημαντική. Να γίνει μια διασύνδεση, εφόσον είμαστε στον δήμο. Δεν σου λέω να πάει στην Ακαδημία την ιδιωτική.

I: Τώρα που λες για ταλέντα, μου έρχεται στο μυαλό το μεγάλο ταλέντο, που έχουν στην μουσική και στον χορό. Γιατί δεν την κάνουν πιο επαγγελματικά την στιγμή που είναι μια τέχνη, την οποία την έχουν καλλιεργήσει από τα μικρά τους χρόνια;

II: Αυτοί μεταξύ τους την κάνουν στους χορούς, την κάνουν κάποιοι επαγγελματικά. Δηλαδή, θα καλέσεις κάποιον και θα παίξει στο γάμο σου.

I: Έχουν επαγγελματικά συγκροτήματα που μπορούν να παίζουν;

II: Δεν το ξέρω, αν έχει μαζευτεί η Ιωάννα, η Δήμητρα, ο Γιάννης.

I: .. σε ερασιτεχνικό επίπεδο;

II: Για μένα μπορεί να είναι η Ιωάννα, που ξέρω ότι τραγουδάει καλά, την έχω στον γάμο, 'πάρε και αυτά τα λεφτά'. Μεμονωμένα περιστατικά διασήμων που είναι Ρομά. Τους ξέρουν σε όλη την Ελλάδα, έτσι; Σε αυτό δεν μπορώ να σου δώσω την απάντηση. Και δεν ξέρω αν και αυτοί είναι άξιοι άνθρωποι να το πάνε επαγγελματικά ή όχι, γιατί στην ουσία κανείς δεν τους είπε ότι από αυτό μπορείς να βγάλεις λεφτά ή μπορείς να εκπαιδευτείς. Καταλαβαίνεις ποια είναι η διαφορά; Δηλαδή, πάλι υπάρχει το κενό, αυτό που σου λέω, ότι χάνονται τα ουσιαστικά χρόνια. Εδώ υπάρχει κίνδυνος στις δικές μας οικογένειες να μην έχεις ανιχνεύσει ποτέ το ταλέντο του παιδιού σου, να μη θες να το δεις, γιατί μπορεί να μην ταιριάζει με αυτά που εσύ θέλεις να κάνει το παιδί σου. Άρα, αυτό ποιος θα το δει; Η γυναίκα που δεν ξέρει να γράφει το όνομά της και βάζει σταυρό; Κακά τα ψέματα.

I: Άρα, δεν μπορούν οι ίδιοι οι γονείς να βοηθήσουν τα παιδιά, που διαπιστώνουν ότι έχουν κάποια ταλέντα.

II: Δεν νομίζω ότι ο γονιός Ρομά θα πει: «Α! το παιδί μου είναι πολύ καλό στο ποδόσφαιρο. Θα το στείλω μπάλα.» Πιστεύεις ότι μπορεί να πει αυτό το πράγμα ο γονιός του παιδιού Ρομά, πλην από μία-δύο-τρεις περιπτώσεις πολύ συγκεκριμένες; Δεν νομίζω. Και σου ξαναλέω ότι αυτό φάνηκε. Γιατί αν καταφέρουν και ξεχωρίσουν 2-3 άτομα, είτε στα γράμματα που μερικά παιδάκια είναι καλά, είτε στο ποδόσφαιρο, είτε στον αθλητισμό, με την στήριξη του δήμου, που έχει δομές, ξαναλέω, δεν χρειάζεται να φύγουν εκτός και να υποχρεωθείς σε κάποιον άλλον και να μπει στο σύστημα από μικρό, σκέψου τι κέρδος θα είναι αυτό σε όλη την γειτονιά; Γιατί, θα δει ο ένας και θα πει, θέλω και εγώ, θα δει ο άλλος, θέλω και εγώ. Τεράστια υπόθεση αυτή.

I: Ειδικά αυτό μπορεί να λειτουργήσει πάρα πολύ.

Π: Βέβαια. Πολλαπλασιαστικά, όπως το είπες. Γεωμετρική πρόοδο. Και νομίζω ότι αυτό είναι μια πρόταση που εγώ θα ήθελα να την δω όσο θα είμαι και αν θα είμαι στο ίδρυμα.

I: Έχεις διαπιστώσει κάποια θέματα διαφθοράς στην λειτουργικότητα της δομής; Είτε μέσα στο ίδιο το πρόγραμμα της χρηματοδότησης, είτε από την μεριά των ωφελουμένων.

Π: Μέσω της διοίκησης δεν νομίζω ότι μπορεί να γίνει κάτι, γιατί τα χρήματα, από τα λίγα που ξέρω, είναι συγκεκριμένα και είναι αυτά που βγαίνουν. Τι να σου πω; Μέσα στους Ρομά υπάρχει διαφθορά. Βέβαια. Υπάρχουν πράγματα που έχουμε ακούσει. Λίγα. Ας πούμε, βιβλιάρια πλαστά κ.ά. Όπως επίσης υπάρχει και η ιστορία της διακίνησης των παιδιών, που δεν ξέρω ακριβώς τι 'παίζει' και δεν θα ήθελα να αναφερθώ, γιατί πραγματικά δεν ξέρω και δεν θα ήθελα να δημιουργηθεί μια εντύπωση που δεν ισχύει.

I: Εννοώ, κάτι που έπεσε στην αντίληψή σου στο ιατροκοινωνικό κέντρο...

Π: Πολύ αμυδρά, από την πλευρά των Ρομά. Αν εννοούμε διαφθορά την αρχική περίοδο με την συνταγογράφηση μπορεί. Δεν ξέρω, για τα λεφτά του προγράμματος...

I: Υπήρξε θέμα πλαστότητας των εγγράφων για να παίρνουν πολλά επιδόματα; Είχατε εσείς κάποια περιστατικά στο ιατροκοινωνικό κέντρο, να σας προσεγγίζουν για κάποια χαρτιά;

Π: Εμένα όχι, γιατί δεν είμαι στο διοικητικό. Οπότε δεν μπορώ να σου μιλήσω για μένα.

I: Έχεις ακούσει;

Π: Ίσως να υπάρχει. Ναι. Αλλά δεν μπορώ να πω κάτι παραπάνω. Ίσως να έχει ακουστεί, ας πούμε.

I: Στη χρήση των χαπιών στην αρχή;

Π: Ου! Πάρα πολλά. Και νομίζω ότι δυστυχώς, εμείς στην αρχή που είχαμε την δυνατότητα να έχουμε και κόκκινη γραμμή για τα φάρμακα τα ψυχιατρικά. Και σε αυτό έχω επίσης εμπειρία, δυστυχώς, γιατί σου είπα ότι ήμουν σε όλα τα αρνητικά. Έρχεται μια κυρία και ήθελε θεραπεία μήνα. Όταν σου γράφει κάτι είναι ένα χάπι την ημέρα. Συγκεκριμένα πράγματα. Ακόμη και να σου ζητήσει να τα πάρεις όλα μαζί και να θέλει να κάνεις αυτοκτονία, που λέει ο λόγος, δεν θα σου δώσουν άλλα. Έρχεται μια κυρία, ήταν πρώτη βδομάδα του μήνα, θυμάμαι, έχει πάρει την θεραπεία του μήνα, έχει πάρει 2 κουτιά φάρμακα. Εμείς δυστυχώς τώρα δεν έχουμε την δυνατότητα να γράφουμε

φάρμακα. Έρχεται στην τότε γιατρό και της λέει: «Σε παρακαλώ, έχω τον γιο μου άρρωστο. Έχω τρελαθεί. Είναι στην κλινική και θα πάρω όλα τα χάπια και δεν έχω άλλα χάπια.» Δεν μπορώ να σου γράψω, γιατί θα έχω πρόβλημα. Και εσύ δεν θα μπορείς να τα πάρεις και εγώ θα έχω πρόβλημα. «Σε παρακαλώ, σε παρακαλώ.» Με φωνάζει η γιατρός και μου λέει: Σε παρακαλώ, Δήμητρα, έλα να της μιλήσεις μήπως και την ηρεμήσεις εσύ. Πάω, προσπαθώ να την ηρεμήσω. Δεν καταλάβαινε αυτό που της λέγαμε και σε κάποια φάση τρελαίνεται και μας απειλεί και λέει: «Έρχομαι τώρα με το μαχαίρι να σας σκοτώσω.» Και ξαναήρθε τρελαμένη. Ευτυχώς χωρίς μαχαίρι. Δηλαδή, το έχω ζήσει και αυτό. Πιστεύω ότι πολλά μπορεί να γίνονται από αυτά, τα οποία μπορεί και στα δικά μας τα αυτιά να μην έχουν φτάσει, και σκόπιμα αν θέλεις, αλλά πιστεύω ότι με τα φάρμακα ‘ναι’. Πολλά. Πολλά. Εκεί, ήταν καλό εν μέρει που κόπηκε... γιατί είχαμε πρόβλημα με την έννοια, πώς γράφεις ψυχοφάρμακα; Οπότε, σταμάτησε αυτό το πράγμα. Σκέψου ότι κάποιες δομές νοσοκομείων και τέτοια δεν μας ξέρανε. Τραγικό, το θεωρώ. Αλλά, εντάξει, εφόσον λύθηκε αυτή η παρεξήγηση, σταμάτησε στην ειδικότητα μας το δικαίωμα «κόκκινης γραμμής», με συνέπεια βέβαια κάποια άτομα τα οποία είναι καρκινοπαθή ή άλλα προβληματικά άτομα με τέτοια ζητήματα, να μην έχουν θεραπεία δυστυχώς και να ξαναπερνάνε την διαδικασία, τους στήνουμε στην ουρά.

I: Δηλαδή, κόπηκε και εκείνη η εξυπηρέτηση των ανθρώπων που πραγματικά είχαν ανάγκη ;

II: Ναι. Δυστυχώς. Αυτό νομίζω ότι ήταν... Αλλά, καλά κάνανε και το κόψανε γιατί δεν μπορείς να το ρισκάρεις και κάθε φορά που κάθε τρελαμένος μπορεί να πουλάει τα φάρμακα ή να τα καταναλώνει ή να τα μοιράζει, δεν ξέρω εγώ τι κάνει, να έρχεται μέσα και να σε απειλεί; Γιατί αυτά είναι και φάρμακα βαριά. Δεν είναι ό,τι να είναι. Δηλαδή, δεν έχει σώας τας φρένας. Συνήθως σου μιλάει. Δεν το ρισκάρεις.

I: Τα οποία μπορεί και να τα εμπορεύονται ;

II: Ναι. Μπορεί. Δεν ξέρω. Ειλικρινά σου μιλάω, στα αυτιά μου δεν έχει φτάσει κάτι. Εικασίες μόνο που δεν μπορώ να τις επιβεβαιώσω, γιατί δεν το είδα σίγουρα εγώ. Κατάλαβες;

I: Θα ήθελα να κλείσουμε λέγοντάς μου αν εσύ από τα τόσα χρόνια είσαι ικανοποιημένη από τη δουλειά σου; Αν σου αρέσει η δουλειά σου και αν θα ήθελες να συνεχίσεις;

Π: Φυσικά και θα ήθελα να συνεχίσω. Εννοείται. Μου αρέσει, γιατί θεωρώ ότι ο πληθυσμός έχει ιδιαιτερότητες, αλλά... Δεν θέλω να βάλω την έννοια υπό προϋποθέσεις, αλλά δυστυχώς θα ήθελα εφόσον λυθούν όλα τα παραπάνω. Δηλαδή, γίνει πολύ καλή διασύνδεση, δεν δρούμε μόνοι μας, να υπάρχει ένα υποστηρικτικό δίκτυο των φορέων που ανήκουμε και εμείς αυτόνομα ως ιατροκοινωνικό, αλλά και ως διασύνδεση με όλους τους φορείς και τις δομές που ασκούν κοινωνική πολιτική και όχι μόνο. Γιατί δεν ξέρεις τι πρόβλημα μπορεί να προκύψει; Μπορεί να είναι γραφειοκρατικό. Μπορεί να είναι αυτό που σου είπα. Μια άλλη πρόταση που θα ήθελα να κάνω: Μακάρι, να μπορούσε, για παράδειγμα, ο δήμος, το συζήτησα με τις γυναίκες από τον πυρήνα μου, να τις διαλέξει. Ξέρεις κάτι; Σε κάθε προκήρυξη που βγαίνει είτε είναι 5μηνο, είτε δεν ξέρω τι, να μπορούσε να έχει και 2 θέσεις για άτομα Ρομά. Αναλογικά πάντα. Αν πάρεις 5 άτομα, δεν ξέρω πόσα θα πάρεις Ρομά; Αλλά, αν πάρεις 15-25-35 μπορείς να έχεις και 2 Ρομά, ούτως ώστε αυτό πάλι να λειτουργήσει ως κίνητρο. Όπως κατάλαβες, για μένα λειτουργεί πολύ θετικά η ένταξη, που πρέπει να γίνει, αλλά για να γίνει η ένταξη δεν πρέπει να τον κλείσεις τον Ρομά και να τον ικανοποιήσεις μόνο στην Ν. Σμύρνη και να μη βγαίνει από την Ν. Σμύρνη; Γιατί δεν πρόκειται ποτέ να ξεκουνηθεί. Για μένα είναι αυτό το πράγμα, ένα. Δεύτερο, το θέμα της εκπαίδευσης των μητέρων κυρίως. Επίσης, αν η μητέρα, που λειτουργεί ως πρότυπο, βλέπει το παιδί ότι διαβάζει, θα το κάνει και αυτό. Διαβάζει η μαμά! Άρα είναι καλό να το κάνω και εγώ. Και βέβαια να ισχυροποιήσεις την θέση της μητέρας, όπως πρέπει να είναι. Φαντάσου τι πολλαπλά οφέλη θα έχεις, έτσι; Πολλαπλά, όμως.

I: Από την εμπειρία των 7 χρόνων, θεωρείς ότι έγιναν μικρά βήματα στην ομάδα;

Π: Ναι. Θεωρώ πως έγιναν. Πέρα από τα 7, τα 17, ας πούμε, που μπορώ εγώ να σου πω, ή τα 27 περίπου που έχω, 20 χρόνια ας πούμε, με βεβαιότητα ότι έχουν γίνει βήματα και είναι μικρά.

I: Είσαι αισιόδοξη και για το θέμα της ένταξης;

Π: Ναι. Είμαι αισιόδοξη αν γίνει καλή οργάνωση και αν γίνουν όλοι οι φορείς που συνεργαζόμαστε ή που πρέπει να κάνουμε τις παραπομπές και να γίνει διασύνδεση, συν την εκπαίδευση, το τονίζω, είναι το μόνο θέμα που μπορεί να σώσει τον κόσμο, γενικώς και ειδικώς. Όταν λέω εκπαίδευση, δεν σου λέω να γίνουν όλοι γιατροί και δικηγόροι. Δεν περιμένω από τους Ρομά να γίνουν όλοι δικηγόροι, αν και υπάρχουν τέτοια παραδείγματα στην Ελλάδα, όπως ξέρουμε. Μπορούμε όμως να κάνουμε σωστές παραπομπές και σωστό, αν θέλεις, επαγγελματικό προσανατολισμό, που και αυτό θα

μπορούσε να είναι μια πρόταση για την δική μου ειδικότητα καθαρά. Ότι, κοίταξε να δεις, έχουμε μια στενή επαφή με τα σχολεία, από το νηπιαγωγείο ως το δημοτικό. Οι μεταβάσεις είναι το πρόβλημα. Δηλαδή, στο δημοτικό γίνεται μια δουλειά, γιατί είναι ένας συγκεκριμένος δάσκαλος. Στο γυμνάσιο τι γίνεται; Και εκεί πρέπει να εστιάσουμε. Και το λέει, και μπορεί να τους δεχθεί; Ή θα κάνουμε μετά μια παραπομπή και μία διάχυση των ανθρώπων, που μπορούν να συνεχίσουν, σε επαγγελματικά λύκεια ή στις σχολές του ΟΑΕΔ; Γιατί, υπάρχουν πολλοί φορείς, που μπορούν να βοηθήσουν, έτσι; Οπότε, με αυτή την έννοια και με αυτό το σκεπτικό και την αισιοδοξία, ναι, μπορώ και θέλω να δουλέψω. Γιατί, σου ξαναλέω, ότι μπορεί να σου ξεκίνησα με τα αρνητικά και τα εμπόδια της δουλειάς μου, αλλά βλέπεις ότι από την στιγμή που υπάρχουν εμπόδια, μπορούν και να αρθούν. Εφόσον λοιπόν, μπορεί να γίνει αυτή η άρση των εμποδίων και υπάρχει μια συνεργασία, αγαστή, με τις δυσκολίες πλέον και όχι με τα εμπόδια, να αλλάξουμε την λέξη και το νόημα, νομίζω ότι μπορούμε να κάνουμε κάποια πράγματα. Δεν θα τα δούμε αύριο. Ξεκάθαρα. Γιατί, από την εμπειρία των 7 χρόνων, αυτό φαίνεται, αλλά θα το δεις σε βάθος χρόνου. Σου ξαναλέω, αν κερδίσεις τον έναν, για μένα είμαι ικανοποιημένη. Δεν πας μαζικά εδώ. Δεν πας να δείξεις ότι όλοι πάνε στο σχολείο και 'εντάξει, τι καλά είμαστε!'

I: Δήμητρα, σε ευχαριστώ πάρα πολύ για την συνέντευξη.

Π: Και εγώ σε ευχαριστώ που μίλησα. Ήταν ωραία τελικά, ε;

I: Πάρα πολύ και πολύ χρήσιμες οι επεμβάσεις που έκανες σε λεπτά ζητήματα. Με ενημέρωσες για όλους τους τομείς, της εκπαίδευσης, της υγείας, της απασχόλησης και με συγκεκριμένες προτάσεις και αυτό είναι πολύ καλό. Σ' ευχαριστώ πάρα πολύ.

Π: Πιστεύω. Και εγώ ευχαριστώ.

Συνέντευξη Νο 6.

Διαμεσολαβητής του Ια.Κ. Δήμου Λαρισαίων

Ημερομηνία	Τόπος	Διάρκεια
04/11/2014	Νέα Σμύρνη Λάρισας	61 λεπτά της ώρας

ΙΩΝΑ: Καλημέρα. Είμαι η Ιωάννα Ιωνά. Κάνω την διπλωματική μου διατριβή για το μεταπτυχιακό πρόγραμμα, που έχω παρακολουθήσει στο Πανεπιστήμιο Αιγαίου. Το θέμα μας είναι: «Η κοινωνική πολιτική για τους Ρομά στην Τ.Α.» και το πεδίο έρευνάς μας είναι το Ιατροκοινωνικό Κέντρο της Ν. Σμύρνης, όπου εσύ είσαι εργαζόμενος. Θέλω να μου πεις το όνομά σου, τι ακριβώς κάνεις, ποια είναι η θέση σου στο Ιατροκοινωνικό Κέντρο και ποια ιδιότητα έχεις στο Ιατροκοινωνικό Κέντρο;

ΔΙΑΜΕΣΟΛΑΒΗΤΗΣ ΚΙΤΣΑΣ: Καλημέρα και από μένα. Είμαι ο Κώστα Κίτσας. Είμαι ο διαμεσολαβητής του Κέντρου της Ν. Σμύρνης. Η ειδικότητά μου είναι διαμεσολαβητής. Είναι ο κρίκος της γειτονιάς και του προσωπικού. Η δουλειά μου πρέπει να είναι σεβαστική και συμπαθής σε όλη την γειτονιά και στον πολίτη. Βοηθάω όσο μπορώ και με το παραπάνω, να είναι συγχρονισμένο το κέντρο με την σειρά του, με τον γιατρό του, με την βοήθεια κάθε γυναίκας, κάθε ηλικιωμένου. Είμαι ο άνθρωπος που μπορώ να βάλω την θέση στο Ιατροκοινωνικό κέντρο. Να μην γίνονται φασαρίες, να μην βρίζουν. Να είμαστε τα παιδιά, ο κοινωνιολόγος, ο ψυχολόγος, ο γιατρός, ο γυμναστής άνετοι να μην νομίζουν ότι ήρθαν σε μια γειτονιά που είναι τρομακτική.

Ι: Πριν μπούμε στο θέμα, Κώστα, θα πούμε μερικά πράγματα για σένα. Εσύ είσαι Ρομά. Είσαι γεννημένος στη γειτονιά; Θέλω να μου πεις μερικά πράγματα για σένα. Πόσο χρονών είσαι;

Δ.: Είμαι 42 χρονών. Παντρεμένος με 3 παιδιά.

Ι: Και η γυναίκα σου είναι Ρομά;

Δ.: Ρομά, ναι.

Ι: Εδώ μεγαλώσατε στην Ν. Σμύρνη;

Δ.: Μεγαλώσαμε στην Ν. Σμύρνη.

Ι: Άρα, έχεις μεγαλώσει εδώ στη γειτονιά και συνεχίζεις να εργάζεσαι εδώ.

Δ.: Μεγαλώσαμε στην γειτονιά και οι δύο. Είμαστε γέννημα θρέμμα από την γειτονιά.

I: Η γυναίκα σου πόσο χρονών είναι;

Δ.: Είναι 42 χρονών.

I: Γνωριστήκατε από τα παιδικά σας χρόνια;

Δ.: Γνωριστήκαμε από 16 χρονών. 18 χρονών κλεφτήκαμε. Η καταγωγή της από Λειβαδιά. Ο πατέρας, μάνα, αδέρφια μεγαλώσανε όλοι σχεδόν εδώ.

I: Κάνατε κανονικό γάμο; Θρησκευτικό;

Δ.: Θρησκευτικό.

I: Στην αρχή, φαντάζομαι, επειδή ήσασταν ανήλικοι...

Δ.: Δεν μπορούσαμε.

I: Και τότε κάνατε τον πραγματικό θρησκευτικό γάμο;

Δ.: Μετά από 4 χρόνια του κοριτσιού.

I: Α! Ήδη είχε γεννηθεί η κόρη; ή και τα άλλα παιδιά;

Δ.: Η κόρη.

I: Και παντρευτήκατε κανονικά μετά. Πού παντρευτήκατε;

Δ.: Στην Ν. Σμύρνη.

I: Εδώ στην γειτονιά;

Δ.: Ναι.

I: Έχετε δικό σας σπίτι εδώ;

Δ.: Ναι.

I: Πώς το απέκτησες αυτό το σπίτι;

Δ.: Το απέκτησα με την δουλειά μου. Είχαμε μια εργασία όλα τα αδέρφια. Ο ένας βοηθάγαμε τον άλλον. Λίγο από την βοήθεια του πατέρα μου, λίγο και εμείς μετά με την γυναίκα μου, όσο μπορούσαμε, πήραμε ένα οικοπέδο φτηνό και σιγά-σιγά χτίσαμε.

I: Υπήρχε κάποια επιδότηση, για να πάρεις;

Δ.: Όχι. Τίποτα.

I: Ήτανε σίγουρο, ότι θα μείνεις στην Ν. Σμύρνη; Είχες σκεφτεί ποτέ να αλλάξεις γειτονιά;

Δ.: Η αλήθεια να λέγεται, ότι εκεί που μεγαλώνεις, δύσκολα φεύγεις. Κάναμε πολλές φορές να βρούμε αλλού σπίτι, γιατί στην γειτονιά είναι πολλά άτομα, πολύς ισχυρισμός και η ησυχία είναι λίγο... Δεν μπορείς να κάτσεις ένα μεσημέρι να κοιμηθείς. Γιατί, πολλά παιδιά... Κάναμε προσπάθειες αλλά δεν μπορέσαμε να φύγουμε από την γειτονιά. Είπαμε, ότι εδώ είμαστε. Ότι και να είναι 'εδώ είμαστε, εδώ γεννηθήκαμε, εδώ θα πεθάνουμε'.

I: Μένεις μόνος σου με την γυναίκα σου ή και με τους γονείς σου;

Δ.: Όχι. Εγώ είμαι μόνος μου με τα παιδιά μου.

I: Οι γονείς σου με ποιον μένουν;

Δ.: Είναι με τον μικρό τον αδελφό μου.

I: Με εγγόνια;

Δ.: Με τα εγγόνια τους.

I: Στην γειτονιά την ίδια;

Δ.: Μέσα στην γειτονιά. Στα 200 μέτρα διαφορά.

I: Έχεις 3 παιδιά.

Δ.: Έχω ένα κορίτσι και δύο αγόρια.

I: Για πες μου μερικά πράγματα για τα παιδιά σου;

Δ.: Πρώτο έχω το κορίτσι. Είναι 22-23 χρονών. Έχω τον Παρασκευά. Είναι 21 χρονών. Και ο Παύλος είναι 18. Τα δυο αγόρια είναι με νοητική καθυστέρηση. Είναι παιδιά με ειδικές ανάγκες. Το κορίτσι, δόξα τον Θεό, είναι φυσιολογικό. Το έχω παντρεμένο στη Βέροια. Έχει αποκτήσει ένα μικρό παιδάκι και είναι πολύ καλά. Είναι σε μια πολύ καλή οικογένεια. Και εμείς είμαστε με τα δύο αγόρια στο σπίτι που μένουμε τώρα. Ο μικρός ο Παύλος έχει το ευτύχημα ότι του κάναμε την εγγραφή το 2006 και από το 2006 μέχρι και τώρα είναι στον ΑΡΙΣΤΕΑ. Έρχεται λεωφορείο μαθητών, τον παίρνει και τον φέρνει.

I: Στον ΑΡΙΣΤΕΑ στην Γιάννουλη μου λες; Τον μικρό;

Δ.: Τον μικρό.

I: Πώς τον λένε;

Δ.: Παύλος Ριζόπουλος. Έχει της μαμάς το επώνυμο από την εγγραφή.

I: Και πόσα χρόνια τον δέχεται ο ΑΡΙΣΤΕΑΣ; Δηλαδή, πόσα χρόνια πηγαίνει στο σχολείο του ΑΡΙΣΤΕΑ;

Δ.: Είναι ακριβώς, πάμε στα επτά.

I: Βλέπεις κάποια βελτίωση;

Δ.: Ναι. Ναι. Το πρώτο που φοβόμασταν εμείς ήταν η τουαλέτα. Να πάει στο μπάνιο μόνος του. Αυτό ήταν πολύ καλό. Και έχει προγραμματισθεί και στο φαγητό και στο νερό του και στο... Έχει μεγάλη ανάπτυξη στο σχολείο του.

I: Αυτοεξυπηρετείται; ή θέλει ένα άτομο να τον βοηθάει;

Δ.: Αυτοεξυπηρετείται. Δηλαδή, μόνο στην τουαλέτα. Του κλείνουμε εμείς την πόρτα και τον αφήνουμε μόνο του.

I: Εντάξει. Ο άλλος ο γιος;

Δ.: Ο άλλος είναι λίγο πιο βαρύς. Παίρνει χάπια. Παίρνει το Risperdal και το Xanax.

I: Τι έχει ακριβώς;

Δ.: Έχει τάσεις ψυχωτικής νευρικότητας. Τάσεις φυγής και ηρεμεί μόνο με τα φάρμακα των γιατρών, που τον πηγαίνουμε κάθε μήνα.

I: Κινητικά προβλήματα όμως δεν έχει;

Δ.: Τίποτε. Δεν έχει. Είναι υπερκινητικός. Τρώει πάρα πολύ. Πίνει πάρα πολύ. Του αρέσει πάρα πολύ η τηλεόραση και συγκεκριμένα το δικό μας το κανάλι της Θεσσαλίας, που έχει και μουσική. Βάζουμε την ..... μουσική. Βλέπει πολύ μουσική και το βράδυ θέλει ειδήσεις. Μετά τις ειδήσεις, έχει ένα καλό ότι 20.30-21.00μ.μ. κοιμάται.

I: Έχει πάει σε σχολείο; Ξέρει γράμματα;

Δ.: Όχι. Δεν καταλαβαίνει.

I: Με τα άλλα παιδιά είναι κοινωνικοποιημένος; Δηλαδή, έχει παρέες;

Δ.: Έρχονται παιδιά. Έρχονται τα ανίψια μου. Έρχονται κάτι από τα ξαδέλφια μου για να παίζουν μαζί του. Στην αρχή, μόλις τους δει, χαίρεται λίγο. Μετά, δεν δίνει σημασία. Ξανακαρφώνεται πάλι στην τηλεόραση και ξαπλώνει. Είναι στον κόσμο του. Το μόνο, όταν ξυπνάει καταλαβαίνει. Πάει, ανοίγει το ψυγείο, ανοίξει το καρατσόλι, την κουζίνα, ζητάει φαγητό και η γυναίκα μου λέει τότε: «Πεινάει το παιδί. Να του βάλουμε να φάει».

I: Πηγαίνει κάπου να απασχολείται κάποιες ώρες την εβδομάδα; Έχει μια δραστηριότητα;

Δ.: Τον είχαμε στον ΑΡΙΣΤΕΑ το 2000 μέχρι το 2002, αλλά μετά την ηλικία αυτή των 17-18, ο ΑΡΙΣΤΕΑΣ δεν μπορεί να τα ξανακρατήσει, θα κάνετε χαρτιά για τον ΑΡΙΣΤΕΑ στον Αμπελώνα.

I: Ναι. Τον μεγάλο ΑΡΙΣΤΕΑ.

Δ.: Πήγα να κάνω την εγγραφή. Δεν μου άρεσε δηλαδή, σαν πατέρας, φοβόμουν να το αφήσω. Και μίλησα με την γυναίκα μου μετά και της λέω: 'Αυτό είναι. Το μεγαλώσαμε, το κάναμε 22 χρονών, να το πεθάνουμε τώρα; Είναι κρίμα. Θα προτιμήσω να πεθάνει στο σπίτι παρά σε μια τέτοια κλινική.'

I: Έχεις το άγχος για το τι θα γίνουν τα παιδιά στο μέλλον;

Δ.: Ναι, Ιωάννα, γιατί συγκεκριμένα, συνήθως τέτοια παιδιά μέχρι 30 χρονών δεν πάνε. Γιατί τα ξέρω. Έχω μιλήσει με καθηγητές από το πανεπιστήμιο και από νευρολόγους και ψυχιάτρους και διάφορους γιατρούς με τις παθήσεις. Μέχρι τώρα τον βλέπει ο κ.

Ξενομερίτης Θανάσης, ο διευθυντής του Πανεπιστημιακού Νοσοκομείου της Λάρισας. Παρακολουθείται κάθε μήνα. Κλείνουμε το ραντεβού για την συνταγογράφηση, να το βάλει στο πρόγραμμα και μου είπε η Κωνσταντίνα ότι ο Παρασκευάς είναι πολύ δυνατός, συγκριτικά, με άλλα παιδιά. Έχει ένα καλό ότι έχει υπερκινητικότητα. Δεν είναι στάσιμος. Είναι συνέχεια πάνω-κάτω. Τρώει και αυτά που τρώει πάλι τα διώχνει. Δεν είναι να είναι καθιστός να σταθεί. Στο λέω, λέει, σαν γιατρός, και εμείς είμαστε γιατροί με γράμματα, υπάρχει περίπτωση να είναι γέρος και να είναι έτσι. Συγκεκριμένα, τέτοια παιδιά 30-32 σκάζουν. Όταν σου λέει κάτι τέτοια πράγματα καταλαβαίνεις. Δεν είναι...

I: Καταλαβαίνω. Γενικά, Κώστα, στην Ν. Σμύρνη είναι πολλά τα παιδιά που έχουν θέματα υγείας ή είναι άτομα με ειδικές ανάγκες;

Δ.: Γιάννα, συγκεκριμένα τώρα, ήθελα να σου πω και αυτό και το ξέχασα, από το 1998 και εδώ πάρα πολλά παιδιά γεννιούνται με νοητικές υστερήσεις, καθυστερημένα, ανάπηρα, τυφλά και λέγαμε αναμεταξύ μας γιατί συμβαίνει, γιατί γίνεται αυτό το πράγμα; Μέχρι που φτάσαμε να κάνουμε μια επιτροπή όταν είχαμε τον Σύλλογο Ελπίδας και είπαμε: Μήπως που τα παντρεύουμε μικρά, που παίρνει ο ξάδελφος την ξαδέλφη; Γιατί αυτά παίζουν μεγάλο ρόλο.

I: Βεβαίως. Είναι αιμομιξία.

Δ.: Και έλεγε και ο πάπα-Γιώργης δεν είναι καλά πράγματα αυτά που κάνετε. 13 χρονών να παντρέψεις ένα παιδάκι που τρώει σοκολάτα και γαριδάκια ο άλλος. Και τι ξέρει, δηλαδή, να κάνουν αυτά τα παιδιά; Η κόρη μου ήταν 20-21 χρονών. Δεν την πάντρεψα εγώ. Μόνη της. Γιατί εγώ της είπα: «Κορίτσι μου, εγώ παντρεύτηκα μικρός. Είδα τι είναι η παντρεία και τι στενοχώρια περάσαμε. Τι γίνεται; Είσαι 21-22 χρονών. Κάτσε, γλέντα την ζωή σου. Η παντρεία θα την έχεις μια ζωή.» «Πατέρα, λέει, εγώ παιδί από την γειτονιά δεν θα πάρω, γιατί δεν μου αρέσει ο τρόπος που γίνεται.» Γιατί, όχι ότι δεν είναι καλά παιδιά. Είναι. Επειδή ξεφεύγουν περισσότερο με το ποτό. Υπάρχουν στη γειτονιά τέτοια περιστατικά, που βλέπεις 15 χρονών να κάθεται στο καφενείο και με τον άλλον να κάνει μαγκιά να παίρνουν 3-4 ρετσίνες και να σουρώνουν και να πηγαίνουν στο σπίτι και να ξεσπάνε μετά στην γυναίκα. Και η γυναίκα βάραι παιδιά. Τα παιδιά χτυπάνε τα παιδιά. Και το κορίτσι, πώς γνωρίστηκε με τον Βαλαντάκη; Καλό παιδί είναι ο γαμπρός μου από την Βέροια. Δουλεύει σε μια επιχείρηση. Έχει μια εταιρεία με αλουμίνια. Ό,τι έχει μια εργασία, και το πάνω και το κάτω. Είναι πολύ καλό παιδί. Έχουν αποκτήσει ένα παιδάκι, ο Χρυσοβαλάντης. Πάει 2

χρονών. Μας παίρνει τηλέφωνο, την παίρνουμε τηλέφωνο: «Μπαμπά, ζω πολύ καλά. Μη στενοχωριέστε για μένα. Ο Βαλάντης και τα πεθερικά μου είναι καλοί. Καμιά σχέση με την Λάρισα και τέτοια πράγματα.» «Εντάξει κορίτσι μου. Και εμείς αυτό θέλουμε. Να είσαι εσύ καλά και να είμαστε και εμείς.

I: Πολύ ωραία. Ανέφερες κάποια πράγματα γενικώς για την νεολαία στη γειτονιά. Εσύ τι παρατηρείς; Πώς είναι τα παιδιά εδώ στην Ν. Σμύρνη, η νεολαία των Ρομά σε τι καταναλώνει, τον χρόνο της; Εργάζονται; Πηγαίνουν σχολείο; Πώς βλέπεις την νέα γενιά των παιδιών της Ν. Σμύρνης.

Δ.: Η νέα γενιά της Ν. Σμύρνης, ναι όντως, ασχολείται και με τον αθλητισμό και με το σχολείο και με διάφορα πράγματα. Η γενιά από το 2000 και προς τα εδώ. Η γενιά από το 1990 και μέχρι το 2000 ήταν διαφορετική, γιατί δεν υπήρχαν δουλειές και ο κάθε πατέρας, κάθε μητέρα, έπαιρναν τα παιδιά, δηλαδή, στο σχολείο να ήταν δεν υπήρχαν τα φαγητά, δεν υπήρχαν να συντηρηθεί ένα σπίτι και λέγανε θα φύγουμε για δύο μήνες στην Πτολεμαΐδα. Θα πάμε εκεί. Πηγαίνανε εκεί, οικονομογάνε κάποια χρήματα, έρχονταν πάλι στη Λάρισα, πληρώνανε ΔΕΗ-ΟΤΕ, μένανε πάλι χωρίς χρήματα και τα ξαναπαίρνανε τα παιδιά και ξαναφεύγανε. Ήταν συνέχεια όλη η νεολαία από το 1990 μέχρι το 2000 με αυτή την σταδιοδρομία. Πορτοκάλι. Λειβαδιά, Σπάρτη, Πτολεμαΐδα.

I: Φεύγανε για εποχιακές δουλειές;

Δ.: Εποχιακές. Κάθονταν 5 μήνες δηλαδή εκτός Λάρισας, δύο μήνες στη Λάρισα, πάλι τρεις μήνες Θεσσαλονίκη, δύο μήνες Αθήνα, δύο μήνες Σπάρτη, δύο μήνες... Δηλαδή, έρχονταν μόνο το Πάσχα, που μαζεύει όλους τους Ρομά η γειτονιά, και τα Χριστούγεννα-Πρωτοχρονιά. Τώρα, μετά τις 15 Δεκέμβρη, κατά τις γιορτές, θα γυρίσουν πάλι όλος ο συνοικισμός για να κάνουν τα Χριστούγεννα και την Πρωτοχρονιά. Μετά την Πρωτοχρονιά, όμως, αρχές Ιανουαρίου – 10 Γενάρη θα σηκωθούν να φύγουν πάλι και θα γυρίσουν μετά τον Μάρτιο-Απρίλιο.

I: Αυτό συνεχίζεται ακόμη και σήμερα;

Δ.: Ναι. Συνεχίζεται και σήμερα ακόμα.

I: Η συγκεκριμένη, ας το πούμε, φυλή, που είναι Ρουμανόβλαχοι, όπως είσαι και εσύ, αποδέχεστε τον όρο να σας πει κάποιος «τσιγγάνο»;

Δ.: Όχι, γιατί σε αυτήν την λέξη εκνευριζόμαστε πολύ. Το να είμαι τσιγγάνος, θα το δεχτώ. Θα το δεχτώ και θα πω ότι 'εντάξει'. Αλλά, από μια μεριά, όμως, δεν είναι καλό να αποκαλείς τον άλλον τσιγγάνο.

I: Εσείς ποιον όρο αποδέχεστε;

Δ.: Αποδεχόμαστε ότι εμείς, Ρομά, όπως είναι και στην Ευρώπη.

Ι: Όλοι ;

Δ.: Ναι. Η δικιά μας η γλώσσα είναι η Ρουμανοβλάχικη. Καλύτερα να με πει βλάχο.

Ι: Από πού κατάγεσαι; ...από τους Παππούδες, δηλαδή.

Δ.: Εμείς επειδή μιλάμε τα Ρουμάνικα, είναι φυσιολογικό, γιατί και από τον παππού τον συγχωρεμένο, που είχαμε μια συζήτηση και μας έλεγε: «*Αγόρι μου, εμείς καταγόμαστε από την Ρουμανία. Από την Μολδαβία. Μολδοβλαχιά.*» Δεν είναι δυνατόν να ξέρουμε τα Ρουμάνικα και να είμαστε γύφτοι. Και οι βλάχοι από εδώ από την Μολδοβλαχιά έχουν πάρει.

Ι: Η γλώσσα σας είναι σχεδόν ίδια με την βλάχικη ;

Δ.: Με την ρουμάνικη. Απλώς, επειδή μιλάμε τα ελληνικά περισσότερο τώρα, και στο σπίτι τα ελληνικά μιλάμε, αφήσαμε την ρομά, γιατί μεγαλώσαμε εδώ, είμαστε Έλληνες.

Ι: Τα μωρά ξέρουν ρουμανοβλάχικα;

Δ.: Ξέρουν και μιλάνε πολύ καλά. Γιατί, μέσα στο σπίτι θέλω να πω στην γυναίκα μου... θέλω να ζητήσω το ψωμί και να πω 'που είναι;'. Όπως το λένε οι Ρουμάνοι, το λέμε και εμείς. 'Η σου λέω, Γιάννα, τα άτομα που είναι; Έτσι το λένε και οι Ρουμάνοι. 'Άτομα, που είναι;'. Έχουμε την ίδια γλώσσα. Αλλά όταν έχουμε κόσμο, περισσότερο έχουμε την ελληνική. Σιγά-σιγά σβήνουν κάποιες λέξεις από την ρουμάνικη, γιατί έχουμε μόνο την ελληνική γλώσσα. Αλλά τα παιδιά περισσότερο ελληνικά μιλάνε.

Ι: Ποια γενιά ήρθε και εγκαταστάθηκε στην Ν. Σμύρνη; Οι παππούδες σου οι προπαππούδες σου;

Δ.: Μας είπε και ο παππούς, οι προπαππούδες μας.

Ι: Για πόσα χρόνια μιλάμε, δηλαδή; Πόσα χρόνια είναι εγκατεστημένοι οι Ρουμανόβλαχοι μέσα στην Ν. Σμύρνη; Πόσα χρόνια μετράει ο οικισμός ;

Δ.: Εκατό χρόνια σίγουρα. Σίγουρα, γιατί ο παππούς μου πέθανε εδώ και 14 χρόνια. Ήταν 65 και μας είπε ότι είχε 45 χρόνια μόνο αυτός στη Ν. Σμύρνη. Ο πατέρας του δηλαδή; Εγώ πιστεύω 100 χρόνια σίγουρα.

Ι: Πλέον, η δικιά σου η γενιά ποιον όρο αποδέχεται; Αν σας πει κάποιος ότι είστε γύφτος-τσιγγάνος, δεν το δέχεστε.

Δ.: Δεν το δέχομαι.

Ι: Τι του λέτε; Ότι είστε;...

Δ.: Πρώτον, δεν είμαστε τσιγγάνοι. Είμαστε Έλληνες. Και δεύτερον, μιλάμε τα ρουμανοβλάχικα.

I: Άρα, εσένα θέλεις να σε αποκαλούνε ρουμανόβλαχο;

Δ.: Ούτε. Καλύτερα να με πούνε όπως είμαστε Έλληνες, είμαστε όλοι. Ούτε το 'ρουμανόβλαχο' ούτε τίποτα.

I: Δεν θέλετε κάποιον χαρακτηρισμό; Δεν διαχωρίζεστε;

Δ.: Εμείς δεν διαχωρίζουμε. Π.χ. εγώ είμαι ρουμανοβλάχος, ο άλλος είναι Έλληνας...

I: Μικρασιάτης;

Δ.: Μην κάνει με εκείνον γιατί είναι τσιγγάνος. Είμαστε στο ίδιο καζάνι.

I: Πολλά χρόνια μέσα στην Ν. Σμύρνη ζούσε και ζει ακόμη, λίγες οικογένειες βέβαια, μια διαφορετικής καταγωγής φυλή. Ζούσατε πολλά χρόνια μαζί δύο φυλές, ας πούμε.

Δ.: Ναι.

I: Αυτοί τι είναι;

Δ.: Αυτοί είναι οι τσιγγάνοι, που λένε, όπως είναι αυτοί από τον Τύρναβο, που φοράνε τις βράκες και τέτοια πράγματα. Δεν έχουν καμία σχέση.

I: Έχουν άλλη ενδυμασία και άλλη διάλεκτο;

Δ.: Εμείς δεν καταλαβαίνουμε. Δεν την ξέρουμε.

I: Και άλλα έθιμα;

Δ.: Πάρα πολλά χρόνια είναι πίσω στα έθιμα και αυτοί. Εμείς τα κόψαμε. Αφήσαμε τον ελεύθερο κόσμο να είναι όπως είναι όλος ο κόσμος, να μπορούμε και εμείς. Δεν υπάρχει, γιατί να παντρέψεις 18-19; Να πιείς έναν καφέ, όπως τώρα εμείς, παλιά, αν περνάγανε από εδώ: «Ο Κώστας είναι με μια γκόμενα». Ή εγώ να δω την γυναίκα μου με έναν φίλο να πίνει έναν καφέ. «Η γυναίκα σου χτες την είδα, έπινε καφέ με έναν κύριο.». Δεν μπορεί ο καθένας να λείει για τον άλλον που πίνει έναν καφέ, 'Είναι με γκόμενα. Είναι με γκόμενο', και αφήσαμε πιο ελεύθερο. Να μπορούμε δηλαδή στην κοινωνία πιο ελεύθερα.

I: Να μην είσαστε, δηλαδή τόσο καχύποπτοι με τους άλλους ανθρώπους τους μη Ρομά.

Δ.: Καχύποπτους. Ναι. Ναι.

I: Ξαναγυρίζουμε λίγο στην νεολαία. Τι πιστεύεις, πόσες οικογένειες από την γειτονιά της Ν. Σμύρνης, στέλνουν τα παιδιά τους στο σχολείο;

Δ.: Δεν πιστεύω να υπάρχει οικογένεια, που να μην τα στέλνει τώρα. Πιστεύω ότι η α' τάξη, β', γ', δ', ε' και στ' να είναι όλοι από εδώ από την γειτονιά και μπορεί από την α'

γυμνασίου, β' και γ' να είναι ελάχιστοι. Γιατί μετά την στ', όταν βγάζει το δημοτικό, πολλοί πατεράδες παντρεύουν τα παιδιά και σταματάνε το σχολείο. Αυτό είναι το κακό.

I: Συνηθίζεται ακόμη;

Δ.: Συνηθίζεται ακόμα. Γιατί σου λέει: Τώρα, θα παντρευτείς θα κάνεις την δικιά σου την οικογένεια, να ανοίξεις το δικό σου σπίτι.

I: Βρήκα και κάποια παιδιά, που πηγαίνουν επαγγελματικό λύκειο για να μάθουν κάποιες τέχνες. Είναι αρκετά αυτά τα παιδιά; Και κυρίως είναι μόνο αγόρια ή είναι και κορίτσια;

Δ.: Όχι. Κορίτσια δεν υπάρχουν. Όχι. Κορίτσια υπάρχουν 2-3 σε όλη την γειτονιά. Τα περισσότερα είναι αγόρια και έχω και εγώ έναν ανιψιό, Νικόλαος, είναι για μηχανικός αυτοκινήτων.

I: Είναι στα Τ.Ε.Ι.;

Δ.: Ναι.

I: Άρα, έχουμε και κάποια νέα παιδιά, που πηγαίνουν και στα Τ.Ε.Ι. και σε επαγγελματικές σχολές.

Δ.: Για ψυκτικοί, μηχανικοί αυτοκινήτων κ.λπ.

I: Ας πάμε λίγο στο κομμάτι της γυναίκας. Οι γυναίκες εργάζονται; Πόσες εργάζονται και τι ακριβώς κάνουν τα κορίτσια; Πόσο ποσοστό βλέπεις εσύ να παντρεύονται νωρίς; Πώς ακριβώς γίνεται, ας πούμε, με τις κοπέλες;

Δ.: Το 70%, παντρεύονται μικροί.

I: Όταν λέμε 'μικροί', για ποια ηλικία μιλάμε;

Δ.: Είναι 15 και 16 χρονών, που είναι κρίμα και αμαρτία.

I: Τα κορίτσια ψάχνουν δουλειά ή δεν ψάχνουν καθόλου και είναι μόνο νοικοκυρές και μάνες;

Δ.: Οι μικρές που παντρεύονται στην ηλικία 15-16, δεν ξέρω τι δουλειά να κάνουν; Οι μητέρες που έχουν 3 παιδιά, 4 παιδιά, ψάχνουν στον Δήμο, ψάχνουν μέσω ΟΑΕΔ, εργοστάσια με ροδάκινα, όπως είχαμε το καλοκαίρι καμιά δεκαριά κορίτσια και την βοήθεια για το Ιατροκοινωνικό κέντρο πήραμε τηλέφωνο, πήρα και εγώ πολλές φορές στον δημότη, γιατί είχα δύο φίλους και λέω, Αν χρειαστεί είναι κρίμα. Πάρτε και από την γειτονιά 2-3 κορίτσια, γιατί πεινάνε. Πήρανε στον Αμπελώνα, στο εργοστάσιο με τις κομπόστες και εκεί δουλέψανε καμιά δεκαριά παιδιά και γυναίκες. Στον Δήμο αυτή την στιγμή έχουμε 5-6 άτομα. Και μέσω ΟΑΕΔ τώρα που είναι με τις κάρτες ανεργίας.

Δεν ξέρω, μια επιδότηση που δίνουν, 200 ευρώ το μήνα; για τους παλιούς που έχουν κάρτα ανεργίας.

I: Μακροχρόνιοι άνεργοι ;

Δ.: Ναι.

I: Μερικά πράγματα θέλω να μου πεις για τον γάμο. Πώς παντρεύουν τα παιδιά τους σε αυτές τις ηλικίες των 15-16 χρονών, οι περισσότερες οικογένειες; Γίνεται με κάποιο προξενιό ή τα αφήνουν τα παιδιά ελεύθερα να διαλέξουν;

Δ.: Το 60% γίνονται προξενιό, μόνο όμως από την θέληση των πατεράδων. Γιατί; Όταν είσαι 15-16 χρονών, ή το κορίτσι ή το αγόρι, και φωνάζει ο πατέρας, δεν μπορεί να μιλήσει. Θα φοβηθεί, θα πει 'Ναι. Θέλω.' Το να μην θέλει, δεν μπορεί, γιατί είναι κούτσικο, είναι μικρό παιδί και δεν κόβει το μυαλό του δηλαδή να πει 'όχι ή ναι'. Ότι του πουν, 'ναι'. Η από ντροπή, ή αγαθός ή.... Άλλο να είναι 20 χρονών, να πάει φαντάρος να πάρει την εμπειρία του, θα πει: 'Όχι, πατέρα, μητέρα, σταματήστε εδώ. Θα πάρω εγώ. Εγώ θα την έχω γυναίκα. Εγώ θα έχω άντρα. Εγώ θα ζήσω, όχι εσείς. Όποια θέλω εγώ και όποτε θέλω εγώ.' Όπως μου είπε και το κορίτσι. Φυσικό είναι. 'Πατέρα, με αρραβώνιασες μια φορά 18 χρονών για μια βδομάδα, χάλασε.' Το χάλασα εγώ. Είδα κάτι πράγματα και δεν μου άρεσαν και λέω, 'Είναι κρίμα το κορίτσι.' Και μου λέει: 'Από εδώ και πέρα, πατέρα, μη...'. Του λέω: 'Κορίτσι μου, είσαι ελεύθερη τώρα να αποκτήσεις αυτόν που θέλεις εσύ. Εμείς και η μητέρα σου, σηκώνουμε τα χέρια', και όπως ήταν. Μετά από 4 χρόνια γνωρίστηκε με το παιδί και τον πήρε. Συγκεκριμένα, αυτό που είπες ότι το 60% επιβάλουν οι γονείς και παντρεύονται.

I: Συνεχίζεται ακόμη αυτό το έθιμο με την προίκα;

Δ.: Ναι. Συνεχίζεται.

I: Πώς ακριβώς γίνεται; Η νύφη δίνει προίκα στον γαμπρό;

Δ. Ο γαμπρός δίνει στην νύφη.

I: Ο γαμπρός δίνει στην νύφη; ...και παίρνει την προίκα ο πατέρας της κοπέλας ή το νέο ζευγάρι;

Δ.: Ο πατέρας την παίρνει, που γίνονται και τα έξοδα και οι γάμοι κ.τ.λ.

I: Και κάνει τα έξοδα του γάμου. Για τι ποσά περίπου μιλάμε;

Δ.: Επτά χιλιάδες σίγουρα.

I: Αν είναι και κάποιος λίγο πιο πλούσιος, δίνει και περισσότερα;

Δ.: Υπάρχει μια επιτροπή, που λέει stop. Ή πλούσιος ή φτωχός, ή έξη ή επτά για όλους. Δεν μπορεί επειδή έχεις χρήματα να σε εκμεταλλεύονται. Δηλαδή, έχει χρήματα, να του ζητήσουμε 15.000.

I: Τι επιτροπή είναι αυτή;

Δ.: Είναι μια επιτροπή, όπως είναι και ο Νίκος Παϊτέρης, ο αδελφός μου που είναι και στο διαμέρισμα τώρα, των 6-7 αντρών και όταν γίνεται μια παρεξήγηση ή όταν γίνεται ένας καβγάς ή μαλώνουν ένα σόι και τα πράγματα δυσκολεύονται, σηκώνονται τα παιδιά, πηγαίνουν και στον μεν και στον δε, ‘Παιδιά, σταματήστε. Τι είναι αυτά που κάνετε;’ Φτάνουμε, δηλαδή, να γίνει ειρηνισμός. Να μην πέσουν κεφάλια και να σκοτωθούν. Και τώρα, όπως γίνεται με το έθιμο που είπες. Όταν γίνεται ένα προξενιό, μαζεύονται και μαζεύεται και η επιτροπή. Αν υπερβάλει ο πατέρας, δεν θα μιλήσουν τα συμπεθέρια, θα μιλήσει η επιτροπή και θα πουν: ‘Παιδιά, ωπ, σταματήστε.’

I: Η επιτροπή δεν είναι απαραίτητο να είναι συγγενείς;

Δ.: Όχι. Είναι για όλους.

I: Είναι για όλους, η ίδια επιτροπή;

Δ.: Για όλους η ίδια επιτροπή.

I: Και την αποδέχεται όλη η γειτονιά;

Δ.: Όλος ο κόσμος. Όλη η γειτονιά.

I: Όταν κάποιος αρραβώνας ή και γάμος δεν πάει καλά, υπάρχει περίπτωση να χωρίσει το ζευγάρι; Έχουμε χωρισμούς;

Δ.: Ναι. Έχουμε και πάρα πολλούς. Φωνάζουμε την επιτροπή, τους γονείς των παιδιών και τα παιδιά, ‘Τα παιδιά είναι έτσι και έτσι.’ Έρχονται σε συνεννόηση να μην είναι αύριο χειρότερα, να κάνουν κανένα παιδί και χωρίσουν με παιδιά. Καλύτερα τώρα που είναι νωρίς. Φωνάζουν τα παιδιά. ‘Δεν μπορώ να την συμπαθήσω.’ ‘Δεν μπορώ να τον συμπαθήσω.’ Δεν γίνεται. Δίνουν τα χέρια και χωρίζουν ειρηνικά.

I: Για ποιους λόγους συνήθως γίνονται οι χωρισμοί;

Δ.: Περισσότερο οι χωρισμοί, για μένα, γιατί είμαι στην γειτονιά και βλέπω περισσότερα, η δικιά μου η κόρη αφού είναι μικρή θα με ακούσει. Πρώτον, τον φόβο, γιατί ‘Όχι. Θα πάρεις αυτόν που θέλω εγώ.’ Μπορεί να έχει δεσμό με το δικό σου παιδί. Παντρεύεται το παιδί, παίρνει την δικιά μου την κόρη αλλά να έχει δεσμό με άλλο κορίτσι. Και όταν αρραβωνιάζονται, μετά αρχίζουν και ‘πέφτουν’ τηλεφωνήματα, ‘Γιατί την πήρες;’ ‘Γιατί τον πήρες;’ ‘Χώρισε να παρθούμε μαζί.’ Αυτή είναι η διχόνοια.

I: Υπάρχουν δηλαδή και έρωτες, που δεν ξέρουν οι γονείς. Δεν είναι γνωστό στους γονείς, ότι υπάρχει μια σχέση και ο γονέας θέλει να κάνει το προξενιό με άλλον νεαρό;

Δ.: Χωρίς να ξέρει ο γονέας τίποτα.

I: Όταν όμως πάνε στον αρραβώνα, μετά τα παιδιά το μαρτυράνε;

Δ.: Το μαρτυράνε; Μπορεί στον αρραβώνα από την χαρά που έχει να μη το μαρτυρήσει. Να το μαρτυρήσει μετά από 10-15 μέρες, γιατί θα μετανιώσει. Άρα είναι καλό ένας πατέρας ή μια μητέρα προτού γίνει ένας αρραβώνας ή ένας λόγος, ‘Κορίτσι μου, θα μου πεις, έχεις δεσμό με κανένα άλλο παιδί; Γιατί, μας έστειλε προξενιό η Ιωάννα. Είναι πολύ καλή οικογένεια. Θες να σε δώσουμε εκεί;’ Δεν μπορούμε με ένα προξενιό, ‘Ναι. Ελάτε το βράδυ να μιλήσουμε’. Πρέπει πρώτα να πιάσουμε τα παιδιά. Τι θα μας πουν τα παιδιά; Πατέρα, δεν τον θέλω. Μητέρα, δεν τον θέλω. Ή τον θέλω. Άλλο τον θέλω και άλλο δεν σε θέλω. Όταν σου λέει ‘σε θέλω’, άρα παίρνει την υπευθυνότητα και η ίδια. ‘Κορίτσι μου, μπροστά ήσουν. Εσύ μου είπες. Δεν άνοιξα εγώ τον δρόμο να σου δώσω με το ζόρι. Σε έπιασα. Σου είπα. Κορίτσι μου, αγόρι μου είναι έτσι και έτσι. Τι θες να κάνουμε;’ Εγώ το βλέπω για λογικό και κάθε πατέρας πρώτα να πιάνει το παιδί και μετά να κάνει αυτή την πράξη.

I: Όταν ένα ζευγάρι αρραβωνιάζεται, παντρεύεται, η νύφη πηγαίνει στο σπίτι του γαμπρού ; και πόσα άτομα συνήθως μένουν μαζί;

Δ.: Το περισσότερο δώδεκα το 60-65% είναι 5-6-7 άτομα. Γιατί, μπορεί να έχει δύο νύφες μέσα. Να αγοράσουν ένα οικόπεδο και σιγά-σιγά να διώξουν τις παλιές νύφες και τα παιδιά. Να φύγουν από το σπίτι. Δεν μπορεί σε ένα χρόνο να κάνουν σπίτι. Και καταλαβαίνεις; Σε ένα τραπέζι, όταν κάθεται μετά με τα εγγόνια και με τις παλιές νύφες και τα κουνάδια μπορεί να είναι και 10-12 άτομα.

I: Κάποια στιγμή όμως το νέο ζευγάρι θα αποκτήσει το δικό του σπίτι;

Δ.: Θα το αποκτήσει αλλά θα το αποκτήσει όταν θα ασπρίσουν τα μαλλιά. Η κακή ψυχολογία νομίζω ότι έρχεται από εκεί. Το άγχος και η κακή ψυχολογία.

I: Γιατί γίνονται και συγκρούσεις μέσα στις νύφες;

Δ.: Στενοχώριες. Συγκρούσεις κ.λπ. και βλέπεις μετά 17-18 χρονών έρχονταν στο ιατρείο και με την Π. Χρηστίδη και με τον Ανέστη Παρασκευόπουλο, τον γιατρό, ‘Γράφετε ψυχοφάρμακα;’ ‘Γιατί; Ο γιατρός είναι εδώ. Γιατί κορίτσι μου να πάρεις ψυχοφάρμακα;’ ‘Δεν μπορώ να κοιμηθώ τα βράδια. Έχω πρόβλημα.’

I: Κώστα, ενώ οι γονείς βλέπουν αυτά τα προβλήματα που δημιουργούνται, συνεχίζουν όμως να τα παντρεύουν ακόμα και σήμερα μικρά. Δεν βλέπουν τα προβλήματα; Δεν τα αποδέχονται;

Δ.: Τα αποδέχονται αλλά εγώ βλέπω, ότι έτσι θα παραμείνει.

I: Πιστεύεις ότι θα συνεχίζεται;

Δ.: Ναι. Αφού και πριν μια βδομάδα το ίδιο είχαμε. 13 χρονών το κορίτσι, 14 χρονών το αγόρι. Την Πέμπτη στην Ν. Σμύρνη. Την ίδια μέρα είχαν νταραβέρια προξενιές και αρραβώνες.

I: Εκεί η επιτροπή δεν επεμβαίνει; ...να πει «περιμένετε».

Δ.: Επεμβαίνουν. 'Όταν τα παντρεύουμε εμείς από 12 χρονών, λέτε να προχωρήσουμε μπροστά, πώς θα προχωρήσουμε όταν μόνοι μας βγάζουμε τα μάτια των παιδιών;' 'Θα μου πεις εσύ τι θα κάνω στο δικό μου το παιδί; σου λένε. Εσύ είσαι η επιτροπή για άλλα πράγματα. Δεν θα σε βάλω στο δικό μου το σπίτι το τι θα κάνω εγώ στα παιδιά μου.' Και μετά σταματάς.

I: Κατάλαβα. Να πάμε λίγο στο οικονομικό κομμάτι. Η οικονομική κρίση βλέπεις να άλλαξε τα πράγματα και στις δουλειές της Ν. Σμύρνης;

Δ.: Η οικονομική κρίση έφερε χειρότερα στην γειτονιά.

I: Γιατί;

Δ.: Γιατί, ένα 50% παίρνουν δύο πάκα σπέρτα και χαρτομάνδηλα και βγαίνουν έξω και ζητιανεύουν.

I: Έχουμε μεγαλύτερα ποσοστά ζητιανιάς;

Δ.: Πάρα πολύ. Και τα 30% πηγαίνουν στον Άγιο Γεώργιο στην οδό ..... , που δίνουν 15.00μ.μ. συσσίτιο και παίρνουν φαγητά.

I: Αυτοί τι δουλειές έκαναν, οι οποίες σταμάτησαν τώρα με την οικονομική κρίση;

Δ.: Ήταν και μικροπωλητές λαϊκών αγορών. Ήταν μικροπωλητές πλανοδίων. Και λόγω την άδεια εξασκήσεως επαγγέλματος που είχαν, οι δουλειές δεν πήγαιναν καλά, το ΤΕΒΕ ανέβαινε, ανέβαινε, ανέβαινε και δυσκολεύονταν να κάνουν μια συγχώνευση με το ΤΕΒΕ. Δηλαδή, άμα χρωστάω 15.000 ευρώ, να πάω να τηρήσω την άδεια. Και παρατάγανε μετά τα πράγματα και έδιναν την άδεια πίσω και λέγανε 'θα βρω μια δουλειά'. Πηγαίνανε μετά να μαζέψουν σίδερα, να βρουν μια εποχιακή δουλειά. Να πάνε στην Αγιά να κάνουν ένα συνεργείο να μαζεύουν μήλα, όπως οι περισσότεροι που σου είπα. Στην Βοιωτία, στον Ορχομενό, που είναι ο πολτός τομάτας, που μαζεύουν τομάτα. Στην Πελοπόννησο, πολλά χρόνια, τον Δεκέμβριο τώρα αρχίζει το πορτοκάλι

και θα είναι πολλά άτομα να φύγουν, να αφήσουν τα σπίτια τους και να πάνε 5 μήνες να μαζέψουν πορτοκάλι. Στην Πάτρα, στην Ν. Μανωλάδα, εκεί που ήταν και το περιστατικό, είναι η φράουλα, που πηγαίνουν και εκεί για εργασία. Είναι η φράουλα, η πατάτα. Και εδώ, αν βρίσκουν σκαλίσματα, πάνε στα βαμβάκια ή στα τεύτλα ή άλλες δουλειές που υπάρχουν. Το 50%, πιστεψέ με, και τώρα να πάμε παρέα, αν πάμε στην κεντρική πλατεία ή στον Άγιο Βελισάριο, θα δούμε 10 γυναίκες με τα μωρά στα χέρια να πουλάνε σπίρτα.

I: Βλέπεις να αυξάνονται και τα περιστατικά εγκληματικότητας; Έχει ανεβεί το ποσοστό εγκληματικότητας; Από αυτά που ακούς μέσα στη γειτονιά, βλέπεις ότι έχουν θέματα με την αστυνομία, έχουν θέματα με περιστατικά κλοπών, με ναρκωτικά; Το κομμάτι της εγκληματικότητας που υπήρχε, έχει αυξηθεί;

Δ.: Από ανέκαθεν η γειτονιά μας, έχουμε ένα καλό ότι μας φυλάει ο Θεός από φόνους και τέτοια πράγματα. Τα παιδιά αυτά είναι σεβαστικά. Δεν τολμάνε δηλαδή ούτε να σηκώσουν όχι μαχαίρι, ούτε το πιρούνι, να κάνουν χειρονομία σε άνθρωπο με αντικείμενο. Από το θέμα της κλοπής είχαμε και εμείς περιστατικά στη γειτονιά μας. Με την αστυνομία είχαμε πολλές φορές, και εγώ ο ίδιος, μας φώναζε ο διευθυντής. Είπαμε και με τον Νίκο Παϊτέρη να φωνάξουμε όλα τα παιδιά τώρα που είναι νωρίς, γιατί είναι κρίμα να μας χαρακτηρίσουν όπως το Μενίδι της Αθήνας, τον Τύρναβο, την Καρδίτσα, που είναι δηλαδή το πολύ κλέψιμο. Να πηγαίνουμε στην αγορά, όπως πάμε, και να μας ρωτάνε, ‘Από πού είστε;’ ‘Από την Ν. Σμύρνη.’ ‘Α! Εσείς είσαστε κλέφτες. Κλέβετε.’ Τόσα χρόνια δεν το είχαμε αυτό και δεν πρέπει να το ξανακάνουμε. Ήταν κάτι παιδιά ανήλικα, που κάνανε αυτή τη δουλειά, αλλά εμείς πιάσαμε τους πατεράδες. Έχουμε τώρα 1-2 χρόνια. σχεδόν δεν ξαναειδοποίησε ούτε η αστυνομία, ούτε να έρθουν κάτω στη γειτονιά να μας πουν, ‘Παιδιά, τα βράδια έρχονται οι συμμορίτες. Μας πετάνε πέτρες, όπως γινόταν παλιά.’ Πιστεύω, και ας είναι και η κρίση, σταματήσαμε λίγο την εγκληματικότητα. Με τον τρόπο μας σταματήσαμε την εγκληματικότητα.

I: Πιστεύεις ότι υπάρχουν περιστατικά παιδιών, που κάνουν μεγάλη χρήση αλκοόλ, μεγάλη χρήση ναρκωτικών ουσιών;

Δ.: Υπάρχουν ορισμένοι άνθρωποι, όχι όμως με ναρκωτικά. Ναρκωτικά στην γειτονιά μας δεν υπάρχουν. Τώρα, για το ποτό ‘ναι’. Υπάρχουν και από 14-15 χρονών, πίνουν.

I: Όταν λέμε πίνουν, δηλαδή για τι ποσότητες μιλάμε;

Δ.: Εντάξει, όταν είναι 14 χρονών άμα πιεί ένα-δυο μπουκάλια κρασί θα είναι...

I: Θα έχει ζαλιστεί..

Δ.: Υπάρχουν όμως οι μεγαλύτερες ηλικίες, όπως π.χ. οι 40άρηδες. Κάθονται στα καφενεία ή σε μια ταβέρνα να δουν ένα ποδόσφαιρο, μπορούν να πιουν και 10 μπουκάλια κρασί.

I: Πιστεύεις αυτό έχει αυξηθεί για λόγους ανεργίας; ή είναι το έθιμο;

Δ.: Ήταν το έθιμο βέβαια, αλλά τώρα με την κρίση μαζεύονται μια παρέα 4-5 άτομα, έχει το ποδόσφαιρο ΠΑΟ-Ολυμπιακό, τι θα παραγγείλουμε; Μπορεί να πάρουμε από 2 σουβλάκια, να πάρουμε και 3 μπύρες και να είναι κοινά. Όλα. Και τα 4 άτομα. Γιατί, το οικονομικό δεν πάει για παραπάνω.

I: Είναι θέμα χρημάτων;

Δ.: Ναι. Γιατί, αν χαλάσω εγώ 10 ευρώ τώρα και το πρωί μπορεί να πάω σπίτι να μου πει η γυναίκα μου, 'Κώστα, έχεις λεφτά να πάρουμε γάλα;' Και να πω, γιατί τα χάλασα τα 10 ευρώ;

I: Άρα τώρα θα σκεφτούνε και το οικονομικό.

Δ.: Σκεφτόμαστε περισσότερο το σπίτι, και αν έχουμε κάτι παραπάνω και είναι έξτρα από το σπίτι, χαρτζιλίκια δικά μας, μπορούμε να πούμε στην γυναίκα 'πάρε τα 20 ευρώ εσύ για το σπίτι', και εγώ θέλω 10 ευρώ να α βγω με τα παιδιά βόλτα.

I: Μπορείς να μου περιγράψεις λίγο την καθημερινότητα μέσα σε ένα σπίτι, μια οικογένεια με παιδιά; Από την ώρα που ξυπνάνε, τι ακριβώς κάνουνε; Πώς μοιράζουνε τις δουλειές;

Δ.: Εγώ δεν έχω πεθερά ή μάνα στο σπίτι. Θα πούμε για τα σπίτια που έχουν μητέρες και πεθερές. Πάντα η καθημερινότητα στο σπίτι από τις 06.00π.μ. είναι η γιαγιά. Σηκώνει τα εγγόνια. Πριν τα σηκώσει, ζεσταίνει ό,τι βρει για να κάνει το πρωινό. Μέχρι 07.00π.μ. τα ξυπνάει, τα ντύνει, τους δίνει το πρωινό και πάνε σχολείο. Οι γονείς, αν έχουν εργασία, σηκώνονται και αυτοί κατά τις 07.00π.μ. και οι δυο το αντρόγυνο μπαίνουν μέσα στο αυτοκίνητο και φεύγουν. Ανεξαρτήτως τι εργασία έχει ο καθένας. Όπως είναι τώρα τα αδέρφια μου. Ο αδελφός μου είναι με την νύφη μου. Τώρα είναι 06.00π.μ. κάθε μέρα. Δεν προλαβαίνει να ξυπνήσει τα παιδιά να τα πάει σχολείο. Τα παιδιά τα πηγαίνει η μητέρα μου στις 08.00π.μ. να είναι στο σχολείο. Φεύγουν κάθε μέρα στις 06.00π.μ., γιατί πάνε στις λαϊκές αγορές και σηκώνονται από τις 05.30-05.45π.μ. και φεύγουν. Έτσι έχει καθοριστεί, ότι κάθε οικογένεια, ξυπνάνε το πρωί να πάνε τα παιδιά στο σχολείο. Γυρίζουν μετά να κάνουν φαγητό. Το μεσημέρι φαγητό να κάτσουν στο τραπέζι. Μετά να τα βάλουν να κοιμηθούν. Το απόγευμα

καφεδάκι λίγο στην γειτονιά. Αυτή είναι η καθημερινότητα της ζωής της Ν. Σμύρνης. Δεν είναι για παραέξω.

I: Τα παιδιά από το σχολείο φεύγουν τις ώρες των μαθημάτων συχνά ή είναι συνεπείς;

Δ.: Είναι συνεπείς σε όλο το ωράριο του σχολείου. Όταν σχολάει το σχολείο κανονικά. Δεν υπάρχει ούτε...

I: Βλέπω μερικά παιδιά στη γειτονιά, που ενώ έχουν σχολείο, δεν είναι στο σχολείο όμως. Αυτά τι κάνουν;

Δ.: Εντάξει, δεν είναι όλα. Όπως είπες, έχεις δίκιο σε αυτό. Είναι μερικά παιδιά που παίρνουν την τσάντα να πάνε σχολείο και δεν πάνε και αρχίζουν μετά το μάθημα των παππούδων. Όχι των γονιών. Οι παππούδες. 'Για βγάλε τα βιβλία το βράδυ. Τι σου έχει γράψει ο δάσκαλος, η δασκάλα; Τι έχεις να γράψεις;' 'Δεν μας έκαναν σήμερα.' 'Ε, πώς του Παναγιώτη του έδωσε και εσένα δεν σου έδωσε.' Παναγιώτη, ήταν ο Γιάννης στο σχολείο; 'Θείο, δεν ήταν σήμερα.' Κάπου-κάπου πέφτει καμία για να μη το ξανακάνει.

I: Πιστεύεις ότι το μέγλωμα των παιδιών το αναλαμβάνουν περισσότερο δηλαδή οι παππούδες;

Δ.: Ναι, γιατί λείπουν οι γονείς για δουλειές και ζούνε με τους παππούδες.

I: Συνήθως για το ημερήσιο, φαγητό, ποια είναι η βασική διατροφή; Τι μαγειρεύουν συνήθως τα νοικοκυριά;

Δ.: Και το κρέας το μαγειρεύουν και το κοτόπουλο και τον κιμά, όσπρια. Είναι όπως ένα κανονικό μενού της εβδομάδος. Τα μακαρόνια σήμερα. Αύριο μπορεί να φάμε το κοτόπουλο.

I: Φρούτα, λαχανικά, σαλάτες;

Δ.: Τα λαχανικά, τα φρούτα, σαλάτες. Κανονικά. Όλα τα τρώμε. Και το μαρούλι και την τομάτα.

I: Από πού τα προμηθεύεστε;

Δ.: Από τις λαϊκές αγορές, γιατί είναι πολύ πιο οικονομικά. Γιατί, η τομάτα στο σούπερ μάρκετ μπορεί να έχει 1,30 ευρώ και να πας 10.30π.μ. στη λαϊκή και να την βρεις φθηνή 0,50 ευρώ. Με 3 ευρώ να πάρεις 6 κιλά τομάτες και να την βγάλεις όλη την εβδομάδα. Ή η πιπεριά να έχει 1,40 ευρώ στο σούπερ μάρκετ και στην λαϊκή να έχει, τελευταίες ώρες, 0,50 ευρώ. Να δώσεις πάλι 3 ευρώ να πάρεις 6 κιλά και να βγάλεις όλη την εβδομάδα.

I: Άρα, φροντίζει η οικογένεια, να πάρει πιο οικονομικά από τις λαϊκές.

Δ.: Στην λαϊκή της Ν. Σμύρνης, που έχουμε την Πέμπτη, ο περισσότερος συνοικισμός προμηθεύεται από την γειτονιά μας.

I: Πιστεύω ότι είπαμε αρκετά πράγματα για την λειτουργία της γειτονιάς. Να πάμε στο κομμάτι του Ιατροκοινωνικού Κέντρου. Το Ιατροκοινωνικό κέντρο λειτουργεί από το 2007. Εσύ είσαι από την αρχή;

Δ.: Από την αρχή και διαμεσολαβητής.

I: Πώς ακριβώς έγινε να επιλεγθείς εσύ ως ο διαμεσολαβητής; Ποιος σε επέλεξε;

Δ.: Τότε είχαμε τον Σύλλογο Ελπίδας...

I: Τι ήταν ο Σύλλογος Ελπίδα;

Δ.: Είχαμε τον σύλλογο της γειτονιάς. Και όταν άνοιξε το Ι.Κ., κάνανε αιτήσεις για διαμεσολαβητές. Ήμουν εγώ. Ήταν ένας κ. Στρατής Άγγελος. Αυτή τη στιγμή είναι πρόεδρος της ομάδος. Και ένας Ευθυμίου. Πήγαμε με τα συστατικά μέσω ΑΣΕΠ. Εγώ είμαι από πολύτεκνη οικογένεια. Έχω τον αδελφό μου. Έχει 3 παιδιά. Το απολυτήριο του σχολείου.

I: Τι έχεις τελειώσει, Κώστα;

Δ.: Το δημοτικό και α' γυμνασίου.

I: Εδώ στην Ν. Σμύρνη;

Δ.: Στην Ν. Σμύρνη.

I: Είσαι από τους λίγους, που έχουν απολυτήριο;

Δ.: Όχι. Υπάρχουν τώρα παιδιά. Στην ηλικία μου λίγα παιδιά. Στην α' γυμνασίου είναι η σειρά μου, δηλαδή, τα παιδιά που πήγαιναν με εμένα σχολείο. Και αυτή τη στιγμή το 20% είναι φευγάτοι. Άλλοι Αθήνα και άλλοι Θεσσαλονίκη.

I: Έχεις ξεκινήσει από το 2007 να έχεις τον ρόλο του διαμεσολαβητή. Πώς είδες τα πράγματα στο Ια.Κ. στην αρχή; Αντιμετώπισες δυσκολίες;

Δ.: Πίστεψέ με, Ιωάννα, είχαμε πάρα πολλές δυσκολίες. Η αλήθεια να λέγεται, όπως πίνουμε τον καφέ τώρα και έχουμε την συνέντευξη. Ερχόμουν το πρωί από τις 07.00π.μ., άνοιγα το Ια.Κ. και έφευγα το μεσημέρι με 18-19 πίεση.

I: Τι συνέβαινε;

Δ.: Επειδή η γειτονιά είναι απαιτητική, ο ένας το μακρύ του και ο άλλος το κοντό του. Δηλαδή, σαν να είχαμε υποχρέωση εμείς να τα κάνουμε όλα. Εγώ, πίστεψέ με, ήρθα σε περίπτωση με τον πατέρα μου, την μητέρα μου, να μη μιλάμε ένα μήνα.

I: Γιατί;

Δ.: Γιατί, ερχόταν για τα φάρμακα ο πατέρας μου. Δεν γράφονταν αυτά τα φάρμακα, γιατί είχε το ΤΕΒΕ, ανήκε στον Κρατικό Φορέα και έπρεπε να πάει στο ΤΕΒΕ. Γράφαμε την Πρόνοια και το ΟΓΑ. Αυτές τις δυο κατηγορίες. Και μου έλεγε: 'Ω! Δεν μπορείς να γράψεις;' Και του έλεγα, 'Πατέρα, δεν μπορώ να κάνω τον διαχωρισμό. Δεν γίνεται. Πρέπει να πας στο ΤΕΒΕ.' Ερχόταν με ένα βιβλιάριο ένας φίλος από το ΙΚΑ. Λέει, τι σε έχουμε εδώ; Τι με έχετε; Με έχετε για άλλα πράγματα. Δεν είμαι επειδή το θέλεις εσύ, εσύ έχεις ΙΚΑ με το ζόρι να σου γράφουμε. Δεν γράφεται. Να πας στο ΙΚΑ. Να βρεις ένα γιατρό να τα γράψει. Εκεί γράφει και την Πρόνοια και του ΟΓΑ. Άλλος ερχόταν και έλεγε: «Να μου πάρεις την υπεύθυνη δήλωση να πας στο Κ.Ε.Π. να την σφραγίσεις, γιατί δεν μπορώ». Ερχόταν τέτοιες περιπτώσεις και πήγαινα και έπαιρνα το δικό μου αυτοκίνητο, έβαζα 2-3 άτομα, πήγαινε με στο ΚΕΠ, κατεβαίνανε κάτω και επειδή οι περισσότεροι ήταν αγράμματοι και δεν μπορούσαν και βοηθούσα. Αλλά στο κομμάτι για το Ι.Κ., ο κόσμος ήταν πολύ απαιτητικός, όπως είπα. Έβαζα στη σειρά να μην πειράζουν τα παιδιά. Είδες και μέχρι τώρα και η Δήμητρα πάλι φοβόταν, γιατί όταν τσακώνονταν...

I: Εννοείς να μην πειράζουν τους εργαζόμενους;

Δ.: Και τους εργαζόμενους. Γιατί και οι εργαζόμενοι αυτό φοβόνταν. 'Κώστα, λέει, ευτυχώς που είσαι εδώ εσύ.' Αλλά σε αυτή την περίπτωση εγώ έφτασα πάρα πολύ ψηλά να τα φέρω εκεί. Εμένα, πίστεψέ με, κλείναμε το Ι.Κ. το μεσημέρι, πήγαινα στο σπίτι με την γυναίκα μου να φάω και δεν έτρωγα από την στενοχώρια και την πίεση. Μου έλεγε, 'Γιατί είσαι κόκκινος;' Από τα νεύρα μου, γιατί δεν μπορούσα. Σηκωνόμουν το απόγευμα και πήγαινα στο σπίτι του κυρίου αυτού που ερχόταν με το πρόβλημα. Του λέω: 'Σε παρακαλώ. Βλέπεις πόσο όμορφα σου μιλώ και πόσο ευγενικά. Μη με φέρεις σε περίπτωση να χαλάσουμε τις καρδιές μας. Εάν ξαναέρθεις εκεί με αυτόν τον τρόπο, θα ξέρεις ότι θα με δεις και εμένα διαφορετικό. Εκεί μέσα είμαι εγώ. Εγώ κάνω κουμάντο. Δηλαδή, αν σε πειράζουν σε κάτι, πέστο μου εμένα, να πιάσω εγώ τα παιδιά να πω ότι δεν είναι έτσι, είναι έτσι. Δεν μπορεί ο καθένας να έρχεστε να ζητάτε με το παραμικρότερο, 'Κάνε μου εκείνο. Φέρε μου εκείνο. Δώσε μου εκείνο.' Όπως είναι ο Ε.Σ. Φέρνουμε μερικά πράγματα στην εβδομάδα, στις δέκα ημέρες. Η δυο σακούλες ή δύο baby lino ή μερικά παιδικά ρούχα, και αρχίζουν και

λέμε στην Φωτεινή, όπως ξέρουμε και εμείς, ξέρει και αυτή τον κόσμο, θα τα δώσει εκεί που έχουν περισσότερο ανάγκη. Ναι. Η Φωτούλα τα δίνει εκεί που έχουν περισσότερο ανάγκη. Αλλά τι βγαίνει και λέει; 'Ο Κώστας, η Δήμητρα και η Εύη φέρανε ένα φορητό ρούχα και τα δίνουν όπου θέλουν αυτοί.' Είναι δυνατόν να έρθει ένα φορητό ρούχα και να τα δώσουμε εμείς όπου θέλουμε; Δεν γίνεται. Έρχονται και από τον Οργανισμό, από την Πρόνοια, που φέρνουν τα ρούχα, που είναι η κ. Κερασία. Κάπου-κάπου μας έδιναν, μαζεύονται στην εβδομάδα, στις δέκα μέρες. Τώρα βέβαια έχουν πάρα πολύ καιρό. Δύο μήνες. Εντάξει, ο καθένας δεν μπορεί να δώσει τα παλιά ρούχα να τα μαζέψουν. Όποτε μπορούν. Φέρανε με ένα αγροτικό του δήμου, που είχαν. Μας πήραν τηλέφωνο μια μέρα πιο μπροστά, ότι 'Κώστα, θα φέρουμε ένα αυτοκίνητο αύριο με ρούχα, ε; Να δώσεις στην γειτονιά.' Εμείς φτιάχναμε ανακοίνωση, κολλάγαμε στο τζάμι ότι: αύριο 10.00π.μ. η κοινωνιολόγος και η ψυχολόγος θα δώσουν ρούχα παιδικά ή γυναικεία στις οικογένειες, που έχουν περισσότερο ανάγκη. Και γίνεται μέχρι τώρα, όσες φορές έρχονται, αυτό. Ή από τον Ερυθρό Σταυρό ή από τον δήμο.

I: Οι κάτοικοι εδώ στην Ν. Σμύρνη σιγά-σιγά αποδέχθηκαν τον ρόλο του Ια.Κ.;

Δ.: Ναι. Ναι. Το αγαπήσανε πολύ.

I: Το αγαπήσανε. Και το ξέρουν σχεδόν όλοι ή κάποιιοι δεν το ξέρουν;

Δ.: Το 100%. Δεν υπάρχει περίπτωση. Το απόγευμα που βρισκόμαστε στο καφενείο να πιούμε ένα καφέ, γιατί δεν μπορούμε να κάτσουμε συνέχεια στο σπίτι εμείς οι άντρες, θα βγούμε στην γειτονιά, λέει καμιά κυρία ή καμιά γριούλα: «Γιατρέ μου, θα είστε αύριο εκεί;» Ναι, γιαγιούλα μου, θα είμαστε εκεί. Ότι ώρα το πρωί ελάτε. Να ρωτήσουν τον γιατρό γιατί θέλουν να δείξουν κάτι φάρμακα ή την Φωτεινή για ραντεβού. Εκεί είμαστε από τις 07.00π.μ. να έρθετε.

I: Εσύ που μιλάς με τους κατοίκους της Ν. Σμύρνης πιο πολύ από τους άλλους εργαζόμενους του Ια.Κ., τι ακούς συνήθως; Ζητάνε και άλλα πράγματα να κάνει το Ια.Κ.; Τι συνήθως σου ζητάνε;

Δ.: Μέχρι αυτή την στιγμή δεν ζητάγανε τίποτα. Απλά, σταμάτησαν τώρα την συνταγογράφηση, γιατί βγήκε τώρα με τον καινούργιο νόμο, δεν ξέρω, το Υ.Υ.; και όταν υπάρχει κοντά νοσοκομείο, θα τα γράφουν οι γιατροί οι νοσοκομειακοί. Το Απορία. Όσοι δεν έχουν βιβλιάρια καθόλου, με συνεργασία του γιατρού γράφουν τα φάρμακα, από το βιβλιάριο όμως, όχι ό,τι να είναι, τι έπαιρνε, σε ένα χαρτί, του γιατρού η συνταγογράφηση και βάζει σφραγίδα ο γιατρός. Αλλά δεν είναι ακόμη έτοιμο. Σιγά-σιγά θα γίνει και αυτό. Και θα πηγαίνουν στο κοινωνικό φαρμακείο.

I: Στο κοινωνικό φαρμακείο του Δήμου;

Δ.: Του Δήμου.

I: Οι περισσότεροι τι ασφάλεια έχουν;

Δ.: Το 80% είναι Απορίας.

I: Απορίας; Αυτό που λέμε το «χρόνιας»; Αυτά τα συνταγογραφεί ο γιατρός;

Δ.: Δεν μπορεί τώρα. Αυτό το είπαμε και με τον αντιδήμαρχο τον κ. Δεληγιάννη. Λέει: «Θα το κοιτάζουμε πώς είναι καλύτερα να γίνει, γιατί να δούμε και εμείς πώς είναι ο νόμος και τι λέει». Και περιμένουμε τώρα. Από τον 1^{ov} να δούμε τι θα γίνει; Από αυτό που είπες, τι ζητάει ο κόσμος; Ο κόσμος αυτή την στιγμή όσες φορές θα με δουν: «Κώστα, τι γίνεται με τον γιατρό; Γιατί δεν μας γράφει φάρμακα;». Αυτό είναι.

I: Αυτό είναι το βασικό;

Δ.: Ευτυχώς που κλείνουν τα ραντεβού και είναι λίγο πιο χαλαρά. Βλέπεις τώρα 10-15-20 άτομα, έρχονται. Από τις 07.00-09.30π.μ. γράφει ο γιατρός φάρμακα.

I: Το βασικό που ζητάνε δηλαδή είναι σε σχέση με τον γιατρό;

Δ.: Συνταγογράφηση.

I: Στο κομμάτι της απασχόλησης, για μια διέξοδο από την ανεργία, κάνετε κάποιες δράσεις, μήπως να βρεθούν κάποιες δουλειές; Σ' αυτό το κομμάτι τι μπορείς να μου πεις, ότι κάνετε;

Δ.: Σε αυτό το κομμάτι κάναμε σχεδόν πάρα πολλά, γιατί έρχονταν και γυναίκες και άντρες δηλαδή, που ήταν αγράμματοι και κάνανε αιτήσεις και λέγανε: «Ποιος δήμος ψάχνει για δουλειά;» Και λέμε, 'Αφήστε τα στοιχεία εδώ.' Παίρναμε τηλέφωνο στα εργοστάσια, γιατί δεν είναι ανάγκη μόνο στον δήμο. Γιατί λέγαμε και εμείς, εσείς θέλετε στον δήμο; 'Όχι. Όχι.' Ή η Δήμητρα ή η Εύη. 'Δεν θέλουμε μόνο στον δήμο. Όπου υπάρχει δουλειά.' Παίρναμε συγκεκριμένα στο Del Mode, παίρναμε στον Αμπελώνα. Παίρναμε στον ΟΑΕΔ, τι προγράμματα είναι για τους άνεργους; Μας έλεγαν, 'Ελάτε να σας δώσουμε την προκήρυξη να διαβάσετε.' Γιατί, υπάρχουν δουλειές. Δίναμε τα ονόματα των παιδιών στον ΟΑΕΔ και λέγανε 'Με την πρώτη ευκαιρία θα σας παίρνουμε τηλέφωνο να ειδοποιήσετε.' Παίρνανε τηλέφωνο. Π.χ. τον Κώστα Γκίτσα. Ψάχνει για δουλειά. Πείτε του ότι βρήκαμε στο τάδε. Να έρθει να σημειωθεί. Πηγαίναμε ή εγώ ή η Δήμητρα ή όλη η ομάδα, και λέγαμε, 'Ιωάννα, τράβα αύριο στον ΟΑΕΔ να βρεις την τάδε κυρία.' Βρήκε και σου βρήκε δουλειά στο τάδε ίδρυμα. Και πηγαίνανε και σε άλλους άρεσε και άλλοι λέγανε ότι 'δεν μπορώ να πάω'.

I: Ποιες περιπτώσεις θυμάσαι που βρήκαν δουλειά; Δηλαδή, το ένα ήταν το Del Mode, που μου είπες.

Δ.: Το ένα είναι το De Mode. Η άλλη ήταν ένα προσωπικό που ήταν στην Νεάπολη, σε εταιρεία στο εμπορικό κέντρο, που βάλαμε 10 κορίτσια καθαρίστριες και στον δήμο. Ψάχναμε τις ειδήσεις για τα 5μηνα-8μηνα στον δήμο.

I: Όταν απευθύνεστε σε ιδιώτες να απασχολήσουν άτομα από την Ν. Σμύρνη, είδες θετικό κλίμα από τον κόσμο;

Δ.: Ναι, θετικό. Δεν είχαμε ρατσιστικά φαινόμενα πουθενά. Όχι.

I: Τώρα, σε σχέση πάλι με το Ια.Κ. κέντρο. Πώς βλέπεις εσύ τη λειτουργία του; Τι θα έλεγες, ότι είναι καλό και τι φέρνει πρόβλημα και θα ήθελες να αλλάξει στην λειτουργία; Π.χ. το κτήριο σας βοηθάει;

Δ.: Το κτήριο αυτή τη στιγμή δεν βολεύει.

I: Γιατί;

Δ.: Γιατί είναι μικρό. Δεν μπορεί να κάνει το έργο. Δηλαδή, όσο εγώ προσπαθούμε να το κάνουμε περισσότερο, πάλι ένα εμπόδιο βρίσκεται στη μέση.

I: Απαιτείται δηλαδή αλλαγή κτηρίου;

Δ.: Αλλαγή κτηρίου, ναι.

I: Το προσωπικό είναι αρκετό ή πιστεύεις, ότι θα χρειαζόταν και άλλα άτομα;

Δ.: Όχι. Πιστεύω είναι αρκετό.

I: Είναι αρκετό το προσωπικό. Έχετε καλή συνεργασία με τις άλλες υπηρεσίες, τις άλλες δομές του Δήμου, που ασκούν κοινωνική πολιτική;

Δ.: Ναι. Και με τον Οργανισμό Κοινωνικής τώρα που είναι ιδιωτική εταιρεία, και με την Περιφέρεια και με την Πρόνοια και με την άμεση βοήθεια, δηλαδή νοσοκομεία. Μέχρι που μας πήραν τηλέφωνο από το Γ. Νοσοκομείο (ξέχασα τον διευθυντή), συγκεκριμένα εμένα πήρε τηλέφωνο και λέει: «Συγχαρητήρια. Με ποιον μιλώ;» ‘Ο κ. Γκίτσας, του λέω, διαμεσολαβητής του Ι.Κ.’ Λέει, «Κ. Γκίτσα συγχαρητήρια στο Ι.Κ., γιατί δεν ξαναέρχονται και από την γειτονιά να φέρουν μεγάλα προβλήματα στο νοσοκομείο.» Αποσυμφορήθηκε δηλαδή το νοσοκομείο. «Όχι ότι δεν τους θέλουμε. Προς Θεού! Αχρείαστο, λέει, αλλά καμία σχέση με τις άλλες χρονιές που έρχονταν και φέρνανε πρόβλημα.» Τώρα που δεν είναι η συνταγογράφηση, είναι λίγο πάλι...

I: Άρα αυτό πρέπει να διορθωθεί ;

Δ.: Ναι. Να διορθωθεί.

I: Τα άτομα της Ν. Σμύρνης, με την ευκολία που απευθύνονται στο Ια.Κ, πιστεύεις ότι απευθύνονται και στις άλλες δομές της κοινωνικής πολιτικής, όταν έχουν κάποιο πρόβλημα ;

Δ.: Όχι. Στις άλλες δομές είναι λίγο...

I: Δηλαδή, θα πάει στο κοινωνικό παντοπωλείο μια μητέρα να ζητήσει με την ίδια ευκολία πράγματα;

Δ.: Όχι. Εκεί έχει δισταγμό. Θα διστάζει. Δεν θα μπορεί να το πει. Δηλαδή, το σύνθημα θα έρθει να το πει σε εμάς. Συγκεκριμένα, είπαμε και εμείς και τα κορίτσια, βέβαια, ότι προτού να πας στην υπηρεσία, εκεί που θέλεις να πας, θα έρθεις πρώτα σε εμάς να μας πεις που είναι το πρόβλημά σου, να πάρουμε ένα τηλέφωνο εμείς και αν δεν χρειάζομαστε εμείς, να πας μόνος σου ή μόνη σου. Όπως γίνεται. Στην Πρόνοια παίρνει η Εύη ή η Δήμητρα ένα τηλέφωνο και λένε τι χρειάζεται για τα βιβλιάρια. Μας λένε, τάδε εκείνο. Τα γράφουμε και εμείς σε ένα χαρτί και τους λέμε 'Μάζεψε πρώτα αυτά τα δικαιολογητικά και προτού να πας στη Πρόνοια, σε κάθε Πρόνοια, σε κάθε υπηρεσία, έλα πάλι από εδώ να συζητήσουμε να δούμε τι πρέπει να κάνουμε.'

I: Κώστα, εσένα σου αρέσει αυτός ο ρόλος που έχεις του διαμεσολαβητή; Σου αρέσει η δουλειά σου;

Δ.: Ναι. Τώρα την έχω συνηθίσει και εγώ. Δεν είναι και λίγα, είναι τόσα πολλά χρόνια. Θεωρώ οικογένειά μου όλη την ομάδα και σπίτι μου το Ι.Κ. Κατ' αρχήν, φεύγει ο γιος μου 06.00π.μ. στο σχολείο στον ΑΡΙΣΤΕΑ, γιατί έρχεται ο Σωκράτης και το παίρνει, εγώ μετά τις 06.00π.μ. δεν ξαναπάω σπίτι. Από τις 06.15-06.20π.μ. είμαι στο Ια.Κ. Ανάβω τα φώτα. Καθαρίζω. Π.χ. τώρα δεν υπάρχει καθαρίστρια και καθαρίζω όσο μπορώ και περιμένω τα παιδιά, όπως έρχονται 08.00π.μ., αγόρια και κορίτσια να συζητήσουμε τι θα κάνουμε την ημέρα, πώς θα είναι το έργο σήμερα και τι θα μπορούσαμε να κάνουμε.

I: Να σε ρωτήσω και αν θέλεις μου απαντάς. Η αμοιβή σου η οικονομική ποια είναι; Είσαι με ανάθεση έργου; Με το μπλοκάκι;

Δ.: Με ανάθεση έργου. Με το μπλοκάκι. Είμαι στα 700 ευρώ, γιατί το 20%. 740 ευρώ. Οι κρατήσεις, είναι γύρω στα 800 ευρώ.

I: Και τον ΟΑΕΕ τον πληρώνεις ο ίδιος από αυτά τα χρήματα;

Δ.: Ναι, όλα.

I: Δηλαδή, εσένα καθαρά τι σου μένει;

Δ.: Στο 2μηνο τι να μου μένουν; Πληρώνω ΤΕΒΕ στον δήμο. Τώρα όσο περνάνε τα χρόνια ανεβαίνω και κατηγορία. Τώρα είναι 600 ευρώ. Είμαι στα 615 ευρώ. Δηλαδή, στο 2μηνο είναι 1.600 ευρώ. Βάλε το 2μηνο το ΤΕΒΕ, 700 ευρώ, μένουν 800. 900 ευρώ. Από αυτά έχω κάθε μέρα τις βενζίνες.

I: Και αυτά είναι το 2μηνο;

Δ.: Ναι.

I: Και πληρώνεστε κανονικά ή σας καθυστερούν τις πληρωμές;

Δ.: Τώρα, κάνα 2-3 μήνες είναι...

I: Πόσο διάστημα ήταν το μεγαλύτερο που δεν είχες πληρωθεί ;

Δ.: Το μεγαλύτερο διάστημα ήταν την πρώτη χρονιά του έργου.

I: Εσύ, εκτός από αυτά τα χρήματα, έχεις άλλους πόρους να βοηθήσεις την οικογένεια;

Δ.: Δεν έχω. Δεν υπάρχει, Ιωάννα. Γιατί και η γυναίκα μου είναι άνεργη και όπως σου είπα έχω 2 παιδιά με ειδικές ανάγκες. Δεν μπορούμε να τα αφήσουμε. Ο ένας από τους δυο θα είναι πίσω.

I: Επιδόματα δεν παίρνεις για τα παιδιά;

Δ.: Είχαμε ένα χρόνο. Δεν είχαν την επιτροπή και κάνανε γύρω στον έναν χρόνο να έρθει η απόφαση από την Αθήνα και μας ειδοποίησαν μετά τα ΚΕΠΑ. Είναι μια διαδικασία που αργεί. Και τα επιδόματα, δηλαδή, που παίρνουν τα παιδιά δεν φτάνουν.

I: Άρα δύσκολα τα βγάζεις πέρα;

Δ.: Εγώ τα βγάζω δύσκολα. Και είναι και η βοήθεια των γονιών μου. Άμα δεν είχαμε και αυτούς θα ήταν διαφορετικά.

I: Οι μεγάλοι, οι παππούδες προσπαθούν να βοηθήσουν οικονομικά;

Δ.: Ναι. Γιατί ξέρουν. Τι να του φτάσουν; Δεν ζει με 800 ευρώ, όπως είναι τώρα και το ΤΕΒΕ στη μέση, το νερό, το ρεύμα.

I: Κώστα, οι παππούδες παίρνουν σύνταξη;

Δ.: Ο πατέρας μου τώρα έκανε...

I: Τι σύνταξη; ΟΓΑ;

Δ.: Στο ΤΕΒΕ

I: Ήταν ελεύθερος επαγγελματίας;

Δ.: 30 χρόνια ελεύθερος επαγγελματίας.

I: Τι έκανε;

Δ.: Μικροπωλητής λαϊκών αγορών. Όπως τώρα συνεχίζει την δουλειά ο αδελφός μου ο μικρός.

Ι: Τι πιστεύεις για το Ια.Κ.; Έχει προσφέρει έργο και μπορεί να προσφέρει ακόμη μεγαλύτερο; Είσαι αισιόδοξος;

Δ.: Πάρα πολύ αισιόδοξος είμαι. Έχει προσφέρει έργο και με λίγη συνεννόηση και λίγο περισσότερο προγραμματισμό, πιστεύω ότι θα πάει και ακόμη καλύτερα.

Ι: Και το θεωρείς απαραίτητο μέσα στην γειτονιά;

Δ.: Πάρα πολύ απαραίτητο.

Ι: Έχει βοηθήσει αρκετά;

Δ.: Είναι απαραίτητο όντως πάρα πολύ για την γειτονιά.

Ι: Κώστα, σε ευχαριστώ πάρα πολύ και ιδίως για τα προσωπικά πράγματα που μου είπες. Καλή επιτυχία στο έργο σας. Ευχαριστώ πραγματικά πάρα πολύ.

Δ.: Ευχαριστώ και εγώ.

Συνέντευξη Νο 7.

Γυμναστής του Ια.Κ. Δήμου Λαρισαίων

Ημερομηνία	Τόπος	Διάρκεια
06/11/2014	33 ^ο Δημοτικό Σχολείο Νέα Σμύρνη Λάρισας	54 λεπτά της ώρας

ΙΩΝΑ: Καλημέρα. Είμαι η Ιωάννα Ιωνά. Είμαι μεταπτυχιακή φοιτήτρια στο Πανεπιστήμιο Αιγαίου και κάνω την διπλωματική μου εργασία, που έχει θέμα «Κοινωνική Πολιτική για τους Ρομά στην Τ.Α.», με πεδίο έρευνας το Ια.Κ. του Δ. Λαρισαίων. Θα ήθελα να μου συστηθείς, να πεις μερικά πράγματα για σένα, όνομα, ιδιότητα και ποιος είναι ο ρόλος σου στο Ια.Κ.;

ΓΥΜΝΑΣΤΗΣ-ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΗΣ: Ονομάζομαι Παπαγιάννης Αθανάσιος. Είμαι καθηγητής φυσικής αγωγής και εργάζομαι ως παιδαγωγός για το Ια.Κ. Ν. Σμύρνης.

I: Θέλεις να μου πεις τον ρόλο σου στο Ια.Κ.;

Γ.Π.: Παιδαγωγός με όλη την σημασία της έννοιας. Με πολλά παρακλάδια, τέλος πάντων. Δεν είναι μόνο της φυσικής αγωγής. Είναι όπως λέμε το φυσικής αγωγής.

I: Θανάση, πες μου πόσα χρόνια εργάζεσαι στο Ια.Κ.;

Γ.Π.: Οκτώ χρόνια. Στον 8^ο έχω μπει.

I: Ήσουν από αυτούς που πρωτοστελεχώσανε το Ια.Κ. ;

Γ.Π.: Ναι.

I: Μπορείς να μου πεις ποιος ήταν ο σκοπός του Ια.Κ., η ύπαρξή του ως δομή; Ποιος είναι ο βασικός σκοπός δηλαδή;

Γ.Π.: Να βοηθήσουμε σε όλους τους τομείς.

I: Όταν λες «βοηθήσουμε»; Κάνε το πιο συγκεκριμένο. Δηλαδή, ποιες δράσεις έχει το Ια.Κ.;

Γ.Π.: Απ' όλα. Δηλαδή, έχει γιατρό, παιδαγωγό, ψυχολόγο, νοσηλεύτρια και κοινωνιολόγο.

I: Ο ρόλος τους;

Γ.Π.: Όλοι αυτοί, δηλαδή ο καθένας στον τομέα του περιλαμβάνει από κάποιο αντικείμενο.

I: Ο δικός σου ο ρόλος ποιος είναι; Ποιες είναι οι δράσεις, που έχουν γίνει;

Γ.Π.: Τα πάντα. Στο γραφείο τα πάντα, με τα παιδιά, με γυναίκες από συμβουλευτική, από παιδαγωγική, από προπονητική. Τα πάντα. Και ότι άλλο χρειαζόταν εκεί, δηλαδή από το να συμπληρώσουμε ένα χαρτί, από το να βγάλουμε μια φωτοτυπία, από το να δώσουμε ένα έντυπο, κάποια γριά να την πάμε σε κάποιο νοσοκομείο, γιατί τα έχουμε κάνει και αυτά, στην αρχή και φυσικά με τους γονείς και τα παιδιά. Ομιλίες, συζητήσεις. Πέρα από τα προπονητικά.

I: Θέλω να μου πεις αναλυτικά για τα προπονητικά, για τις ομάδες, τι έχεις αντιμετωπίσει μέχρι τώρα;

Γ.Π.: Μεγάλες δυσκολίες. Είχαμε το 5Χ5, το οποίο δεν λειτουργούσε, ποδόσφαιρο. Βγάζαμε πρόγραμμα 8 φορές την ημέρα. Βάζω, ας πούμε, 10.00-12.00π.μ. προπόνηση κάθε πρωί, πήγαινα κάποια στιγμή εγώ εκεί και δεν ήταν κανένας. Ερχόντουσαν κατά τις 13.00μ.μ., ας πούμε. -Ουουου κ. Σάκη, τώρα πάμε για μπάλα; -Όχι. Τι ώρα είχαμε προπόνηση; -Για να μάθουν και το ωράριο, γιατί είχαμε και τέτοια προβλήματα. Είχαμε να κάνουμε με κόσμο συγκεκριμένο, έτσι; Με κόσμο διαφορετικό. Δηλαδή, αλλάζαμε τα ωράρια, αλλάζαμε... δεν βρίσκαμε ανταπόκριση, με λίγα λόγια δηλαδή.

I: Τις δυσκολίες θα τις πούμε μετά. Πες μου εσύ, ως παιδαγωγός-καθηγητής φυσικής αγωγής-γυμναστής, πώς το οργάνωσες; Πώς το σκέφτηκες, πώς προσπάθησες να συστήσεις ομάδες και πώς βρήκες τα παιδιά;

Γ.Π.: Από διάφορες συναντήσεις στην γειτονιά μέσα. Μίλησα εγώ προσωπικά με τα παιδιά. Μιλήσαμε με γονείς. Με κάποιους κοντινούς, στην αρχή, που μας δείχνανε κάποια εμπιστοσύνη τα σπίτια που ήταν γύρω-γύρω. Αυτό θα μαθευτεί λίγο παραπέρα. Τι είμαστε εμείς; Τι κάνουμε εμείς και γιατί το κάνουμε; Γιατί, πολλοί βλέπανε, ποιος είναι αυτός που ήρθε εδώ πέρα και πώς θα τα πάρει τα παιδιά μας να τα πάει εκεί; Γιατί αναγκαστήκαμε κάποια στιγμή να τα μεταφέρουμε τα παιδιά να τα πάμε και λίγο παραπέρα, ας πούμε, έτσι; Να κερδίσουμε, στην αρχή, λίγο την εμπιστοσύνη τους. Να δούνε, τι είναι αυτοί; Γιατί μας βλέπανε διαφορετικούς και μας βλέπουν ακόμη διαφορετικούς. Αυτό δεν μπορεί να αλλάξει. Με αυτή την έννοια. Έτσι. Στην αρχή ήρθαν 3 παιδιά. Μετά 4. Μετά γίνανε 10. Οι 10 γίνανε ξανά 2, γιατί έχουν άλλα χαρακτηριστικά αυτοί. Βαριούνται. Δεν τους αρέσει το οργανωμένο, δηλαδή, όπως αυτά που αντιμετωπίζω στο σχολείο. Δηλαδή, ότι οργανωμένο και ότι τυπικό και ότι από αυτά που μας έχουν μάθει στο πανεπιστήμιο γίνεται το 1/1000. Δεν γίνεται ούτε 1/10 στα παιδιά τα υπόλοιπα. Πόσο σε αυτούς που προσπαθούμε;... εκεί είναι το αντικείμενο, έτσι; Το αντικείμενο, για μένα, ήταν να μάθουνε τρόπους συμπεριφοράς

και τι σημαίνει ‘έχω πρόγραμμα, έχω ωράριο, πώς μιλάω σωστά, πώς συμπεριφέρομαι σωστά, κ.λπ.’ Δεν με ενδιαφέρει ούτε το μπάσκετ, ούτε το ποδόσφαιρο. Αυτά στο τέλος. Αν θα έρθεις κάποιος να παίξει ποδόσφαιρο, μπάσκετ, το να το κάνουμε σωστά είναι το τελευταίο. Προηγούνται όλα τα άλλα. Έτσι; Και για το παιδαγωγικό και για μένα. Πρώτα γίνονται όλα τα υπόλοιπα, το πώς μπαίνουμε μέσα, πώς καθόμαστε και πώς φεύγουμε από εδώ και μετά το μπάσκετ ή το τένις, το βόλεϊ ή οτιδήποτε.

I: Εσύ σε πρώτη φάση τι τους πρότεινες; Ομάδες ποδοσφαίρου; Ομάδες μπάσκετ;

Γ.Π.: Επειδή αυτοί εδώ είναι τρελαμένοι με το ποδόσφαιρο και δεν γνωρίζανε κάτι άλλο, το πρώτο για να τους φέρω λίγο πιο κοντά, να με γνωρίσουν, να δουν τι γίνεται, πως κάνουμε, ήταν δύσκολα τα πράγματα. Κατ’ αρχήν, μπαίνανε μέσα και ερχόταν ο διαμεσολαβητής στην αρχή γιατί δεν μιλάγανε ελληνικά. Ή σταματάγανε. Έχω κάνει αίτηση εγώ. Την έχω δώσει στην Εύη. Να στην δώσει κάποια στιγμή. Σταματάγανε στην μέση την προπόνηση και αρχίζανε, ‘η μάνα σου, ο πατέρας σου’, στην δική τους την γλώσσα, χωρίς να καταβαίνω εγώ. Και εγώ έλεγα, ‘Αν ξαναμιλήσει κανείς έτσι εδώ μέσα... Ή θα μιλάτε για να καταλαβαίνω και εγώ.’ Τέλος πάντων, είχαμε πολλά προβλήματα με τρόπο συμπεριφοράς

I: Μιλάγανε μπροστά σου, στην δική τους γλώσσα;

Γ.Π.: Μπροστά μου. Σταμάταγε η προπόνηση. Τίποτα. Παίρνανε, πετάγανε πέτρες, χαρτιά. ‘Θα σου σκίσω την μάνα σου, τον πατέρα σου.’ Η κατάσταση δηλαδή 300 χρόνια πίσω. Εγώ δεν το έχω αντιμετωπίσει αυτό το πράγμα και είμαι 28 χρόνια στην δουλειά. Είχαμε παιδιά και εμείς. Παιδιά με ναρκωτικά και τέτοια, τα οποία τα κάναμε και τα φέραμε και πήγανε και παίζανε μπάσκετ και ανεβήκανε και πήγαν και Α’ Εθνική και Β’ Εθνική. Έχουν παίζει και Α2. Άλλο αυτό, όμως. Πολύ δύσκολα και προσπάθησα στην αρχή μέσα από τα άλλα τα παιδιά. Βέβαια, υπάρχουν και οι εξαιρέσεις, έτσι; Αλλά επειδή η πλειονότητα εδώ, από τα 10 παιδιά, τα 8-7 ήταν έτσι, στην αρχή τουλάχιστον, μέχρι να έρθουμε εμείς σε κάποιο σχολείο, που ήρθαμε τώρα, αναγκαστικά και οι υπόλοιποι γινόντουσαν έτσι. Ή κάνανε αυτοί τον αρχηγό, λειτουργούσαν σαν συμμορίες, ας πούμε, και εντάξει. Άντε γεια. Εγώ δεν μπορούσα να αντιμετωπίσω τέτοια. Υπήρχαν στιγμές, γιατί αν έπιανα εγώ κάποιον από τον λαιμό ή έριχνα καμιά σφαλιάρα ή γινόταν τίποτε άλλο, θα είχαμε άλλα. Κατ’ αρχήν, θα έχανα την δουλειά μου, όχι λόγω σφαλιάρας. Γιατί σφαλιάρες έχω ρίξει, έχω δουλέψει και σε σχολείο. Δεν είναι αυτό το θέμα. Ή να το πάρεις να το ταρακουνήσεις. Έχω μάνα.

‘Τώρα, θα σου δείξω εγώ. Θα σου σκίσω. Περίμενε και έρχομαι.» Και μπορεί να έρχονταν 20-30 από κάτω από την συνοικία και να γινόντουσαν ρεζίλι.

I: Η προσπάθεια σου να συστήσεις ομάδες, να ξεκινήσουν να κάνουν κάτι οργανωμένα, να σε ακολουθήσουν, να έρθουν στις προπονήσεις, να γίνει ομάδα, όλα αυτά τα χρόνια, είχατε έστω μια επιτυχημένη προσπάθεια, η οποία διήρκεσε κάποιο χρονικό διάστημα;

Γ.Π.: Ναι. Είχαμε. 6-7 χρόνια περάσανε παιδιά από το ποδόσφαιρο στο 5X5.

I: Μιλάμε για αγόρια μόνο;

Γ.Π.: Αγόρια. Ξεκίνησαν και λίγο τα κορίτσια, τα οποία δεν ήρθαν. Όπως δεν ήρθαν και με το βόλεϊ.

I: Τα κορίτσια τα προσέγγισες με ποιο αγώνισμα;

Γ.Π.: Με το βόλεϊ. Και στο δημοτικό, εκεί απέναντι. Και από εκεί δεν είχαμε ανταπόκριση. Ποιοι είστε εσείς; Δεν θέλουμε Ρομά. Δεν θέλουμε εκτός... Είπαμε να έχουμε και το απόγευμα δύο φορές την εβδομάδα, που σχολάνε. Γιατί ήταν τα ωράρια πρωί και απόγευμα αυτοί. Μισοί σχολάγανε έτσι και μισοί έτσι.

I: Τι ωράριο είχαν τα παιδιά στο σχολείο πρωί-απόγευμα;

Γ.Π.: Στα σχολεία, ναι, βεβαίως.

I: Τώρα δεν το έχουμε αυτό το πρόβλημα.

Γ.Π.: Όχι. Να, έγινε αυτό εδώ πέρα και έρχονται κάθε μέρα πρωί. Σχολάνε 14.00μ.μ., γυρνάνε το μεσημέρι σπίτι, οπότε έχεις κάτι να κάνεις επισήμως. Από τους γονείς καμία βοήθεια, από το γραφείο καμία βοήθεια, από τον δήμο καμία βοήθεια.

I: Ήσουν ουσιαστικά μόνος σου.

Γ.Π.: Μόνος. Ολομόναχος. Και αν δεν ήμουν εγώ με κάποια εμπειρία, μπορούσε κάποιο άλλο παιδί... καλά, θα είχε παραιτηθεί από τα πρώτα 1-2 χρόνια. Βέβαια, δεν σας ενδιαφέρει αυτό.

I: Μας ενδιαφέρουν όλα.

Γ.Π.: Πρώτον αυτό, και δεύτερον, θα είχε πρόβλημα στην προσωπική του ζωή. Δηλαδή, ή θα έχει τσακωθεί ή θα έχει χτυπηθεί. Γιατί έχουν γίνει. Στην γυμναστική επάνω έχουν χτυπηθεί και έχουν πάει Ρομά του σχολείου και έχουν γίνει ιστορίες, φασαρίες. Έχουν γίνει πολλά τέτοια πράγματα. Εγώ, ας πούμε, δεν μπορούσα, όπως θες πάρτο, να καταστρέψω ένα όνομα το οποίο το έχω φτιάξει. Γιατί κάτω στην Αθήνα, που κατέβαινα, μου φωνάζανε: ‘Γεια σου, κ. Σάκη.’, επειδή ήρθα σε κάποια Ν. Σμύρνη με κάποια... και ήταν σωστό, δεν το λέω από προσωπικού. Αλλά κάποια πράγματα μετά

πάνε σε προσωπικό επίπεδο, ας πούμε. Να σε ξευτιλίζει ο άλλος. Πας να κάνεις μια δουλειά και από τους ίδιους μέσα αντιμετωπίζεις. Έχω πάει σε Α', Β', Γ', Δ'. Έκανα προπονήσεις κάθε μέρα, κάθε πρωί 10.00-12.00, 09.00-11.00, 11.00-14.00. Άλλαξα το ωράριο κάθε φορά. Πέστε μου πότε μπορείτε να έρθετε; Εντάξει, λέγανε: 'Κύριε Σάκη, πότε έχουμε προπόνηση;' 'Αύριο στις 10.00π.μ.' Μάλιστα. Όσο τους είδες εσύ αύριο στις 10.00, τόσο τους έβλεπα και εγώ. Έρχονταν κάποια στιγμή στο σχολασμα 14.00μ.μ. Τότε τους ήρθε. Πάρε μια μπάλα και πάμε. 'Κύριε Σάκη, θα έρθετε;' Όχι, λέω. Δεν θα έρθω. Τι ώρα είπαμε; Τι ώρα γράφει; Το βγάλαμε χαρτί, το τοιχοκολλήσαμε, το κάναμε έγχρωμο με εκτυπωτή, το ονομάσαμε «ΟΜΑΔΑ», το ονομάσαμε «Ν. ΣΜΥΡΝΗ τάδε», το ονομάσαμε «Ν. Σμύρνη έτσι». Δύσκολα. Δύσκολα. Η μόνη σωτηρία... από την εμπειρία μου και αυτό και δεν υπάρχει άλλη λύση δηλαδή, αυτό το χύμα έχει τελειώσει, τελείωσε, προσπαθώ να το ξεχάσω αυτό το κομμάτι. Η μόνη σωτηρία είναι εδώ που καθόμαστε αυτή τη στιγμή μέσω του σχολείου να γίνονται οι δράσεις και να είναι και κάποιος δίπλα οπωσδήποτε. Διαμεσολαβητής θα λέγεται; «Τέτοιος» θα λέγεται; Γιατί δείχνουν διαφορετική εμπιστοσύνη στα παιδιά. Και εγώ τώρα που τους κρατάω έχουμε γράψει 27-30 άτομα. Είναι τρομερός αριθμός.

I: Άρα, να πούμε ότι υπήρχαν προσπάθειες οι οποίες έπεσαν στο κενό, ειδικά στην αρχή.

Γ.Π.: Στο κενό... εντάξει. Στην αρχή 'ναι'. Μη το ψάχνεις. Εδώ ήρθαμε εδώ και δεν είχε εμφανιστεί κανένας τους 3-4 πρώτους μήνες. Άσχετο αυτό.

I: Μετά από 7 χρόνια λειτουργίας, με τις προσπάθειες που κάνατε, σήμερα τι μπορούμε να πούμε;

Γ.Π.: Εγώ έχω τα παιδιά που μεγαλώσανε. Γιατί κάποια παιδιά μεγαλώσανε και τους βλέπω τώρα στην γειτονιά και 'Γεια σου, κοουτς', μου λένε. Αυτό το 'γεια σου, κοουτς' που μου λένε εμένα, κάποια παιδιά που μείνανε και μου μιλάνε σωστά και κάποια άλλα παιδιά εννοείται, αυτοί που ήταν αλητία, ήταν αλητία. Τελείωσε. Όπως ήταν, έτσι φύγανε. Δεν τους άγγιξε τίποτα. Αυτά τα παιδιά που μείνανε κοντά μου, μεγαλώσανε αυτή τη στιγμή, γιατί και αυτοί μεγαλώσανε τώρα, αυτό είναι το θετικό. Δηλαδή, ότι με βλέπουνε ότι φτιάχνω κάποια δουλειά, έρχονται ακόμα και με ρωτάνε κάποια πράγματα, τους συμβουλεύω και εγώ για την δουλειά τους, τους συμβουλεύω... Δηλαδή, από τα κορίτσια μέχρι... Δεν λέμε για το ποδόσφαιρο. Μη το πάμε έτσι, γιατί μέσα από το ποδόσφαιρο, εγώ σταμάταγα και κάναμε χίλια δύο πράγματα. Δεν ήταν να πάρουμε μια μπαλίτσα να παίξουμε. Αυτό το κάνει και η μάνα μου. Πάρε την μπάλα,

κλώτσα εκεί και όποιος κερδίσει ‘χαίρεται’, αύριο πάλι. Δεν είναι η δουλειά μου έτσι και προσωπικά δεν το έκανα έτσι. Άλλος μπορεί να το κάνει, όπως το κάνουν εδώ στο σχολείο. Πάρτε μπάλες, παίξτε και έρχεται μετά ο Σωτήρης εδώ και μου λέει: ‘Κύριε Σάκη, δεν ακούγεται κιχ.’ ‘Γιατί να ακούγεται κιχ;’ του λέω. Δεν κατάλαβα. Ή θα το κάνουμε ή θα φύγουμε.

I: Θανάση, θέλω να μου πεις, σήμερα πόσα παιδιά έχεις στην ομάδα;

Γ.Π.: Έχουν έρθει πολλά παιδάκια και αντιμετωπίζουν προβλήματα. Αυτή τη στιγμή είναι κοντά στα 30 παιδιά γραμμένα. Το έχω το ντοσιέ σπίτι. Θα στο φέρω και αύριο. Θα στα βγάλω και φωτοτυπία.

I: Τι ηλικίες έχουν αυτά τα παιδιά;

Γ.Π.: Από β’ δημοτικού μέχρι στ’.

I: Υπάρχει κάποια οργανωμένη ομάδα σήμερα;

Γ.Π.: Βεβαίως υπάρχει οργανωμένη ομάδα. Έχουμε συστήσει δυο γκρουπάκια. Κατ’ αρχήν, κάναμε 3 φορές την εβδομάδα. Αυτά που μπορεί να μου δώσει τώρα το σχολείο. Δεν ξέρω τι θα γίνει μεθαύριο. Και αυτά με κόπο. Τώρα αρχίσαμε και μπήκαμε. Έρχονται εδώ, καθόμαστε, αρχίζω και τους βάζω σε ένα λούκι μαζί με τα άλλα τα παιδιά, γιατί δεν είναι μόνο Ρομά. Είναι και Ρομά και άλλα παιδιά από το σχολείο. Έχουν έρθει γονείς. Μαθεύτηκε εδώ πέρα τι γίνεται και τι κάνει και κάποια στιγμή πήγε να μαθευτεί και στραβά. Λένε οι άλλοι... Γιατί, έγινε το Συμβούλιο Γονέων και Κηδεμόνων, μου λέει ο Σωτήρης, και ήρθαν και λένε μόνο για παιδιά Ρομά; ‘Όχι, λέω εγώ στην κ. τάδε, κάτι μαμάδες, ποιος σας είπε ότι είναι μόνο για παιδιά Ρομά; Δεν καταλάβατε. Εμένα θα ρωτάτε. Αν σας ενοχλούν και δεν θέλετε, τι να σας πω; Δωρεάν είναι. Όποιος θέλει έρχεται. Εμείς είμαστε σε συνεργασία με τον δήμο. Δεν νομίζω να κάνουν πολλοί προπόνηση δωρεάν αυτή τη στιγμή σε αυτή την χώρα. Να γίνεται έτσι, μέσα σε ένα κλειστό;.. Προσπαθώ λίγο να σας δελεάσω, έτσι;

I: Ήταν καινούργιο κλειστό γυμναστήριο;

Γ.Π.: Και εγώ τρέχω προσωπικά, έτσι; Και ποιος τους κάνει, τέλος πάντων; Βέβαια, δεν τους ενδιαφέρει αυτό. Δεν πειράζει. Αυτό πάει και προσωπικά βέβαια. Ο καθένας δεν ξέρει ποιος είναι ο κ. Σάκης και καλύτερα κάνει και δεν ξέρει. Εγώ τους δελεάζω με άλλον τρόπο. Αυτά βέβαια μαθαίνονται, όπως έχουν μαθευτεί τώρα σιγά-σιγά. Έρχονται παιδιά, μας τα στέλνουν οι γονείς. Λένε μέσα τα καλύτερα λόγια. Είπανε γι’ αυτό που γίνεται.

I: Να το κάνουμε λίγο συγκεκριμένο, Θανάση. Έχουμε δυο ομάδες, τις οποίες τις προπονείς 3 φορές την εβδομάδα;

Γ.Π.: Ναι.

I: Τι ώρες;

Γ.Π.: Από τις 14.15-15.30μ.μ. Το έχουμε μοιράσει.

I: Μετά το σχολείο;

Γ.Π.: Ναι. Βέβαια. 14.10 καπάκι. Πιείτε νερό, αλλάξτε και όλοι εδώ.

I: Για να μην φεύγουν, γιατί μετά δεν ξαναμαζεύονται.

Γ.Π.: Για να μη φεύγουν, πρώτον. Δεύτερον, δεν έχει άλλες ώρες το σχολείο να μου δώσει. 14.00μ.μ. τελειώνει το 7ωρο. Δεν είμαστε μόνοι μας εδώ πέρα.

I: Είναι σε συνεννόηση με το άλλο το σχολείο.

Γ.Π.: Δεν είναι του ΙΑ.Κ. Και εδώ που μπήκαμε, εγώ πήγα και μπήκαμε. Έπρεπε να πάμε στον Δεληγιάννη, στον Αναστασίου, στον... πώς λέγεται ο δήμαρχος; Στον Καλογιάννη; Εδώ δεν ανακατεύθηκε κανένας. Εγώ πήγα. Ο κ. Σάκης πήγε.

I: Προσωπική σου πρωτοβουλία ;

Γ.Π.: Ναι. Και ακόμη περιμένω. Δεν ξέρω εγώ τι έχει γίνει από εκεί και πέρα. Δεν ξέρω. Και αν δεν ερχόμουν, θα καθόμουν και εγώ στο γραφείο έτσι και να περιμένω να δω τι θα γίνει. Ότι βρέξει ας κατεβάσει. Δεν έχω κανένα πρόβλημα. Αυτό πάλι με δική μου πρωτοβουλία. Ο κ. Διευθυντής εδώ τα ξέρει. Και αυτός είναι σωστός άνθρωπος και βοήθησε. Μίλησε βέβαια και με την δημαρχία, απ' ότι μου είπε, κ.τ.λ. κ.τ.λ. Αλλά περιμένω και άλλα πράγματα. Δηλαδή, και αυτές οι 3 ώρες που πήρα εδώ, μπορούσε να ήταν μία. Ήταν 2 στην αρχή. Τώρα πήρα άλλη μία. Τώρα είμαστε Τρίτη-Πέμπτη-Παρασκευή. Μετά τις 14.00μ.μ.

I: Έρχονται τώρα τα παιδιά;

Γ.Π.: Κάποια μέρα θα έρθουν τρεις, άλλη τέσσερις. Δηλαδή, αυτοί που λείπανε την Πέμπτη, θα έρθουν την Παρασκευή, όπως γίνεται σε όλες τις ομάδες. Αυτό είναι κάτι φυσιολογικό. Δεν είναι ΠΑΟ-Ολυμπιακός. Δεν είμαστε... Και μπορώ να σου πω και οι Ρομά, γιατί αυτό μας ενδιαφέρει και περισσότερο. Δεν το δείχνω εγώ στην προπόνηση, αλλά αυτό που με ενδιαφέρει περισσότερο, μιας και είμαστε ΙΑ.Κ. Τάκα-τάκα. Χτες μου ήρθαν δυο παιδάκια. Μου λέει, κ. Σάκη, να φέρω και από το άλλο σχολείο; Του λέω, φέρε. Έρχονται και από το άλλο, το 12°. Με δική μου πρωτοβουλία. Και αν σου πει τίποτα, 'Πες, εδώ, στον κ. Σάκη, να έρθουν να ρωτήσουν, τι κάνω και γιατί τους φέρνω εδώ.' Σωστό;

I: Σωστό.

Γ.Π.: Και τα υπόλοιπα, αν πάμε και παραπέρα, στον δήμο μετά. Να σου πω εγώ μετά πώς θα σφίξουν οι κώλοι γιατί έχει γίνει η κατάσταση, μη πω... Θα έπρεπε. Με την καλή έννοια το λέω.

I: Πες μου από το 2007 που εργάζεσαι στο ΙΑ.Κ., είχες προηγούμενη εμπειρία από ομάδα Ρομά ή ήταν η πρώτη φορά ;

Γ.Π.: Από τέτοιο όχι. Ναι. Βεβαίως. Βέβαια, έχω κάνει με παιδιά... αλλά όχι με τέτοια. Όχι. Ποτέ. Κανένας.

I: Θέλεις να μου πεις κάποιες ιδιαιτερότητες, για κάποια θέματα, θετικά ή αρνητικά, που έχεις εντοπίσει στην καινούργια, για σένα ομάδα των Ρομά;

Γ.Π.: Τα παιδιά εδώ;

I: Ναι.

Γ.Π.: Καμία σχέση. Όταν είναι σε ένα κοινωνικό περιβάλλον, το οποίο αναγκάζονται με τον σωστό τρόπο να συμπεριφέρονται σωστά, όλα ξεκινάνε από την συμπεριφορά, έτσι; (Καταγωγές) από εκεί ξεκινάνε όλα. Όταν μάθουν να σέβονται κατ' αρχήν τον χώρο που είμαστε εδώ πέρα, να σέβονται εμένα, που έρχομαι εδώ και κάνω, επειδή είναι κάποια πράγματα αυτονόητα, έτσι το πάω. Ο άλλος βγαίνει έξω και πληρώνει 50-80 ευρώ το μήνα και κάνουν καραγκιοζιλίκια.

I: Είναι μια δωρεάν παροχή, που δεν την έχουν άλλα παιδιά ;

Γ.Π.: Ναι, αλλά τι παροχή είναι; Α! Μπράβο. Εγώ τους το ξεκινάω από εκεί. Το λέω και στους γονείς, με την καλή έννοια. Δεν τους το λέω, ξέρετε εδώ δεν πληρώνετε. Εντάξει; Όχι αυτά σε μένα. Δεν σας το λέω με αυτή την έννοια. Ξεκινάω με ωραίο τρόπο, το πώς έρχονται εδώ, γιατί έρχονται ταραράμ ταραράμ, έτσι; και τι είναι αυτό το πράγμα, ας πούμε. Έτσι, πρώτα να δείξουμε εμπιστοσύνη ακόμη και εδώ τώρα στους γονείς. Εδώ βγήκε και ο σύλλογος γονέων ότι έχουν μεγάλη...

I: Τι;

Γ.Π.: Με τους Ρομά και αυτούς. Δηλαδή, πώς τους αντιμετωπίζει ο κόσμος. Δεν τους αντιμετωπίζει έτσι.

I: Πες μου ένα παράδειγμα.

Γ.Π.: Σου λέει, πάνε τα παιδιά των Ρομά, πάνε και τα δικά μου τα παιδιά, τι κάνει αυτός εκεί; Ή αν θα πάθει κάτι, έχω εμπιστοσύνη; Ποιος είναι αυτός ο κ. Παπαγιάννης; Δηλαδή, πάλι αν δεν έλεγες ότι είδες κάτι, μπήκαμε στις τάξεις μαζί με τον κ. Σωτήρη. Πάλι μόνοι μας, όπως γίνεται σε αυτή την χώρα. Δεν με ενδιαφέρει. Δεν θέλω να

βοηθήσει κανένας. Κατάλαβες; Θα πει ο άλλος, η δουλειά σου είναι, τρέχα. Ναι, θα τρέξω. Αλλά όταν έρθει για κάποια επίσημα πράγματα όμως...

I: Θανάση, να το κάνουμε λίγο πιο συγκεκριμένο. Αντιμετώπισες προβλήματα από τους γονείς;

Γ.Π.: Όχι.

I: Από τους γονείς των μη Ρομά;

Γ.Π.: Όχι. Όχι. Ίσα-ίσα. Μπράβο! Και έτσι και αυτό και έρχονται και κάθονται στην πόρτα και περιμένανε έξω προχθές. Όχι. Και πολύ ωραίο αυτό που γίνεται και συγχαρητήρια και μακάρι να τα είχαμε και εμείς. Γιατί δεν τα κάνατε τόσα χρόνια. Και τώρα, λέω, παιδιά, μπήκαμε. Πού να πάμε; Στο 5X5, εκεί στα χώματα; Ή να πάμε απέναντι εκεί που είναι το διύλιστήριο.

I: Βρέθηκε ο χώρος και μπορεί να...

Γ.Π.: Μπράβο, κ. Σάκη. Συγχαρητήρια. Με ξέρουν, βέβαια. Με ξέρουν τα παιδιά. Είναι άλλα παιδιά, που είναι τώρα γ' λυκείου και με ξέρουν και με χαιρετάνε. Αυτά τα παιδιά που σου έλεγα. Αυτό είναι το σωστό. Όταν έρχεται ο άλλος και σε χαιρετάει, έτσι χαιρετάει και απέξω. Εγώ λέω αυτό είναι το σημαντικό. Όταν θα φεύγετε, λέω, από εδώ να πάτε παραέξω, να σας σέβονται και αυτοί. Μη ζητάτε μόνο, 'Αααα, γιατί αυτός με κοιτάει έτσι.'

I: Το είπαμε αυτό. Θέλω να μου πεις κάτι. Πέραν από τις οργανωμένες ομάδες, που προσπαθείς να κάνεις εσύ, τα παιδιά των Ρομά στην γειτονιά της Ν. Σμύρνης έχουν δικές τους ομάδες;

Γ.Π.: Υπάρχει ένας σύλλογος. Αυτός, στην Ν. Σμύρνη «ποδόσφαιρο», που κατεβάζουν το αντρικό, μου λέει ο Κώστας. Καμία σχέση βέβαια με το δικό μας το κομμάτι. Αυτό είναι ποδόσφαιρο. Πηγαίνουν, παίζουν στο πρωτάθλημα.

I: Θέλω να μου πεις, για μένα είναι άγνωστα.

Γ.Π.: Τίποτα. Δεν ξέρω. Και δεν θέλω να ανακατευτώ εκεί. Έχουν πρόεδρο, αντιπρόεδρο, γραμματείς. Παίζουν Δ' – Ε' Εθνική, τι είναι εδώ;

I: Έχουν οργανωμένη ομάδα πάντως στην γειτονιά;

Γ.Π.: Έχουν μια ομάδα ποδόσφαιρο και κάποιες ακαδημίες, που κάνουν τα απογεύματα στον Βιολογικό. Εκεί που είναι το χορτάρι. Εκεί κάποια στιγμή είχαμε πει ότι μπορούσα και εγώ να βοηθήσω. Γιατί στο μπάσκετ εγώ έχω ειδικότητα.

I: Ομάδα μπάσκετ έχουν εκεί;

Γ.Π.: Ποδόσφαιρο. Εγώ όμως μπορώ να κάνω τα πάντα. όπως μπορώ να κάνω βόλεϊ και... Γι' αυτό και λέγομαι Καθηγητής Φυσικής Αγωγής. Δεν κάνω μπάσκετ. Το μπάσκετ είναι ειδικότητα. Και όταν λέω μπάσκετ ειδικότητα, επειδή έχω δουλέψει και στην Α2 και Α1 βοηθός, εδώ δεν πάμε να κάνουμε Α1 και Α2, αλλά τα υπόλοιπα τα αθλήματα μπορώ να τα κάνω τα πάντα σε επίπεδο σχολείου και πόσο μάλιστα στο επίπεδο το δικό τους; Όπως λέμε και για το βόλεϊ κοριτσιών, που θέλουμε να κάνουμε τώρα. Θα φτάσουμε και εκεί. Δεν δείχνανε εμπιστοσύνη. Δεν θέλανε. Παίρνανε εδώ κάτι ταβερνιάρηδες προπονητές. 'Παιδιά, εγώ εδώ πέρα είμαι'. Γιατί γίνανε πολλές προτάσεις. Χτυπήστε μου την πόρτα. Κουραστήκαμε πια. Από μόνοι τους αυτά, στην αρχή. Εγώ λέω, μπορώ τα παιδάκια να τα κάνω. Μου λέει, να έρθεις απόγευμα. Να έρθω απόγευμα. Εδώ κάθομαι. Να έρθω 17.00-18.00μ.μ. Να κάνω δύο φορές την εβδομάδα και μετά να πάω να κάνω προπόνηση. Το απόγευμα. Πρόσεχε τώρα. Έτσι, με όλες τις συνθήκες τις... Στον Βιολογικό. Να πάρω το αυτοκίνητο, γιατί μένω από εκεί.

I: Να πούμε λίγο τι κάνουμε... όχι, τι δεν κάνουμε. Τι κάνουμε, θέλω να πούμε.

Γ.Π.: Σου λέω τι μπορούσε να γίνει και τι γίνεται;

I: Μπορούσαν να γίνουν πάρα πολλά πράγματα στα 7 χρόνια ;

Γ.Π.: Όχι μόνο μπορούσαν. Περισσότερο φταίει το κεφάλι τους, δηλαδή. Μπορούσαν να είναι πιο απλά τα πράγματα. Να δείξουν μεγαλύτερη εμπιστοσύνη και να γίνουν και άλλα πράγματα. Δηλαδή, περάσανε 2-3 χρόνια για να συνειδητοποιήσουν τι είναι το Ια.Κ. Τι είμαστε εμείς; Πέρασε τόσος καιρός να αρχίσουν να δείχνουν εμπιστοσύνη. Δεν δείχνανε εμπιστοσύνη. Άλλος έμπαινε μέσα και έλεγε: 'Τι τα θέλεις τα χαρτιά; Θα τα πας στην Εφορία;' Και φωνάζαμε, 'Ρε παιδιά, δεν είμαστε αστυνομία.' Επειδή ο ένας χρώσταγε, ο άλλος ρεύμα, ο άλλος έκλεβε.

I: Δείχνανε καχυποψία;

Γ.Π.: Ναι. Καχυποψία, είπες την λέξη ακριβώς, ήταν το Α και Ω. Αυτό, ξεκίναγε από την εφορία μέχρι στα παιδιά τους. Εδώ που ερχόταν η άλλη να πάρει ένα γάλα από την Φωτεινή. «Και ποιος είσαι εσύ και γιατί μας ρωτάς;» Άντε κάτσε εσύ να δουλέψεις.

I: Υπάρχει κάποιος οργανισμός, κάποιος σύλλογος, που έδειξε κάποιο ενδιαφέρον για να συνεργαστείτε, να βοηθήσει;

Γ.Π.: Κανένας. Τίποτα.

I: Ούτε...

Γ.Π.: Τίποτα. Κανένας. Κλειστές οι πόρτες παντού. Εγώ στο δικό μου το κομμάτι και στον δήμο, που ήθελα να δείξω, πάλι κλειστή η πόρτα με 20 λουκέτα. Μούντζες

τρώγαμε και φεύγαμε. Με ό,τι αυτό συνεπάγεται. Ζήτησα και το κλειστό, ζήτησα και πουλμανάκι να πηγαίνουμε. Έχει ο δήμος πουλμανάκι. Τα έκανε ο κ. Σάκης αυτά. Να πηγαίνουμε στο παρκέ μέσα. Άμα μάθανε ότι πρόκειται για Ρομά. Δεν θέλω να πω ονόματα. Μη φτάσουμε δηλαδή εκεί γιατί θα γίνει της π....ας στη Λάρισα.

I: Η προηγούμενη δημοτική αρχή δεν έδειξε κάποιο ενδιαφέρον;

Γ.Π.: Δεν έδειξε ενδιαφέρον. Πέραν από το ενδιαφέρον μπορούσε, έστω να έχουμε μια απάντηση. Εγώ τους είπα: ‘Με δικό μου, παιδιά. Εγώ θα τα συνοδεύω τα παιδιά. Έχω κάνει. Πέσατε σε έναν άνθρωπο που τα έχει κάνει. Δεν ήμουν 25 χρονών να είμαι τρελαμένος, να μπω μέσα να πω ‘ωχ, τι γίνεται εδώ; Φεύγω, παραιτήθηκα.’

I: Εντάξει. Εντάξει.

Γ.Π.: Εννοώ, βρε ηλίθιε Σάκη Παπαγιάννη, βλάκα Σάκη Παπαγιάννη, έρχομαι να σου προσφέρω. ‘Όχι δεν το δίνουμε. Είναι στις ομάδες. Όχι. Όχι. Οι μπάλες δεν έρχονται. Αυτοί θα πλένονται, θα σκουπίζονται και μετά θα μπαίνουν μέσα.

I: Υπήρχε ρατσισμός.

Γ.Π.: Ναι, αλλά ρατσισμός, κλειστό το μπουρδέλο εδώ, που λέει ΙΑ.Κ., να φύγουμε και εμείς να ησυχάσουμε. Είμαστε που είμαστε όπως είμαστε.

I: Ή το στηρίζεις ή το αφήνεις στο έλεος.

Γ.Π.: Ναι. Να πάει στον διάολο. Συγγνώμη, δηλαδή. Εντάξει, μη φεύγω και εγώ μετά επάνω και μου λες... Και εγώ το μεσημέρι θέλω να πάω σπίτι μου, να κάτσω να παίξω με τα παιδιά μου. Μην είμαι ‘έτσι’, ας πούμε.

I: Τελειώνουμε με το θέμα των ομάδων. Αυτή την στιγμή συνοψίζουμε και λέμε ότι...

Γ.Π.: Πρόσεχε μη πεις αυτουνού ‘έχω τα κλειδιά και μπαίνω.’ Πρόσεξε πως στο λέω. Μου δώσανε την ελευθέρα αυτή τη στιγμή και μπαίνουμε μέσα. Αυτό εδώ δεν το είχαν ούτε ομάδες Β΄ Εθνικής.

I: Είναι ένα πολύ καλό βήμα ...

Γ.Π.: Είπα στα παιδιά ‘σαν τα μάτια τους.’ Εάν θέλουν να συνεχίσουν το Ια.Κ., εγώ δεν έχω κανένα άγχος, θα είμαστε εμείς, δεν θα είναι άλλοι, αυτό εδώ μέσα μη το χάσουν, θα χάσουν τα πάντα. Γιατί, ακούγονται πολλά πράγματα. Έτσι; να το έχουν υπόψη τους. Είναι πάρα πολύ καλό, για όλο αυτό το κομμάτι που λέγεται Ια.Κ.

I: Να πούμε ότι είμαστε στο Κλειστό Γυμναστήριο του καινούργιου σχολείου.

Γ.Π.: 33^ο δημοτικού σχολείου Λαρίσης. Καινούργιο. Ολοήμερο.

I: Με ποιον ήρθες σε συνεννόηση για να σας το παραχωρήσει;...

Γ.Π.: Με τον διευθυντή τον κ. Σωτήρη Βούλγαρη, ο οποίος ήταν στη γειτονιά στο 1^ο σχολείο και δούλευε διπλοβάρδια. Μου έχει και εμένα εμπιστοσύνη. Από την πρώτη στιγμή μου το έδειξε, γιατί ξέρει ότι ήθελα να κάνω μια άλφα προσπάθεια, και λοιπόν, ‘Κ. Σάκη’, από την πρώτη στιγμή μου έδωσε τα κλειδιά και μου ανέθεσε αυτά τα πράγματα. Ότι αντιμετωπίσεις, μου λέει, είμαι δίπλα σου. Λέω, κ. Σωτήρη, ευχαριστώ. Θα προσπαθήσω το λιγότερο να σε ενοχλώ γιατί δεν θέλω.

I: Τι άλλες παροχές έχετε εκτός από τον χώρο; Δηλαδή, μπάλες, φόρμες;

Γ.Π.: Τρεις μπάλες έχουμε μέχρι στιγμής και τις άλλες έχω πει στα παιδιά να φέρουν δικές τους. Δηλαδή, έχουμε 8 μπάλες δικές τους.

I: Φόρμες, σπορτέξ;

Γ.Π.: Τίποτα.

I: Είναι δικά τους; Των παιδιών;

Γ.Π.: Ναι.

I: Υπάρχει κάποιο κονδύλι;

Γ.Π.: Ναι. Απ’ αυτά που θα πάρουμε, είπαμε να παραγγείλουμε και 10 μπλουζάκια, αν και κάνουμε και κάποιον αγώνα μεθαύριο. 10 μπλουζάκια μόνο για τους αγώνες. Αν θα δώσουμε κάποιον φιλικό, με την καλή έννοια, σιγά-σιγά; Να αρχίσουμε να μπαίνουμε σε ένα κλίμα να ξεφύγουμε από...

I: Προσπάθεια χορηγιών υπάρχει περίπτωση να γίνει;

Γ.Π.: Ναι. Μπορεί να γίνει και αυτό.

I: Αν υπάρχει ομάδα οργανωμένη...

Γ.Π.: Ναι. Αν υπάρχει ομάδα οργανωμένη, που αρχίζει και γίνεται αυτή τη στιγμή. Γίνεται μια καλή προσπάθεια και είναι κρίμα να ξαναρχίσουμε από την αρχή. Έχεις αυτά τα παιδιά; Θα έρθουν και άλλα. Έτσι έρχονται και άλλα παιδιά από κάτω. Δηλαδή, θα ζητήσουμε ώρες.

I: Το θετικό είναι ότι μπήκε σε έναν δρόμο το θέμα της άθλησης των ομάδων.

Γ.Π.: Δεν είμαστε μόνοι μας αυτή την στιγμή άρχοντες; Εκεί δεν ξέρω τι γίνεται. Υπάρχει ωραιότερο κτήριο από αυτό εδώ πέρα;

I: Όχι. Είναι πολύ όμορφο.

Γ.Π.: Απέναντι έχουμε τουαλέτες, αποδυτήρια. Τις μπάλες θα τις βάζω εδώ πέρα. Να γράψουμε επάνω ΙΑ.Κ. κ.τ.λ. Κυριλέ σου λέω. Έλα σε μια βδομάδα να πάρουμε εκείνα τα ρημάδια τα λεφτά να πάρουμε και τα υλικά. Γιατί από αυτά θα πάρουμε και τις μπάλες. Είναι έτοιμα όλα τα χαρτιά. Είναι γύρω στα 60 ευρώ.

I: Άρα, είναι κίνητρο αυτό για τα παιδιά να αρχίσουνε.

Γ.Π.: Μα με ρωτάνε, ‘Κ. Σάκη, πότε θα έρθουν οι μπάλες;’ Αν συμπεριφερόμουν και εγώ διαφορετικά δεν θα πάταγε εδώ γάτος. Και τους λέω, ‘παιδιά, μέχρι την Παρασκευή θα έχουμε τα λεφτά.’ Τώρα πάμε 2^η Παρασκευή. Πιστεύω ότι μέχρι την Παρασκευή θα τελειώνουμε με το καλό, απ’ ότι έμαθα. Θα πάρουμε τα χρήματα να πάω και εγώ. Πότε θα πάρουμε την παραγγελία.

I: Θανάση, πιστεύεις ότι με την προσπάθεια τόσων ετών ξεπεράστηκαν κάποια προβλήματα, που είχατε στην αρχή και αρχίζει πλέον να γίνονται πιο θετικά τα πράγματα με τα παιδιών των Ρομά και των γονιών τους;

Γ.Π.: Αρχίζουν και δείχνουν εμπιστοσύνη σε εμάς, κατ’ αρχήν. Επειδή είμαστε τα ίδια άτομα και είναι καλό αυτό. Γιατί από μερικούς παρεξηγήθηκε, πώς είσαστε εσείς 6-7 χρόνια εκεί; Είχε και το καλό του, βέβαια, αυτό. Από την μια είχαμε δουλειά εμείς, από την άλλη τραβήξαμε τα πάνδεινα να συνεχίσουμε. Αλλά το καλό όμως, επειδή είναι δύσκολος ο πληθυσμός, καλό είναι να υπάρχει αυτό, το να έχουν μια εμπιστοσύνη σε αυτά τα άτομα, όποιος αντέχει. Ας πούμε, όσο αντέχει ο κ. Σάκης να είναι εδώ ή κ. Εύη ή κ. Φωτεινή και μπορεί να βοηθήσει, αρχίζουν και δείχνουν εμπιστοσύνη βέβαια. Δεν εκμεταλλεύονται. Δείχνουν εμπιστοσύνη. Ούτε εσύ τους εκμεταλλεύεσαι, ούτε αυτοί εσένα. Κρατάμε τις αποστάσεις εκεί που πρέπει.

I: Εκτός από τις ομάδες του ποδοσφαίρου, μπάσκετ και βόλεϊ, που υπάρχει δυνατότητα να...

Γ.Π.: ... υπάρχει δυνατότητα, σχετικό είναι. Μέχρις στιγμής στο μπάσκετ.

I: Μέχρις στιγμής μιλάνε μόνο για το μπάσκετ ;

Γ.Π.: Ναι, βεβαίως. Δυνατότητα υπάρχει αλλά να γίνουν.

I: Σε άλλου τύπου ομάδες γυμναστικής; Οι γυναίκες, πιστεύεις, θα ερχόντουσαν;

Γ.Π.: Ναι. Είπαμε και για τις γυναίκες. Το κάναμε και αυτό. Το ξεκινήσαμε να γίνει αεροβική, αλλά δεν ήρθανε. Έχει γίνει και αυτό. Γιατί έχω προσωπική εμπειρία από εκεί. Έχω κάνει 7 χρόνια στον δήμο Αθηναίων. Έχω κάνει αεροβική κ.λπ., στα πιο πολύ νιάτα μας. Έχω περάσει και από εκεί. Έχω και από εκεί χαρτί. Και αεροβική και σουηδική κ.τ.λ. Ελεύθερη γυμναστική με τα στρωματάκια. Δηλαδή, αυτά που κάνει ο δήμος έξω, τα προγράμματα «Γυναίκα και αθλητισμός» «Γυναίκα και παιδί» «Γυναίκα και παππούς», μπορούσαν να γίνουν και εδώ. Το έχω πει. Στην αρχή μαζεύτηκαν 3-4 γυναίκες. Δεν ήρθανε. Αυτό που είπες, που προσπαθεί τώρα η Δήμητρα το κλασικό πρόβλημα, ‘λέω ελάτε.’ Στην αρχή λίγο χαβαλέ, λίγο στα γελάκια.

I: Ο διαμεσολαβητής βοηθάει;

Γ.Π.: Θα περίμενα περισσότερο, γιατί είναι η δουλειά του αυτή. Δεν είναι δικιά μας δουλειά. Ο νοών νοείτω. Εγώ δεν μπορώ με την γλώσσα. Γιατί αυτοί όταν θέλουν να πουν πράγματα δικά τους, από το να κοροϊδέψουνε, μιλάνε στα δικά τους, το οποίο βασικά εμένα με προσβάλλει. Όπως το αντιμετώπισα στην αρχή με τα παιδιά. Με προσβάλλει, κατάλαβες. Όταν θα είστε μαζί μου, θα είστε έτσι. Όταν θα φύγετε μετά τις 15.30μ.μ., βγείτε έξω και πετάξτε μπόμπες. Εδώ 14.00-15.30μ.μ. θα είστε σουζα. Ναι. Ναι.

I: Πιστεύεις ότι τα παιδιά που ενδιαφέρονται για τον αθλητισμό περισσότερο, είναι χαμηλού οικονομικού οικογενειακού εισοδήματος ή ανεξαιρέτως όλα τα παιδιά το ίδιο;

Γ.Π.: Όλα. Όλα. Ανεξαιρέτως. Τους αρέσει, εκτός από κάποιο παιδί που πάντα συμβαίνει, ο οποίος είναι ‘κλειστός’ ή δεν τον βοηθάει το σώμα του για τον α’ ή β’ λόγο. Ένα παιδάκι δ’ – ε’ δημοτικού είναι 130 κιλά για κάποια παθολογική αιτία. Όλα ζηλεύουν και θέλουν να έρθουν ανεξαρτήτως θέσεως. Αυτός βέβαια που έχει λεφτά, μπορεί κάποια στιγμή να φορέσει ένα παπουτσάκι Nike, και καλά, τα γνωστά, όπως κάναμε και εμείς, όπως κάνουν όλα τα παιδιά. Δεν έχει διαφορά. Δηλαδή, να το δείξει στους άλλους. Και πάλι εγώ προσπαθώ να μείνω αυτός. Έρχεται και μου λέει: ‘Κ. Σάκη, ωραία αυτά που αγόρασα;’ Ναι, ωραία, του λέω εγώ. Μπορούσες να πάρεις και κάτι άλλο πιο οικονομικό. Τους το λέω αυτό για να είναι μαζί με τα άλλα τα παιδιά. Είναι πολύ σημαντικό αυτό, γιατί κάποια άλλα παιδάκια εδώ μου έρχονται με τα ίδια παπούτσια που φοράνε σχολείο, στην εκκλησία. Δηλαδή, προσπαθώ και εκεί να μην φαίνονται αυτές οι ανισότητες, όσο γίνεται. Αυτό είναι το δικό μου κομμάτι. Τώρα, έξω το τι κάνει ο Ολυμπιακός, Παναθηναϊκός δεν μας ενδιαφέρει; Κατάλαβες, πώς σου του λέω; Αλλά και ακόμη και εκεί προσπαθώ να είναι λίγο εξισορροπημένα τα πράγματα.

I: Βλέπεις τέτοιες ανισότητες, τέτοιες διαφορές, όπως είπες πριν, στο ντύσιμο;

Γ.Π. Ναι. Εδώ κάποιες οικογένειες το έχουν λίγο αυτό το ‘μεγάλο’. Θέλουν να το δείξουν και μεταξύ τους. Το έχουν και τα παιδάκια εδώ που έρχονται.

I: Μου είπες ότι έχεις μια πολύ καλή σχέση με τον διευθυντή του δημοτικού, ο οποίος δείχνει και μια ευαισθησία για την ομάδα.

Γ.Π.: Βεβαίως και έχω καλή σχέση. Τον γνώρισα τον άνθρωπο. Ούτε καφέ δεν έχουμε πει.

I: Είναι μικτό το σχολείο.

Γ.Π.: Είναι μικτό. Ολοήμερο.

I: Πόσα παιδιά πιστεύεις ότι παρακολουθούνε το σχολείο;

Γ.Π.: Ρομά;

I: Ναι.

Γ.Π.: Τώρα, αυτό το σχολείο έχει 300 παιδιά εγγεγραμμένα. Μπορεί να έχει 150, δηλαδή το 50% Ρομά.

I: Διαπιστώνεις σχολική διαρροή ή όλοι έρχονται κανονικά στο πρόγραμμά τους, παρακολουθούν τα μαθήματά τους;

Γ.Π.: Όχι. Από ότι παρακολουθώ εδώ λίγο με τους δασκάλους, που μιλάμε στα διαλείμματα, που ερχόμουν στην αρχή μέχρι να κανονίσουμε για το γήπεδο και μετά που φεύγω από το γραφείο και έρχομαι πιο νωρίς, για να δω τι γίνεται ή για να βρούμε και άλλα παιδιά ή λίγο με τα κορίτσια, έχει υπάρξει διαρροή. Αντιμετωπίζουν προβλήματα μέσα στις τάξεις οι δάσκαλοι. Και με την υποδιευθύντρια, που είναι και αυτή καλή κοπέλα.

I: Πες μου κάποια παραδείγματα.

Γ.Π.: Φεύγουν. Πηδάνε τα κάγκελα. Δεν είμαι εγώ στο σχολείο εδώ. Δεν ξέρω. Από αυτά που μου λένε. Ότι, ξαφνικά στο μάθημα μέσα λέει, 'Με πονάει το κεφάλι μου, φεύγω. Έχω πονοκέφαλο.' Όταν βλέπουν ότι ζορίζονται τα πράγματα...

I: Βρίσκουν δικαιολογίες;

Γ.Π.: Ναι. Οι δικαιολογίες είναι το Α και Ω, όταν ζορίζονται τα πράγματα λόγω μαθημάτων ή λόγω άλλων καταστάσεων, 'Κύριε, να φύγω' ή 'Κύριε, θέλω να πάω τουαλέτα.' Πηδάνε τα κάγκελα, πετάγονται μέχρι απέναντι στο σπίτι. Που ήσουν; Εκεί. Παίρνω την μάνα του τηλέφωνο. Αγχώνονται εδώ οι μέσα. Έφυγε. Ή τσακώνονται στα διαλείμματα. Έχουν πολλά μεταξύ τους εδώ πέρα. Δηλαδή, κάνουν πηγαδάκια-πηγαδάκια, οι κλίκες οι δικές τους, οι Ρομά ξεχωριστά. Φαίνεται. Όταν ερχόμουν εγώ το πρωί τα έβλεπες στην αυλή. Εκεί-εκεί-εκεί. Και εκεί που είναι όλοι μαζί, μπορεί σε 5'' να βγάλει ο ένας τα μάτια του αλλουνού. Να πέσει το ξύλο της αρκούδας και μετά ξανά πάλι έτσι και μετά ξανά πάλι. Δηλαδή, έχουν...

I: Έχουμε φαινόμενα μπούλινγκ μεταξύ τους ;

Γ.Π.: Ναι. Μπούλινγκ. Το καινούργιο κόλπο αυτό. Οι δάσκαλοι προσπαθούν και αυτοί απεγνωσμένα βέβαια εδώ πέρα, απ' ότι βλέπω. Οι περισσότεροι μου λένε: 'Άσε, μη ψάχνεις κ. Σάκη. Δεν πρόκειται αυτοί να γίνουν ποτέ άνθρωποι.' Και το αφήνουμε έτσι.

Δεν μπορούν αυτοί ποτέ να γίνουν... Δηλαδή, έτσι γεννήθηκαν, έτσι θα πεθάνουν και πάει λέγοντας.

I: Θανάση, είσαι εκπαιδευτικός.

Γ.Π.: Ναι.

I: Θέλω την άποψή σου σε σχέση με την ένταξη των παιδιών Ρομά της ευρύτερης περιοχής.

Γ.Π.: Αν θα πάνε παραπέρα;

I: Στο κομμάτι της ένταξης. Πες μου τι πιστεύεις ότι θα βοηθούσε στην πιο ομαλή ένταξη των παιδιών Ρομά; Τι φαντάζεσαι εσύ;

Γ.Π.: Παιδεία. Η οποία παιδεία περικλείει από αυτήν την ηλικία εδώ μέχρι να φτάσουν σε ένα επίπεδο α' – β' γυμνασίου. Δηλαδή, παιδαγωγικά, δηλαδή μέσα από συζητήσεις. Από όλες τις ηλικίες. Δηλαδή, μπορούν να γίνουν ομάδες κοριτσιών, να έρθουν 10-15 μια φορά την βδομάδα να γίνεται μια άλφα συζήτηση. Θεε μέσα από το βόλεϊ; Θεε μέσα από την σουηδική; Γιατί πρέπει κάπως να τις τραβήξουμε.

I: Ο χώρος της άθλησης πιστεύεις ότι...

Γ.Π.: Ο χώρος της άθλησης τα δίνει όλα αυτά. Όλα. Όλα. Τα πάντα. Δηλαδή, ένα κορίτσι το πώς θα συμπεριφέρεται, το αν θα παντρευτεί στα 12. Ας παντρευτεί στα 18. Δεν θα πάθει τίποτε. Για γάμο, ε; Ακόμα και εκεί αν θα συζητήσεις...

I: Κάντα μου λίγο πιο συγκεκριμένα. Πιο κωδικοποιημένα. Ένα μου λες, ότι είναι η παιδεία. Η παιδεία με την έννοια του σχολείου ή και της συμμετοχής ;

Γ.Π.: Μέσα από την φυσική αγωγή, το λέμε, αγωγή. Μέσα από αυτήν την λέξη είναι όλα αυτά. Λέμε φυσική αγωγή. Δεν είναι μόνο το να φτιάξω το σώμα μου. Δηλαδή, αυτά που συζητάγαμε πριν. Όλα αυτά τα παιδαγωγικά ζητήματα και τα ζητήματα της σημερινής εποχής. Δηλαδή, από το μπούλινγκ μέχρι τον ρατσισμό, όλα λύνονται μέσα από την συζήτηση και μέσα από κάποια παραδείγματα και μέσα από την συμμετοχή. Αυτά δεν είναι θέμα ψυχολόγου. Δεν θέλει να πάει ο άλλος σε ψυχολόγο να πει: 'Κοίταξε, αισθάνομαι άσχημα επειδή είμαι Ρομά.' Ούτε ψυχίατρος χρειάζεται, ούτε ψυχολόγος. Ταπεινή μου γνώμη. Όλα χρειάζονται μέσα από συζήτηση. Αυτή την συζήτηση μπορεί να την κάνει ο παιδαγωγός, ο δάσκαλος, αλλά επειδή υπάρχουν κάποιες ντροπές και κάποιες ενοχές περισσότερο...

I: Μου ανέφερες πριν, ότι μέσα στις ομάδες, που έχεις συστήσει, είναι παιδιά Ρομά και μη Ρομά. Δεν πιστεύεις ότι είναι πολύ σημαντικό στην ομαλή ένταξή τους;

Γ.Π.: Το Α και Ω. Δηλαδή, αυτή η δουλειά που γίνεται στο σχολείο, την κάνω κάλλιστα εγώ έστω αυτές τις 3 φορές την εβδομάδα. Είναι σαν να κάνεις 33. Φεύγουν από εδώ αγκαλιασμένοι, αγαπημένοι, φωνάζουμε εδώ στο τέλος τα δικά μας τα μπασκετικά. Άμα έρθεις κάποια στιγμή και τα δεις θα σου σηκωθεί η τρίχα. Εγώ λέω, Παναγία μου, φτάσε σε αυτό το σημείο.

Ι: Άρα, μιλάμε για μια...

Γ.Π.: ...είναι το πιο σημαντικό παιδαγωγικό κομμάτι. Βγαίνουν έξω παιδιά... Ο ένας δείχνει το κινητό στον άλλον, 'έλα Σάκη'. Βλέπεις κινήσεις, που αρχίζει ο ένας και δείχνει εμπιστοσύνη στον άλλον. Ας πούμε, στην αρχή ερχόμασταν εδώ πέρα και ήμασταν τσακωμένοι. Το μαστίγιο μου έλειπε. Κλωτσάγαμε. Τα κλασικά που έβλεπα στην αρχή, τα κάναμε και εδώ. Οπότε, τους ανοίγω και εγώ την πρώτη μέρα συζήτηση, ή το κάνουμε ή το σταματάμε. Εγώ δεν έχω κανένα απολύτως πρόβλημα. Κάθομαι στο γραφείο μου και περιμένω τον κ. δήμαρχο-αντιδήμαρχο να έρθει να μας πει αυτός τι θα κάνουμε και ποια θα είναι η λύση; Έλεγα από μέσα μου. Λέω στα παιδάκια, ή το κάνουμε σωστά να γίνει όπως πρέπει να γίνει. Δεν θα ξαναγίνει αυτό το πράγμα εδώ. Και πάθανε οι δάσκαλοι. Ξαναγυρνάμε πάλι στα ίδια. Μου λέει ο κ. Σωτήρης, πώς και δεν ακούγεται τίποτα; Τους σκότωσες; Του λέω, όχι ακόμα.

Ι: Άρα, πετύχατε μερικά πράγματα.

Γ.Π.: Ναι. Αρχίζει και φαίνεται αλλά αυτό βοήθησε το σχολείο. Βοήθησε ο χώρος μου. Βοήθησε τα παιδιά που είναι μαζί. Η κοινωνικοποίηση. Δηλαδή, άμα είναι κάπου ξέμπαρκα. Είναι ο χώρος ο κλειστός. Να βάλω μια φωνή, θα ακουστεί. Αρχίζουν και ντρέπονται από κάποιες καταστάσεις. Τους μαθαίνω να σέβονται. Τρώνε. Λέω, 'δεν θα πετάξεις χαρτί κάτω.' Πώς θα πας στην τουαλέτα. Δηλαδή, αυτό το κλασικό στην αρχή, που έκαναν στις προπονήσεις, έφευγε ο άλλος. 'Άει στο διάολο.' 'Που πας, ρε παιδί μου' 'Άντε γ...ου και εσύ.'

Ι: Βρίζανε ;

Γ.Π.: Γ', δ' δημοτικού και να γυρίσει να πει σε εμένα 'άντε και γαμ...', 8 χρονών, 9, που εμείς θα πηγαίναμε με τα πόδια στην Λαμία, περπατώντας, αν γινόταν αυτό το πράγμα γ' λυκείου. Και έφευγε και εσύ δεν μπορούσες να πεις κάτι γιατί φοβόσουν και εσύ για την ίδια σου την...

Ι: Άραγε δεν υπάρχει κάποιος έλεγχος των παιδιών από τους γονείς...

Γ.Π.: Όχι. Οι γονείς αυτή τη στιγμή με το που γυρνάνε το μεσημέρι στο σπίτι τους, εκεί είναι το μεγάλο άγχος. Εμείς καλά τα αφήνουμε, όπως φεύγουν από το σχολείο, αλλά

τι γίνεται από τις 14.00μ.μ. και μετά. Δυστυχώς, εκεί είναι το μεγάλο πρόβλημα. Τι γίνεται από τις 15.30μ.μ. και μετά; Όπως λέω και εγώ. Προσέξτε. Εμένα τώρα με έχουν μάθει, ξέρουν. Είναι τα παιδιά έξυπνα, πονηρά, πολύ καλύτερα από την δική μας ηλικία, σου λέει, ξέρω. Θα πάω εγώ εκεί 14.00μ.μ. ξέρω τι θα κάνει ο κ. Σάκης. Πού θα φωνάξει, που δεν θα φωνάξει; Με κοιτάνε στα μάτια και αρχίζουμε σιγά-σιγά να μπαίνουμε σε μια εκπαίδευση. Αυτό λέγεται εκπαίδευση. Το 1^ο τμήμα. Αρχίζουν και μαθαίνουν. Ας πούμε, εσείς, η κ. Ιωάννα, πώς μιλάει; Πώς μιλάει ο κ. Σάκης; Και αρχίζουν και μπαίνουν σιγά-σιγά καλά. Το μεγαλύτερο άγχος είναι το τι γίνεται μετά τις 14.00μ.μ.; Δηλαδή, εδώ έχουμε πρόβλημα με τους γονείς. Έχουμε πρόβλημα με τους πατεράδες, γιαγιάδες, παππούδες.

I: Ό,τι δουλειά γίνεται το πρωί, χαλάει...

Γ.Π.: Ναι. Και καμιά φορά προσπαθούμε να κρατήσουμε τέτοιες αποστάσεις, είναι πολύ λεπτές οι σχέσεις. Δηλαδή, μπορεί να έρθει κάποιος και να πει: 'γιατί εσύ πήγες και είπες στο παιδί μου, ότι αύριο θα έρθετε όλοι πλυμένοι στην προπόνηση;' Ή Σε παρακαλώ πολύ, δεν θα ξαναβάλεις μποτάκια δερμάτινα γιατί θα γυρίσει το πόδι σου, θα το χαλάσεις, θα βγάλεις σπυράκια, θα μολυνθούν. Δεν είναι θέμα ομορφιάς το αθλητικό παπούτσι.

I: Αρχίζουν και τα μαθαίνουν;

Γ.Π.: Ναι. Γι' αυτό το Α και Ω είναι τα παιδιά. Σε μια γ' δημοτικού με ένα παιδάκι που αρχίζει και καταλαβαίνει το σώμα του και το μυαλό του, τουλάχιστον, μέχρι να φτάσει γ' λυκείου. Δηλαδή, να υπάρχει αυτή η συνέχεια. Για μένα οι υπόλοιποι, οι γονείς που είναι τώρα 35-40 είναι δυστυχώς καμένο χαρτί...

I: Άρα εσύ εκτός από την οργανωμένη ομάδα, προσπαθείς να τους κάνεις και κάποιες ομιλίες ;

Γ.Π.: Ναι, κάποιες ομιλίες. Από θέμα καθαριότητας, διατροφής, σωστής συμπεριφοράς.

I: Σε ρωτάνε και οι ίδιοι από μόνοι τους;

Γ.Π.: Ρωτάνε. Ναι. Γιατί μπορεί να βλέπουν ότι είμαι αυστηρός με την καλή έννοια αλλά με αγαπάνε. Δηλαδή, το γουστάρουν. Σου λέει, 'Θα πάω στον κ. Σάκη, όπως έκαναν και οι άλλοι.' Δηλαδή, με βλέπουν σαν δεύτερο πατέρα. Τους έχω περάσει αυτό το μήνυμα, όσο μπορώ. Δηλαδή, λέει μέσα του 'καλά κάνει.' Δηλαδή, λέει 'Κύριε, θα παίξουμε αγώνα;' Λέω, 'Αγώνα; Πώς θα παίξουμε αγώνα; Μαθαίνουμε να περπατάμε αυτή τη στιγμή;' 'Ναι' 'Κάνουμε έτσι;' 'Ναι.' 'Θέλετε να πάμε και να γίνουμε ρεζίλι;' 'Ναι. Έχετε δίκιο.' 'Θα έρθει, λέω, η ώρα για τον αγώνα και για τα άλλα.' Ομιλίες

μπορούν να γίνουν και στους γονείς. Δηλαδή, στις μαμάδες μπορώ να εξηγήσω κάποια πράγματα, όπως κάνει εδώ ο σύλλογος γονέων και κηδεμόνων και φωνάζει. Εγώ από θέμα ΙΑ.Κ. Δεν ξέρω τι κάνει το σχολείο. Γι' αυτό είπα ότι αυτή η αίθουσα εδώ είναι ένα διαμάντι. Κατ' αρχήν, καθόμαστε στην κερκίδα. Έχουμε εδώ καρεκλίτσες. Μπορώ να κάτσω εγώ με 20-30 γυναίκες εκεί. 20-30 γυναίκες την άλλο φορά. 20 κοπέλες εδώ. 20 κοπέλες την άλλη φορά. Σιγά-σιγά. Δεν θα πεθάνουμε. Σιγά-σιγά και να εξηγήσω. Γιατί έρχονται τα παιδιά σχολείο; Ξέρετε γιατί; Δεν μας ενδιαφέρουν ούτε τα μαθηματικά, ούτε η φυσική, ούτε η χημεία. Να μάθουμε αυτό; Τι σημαίνει κοινωνικοποίηση; Τα μαθηματικά θα τα μάθουμε, θα τα ξεχάσουμε. Ούτε εγώ τα θυμάμαι. Φυσική την έκανα μια φορά στην ζωή μου, ούτε την ξαναθυμήθηκα. Εγώ ακόμα και τώρα στα γεράματα διαβάζω μπάσκετ. Αυτά δεν τελειώνουν ποτέ. Να μάθουμε γιατί σας αντιμετωπίζουν έτσι έξω; Δείξτε και εσείς ένα καλύτερο πρόσωπο, να σας δείξουν και οι υπόλοιποι.

I: Κάνουν τέτοιου τύπου παράπονα; Έχεις ακούσει, ότι εμάς δεν μας δέχονται ;

Γ.Π.: Ναι. Πολλά. Πάρα πολλά. Η κοινωνία έξω, έτσι; Γι' αυτό και εμείς είμαστε αποκούμπι εκεί πέρα.

I: Θυμάσαι κάποιο χαρακτηριστικό παράδειγμα;

Γ.Π.: Πολλά. Σε όλες τις υπηρεσίες. Όποιος και να μπει, έρχεται μέσα νευριασμένος. 'Ααα, πήγα σήμερα εκεί. Είπα να τον πιάσω από τον λαιμό.' Όπως μιλάνε. Εξαρτάται και από το επίπεδο. Γιατί υπάρχουν οι ινδιάνοι, που λέμε, τους τελείως χαμηλού επιπέδου, μέχρι κάποιους ανθρώπους, που μπορεί να μιλήσουν διαφορετικά. Οποιαδήποτε υπηρεσία δηλαδή. Ας ξεκινήσουμε από μια υπηρεσία του δήμου, για να μη πάμε μακριά, μέχρι την εφορία, την τράπεζα.

I: Τι λέει η νέα γενιά;

Γ.Π.: Η νέα γενιά συμπεριφέρεται διαφορετικά και τους μιλάνε διαφορετικά. Εγώ πιστεύω ότι δεν έχει σημασία αν είναι μαύρος ή όχι. Αν είναι μελαμψός. Γιατί όλα παίζουν ρόλο και το χρώμα. Γιατί και εγώ το 1985, που τελείωσα το λύκειο στην Κυψέλη, και εκεί είχαμε μαύρους. Δεν είχα κανένα πρόβλημα με τα παιδιά. Δηλαδή, είχαμε και συμμαθήτριες μαύρους και τώρα έχουμε παιδιά μαύρους. Όχι Ρομά. Μαύρους, μαύρους. Δεν έχει σημασία όμως. Όταν το 1985 είχαμε μαύρους εμείς, η Λάρισα δεν ήξερε τι πάει να πει μαύρος. Εμείς τα είχαμε από τότε στο σχολείο στην Κυψέλη. Όπως και τώρα, είχαμε και αλβανούς πολλούς, και... Μπήκανε τα παιδιά. Μπήκανε οικογένειες μέσα. Μαζευτήκανε, ανοίξανε μαγαζιά, δουλεύουνε κ.τ.λ. Πάνε

στους καθηγητές. Δηλαδή, έχουν επαφές. Δεν τους πήγε κανείς με το δάχτυλο έτσι, αλλά θέλανε όμως. Προσπαθήσανε και αυτοί κάποια στιγμή.

I: Στις ομάδες αυτές που έχεις εσύ αναλάβει, για το μπάσκετ κυρίως, εκτός από Ρομά και μη Ρομά, υπάρχουν και παιδιά αλλοδαπών;

Γ.Π.: Έχουμε Αλβανούς. Ό,τι κυκλοφορεί στην Ελλάδα. 4 Αλβανούς. Παιδιά του σχολείου. Δεν υπάρχει τίποτα. Μια χαρά. Με τον αλβανό έχει λήξει το πρόβλημα και πιστεύω γενικά, εδώ και καιρό. Βεβαίως, ό,τι είναι παλινοστούντες, ό,τι υπάρχει στο σχολείο, ό,τι έχει σχέση με την εκπαίδευση και προσπαθώ να ρίξω το βάρος. Περισσότερο θα καθίσω σε κάποιοι παιδί, το οποίο ξέρω τι θα κάνει από το μεσημέρι και μετά. Αυτό που είπαμε πριν, ότι θα πάει σπίτι και μπορεί να μη βρει φαγητό να φάει, ή μπορεί η μάνα του να είναι έξω από κάποια εκκλησία να ζητιανέψει, εκεί θα ρίξω λίγο μεγαλύτερη προσοχή. Βλέπω άλλωστε εγώ τι κουβαλάει ο καθένας εδώ πέρα. Πώς πηγαίνει σπίτι και πώς έρχεται, έστω από τις 14.00μ.μ. και μετά. Υπάρχουν και άλλες οικογένειες που έρχονται και τον παίρνουν με το τζίπ. Απλώς για τον άλφα ή βήτα λόγο κάνει προπόνηση σε μένα. Καλά κάνει και κάνει. Δωρεάν είναι. Δεν θέλει ο πατέρας να πληρώσει. Συγχαρητήρια. Και καλύτερα και να μαθευτούμε και εμείς, να μαθευτεί και το ΙΑ.Κ. ακόμη περισσότερο.

I: Σε ποιες άλλες δράσεις έχεις συμμετάσχει στο Ια.Κ.; Είσαι μέλος της ομάδας όπου όλοι μαζί κάνετε και κάποιες άλλες δράσεις.

Γ.Π.: Όλοι μαζί. Ό,τι μπορούσε να κάνει ο ψυχολόγος, βοήθαγα και εγώ. Ό,τι έκανε η Εύη Μπουκούρου στο γραφείο, έκανα και εγώ. Πήγαινε η Εύη εκεί, πήγαινα εγώ σε κάποια άλλη υπηρεσία. Πήγαινε Σάκη σήμερα το πρωί εκεί, να πάω εγώ αύριο εκεί. Πήγαινε εκεί, να πάω εγώ εκεί.

I: Να τους εξυπηρετήσεις;

Γ.Π.: Ναι. Να γράψουμε ένα χαρτί, να κάνουμε μια αίτηση. Στην αρχή πιο πολύ, που δεν ξέραμε τον μπούσουλα. Τι είναι αυτοί; Μπαίνανε μέσα και δεν μιλάγανε ελληνικά. Είχαμε τέτοια προβλήματα. Και βγαίνανε τσαντισμένοι, συνεννοούνταν λίγο με τον Κίτσα. Τι είπε Κίτσα; Τίποτα. Τίποτα. Άστο. Άστο.

I: Ήταν δύσκολη η επαφή και η επικοινωνία ;

Γ.Π.: Ναι. Βεβαίως. Σου είπα το Α και Ω ήταν η εμπιστοσύνη. Δηλαδή και τώρα σχετικό είναι πάλι. Όχι επειδή έχουμε το 'κλειστό'. Δηλαδή, αν δεν δείχνουν εμπιστοσύνη σε κάποια άτομα και πάλι μπορεί να έρθουν για 1,5 μήνα εδώ και να μην

ξανάρθει κανένας εδώ πέρα. Τι έγινε, ρε παιδιά; Δεν γουστάρουμε. Δεν μας αρέσει. Δεν ξαναρχόμαστε. Και πάλι σχετικά είναι όλα.

I: Πώς γίνεται η συνεννόηση, για το μοίρασμα του φαγητού, των ρούχων και οι άλλες δράσεις;

Γ.Π.: Εκεί γίνονταν μάχες. Καμιά φορά εγώ είχα και τον ρόλο της αστυνομίας και τον ρόλο της ασφάλειας του γραφείου. Με τα ρούχα, με τα φάρμακα, πηγαίναμε στα φαρμακεία και με την παλιά την γιατρό ακολουθήσαμε κάποια άλλα προγράμματα.

I: Θέλω να μου πεις μερικά πράγματα για την αποτελεσματικότητα και την λειτουργικότητα της δομής. Αντιμετώπισες γραφειοκρατικά προβλήματα σε κάποια πράγματα που ήθελες να κάνεις ;

Γ.Π.: Ως Ια.Κ;

I: Ναι, ως Ια.Κ.

Γ.Π.: Ήταν δύσκολο γιατί στην αρχή δεν μας ξέρανε οι άλλες υπηρεσίες. Δεν είχαμε ενημέρωση.

I: Άσε την αρχή. Για σήμερα. Πες μου, έχετε θέματα γραφειοκρατίας;

Γ.Π.: Δηλαδή, τι; Να πάμε εμείς να ζητήσουμε κάποιο χαρτί ως υπηρεσία;

I: Όχι, για κάτι που θελήσετε να κάνετε, και λόγω του ότι μπλέξετε στα γρανάζια της γραφειοκρατίας, δεν μπόρεσε να γίνει.

Γ.Π.: Ναι. Λογικό είναι και υπάρχει αυτό το πράγμα ακόμη και σήμερα.

I: Πες μου αν οι κτηριακές εγκαταστάσεις και η υλικοτεχνική υποδομή είναι επαρκείς;

Γ.Π.: Δεν επαρκούν. Αλλά ακόμη και σε αυτό κάνουμε υπομονή, λόγω του ότι ξέρουμε ότι και ο δήμος έχει προβλήματα. Σε αυτό το κομμάτι κάνουμε υπομονή. Σε κάποια άλλα μπορούσαν να ήταν λίγο καλύτερα τα πράγματα από θέμα υπηρεσιών. Ελπίζουμε να γίνει καλύτερο.

I: Το εργασιακό περιβάλλον, μεταξύ σας οι συνάδελφοι.

Γ.Π.: Ε, ναι. Μέσα σε αυτό είναι. Εγώ προτιμώ να μεταφερθώ, σαν φυσικής αγωγής, το κάνω και μια πρόταση από τώρα, να πηγαίνω 2-3 ώρες στο γραφείο και τις υπόλοιπες να είμαι στο σχολείο. Έτσι, να έχω δικό μου το γραφειάκι εδώ τις ώρες που είμαι, το κάνω σαν πρόταση, και μέσα σε αυτό μπορούν να γίνουν χίλια δυο πραγματάκια. Να έχω και καλύτερη συνεργασία με το σχολείο εδώ με τους δασκάλους. Δηλαδή, να αποτελώ ένα μέρος. Έχω και τις γνώσεις που μπορώ να βοηθήσω όχι τα παιδιά μόνο

εδώ, αλλά μπορώ και γενικότερα το σχολείο σε συνεργασία με τον Γιάννη, και να μαθευτούν πράγματα ακόμη καλύτερα.

I: Και να γίνει η διασύνδεση με καλύτερο τρόπο.

Γ.Π.: Έχουν δηλώσει ότι μπορούν να γίνουν αθλητικές δραστηριότητες από όλα τα ΙΑ.Κ. Να γίνει κάποιο πανθεσσαλικό. Μπορώ να το οργανώσω αυτό το πράγμα. Το έχω κάνει πρόταση. Να δηλώσουμε εδώ το σχολείο ως έδρα και να γίνονται κάποια πράγματα κάθε χρόνο.

I: Αυτό είναι πολύ ωραία πρόταση.

Γ.Π.: Το έχω ζητήσει. Τα έχω κάνει εγώ αυτά.

I: Η συνεργασία σας με τα άλλα Ια.Κ.;

Γ.Π.: Δεν υπάρχει καμία συνεργασία. Τίποτα. Ο καθένας... Δυστυχώς ή ευτυχώς. Γιατί υπάρχει και τέτοιος κόσμος.

I: Το δίκτυο που υπάρχει, το πανελλαδικό δίκτυο των Ια.Κ., ποια είναι σχέση σας με αυτό;

Γ.Π.: Δεν είναι και το καλύτερο. Μπαίνουμε κάποια στιγμή στο ίντερνετ να δούμε αν γράφει κανένα νέο γενικά.

I: Υπάρχει κάποιο πρόσωπο με το οποίο μιλάτε στο τηλέφωνο; Ανταλλάσσετε κάποια e-mail; Συνεννοείσθε για κάποια πράγματα;

Γ.Π.: Είναι η Ιουλία. Τώρα δεν ξέρω κατά πόσο ανταλλάσσουν e-mail, κατά πόσο μιλάνε και τα κορίτσια. Που δεν νομίζω ότι υπάρχει πολύ μεγάλη... Στα Τρίκαλα είχε κλείσει. Τα ξέρεις τα προβλήματα. Αυτό με τους αγώνες και με τα υπόλοιπα, είναι μια καλή πρόταση. Εγώ το θέτω και το έχω ξαναπεί και άλλη φορά. Είναι γραμμένα, τα έχω δώσει χαρτιά. Τα πετάξανε βέβαια τα χαρτιά αυτοί που τα πήρανε και τα διαβάσανε. Δεν ξέρω τι έγινε. Τα γνωστά στην Ελλάδα. Δεν βρήκα ανταπόκριση. Αλλά μέσα από εδώ, για να μην χάσουμε, έχουμε το δάσος και κοιτάμε το δένδρο, μπορούν να γίνουν χίλια δυο πραγματάκια. Και ξαναλέω πάλι το Α και Ω είναι τα παιδιά! Οι γονείς δυστυχώς είναι καμένα άτομα. Τελείωσε. Η νέα γενιά που αρχίζει και βγαίνει τώρα έξω από 16-17 χρονών και πέρα και αυτοί που ακολουθούν, είναι που θα έχουν την κοινωνική ενσωμάτωση. Ως επίλογο το λέω. Υπάρχουν βέβαια και οι οικογένειες, οι οποίες είναι στην απόλυτη φτώχεια και μιζέρια και καταθλίωση και απαξίωση. Εκεί, δυστυχώς, ότι και να κάνεις, δεν είναι πια θέμα γυμναστή, ούτε ψυχολόγου, δεν έχουν εμπιστοσύνη. Όταν ο άλλος δεν έχει να πάει σπίτι του το μεσημέρι ένα μπουκαλάκι

νερό και δεν θα τον ενδιαφέρει, ούτε ψυχολόγος, ούτε κοινωνικός λειτουργός, ούτε ο γυμναστής. Τον ενδιαφέρουν άλλα πράγματα.

I: Κλείνοντας, θα ήθελα να μου πεις αν η δουλειά σου αρέσει. Αν θέλεις να συνεχίσεις στο Ια.Κ. Αν παρ' όλες τις αντιξοότητες εσύ θα επιμένεις στις προσπάθειές σου;

Γ.Π.: Οι αντιξοότητες ήταν πολύ μεγάλες και συνεχίζουν να υπάρχουν.

I: Μου ανέφερες και οικονομικές.

Γ.Π.: Ναι, και οικονομικές. Δυστυχώς, γιατί τα χρόνια περνάνε και εγώ στην αρχή όταν ήρθα είχα ένα παιδί και τώρα έχω τρία. Τα χρόνια περνάνε για όλους και καλά κάνω και έχω τρία και μακάρι να είχα και έξη. Λένε, εσύ κύριε κάνε την δουλειά σου και μην σε ενδιαφέρει. Θα πληρωθούμε, θα... Το αν ανταπεξέρχομαι το βάζω σε δεύτερη μοίρα. Αλλά από αυτά που ανέφερα πριν, νομίζω ότι είμαι τρελαμένος με την δουλειά, τρελαμένος με τα παιδιά και όσο πιο δύσκολα, γιατί σε αυτό έχω μάθει να δουλεύω, έτσι μας μάθανε στην δική μας την γενιά, είναι τα παιδιά τόσο πιο πολύ γουστάρω να... Είμαι της εκπαίδευσης. Όταν λέω εκπαιδεύω, εγώ τους το δίνω για παράδειγμα. Μπαίνω στο τσίρκο μέσα και κοιτάμε ένα λιοντάρι στα μάτια και σηκώνει τα πόδια επάνω και κάθετα. Λέω, πόσο μάλλον ένα παιδάκι, το οποίο μπορούμε να το κάνουμε.

I: Άρα, υπάρχει δυνατότητα πιστεύεις σιγά-σιγά;

Γ.Π.: Τεράστια. Όλα γίνονται με την εκπαίδευση. Υπομονή να υπάρχει και λίγη βοήθεια. Παιδιά, έλεος. Ας αφήσουμε το οικονομικό σε δεύτερη μοίρα ή σε τρίτη. Αλλά τουλάχιστον... Και για το σχολείο μόνοι μας τρέχουμε και για τις μπάλες και ένα χαρτί να βγάλουμε φωτοτυπία. Μόνοι μας τρέχουμε. Έστω κάποια στιγμή να λυθεί ένα 10% από αυτά.

I: Είσαι αισιόδοξος; Υπάρχουν οφέλη από την ύπαρξη του Ια.Κ.;

Γ.Π.: Ναι, είμαι. Μόνο από αυτό; Εγώ σου είπα πριν ότι με βλέπουν παιδιά σου έχουν περάσει 7 χρόνια και μου λένε: 'Γεια σας, κ. Σάκη, τι κάνετε;' Αυτό το 'γεια σας', στον πληθυντικό, 'κ. Σάκη, τι κάνετε;' Στον δρόμο.

I: Λέω, για την ίδια την ομάδα.

Γ.Π.: Είναι κοινωνικοποίηση αυτό. Λες για τα παιδιά που δουλεύουν;

I: Για τα παιδιά των Ρομά, η ύπαρξη του Ια.Κ. με τις δράσεις που προσπαθείτε.

Γ.Π.: Ναι. Τώρα. Αργήσανε και αυτοί να πάρουνε εμπρός, όπως αργήσαμε και εμείς. Όλα γίνανε σε αργό ρυθμό. Η κίνηση για το ΙΑ.Κ. δεν ξέρανε ούτε οι ίδιοι τι σημαίνει. Δηλαδή, και αυτοί που στείλανε τα χαρτιά από την Ευρώπη, αυτοί ξέρανε, αλλά όταν

τα στείλανε εδώ και στο Υπουργείο, νομίζω ότι ούτε αυτοί ξέρανε ακριβώς πού θα βοηθήσουμε, σε τι θα βοηθήσουμε και πώς θα βοηθήσουμε; Έγινε μια δομή, πετάχτηκε κάπου εκεί. Ήρθαν κάποια κονδύλια και ο σώζων εαυτώ σωθήτω. Τώρα, αν υπήρχαν κάποια άτομα τα οποία μπόρεσαν να ανταπεξέλθουν για να μη γίνει μπάχαλο σε όλους τους τομείς;...

I: Πιστεύεις ότι τα κονδύλια διανεμήθηκαν όπως έπρεπε;

Γ.Π.: Όχι. Και δεν έχουμε μάθει τον λόγο και ούτε θα τον μάθουμε ποτέ, όπως γίνεται σε αυτή τη χώρα. Όχι, εγώ νόμιζα ότι ήρθαν λεφτά και δεν φτάσανε. Ας πούμε, για τους άλλους και μετά στο τέλος για εμάς. Γιατί και αυτές οι καθυστερήσεις που υπάρχουν και αυτά είναι ευρωπαϊκά χρήματα. Μπορούσαν να μην υπάρχουν καθόλου. Δεν υπάρχει λόγος να κάθεται 2-3-4 χρόνια να υπογράψεις ένα χαρτί και να πληρωνόμαστε Χριστούγεννα-Πάσχα και καλοκαίρι. Δηλαδή, υπάρχουν υποχρεώσεις αλλά υπάρχουν και δικαιώματα. Από εμένα μη ζητάς 8 ώρες την ημέρα να κάνω μάθημα και θα με πληρώνεις κάθε 8 μήνες. Μια φορά το δμηνο. Έτσι ήμασταν στην αρχή. Δεν ξέρω αν στα είπανε. Αλλά λέω, ακόμα και έτσι απ' ότι βλέπεις, φαίνεται ότι αγαπάμε κάποια πράγματα που κάνουμε και είδες και σε ποιον χώρο ήρθαμε να δώσουμε συνέντευξη. Εγώ το ότι δεν πήγα στην καφετέρια, δεν είναι τυχαίο. Πίνω καφέ με την γυναίκα μου έξω Χριστούγεννα και Πάσχα, όταν κατεβαίνω στην Αθήνα.

I: Είσαι άνθρωπος του γυμναστηρίου;

Γ.Π.: Είμαι άνθρωπος έτσι μαθημένος επί 43 χρόνια. Από 7 χρόνια, πριν έρθω, εγώ προσωπικά σαν κ. Σάκης. Πώς είμαι καλά και είμαι όρθιος και μπορώ να προσφέρω; Δεν ξέρω. Τι να πω; Εντάξει. Υπάρχουν και νεότερα παιδιά. Αλλά πιστεύω ότι έτσι όπως μας μάθανε εμάς, πέρα από το πανεπιστήμιο, έχω κάνει και μεταπτυχιακό στην φυσική αγωγή, έχω δουλέψει. Έτσι έχω και τα πτυχία μου. Δόξα τον Θεό. Έχω πάει και 2 μήνες στην Αμερική να παρακολουθήσω. Πες τα και αυτά παραπέρα. Μας έχουν εδώ πεταμένους. Με λίγα λόγια μπορούμε να βοηθήσουμε και φέρνουμε το άλλο κομμάτι σε δεύτερη μοίρα. Ας το πάμε και έτσι. Γιατί στην αρχή παρεξηγηθήκαμε λίγο επειδή είμαι λίγο κατσούφης. Ναι. Κατσουφιάζω γι' αυτές τις μαλακίες τις ελληνικές. Συγγνώμη. Από εκεί ξεκινάνε όλα. Αν μπορούσαν να λυθούν τα πραγματάκια.

I: Είναι πολιτικό το ζήτημα, πιστεύεις;

Γ.Π.: Δεν ξέρω. Τώρα μεγαλώσαμε και εμείς και έχω μπερδευτεί. Μπορεί να είναι και πολιτικό. Μπορεί να είναι και ελληνικό. Συνήθως, λέει ο λαός, το ψάρι βρωμάει από το κεφάλι, οπότε σταματάω εκεί. Ο κοσμάκης ακόμα έχει υπομονή. Κάποια πράγματα

έχουν αλλάξει άρδην και θα αλλάξουνε. Περιμένω να γίνει ένα μεγάλο μπαμ σε αυτή την χώρα. Άμα γίνει; Και ποιος θα το κάνει; Περιμένω, πάντως, να γίνει. Εύχομαι να γίνει ένα μπαμ, μπας και συνέλθουν όλοι, όλοι. Όχι μόνο οι Ρομά. Και οι Ρομά και οι ξε-Ρομά. Μπας και συνέλθουν.

Ι: Ευχαριστώ πάρα πολύ.

Γ.Π.: Και εγώ ευχαριστώ.

Συνέντευξη Νο 8.

Νοσηλεύτρια του Ια.Κ. Δήμου Λαρισαίων

Ημερομηνία	Τόπος	Διάρκεια
07/11/2014	Νέα Σμύρνη Λάρισας	34 λεπτά της ώρας

-Καλημέρα, είμαι η Ιωάννα Ιωνά, είμαι μεταπτυχιακή φοιτήτρια στο Πανεπιστήμιο Αιγαίου. Κάνω την Διπλωματική μου εργασία με θέμα : Κοινωνική Πολιτική για τους Ρομά στην Τοπική Αυτοδιοίκηση, με πεδίο έρευνας το Ιατροκοινωνικό Κέντρο του Δήμου Λαρισαίων. Θα ήθελα να συστηθείς, να μου πεις τ' όνομά σου, ποια είναι η ιδιότητά σου και η ειδικότητά σου και ποιος ο ρόλος σου μέσα στο Ιατροκοινωνικό Κέντρο της Ν. Σμύρνης.

-Λέγομαι Φωτεινή Ζαχαρία , είμαι Νοσηλεύτρια του Κέντρου, εργαζομαι κι εγώ 7 χρόνια σ' αυτό το κέντρο, αυτά... από την αρχή που ξεκίνησε το κέντρο...

-Φωτεινή θέλω να μου πεις για την πορεία του Ιατροκοινωνικού Κέντρου από 2007 που ξεκίνησε μέχρι σήμερα, τι έχει γίνει και πως εσύ έχεις δει αυτήν την διαδρομή ; ...περιέγραψέ μου μερικά πράγματα...

-Ξεκινήσαμε τα 6 άτομα που ήμασταν, δηλαδή εγώ , η γιατρός, η ψυχολόγος, ο γυμναστής, ο διαμεσολαβητής...

-...απλά ήταν άλλος ο γιατρός...

-...ναι άλλαξε ο γιατρός, έφυγε και πήγε να πάρει ειδικότητα, οπότε έφυγε και μας ήρθε άλλος γιατρός. Ήμασταν ένα χρόνο χωρίς γιατρό, μα τώρα έχουμε γιατρό στο κέντρο...

-...εσύ ως νοσηλεύτρια εκτελούσες ιατρικές ανάγκες του κέντρου ;

-Όχι όλες... μόνο τις νοσηλευτικές, μετρούσα τις πιέσεις, τα ζάχαρα, έκανα αλλαγές τα τραύματα, έκλεινα τα ραντεβού, έδινα συμβουλές όπου χρειαζότανε , πήγαινα στα σπίτια και έκανα ενέσεις, τέτοια πράγματα.

- Από την εμπειρία σου σ' αυτό το διάστημα των επτά ετών, ποιοι πολίτες βλέπεις να έρχονται περισσότερο στο Ιατροκοινωνικό Κέντρο και τι συνήθως σας ζητάνε ;

-Πιο πολύ Ρομά έρχονται, αλλά και από άλλες κοινωνικές ομάδες, όπως μετανάστες, έχουμε Ρουμάνους πολλούς , Αλβανούς και άλλοι , που μας ζητάνε βοήθεια, αλλά οι Ρομά είναι οι περισσότεροι , αυτοί από τον συνοικισμό , την γειτονιά ...

-...και από τους Ρομά οι περισσότεροι τι είναι ; ...γυναίκες , άντρες, παιδιά , τι ηλικίες ; ...και θέλω να μου πεις, αν υπάρχει κάποια διαφοροποίηση στο κοινωνικοοικονομικό τους επίπεδο...

-...πιο πολύ γυναίκες με παιδιά έρχονται περισσότερο για τα παιδιά τους και γι' αυτές τις ίδιες όμως, για συμβουλές, για διάφορα πράγματα... στον γιατρό για να τις εξετάσει, να τις γράψει φάρμακα , ότι μπορεί...

-Πιστεύεις, ότι τώρα που προστέθηκαν εκτός από τους Ρομά και οι άλλες ευπαθείς ομάδες, το Ιατροκοινωνικό Κέντρο μπορεί να τους στηρίξει ; ...δηλαδή ποιες άλλες ευπαθείς ομάδες βλέπεις, ότι απευθύνονται στο Κέντρο ;

-Πιο πολλοί μετανάστες και κάποιοι άποροι...

-...οι οποίοι μένουν στην περιοχή της Ν. Σμύρνης ή απ' όλη την πόλη ;

-Κάποιοι μένουν , κάποιο απ' όλη την πόλη κι από άλλες περιοχές έχουν έρθει.

-Παρατηρείς ότι αυτοί είναι κυρίως άτομα μοναχικά, άτομα με οικογένειες...

-...με οικογένειες, άτομα με οικογένειες... και έχουμε και κάποιους Ρομά , που είναι εκτός Ν. Σμύρνης, έρχονται και αυτοί, είναι λίγοι βέβαια.

- Φωτεινή πόσα χρόνια ασχολείσαι με την γειτονιά της Ν. Σμύρνης, με τους Ρομά της γειτονιάς ;

-Εγώ ασχολιόμουνα και πρωτού έρθω εδώ σαν νοσηλεύτρια , ήμουνα μέλος σε πέντε Συλλόγους και βοηθούσαμε εδώ στην Ν. Σμύρνη. Ασχολιόμουνα από πιο μπροστά εγώ ήξερα τον Ερυθρό Σταυρό... σε διάφορα...

-...ήσουνα εθελόντρια ;

-...ναι, ναι στους Πυρήνες, ερχόμασταν εδώ , βοηθούσαμε και πιο πριν, ας πούμε και ήξερα την γειτονιά...

-...οι Πυρήνες τι είναι ;

-...μορφωτικός σύλλογος ...

-...εθελοντικός ;

-...ναι , ναι εθελοντικός... και ερχόμασταν εδώ , βοηθούσαμε με ρούχα , με τρόφιμα οτιδήποτε είχαμε, βοηθούσαμε.

-Σήμερα οι Πυρήνες υπάρχουν ;

-Υπάρχουνε , ναι...

-...έρχονται , ενδιαφέρονται, βοηθάνε στις δραστηριότητες, που έχετε εσείς στο Ια.Κ. ;

-Στο Ια.Κ. όχι , ενεργούνε ξεχωριστά, είναι σαν μορφωτικός σύλλογος , ξεχωριστά ενεργούνε. Μας φέρνουνε ρούχα, όταν έχουνε, βοηθάνε ...

-...οι οποίες τι είναι, κυρίες της πόλης ...;

-...κυρίες της πόλης ακριβώς ...

-...και φαγητά και τρόφιμα ;

-...φαγητά όχι, μόνο ρούχα... δεν διαθέτουν φαγητά και τρόφιμα ..

- Φαγητά και τρόφιμα συνήθως ποιοι άλλοι οργανισμοί ή εθελοντικές οργανώσεις σας φέρνουν ;

-Ο Ερυθρός Σταυρός μόνο... για την ώρα .

-Απευθυνθήκατε ποτέ στην εκκλησία της περιοχής ; ...πως βοηθάει η εκκλησία ;

-Ναι εγώ πήγα πολλές φορές, αλλά εδώ η ενορία είναι πολύ φτωχή, δεν είναι πλούσια και δεν μπορεί να βοηθήσει όπως πρέπει. Μπορεί ελάχιστα, δεν μπορεί, όχι ότι δεν θέλει...

-...διατηρεί δικά της συσσίτια, μοιράζει ρούχα, ψωμί...;

-...ρούχα , ψωμί μοιράζει , συσσίτια δεν έχει εδώ, παλιά είχε τώρα δεν έχει.

-Θέλω να μου πεις την άποψή σου για τους Νεοσμυρνιώτες Ρομά, περιέγραψέ μου μερικά χαρακτηριστικά, πες μου μερικά παραδείγματα, που έχεις βιώσει ή κάποιες καταστάσεις...

-...δηλαδή ;

-Είσαι ένα άτομο που μπαίνει και στις οικογένειες των Ρομά...έτσι;

-...εγώ μπαίνω ναι ... μπαίνω αρκετά...

-...πως έχεις αποκτήσει αυτήν την σχέση με τους Ρομά ;

-Λόγω του νοσηλευτικού μου έργου, αλλά και πιο παλιά με γνωρίζανε εμένα , με ξέρανε , δεν τους ήμουν άγνωστη και μου είχαν μια εμπιστοσύνη... έχω πάρα πολλά βαφτιστήρια εδώ στην Ν. Σμύρνη, αρκετά...

-...έχεις βαφτίσει παιδάκια ;

-...ναι πάρα πολλά...

-...έχεις κουμπαριές δηλαδή ;

-...ναι και αυτό ... και με τους περισσότερους έχω πολύ καλές σχέσεις, δεν έχουμε προβλήματα...

-...έρχονται και αυτοί στον δικό σου περιβάλλον ή μόνο εσύ πηγαίνεις στα σπίτια τους ;

-Και αυτοί έρχονται ...

-Περιέγραφέ μου κάποια περιστατικά, που έχουν έρθει στο Ιατροκοινωνικό Κέντρο και τι συνήθως σου λένε, τι παράπονα κάνουν, τι ζητάνε;

-Αυτοί ζητάνε βοήθεια, ρούχα, τρόφιμα... τρόφιμα δεν έχουμε, όταν έχουμε ρούχα, τους δίνουμε.. έρχονται για διάφορες νοσηλευτικές εργασίες, να τους ράψω ένα τραύμα, να τους βοηθήσω σε μια πληγή που έχουνε, ένα κάψιμο, να ρωτήσουν για πίεση...

-...για πιο προσωπικά τους ή οικογενειακά ζητήματα;

-Εμένα με συμβουλευονται και για οικογενειακά θέματα...

-...συνήθως τι προβλήματα έχουνε μεσ' τα σπίτια τους;

-Τους συζύγους τους συνήθως, που αρκετοί απ' αυτούς είναι με ναρκωτικά, αλκοολικοί... τέτοια περιστατικά και ζητάνε την συμβουλή μας.

-Παρατηρείς, ότι υπάρχουνε πολλά περιστατικά αλκοολισμού και ενδοοικογενειακής βίας;

-Υπάρχουνε, ναι υπάρχουνε, αλκοολισμού ειδικά υπάρχουνε...

-...ενώ φαίνεται να είναι μητριαρχικές οικογένειες, υπάρχει μια αντίφαση, ότι τις κακοποιούν...

-...κι όμως συμβαίνει αυτό, σε κάποια σπίτια συμβαίνει... όταν ο άλλος είναι αλκοολικός, χρήστης ουσιών αυτό συμβαίνει.

-Θυμάσαι κάποιο περιστατικό, για ποιους λόγους έχει γίνει ένα συμβάν... θυμάσαι κάποιο περιστατικό, να μου περιγράψεις;

-Μια κουμπάρα, που έχει σύζυγο αλκοολικό, που κάνει και χρήση ουσιών και με ψύχωση, έχει πέντε παιδάκια και δέχεται ενδοοικογενειακή βία και αυτή και τα παιδιά.

-Έχεις σκεφτεί ποτέ η συγκεκριμένη γυναίκα να απευθυνθεί σε κάποιο φορέα π.χ. στον ξενώνα κακοποιημένων γυναικών...;

-...πολλές φορές, αλλά δεν έγινε τίποτα, στην πρόνοια πήγε, αλλά δεν έγινε τίποτα. Πιο πολύ για τα παιδιά βέβαια απευθύνθηκε, αλλά και γι' αυτήν, κάναμε προσπάθειες, αλλά δεν έγινε τίποτα.

-Η οικογένειά της, οι γονείς της δηλαδή, μένουν κοντά;

-Ναι κοντά...

-...αυτοί μπορούν, να βοηθήσουν σε τέτοια ζητήματα;

-Δεν μπορούν να την βοηθήσουνε... την φιλοξενούν στο σπίτι μια –δυο μέρες μετά πάλι στο δικό της σπίτι πήγαινε.

-Η ίδια έχει σκεφτεί ποτέ να χωρίσει, Φωτεινή;

-Πολλές φορές, απ' ότι μου έλεγε...

-...αλλά που σταματάει ;

-... στο οικονομικό , δεν έχει πιάσει δουλειά, δεν έχει σπίτι, δεν έχει που να πάει...

-...να πάρει τα παιδιά και να μείνει πίσω στους γονείς της ;

-...μένουν δίπλα, πολύ κοντά, πάλι φασαρίες είχανε. Είχα απευθυνθεί και στην Πρόνοια για το θέμα αυτό, να μπουν τα παιδιά σε κάποιο Ίδρυμα κι η μάνα να μπορέσει, να δουλέψει και όταν σταθεί στα πόδια της , να τα πάρει μετά, αλλά δεν έγινε κάτι...

-Πέρα από το οικογενειακό περιβάλλον, κάποιες υπηρεσίες , όπως ανέφερες την πρόνοια... πήγατε στο κέντρο υποστήριξης κακοποιημένων γυναικών, που έχει σχέση με την ενδοοικογενειακή βία...στην οδό Γαληνού, να τους συμβουλευτεί ;

-...ναι, είχε πάει , ήταν ένα άλλο κέντρο, δεν θυμάμαι που ακριβώς ήτανε, είχα πάει και στις μονογονεϊκές οικογένειες , γιατί μόνη με πέντε παιδάκια και είχε πάει, δεν έγινε κάτι το ιδιαίτερο...

-...δεν δόθηκε λύση τελικά στο πρόβλημα της γυναίκας και συμβιώνει ξανά με τον άντρα της ; ...τα προβλήματα συνεχίζονται ή έχουν μειωθεί ;

-Συνεχίζονται πάρα πολύ, τα κοριτσάκια τα δυο παντρεύτηκαν , τα έχω βαφτιστήρια εγώ τα κοριτσάκια...

-...τι ηλικίες ;

-...το ένα στα δεκατρία (13) παντρεύτηκε, είναι τώρα δεκατέσσερα , το άλλο στα δεκαπέντε (15)... το κοριτσάκι έκανε συνέχεια απόπειρες , λόγω περιβάλλοντος...

-...τι απόπειρες ;

-...αυτοκτονίας ... και το μεγάλο το αγόρι είναι στις φυλακές ανηλίκων , λόγω περιβάλλοντος κι αυτό...

-Σε γενικές γραμμές, αυτό πιστεύεις είναι μια μεμονωμένη περίπτωση ή είναι ένα διευρυμένο πρόβλημα στην γειτονιά ;

-Έχει κι άλλες οικογένειες έτσι, όχι μόνο αυτή, είναι και άλλες, δεν είναι πάρα πολλές, αλλά είναι...

-Οι γυναίκες αυτές θεωρείς, ότι δεν έχουν άλλη διέξοδο και παραμένουν στο πρόβλημα ;

-Δεν έχουν διέξοδο ακριβώς... οικονομική διέξοδο δεν έχουνε και κάθονται.. δεν έχουνε που να πάνε, δεν έχουν δικό τους σπίτι...

-Θέλω να μου πεις, ζητάτε κάποιες προϋποθέσεις και έγγραφα, από τον πολίτη που απευθύνεται σε σας, στο Ιατροκοινωνικό Κέντρο, για να τον εξυπηρετήσετε ;

-Όχι, τους εξυπηρετούμε όλους που έρχονται, όλους τους εξυπηρετούμε...

-...είτε έχουν ασφάλεια, είτε όχι ;

-...ναι, οι πιο πολύ έχουν ασφάλεια πρόνοιας, άλλοι είναι και με Ο.Γ.Α., του Δημοσίου δεν μας έρχονται, έχουνε γιατρούς έξω... Ο.Γ.Α. και Πρόνοιας οι πιο πολλοί είναι...

-...άρα Φωτεινή μιλάμε, για τις οικονομικά ασθενέστερες οικογένειες ;

-...ναι, οικονομικά ασθενέστερες, ακριβώς...

-Θέλω να δούμε τις δράσεις γενικότερα του Ιατροκοινωνικού Κέντρου. Μία είναι η παροχή πρωτοβάθμιας φροντίδας στην υγεία, που προσφέρετε εσύ και ο γιατρός, η ψυχολογική υποστήριξη από την ψυχολόγο, γενικότερη συμβουλευτική βοήθεια για διάφορα ζητήματα, όπως μου είπες, συσσίτια, τρόφιμα, ρούχα όποτε υπάρχουν και οι αθλητικές ομάδες των παιδιών με τον γυμναστή. Υπάρχει κάποια άλλη δράση, που δεν την έχω αναφέρει ;

-Όχι αυτές είναι οι δράσεις... βοηθάμε και εξωτερικά, να βγάλουν βιβλιάρια, επιδόματα, οτιδήποτε μπορούμε...

-...τους συνοδεύεται εσείς στις υπηρεσίες ...;

-...όταν δεν μπορούνε, ναι... τους συνοδεύουμε και εμείς, να βγάλουνε χαρτιά, ταυτότητες, ας πούμε τέτοια πράγματα.

-Να πάμε στο προσωπικό του Ιατροκοινωνικού Κέντρου. Οι ειδικότητες αυτές που έχουμε αναφέρει, πιστεύεις, ότι είναι αρκετές, επαρκούνε για την λειτουργία του Ιατροκοινωνικού Κέντρου ή θα πρότεινες και κάποια άλλη ειδικότητα ;

-Θα πρότεινα μία ειδικότητα γύρω απ' τα καλλιτεχνικά, ζωγραφική, ας πούμε, για να μαζεύουν τα παιδάκια, να τα κάνουνε...

-...μουσική ;

-...ναι...

-...νομίζω, ότι υπάρχει αυτή η δυνατότητα, προβλέπεται η ειδικότητα αυτή. Όσον αφορά την συνεργασία σας με τους άλλους φορείς, ακόμα και με τα σχολεία της γειτονιάς, με τους συλλόγους ;

-...πάρα πολύ καλή συνεργασία έχουμε, με τον Σωτήρη τον Βούλγαρη και με το άλλο το σχολείο...

-...όταν διαπιστώνετε εσείς, ότι κάποια παιδάκια δεν πάνε στο σχολείο, ενδιαφέρεστε, να δείτε για ποιους λόγους δεν πάνε, τα παροτρύνετε ;

-Το κάνουμε αυτό βέβαια.

-Για ποιους λόγους πιστεύεις, ότι έχουμε και κατ' αρχάς, αν πιστεύεις, ότι έχουμε σχολική διαρροή και για ποιους λόγους πιστεύεις, ότι δημιουργείται αυτό το θέμα.

-Κάποια , αλλά όχι όπως παλιά, τώρα είναι πιο λίγη η σχολική διαρροή, πρώτα ήταν πιο μεγάλη, τώρα είναι πιο λίγη. Τώρα πολλά παιδιά τελειώνουνε το Δημοτικό, μερικά πάνε στο Γυμνάσιο...

-...και πολλά σταματάνε, Φωτεινή ;

-...ναι , γιατί πολλά παντρεύονται τα κορίτσια ειδικά, 13, 14 παντρεύονται και πάει το σχολείο.

-Υπάρχει κάποιος Εκπαιδευτικός οργανισμός , που στηρίζει τους Ρομά ;

-Όχι, δεν υπάρχει... τα σχολεία μόνο της περιοχής είναι.

-Έχετε επιχειρήσει, να κάνετε ημερίδες κάποια σεμινάρια μέσω του Ια.Κ. ενημερωτικά , συμβουλευτικά για τους γονείς ;

-Παλιά είχαμε κάνει, παλιά κάναμε, είχαμε κάνει...

-...πες μου μερικά, πες μου κάτι ...

-...και ιατρικά είχαμε κάνει, για την ηπατίτιδα , για την αντισύλληψη , για γυναικολογικά θέματα είχαμε μιλήσει...

-...είδες ενδιαφέρον από τους ίδιους ;

-Μια φορά το κάναμε σε ακατάλληλη ώρα οπότε δεν είχε πολύ κόσμο... εντάξει ενδιαφέρονται, έχουν ενδιαφέρον για κάποια θέματα.

-Πες μου σε παρακαλώ με ποιο ωράριο λειτουργείτε οι εργαζόμενοι ; Χρειάζεται κάποιες άλλες ώρες εκτός ωραρίου ; ...δηλαδή για παράδειγμα ο γυμναστής θα πρέπει, να απασχοληθεί ίσως κάποια απογεύματα ;

-...αυτό ναι , μπορεί να γίνει... τα σχολεία τώρα είναι πρωινά οπότε σχολάνε στις δύο το σχολείο...

-...πιστεύεις, ότι έπρεπε, να είναι πιο ευέλικτο ;

-Παλιά το πρωί μπορούσαμε να κάνουμε πιο πολλά πράγματα, τώρα είναι λίγο δύσκολο. Τα σχολεία είναι πρωινές βάρδιες και τα δύο...

-...θα χρειαζόταν δηλαδή ένα διευρυμένο, εναλλακτικό ωράριο, παρά αυτό το κλασσικό ;

-...πιστεύω για τον γυμναστή , ναι...

-...για τις άλλες ειδικότητες ;

-Οι άλλοι, όχι ιδιαίτερα...

-...ο γιατρός, ο νοσηλευτής ;

-Όχι , εμείς το πρωί , το πρωί έρχεται ο κόσμος, μετά πάνε σπίτι κοιμούνται, κάνουν ... και οι υπηρεσίες, που έχουμε σχέση, το πρωί λειτουργούνε ...

-...λειτουργείτε λοιπόν στα πρότυπα των Δημόσιων υπηρεσιών ...

-...ναι...

-...με ποια σχέση εργασίας εργάζεστε και πληρώνεστε εσείς οι έξι ;

-Εγώ και η κοινωνιολόγος είμαστε στο Ι.Κ.Α. , με σύμβαση του Ι.Κ.Α. είμαστε, τ άλλα παιδιά είναι στο Τ.Ε.Β.Ε.

-Έχεις κάποια ανασφάλεια, κάποιο άγχος για τον τρόπο που πληρώνεστε, για τη σχέση εργασίας, έχετε κάποια ανησυχία, αν θα ανανεώσετε τις συμβάσεις σας ;

- Αυτό πάντα υπάρχει, πάντα υπάρχει...

-...αυτό πιστεύεις, ότι είναι ανασταλτικός παράγοντας, στην άσκηση των υπηρεσιών σας ;

-Ε ! βέβαια είναι, πως δεν είναι.

-Εκτός του ότι είσαι νοσηλεύτρια, έχεις κάποια άλλη εκπαίδευση, με επιστημονική ή σεμιναριακή κατάρτιση , περάσατε κάποια εκπαίδευση, από τότε που πήγατε στο Ιατροκοινωνικό Κέντρο;

-Καθόλου , όχι...

-...ούτε στην αρχή ;

-Τίποτα , καθόλου... θα το θέλαμε πάρα πολύ, αλλά δεν έγινε .

-...δεν πραγματοποιηθεί κανένα σεμινάριο...

-... όχι , όχι , τίποτα...

-Η συνεργασία σας με τα άλλα Ιατροκοινωνικά Κέντρα του Νομού ή και Πανελλαδικά, ποια είναι;

-Πολύ καλή συνεργασία...

-...πες μου, με ποιους συνεργάζεστε ;

- Εγώ με τον γιατρό, με τον νοσηλευτή...

-...όχι, με τα άλλα Ιατροκοινωνικά, δηλαδή μιλάτε με τον Βόλο, μιλάτε με την Αθήνα ;

-Ναι, μιλάμε και με τον Βόλο και με την Αθήνα , τα Τρίκαλα, με τον Τίρναβο, με Φάρσαλα έχουμε μιλήσει...

- ...γνωρίζετε δηλαδή οι εργαζόμενοι μεταξύ σας ;
- Τηλεφωνικώς μόνο. Εγώ έχω πάει στον Τίρναβο, έχω δει το κέντρο εκεί...
- ...πιστεύεις, ότι σε σχέση με τα άλλα Ιατροκοινωνικά Κέντρα είσαστε, ας πούμε, στο ίδιο κλίμα, με τις ίδιες δραστηριότητες, υπάρχουν οι ίδιες ανάγκες ή προσαρμόζεται το κάθε Ιατροκοινωνικό Κέντρο, σύμφωνα με τις ανάγκες της ομάδας στόχου, που εξυπηρετούν ;
- Νομίζω, ότι δεν είναι παντού το ίδιο, προσαρμόζονται, έχουμε τις ανάγκες της ομάδας, νομίζω, έτσι γίνεται...
- ...καλύπτει τις ιδιαιτερότητες και τις ανάγκες της κάθε περιοχής...
- ... της κάθε περιοχής, ακριβώς ...
- ...εδώ, Φωτεινή μιλάμε για μια συνοικία, που είναι εγκατεστημένοι σχεδόν τρεις γενιές Ρομά...
- ...ναι, είναι...
- ...κατ' αρχάς δεν μιλάμε για καταυλισμό...
- ...έχουν οι πιο πολλοί σπίτια , δικά τους...
- ...θεωρείς, ότι είναι ενταγμένοι στο ευρύτερο κοινωνικό σύνολο η συγκεκριμένη ομάδα των Ρομά της Ν. Σμύρνης ;
- Τώρα, ναι είναι...
- ...υπάρχει αρμονική συμβίωση με του άλλους πολίτες, που μένουν εδώ ;
- Υπάρχει, ναι..
- ...τι εννοείς εσύ αρμονική συμβίωση, δηλαδή έχουν σχέσεις μεταξύ τους, συνεργάζονται ;
- Να μην έχουν φασαρίες, να μην έχουνε καυγάδες αυτό εννοώ.
- Έχουν όμως πιο προσωπικές σχέσεις, συναλλαγές , επαγγελματικές δραστηριότητες ;
- Επαγγελματικές ναι έχουνε, βέβαια...
- ...για πες μου...
- ...οι περισσότεροι είναι έμποροι, πουλάνε διάφορα πράγματα, έχουνε επαγγελματικές σχέσεις.
- Διαπιστώνεις ένα είδος φόβου, ρατσισμού, διαχωρισμού, διάκρισης από τους υπόλοιπους πολίτες της περιοχής ;
- Υπάρχει, υπάρχει θα έλεγα, είναι και έντονο... έχουν την οικογένεια, ψάχνουν να βρούνε σπίτι, μόλις δούνε Ρομά, λένε όχι δεν θέλουμε, ας πούμε Τσιγγάνους, να

νοικιάσουμε ... έχουν αυτό το πρόβλημα. Ξέρω οικογένεια, που σπίτι δεν βρήκε, τα παιδιά δεν πάνε σχολείο... ενώ ήθελαν , να νοικιάσουν σπίτι, να βρουν δουλειά... δεν τους έβαζε κανείς μέσα, είστε Τσιγγάνοι φύγετε ... σηκωθήκαν και φύγανε.

- Φωτεινή να μιλήσουμε για τις δύο διαφορετικές φυλές της Ν. Σμύρνης, που συνυπάρχουν. Πες μου μερικά χαρακτηριστικά της μίας και σε τι την διαφοροποιεί από την άλλη ; Δηλαδή έχουμε τους Ρουμανόβλαχους και τους άλλους τους Τσιγγάνους, έχουν κοινά έθιμα ;

-Τα πιο πολλά είναι κοινά τα έθιμά τους, τα περισσότερα.. στην ενδυμασία διαφέρουνε...

-...στην γλώσσα;

-...και στην γλώσσα, ναι ...

-...στην Θρησκεία ;

-...όχι , είναι ίδια Θρησκεία ...

-...τι είναι ;

- Ορθόδοξοι είναι... όλοι ορθόδοξοι είναι...

-Έχουμε καθόλου Μουσουλμάνους ;

-...όχι , εδώ όχι, καθόλου...

...τι σχέση έχουνε με την εκκλησία, τι βλέπεις ;

-Οι άλλοι Τσιγγάνοι που ξέρω εγώ, αυτές οι δύο – τρεις οικογένειες έχουν πολύ καλές με την εκκλησία. Οι άλλοι είναι αδιάφοροι, θα έλεγα προς την εκκλησία, δεν εκκλησιάζονται τακτικά.

-Έχεις διαπιστώσεις από συζητήσεις μαζί τους, να έχουνε ακόμα κατάλοιπα δυσηδεμονιών ;

-...αυτά τα έχουνε , ναι...

-...για πες μου μερικά...

-...κρεμάνε σκόρδα στην πόρτα, για παράδειγμα, βάζουν σκόρδα...

-...ματάκια ;

-...ναι, όλα αυτά, τα έχουνε ναι... πιστεύουνε στο μάτι σε όλα αυτά...

-...στις μαγείες ;

-...ναι, πιστεύουνε...

-...λένε ακόμα τον καφέ, Φωτεινή ;

-...αρκετά άτομα, ναι , τον λένε.

-**Βλέπεις, να έρχονται κυρίες από άλλες περιοχές, να ψάξουν την κλασσική Τσιγγάνα, να τους πει τον καφέ ή το χέρι ;**

-Όχι μεταξύ τους, μεταξύ τους το κάνουνε ...

-... **μόνο μεταξύ τους..**

-...μόνο μεταξύ τους.

-**Πιστεύεις, ότι συμβουλευονται άτομα που λένε τον καφέ, το χέρι για τις καθημερινές ασχολίες τους, τα επαγγελματικά, τα προσωπικά τους ;**

-Μερικοί ναι , όχι όλοι..

-...**θυμάσαι να μου περιγράψεις κάποιο περιστατικό ;**

-Δεν θυμάμαι τώρα κάτι συγκεκριμένο...

-...**από που συμπεραίνεις, ότι ακόμα έχουν σχέση με αυτά ; ...κάτι θα έχει πέσει στην αντίληψή σου...**

-...αφού μου λένε, έλα να πιούμε έναν καφέ, να σου πούμε το φλιτζάνι...

-...**το λένε...**

-...λέω , εγώ δεν το ξέρω το φλιτζάνι ... το λένε όμως.

-**Πως μπορούμε, να περιγράψουμε τις καθημερινές δραστηριότητες μιας οικογένειας, που έχει παιδιά και πόσος αριθμός ατόμων μπορεί μένει σ' ένα σπίτι ;**

-Μένουν πέρα πολλά άτομα σε σχετικά μικρούς χώρους. Κάθε οικογένεια μπορεί να έχει από ένα δωμάτιο. Μπορεί να είναι μια οικογένεια με πέντε (5) παιδιά παντρεμένα και κάθε οικογένεια , απ' αυτούς να μένει σ' ένα δωμάτιο, άντρας , γυναίκα και τέσσερα παιδιά σ' ένα δωμάτιο, δηλαδή σ' ένα σπίτι με πέντε δωμάτια, να μένουν πέντε οικογένειες. Λίγα παιδιά έχουν το δικό τους σπίτι, που θα 'πρεπε , αλλά δεν γίνεται.

-**Ποιος παίρνει , Πιστεύεις, τις σημαντικές αποφάσεις στην οικογένεια ο άντρας ή η γυναίκα ;**

-Εξαρτάται από την οικογένεια, εξαρτάται...

-...**θα τις χαρακτήριζες Μητριαρχικού ή Πατριαρχικού τύπου οικογένειες;**

-Μάλλον Μητριαρχικού τύπου...

-...**μάλλον Μητριαρχικού, δηλαδή η πεθερά κάνει το κουμάντο ;**

-...ναι, κάνει το κουμάντο, ακριβώς...

-...**και τον τρόπο συμπεριφοράς των παιδιών, της νύφης...**

-...όλα, ναι όλα, ναι...

-Φωτεινή πως παίρνονται οι αποφάσεις, ας πούμε, για να συμπεθεριάσουν με μια άλλη οικογένεια, δηλαδή ποια είναι τα κριτήρια, για να επιλέξουν ποιον ή ποια θα παντρευτεί το παιδί τους, τι κοιτάζουν συνήθως ;

-Και τα οικονομικά κοιτάζουνε και να είναι καλή οικογένεια...

-... τι εννοούμε καλή;

-Να μην είναι ο πατέρας μέθυσος , να μην είναι χρήστης ουσιών όλα αυτά κοιτάνε. Αλλά αν τα παιδιά αγαπιούνται , τα παραβλέπουν κι αυτά μετά... τα παραβλέπουν, να...

-Φωτεινή τι επαγγέλματα κάνουν συνήθως ;

-Πιο πολύ με το εμπόριο ασχολούνται, οι περισσότεροι με το εμπόριο και αγροτικές εργασίες, στα χωράφια δουλεύουνε . Στα σταφύλια, στις ντομάτες, στα βαμβάκια...

-...λίγοι είναι αυτοί, που ασχολούνται με την ανακύκλωση ;

-Είναι και αυτοί στην ανακύκλωση...

-Διαπιστώνεις ότι υπάρχει μεγάλη ανεργία ή βρίσκουν μεροκάματο ;

-Υπάρχει ανεργία και μάλιστα πάρα πολύ, δεν τους παίρνουν σε δουλειές εύκολα. Μόλις ακούνε Τσιγγάνος , δεν... προτιμούνε έναν μετανάστη παρά έναν Τσιγγάνο, αυτό γίνεται.

-Εκτός από το ΠΙΚΠΑ ,ο Ερυθρός Σταυρός, η Πρόνοια, το Κοινωνικό Ιατρείο, Κοινωνικό Παντοπωλείο, που αναφέρθηκαν, ως υπηρεσίες με τις οποίες συνεργάζεστε, με ποιες άλλες υπηρεσίες Κοινωνικής Πολιτικής, Κοινωνικής Φροντίδας θα ήθελες να δικτυωθείτε ;

-Αυτές είναι οι πιο σημαντικές , που ανέφερες και επαρκούνε , νομίζω...

-...επαρκούνε ;

-...ναι , επαρκούνε.

-Με το Κ.Ε.Π. ;

-Με το Κ.Ε.Π. έχουμε συνεργασία.

-Θεωρείς, ότι είμαστε σ' έναν καλό στάδιο δικτύωσης των υπηρεσιών ;

-Νομίζω, είμαστε ναι, είμαστε.

-Αντιμετώπισατε στην αρχή προβλήματα, να σας αποδεχθούν ;

-Όχι ιδιαίτερα ...

-Θέλω, να μου πεις, αντιμετώπισες προβλήματα γραφειοκρατίας ;

-Αυτά τα έχουμε πάντα...

-...συνεχίζουν ;

- Πάντα υπήρχαν και πάντα θα υπάρχουνε, όχι μόνο σε μας γενικά...
- ...είναι ένα γενικότερο πρόβλημα, που το αντιμετωπίζετε και σεις... Αν θα ήθελες να αλλάξει κάτι, τι θα ήταν αυτό ;**
- Στο τι ν' αλλάξει δηλαδή ;
- ...να βελτιωθεί το κτίριο, ας πούμε ή να δίνετε μια παροχή, που δεν την έχετε...**
- ...να είχαμε έναν πιο μεγάλο χώρο, γιατί είναι πάρα πολύ μικρός και δεν μας χωράει. Δεν μπορούμε, να κάνουμε τα πράγματα, που θέλουμε, κάποιες δράσεις, θέλουμε έναν πιο μεγάλο χώρο...
- Φωτεινή ποιος σας οργανώνει ; ...εντάξει υπάρχει η συντονίστρια, αλλά η συντονίστρια που λογοδοτεί ; ...δηλαδή που αναφέρεται, αν έγινε το έργο, να κάνει μια έκθεση αξιολόγησης, ποιος είναι ο άμεσα προϊστάμενός σας ;**
- Τώρα είναι ο Νέστωρας Αντωνίου, που είναι υπάλληλος στο Γενικό Νοσοκομείο...
- ...είναι ο Πρόεδρος της ΔΙΚΕΛ...**
- ...ναι, σ' αυτόν...
- ...μέχρι σήμερα που λογοδοτούσατε, πάλι στο αντίστοιχο πρόεδρο της ΔΙΚΕΛ ;**
- ...ναι, ναι...
- ...είχατε καλή συνεργασία ;**
- ...ναι είχαμε, ναι είχαμε...
- ...όταν ζητούσατε κάτι, έβλεπες, ότι υπήρχε ενδιαφέρον για να λύσει τα προβλήματα;**
- Εντάξει, όχι σε όλα τα πράγματα, όχι σε όλα...
- Ένα θέμα που είχε συζητηθεί, ως φαινόμενο διαφθοράς, είναι ότι πολλές γυναίκες Ρομά κάνανε κατάχρηση των συνταγογραφήσεων. Έχεις κάποια παραδείγματα τέτοια, για γυναίκες που θέλανε, να κάνουν αυτήν την κατάχρηση ;**
- Αυτό γινόταν στα ψυχοφάρμακα πολύ, γι' αυτό σταματήσαμε, να γράφουμε κιόλας, γιατί υπήρχε κατάχρηση, ναι υπήρχε...
- ...τα οποία τι πιστεύεις, ότι τα κάνανε ;**
- Εγώ πιστεύω, ότι τα πουλούσανε κιόλας, τα δίνανε αλλού, γιατί τόσα πολλά από μόνες τους δεν δικαιολογείται...
- Θέλεις να συμπληρώσεις εσύ κάτι, να προτείνεις κάτι ;**
- Αυτά που είπαμε...
- ...η δουλειά σου, σου αρέσει ;**
- Πάρα, πάρα πολύ...

-...θα ήθελες, να συνεχίσεις ;

-... ναι , πάρα πολύ.... είναι το στοιχείο μου δηλαδή και κάνω πολλά πράγματα στην δουλειά μου και μου αρέσει πάρα πολύ.

-Θέλω, να μου αναλύσεις λίγο τον ρόλο που παίζει ο διαμεσολαβητής μεταξύ της ομάδας και του Κέντρου. Τι ακριβώς κάνει ο διαμεσολαβητής ;

-Είναι ο συνδετικός κρίκος μεταξύ των Ρομά και του κέντρου...

-... ξέρω , ότι είναι ο συνδετικός κρίκος, πρακτικά όμως αν θέλετε, να ενημερώσετε την ομάδα για κάτι, μόνο ο διαμεσολαβητής ενημερώνει την ομάδα ;

-Ναι, κυρίως αυτός...

-...με τι τρόπους, προφορικά όποιον βρει στον δρόμο ;

-...και προφορικά και με διάφορες ανακοινώσεις, που βάζει στα καφεενία...

-...η πληροφόρηση φτάνει σε όλους ;

-...όχι σε όλους , αλλά στους περισσότερους φτάνει, στους περισσότερους...

-...τι άλλο κάνει ο διαμεσολαβητής ;

-Πάρα πολλά πράγματα...

-...δηλαδή πες κάτι...

-...αν θέλει κάποιος να βγάλει κάποιο βιβλιάριο, τον βοηθάει... πολλά πράγματα κάνει, στα πιστοποιητικά βοηθάει, ναι πολλά πράγματα...

-...άρα βοηθάει την ομάδα και στα διοικητικά θέματα...

-...και στα διοικητικά βοηθάει, ναι... και στην πληροφόρηση πάρα πολύ...

-...και στην πληροφόρηση... Όταν δηλαδή θέλετε να πληροφορήσετε για κάτι τον κόσμο, γίνεται προφορικά. Μπαίνει κάτι και στην εφημερίδα ;

-Όχι στην εφημερίδα, ανακοίνωση στα καφεενία κυρίως, γιατί πολλοί δεν ξέρουν γράμματα και δεν διαβάζουν εφημερίδα και προφορικά γίνεται αυτό.

-Εσείς κάνετε κατ' οίκον επισκέψεις, αν χρειαστεί ;

-Ναι, εγώ κάνω πάρα πολλές...

-...ο Γιατρός ;

-...και ο Γιατρός , ναι... κάνουμε, όταν χρειάζεται, αν είναι ηλικιωμένος , έχει αναπνευστικό πρόβλημα, να κάνουμε μία ένεση, μία εξέταση... αυτό γίνεται.

-Εγώ γι' αυτά που ήθελα, να σε ρωτήσω σε γενικές γραμμές, είμαι καλυμμένη. Εσύ ήθελες να προτείνεις κάτι, να σχολιάσει κάτι, που δεν αναφέραμε ;

-...το μόνο που ήθελα , να πω , είναι, ότι ένα σημαντικό πρόβλημα , που έχουμε, δεν μας δίνουν υλικό, δεν έχουμε υλικό, να εργαστούμε, όπως πρέπει...

-...τι υλικό εννοείς ;

-...το ιατροφαρμακευτικό υλικό , γάζες , επιδέσμους, μπενταντίν, σύριγγες , τα πάντα. Έχουμε έλλειψη και δεν μας δίνουνε. Παλιά παίρναμε απ' το Νοσοκομείο, πολλά πράγματα, τώρα σταματήσανε, να μας δίνουνε κι είμαστε έτσι... πολλές φορές εμείς οι ίδιοι αγοράζουμε απ' την τσέπη μας, ένα μπενταντίν, έναν επίδεσμο, αλλά αυτό το πράγμα δεν γίνεται, πόσο να γίνει ; ...σοβαρό το πρόβλημα...

-Γνωρίζεις, αν θα συνεχιστεί το πρόγραμμα του Ιατροκοινωνικού Κέντρου, αν έχει πάρει χρηματοδότηση , για να συνεχίσει ;

-Για έναν χρόνο ναι , θα συνεχίσει, μετά δεν ξέρω, τι θα γίνει μετά...

-Δηλαδή, ουσιαστικά οι συμβάσεις είναι αποσπασματικές ...

-...έτσι είναι...

...ξέρεις τώρα από πού χρηματοδοτείται το πρόγραμμα ;

-Από την Ε.Ο.Κ. νομίζω...

-...έχει ενταχθεί στο στρατηγικό σχέδιο μέχρι το 2020 ;

-Δεν το γνωρίζω...

-...δεν το γνωρίζεις... Εσείς απλά κάνετε τον κύκλο , μέχρι να πάρετε νεότερη πληροφόρηση...

-...την σύμβαση , ναι...

-...εσύ ανανεώνεις κάθε χρόνο ;

-Κάθε χρόνο όλοι μας, όχι μόνο εγώ... όλοι μας..

-...είναι ανά χρόνο ;

-...ανά χρόνο , ναι... παλιά ήταν κι ανά δύο χρόνια, τώρα το κάνανε ανά χρόνο...

-...οπότε δημιουργείται μια ανασφάλεια, ένα κενό...

...αυτό υπάρχει, ναι αυτό υπάρχει...

-Κρίνεις, ότι είναι μια υπηρεσία, η οποία προσφέρει πολλά και δεν θα έπρεπε, να σταματήσει ;

-Προσφέρει πάρα πολλά στον τοπικό πληθυσμό, πάρα πολλά...

- Θεωρείς, ότι είναι πολύ θετικό για την ομάδα, το γεγονός ότι το Κέντρο είναι μέσα στην συνοικία, ;

-Ναι, είναι πολύ θετικό.

-Φωτεινή σ' ευχαριστώ πάρα πολύ, ελπίζω και εύχομαι, να πάνε όλα καλά και να συνεχίσετε το έργο σας.

-Μακάρι.....

Συνέντευξη Νο 9.

Διευθυντής 33^{ου} Δημοτικού Σχολείου Νέας Σμύρνης Λάρισας

Ημερομηνία	Τόπος	Διάρκεια
11/11/2014	33 ^ο Δημοτικό Σχολείο Νέα Σμύρνη Λάρισας	65 λεπτά της ώρας

ΙΩΝΝΑ: Καλημέρα. Είμαι η Ιωάννα Ιωνά. Κάνω ένα μεταπτυχιακό στο Πανεπιστήμιο Αιγαίου, που λέγεται «Έρευνα» για την τοπική κοινωνική συνοχή και ανάπτυξη. Το θέμα της διπλωματικής μου είναι «Κοινωνική Πολιτική για τους Ρομά στην Τ.Α.» με πεδίο έρευνας το ΙΑ.Κ. της Ν. Σμύρνης του Δ. Λαρισαίων και θα ήθελα να συζητήσουμε μερικά πράγματα, που αφορούν στην εκπαίδευση. Ας ξεκινήσουμε με το να μου συστηθείτε. Ποιος είστε, ποια είναι η ιδιότητά σας;

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ Σ. ΒΟΥΛΓΑΡΗΣ: Κ. Ιωάννα, κατ' αρχάς καλή επιτυχία στο έργο σας. Θαρρώ ότι είναι σημαντικό και δύσκολο ταυτόχρονα. Εγώ είμαι ο Σωτήρης Βούλγαρης. Είμαι διευθυντής του 33^{ου} Δημοτικού Σχολείου Λάρισας. Ένα από τα δύο σχολεία της Λάρισας, όπου στεγάζεται ο μεγαλύτερος αριθμός των Ρομά. Στο σχολείο μας έχουμε αυτή τη στιγμή 365 μαθητές εκ των οποίων οι 210 είναι μαθητές Ρομά. Η παρουσία μου εδώ στο σχολείο και από την θέση του διευθυντή είναι από το 2005, οπότε οσονούπω κλείνω μια 10ετία και σε αυτήν την 10ετία έζησα, είδα και προσπαθήσαμε μαζί όλες οι κοινωνικές ομάδες, που αφορούν το σχολείο, να συνεργαστούμε σε μεγάλο αλλά και σε μικρό ποσοστό. Ένας από τους στόχους είναι ότι πετύχαμε να έχουμε ένα νέο σχολείο, γιατί η περιοχή μας, ιδίως πολύ του 11^{ου} και 33^{ου} στη περιοχή μας, λειτουργούσαν με βάρδια. Εναλλάξ πρωί-απόγευμα, με ό,τι αυτό μπορεί να συνεπάγεται σε ένα κράτος το οποίο θέλει να έχει σύγχρονη εκπαίδευση και να προσπαθεί να προσαρμόζεται σε νέα μοντέλα εκπαιδευτικά, όπως ήταν το Φινλανδικό, παλαιότερα το Σουηδικό και ακόμα να υφίσταται ένα σχολείο μέσα σε μια μεγάλη πόλη, όπως η Λάρισα, να είναι πρωί-απόγευμα. Με αγώνα, λοιπόν, όλων των ομάδων, με διεκδίκηση, καταφέραμε μέσω του ΕΣΠΑ σήμερα πλέον και από την αρχή αυτής της χρονιάς, δηλαδή του 2014-2015, να έχουμε την ευτυχία να βρισκόμαστε σε έναν χώρο ο οποίος είναι πάρα πολύ λειτουργικός και σύγχρονος, να έχουμε τελειώσει με την βάρδια, με πάρα πολλά προβλήματα βέβαια γιατί η χρονική συγκυρία της κρίσης

δεν μας δίνει την δυνατότητα να έχουμε αυτά που στους παρελθόντες χρόνους υπήρχαν, η υποστήριξη από τον Ο.Σ.Κ. και με ό,τι αυτό συνεπάγεται στην υλικοτεχνική υποδομή για την λειτουργία του σχολείου. Παρόλο αυτά προσπαθούμε με χίλιους τρόπους να λύσουμε και αυτά τα προβλήματα, αλλά τελειώσαμε με το μεγάλο ζήτημα της βάρδιας και επιτέλους εδώ στη γειτονιά υπάρχουν δύο σχολεία αυτόνομα, πρωινά, με ολόημερα προγράμματα πλέον στα ξεκινήματα και με νέες δυναμικές στην εκπαιδευτική λογική.

I: Το 11^ο δημοτικό σχολείο γνωρίζετε σε αριθμό πόσα παιδιά;

Δ.Β.: Είναι ο ίδιος αριθμός πάνω-κάτω, συν/πλην 20-30 παιδιά είναι η διαφορά μας. Ο αριθμός είναι ίδιος. Πάνω από 330 έχουν και αυτοί. Και περίπου αναλογία είναι και το ίδιο αριθμός Ρομά. Βέβαια εκείνοι έχουν λιγότερα μη Ρομά παιδιά, με αποτέλεσμα οι αναλογίες τους να φαίνονται λίγο μεγαλύτερες, όσον αφορά την ποσοστιαία μάλλον καταμέτρηση. Σε εμάς οι πραγματικοί αριθμοί, οι Ρομά είναι λίγο περισσότεροι απ' ότι είναι στο 11^ο, αλλά επειδή έχουμε και μη Ρομά παιδιά γύρω στα 150, φαίνεται ότι η αναλογία μας είναι μικρότερη μέσα στις τάξεις. Το σχολείο έχει 18 τμήματα. Σε αυτά αμιγώς Ρομά είναι στην α' δύο και ένα στην β' και αυτό γίνεται ίσως κατά παρέκκλιση με την έννοια ότι, στο ένα τμήμα στεγάζουμε παιδιά και προσφέρουμε ουσιαστικά εκπαίδευση προσχολικής αγωγής, στο άλλο είναι παιδιά που είναι παραμένοντα πάλι στην α', παρότι φοιτήσανε κανονικά με την σύμφωνη γνώμη των γονέων και του σχολικού συμβούλου, γιατί δεν κατανοήσανε επαρκώς τις τεχνικές της ανάγνωσης, της γραφής και κυρίως και τις μαθηματικές έννοιες, όσον αφορά τις προσθέσεις, τις αφαιρέσεις σε αυτό το επίπεδο. Θεωρούμε πάρα πολύ βασικό να μη φεύγουν παιδιά μετά την β' δημοτικού, τα οποία δεν μπορούν να διαβάσουν, να γράψουν και δεν έχουν κατανοήσει ουσιαστικά την δυναμική των 4 πράξεων. Έτσι ώστε στην γ' τάξη να ολοκληρωθεί αυτή η δυναμική των 4 πράξεων, άρα να γίνεις συμμετοχικός ο μαθητής και μέσα στην τάξη. Να μπορεί να γράψει την ορθογραφία του, να διαβάσει το κείμενό του, με τις δυσκολίες βέβαια ή τις μη δυσκολίες του. Εκεί παρεμβαίνουμε στην συνέχεια και με τα τμήματα υποδοχής, κυρίως πάλι στις μικρότερες τάξεις στην α' και β', γιατί εδώ πρόκειται για δύο **?? 5.30.4** πληθυσμούς και η ελληνική ναι μεν ομιλείται από τα παιδιά αλλά είναι φτωχού περιεχομένου. Έτσι λοιπόν δίνεται μια βαρύτητα και στην εκμάθηση της γλώσσας μέσα από την ίδια της την δυναμική. Δηλαδή, να μιλάμε τα ελληνικά αλλά να αποκτήσουμε και ένα λεξιλόγιο τέτοιο που θα είναι, βασικά, επαρκές, ώστε να μπορούμε και να κατανοήσουμε κυρίως, αλλά και να συνεννοηθούμε

μέσα από ένα διαφορετικότερο λεξιλόγιο. Αντιμετωπίζουμε ένα πρόβλημα γύρω στην ε' και στην στ'. Στην ε', επειδή τα μαθήματα πλέον είναι πάρα πολλά και ίσως λίγο πιο δύσκολα και επειδή δεν υπάρχει βοήθεια στους μαθητές από το σπίτι, με αποτέλεσμα ο δάσκαλος εδώ να δουλεύει με δύο και με τρία επίπεδα μέσα στην τάξη για να αποφορτίσουμε και τον μαθητή αλλά και την ίδια την εκπαιδευτική διαδικασία τάξης, χωρίς όμως να στερούμε από τον μαθητή Ρομά οτιδήποτε, συνήθως πάλι με την σύμφωνη γνώμη των γονέων, για ενίσχυση της διδασκαλίας φτιάχνουμε πιο ολιγομελή τμήματα των 12-13-15 μαθητών, που εκεί εστιάζουμε σε μεγάλο μήκος και πλάτος πάνω στην ελληνική γλώσσα, στην κατανόηση του λόγου, στην παραγωγή του λόγου, στην γραφή, στην ολοκλήρωση του λόγου μέσα από την διαμαθητική αντιμετώπιση της κατάστασης και τα μαθηματικά, όπου αντί να εφαρμόζουμε απόλυτα το αναλυτικό πρόγραμμα, κάνουμε πάρα πολλές φορές ανατροφοδότηση με υπαγωγές σε προηγούμενες τάξεις μαθηματικά αντικείμενα. Αυτό δίνει μια δυνατότητα στα παιδιά να ξεκαθαρίσουν στο μυαλό τους σε ωριμότερη ηλικία πράγματα τα οποία δεν μπορούσαν να τα ολοκληρώσουν στις προηγούμενες στον μαθητικό κύκλο των δύο προηγούμενων τάξεων. Όλο αυτό θέλουμε να φέρουμε ένα αποτέλεσμα, έτσι ώστε τα παιδιά να ετοιμάζονται για την στ' δημοτικού και εκεί μέσα από μια εθελοντικού περιεχομένου εκπαιδευτική διαδικασία με μια φιλόλογο συνεργάτη του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας μέσα από τα προγράμματα του ΕΚΠΑ τώρα και του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας παλαιότερα, δικιά μου επίσης προσπάθεια, στα παιδιά αυτά να παρέχουμε από τον Γενάρη και μετά, μάλλον μετά την παρέλευση του 1^{ου} τριμήνου και από τα μέσα του 2^{ου}, να μπαίνουμε και να εστιάζουμε με ένα πρόγραμμα 4-6-8 ωρών, ανάλογα με τις δυνατότητες που έχουμε, έτσι ώστε παράλληλα με την τάξη να δέχονται και μια διδασκαλία γλωσσικής διασύνδεσης στα πλαίσια της ελληνικής γλώσσας, αλλά και της αρχαίας γλώσσας, με ελαφρά πράγματα, με αποτέλεσμα όταν θα πάνε στο γυμνάσιο να μην αντιμετωπίζουν διάφορα προβλήματα. Σε συνεργασία βέβαια με το Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, το οποίο στηρίζει εδώ προγράμματα εγγραμματοσύνης σε μικρούς μαθητές, το οποίο είτε γίνεται παράλληλα, είτε γίνεται πέραν του ενδεικτικού ωραρίου, δίνει την δυνατότητα στα παιδιά να έχουν μια επιπλέον απασχόληση, και κυρίως να γίνεται η ανατροφοδότηση της τάξης, είτε μέσα στην ίδια τάξη, είτε έξω από την τάξη, αλλά σε συνεργασία πάντα του εκπαιδευτικού τάξης και του εκπαιδευτικού από το Πανεπιστήμιο με την επιστασία του διευθυντή του σχολείου. Το άλλο γινόταν παράλληλα και μέσα στην τάξη κάποιες ώρες, αλλά και μετά πέραν της τάξης, στην στ'

δημοτικού, και ο στόχος ήταν να μην υπάρχει αυτό το γλωσσικό σοκ, το οποίο πλέον στο γυμνάσιο τα παιδιά αντιμετωπίζουν μια απόρριψη στο 1^ο τρίμηνο, εγκαταλείπουν την προσπάθεια, γιατί οι βαθμοί τους είναι πάρα πολύ μικροί, έτσι ώστε να καταλήγουν στην γ' γυμνασίου και τουλάχιστον να ολοκληρώνουν τον 9ετή κύκλο ή 10ετία μαζί με το νηπιαγωγείο της βασικής εκπαίδευσης. Επειδή παρατηρούμε ότι η δουλειά μας στο δημοτικό, που μπορεί να στέλνει 30-35 παιδιά στο γυμνάσιο, Ρομά, και από εκεί για την β' γυμνασίου να φεύγουν 6-7 και στην γ' να καταλήγουν 3 και στην στ' κανένας, δείχνει αυτή η διαρροή, την οποία, βέβαια, έχουμε μελετήσει, συνεργαζόμαστε με το γυμνάσιο επαρκώς. Ο γυμνασιάρχης έχει ένα τρομερό ενδιαφέρον και ο οποίος ουσιαστικά έχουμε μία συνεργασία με στόχο να περιορίσουμε αυτή την διαρροή. Και νομίζω τα τελευταία χρόνια και με την δική του προσωπική προσπάθεια και του συλλόγου διδασκόντων του γυμνασίου, καταφέρνουμε να μειώσουμε σε πολύ μεγαλύτερο βαθμό από τα προηγούμενα χρόνια αυτή την διαρροή. Αυτή οφείλεται σε 2 λόγους. Βασικά, στις αρχικές απουσίες των 12 πρώτων ημερών, λόγω της ύπαρξης παζαριών, γιατί τα παιδιά ακολουθούν τους γονείς, με αποτέλεσμα να φτάνουν στο τέλος Σεπτεμβρίου περίπου στο σχολείο, αλλά ήδη έχουν μείνει από απουσίες, άρα είναι παρατηρητές. Οπότε, κανένας δεν μένει παρατηρητής και συνήθως την επόμενη χρονιά δεν ξαναπάει και σχολείο. Και το δεύτερο είναι ότι, το 1^ο τρίμηνο φέρνει βαθμούς πάρα πολύ άσχημους και αυτό αποθαρρύνει εντελώς την διαδικασία. Βοηθητικός μηχανισμός δεν υπάρχει στο σπίτι ή με κάποιο φροντιστήριο. Βέβαια τώρα, με το κοινωνικό φροντιστήριο δεν ξέρω κατά πόσο μπορεί να λειτουργήσει εδώ στην γειτονιά μας. Είναι ένα καλός θεσμός. Γιατί ουσιαστικά εμείς αυτό που κάναμε στην στ' είναι ένα κοινωνικό φροντιστήριο που το είχαμε φανταστεί προτού ακόμη υπάρξει θεσμικά ο όρος και το κάνουμε τώρα 2-3 χρόνια και βλέπουμε ότι φέρνει αποτελέσματα. Το εντάσσουμε σε κάποιες δομές του Πανεπιστημίου, αλλά όχι πάντα.

I: Είπαμε πριν ότι υπάρχει το προστάδιο του δημοτικού, το νηπιαγωγείο. Τα παιδάκια της γειτονιάς της Ν. Σμύρνης πηγαίνουνε, στο νηπιαγωγείο;

Δ.Β.: Μέσα στο σχολείο μας και στα δύο σχολεία εδράζονται και δύο νηπιαγωγεία, και τα δύο πλέον ολοήμερα. Το ένα στο 11^ο δημοτικό σχολείο είναι το 2^ο νηπιαγωγείο, το οποίο είναι και ιδρυμένο ολοήμερο εδώ και μια 7ετία περίπου και το δεύτερο είναι του 31^{ου} νηπιαγωγείου, το οποίο συστεγάζεται μαζί με εμένα στον ίδιο χώρο.

I: Και αυτά είναι μικτά σχολεία, δηλαδή είναι Ρομά και μη Ρομά;

Δ.Β.: Μικτά σχολεία. Μεγαλύτερους μαθητές σε Ρομά, απλά επειδή συνήθως είναι πάρα πολλά τα παιδάκια δεν υπάρχει πάντα η δυνατότητα της απορρόφησης των προνηπίων, και λόγω εδώ της ιδιαιτερότητας ακόμα ότι ήρθαμε σε καινούργιο κτήριο χωρίς τις δυναμικές, χωρίς την υλικοτεχνική υποδομή και το ολοήμερο βρίσκεται στα σπάργανα, όπως και εγώ άλλωστε το ξεκίνησα λίγο με ύστερους ρυθμούς. Εκτιμώ ότι σιγά-σιγά μπαίνουμε σε έναν δρόμο, έτσι ώστε να προσφέρουμε την εκπαίδευση. Οι αναλογίες στον μαθητικό πληθυσμό είναι οι ίδιες σε Ρομά και μη Ρομά.

Ι: Πιστεύετε ότι όλα τα παιδάκια που κατοικούνε στη Ν. Σμύρνη και είναι Ρομά εγγράφονται στο σχολείο; ή κάποια δεν ενδιαφέρονται καθόλου, δεν απευθύνονται στο σχολείο και δεν μπαίνουν στην διαδικασία της εκπαίδευσης;

Δ.Β.: Επειδή εδώ στην Ν. Σμύρνη ουσιαστικά ανήκουν και πληθυσμοί που δεν βρίσκονται εδώ. Είτε ζουν στον Τύρναβο είναι γραμμένοι δημότες Λάρισας, είτε ζουν στα Φάρσαλα, είτε ζουν οπουδήποτε αλλού, είτε είναι γυρολόγοι ανά την Ελλάδα, τα τελευταία χρόνια έχουμε μεγάλη συμμετοχή στις εγγραφές των μαθητών. Γιατί; Γιατί έχουμε ξεκαθαρίσει στους γονείς ότι η αξία της παροχής εκπαίδευσης του δημοτικού σχολείου είναι πλέον απαρέγκλιτη προϋπόθεση στο να μπορούμε να σταθούμε κοινωνικά αύριο. Το δεύτερο είναι ότι το σχολείο μέσα από όλη την προσπάθεια των εκπαιδευτικών, οι οποίοι παλαιότερα κάθε χρόνο αλλάζανε και ήταν σχολεία περάσματα, σήμερα τα κάναμε με μονιμότερο εκπαιδευτικό προσωπικό και μάλιστα με ανθρώπους που χρόνια εργάζονται με τέτοιους πληθυσμούς και έχουν πλέον και την τεχνογνωσία και την δυναμική και την συμπεριφορά, με αποτέλεσμα το σχολείο να λειτουργεί σωστά. Το τρίτο είναι η νομοθεσία, όπου για να χορηγηθεί οποιοδήποτε χαρτί, χρειάζεται βεβαίωση ότι το παιδί φοιτά και μάλιστα κανονικά στο σχολείο. Τα κάποια επιδόματα τα οποία δίνονται σαν συμπληρωματική ενίσχυση της οικογένειας, όλα αυτά αποτελούν ένα κίνητρο το να εγγραφούν τα παιδιά στο σχολείο. Φυσικά παλαιότερα, αφού εγγράφονταν, μετά φεύγανε και χάνονταν. Σήμερα όμως, έρχονται και μας ενημερώνουν. Χορηγούμε την κάρτα φοίτησης που προβλέπεται νομοθετικά για την μετακίνηση ενός μαθητή για λίγο χρονικό διάστημα σε άλλο σχολείο. Παλαιότερα δεν γινόταν. Με πίεση δικιά μας, με συνεργασία δικιά μας, με συνεργασία με άλλα σχολεία, σήμερα έρχονται οι γονείς, μας ενημερώνουν για το ολιγόχρονο της δικιάς τους μετακίνησης. Ερχόμαστε σε επικοινωνία με τον διευθυντή του σχολείου. Συνεννοούμαστε τι θα κάνουμε, έτσι ώστε και η μετακίνηση να γίνεται ηλεκτρονικά πλέον και να αποτυπώνεται μέσα από το ηλεκτρικό σύστημα του Υπουργείου Παιδείας,

το my school που χρησιμοποιούμε, αλλά και εμείς να έχουμε γνώση πού βρίσκεται ο μαθητής; Στέλνουμε τους βαθμούς του για όσο χρονικό διάστημα είναι εδώ.

I: Γιατί θα επιστρέψει;

Δ.Β.: Επιστρέφει. Το σημαντικό είναι ότι μας ενημερώνουν ακόμη και για την απουσία στο νοσοκομείο.

I: Πόσα χρόνια έχει που 'τρέχει' αυτό;

Δ.Β.: Η κάρτα φοίτησης είναι παλιά. Είναι από το 2002, αν θυμάμαι καλά. Βέβαια, σε εφαρμογή δεν την ξέρανε πάρα πολλά σχολεία και την βάζουμε εμείς. Υπάρχει και ένα έντυπο. Είναι καταχωρημένη σε Προεδρικό Διάταγμα. Αν θέλετε κάποια στιγμή μπορώ να το δω και να σας πω και ακριβώς τις ημερομηνίες, και είναι ένα σημαντικό έγγραφο, υποβοηθάει πάρα πολύ στην μετακίνηση. Αλλά την εγγραφή σε ένα μητρώο, γιατί δεν είναι σε πολλά μητρώα διαγεγραμμένοι. Με αυτό πετύχαμε την συνεργασία με το σχολείο. Κοιτάζτε. Εύκολα οι πληθυσμοί των Ρομά δεν έρχονται στο σχολείο, πλην μόνο για να διαμαρτυρηθούν, ενδεχόμενα, για κάτι που νιώθουν ότι γίνεται εις βάρος των παιδιών τους. Δεν έρχονται να ενημερωθούν δηλαδή, όσον αφορά την πρόοδο. Όπως, επίσης, και οι συμμετοχές των παιδιών στις εκδρομές κ.τ.λ. είναι μικρές. Πέραν αυτών όμως, τα τελευταία 4-5 χρόνια αλλάζουμε και σε αυτό το επίπεδο. Πολλές φορές, είτε γιατί εμείς επιβαρυνόμαστε σαν σχολείο με τα εισιτήρια και την μεταφορά των παιδιών, έτσι ώστε να χαρεί το παιδί την εκδρομή, άρα λοιπόν πιέζοντας το παιδί να συμμετέχει και όταν περνάει καλά εκεί που συμμετέχει, θα ξανάρθει. Και δεύτερον για να πείσουμε τον γονιό ότι η εκδρομή είναι μάθημα και ίσως είναι από τα σοβαρά μαθήματα.

Γιατί εκεί γίνεται η αποδελτίωση και η υλοποίηση όλων αυτών που κάναμε σε θεωρητικό επίπεδο ή σε πρακτικό επίπεδο στο σχολείο. Δηλαδή, έρχεται η εμπειρία ως βίωμα να δέσει μαζί με την γνώση. Τα τελευταία χρόνια το πετυχαίνουμε σε μεγαλύτερους βαθμούς. Και συμμετοχή στον κινηματογράφο και συμμετοχή στο θέατρο. Από την άλλη, προσωπικά ο ίδιος εγώ πηγαίνω στα σπίτια τους, πηγαίνω στη γειτονιά τους, συζητάω στα καφενεία τους. Δεχόμαστε και τις επικρίσεις και τις επιβραβεύσεις και προσπαθούμε να βελτιώνουμε το σχολείο έτσι ώστε να είναι θεατό σε όλους και να προσφέρει εκπαίδευση για όλους. Η ύπαρξη του σχολείου είναι σεβάσμιμα, γιατί ανήκει σε όλους. Δεν είναι ένα σχολείο των μη Ρομά-μπαλαμών, δεν είναι ένα σχολείο μόνο των Ρομά. Είναι ένα σχολείο που έχει Έλληνες πολίτες,

ελληνόπαιδες, και προσπαθεί να βελτιώσει τις συνθήκες αυτές της παρεχόμενης εκπαίδευσης.

I: Θα ήθελα να σας ρωτήσω, ο καταμερισμός των μαθητών με ποιον τρόπο γίνεται στις τάξεις; Γίνεται αλφαβητικά; Γίνεται με κάποια άλλα κριτήρια; ...βασικά, πώς θα το χαρακτηρίζαμε το σχολείο; Όχι ένα ειδικό σχολείο, ένα μικτό σχολείο; -Πώς λέγεται ένα σχολείο, το οποίο φιλοξενεί παιδιά Ρομά και μη Ρομά; Υπάρχει κάποιος διακριτός όρος;

Δ.Β.: Όχι. Είναι κανονικά σχολεία, όπως είναι και όλα τα υπόλοιπα.

I: Υπόκεινται σε κάποια ειδική νομοθεσία, αν φιλοξενεί παιδιά Ρομά;

Δ.Β.: Όχι. Είναι όπως είναι όλα τα υπόλοιπα σχολεία της Λάρισας, και αυτό. Κατ' αρχάς, η κατηγοριοποίηση 'μαθητές Ρομά' είναι γιατί οι ίδιοι αποδέχονται τον όρο.

I: Οι ίδιοι αποδέχονται τον όρο;

Δ.Β.: Ναι. Χαρακτηρίζονται και οι ίδιοι ως Ρομά. Το αποτύπωμα δεν γράφει πουθενά στο πιστοποιητικό γέννησης ότι είναι μαθητής Ρομά.

I: Βεβαίως. Έτσι είναι η ελληνική ιθαγένεια και πρέπει να...

Δ.Β.: Άρα λοιπόν ενέχει μια αυθαιρετότητα η όλη διαδικασία. Επειδή όμως αναγνωρίζουμε μια διαφορετική πληθυσμιακή ομάδα, με διαφορετικά πολιτιστικά και πολιτισμικά δεδομένα, και την οποία ως κυρίαρχη ομάδα προσπαθούμε να την εντάξουμε, επομένως να τις μεταβιβάσουμε και τις αξίες τις οποίες έχει η δικιά μας ομάδα και τις οποίες το σχολείο πρεσβεύει και προσπαθεί να τις εμφορούνται όλοι οι μαθητές μέσα από αυτές και είναι διαχρονικές και ενδεχόμενα παγκόσμιες και εθνικές. Όμως, δεν υπάρχει μια διάκριση στα σχολεία μας. Η διάκριση γίνεται από τον κόσμο ότι εμείς επειδή είμαστε γειτονιά έχουμε και μαθητές Ρομά. Εμείς εδώ δεν τους ξεχωρίζουμε. Και δεν ξεχωρίζουμε για κανέναν ρόλο και για κανέναν τρόπο. Θέλουμε λοιπόν, όλοι οι μαθητές έχουν το δικαίωμα του Έλληνα πολίτη και ο κάθε γονιός έχει το δικαίωμα να φοιτά το παιδί του στο σχολείο, σε όποιο νομίζει αυτός ότι του προσφέρει και την καλύτερη ποιότητα εκπαίδευσης. Βέβαια, τα κριτήρια της εγγραφής γίνονται από την γειτονιά. Δηλαδή, εμείς παίρνουμε παιδιά της Ν. Σμύρνης. Κατά συνέπεια και Ρομά. Έτσι; Χωρίς αυτό να αποκλείει ότι όταν ένα παιδάκι μείνει κάπου αλλού να πάει σε ένα άλλο σχολείο, έτσι; Και άλλα σχολεία, που έχουν πολύ λιγότερους βέβαια μαθητές. Τώρα, όσον αφορά τον καταμερισμό των τάξεων. Ο καταμερισμός των τάξεων γίνεται ως εξής. Όσα παιδάκια είναι γραμμένα στο 31^ο νηπιαγωγείο και έρχονται με την βεβαίωση από το νηπιαγωγείο ότι φοιτήσανε εκεί και

η φοίτησή τους ήταν διαρκής και μόνιμη, αυτά εγγράφονται με αλφαβητική σειρά. Γίνεται μια κατανομή σε ισομερή τμήματα, είτε είναι Ρομά, είτε μη Ρομά. Δεν μας ενδιαφέρει, δηλαδή. Το πρόβλημα εστιάζεται στα παιδάκια που δεν έχουν πάει νηπιαγωγείο και δεν έχουν καμία σχέση με αυτό το οποίο έχει δημιουργήσει το σχολείο, την κοινωνικοποίηση, την οργάνωση, κάποια προσφερόμενη γνώση και δεν έχουν αποκτήσει αυτά τα χαρακτηριστικά, με αποτέλεσμα αυτά τα παιδάκια που ήταν είτε αφημένα στο δρόμο, είτε προστατευμένα στο σπίτι, να έρχονται με παντελή άγνοια. Επομένως, αυτά, με την σύμφωνη γνώμη των γονέων τους και αφού ενημερωθούν, εστιάζονται σε ένα τμήμα με αυτά που δεν έχουν πάει νηπιαγωγείο, όπου εκεί παρεμβαίνουμε και με τις τάξεις υποδοχής, στα τμήματα υποδοχής, τμήμα 1, τμήμα 2, και με το πανεπιστήμιο, έτσι ώστε και κατά ομάδες αλλά και σε δύναμη τμήματος να παρέχουμε συνολική εκπαίδευση λίγο πιο ταχύρυθμη, αφού πρώτα παρέχουμε στοιχεία προσχολικής αγωγής αρκετά. Δηλαδή, το 1^ο τρίμηνο, ουσιαστικά, περνάει μέσα από πολλά στάδια, περνάει μέσα από την κοινωνικοποίηση, περνάει μέσα από την βάση της λειτουργίας του σχολείου, περνάει μέσα από τον εθισμό του σχολείου, δημιουργεί κάποιες αντιδράσεις, κάποιες εντάσεις, έτσι, δεν είναι εύκολο, ενώ τα άλλα τα παιδάκια το έχουν αυτό. Όποια βέβαια απ' αυτά σε γρήγορο χρονικό διάστημα καταφέρνουν να πάρουν παραπάνω γνωστικά, τα μεταστεγάζουμε σε κανονικά τμήματα. Στα μικτά. Δεν υπάρχει τμήμα που να μην είναι μικτό. Και οι πληθυσμοί, ας πούμε, σε 23 παιδιά, θα είναι 11 ή 12 ή 12 και 11, ή με μεγάλο αριθμό εξίσου με αυτόν των μη Ρομά, οι οποίοι και δεν διακρίνονται αρκετοί μέσα στα τμήμα ότι είναι Ρομά.

I: Θα ήθελα να θυμηθείτε κάποια, αν υπάρχουν, κάποια περιστατικά που έχουν εκδηλώσει δείγματα ρατσισμού μεταξύ των παιδιών μη Ρομά στους Ρομά. Έχετε διαπιστώσει να υπάρχουν τέτοια φαινόμενα;

Δ.Β.: Και το ανάποδο. Τα παιδιά στην δικιά τους οργάνωση της προσωπικότητας δημιουργούν πάρα πολλές φορές συγκρούσεις. Ο ιδιωτικός χώρος δεν είναι κάτι το οποίο γίνεται σεβαστό απολύτως από την προσχολική ηλικία μέχρι τα βαθιά γεράματα. Οι μεγαλύτεροι πλέον, επειδή το έχουμε περάσει, μπορούμε να σεβαστούμε ο ένας τον χώρο του άλλου. Στα παιδιά όμως, αυτό είναι και το συγκρουσιακό επίπεδο, στην ανάπτυξη της δικής τους προσωπικότητας και στην ανάπτυξη του δικού του εγώ μέσα σε ένα γενικότερο κοινωνικό σύνολο. Εξάλλου, το πρώτο στάδιο κοινωνικοποίησης είναι η οικογένεια, που και εκεί μεταξύ των παιδιών της οικογένειας υπάρχει βία, αντίδραση, και στο σχολείο. Αυτό το οποίο ελέγχεται είναι ότι ξεπερνάνε καμιά φορά

τα όρια. Είτε ομαδοποιήσεις από την μεριά των μη Ρομά εις βάρος κάποιων μαθητών Ρομά, είτε μαθητών Ρομά εις βάρος άλλων μαθητών Ρομά, είτε ομαδοποιήσεις, συγκρουσιακές καταστάσεις μεταξύ ομάδων. Εκεί αντιμετωπίζουμε ορισμένα ζητήματα, τα οποία προέρχονται από την αντίληψη για τον άλλον, έτσι; Και επειδή στα παιδιά δεν υπάρχει δυναμική της ευγένειας αλλά πολλές φορές λείπει και στην οικογένεια η δυναμική της ευγένειας και του σεβασμού του άλλου, με αποτέλεσμα αυτό να βγαίνει σε μια επιθετικότητα στο σχολείο. Όμως, μέσα από κοινές δράσεις, κοινή προσπάθεια, κοινή δυναμική, προσπαθούμε να μην υπάρχει, να αποσβένονται τέτοιες ιστορίες, είτε με δικιά μου παρέμβαση, είτε με παρέμβαση συναδέλφων, είτε με προγράμματα τα οποία κάναμε. Γι' αυτό εδώ και πολλά χρόνια, μέσα από τις κοινές μας δράσεις πια, θεωρούμε ότι είμαστε όλοι το ίδιο και γι' αυτό έχουμε και σαν σύνθημα, θα το δείτε απέναντι, «όλοι διαφορετικοί, όλοι ίσοι», το οποίο το έχουμε περιγράψει και παλαιότερα σε ένα θεατρικό, το οποίο ανεβάζαμε και ήταν το τελικό σύνθημα. Εκτιμώ ότι τα σχολεία μας επειδή αγγίζουν τα όρια της πολυπολιτισμικότητας μερικές φορές, γιατί εκτός των Ρομά έχουμε και κάποια παιδιά που προέρχονται από την Αλβανία, έχουμε και κάποια παιδιά προέρχονται από την Βουλγαρία, από την Ρουμανία, κάποια Ρωσάκια, έτσι; Ή έχουμε παιδιά τα οποία ενώ μεν ο μπαμπάς είναι ελληνικής καταγωγής, η μαμά είναι ξενικής καταγωγής, με αποτέλεσμα να έχουμε εδώ και άλλον ικανό αριθμό μαθητών, οι οποίοι έχουν διαφορετικά πολιτισμικά στερεότυπα. Έχουν διαφορετικές καταγωγές. Και αυτό όλο φέρνει μια ένταση. Εύκολα αποκλείουμε τον ξένο και τα παιδιά, ξέρετε, καμιά φορά είναι σκληρά. Αλλά ο ρόλος του σχολείου είναι αυτός. Στην κοινωνικοποίηση, να μαθαίνουν τον σεβασμό απέναντι στον άλλον, είτε μεταξύ των Ρομά, όπου εκεί αντιμετωπίζουμε πάρα πολλά θέματα, από οικογένειες που δημιουργούν κάποιες καταστάσεις και τα παιδιά μετά στο σχολείο αλληλοεμπλέκονται σε παρόμοιες καταστάσεις. Τώρα, παράδειγμα, μου έρχονται δύο παιδάκια από μακρύτερη περιοχή και κάποιοι δικοί μου Ρομά εδώ τους επιτίθενται καθημερινά στους δρόμους μέσα.

I: Τι εννοείται μακρύτερη;

Δ.Β.: Επειδή ήταν σε ένα άλλο σχολείο. Εκεί δεν έχουν τμήματα υποδοχής. Δεν έχουν δηλαδή αυτό όπου εμείς εκπαιδευτικά εδώ μπορούμε να διαχειριστούμε, αλλά ούτε και την εμπειρία, ζήτησαν οι γονείς να τα φέρουν σε εμένα. Τα δέχτηκα εγώ. Παρόλο που θα μπορούσα να μη τα δεχτώ. Μέσω του ΙΑ.Κ. έγινε αυτό. Τα φέρνουνε τα παιδιά εδώ στο σχολείο. Είναι πάρα πολύ καλά παιδάκια. Έχουν στέρηση στη γλώσσα.

I: Είναι Ρομά;

Δ.Β.: Ρομά είναι. Αλλά οι Ρομά τους επιτίθενται να τους διώξουν από το σχολείο. Τους φωνάζουν γύφτους. Τους χτυπάνε. Και μάλιστα προχθές έντονα με αποτέλεσμα κάνα 2-3 απ' αυτούς που ήταν οι επιθετικοί, να καλέσω τους γονείς εδώ και να τους πω ότι είχαμε αυτά τα θέματα, για να τα γνωρίζουν κιόλας. Γιατί, κάθε γονιός Ρομά ή μη Ρομά θεωρεί το παιδί του «είναι ένα αγγελούδι», αγγελούδι είναι, αλλά που δεν κάνει τίποτα. Που φταίνε όλοι οι άλλοι γιατί αυτό, ενδεχόμενα, να έχει κάποια προβλήματα, που πολλές φορές δεν είναι έτσι. Τα αντιμετωπίζουμε στην βάση και της συνεργασίας με τους γονείς, αλλά και με της δικιάς μας παρέμβασης στην ενημέρωση, στην καθοδήγηση, στη συζήτηση, ακόμα ακόμα και στην επιτίμηση, ας πούμε, των μαθητών.

I: Ένα σύγχρονο φαινόμενο που έχει αναλυθεί τον τελευταίο καιρό πολύ περισσότερο από παλαιότερα και απασχολεί είναι το bullying. Πάντα υπήρχε η διαμάχη, η σύγκρουση μεταξύ ομάδων, που είπατε, αλλά πλέον έχει πάρει μια άλλη διάσταση.

Δ.Β.: Εγώ εκτιμώ ότι εδώ δεν φτάνουν στα όρια του bullying . Μπορεί αν το αφήσουμε ή αν μας ξεφύγει να φτάσουμε. Παρεμβαίνουμε όμως έγκαιρα και σας είπα, αφού δεν πιάσουν τα μέτρα κάποιας δικής μας εδώ αυστηρότητας, γιατί είπαμε τα σχολεία μας θέλουμε να είναι συλλεκτικά, δεν θέλουμε να είναι επιθετικά, εάν δούμε συγκεκριμένα πράγματα δεν κλείνουμε τα μάτια, παρεμβαίνουμε στους γονείς. Σε αυτούς οι οποίοι είναι επιθετικοί κατά βάση, αλλά και αυτός ο οποίος δέχεται την επίθεση για να δούμε και εκεί τι υπάρχει. Εξάλλου στο σχολείο μας εδράζεται και ένα..... όπου υπάρχει μια επιτροπή που ασχολείται ουσιαστικά ως διαγνωστική ομάδα για να διαπιστώνουν παιδιά με μαθησιακές δυσκολίες, με προβλήματα γνωστικού περιεχόμενου και μετά να τα παραπέμπουμε στο κέντρο διαφοροποιημένης διάγνωσης.

I: Η επιτροπή αυτή από ποιους αποτελείται;

Δ.Β.: Από εμένα ως πρόεδρο, από τον συνάδελφο του τμήματος ένταξης, από μια κοινωνική λειτουργό και μία ψυχολόγο και από τον υποδιευθυντή του σχολείου. Κάθε Τετάρτη ερχόμαστε εδώ, οπότε, κυρίως τα θέματα που αντιμετωπίζουμε στην επιθετικότητα, μέσω της ψυχολόγου, προσπαθούμε να εστιάσουμε στα παιδιά αυτά, έτσι ώστε, σε συνεργασία και με τους δασκάλους των τάξεων, να έχουμε ένα καλύτερο αποτέλεσμα. Να ελέγξουμε το φαινόμενο και να το περιορίσουμε μέχρι να το εξαφανίσουμε. Θεωρώ λοιπόν ότι το bullying εδώ, που εκτιμώ έτσι αυτή την

βανασότητα των παιδιών σε άλλους μαθητές που θεωρούν αδύναμους, μπορεί να εμφανιστεί, ότι είναι σε επίπεδα πλήρως ελεγχόμενα.

I: Έχετε διαπιστώσει ως διευθυντής του σχολείου από τα λεγόμενα των γονιών, Φαινόμενα ρατσισμού πέραν της αντιπαλότητας των παιδιών μεταξύ τους. Έχουν κάποια στερεότυπα για το ότι το παιδί τους, θα έρθει σε ένα σχολείο, που οι περισσότεροι είναι Ρομά;

Δ.Β.: Εμείς και τα δύο σχολεία, και το 11^ο και το 33^ο έχουμε απολέσει έναν μαθητικό πληθυσμό μη Ρομά μαθητών γύρω στα 150 παιδιά, κατά την δικιά μου αυθαίρετη εκτίμηση, που βρίσκονται στα όμορα σχολεία. Αυτό γινόταν γιατί ο γονέας αποφάσισε να βρει έναν τρόπο να πάει το παιδί του σε ένα άλλο σχολείο, να μην είναι εδώ με Ρομά. Η δυναμική ήταν ότι ήμασταν πρωί-απόγευμα και δεν μπορούσαν να παρακολουθήσουν άλλες δραστηριότητες, πέραν του σχολείου, ή κολυμβητήριο ή μουσικό ωδείο ή οτιδήποτε. Σήμερα, αυτό το πράγμα εξαφανίστηκε και είχαμε κάποιες επιστροφές, παρότι πολλοί θα έρχονταν σε εμένα περισσότεροι στο 33^ο, παρόλα αυτά επειδή το 11^ο έχει μικρότερους πληθυσμούς και σε τάξεις αλλά και σε μη Ρομά μαθητές, με εντολή και του διευθυντή εκπαίδευσης και της περιφερειακής διεύθυνσης, ήταν οι μεταγραφές να κρατηθούν εκεί, στο 11^ο. Επιστρέψανε όμως αυτές, δεν λέω, όχι όμως στον αριθμό που περιμέναμε. Εσωτερικά υπάρχουν κάποιοι γονείς, οι οποίοι έρχονται και λένε «σε παρακαλώ, πες στη δασκάλα μη κάνει προβλήματα στον Γιαννάκη». Όμως, οι παρεμβάσεις οι δικές μας, είτε δια πανεπιστημίων, είτε από δικιά μας δυναμική, είτε από προσπάθεια επαφής και με τα σπίτια, πάρα πολλά παιδιά Ρομά, που δεν ξεχωρίζουν ούτε στην ενδυμασία, ούτε στη συμπεριφορά, ούτε στην καθαριότητα από τους υπόλοιπους μαθητές.

I: Στην απόδοση των μαθημάτων;

Δ.Β.: Ούτε στον εμβολιασμό τους. Όσον αφορά την επίδοση, επειδή σας είπα ότι μέσα στην τάξη ο δάσκαλος μπορεί να δουλεύει και με 2 και με 3 επίπεδα, ούτως ώστε κάθε επίπεδο να το φέρει σε έναν δρόμο και επειδή ξέρουμε ότι τα παιδιά αυτά στο σπίτι θα βρουν αγράμματους ανθρώπους, οι οποίοι δεν θα μπορέσουν να τους βοηθήσουν. Να φαντασθείτε ότι πρόσφατα σε μια φιλική μου οικογένεια στο βάθος της ηλικίας των Νταμαρίων, που περνάω κάπου-κάπου πηγαίνοντας αλλού και πίνω και κανέναν καφέ, γιατί γνωρίζω και τους γονείς, συνέβαινε το εξής: Ένας παππούς, ο οποίος κάπνιζε ασυστόλως. Δύο μαμάδες, γιατί συμβιώνουν δύο οικογένειες μέσα σε έναν χώρο 3 δωματίων και μιας κοινής τουαλέτας, η οποία η μια είχε 4 παιδιά. Ένα μωρό στην

αγκαλιά. Έφτιαχνε κάτι μακαρόνια. Η άλλη είχε τα υπόλοιπα και αυτή με ένα μωρό, και έγκυος, στην αγκαλιά, τα άλλα δύο απέξω να παίζουν, ένα μέσα προσπαθούσε να γράψει και η κατάσταση είναι τραγική. Ο παππούς να φάει. Εγώ να πιω καφέ. Είναι μια τραγική κατάσταση. Όμως, αυτό το παιδί έχει θέληση για να μάθει αλλά δεν θα μπορέσει κάποιος, κάτι που δεν το κατάλαβε στο σχολείο να το βοηθήσει. Γι' αυτό και ξαναλέω ότι στην ε' τάξη πια ξαναοργανώνουμε ένα επίπεδο τμημάτων τέτοιο, με παιδιά που ξέρουμε ότι μπορούν, αλλά για να μη χάνονται στα τμήματα που 'τρέχουν', γιατί αυτό δεν μπορεί να κάνει και τον χάρτη του στο σχολείο, δεν μπορεί να κάνει και εκείνο και το άλλο, δεν είναι και επαρκώς εξοπλισμένο από όργανα γεωμετρίας, έτσι; και χρειάζεται και μια επιστασία στο σπίτι για να διαβάσει και να κατανοήσει και τα μαθηματικά και τα θρησκευτικά και την ιστορία. Μέσα σε αυτό το τμήμα ο δάσκαλος δουλεύει αποκλειστικά με ένα επίπεδο συγκεκριμένο για τους μαθητές. Πάλι δηλαδή να προσπαθούμε να τα βοηθούμε ώστε να φθάσουν στο γυμνάσιο σε ένα ικανοποιητικό βαθμό πλέον γνώσης των γνωστικών αντικειμένων, που έχουν διδαχτεί. Γιατί, στην α' και β' δεν θέλουμε να ξεφύγουν χωρίς να γνωρίζουν γραφή, ανάγνωση και κάποιες μαθηματικές έννοιες. Στην γ' και δ' μπαίνουν τα πρώτα θεμέλια γραμματικής και ολοκληρώνεται ο κύκλος των μαθηματικών των 4 πράξεων. Στην ε' και στ' μπαίνουν και πλέον μαθήματα. Αλλά θέλουμε να εστιάζουμε περισσότερο στα ελληνικά και στα μαθηματικά σε προγενέστερους χρόνους με επαναλήψεις και ανατροφοδότηση, έτσι ώστε να κλείνουμε στην ε' και στην στ' ένα μεγάλο κύκλο γνωστικό, χωρίς όμως να υστερούμε σε πολύ μεγάλο βαθμό.

I: Πόσα από τα παιδιά που ολοκληρώνουν το δημοτικό, συνεχίζουν στο γυμνάσιο;

Δ.Β.: Επειδή το περιέγραψα και προηγουμένα, ένας μεγάλος αριθμός χάνεται για τους λόγους που σας προανέφερα. Βέβαια, προσπαθούμε σε συνεργασία και με το πανεπιστήμιο αλλά και με άλλους φορείς να βρούμε... Τώρα, για να ξεκαθαρίσουμε το αξιακό σύστημα των Ρομά. Δεν περιέχει την εκπαίδευση, γιατί οι περισσότεροι τα παιδιά τους τα κρατήσανε σε αυτό το λιανεμπόριο, το οποίο κάνουνε τώρα. Ήταν αγρότες γης. Και υπήρχε και μια φοβικότητα απέναντι στο πως τα παιδιά τους θα αντιμετωπισθούν. Και επειδή στην δευτεροβάθμια η παραπαιδεία ουσιαστικά αποτελεί έναν βασικό παράγοντα στην προσπάθεια και στην επιτυχία, οι ίδιοι δεν έχουν την οικονομική δυνατότητα, δεν το κάνουν.

I: Φροντιστήρια εννοείτε;

Δ.Β.: Με τα φροντιστήρια εννοώ. Με αποτέλεσμα τα παιδιά αυτά να μην έχουν ισότιμη σχέση στο να φθάσουν στο παραπέρα. Από την άλλη πλευρά, κάθε χρόνο, σας είπα, ότι γίνεται μια προσπάθεια να κρατούμε τα παιδιά και να εξηγήσουμε ότι χωρίς την εκπαίδευση δεν θα μπορούν να κάνουν τίποτα. Να περάσει σιγά-σιγά στο dna τους ότι και η εκπαίδευση είναι απαραίτητη. Βέβαια, σε γονείς αναλφάβητους δεν μπορείς να περιμένεις να σε κατανοήσουν απόλυτα για την αξία αυτής της μακροπρόθεσμης επένδυσης. Όμως, πρέπει οι ίδιοι να ξεφύγουν και από αυτόν τον γάμο των παιδιών στα 14, που και αυτό αποτελεί ανασταλτικό παράγοντα και ταυτόχρονα, όπου οι μαθητές τελειώνουν και περνάνε στην τριτοβάθμια εκπαίδευση να επιδεικνύονται, γιατί θαρρώ ότι και εμείς στα χωριά μας στις 10ετίες του '60 και του '70 κλειστές κοινωνίες ήμασταν, αλλά βλέποντας κάποιον άλλον που σπούδαζε και έφευγε από την αγροτική δουλειά, του έδινε ένα κίνητρο να προχωρήσει και αυτός παραπέρα. Αυτό το πράγμα προσπαθούμε να κάνουμε. Υπάρχουν πάρα πολλοί γονείς πια, που εστιάζουν στα παιδιά τους ότι θέλουν να έχουν καλή εκπαίδευση. Προσπαθούν και με το γυμνάσιο. Μέσα στην αδυναμία τους προσπαθούν να βοηθήσουν τα παιδιά, σε πολύ μεγαλύτερο επίπεδο από την χρονιά, το 2005 δηλαδή, και συνάντησα μια απογοητευτική κατάσταση. Δύναμη δηλαδή 15-20 μαθητές και εκεί πήγαιναν 3. Με αποτέλεσμα στην β' γυμνασίου να μην είναι κανένας. Και με ένα εκπαιδευτικό σύστημα στην δευτεροβάθμια, που είναι εντελώς διαφορετικό της πρωτοβάθμιας. Δεν είναι τόσο θρεπτικό ενδεχόμενα το γυμνάσιο, όσο το δημοτικό. Είναι λίγο πιο απρόσωπο στην συμπεριφορά διδασκόντων και διδασκομένων.

I: Οι εκπαιδευτικοί, οι δάσκαλοι το σχολείου, είναι καταρτισμένοι με εξτρά σεμινάρια, με κάποια ειδική εκπαίδευση, για να αντιμετωπίσουν ένα διαπολιτισμικό σχολείο; ...η δεν απαιτείται καμία προϋπόθεση γνώσης, εμπειρίας;

Δ.Β.: Μέσα στις εκθέσεις που υποβάλλουμε στο πανεπιστήμιο, μια από τις απαιτήσεις που έχουν σαν προϋπόθεση για την ευρυθμότερη λειτουργία του σχολείου του δικού μας, ήταν, ο διευθυντής να έχει έναν λόγο στην επιλογή του προσωπικού. Ο λόγος ήταν καθαρά αυτός, ότι ερχόμενος κάποιος εκπαιδευτικός, ο οποίος αποκτά εδώ μια εμπειρία και στη συνέχεια στα 2-3 χρόνια φεύγει και έρχεται ένας άλλος εκπαιδευτικός και αυτό γίνεται σε ένα επίπεδο 30-40%, ή περισσότερο παλαιότερα 60-70-80%, και επειδή και ο εκπαιδευτικός νιώθει πολλές φορές ακυρωμένος ή χρειάζεται να κάνει πράγματα που δεν τα έχει ξαναδεί ή κανένας δεν φρόντισε να τον ενημερώσει ότι εδώ υπάρχει ένας διαφορετικός πληθυσμός, που χρειάζεται μια διαφορετική διαχείριση, ή κανένας δεν

μπορεί να του πει ποια θα είναι η διαχείριση; Σε εμπειρικό επίπεδο, λοιπόν, αρχίσαμε μεταξύ μας να καταγράφουμε και να οργανώνουμε ομάδες αλληλοενημέρωσης τα απογευματινά, όταν ήμασταν ακόμα στην διπλή βάρδια, τα πρωινά τώρα φεύγοντας, και να κάνουμε το σχολείο θεραπευτικό και για τον δάσκαλο. Τώρα πλέον, το 70% των εκπαιδευτικών είναι ίδιοι. Ξέρουν λοιπόν πως αντιμετωπίζουν μια κατάσταση. Ξέρουν ποιο παιδί είναι που δημιουργεί το πρόβλημα. Ξέρουν πώς θα μπουκ στην οικογένεια. Ξέρουν πώς είναι ο γονιός. Ξέρουν τι έκανε την προηγούμενη χρονιά. Ξέρουν να την διαχειριστούν. Ούτε αυτή να τραβήξουμε, γιατί έρχεται ο Ρομά εδώ. Συνάντησα στο παρελθόν, όπου ομάδες γονέων έρχονταν να χτυπήσουν την δασκάλα, γιατί φώναζε στο παιδί με αυτή την έκφραση. Σήμερα δεν τα έχουμε αυτά. Όλο αυτό οφείλεται στο ότι παρέμεινε ένα μεγάλο εκπαιδευτικό προσωπικό εδώ, και εγώ τους ονομάζω ήρωες. Γιατί, στα αμιγώς στην Καλαμπάκα, στους Σοφάδες, παράδειγμα εκεί οι δάσκαλοι πριμοδοτούνται με μόρια επιπλέον για την μετάθεσή τους. Εδώ δεν τα έχουμε ούτε αυτά.

I: Δεν έχουν κανένα κίνητρο.

Δ.Β.: Επομένως, εφόσον δεν υπάρχει κανένα κίνητρο γιατί ένας άνθρωπος όπως σε ένα άλλο σχολείο θα περνάει πολύ καλύτερα και θα μπορεί να έχει τους γονείς του πιο κοντά, να έχει ένα επίπεδο μαθητών διαφορετικό, να μη δουλεύει με 3-4 επίπεδα στην τάξη με τα ίδια χρήματα γιατί να μη πάει σε ένα άλλο σχολείο; Και επειδή δεν μπορούμε στην υπηρεσία να προτείνουμε εμείς, θέλουμε, ας πούμε, την κ. Ιωάννα που τα γνωρίζει, θέλουμε τον κ. Σωτήρη που τα γνωρίζει, θέλουμε τον κ. Θανάση που τα γνωρίζει, αλλά η υπηρεσία μας στέλνει αυτό που έχει και εμείς πρέπει με αυτό να εργαστούμε, φροντίζουμε λοιπόν είτε μέσα από ενδοσχολικές διαμορφώσεις μεταξύ μας, σε επίπεδο συλλόγου διδασκόντων, είτε με την δικιά μου παρέμβαση ξεχωριστά στον κάθε συνάδελφο ή σε συναδέλφους που αντιμετωπίζουν κάποια προβλήματα. Πολλές φορές στην αρχή της χρονιάς και μέχρι να μαζέψουμε τους πληθυσμούς και για να μην αισθάνονται οι δάσκαλοι, που για πρώτη φορά ήρθαν μόνοι τους και πέφτουν πάνω σε πολλούς μαθητές Ρομά, εγώ πηγαίνω και μέσα στην τάξη και κάνουμε μαζί μάθημα, ως δύο εκπαιδευτικοί, γιατί εγώ γνωρίζω όλους τους μαθητές και ξέρω και τις οικογένειες. Κάτω λοιπόν απ' όλη αυτή την προσπάθεια προσπαθούμε να φέρουμε ένα αποτέλεσμα και να μνησούμε και τους νεότερους σε αυτό που κάνουμε. Βέβαια έχω

πει ότι το σχολείο το δικό μας ή έρχονται και φεύγουν μέσα σε μια βδομάδα ή μετά το ερωτεύονται και δεν θέλουν να ξαναφύγουν από εδώ. Σε μεγάλο βαθμό, να φανταστείτε, στις φετινές αποσπάσεις των εκπαιδευτικών υπήρξαν περίπου 65 αιτήσεις συναδέλφων που θέλανε να έρθουν στο σχολείο μας σε σύνολο 200 αιτήσεων σε όλη την Ελλάδα.

I: Προκάλεσε το ενδιαφέρον των εκπαιδευτικών;

Δ.Β.: Ναι. Μάλιστα και το υπηρεσιακό συμβούλιο είπε να φτιάξουμε και ένα ακόμη 33 δίπλα για να μπορούν να έρθουν, γιατί στο τέλος κάποιος πιστεύουν ότι δεν ήθελα εγώ να έρθουν. Αυτά δεν γίνονται, γιατί βγαίνουν με μόρια. Υπάρχει μια διαδικασία συγκεκριμένη μέσα από ένα νομοθετικό πλαίσιο. Αλλά για μένα, ίσως είναι και μια ηθική καταξίωση, ότι κάναμε το σχολείο μας ανταγωνιστικό στην κοινωνία, θελκτικό για τους εκπαιδευτικούς, αντίστοιχα και για τους μαθητές και ένα σχολείο το οποίο θα μπορεί να συναγωνισθεί και να συγκριθεί και με άλλα σχολεία, που υποτίθεται ότι έχουν διαφορετικές πληθυσμιακές ομάδες, ως μαθητές, υψηλότερου κοινωνικού περιεχομένου. Αλλά και εμείς εδώ με αυτό που κάνουμε να αναγνωρίζεται να μένει ως δουλειά έξω χωρίς να υστερούν ούτε οι μη Ρομά, ούτε οι Ρομά, όμως.

I: Ένα κεφάλαιο που θέλω να ανοίξω και να μου πείτε την άποψή σας...

Δ.Β.:...σας διακόπτω και συγνώμη. Πολλές φορές τα πανεπιστήμια μέσω των προγραμμάτων έρχονται και κάνουμε διάφορα σεμινάρια και ταυτόχρονα και εγώ έχω πάει στο μεταπτυχιακό στον Βόλο στην Οργάνωση και στην Διοίκηση, για να παρουσιάσω την διεύθυνση ενός σχολείου με Ρομά, ενός διαφορετικού σχολείου, στο πώς μπορούμε να αντιμετωπίζουμε κρίσεις ή οτιδήποτε άλλο και στο τι κάνουμε εδώ. Όπως επίσης και πολλές φορές σε σεμινάρια από το πανεπιστήμιο σε εκπαιδευτικούς άλλων νομών, που έχω πάει να κάνω μαθήματα, όπως έρχονται και από το πανεπιστήμιο εδώ και ταυτόχρονα αυτά τα δείχνουμε και προς τα έξω. Εξάλλου το σχολείο μας συμμετείχε και ως σχολείο στόχος στο πρόγραμμα «Insert Rom», που έγινε το 2009, το οποίο ολοκληρώθηκε το 2010 μέσα από 8 χώρες, 8 πανεπιστήμια διαφορετικών χωρών, με αρχή την Κύπρο και με κατάληξη την Ιταλία. Το ξεκίνημα ήταν από το Ευρωπαϊκό Πανεπιστήμιο της Κύπρου. Το τελείωμα ήταν στο Παιδαγωγικό Πανεπιστήμιο του Τορίνο, στα οποία συμμετείχα και εγώ. Βέβαια, και στα άλλα μπορούσα να πάω αλλά δεν ήταν εφικτό πάντα. Με ένα πανεπιστήμιο από την

Αγγλία, ένα πανεπιστήμιο από την Αυστρία, Σλοβακία, εδώ από την Ελλάδα από το πανεπιστήμιο Ιωαννίνων και εμείς ήμασταν σχολείο στόχος. Έτσι παρουσιάσαμε δικά μας πράγματα.

I: Δεν θυμάμαι κάτι που είπατε στην αρχή. Το 33^ο πόσα χρόνια λειτουργεί;

Δ.Β.: Λειτουργεί από το 1983 ως 6^θέσιο αρχικά, μετά 10^θέσιο και τώρα πλέον είναι 12^θέσιο με μεγάλο αριθμό τμημάτων.

I: Το Ια.Κ. μια πρωτοβουλία ευρωπαϊκή λειτουργεί εδώ και επτά(7) χρόνια μέσα στην συνοικία της Ν. Σμύρνης. Ποια είναι η γνώμη, η άποψή σας ; ...γιατί ξέρω ότι έχετε κάποια συμβολή και συνεργασία με τα στελέχη του.

Δ.Β.: Το Ια.Κ. για μένα είναι ένας θεσμός πάρα πολύ σοβαρός και όταν θα μπορεί να αξιοποιηθεί στο μήκος και στο πλάτος του θα δώσει πάρα πολλά πράγματα. Εκτιμώ ότι οι αρχικές προσπάθειες ήταν πάρα πολύ καλές. Σε μια επανεκτίμηση, ίσως θα έπρεπε να δούμε και ορισμένα διαφορετικά πράγματα στην εκπαίδευση. Όπως σας είπα, παράδειγμα, θα μπορούσε να αποτελέσει, ας πούμε, μια μορφή διασύνδεσης μεταξύ δημοτικού και μεταξύ των βαθμίδων εκπαίδευσης. Στην παρακολούθηση της διαρροής. Στην δημιουργία προγραμμάτων ενισχυτικής στα πλαίσια αυτού που είπαμε, κοινωνικού φροντιστηρίου. Παράδειγμα, για μένα θα χρειαζόταν κάποια φιλόλογος σε αυτό που κάνουμε μαζί εθελοντικά με την συγκεκριμένη φιλόλογο που έρχεται από το πανεπιστήμιο για λίγες ώρες, χωρίς να πληρώνεται, και το κάνει αυτό τώρα και στο γυμνάσιο, όπου ενισχύουμε φροντιστηριακά τα παιδιά αυτά, έτσι ώστε να μείνουν στον χώρο του γυμνασίου. Και ταυτόχρονα μέσα από αυτήν την προσπάθεια της διασύνδεσης των δύο βαθμίδων, θα μπορούσαμε να παρακολουθούμε καλύτερα την διαρροή, με την παρέμβαση που έχουμε στο σπίτι. Ταυτόχρονα, η συνεργασία του Ια.Κ. με το σχολείο είναι δεδομένη και υπάρχει και το βλέπετε τώρα με τον κ. Θανάση.

I: Με τον γυμναστή, ο οποίος δανείζεται τον χώρο του σχολείου .

Δ.Β.: Δεν δανείζεται. Το σχολείο ανήκει στον κόσμο και ο γυμναστής αξιοποιεί τον χώρο, όπως όλες οι κοινωνικές ομάδες

I: Των γυμνασίων ;

Δ.Β.: Έτσι. Εγώ προσπαθώντας να μεταφέρω και την δικιά μου δυναμική και εμπειρία, αλλά δεν είναι εύκολο πάντα να το καταφέρουμε. Έχουμε έρθει σε επαφή και με την ψυχολόγο και με την κοινωνιολόγο. Συνεργαζόμαστε σε πολλά ζητήματα, όπως σας είπα, το Υ.Π. μας έστειλε κοινωνιολόγους, και με την κυρία που είναι παιδοψυχολόγος, την Δήμητρα. Προσπαθήσαμε πάρα πολλά πράγματα. Ίσως να χρειαστεί να δούμε την

περαιτέρω λειτουργία και την αναβάθμιση του ΙΑ.Κ., που αυτοδύναμα αλλά και σε συνεργασία με τους αλληλοεμπλεκόμενους φορείς, να μη λειτουργούμε αποσπασματικά μεταξύ μας, αλλά να συνεργαζόμαστε στην επιτυχία και κατ' αρχάς, στο να βάζουμε στόχους, να τους καταφέρνουμε και να βελτιωνόμαστε στο παραπέρα. Γι' αυτό, κάλεσα τον Αντιδήμαρχο κοινωνικής πολιτικής και πρότεινα την ύπαρξη ενός δικτύου. Ενός δικτύου Ρομά, όπου πέραν των υπολοίπων προβλημάτων, αυτό που αφορά στην εκπαίδευση αλλά και κυρίως στην οργάνωση. Παράδειγμα, η κοινωνική λειτουργός του ΚΑΠΗ, η κοινωνιολόγος του Ια.Κ., η δικιά μας εμπειρία και η δικιά μας δυναμική ως σχολεία και φορείς της κοινωνίας μέσα στους μαθητές, να συνεργαζόμαστε για να δούμε... Ζήτησα να δούμε, κατ' αρχάς, το πλαίσιο της βάσης της πυραμίδας, που αποτελεί το όριο των ορίων, που είναι κάτω των ορίων της φτώχειας. Να το καταγράψουμε για να ξέρουμε ποιες παρεμβάσεις θα κάνουμε; Και η εκκλησία, αν θέλετε, το πρωί ήταν και οι ιερείς εδώ, που οργανώνουνε και από εκεί. Και αυτοί έχουν ένα φιλανθρωπικό σωματείο. Μοιράζουν τρόφιμα. Δεν φτάνει αυτό όμως να γίνεται έτσι άκριτα. Αν δεν κάτσουμε να καταγράψουμε πραγματικά όλη την κοινωνική δομή των οικογενειών του Νταμαρίου, έτσι ώστε να κάνουμε και εκπαιδευτικές παρεμβάσεις και κοινωνικές παρεμβάσεις και φιλανθρωπικές παρεμβάσεις και συνεργασίες στη συνέχεια με τη πρόνοια και με όλους τους κοινωνικούς εμπλεκόμενους φορείς του δήμου σε ευρύτερο επίπεδο, μέσα στο σύστημα κοινωνικής πολιτικής να υπάρχει αυτή η δικτύωση, όπου επικεφαλής θα είναι οι Ρομά, όπως ο κ. Παϊτέρης, που θα μπορούσε σε αυτό να είναι επικεφαλής και ούτως ή άλλως είναι διαμεσολαβητής, ούτως ή άλλως πηγαίνει στο Ια.Κ., ούτως ή άλλως έρχεται στο σχολείο. Αυτόν φωνάζουμε για τα πάντα. Πηγαίνει στην εκκλησία. Αλλά αυτό το πράγμα να γίνεται οργανωμένα πια και στοχευμένα, έτσι ώστε και τα αποτελέσματα να είναι ορατά και μετρήσιμα, αλλά και οι ρόλοι. Να μην γίνονται τα ίδια πράγματα από όλους μας. Οι ρόλοι να είναι μεν διαφορετικοί αλλά να είναι και συνεργατικοί.

Ι: Κλείνοντας θα ήθελα να σκεφτείτε και να μου πείτε όταν μιλάμε για ένταξη και αρμονική συμβίωση, που δεν αφορά βεβαίως μόνο την ομάδα Ρομά, αλλά μιλάμε γι' αυτήν συγκεκριμένα τώρα. Πως θα σπάσουμε τον αποκλεισμό, πως θα διαρρήξουμε, τον λεγόμενο κοινωνικό αποκλεισμό, και να μην διαιωρίζονται οι αιτίες, που τις έχουμε βρει, τις έχουμε χιλιοαναλύσει, αλλά στην ουσία και σήμερα το 2014-2015 έχουμε πάλι μια κλειστή ομάδα, πάλι μια Γκέτο γειτονιά, πάλι χαρακτηρισμένα σχολεία. Αυτό είναι μια πραγματικότητα. Είναι μια διαπίστωση.

Δεν είναι προσωπική άποψη δική μου ή δική σας ή του οποιουδήποτε. Μιλάμε πάλι για μια κλειστή ομάδα. Πως θα περάσουμε πλέον σε στάδια πραγματικής ένταξης και αρμονικής συμβίωσης, ποιες καλές πρακτικές δεν έχουν γίνει ή δεν γίνονται σωστά; Πώς πρέπει να δούμε πιο διευρυμένα το θέμα του αποκλεισμού;

Δ.Β.: Κατ' αρχάς, εκτιμώ ότι ο αποκλεισμός αυτήν την στιγμή δεν είναι στα όρια των προηγούμενων χρόνων. Γιατί όλες αυτές τις προσπάθειες όλων των φορέων, έστω και αν οι ίδιοι δεν συνεργάζονται, έχουν φέρει ορισμένα αποτελέσματα. Ίσως, όχι τόσο μεγάλα. Το βασικό για μένα ξεκινάει ουσιαστικά από αυτό που λένε είναι οι 4 πυλώνες που θέτει η ίδια η Ε.Ε. Από την εργασία. Αν λοιπόν δεν απορροφούνται και πληθυσμοί Ρομά, ούτως ώστε να εξασφαλίζεται η δυναμική της απασχόλησιμότητας, της εργασίας προτιμώ εγώ, με αποτέλεσμα να υπάρχει ένα εισόδημα στο σπίτι. Αντί να περιμένουν λοιπόν τα κοινωνικά επιδόματα της πολυτεχνίας, ενδεχόμενα της αναπηρίας, ενδεχόμενα του εισοδήματος του σχολείου, από τα οποία διαβιεί μια οικογένεια όλη τη χρονιά και την βοήθεια...

I: Από τα επιδόματα που παίρνουν για το κάθε παιδάκι;

Δ.Β.: Ναι. Και την βοήθεια την εξωτερική που έρχεται με τρόφιμα ή με παρεμβάσεις δικές μας στα πλαίσια του φιλανθρωπισμού. Θα έπρεπε, κατ' αρχάς, να πάρουν, οι γονείς είναι νέοι σε ηλικία. Θέλουμε λοιπόν να εστιάσουμε επάνω στους γονείς. Κάποτε κάναμε εδώ ένα σχολείο γονέων με άντρες, οι οποίοι ήρθαν και έδωσαν εξετάσεις και στην συνέχεια πήρανε απολυτήριο δημοτικού.

I: Δεύτερης ευκαιρίας;

Δ.Β.: Όχι. Δεύτερης ευκαιρίας δημοτικό. Ήρθαν 15 άντρες, οι οποίοι έρχονταν ανελλιπώς, οι οποίοι ξεκίνησαν από το μηδέν και μάθανε να γράφουν να διαβάζουν και να αριθμούν και στη συνέχεια εντατικά μετά κάποια ιστορία, κάποια θρησκευτικά, δώσανε εξετάσεις και προφορικές και γραπτές να χορηγηθούν τα απολυτήρια. Έγινε στα πλαίσια του πανεπιστημίου. Μετά απεντάχθηκε αυτή, γιατί αφορούσε μαθητές και δεν αφορούσε ενήλικες. Αν δεν μπορούμε να μιλήσουμε για την υγεία στις γυναίκες, μια προσπάθεια με την 5^Η ΔΥΠΕ. Θέλουμε μονάδες κινητές στο σχολείο για μια εβδομάδα για όλον τον πληθυσμό. Να ξεκινήσουμε από εξετάσεις απλές αίματος και να φτάνουν μέχρι μαστογραφία, σπιρομέτρηση, τεστ ΠΑΠ και διαπιστώθηκε ότι ένα μεγάλος πληθυσμός έχει πρόβλημα. Αν δεν μιλήσουμε για τον εμβολιασμό, για την πρόληψη του καρκίνου της μήτρας, γιατί αυτές γεννάνε από τα 15 χρόνια. Άρα λοιπόν θα πρέπει να εστιάσουμε όχι τόσο στους μαθητές που μπορεί εδώ να εστιάζουμε. Να βγάλουμε τις

γυναίκες απέξω, τις μητέρες και τους γονείς, που είναι νεαροί, να τους δώσουμε και γνώσεις αλλά και την διάσταση μιας ευρύτερης κοινωνικής πολιτικής. Στην Ιρλανδία, παράδειγμα, υπάρχουν κινητές ομάδες μετακινούμενους με τους Ρομά για τον περιορισμό των ασθενειών και την πρόληψη των ασθενειών να μη τρέχουν στα νοσοκομεία. Σε χώρες άλλες που δόθηκε η δυνατότητα στην εργασία για δύο χρόνια παρατηρήθηκε ότι υπήρξε αύξηση του μέσου όρου του ΟΑΕΔ της Περιφέρειας κατά 45%, πλην φόρων. Και οι φόροι, οι οποίοι αποδόθηκαν ήταν ένα άλλο μεγάλο πακέτο δυναμικής μέσα από προγράμματα, είτε από κοινωνικό σύνδεσμο ή από οτιδήποτε. Αυτά όμως χρειάζονται ένα χρόνο ο οποίος θα τα οργανώσει και κάποιους φορείς. Γι' αυτό λέω το δίκτυο θα πρέπει να παίζει έναν τέτοιο ρόλο, όπου θα συνεργαστεί και με το ΙΑ.Κ. και με την Εκκλησία και με το σχολείο και με τον δήμο, ο οποίος θα είναι ο τελικός αποδέκτης των καταστάσεων αυτών. Και το δεύτερο, η στέγαση. Στη συνοικία εδώ μένουν πάρα πολλοί σε πάρα πολύ μικρό χώρο. Αν λοιπόν οργανωμένα δεν βγει η πολιτεία, αντί να δίνουμε και εκείνα τα 60.000 ευρώ στα δάνεια των Ρομά, τα οποία τελικά δεν κατέληξαν καν σε σπίτια και τώρα θα τα πληρώσουν, έτσι; και μέσα από εκεί ζήσανε όλοι καλά. Αλλά σπίτια δεν πήραν. Το πρόβλημα δεν λύθηκε. Αποτέλεσμα δεν ήρθε. Αν, λοιπόν, οργανωμένα δεν βρούμε μέσα στον περιφερειακό ιστό της πόλης οικόπεδα τα οποία ανήκουν στο κράτος, τα οποία θα δοθούν στον ΟΕΚ για να κάνει εργατικές κατοικίες, στις οποίες θα κληρωθούν και Ρομά, όπου διαπιστωμένα υπάρχει το πρόβλημα και με τα κριτήρια που ορίζει ο νόμος του 2008 ή 2009. Ας τους δοθεί έστω κάποια αγροτική γη μέσα από τα προγράμματα του Υπουργείου Γεωργίας και την διάθεση της ανεκμετάλλευτης αγροτικής γης, αλλά με προσδιορισμένη καλλιέργεια και για συγκεκριμένο τρόπο απόδοσης και ανταπόδοσης. Έτσι; Μη το πάρουμε το χωράφι και το πουλήσουμε αύριο μεθαύριο και ψάχνουμε να βρούμε ποιος το πήρε; Έτσι; Αν, λοιπόν, δεν γίνουν τέτοιες παρεμβάσεις, όπου οι ίδιοι οι Ρομ θα περιγράψουν το τι θέλουν, μάλιστα ο κ. Παϊτέρης το καλοκαίρι είχε μια συνέντευξη από τις προτάσεις που υπέβαλλε για το περιφερειακό πρόγραμμα του 2014, που αφορά τους Ρομά. Και οι άδειες που δίνουν εδώ των μικροπωλητών, που δεν τις παίρνουν. Έτσι οι ίδιοι δεν μπορούν να πληρώσουν τον ΟΑΕΔ και λειτουργούν παράνομα. Τους πιάνουν και το επιτίμιο είναι 5.000 ευρώ. Ε, με 5.000 ευρώ θα πάνε φυλακή. Δεν υπάρχει περίπτωση να πληρώσει κανένας. Αν, λοιπόν, καθορίσουμε στον ΟΑΕΔ ότι ο καθένας θα ασφαρίζεται για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα και θα δίνει αυτά τα 100-120-130 ευρώ. Θα βγάζει την αδειούλα του, θα λειτουργεί 2 μήνες, θα την παραδίδει. Αν πιαστεί

ενδιάμεσα θα τιμωρείται φυσικά. Να προσαρμόσουμε δηλαδή και πολιτικές, όπου να μπορούν να ανταποκριθούν. Και αυτή να είναι και η λογική που σας είπα για το δίκτυο Ρομ. Τότε λοιπόν θα φανεί και ο ρόλος του ΙΑ.Κ.. Τότε θα αναβαθμιστεί και ο ρόλος του σχολείου. Τότε θα υπάρχει αυτή η μετοχική μετακίνηση και η ορολογία και τέλος πάντων μπαίνει ένας διαφορετικός δρόμος και ένας διαφορετικός τρόπος στο να αξιοποιήσουμε τα πάρα πέρα. Παράδειγμα, κάποτε δίναμε τα επιδόματα από την α' τάξη στις 10 Οκτωβρίου και για την χρονιά που γράφτηκαν. Με παράβαση δικιά μας, με πίεση, στάσου να μη δίνουμε για την α' τάξη. Να δίνουμε αφού έχουν τελειώσει την α' τάξη και πάνε παραπάνω. Για να ελέγξουμε. Γιατί έφερνε το παιδί του για μια βδομάδα και μετά τον έχανε. Αλλά το επίδομα το έπαιρνε. Βέβαια, την 2^η χρονιά που ερχόταν, δεν το ξανάπαιρνε και είχαμε καβγάδες. Αλλά δεν το ξανάπαιρνε.

I: Να υπάρχει κάποιος έλεγχος.

Δ.Β.: Αρχίζουν να μπαίνουν, λοιπόν, να πιστέψουν και αυτοί ότι υπάρχει ένα σοβαρό ενδιαφέρον ότι ασχολούμαστε πραγματικά με τα προβλήματά τους και ας πάμε στο παραπέρα.

I: Άρα μια διάσταση είναι πολιτική και θέμα οργανωτικό και δικτύωση όλων των υπηρεσιών, που σχετίζονται με αυτούς.

Δ.Β.: Στα πλαίσια τα δικά τους, δηλαδή. Όσον αφορά το δίκτυο Ρομ, όπως σας είπα, με μια εσωτερική δομή, η οποία θα μπορεί να παρίσταται του αντιδημάρχου κοινωνικής πολιτικής, είτε σαν σύμβουλος. Εγώ δεν θα ήθελα να ήταν άτυπο, αλλά ας ξεκινήσει ως άτυπο, το οποίο θα έχει αυτή τη δουλειά. Την οργάνωση. Δηλαδή, να προσέξουμε, γιατί δεν πάνε τα παιδιά στο σχολείο; Να πάμε να βρούμε τα παιδιά από το σχολείο. Να μην παίζει ο υπεύθυνος του πανεπιστημίου και λέει στον διαμεσολαβητή: «Φέρε μου τους γονείς στο σχολείο.» Δεν θα έρθουν ποτέ οι γονείς στο σχολείο, αν δεν πας εσύ στο σπίτι. Πρέπει πρώτα να πας εσύ στο σπίτι και να του πεις 'έλα εδώ'. Για να φθάσει ο Ρομά που δεν σε γνωρίζει, να φθάσει να έρθει στο σχολείο, θα αναγκαστεί να έρθει για μένα, να έρθει για τον διαμεσολαβητή του, να έρθει για άτομα που γνωρίζει και σε κοιτάει στα μάτια, αν του πει ο άλλος κάτι στραβό.

I: Αυτό από την μεριά της πολιτείας. Από την μεριά την δική τους διαπιστώνετε κάποια άρνηση στην ένταξη;

Δ.Β.: Κατ' αρχάς, πιστεύω στην ένταξη. Δεν πιστεύω στην αφομοίωση. Θεωρώ ότι μέσα από αυτές τις βασικές παρεμβάσεις, εργασία, στέγαση, γη, εκπαίδευση, εκτιμώ ότι όσο πιο στοχευμένες θα είναι με όσες αντιδράσεις και αν υπάρχουν και δεν θα αφορούν

αποκλειστικά τους πληθυσμούς Ρομά, αλλά και τους διπλανούς πληθυσμούς των Ρομά, που μπορεί να έχουν μεγαλύτερα προβλήματα αλλά εμείς δεν τα βλέπουμε, θα τους βγάλουν από το πρόβλημα και θα γίνουν πιο συνεργάσιμοι. Γιατί μέχρι τώρα, είτε από την διαχείριση προγραμμάτων, που τους είχαμε ως πληθυσμός καταγραφής και υπογραφών και τους δημιουργούσαμε έναν συμπεριφορισμό ότι θα πάρεις ένα πρόγραμμα θα πάρεις ένα πεντακοσάρικο, ή θα πάρεις ‘αυτό’. Γιατί κάποτε έκανα μάθημα στα Φάρσαλα σε πληθυσμούς Ρομά και έρχονταν και κάποιοι, οι οποίοι δεν έρχονταν στο σχολείο, για να πάρουν τυρόπιτα και τον χυμό που δίναμε. Γιατί το πρόγραμμα έδινε μια τυρόπιτα και ένα χυμό. Οι τυρόπιτες ήταν 80. Οι μαθητές ήταν 60. Αυτό όμως όλο το βγάζεις γιατί έρχεται ο ίδιος και σου λέει ‘γιατί εγώ πηγαίνω;’ Η δυνατότητα της ύπαρξης της 2^{ης} ευκαιρίας. Έτσι; Αλλά θα πρέπει στα σχολεία που θα πάμε οι εκπαιδευτικοί να έχουν μια γνώση της αντιμετώπισης που είπαμε, γιατί την άλλη μέρα το πρωί θα φύγει. Άρα χρειαζόμαστε κάποιους ανθρώπους που τους ξέρουν για να επιμορφώσουν πάνω σε αυτό το αντικείμενο. Σας είπα τι κάνουν στο σχολείο. Εγώ πάρα πολύ χρόνο αφιερώνω σε αυτό. Σε ανθρώπους που έρχονται για πρώτη φορά και τους λέω :«*Φέρτον σε μένα τον μαθητή παρά να τον μαλώσεις εσύ. Και άσε, θα τα πούμε μετά*». Και ταυτόχρονα να βρίσκεις τρόπους να κρατήσεις το εκπαιδευτικό προσωπικό ίδιο που γνωρίζει. Σας είπα, παλιά φεύγανε στο χρόνο. Κάθε χρόνο αλλάζανε. Πηγαίνανε σε άλλο σχολείο. Και σας είπα, δεν υπάρχει κανένα κίνητρο. Δεν έχουμε εδώ ούτε καν... Να το πούμε έτσι, χάνεται μια τεχνογνωσία τεράστια. Δεν είναι καταγεγραμμένη πουθενά. Είναι αποσπασματικά καταγεγραμμένη από ανθρώπους, οι οποίοι έχουν προσφορά 6-7-8-10 χρόνια στα Ρομά. Αυτοί κάποια στιγμή θα φύγουν. Αυτό το κεφάλαιο χάθηκε. Και δυστυχώς σαν χώρα την κρίση δεν την έχουμε μόνο στην οικονομία, την έχουμε και στο ανθρώπινο δυναμικό. Δεν το αξιοποιήσαμε. Δεν το αξιοποιούμε. Θα μπορούσε όμως να του δώσει ένα κίνητρο να πάει στο πανεπιστήμιο για ένα χρόνο να πάρει ένα μεταπτυχιακό, τέλος πάντων κάτι, όπου θα του επιτρέπει να εργάζεται σε σχολεία με Ρομά όσα χρόνια θέλει. Γιατί καμιά φορά πηγαίνω εγώ και η κ. Ιωνά, εγώ δεν το ξέρω το σχολείο αλλά έμαθα ότι εκεί είναι καλά και είναι και κοντά στην γειτονιά μου και η κ. Ιωνά όμως, που έχει φάει την ψυχή της, έχει λιγότερα μόρια από μένα και πηγαίνω εγώ, και της κλέβω την θέση αλλά εγώ πηγαίνω και δημιουργώ άπειρα προβλήματα. Γιατί κάποτε μου είπε ένας: «Το σχολείο μυρίζει.» Ε, μη κάθεσαι. Πήγαινε σε κανένα άλλο που μυρίζει άρωμα. Έτσι; Όμως, ήθελε να έρθει γιατί τον βόλευε από χίλιες πλευρές. Τον εξυπηρετούσε. Και ο καθένας υπηρεσιακά με το

συμφέρον του λειτουργεί. Τώρα όλα αυτά είναι μια εμπειρία 10 χρόνων, μια ιδιαίτερη ενασχόληση και μια προσπάθεια να δώσουμε πραγματικά σε αυτούς τους μαθητές την δυνατότητα να πάνε παραπέρα. Αποφοιτούν πάρα πολλοί από το δημοτικό. Δεν διακόπτουν πια το δημοτικό. Θέλω να αποφοιτούν και από το γυμνάσιο. Κάποτε έκανα εθελοντικά ένα καλοκαίρι σε ένα θερινό σχολείο, γιατί έχω χάνει σε ένα θερινό σχολείο μέσα στα πλαίσια του πανεπιστημίου, επειδή δεν βρήκα φυσικό και μαθηματικό να έρθει, ήταν καλοκαίρι και ποιος θα ερχόταν με 9 ευρώ την ώρα που δινότανε, σε μαθητές που είχαν μείνει στην γ' γυμνασίου, ήταν 8, και δεν θα έπαιρναν το απολυτήριο γυμνασίου. Και πήγα τον Σεπτέμβρη και τους έκανα μαθηματικά, φυσικά, ιστορία και γεωγραφία νομίζω. Τότε περάσανε και οι 8. Κυρίως στα μαθηματικά ήταν... Εστίασαμε στην θεωρία και καθίσαμε και την μάθαμε. Εμένα ήταν εθελοντικά γιατί δεν μπορούσα να πληρωθώ, καθότι δεν είχα την ειδικότητα. Πώς θα έκανα φυσικά ή μαθηματικά ή... στο γυμνάσιο; Το κάναμε όμως για να αποδείξουμε ότι οι μαθητές Ρομά δεν είναι χαζοί και ότι δεν είναι κατώτερου επιπέδου. Ο κοινωνικός αποκλεισμός μπορεί να τους φέρνει ύστερα στο σχολείο, αργότερα στις μεγαλύτερες ηλικίες, αλλά ως άτομα είναι πανέξυπνοι και έχουν την ικανότητα σε κάτι που θα το πιστέψουν, σε αυτό που θα πιστέψουν να το κάνουν έτσι. Το στοίχημα λοιπόν εκείνο το κερδίσαμε και με τους 8, όταν γράψανε θεωρία. Πήγανε και γράψανε θεωρία γιατί εστίασαμε σε 5 κεφάλαια θεωρίας. Τα μάθαμε απέξω και εστίασαμε θεωρία γιατί ξέραμε πράξεις ότι δεν θα τα πιάσουν, Και αυτό ήταν μια δικιά μου καταξίωση ότι μπορώ και εκεί, μπορώ και έτσι.

I: Είστε αισιόδοξος για το μέλλον της νέας γενιάς των Ρομά; Για την εξέλιξή τους...

Δ.Β.: Βασικά, είμαι αισιόδοξος άνθρωπος και όταν έρχεσαι και αγωνίζεσαι σε αυτά τα σχολεία οι πίκρες μπορεί να είναι 500, οι χαρές λίγες αλλά έντονες, και αν λοιπόν δεν είσαι αισιόδοξος δεν κάνει να παραμένεις. Επομένως, αν δεν ήμουν αισιόδοξος δεν θα ήμουν εδώ. Και επειδή τα αποτελέσματα της δικιάς μας δουλειάς, γιατί εμείς κάποια στιγμή φεύγουμε από την υπηρεσία όλοι, θέλω να μείνω πίσω στον χρόνο. Να μπορώ να ξανάρχομαι εδώ στην γειτονιά να βλέπω τις παλιές μου μαθήτριες, μαμάδες πια, και θα ξέρουν και γράμματα για να βοηθήσουν τα παιδιά. Να βλέπω μπαμπάδες τους μαθητές. Να με χαιρετάνε όπως με χαιρετάνε και τώρα στον δρόμο. Και ταυτόχρονα να

έχουμε βγάλει και κάποιους επιστήμονες. Η δυναμική της εκπληρωμένης δηλαδή προφητείας είναι αυτή. Να βγάλουμε και κάποιους επιστήμονες. Χαρά μου, επειδή το έχω πει σε ένα συνέδριο, θα είναι ποια; Όταν θα μπορώ να πω ότι ένας από τους μαθητές μου έγινε δάσκαλος και είναι Ρομά.

I: Ευχαριστώ πάρα πολύ, που μου διαθέσατε τον χρόνο σας.

Δ.Β.: Ελπίζω να ήταν χρήσιμα αυτά που κουβεντιάσαμε και να βοηθήσουν στο δύσκολο έργο που κάνεις.

I: Ευχαριστώ πάρα πολύ.

Παράρτημα 2.

Διωγμοί των Ρομά από τις αρχές του 11ου αιώνα

Από τις αρχές του 11ου αιώνα με τις πρώτες επιθέσεις των Τούρκων στο Βυζάντιο οι Τσιγγάνοι μαζί με άλλους λαούς καταφεύγουν δυτικότερα προς την Ευρώπη και αργότερα με την επικράτηση των Οθωμανών ξεκινά ο ανελέητος διωγμός των Τσιγγάνων, που μετακινούνται όλο και δυτικότερα. Επί Οθωμανικής

αυτοκρατορίας εκδιώχθηκαν από τα Θρακικά και Μακεδονικά εδάφη καταφεύγοντας σε ομάδες στη Ουγγαρία και Μολδοβλαχία (τέλη 14ου μέχρι τα μέσα 15ου αι.).

Στην Γαλλία τον 16ου αιώνα αρχίζουν οι διώξεις μέχρι εξόντωσης των Τσιγγάνων “με φωτιά και σίδερο” (Απόφαση Συνόδου- Ορλεάνη 1561).

Στην Ισπανία στις αρχές του 16ου αιώνα εκδίδεται διάταγμα, σύμφωνα με το οποίο, όποιος συλλάβει τσιγγάνο για αγυρτεία, να του ανήκει ως δούλος εφ’ όρου ζωής.

Το 1523 στο Τολέδο ο Κάρολος Ε΄ ανανεώνει τις διατάξεις του προαναφερόμενου Διατάγματος.

Το 1539 ο Δον Κάρλος εκδίδει διάταγμα, να καταδικάζονται όλοι οι Τσιγγάνοι και να ρίχνονται στα κάτεργα. Εξόριστοι, για έξι χρόνια, αν δεν φύγουν από την Ισπανία εντός εξήντα ημερών, στα έτη 1561,1586,1610,1612 έχουμε νέους διωγμούς με ξυλοδαρμούς και φυλακίσεις και το 1620 τέσσερις Τσιγγάνοι κατηγορούνται για ανθρωποφαγία και καταδικάζονται σε θάνατο.

Το 1633 ο Φίλιππος Δ΄ τους αναγνωρίζει ως Ισπανούς, αλλά τους απαγορεύει τον τρόπο ζωής τους και με την διαταγή να τιμωρούνται άμεσα, χωρίς δίκη, αν συλλαμβάνονταν για αγυρτεία.

Στην Ιταλία το 1568 ο Διοικητής του Μιλάνου τους διώχνει από την Λομβαρδία και ο πάπας Πιο Ε΄ ξεκινά διωγμούς στην Ιταλία.

Στην Ελβετία διώχνονται από την Γενεύη (1514 & 1532)

Το 1514 στην Ολλανδία Τσιγγάνος καταδικάζεται σε μαστίγωμα μέχρι αίματος για να φύγει από την χώρα.

Στην Αγγλία το 1531(Ερρίκος Η΄) οι μεγάλοι διωγμοί. Το 1563 η Ελισάβετ επιβάλλει ακόμα και την Θανατική ποινή σε όσους δεν έφευγαν. Εκατοντάδες κρεμάστηκαν. Το 1636 οι αρσενικοί Τσιγγάνοι θανατώνονται με κρέμασμα και οι γυναίκες με πνιγμό. Στο τέλος του 17ου και στις αρχές του 18ου αιώνα τους καταδίκαζαν για φανταστικά εγκλήματα ως μάγους, τυμβωρύχους, αιματοπότες κ.λ.π.

Στην Πολωνία στα έτη 1557 και 1560 έγιναν άγριοι διωγμοί Τσιγγάνων, που τους εξαναγκάζουν να περάσουν στην Ουγγαρία και σε περιοχές της Οθωμανικής αυτοκρατορίας, επίσης το 1565, 1578 και 1582 καταδικάζονται σε καταναγκαστικά έργα, το ίδιο και στην Βοσνία.

Στα Καρπάθια και στις Βόρεια από τον Δούναβη περιοχές της Μολδοβλαχίας οι Τσιγγάνοι ζουν ελεύθεροι μέχρι τον 17ο αιώνα, οπότε και αρχίζουν να τους πουλάνε ως

δούλους, με την παρακίνηση των Κληρικών για τα αμαρτήματά τους την εποχή του Χριστού.

Προς το τέλος του 18ου αιώνα αρχίζει να φαίνεται μια αναστροφή της συμπεριφοράς των Ευρωπαϊκών Κρατών απέναντι στους Τσιγγάνους, προσπαθώντας άλλοι περισσότερο, άλλοι λιγότερο να τους ενσωματώσουν στο εργατικό δυναμικό της χώρας τους και με καταληκτικό το έτος 1855, που καταργείται το καθεστώς της δουλείας των Τσιγγάνων στην Ρουμανία μετά από σχεδόν πεντακόσια χρόνια.

Όλα ίσως να είχαν εξελιχτεί καλύτερα μέχρι σήμερα, αν δεν μεσολαβούσε η Γενοκτονία των Τσιγγάνων, των πιο αθώων κατοίκων της Ευρώπης, από τις Χιτλερικές και Ναζιστικές ορδές στα κρεματόρια και στους φούρνους του Άουσβιτς, αλλά και ολοκαυτώματα άλλου τύπου από τις προσκείμενες στον Χίτλερ Κυβερνήσεις άλλων Ευρωπαϊκών Κρατών. (Εξαρχος Γ., 1996).

Κατάλογος Συντομογραφιών

Α.Ε.ΝΟ.Λ. ΑΕ= ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΝΟΜΟΥ ΛΑΡΙΣΑΣ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΙΑ

ΑΜΕΑ = ΑΤΟΜΑ με ΕΙΔΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ

ΔΔΥΚΑ= ΔΙΑΔΗΜΟΤΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ

ΔΕΤΠΟΛ = ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΛΑΡΙΣΑΣ

ΔΗΚΕΛ = ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΚΟΙΝΩΦΕΛΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ ΛΑΡΙΣΑΣ

ΕΣΠΑ = ΕΘΝΙΚΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΑΝΑΦΟΡΑΣ

ΕΚΤ = ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

ΕΤΠΑ = ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΕΓΤΑΑ = ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΓΕΩΡΓΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Ια.Κ = ΙΑΤΡΟΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ

ΙΤΑ = ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

ΚΑΠΗ = ΚΕΝΤΡΟ ΑΝΟΙΧΤΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΗΛΙΚΙΩΜΕΝΩΝ

ΚΕΔΚΕ = ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΕΝΩΣΗ ΔΗΜΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ

ΚΕΕΛΠΝΟ = ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΕΓΧΟΥ ΚΑΙ ΠΡΟΛΗΨΗΣ ΝΟΣΗΜΑΤΩΝ

ΚΕΘΕΑ = ΚΕΝΤΡΟ ΘΕΡΑΠΕΙΑΣ ΕΞΑΡΤΗΜΕΝΩΝ ΑΤΟΜΩΝ

ΚΗΦΗ = ΚΕΝΤΡΑ ΗΜΕΡΗΣΙΑΣ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ ΗΛΙΚΙΩΜΕΝΩΝ

Κ.Σ.Ε.Ο = ΚΕΝΤΡΟ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΕΥΠΑΘΩΝ ΟΜΑΔΩΝ

ΝΠΔΔ = ΝΟΜΙΚΟ ΠΡΟΣΩΠΟ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

ΝΠΙΔ = ΝΟΜΙΚΟ ΠΡΟΣΩΠΟ ΙΔΙΩΤΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

ΟΗΕ = ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΗΝΩΜΕΝΩΝ ΕΘΝΩΝ

ΟΚΑΝΑ = ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΝΑΡΚΩΤΙΚΩΝ

ΟΤΑ = ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

ΠΟΥ = ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΥΓΕΙΑΣ

ΠΦΥ = ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ ΦΡΟΝΤΙΔΑ ΥΓΕΙΑΣ

ΤΑ = ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ

...στην συνοικία των Ρομά (Ν. Σμύρνη Λάρισας - Φθινόπωρο 2014)

...το κτίριο του Ια.Κ.

...τα στελέχη του Ια.Κ. μοιράζονται το ίδιο γραφείο

...στην συνοικία των Ρομά (Ν. Σμύρνη Λάρισας - Φθινόπωρο 2014)

...το Ιατρείο του Ια.Κ.

...το Ιατρείο του Ια.Κ.

...στη συνοικία των Ρομά (Ν. Σμύρνη Λάρισας - Φθινόπωρο 2014)

...ωφελούμενοι του Ια.Κ.

...στη Λαϊκή αγορά τα παιδιά μαζεύουν ότι έχει περισσέψει ....

...στην συνοικία των Ρομά (Ν. Σμύρνη Λάρισας - Φθινόπωρο 2014)

...το νέο κτίριο του 33^{ου} Δημοτικού σχολείου

...μαθητές Ρομά του 33^{ου} Δημοτικού σχολείου

...στην συνοικία των Ρομά (Ν. Σμύρνη Λάρισας - Φθινόπωρο 2014)

...το προαύλιο του 33^{ου} Δημοτικού σχολείου

... στην κλειστή αθλητική αίθουσα του 33^{ου} Δημοτικού σχολείου με τον Γυμναστή του Ια.Κ.

...στην συνοικία των Ρομά (Ν. Σμύρνη Λάρισας - Φθινόπωρο 2014)

...σκηνή καθημερινότητας στην γειτονιά..

...σκηνή καθημερινότητας με χρώμα

...στην συνοικία των Ρομά (Ν. Σμύρνη Λάρισας - Φθινόπωρο 2014)

...παιχνίδι

...παιχνίδι με στυλ

...στην συνοικία των Ρομά (Ν. Σμύρνη Λάρισας - Φθινόπωρο 2014)

...μεσημέρι στην αυλή ...

...χειροποίητη καθαριότητα

...στην συνοικία των Ρομά (Ν. Σμύρνη Λάρισας - Φθινόπωρο 2014)

...σκόρδα και η σκούπα ανάποδα για το "μάτι"...

...η πολυτέλεια της Ν. Σμύρνης

...στην συνοικία των Ρομά (Ν. Σμύρνη Λάρισας - Φθινόπωρο 2014)

...με μαθητές έξω από το σχολείο..

...οι μαθήτριες επιθυμούν να ακολουθήσουν επαγγέλματα σχετικά με την αισθητική και την κομμωτική, ενώ ο νεαρός με το ποδόσφαιρο.....

...στην συνοικία των Ρομά (Ν. Σμύρνη Λάρισας - Φθινόπωρο 2014)

...καθημερινές γιαγιάδες που αναλαμβάνουν το μέγλωμα των παιδιών...

...ο νέος

και ο παλιός....

...στην συνοικία των Ρομά (Ν. Σμύρνη Λάρισας - Φθινόπωρο 2014)

... το τραγούδι και ο χορός είναι λόγος ύπαρξης για τους νέους....

...και αισιοδοξία